ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569
ISSN 2985-2137 (Online)

JISSD

JOURNAL OF INTEGRATION SOCIAL SCIENCES AND DEVELOPMENT

Journal of Integration Social Sciences and Development ปีที่ 6 ฉบับที่ 2

JISSD

ISSN: 2985-2137 (Online)
Journal of Integration Social Sciences and Development Vol. 6 No. 2

Journal of Integration Social Sciences and Development
สำนักงานรดาเทรนนิ่ง แอนด์ดิเวลลอปเมนท์
307/5 หมู่ 9 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
โทร 080-7743578, E-mail: ajisd2435@gmail.com

เจ้าของ: สำนักงาน รดาเทรนนิ่ง แอนด์ ดิเวลลอปเมนท์ 307/5 หมู่ 9 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิรดา แพงไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

อาจารย์ ดร. วิยะดา วรรณขันธ์	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี

กองบรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลจิรา รักษนคร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา ชัยสุวรรณ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราพร ไทยมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี สีวังคำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ชวยศาสตราจารย์ ดร.จิรภัทร เริ่มศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณธิดา ยลวิลาศ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ดร.สภัทรศักดิ์ คำสามารถ	มหาวิทยาลัยธนบุรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

Journal of Integration Social Sciences and Development มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้

- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร https://so15.tci-thaijo.org/index.php/JISSD/indexเปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

จุดมุ่งหมายและขอบเขต (Aim and Scope)

Journal of Integration Social Sciences and Development ISSN : 2985-2137 (Online) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขารัฐศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการจัดการ สาขาศึกษาศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ ปีละ 3 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับด้านสังคมศาสตร์และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

บทบรรณาธิการแถลง

Journal of Integration Social Sciences and Development ฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม–สิงหาคม 2569) ทั้งนี้ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่านที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่าน ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน จึงกล่าวได้ว่าบทความที่ทางวารสารได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ ดิฉันในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดี ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิรดา แพงไทย
บรรณาธิการ Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ

บทความวิจัย

1. **The Influencing Factors of Students' Acceptance of Artificial Intelligence Usage at Pingdingshan Vocational College** 1 - 8
Zhao Wenze and Jidapa Chollathanrattanapong

2. **A Study of the Impact of the Legal Environment on the Logistics Market in Xishuangbanna Based on Perception Theory** 9 - 18
Li Songyun and Zhang Li

3. **การศึกษาผลการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์** 19 - 33
อนุชิต คำหินกอง, นวลพรรณ ไชยมา, และ ธัญญาวัฒน์ หอมสมบัติ

4. **กลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล** 45 - 52
สุรีย์ลักษณ์ รักษาเคน, พัชรา ศิลารักษ์, และ จงจิต เค้าสิม

5. **คุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล ในช่วงฤดูกาลแข่งขันรายการฟุตซอลไทยลีก : ทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา** 53 - 65
จีรัฐติกุล ต้นสายธนินท์, สุนทร พันธัง, นันทิยา รักตประจิต และ พิมพา ม่วงศิริธรรม

6. **A study on the relationship between intercultural communication competence and life satisfaction of international students at guangxi university of foreign languages** 66 - 75
Shuxuan Pang, Usaporn Klinkasorn, Qin Jian, Tanyavanun Punyathanaratana and Lalit Bunnag

7. **A Study on the Relationship between the Blended Teaching Model and Learning Interest in University Basketball Courses: A Case Study of Guangxi University of Foreign Languages** 76 - 84
Xiangwen Deng, Usaporn Klinkasorn, Zhu Chuping , Tanyavanun Punyathanaratana and Lalit Bunnag

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

8. **Research on the influence of the teaching method of badminton elective courses in Guangxi A College, China, on the sense of self-efficacy of college students** **85 - 94**

Xiaoxue Wei, Usaporn Klinkasorn, Luo Xiaoyu, Lalit Bunnag and Tanyavanun Punyathanaratana

9. **ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น** **104 - 113**

ศุภัครณัฐ ก้องเวหา, นวลพรรณ ไชยมา และ รจนา ป้องนู

10. **แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5** **114 - 123**

แพรวิตรา ทองผา, อำนาจ ชนะวงศ์ และ จิราพร วิชระโภชน์

11. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4** **124 - 131**

วัชรา สิมมา, ณิชาภาท์ กันขุนทศ และ นาตยา หกพันนา

12. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4** **132 - 140**

ปาริฉัตร สาระขันธ์, ณิชาภาท์ กันขุนทศ และ นาตยา หกพันนา

13. **การอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด (Neriage) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด** **141 - 152**

กวินวิทย์ เป้งคำภา และ สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง

14. **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3** **153 - 163**

ธีรโชติ สำราญใจ, ณิชาภาท์ กันขุนทศ และ นาตยา หกพันนา

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

15. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 164 - 174
พรพรรณ แย้มงาม, ณิชาภาท์ กันขุนทศ และ นาตยา หกพันนา

16. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 175 - 182
ณิชาภา ศรีพันธุ์, กุหลาบ ปุริสาร และ อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

17. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 183 - 190
นทพร ภูครองนาค, กุหลาบ ปุริสาร และ อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

18. ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา 191 - 204
กล้า ทองขาว และ พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล

19. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย 205 - 217
กมลชนก เขียวแก้ว, เกียรติชัย วีระญาณนนท์ และ ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์

20. อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ 218 - 229
ศุภศิษฏ์ ทองคำ และ สุมาลี รามนัฏ

21. การพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 230 - 239
สุภาวิณี พรมพนารักษ์, ณิชาภาท์ กันขุนทศ และ นาตยา หกพันนา

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

22. ความผูกพันในงานฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจ ในงานที่มีอิทธิพลต่อผลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรม การขนส่งขนาดเล็กในเขตจังหวัดสมุทรปราการ 240 - 253
สุพัตรา มินเสน และ สุมาลี รามนัฏ

23. แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 269 - 283
จิตติมาพร จันทร์ลา, วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง และ วีรภัทร ภัทรกุล

24. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 284 - 296
ธวัลกร ทองแดง, วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง และ วีรภัทร ภัทรกุล

25. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 297 - 308
ณัฐวดี ไวเบิล, ภูษิต บุญทองเถิง และ สุรกานต์ จังหาร

26. การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 309 - 321
ธนาสวัสดิ์ ชินเพ็ชร, ภูษิต บุญทองเถิง และ ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์

27. ประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู 322 - 332
อนุสรณ์ แพงน้อย และ บุญเหลือ บุบผามาลา

28. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 333 - 349
นภาพร ทองกลม, ธีระวัฒน์ มอนไธสง และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง

29. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ 350 - 359
ทัชชวนันท์ โพธิ์เวียง และ สุปัน สมสาร์

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

30. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ 360 - 369
ปรีชา ตรงดี และ โกศล สอดส่อง

31. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 370 - 378
ภัทรวดี ชวนประกอบ และ พนิต ศรีประดิษฐ์

32. คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 379 - 389
อดิศร กุดแถลง และ พนิต ศรีประดิษฐ์

33. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ 390 - 399
กฤษฎา มาตรวิจิตร และ บุญเหลือ บุบผามาลา

34. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ 400 - 410
วัชรพล วะเกิดเป้ง และ โกศล สอดส่อง

35. ภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 411 - 426
เจนจิรา นิ่มวัฒนกุล และ กุลจิรา รักษนคร

36. ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี 427 - 440
นารีรัตน์ สุขเสถียร และ นิษรา พรสุริวงษ์

37. ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี 441 - 451
ธีระยุทธ์ ขุนศรีแก้ว, ประทีป หมื่นหาญ และ สมนึก การีเวท

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

38. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร **452 - 464**
เสาวนีย์ ใจช่วง, อัจศรา ประเสริฐสิน, ปัทมา รูปสุวรรณกุล และ นันทนา ชวศิริกุลฑล

39. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 **465 - 479**
ไอรฎา วงค์เขียว, ศรุดา ชัยสุวรรณ และ กรองทิพย์ นาควิเชตร

44. การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน **480 - 494**
วรรณภา นันทะแสง

41. การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ **495 - 507**
อภิรักษ์ ชาญศึก และ รวัฒน์ มันทรา

42. สิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติในยุคปัญญาประดิษฐ์: การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยกับกรอบกฎหมาย GDPR และ AI Act ของสหภาพยุโรป **508 - 523**
ณรงค์วิชย์ มหาศิริกุล

43. แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ **524 - 534**
อภินันท์ วิชัย, อำนาจ ชนะวงศ์ และ จิราพร วิชระโภชน์

44. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 **543 - 553**
ปริตา จงภักดี และ นิษรา พรสุริวงษ์

45. การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 **554 - 565**
ฐวีร์สุดา เกียรติศิรินทรา, ศรุดา ชัยสุวรรณ และ กรองทิพย์ นาควิเชตร

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

46. รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 566 - 575
สุนันทา พวงดอกไม้

47. ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 576 - 585
ละดา ดอนหงษา, นิทรา ช่อสูงเนิน และ อำนวย เพชรโก

48. การพัฒนาการจัดการศึกษาสู่คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning : PBL) ควบคู่กับ STEM Education 586 - 594
จักรพงษ์ วรรณขันธ์

49. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 595 - 606
สุนันทา พวงดอกไม้

50. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 607 - 619
อารีย์ ศรีคำ, อัจฉราพรรณ กันสุยะ และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง

บทความวิชาการ

1. การบูรณาการการเล่นบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย: กลไกทางจิตวิทยาและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการพัฒนาสังคม 34 - 44
พัชรา ศิลารักษ์, สุรีย์ลักษณ์ รักษาเคน, และ ศิรินทร์ชญา ปีติธนารัศมี์

2. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย 95 - 103
ปาณิสรา ชุ่มมะโน

3. Antecedents of Enterprise Success in Live Streaming E-Commerce: A Systematic Literature Review and Conceptual Synthesis 254 - 268
Chenxi BAO, Benjawan leecharoen and Chulaporn kobjaiklang

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2) ISSN 2985-2137 (Online)

สารบัญ (ต่อ)

4. Advancements and Challenges in Asset Pricing: Revisit on CEOs' Characteristic and Firm Digitalization 535 - 542

LI YAN

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 1 - 8 ISSN 2985-2137 (Online)

The Influencing Factors of Students' Acceptance of Artificial Intelligence Usage at Pingdingshan Vocational College

Zhao Wenze [1*] and Jidapa Chollathanrattanapong [2]

[1, 2] Siam University, Bangkok Thailand

[*] Corresponding author. E-mail: 2066936151@QQ.COM

ABSTRACT

This study investigates the factors influencing students' acceptance of artificial intelligence (AI) at Pingdingshan Vocational College, utilizing the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) as the theoretical framework

A quantitative empirical approach was employed, utilizing structured questionnaires administered to students via random sampling. From a total of 400 distributed surveys, 377 valid responses were collected, achieving a 94.25% effective response rate. The data were evaluated using multiple linear regression analysis

Based on these discoveries, students generally exhibited a high level of AI acceptance, with average scores for all core variables exceeding 4.1 out of 5. The empirical model demonstrated strong explanatory power (adjusted $R^2 = 0.749$, $p < 0.001$). The results confirmed that all four core factors significantly and positively impact students' acceptance of AI. Specifically, social influence (Beta = 0.285) and facilitating conditions (Beta = 0.247) exerted the strongest standardized impacts on acceptance, followed by effort expectancy (Beta = 0.067) and performance expectancy (Beta = 0.048).

AI acceptance among vocational students is heavily shaped by social dynamics and institutional support, alongside the technology's perceived ease of use and academic benefits. Based on these findings, the study recommends cultivating students' internal drive, establishing a comprehensive school technical support system, and promoting the intelligent upgrading of the school's management infrastructure to optimize AI adoption.

Keywords: The Influencing of Acceptance, Artificial Intelligence, Pingdingshan Vocational College

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Introduction

In the digital era, artificial intelligence (AI) technologies are rapidly expanding across various sectors, encouraging the education sector to adopt them for quality enhancement and innovation. Vocational colleges, as key bases for applied talent cultivation, face both opportunities and challenges in adopting these intelligent technologies. Pingdingshan Vocational College, with its unique characteristics, also confronts this transformative landscape and the need to integrate AI into its educational framework (Wang, 2025). The critical challenge for vocational colleges is finding appropriate ways to guide students to accept and

Received 23 February 2026; **Revised** 3 April 2026; **Accepted** 15 May 2026

effectively utilize AI. This is a pressing issue because AI adoption directly impacts students' skill development, their future career prospects, and the broader innovation of teaching models. Despite the growing importance of AI, empirical studies examining AI acceptance among vocational college students, particularly at the institutional level, remain limited. This gap in the literature is notable, especially when considering the students' diverse professional backgrounds, learning environments, and cognitive levels. To address this gap, this study utilizes the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) model, a widely recognized framework in IT acceptance, as a comprehensive theoretical foundation. Specifically, this research investigates the core factors influencing students' AI acceptance at Pingdingshan Vocational College, focusing on performance expectancy, effort expectancy, social influence, and facilitating conditions. By analyzing the internal relationships and mechanisms among these factors, this study aims to provide valuable theoretical and practical references for optimizing AI acceptance and enhancing the quality of intelligent technology application education in vocational colleges. (Muhamad et al., 2025).

Objective of the study

1. To investigate the impact of performance expectancy on students' acceptance of AI usage at Pingdingshan Vocational College.
2. To investigate the impact of effort expectancy on students' acceptance of AI usage at Pingdingshan Vocational College.
3. To investigate the impact of social influence on students' acceptance of AI usage at Pingdingshan Vocational College.
4. To investigate the impact of facilitating conditions on students' acceptance of AI usage at Pingdingshan Vocational College.

Scope of the study

This study focused exclusively on the student body of Pingdingshan Vocational College, examining the factors influencing their acceptance of artificial intelligence technology. Based on the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology, the study analyzed the internal relationships and mechanisms among the four core factors facilitating conditions and social influence, together with students' perceptions of performance and effort expectancy and students' AI acceptance. Methodologically, a quantitative approach was employed, involving an empirical study through a well-designed questionnaire administered to students at the college. With 400 questionnaires distributed and 377 valid responses collected, achieving a 94.25% effective recovery rate, the study ensured data reliability and validity. Based on the empirical findings, strategic recommendations were formulated to optimize AI acceptance among students, offering practical guidance for Pingdingshan Vocational College in intelligent technology application education, thereby enhancing talent cultivation and educational management quality.

Theoretical framework

This study analyzed the key factors influencing students' acceptance of artificial intelligence usage based on the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) model for artificial intelligence technology, combined with the characteristics of students' learning of artificial intelligence, and constructs a corresponding research model. According to relevant theoretical explanations and literature reviews, this

study finally determines a research model on the influencing factors of students' acceptance of artificial intelligence. This model contains four core variables, namely retaining facilitating conditions and social influence, together with students' perceptions of performance and effort expectancy from the UTAUT model.

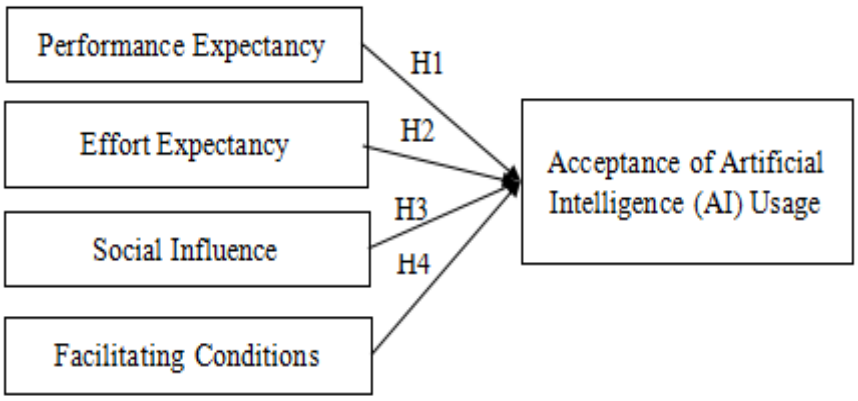

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

Grounded in the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT), this study constructs a structural model to examine factors influencing AI acceptance among students at Pingdingshan Vocational College, focusing on facilitating conditions and social influence, together with students' perceptions of performance and effort expectancy. A quantitative approach was adopted, with structured questionnaires designed considering vocational education contexts and demographic control variables. Prior to full data collection, the questionnaire underwent content validation by a panel of experts to ensure clarity and relevance. Additionally, a pilot study was conducted with a small subset of students to test and refine the survey items. Data were collected through electronic questionnaires using a random sampling approach, yielding 377 valid responses. Quantitative analyses, including descriptive statistics, reliability and validity tests, correlation analysis, and multiple linear regression, were conducted using SPSS and AMOS to explore relationships between variables and AI acceptance. The study population comprised all enrolled students at Pingdingshan Vocational College (approximately 14,387), with a sample size of 400 determined through simple random sampling to ensure representativeness and statistical power, laying a solid foundation for subsequent empirical analysis.

Hypotheses

H1: Performance expectancy has a significant positive impact on students' acceptance of AI usage.
H2: Effort expectancy has a significant positive impact on students' acceptance of AI usage.
H3: Social influence has a significant positive impact on students' acceptance of AI usage.
H4: Facilitating conditions have a significant positive impact on students' acceptance of AI usage.

Theoretical framework

This study analyzed the key factors influencing students' acceptance of artificial intelligence usage based on the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) model for artificial intelligence

technology, combined with the characteristics of students' learning of artificial intelligence, and constructs a corresponding research model. According to relevant theoretical explanations and literature reviews, this study finally determines a research model on the influencing factors of students' acceptance of artificial intelligence. This model contains four core variables, namely retaining facilitating conditions and social influence, together with students' perceptions of performance and effort expectancy from the UTAUT model.

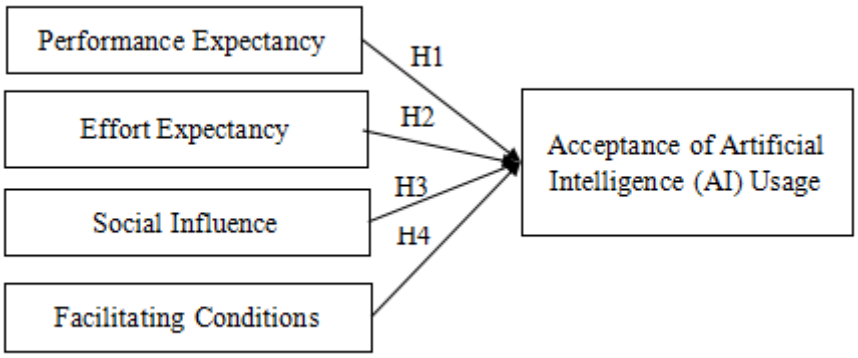

Figure 1 Conceptual Framework

Finding and Conclusion

Reliability and Validity Analysis of the Scale

The study on factors affecting AI acceptance among students at Pingdingshan Vocational College found high reliability in measurement scales for both independent and dependent variables, with standardized loadings ranging from 0.749 to 0.862 and Cronbach's Alpha coefficients above 0.77 (mostly over 0.8). Composite Reliability values exceeded 0.85, ensuring stable measurement. These results provide a solid data basis for analyzing the influencing factors.

The KMO values for the two scales are 0.932, which is greater than 0.8, indicating that they are highly suitable for information extraction and factor analysis. Additionally, the p-value is 0, which is less than 0.05, proving the validity of the scales.

Research data shows high standardized loading coefficients for measurement items of each latent variable: performance expectancy (0.825-0.841), effort expectancy (0.821-0.852), social influence (0.819-0.835), facilitating conditions (0.828-0.838), and acceptance of AI usage (0.802-0.823), indicating strong explanatory power and high data reliability.

Analysis of the Current Situation of the Acceptance Level of Artificial Intelligence Usage

Students at Pingdingshan Vocational College generally exhibit a high acceptance level of AI usage, with all core variables—performance expectancy (4.122), effort expectancy (4.153), social influence (4.121), and facilitating conditions (4.156)—averaging above 4.1 out of 5. This indicates a positive attitude towards AI applications, with students believing that the technology enhances academic performance and career competitiveness (performance expectancy), is easy to learn and apply (effort expectancy), is influenced by peers and teachers (social influence), and is supported by adequate school resources and infrastructure (facilitating conditions).

Multiple Regression Analysis

Table 1 Correlation Between Variables

	Performance Expectancy	Effort Expectancy	Social Influence	Facilitating Conditions	Acceptance of AI Usage
Performance Expectancy	1	.640**	.644**	.898**	.655**
Effort Expectancy		1	.615**	.938**	.617**
Social Influence			.632**	.917**	.607**
Facilitating Conditions			1	.945**	.618**
Acceptance of AI Usage					1

Note: ** Correlation is significant at the 0.01 level (two-tailed).

The data reveals that facilitating conditions and social influence, together with students' perceptions of performance and effort expectancy are all highly positively correlated with each other and significantly impact students' acceptance of AI usage (all correlations significant at the 0.01 level). Performance expectancy (0.655) drives acceptance by highlighting tangible benefits like improved learning and career prospects; effort expectancy (0.617) emphasizes ease of use, where lower complexity boosts adoption; social influence (0.607) underscores the role of peer and teacher endorsements in shaping acceptance through social norms; and facilitating conditions (0.618) highlight the importance of accessible hardware, reliable networks, and user-friendly software. These findings suggest that promoting AI acceptance requires a holistic approach addressing perceived benefits, usability, social dynamics, and institutional support.

Regression Analysis

Table 2 Multiple Regression Analysis

	Unstandardized Coefficient (B)		Standardized Coefficient (Beta)	p	VIF
	B	Standard Error (SE)			
Constant	0.115	0.041	-	0.001**	-
Performance Expectancy	0.147	0.034	0.048	0.001**	3.235
Effort Expectancy	0.164	0.039	0.067	0.002**	2.487
Social Influence	0.278	0.046	0.285	0.000**	2.039
Facilitating Conditions	0.233	0.047	0.247	0.000**	2.011
R^2	0.754				

	Unstandardized Coefficient (B)		Standardized Coefficient (Beta)	p	VIF
	B	Standard Error (SE)			
Adjusted R^2	0.749				
F	F (4,372) =784.65, p=0.000				
Durbin-Watson Statistic (D-W)	1.820				

The regression analysis reveals that social influence (Beta = 0.285) and facilitating conditions (Beta = 0.247) exert the strongest standardized impacts on AI acceptance, followed by effort expectancy (Beta = 0.067) and performance expectancy (Beta = 0.048), with all variables showing highly significant effects ($p < 0.001$). Collinearity diagnostics (VIF < 10) confirm no severe multidisciplinary, while the model demonstrates strong explanatory power (adjusted $R^2 = 0.749$) and overall significance ($F = 784.65$, $p = 0.000$). The Durbin-Watson statistic (1.820) further supports the absence of auto correlation, ensuring the robustness of the regression results in explaining the relationship between independent variables and AI acceptance.

Therefore, according to the results of the data analysis, Performance expectancy has a significant positive impact supporting Hypothesis 1. Effort expectancy has a significant positive impact supporting Hypothesis 2. Social influence has a significant positive impact supporting Hypothesis 3. Facilitating conditions have a significant positive impact supporting Hypothesis 4.

Summary of research results.

The primary objective of this study was to investigate the factors influencing students' acceptance of artificial intelligence (AI) usage at Pingdingshan Vocational College, utilizing the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) framework. The empirical results demonstrate that students generally exhibit a high level of AI acceptance, and all four core UTAUT constructs significantly and positively impact this acceptance. Overall, these findings validate the applicability of the UTAUT model in the context of AI adoption in vocational education, aligning with foundational technology acceptance research by Venkatesh et al. (2003; 2012). The Dominant Role of Social Influence and Facilitating Conditions A standout finding of this study is that social influence (Beta = 0.285) and facilitating conditions (Beta = 0.247) exert the strongest standardized impacts on students' AI acceptance. This indicates that for vocational college students, the endorsement of peers and teachers, coupled with accessible institutional resources (like hardware, stable networks, and user-friendly software), are the most critical drivers of AI adoption. This strong reliance on external and systemic support is highly consistent with recent literature. For instance, Muhamad et al. (2025) highlighted the critical influence of technology integration and system support on virtual classroom acceptance using the UTAUT framework. Similarly, Wang (2025) found that in the context of large language models (LLMs), learners' motivation is heavily shaped by their environment. The prominent role of facilitating conditions also resonates with findings by Li and Cheng (2025), who explored college students' digital learning behaviors and the necessity of structural support. In the vocational context, where applied skills are paramount, students highly depend on the school to provide the necessary technological infrastructure to bridge the gap between AI theory and practical application. The Supportive Roles of Effort and Performance

Expectancy While significant, effort expectancy (Beta = 0.067) and performance expectancy (Beta = 0.048) demonstrated weaker predictive power compared to social and institutional factors.

Students acknowledge that AI is relatively easy to use and enhances their academic efficiency and career competitiveness, but these personal perceptions are secondary to whether they have the actual tools and social encouragement to use them. This presents an interesting nuance when compared to the traditional UTAUT model. In seminal studies (e.g., Venkatesh et al., 2003), performance expectancy is often identified as the strongest predictor of behavioral intention. However, the current study's findings suggest a contextual shift: because modern AI tools (like generative AI) are inherently designed to be user-friendly and clearly beneficial, the usefulness and ease of use are practically a given for the digital-native generation. This observation aligns with recent specific studies, such as Ma's (2024) analysis of generative AI acceptance among pre-service teachers, where the intuitive nature of modern AI shifts the adoption barrier from Is it useful? to Do I have the institutional backing to use it effectively? Conclusion of the Discussion In summary, the results are largely consistent with the broader IT acceptance literature confirming that performance expectancy, effort expectancy, social influence, and facilitating conditions all drive technology adoption. However, the unique contribution of this study is highlighting the hierarchy of these factors within vocational colleges, demonstrating that social dynamics and tangible institutional support systems (facilitating conditions) currently outweigh individual performance expectations when integrating AI into applied educational settings.

Recommendations

This study successfully addressed its four primary research objectives by systematically examining the core factors influencing students' acceptance of artificial intelligence (AI) usage at Pingdingshan Vocational College through the UTAUT framework. Objective1 The empirical findings demonstrated that performance expectancy has a significant positive impact on AI acceptance (Beta = 0.048). This confirms that students are more likely to adopt AI when they perceive it as beneficial for enhancing their learning efficiency, academic performance, and future career competitiveness. Objective 2 The study found that effort expectancy significantly and positively impacts acceptance (Beta = 0.067). This indicates that the perceived ease of learning and applying AI tools plays a supportive role in encouraging student adoption. Addressing the third objective, results revealed that social influence has the strongest significant positive impact on AI acceptance (Beta = 0.285). This proves that the encouragement, endorsement, and behaviors of peers and teachers are the primary drivers shaping students' willingness to use AI. Objective 4 Finally, facilitating conditions were shown to significantly and positively impact acceptance (Beta = 0.247). This underscores that tangible institutional resources—such as accessible hardware, reliable networks, and user-friendly software—are critical prerequisites for actual AI adoption.

The results confirm that students' AI acceptance is shaped by an integrated interaction of personal perceptions and external support systems. However, the findings highlight a distinct hierarchy within the vocational education context: external factors (social influence and facilitating conditions) exert a markedly stronger effect on acceptance than internal personal perceptions (effort and performance expectancies). This suggests that while vocational students readily recognize AI's usefulness and ease of use, their actual acceptance is predominantly governed by the social dynamics of their learning environment and the concrete technical infrastructure provided by the institution.

References

Chen, X. (2024). Exploration of secondary vocational mathematics teaching strategies under the background of core competencies. *Road to Success, 13*(22), 81–84.

Fang, X., Zhang, X. H., & Li, L. (2018). Influencing factors of teachers' behavioral intention on the STEM online education platform: A survey based on the Wise platform of South China Normal University. *Open Education Research, 17*(3), 59–67.

Feng, J. B., Zhang, G. L., Jin, S. Z. (2022). Research on countermeasures for improving the virtual experimental teaching ability of primary and secondary school teachers: Based on technology acceptance assessment. *China Educational Technology, 3*(7), 120–126.

Jiang, L. P., Xie, C. B., Jia, Q. S. (2023). Empowerment, transformation, and reform: Analysis of the "digitalization" theme of the winning achievements of the 2022 National Teaching Achievement Awards in vocational education. *China Vocational and Technical Education, 9*(26), 65–74.

Li, H. X., Zhao, C. L., Jiang, Z. H. (2017). Influencing factors of preschool teachers' acceptance of information-based teaching: An empirical analysis based on the UTAUT model. *Research in Preschool Education, 5*(4), 14–25.

Li, R. J., & Cheng, J. J. (2025). Influencing factors of college students' digital and intelligent technology learning behavior: Also discussing the moderating effect of overconfidence. *Continuing Education Research, 15*(2), 106–112.

Li, Z. W., Ma, X. L., Gao, X. (2022). Structural analysis of specialized code preference, technology acceptance, and online English learning engagement. *Foreign Languages Research, 24*(5), 63–70.

Ma, M. Q. (2024). Research on the acceptance and influencing factors of pre-service English teachers toward generative artificial intelligence: A qualitative analysis based on the UTAUT model. *Foreign Language Education in China, 3*(4), 67–73.

Muhamad, W., Suhardi, K., & Bandung, Y. (2025). Evaluation of technology integration's influence on the virtual classroom service system acceptance using the UTAUT framework. *Journal of Computers in Education, 3*(11), 1–29.

Venkatesh D., Davis G. B, Viswanath R. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly, 2*(4), 425 - 478.

Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: Extending the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. *MIS Quarterly, 2*(1), 157–178.

Wan, L. Y., & Zhao, C. L. (2016). Research on the influencing factors of information technology adoption and use among primary and secondary school students in ethnic minority areas based on the UTAUT model. *Modern Distance Education, 17*(2), 70–75.

Wang, Q. (2025). EFL learners' motivation and acceptance of using large language models in English academic writing: An extension of the UTAUT model. *Frontiers in Psychology, 15*(10), 15-18.

Wang, Y. B., Wan, K., & Ren, Y. Q. (2019). Research on the influencing factors of primary and secondary school teachers' acceptance of robot education. *E-Education Research, 17*(6), 105–111.

Zhang, H. Y., Qian, D. M., & Ren, Y. Q. (2015). Promoting the teaching application of electronic schoolbags: An empirical study on student acceptance. *Education Research, 6*(10), 92–97.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 9 - 18 ISSN 2985-2137 (Online)

A Study of the Impact of the Legal Environment on the Logistics Market in Xishuangbanna Based on Perception Theory

Li Songyun [1*] and Zhang Li [2]

[1, 2] Siam University, Bangkok Thailand

[*] Corresponding author. E-mail: lsy13988189227@163.com

ABSTRACT

Against the background of the China–Laos Railway and the accelerated integration of Xishuangbanna into regional and international logistics corridors, the institutional and legal environment has become a critical factor influencing the development of the local logistics market. However, existing research has largely focused on infrastructure and cost factors, while relatively little is known about how logistics stakeholders' perceptions of the legal environment shape their evaluation of logistics market development. Guided by Perception Theory, this study investigates the effects of Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness and Legal Environment Predictability on Logistics Market Development in Xishuangbanna, with Perceived Legal Environment specified as a mediating variable.

This study adopts a quantitative research method and collects data through a structured questionnaire survey administered to logistics related staff from relevant government departments, foreign trade enterprises and logistics or transport companies in Xishuangbanna. A total of 400 questionnaires were distributed, 352 were returned and 336 valid responses were retained for analysis. Reliability and validity of the scale were examined using internal consistency and construct validity indicators, correlation analysis was used to explore the relationships among the main variables, and structural equation modelling was applied to test the direct effects and the mediating effects of Perceived Legal Environment.

The results show that all proposed hypotheses H1 to H5c are supported, indicating that Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness and Legal Environment Predictability significantly and positively influence Perceived Legal Environment, that Perceived Legal Environment significantly and positively influences Logistics Market Development, and that Perceived Legal Environment plays a significant mediating role in the relationships between the three legal environment dimensions and Logistics Market Development in Xishuangbanna. Practically, the findings suggest that policymakers and relevant authorities in Xishuangbanna should prioritize maintaining regulatory stability, ensuring impartial law enforcement, and providing clear legal guidelines to improve predictability. Implementing these measures will enhance stakeholders' positive perceptions of the legal environment, ultimately fostering the sustainable development and attractiveness of the local logistics market.

Keywords: perceived legal environment, legal environment stability, legal environment fairness, logistics market development.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Received 23 February 2026; **Revised** 3 April 2026; **Accepted** 15 May 2026

Background of the Study

In the contemporary global economy, logistics systems are widely recognised as a core driver of trade competitiveness, regional integration and participation in global value chains. The World Bank's most recent Logistics Performance Index shows that countries with higher logistics performance scores tend to enjoy lower trade costs, more reliable supply chains and stronger integration into international markets. Recent empirical work further conceptualises logistics performance, environmental performance, sustainable development and institutional governance as interrelated determinants of national development outcomes (Karountzos et al., 2025). Studies on governance quality and logistics performance indicate that government effectiveness, regulatory quality and institutional policies have significant positive effects on international logistics activities and sectoral growth (Uyar et al., 2021; Wang et al., 2024). At the firm level, research on green logistics and infrastructure also shows that improvements in logistics systems can enhance service trade, company performance and environmental outcomes (Yingfei et al.). These findings underscore that logistics markets develop not only through physical infrastructure, but also through the broader institutional and policy environment in which they operate.

In the specific context of Xishuangbanna, the rapid expansion of rail based cross border logistics associated with the China–Laos Railway has heightened the importance of a legal environment that is perceived as stable, fair and predictable by logistics enterprises, foreign trade firms, transport companies, drivers and relevant government officials. While previous research has emphasised the macroeconomic benefits of the railway and the potential for reduced logistics costs and enhanced regional connectivity, there is limited empirical evidence on how stakeholders perceive the legal environment that governs logistics transactions in this border region and how such perceptions relate to the development of the logistics market. Existing studies on the quality of business legal environments largely adopt national level perspectives and do not capture subnational variations in perception within strategic corridors (Nogal-Meger, 2018).

The present study therefore proposes a conceptual framework that links three specific dimensions of the legal environment, namely legal environment stability, legal environment fairness and legal environment predictability, to logistics market development through the mediating variable of perceived legal environment. By grounding the analysis in Perception Theory, the study aims to elucidate how external legal structures are interpreted by logistics actors in Xishuangbanna, how these interpretations form a global perception of the legal environment and how this perception shapes assessments of logistics market development. In doing so, the research seeks to contribute to the literature on logistics markets, law and development and institutional perception by providing subnational, perception based evidence from a key node of the China–Laos Railway corridor.

Objective of the study

1. To examine the effect of Legal Environment Stability on the Perceived Legal Environment in Xishuangbanna.

2. To examine the effect of Legal Environment Fairness on the Perceived Legal Environment in Xishuangbanna.

3. To examine the effect of Legal Environment Predictability on the Perceived Legal Environment in Xishuangbanna.

4. To examine the effect of the Perceived Legal Environment on Logistics Market Development in Xishuangbanna.

5. To explore the mediating role of the Perceived Legal Environment in the relationship between Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness, Legal Environment Predictability and Logistics Market Development in Xishuangbanna.

Scope of the study

This study focuses on the relationship between the legal environment and logistics market development in Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture, Yunnan Province, in the context of the China–Laos Railway and related cross border logistics activities. The research concerns logistics activities that are directly or closely connected to cross border trade and transport in Xishuangbanna.

Conceptually, the study covers four main variables. The independent variables are Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness and Legal Environment Predictability. The mediating variable is the Perceived Legal Environment, defined as the overall perception of the legal environment held by logistics stakeholders. The dependent variable is Logistics Market Development in Xishuangbanna, which refers to the perceived level of development, attractiveness and institutional quality of the local logistics market. The study does not attempt to include all possible determinants of logistics market development, but focuses specifically on the legal environment and its perception.

Using a quantitative research method, data are collected through a structured questionnaire administered to relevant staff members who are directly engaged in logistics related work in Xishuangbanna. These respondents include staff from key government departments involved in cross border logistics management (such as commerce, foreign trade and customs related offices), as well as staff from foreign trade enterprises and logistics or transport companies that participate in cross border or long-distance logistics activities. They are selected because they are directly exposed to the legal environment and have practical experience of the local logistics market.

Research Methodology

The present study adopts a quantitative research design in order to test the hypothesised relationships among Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness, Legal Environment Predictability, Perceived Legal Environment and Logistics Market Development in Xishuangbanna. The study uses a questionnaire to collect primary data from relevant staff members who are directly engaged in logistics related work, including staff from core government departments responsible for cross border logistics management as well as staff from foreign trade enterprises and logistics or transport companies operating in Xishuangbanna. Using Likert type scale that capture respondents' perceptions of the stability, fairness and predictability of the legal environment, their overall perceived legal environment and their evaluation of logistics market development. Using reliability and validity testing, correlation analysis and structural equation modelling or regression based mediation analysis, in order to assess the fit of the proposed conceptual framework and to provide support for the research objectives and hypotheses.

Hypotheses

H1: Legal Environment Stability has a positive effect on the Perceived Legal Environment.

H2: Legal Environment Fairness has a positive effect on the Perceived Legal Environment.

H3: Legal Environment Predictability has a positive effect on the Perceived Legal Environment.

H4: The Perceived Legal Environment has a positive effect on Logistics Market Development.

H5a: The Perceived Legal Environment mediates the relationship between Legal Environment Stability and Logistics Market Development.

H5b: The Perceived Legal Environment mediates the relationship between Legal Environment Fairness and Logistics Market Development.

H5c: The Perceived Legal Environment mediates the relationship between Legal Environment Predictability and Logistics Market Development.

Theoretical framework

The conceptual framework of this study is grounded in Perception Theory and posits that the legal environment influences logistics market development in Xishuangbanna through stakeholders' subjective perceptions. Accordingly, the framework proposes that Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness and Legal Environment Predictability each exert positive effects on the Perceived Legal Environment, that the Perceived Legal Environment has a positive effect on Logistics Market Development and that the Perceived Legal Environment mediate the relationships between the three legal environment dimensions and Logistics Market Development.

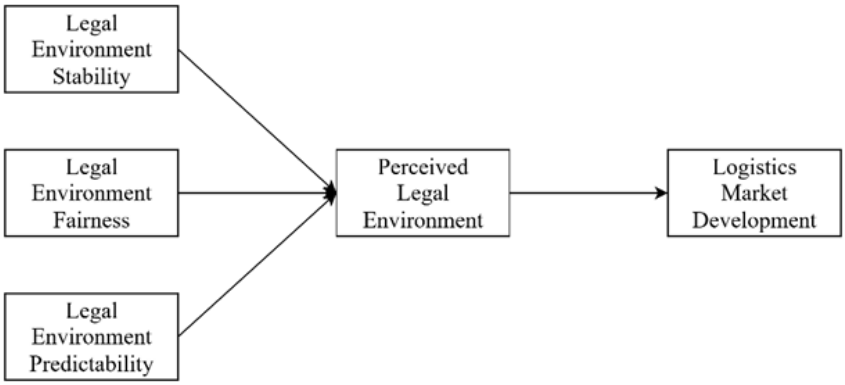

Figure 1 Conceptual Framework

Finding and Conclusion

Reliability Analysis

The reliability and validity analysis shows that the measurement scale used in this study has good internal consistency and is suitable for factor analysis.

Table 1 Reliability Analysis Result

Variable	Number of items	Cronbach's alpha
Legal Environment Stability	4	0.87
Legal Environment Fairness	4	0.89
Legal Environment Predictability	4	0.88
Perceived Legal Environment	4	0.90
Logistics Market Development	4	0.91

As reported in Table 1, the Cronbach's alpha coefficients for all five variables are above the commonly accepted threshold of 0.70, with values ranging from 0.87 for Legal Environment Stability to 0.91 for Logistics Market Development, indicating high internal consistency among the items within each variable.

Validity Analysis

Table 2 KMO and Bartlett's Test[a]

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		**0.92**
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2150.37
	Df	190
	Sig.	0.000

The overall Kaiser Meyer Olkin (KMO) measure of sampling adequacy is 0.92, which is considered excellent and suggests that the correlations among items are sufficiently large for factor analysis.

Demographic Characteristics of Respondents

The demographic characteristics of the respondents indicate that the sample is composed of experienced logistics related staff from both government and enterprise sectors in Xishuangbanna. Among the 336 valid respondents, 58 percent are male and 42 percent are female. In terms of age, 12 percent are 25 years or younger, 38 percent are between 26 and 35 years old, 32 percent are between 36 and 45 years old and 18 percent are 46 years old or above, which shows that the majority of respondents are in the middle stages of their careers. Regarding educational background, 6 percent hold a diploma or lower qualification, 64 percent hold a bachelor's degree and 30 percent hold a master's degree or above, indicating that most respondents have at least undergraduate level education.

With respect to organisational affiliation, 34 percent of respondents work in government departments related to commerce, foreign trade or customs, 31 percent are employed in foreign trade enterprises and 35 percent work in logistics or transport companies. In terms of work experience in logistics related positions, 19 percent have worked for 3 years or less, 37 percent for 4 to 7 years, 24 percent for 8 to 11 years and 20 percent for 12 years or more. As for job position, 62 percent identify as general staff, 23 percent as supervisors and 15 percent as managers or higher level executives. Overall, these characteristics

suggest that the sample is reasonably diverse and includes respondents who are familiar with logistics operations and with the legal environment affecting the logistics market in Xishuangbanna.

Correlation Analysis

Pearson correlation analysis was conducted to examine the relationships among the five main variables, namely Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness, Legal Environment Predictability, Perceived Legal Environment and Logistics Market Development.

Table 3 Correlations Analysis Result

Variable	LES	LEF	LEP	PLE	LMD
LES	1.00				
LEF	0.58**	1.00			
LEP	0.55**	0.57**	1.00		
PLE	0.60**	0.65**	0.63**	1.00	
LMD	0.50**	0.54**	0.52**	0.70**	1.00
Mean	3.78	3.72	3.69	3.82	3.76
SD	0.68	0.71	0.70	0.66	0.69
Note: $p < 0.01$.					

Structural Equation Modelling Analysis

Structural equation modelling was employed to examine the direct relationships among Legal Environment Stability, Legal Environment Fairness, Legal Environment Predictability, Perceived Legal Environment and Logistics Market Development.

Table 4 Fit Indices

Index	Value
χ^2	274.62
df	146
χ^2/df	1.88
CFI	0.95
TLI	0.94
GFI	0.92
RMSEA	0.052
SRMR	0.046

The overall fit of the structural model was first evaluated. The chi square statistic was $\chi^2(146) = 274.62$, with a χ^2/df ratio of 1.88, which is below the recommended upper limit of 3. The incremental fit

indices CFI and TLI were 0.95 and 0.94 respectively, and the absolute fit index GFI was 0.92, all exceeding the conventional cut off value of 0.90. In addition, the error indices indicated acceptable fit, with RMSEA equal to 0.052 and SRMR equal to 0.046, both lower than the recommended threshold of 0.08. These results suggest that the structural model fits the data well and is appropriate for testing the hypothesised direct effects.

Table 5 Direct Effects

Hypothesis	Path	β	p value	Result
H1	LES ⟶ PLE	0.21	0.003	Supported
H2	LEF ⟶ PLE	0.36	< 0.001	Supported
H3	LEP ⟶ PLE	0.29	< 0.001	Supported
H4	PLE ⟶ LMD	0.68	< 0.001	Supported

The path estimates show that all three dimensions of the legal environment have positive and statistically significant effects on Perceived Legal Environment. Legal Environment Stability has a significant positive effect on Perceived Legal Environment ($\beta = 0.21$, $p < 0.01$), Legal Environment Fairness has a stronger positive effect on the Perceived Legal Environment ($\beta = 0.36$, $p < 0.001$) and Legal Environment Predictability also exerts a significant positive effect ($\beta = 0.29$, $p < 0.001$). These findings support Hypotheses H1, H2 and H3, indicating that greater stability, fairness and predictability in the legal environment are associated with a more favourable overall perception of the legal environment among logistics related staff. In addition, Perceived Legal Environment has a strong and significant positive effect on Logistics Market Development ($\beta = 0.68$, $p < 0.001$), which supports Hypothesis H4 and suggests that a more positive Perceived Legal Environment is linked to higher perceived levels of logistics market development in Xishuangbanna. The model explains approximately 67 percent of the variance in Perceived Legal Environment and 46 percent of the variance in Logistics Market Development, indicating substantial explanatory power.

Mediation Analysis

The mediating role of Perceived Legal Environment in the relationships between the three legal environment dimensions and Logistics Market Development was tested separately using a bootstrapping procedure with 5 000 resamples. Indirect effects and their 95 percent confidence intervals were estimated to determine whether the mediation effects were statistically significant. As shown in Table 4.8, the indirect effect of Legal Environment Stability on Logistics Market Development through Perceived Legal Environment is positive and significant ($\beta = 0.14$, $p < 0.01$), and the 95 percent confidence interval does not include zero, supporting Hypothesis H5a. This indicates that a more stable legal environment enhances Logistics Market Development primarily by improving stakeholders' overall Perceived Legal Environment. Similarly, the indirect effect of Legal Environment Fairness on Logistics Market Development via Perceived Legal Environment is positive and significant ($\beta = 0.24$, $p < 0.001$), supporting Hypothesis H5b. This suggests that when the legal environment is perceived as fair and impartial, it strengthens the Perceived Legal Environment,

which in turn promotes perceptions of logistics market development. The indirect effect of Legal Environment Predictability on Logistics Market Development through Perceived Legal Environment is also positive and significant (β = 0.20, p < 0.001), supporting Hypothesis H5c.

Table 6 Mediation Effects Result

Hypothesis	Indirect path	Indirect β	95% CI (lower, upper)	p value	Mediation type
H5a	LES ⟶ PLE ⟶ LMD	0.14	0.05, 0.24	0.004	Significant
H5b	LEF ⟶ PLE ⟶ LMD	0.24	0.14, 0.35	< 0.001	Significant
H5c	LEP ⟶ PLE ⟶ LMD	0.20	0.11, 0.31	< 0.001	Significant

Heretical and Empirical Contributions

Beyond the specific context of Xishuangbanna, this study makes significant theoretical and empirical contributions to the literature on law, logistics, and institutional governance. Theoretically, this research extends Perception Theory into the domain of legal institutional environments and logistics markets. While existing studies on the quality of legal environments and logistics performance have largely relied on macro level, objective national indices, this study addresses a critical gap by focusing on the micro-level, subjective perceptions of frontline stakeholders in a subnational logistics market.

By treating the legal environment specifically its stability, fairness, and predictability as a perceived variable rather than merely an objective set of rules, the study demonstrates that stakeholders' cognitive appraisals serve as a crucial psychological mechanism linking formal legal structures to actual market development outcomes. Empirically, this research proves that macro-level connectivity and institutional policies only translate into regional market development when they are positively perceived by the actors operating on the ground.

Consequently, the academic significance of this study extends well beyond the China-Laos Railway corridor. It refines the conceptualisation of logistics market development as a perception-based outcome, providing a robust and transferable analytical framework. This framework can be broadly applied to future studies investigating the intersection of law, logistics, and regional economic development in other cross-border regions, international transport corridors, and emerging logistics hubs globally.

Recommendations

Relevant authorities in Xishuangbanna should prioritise maintaining continuity and stability in logistics related laws, regulations and policy measures, avoiding frequent abrupt changes and ensuring that any necessary amendments are gradual and well communicated. This can help strengthen Legal Environment Stability and, through Perceived Legal Environment, support more positive perceptions of Logistics Market Development.

Law enforcement and regulatory agencies involved in logistics supervision (such as commerce, foreign trade, customs and transport authorities) should focus on improving fair, impartial and non-discriminatory enforcement, ensuring that similar cases are handled in similar ways and that different types of logistics market participants receive equal treatment. Enhancing Legal Environment Fairness is likely to

significantly improve Perceived Legal Environment and thereby promote a more favourable view of the logistics market.

To increase Legal Environment Predictability, authorities should provide clear guidelines, explanatory documents and regular training or information sessions for logistics enterprises and practitioners so that stakeholders can reasonably anticipate how laws and regulations will be interpreted and enforced. Strengthening transparency in regulatory processes and publicising stable enforcement standards will help reduce perceived uncertainty and improve Perceived Legal Environment.

It is recommended to establish or reinforce regular consultation and feedback mechanisms between government departments and logistics market participants, such as joint meetings, consultation platforms or hotlines. By systematically collecting and responding to stakeholders' perceptions of stability, fairness and predictability, authorities can monitor changes in Perceived Legal Environment in a timely manner and adjust institutional arrangements to better support Logistics Market Development in Xishuangbanna.

Limitations of the Study While this study provides valuable insights, it has several limitations that should be acknowledged. First, the cross-sectional research design limits the ability to draw definitive causal inferences regarding how changes in the legal environment affect logistics market development over the long term. Second, the study focuses exclusively on Xishuangbanna, meaning the findings reflect specific cross-border institutional dynamics and may not be fully generalizable to other logistics hubs. Third, the use of purposive and convenience sampling may introduce certain sampling biases. Lastly, guided by Perception Theory, the study relies on self-reported survey data to measure the perceived legal environment, which captures essential subjective evaluations but may be subject to individual cognitive variations.

Suggestions for Future Research Based on the findings and limitations of this study, several avenues for future academic research are Inclusion of Additional Variables: Future models could be expanded by incorporating additional institutional or market variables, such as perceived infrastructure quality, market competition intensity, or the digitalisation of logistics services. Longitudinal Studies: To overcome the limitations of a cross-sectional design, future research should conduct longitudinal studies to track how ongoing changes in the legal environment and its perception dynamically affect Logistics Market Development over time. Comparative Regional Research: Researchers are encouraged to conduct comparative studies between Xishuangbanna and other border regions to provide more comprehensive evidence for policymaking and regional logistics planning. Mixed-Methods Approach: Future studies could benefit from combining quantitative surveys with qualitative in-depth interviews to provide deeper explanations of how specific legal enforcement practices shape stakeholders' perceptions of fairness and predictability.

References

Arioli, M. A.-O., Crespi, C., & Canessa, N. A.-O. Social Cognition through the Lens of Cognitive and Clinical Neuroscience. (2314-6141 (Electronic).

Karountzos, P., Sakas, D. P., Nasiopoulos, D. K., & Toudas, K. (2025). Redefining Development Through Logistics Performance and ESG Metrics. Accounting and Auditing, 1(3), 11.

Nogal-Meger, P. (2018). The Quality of Business Legal Environment and Its Relation with Business Freedom. International Journal of Contemporary Management, 2018(Issue 17(2)), 111-136.

Uyar, A., Fernandes, V., & Kuzey, C. (2021). The mediating role of corporate governance between public governance and logistics performance: International evidence. Transport Policy, 109, 37-47.

Wang, W., Wu, Q., Su, J., & li, B. (2024). The impact of international logistics performance on import and export trade: an empirical case of the “Belt and Road” initiative countries. Humanities and Social Sciences Communications, 11(1), 1028.

Yang, J. S. (2017). The governance environment and innovative SMEs. Small Business Economics, 48(3), 525-541.

Yingfei, Y., Mengze, Z., Zeyu, L., Ki-Hyung, B., Andriandafiarisoa Ralison Ny Avotra, A., & Nawaz, A. Green logistics performance and infrastructure on service trade and environment-Measuring firm’s performance and service quality. Journal of King Saud University – Science, 34, 101683.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 19 - 33 ISSN 2985-2137 (Online)

Effects of Physical Education Activities using Basketball on Health-Related Physical Fitness of Students at Kalasin University

Anuchit khamhinkong [1*], Nuanphan Chaiyama [2], and Thanyawat Homsombat [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education, Thailand nation Sport University, UdonThani campus.

[*] Corresponding author. E-mail: Anuchit.kh@ksu.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the effects of physical education activities using basketball on the health-related physical fitness of students at Kalasin University and to compare their health-related physical fitness before the intervention, after the fourth week, and after the eighth week. This research employed a pre-experimental design using a one-group pretest–posttest approach. The sample consisted of 52 students majoring in Physical Education at Kalasin University, selected through systematic random sampling. The research instruments included eight physical education activity plans based on basketball and the Health-Related Physical Fitness Test and Criteria for Individuals Aged 19–59 Years developed by the Department of Physical Education. The statistical analyses used in this study were percentage, mean, standard deviation, and one-way analysis of variance with repeated measures.

The findings revealed that participation in an 8-week basketball-based physical education program significantly improved health-related physical fitness components, including muscular strength and endurance, cardiorespiratory endurance, and flexibility. In addition, subcutaneous fat thickness significantly decreased ($p < .05$) when compared across the pre-training period, the 4th week of training, and the 8th week of training. In contrast, body mass index showed no statistically significant differences across all assessment periods ($p > .05$). Furthermore, pairwise comparisons using Tukey's post hoc test demonstrated statistically significant differences between the pre-training period and the 4th week of training, the pre-training period and the 8th week of training, and the 4th week and the 8th week of training.

In conclusion, the basketball-based physical education program was effective in continuously enhancing multiple components of health-related physical fitness over the eight-week period, although it did not result in a significant change in BMI.

Keywords: Physical Education Activities, Basketball, The Health-Related Physical Fitness.

Received 25 April 2026; **Revised** 15 May 2026; **Accepted** 19 May 2026

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อนุชิต คำหินกอง [1*], นวลพรรณ ไชยมา [2], และ ธัญญาวัฒน์ หอมสมบัติ [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี
* Corresponding author. E-mail: Anuchit.kh@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยใช้กิจกรรมกีฬาบาสเกตบอล ก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้นโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 52 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 8 แผน และแบบทดสอบและเกณฑ์สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ สำหรับบุคคลอายุ 19-59 ปี ของกรมพลศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ ได้แก่ ความแข็งแรงและความทนทานของกล้ามเนื้อ ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด และความอ่อนตัวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งความหนาของไขมันใต้ผิวหนังลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เมื่อเปรียบเทียบก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 ในทางตรงกันข้าม ดัชนีมวลกายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกช่วงเวลาของการประเมิน ($p > .05$) นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 ก่อนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 อีกด้วย

สรุปได้ว่า โปรแกรมการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลมีประสิทธิผลในการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพหลายด้านอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 8 สัปดาห์ แม้จะไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดัชนีมวลกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม

คำสำคัญ : กิจกรรมพลศึกษา, กีฬาบาสเกตบอล, สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม โดยความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ได้รับจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว พัฒนาตนเอง และยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) โดยเฉพาะหลักสูตรสุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงควรมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมปฏิบัติ โดยเฉพาะกิจกรรมพลศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

กิจกรรมพลศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในหลายมิติ ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย เช่น ความแข็งแรง ความอดทน ความยืดหยุ่น และการทรงตัว แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การทำงานเป็นทีม ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำ อีกทั้งยังส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิตใจ ช่วยลดความเครียด และเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต (สุทธิศักดิ์ ยะปะกาม, 2560) ในระดับอุดมศึกษา กิจกรรมพลศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่วัยผู้ใหญ่ การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม ลดพฤติกรรมเนือยนิ่งซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง (World Health Organization, 2022) และส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ แนวทางการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับกีฬา เช่น กีฬาประเภททีม ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความผูกพันต่อการเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2023; Chen et al., 2024)

ดังนั้น การจัดกิจกรรมพลศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงไม่เพียงมุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมทางสังคม และการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ (Health-related Physical Fitness) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สะท้อนความสามารถของร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่เกิดความเหนื่อยล้าเกินไป อันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ องค์ประกอบของร่างกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความทนทานของกล้ามเนื้อ ความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิตและหายใจ และความอ่อนตัว (วิชาญ รัตนสุวรรณ, 2566) การมีสมรรถภาพทางกายที่ดีช่วยลดความเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพจิต สมาธิในการเรียนรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการออกกำลังกาย (กิตติพงษ์ โคตรแก้ว, 2567) สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย สมรรถภาพทางกายมีความสำคัญต่อการปรับตัวต่อภาระการเรียนและการดำเนินชีวิต โดยงานวิจัยพบว่า ผู้ที่มีสมรรถภาพทางกายดีมีระดับความเครียดต่ำและคุณภาพชีวิตสูงกว่าผู้ที่ขาดการออกกำลังกาย (ศิรินาถ ภูมิกุล และคณะ, 2566) อีกทั้งหน่วยงานด้านสุขภาพยังเสนอให้สถาบันการศึกษาส่งเสริมกิจกรรมทางกายอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน (สสส., 2566) กีฬาบาสเกตบอลจึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย เนื่องจากมีการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย เช่น การวิ่ง กระโดด และการเปลี่ยนทิศทาง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความแข็งแรง ความคล่องตัว และความทนทานของร่างกาย ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการคิดเชิงกลยุทธ์ อันเป็นทักษะสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาที่ผ่านมา แม้การจัดกิจกรรมพลศึกษาด้วยกีฬาประเภททีม เช่น บาสเกตบอล จะมีแนวโน้มช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผลลัพธ์ด้านสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพยังคงมีความหลากหลายและไม่ชัดเจน โดย Chen et al. (2024) พบว่า แม้ผู้เรียนมีความสนุกและเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในด้านความแข็งแรง ความยืดหยุ่น และความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งอาจเกิดจากระยะเวลาและความถี่ของกิจกรรมที่ไม่เพียงพอ ขณะที่ Lee et al. (2023) รายงานในทำนองเดียวกันว่า การจัดกิจกรรมบาสเกตบอลระยะสั้นเพียง 6 สัปดาห์ แม้จะส่งผลดีต่อทัศนคติของผู้เรียน แต่ยังไม่สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านที่ต้องอาศัยการฝึกอย่างต่อเนื่อง เช่น ความแข็งแรงและความอ่อนตัว แม้ว่างานวิจัยก่อนหน้าจะรายงานว่า การจัดกิจกรรมกีฬาบาสเกตบอลในระยะเวลา 6 สัปดาห์ยังไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสมรรถภาพทางกายอย่างชัดเจน แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาสมรรถภาพทางกายจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัวทางสรีรวิทยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านความแข็งแรง ความทนทาน และองค์ประกอบของร่างกาย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมเป็น 8 สัปดาห์ เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการกระตุ้นและพัฒนาระบบต่าง ๆ ของร่างกายให้เพียงพอต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับหลักการฝึกซ้อมทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ซึ่งระบุว่า การพัฒนาสมรรถภาพทางกายอย่างมีประสิทธิภาพควรดำเนินอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 8 สัปดาห์

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาผลของกิจกรรมทางกายและการเล่นกีฬาที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนและเยาวชนในหลายรูปแบบ แต่ยังพบข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยตรง โดยเฉพาะการศึกษาที่ครอบคลุมองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพอย่างเป็นระบบในช่วงเวลาการฝึกที่ชัดเจน นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับผลด้านทักษะกีฬาและสมรรถภาพ

เฉพาะด้าน มากกว่าการพัฒนาสุขภาวะโดยรวมของนักศึกษา ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ด้วยการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยใช้กิจกรรมกีฬาบาสเกตบอล ก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre- Experimental research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา วิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 65 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ วิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 52 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (Systematic random sampling) โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีทราบขนาดประชากร (Taro Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)} \qquad n = \frac{65}{1+65(0.10^2)} = 39 \text{ คน}$$

n = ขนาดตัวอย่าง
N = ขนาดประชากรทั้งหมด
e = ค่าความคลาดเคลื่อน (sampling error) คือ 0.10

ดังนั้น เพื่อป้องกันการถอนตัว (Drop - out) ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการทดลองผู้วิจัยจึงได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 30 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมเป็นจำนวน 52 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอล ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ดำเนินกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ซึ่งมุ่งพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา โดยผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ของแผนกิจกรรมพลศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.76 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพโดยใช้แบบทดสอบและเกณฑ์สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพซึ่งอ้างอิงเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับบุคคลอายุ 19-59 ปี จากกรมพลศึกษา (2562) ประกอบด้วย

2.2.1 องค์ประกอบของร่างกาย (Body composition) คือ ดัชนีมวลกาย และความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง โดยใช้เครื่องวัดความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง

2.2.2 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Muscular strength) โดยทดสอบลุก-นั่ง 60 วินาที (Sit-Ups 60 Seconds) บันทึกจำนวนครั้งที่ทำได้อย่างถูกต้องภายในเวลา 60 วินาที

2.2.3 ความทนทานของกล้ามเนื้อ (Muscular endurance) โดยทดสอบดันพื้น 30 วินาที (Push ups 30 seconds) บันทึกจำนวนครั้งที่ทำได้อย่างถูกต้องภายในเวลา 30 วินาที

2.2.4 ความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ (Cardiorespiratory endurance) โดยทดสอบ วิ่งระยะไกล 1,600 เมตร (Distance Run) บันทึกเวลาเป็นนาที

2.2.5 ความอ่อนตัว (Flexibility) โดยใช้ นั่งงอตัวไปข้างหน้า (Sit and Reach) ทำการทดสอบ 2 ครั้ง ให้บันทึกครั้งที่ทำการทดสอบได้ดีที่สุด มีหน่วยเป็นเซนติเมตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทำการทดลองจากผู้บริหาร

3.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย แบบประเมินผลแก่ ผู้ร่วมวิจัยและอาจารย์ประจำชั้นร่วมกันกำหนดตารางเวลาการจัดกิจกรรม และทำการทดสอบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ก่อนการจัดกิจกรรมมพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอล

3.3 ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผน ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 16.30 ถึง 17.30 น.

3.4 ทดสอบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา หลังจากการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังจากการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบแต่ละรายการมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ประกอบด้วย

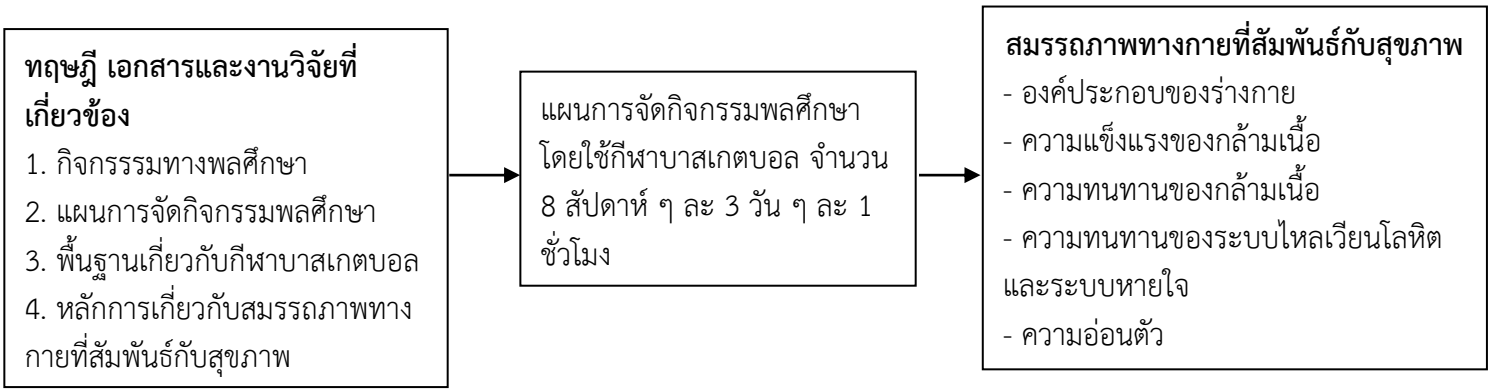
4.2.1 วิเคราะห์ความแปรปรวน องค์ประกอบของร่างกาย (Body composition) คือ ดัชนีมวลกาย และความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความทนทานของกล้ามเนื้อ ความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ และความอ่อนตัว ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - way Analysis of Variance with repeated measures) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อผลการวิเคราะห์พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ทำการวิเคราะห์แตกต่างกัน จะทำการวิเคราะห์ multiple comparison เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Tukey

4.2.2 ก่อนการนำสถิติอิงพารามิเตอร์ One-way analysis of variance with repeated measures มาใช้ ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติดังกล่าว ถ้าไม่ผ่านข้อตกลงเบื้องต้นจะเปลี่ยนมาใช้สถิติไม่อิงพารามิเตอร์ Friedman test ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนในการทดสอบเบื้องต้น ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic random sampling) 2) ทดสอบการแจกแจงของประชากรเป็นโค้งปกติ ด้วยสถิติ Kolmogorov–Smirnov test 3) ข้อมูลอยู่ในมาตราอันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป 4) ไม่ทราบความแปรปรวนของประชากร และความแปรปรวนของประชากรแต่ละกลุ่มมีค่าเท่ากัน

4.2.3 กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (n=52)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.
อายุ (ปี)	20.38	0.47
น้ำหนัก (กิโลกรัม)	63.78	4.33
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	167.35	7.35
ดัชนีมวลกาย (กก./ม.^{2})	23.08	2.50
	Min-max=18.76-39.23	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 52 คน มีอายุเฉลี่ย 20.38 ปี (SD=0.47) น้ำหนักเฉลี่ย 63.78 กิโลกรัม (SD=4.33) ส่วนสูงเฉลี่ย 167.35 เซนติเมตร (SD=7.35) ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 23.08 (SD=2.50)

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ (n=52)

รายการ	ช่วงเวลา		
	ก่อนการจัดกิจกรรมม $\overline{X}$ (S.D.)	สัปดาห์ที่ 4 $\overline{X}$ (S.D.)	สัปดาห์ที่ 8 $\overline{X}$ (S.D.)
ดัชนีมวลกาย	23.08 (S.D.=2.50)	23.26 (S.D.=2.71)	23.25 (S.D.=2.71)
ความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง	22.48 (S.D.=4.08)	22.44 (S.D.=4.08)	22.39 (S.D.=4.08)
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (ครั้ง)	36.28 (S.D.=8.37)	38.26 (S.D.=7.54)	40.23 (S.D.=8.08)

รายการ	ช่วงเวลา		
	ก่อนการจัดกิจกรรมม $\overline{X}$ (S.D.)	สัปดาห์ที่ 4 $\overline{X}$ (S.D.)	สัปดาห์ที่ 8 $\overline{X}$ (S.D.)
ความทนทานของกล้ามเนื้อ (ครั้ง)	18.53 (S.D.=6.00)	18.86 (S.D.=5.99)	19.23 (S.D.=6.02)
ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด (นาที)	9.69 (S.D.=1.42)	9.63 (S.D.=1.37)	9.55 (S.D.=1.34)
ความอ่อนตัว (เซนติเมตร)	20.88 (S.D.=3.48)	21.44 (S.D.=3.86)	21.70 (S.D.=4.08)

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของดัชนีมวลกาย ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.08 วินาที 23.26 วินาทีและ 23.25 วินาที ตามลำดับ ความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.48 ซม. 22.44 ซม. และ 22.39 ซม. ตามลำดับ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.28 ครั้ง 38.26 ครั้ง 40.23 ครั้ง ตามลำดับ ความทนทานของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.53 ครั้ง 18.86 ครั้ง 19.23 ครั้ง ตามลำดับ และ ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.69 นาที 9.63 นาที และ 9.55 นาที ตามลำดับ และความอ่อนตัว ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.88 ซม. 21.44 ซม. 21.70 ตามลำดับ

3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

3.1 ดัชนีมวลกาย

ผลการเปรียบเทียบดัชนีมวลกาย ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบดัชนีมวลกาย ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	0.00	2	0.00	0.16	0.85
ความคลาดเคลื่อน	0.26	102	0.002		
รวม	0.26				

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบดัชนีมวลกาย ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง

ผลการเปรียบเทียบความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	0.18	2	0.09	13.68	<0.001
ความคลาดเคลื่อน	0.69	102	0.00		
รวม	0.87				

จากตารางที่ 4 พบว่า ความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง รายคู่โดยวิธีของ Tukey ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	ก่อนการจัดกิจกรรมม	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการจัดกิจกรรมม	22.48 ซม.	-	3.13*	9.32*
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4	22.44 ซม.		-	6.19**
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8	22.39 ซม.			-

* แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมม

** แตกต่างจากหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง รายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

ผลการเปรียบเทียบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	310.66	2	165.33	5.79	0.0041*
ความคลาดเคลื่อน	2912	102	28.54		
รวม	3222.66				

จากตารางที่ 6 พบว่า ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ รายคู่โดยวิธีของ Tukey ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	ก่อนการจัดกิจกรรมม	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	36.28 ครั้ง	-	0.32*	0.65*
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4	38.26 ครั้ง		-	0.32**
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8	40.23 ครั้ง			-

*แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมม, **แตกต่างจากหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ รายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ความทนทานของกล้ามเนื้อ

ผลการเปรียบเทียบความทนทานของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความทนทานของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	11.11	2	5.55	24.77	<0.001*
ความคลาดเคลื่อน	22.88	102	0.22		
รวม	33.99				

จากตารางที่ 8 พบว่า ความทนทานของกล้ามเนื้อ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความทนทานของกล้ามเนื้อ รายคู่โดยวิธีของ Tukey ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	ก่อนการจัดกิจกรรมม	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการจัดกิจกรรมม	18.53 ครั้ง	-	0.05*	0.13*
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4	18.86 ครั้ง		-	0.07**
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8	19.23 ครั้ง			-

*แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมม, **แตกต่างจากหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4

จากตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความทนทานของกล้ามเนื้อ รายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด

ผลการเปรียบเทียบความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	0.49	2	0.24	103.28	<0.001*
ความคลาดเคลื่อน	0.24	102	0.00		
รวม	0.73				

จากตารางที่ 10 พบว่า ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ระหว่างก่อนจัดกิจกรรม หลังจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด รายคู่โดยวิธีของ Tukey ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	ก่อนการจัดกิจกรรมม	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการจัดกิจกรรมม	9.69 นาที	-	0.06*	0.10*
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4	9.63 นาที		-	0.04**
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8	9.55 นาที			-

*แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมม

**แตกต่างจากหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4

จากตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด รายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.6 ความอ่อนตัว

ผลการเปรียบเทียบความอ่อนตัว ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบความอ่อนตัว ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	1.80	2	0.90	31.54	<0.001*
ความคลาดเคลื่อน	2.91	102	0.02		
รวม	4.71				

จากตารางที่ 12 พบว่า ความอ่อนตัว ระหว่างก่อนจัดกิจกรรม หลังจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความอ่อนตัว รายคู่โดยวิธีของ Tukey ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 (n=52)

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	ก่อนการจัดกิจกรรมม	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการจัดกิจกรรมม	20.88 ซม.	-	0.32*	0.65*
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4	21.44 ซม.		-	0.32**
หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8	21.70 ซม.			-

*แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมม, **แตกต่างจากหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4

จากตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความอ่อนตัว รายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมมและหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กับหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ไม่ส่งผลให้อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างช่วงก่อนการจัดกิจกรรมม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 ($p > .05$) ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระยะเวลาการจัดกิจกรรมในช่วงสั้นอาจยังไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบร่างกายที่ส่งผลต่อค่าดัชนีมวลกาย อย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า ซึ่งรายงานว่า ดัชนีมวลกายเป็นค่าที่คำนวณจากสัดส่วนระหว่างน้ำหนักตัวและส่วนสูง ซึ่งไม่สามารถจำแนกองค์ประกอบของร่างกายได้อย่างชัดเจนว่า น้ำหนักที่เปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากมวลไขมันหรือมวลกล้ามเนื้อ ดังนั้น แม้ว่าการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลจะช่วยกระตุ้นการใช้พลังงานและการเผาผลาญไขมัน แต่ในขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวที่มีความเข้มข้นปานกลางถึงสูง เช่น การวิ่ง การกระโดด การเปลี่ยนทิศทาง และการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ ในกีฬาบาสเกตบอล ยังส่งผลต่อการกระตุ้นการทำงานของระบบกล้ามเนื้อและประสาท (neuromuscular system) ทำให้เกิดการพัฒนามวลกล้ามเนื้อและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น

ได้ นอกจากนี้ การฝึกเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์อาจก่อให้เกิดการปรับตัวทางสรีรวิทยาในระยะเริ่มต้น (initial physiological adaptation) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบร่างกายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว ซึ่งมีอัตราการเผาผลาญพื้นฐานและศักยภาพในการสร้างมวลกล้ามเนื้อค่อนข้างสูง ส่งผลให้น้ำหนักตัวโดยรวมอาจคงที่ แม้ว่าจะมีการลดลงของมวลไขมันใต้ผิวหนังแล้วก็ตาม ดังนั้น ค่า BMI จึงอาจไม่ไวต่อการตรวจจับการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบร่างกายในระยะเวลาสั้น อีกทั้ง การเปลี่ยนแปลงของดัชนีมวลกายยังขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การใช้พลังงานในชีวิตประจำวัน พันธุกรรม และสมดุลของพลังงานในร่างกาย หากปริมาณพลังงานที่ได้รับยังใกล้เคียงกับพลังงานที่ใช้ไป แม้จะมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ก็อาจไม่ทำให้น้ำหนักตัวลดลงอย่างเด่นชัด ส่งผลให้ค่า BMI ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในช่วงเวลาของการศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การประเมินผลด้านองค์ประกอบร่างกายควรใช้ตัวชี้วัดอื่นร่วมด้วย เช่น ร้อยละไขมันในร่างกาย หรือความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง เพื่อให้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่เกิดขึ้นได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (กฤษธชัย สารกุล และคณะ, 2568)

2. ความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความหนาของไขมันใต้ผิวหนังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 4 และจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 8 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey พบว่าทุกช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลสามารถช่วยลดไขมันใต้ผิวหนังได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) พบว่า นักศึกษามีระดับความหนาของไขมันใต้ผิวหนังดีขึ้นหลังการฝึก สะท้อนถึงแนวโน้มขององค์ประกอบร่างกายที่เหมาะสมมากขึ้นภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากกลไกทางสรีรวิทยาของการออกกำลังกาย ซึ่งส่งผลให้เกิดการเพิ่มอัตราการเผาผลาญพลังงานและการใช้กรดไขมันเป็นแหล่งพลังงานมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการฝึกอย่างสม่ำเสมอและมีความเข้มข้นเหมาะสม (Garcia and Lopez, 2025) การลดลงอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 สะท้อนถึงการปรับตัวระยะแรกของระบบเผาผลาญพลังงาน ขณะที่ความแตกต่างที่ชัดเจนมากขึ้นในสัปดาห์ที่ 8 แสดงถึงผลสะสมของการฝึก นอกจากนี้ Kim and Park (2025) รายงานว่า การฝึกแบบแอโรบิกหรือการฝึกแบบผสมอย่างน้อย 8 สัปดาห์ สามารถลดความหนาของไขมันใต้ผิวหนังและเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีกลไกสำคัญเกี่ยวข้องกับการเพิ่มการทำงานของเอนไซม์ที่เกี่ยวข้องกับการสลายไขมันและการเพิ่มความไวของอินซูลิน

3. ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลส่งผลต่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 4 และจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 8 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey พบว่าทุกช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกที่ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้ออย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) พบว่า นักศึกษามีระดับความแข็งแรงของกล้ามเนื้อดีขึ้นหลังการฝึก และมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรมม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามหลักการปรับตัวของระบบกล้ามเนื้อ ซึ่งเมื่อร่างกายได้รับแรงต้านหรือแรงกระทำซ้ำ ๆ จากการเคลื่อนไหวในกีฬาบาสเกตบอล เช่น การวิ่ง การกระโดด การเปลี่ยนทิศทาง และการชู้ต จะกระตุ้นการทำงานของหน่วยยนต์และการประสานงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ส่งผลให้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (กรมอนามัย, 2568) การที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 แสดงถึงการปรับตัวระยะต้นของระบบประสาท ขณะที่ความแตกต่างที่ชัดเจนมากขึ้นในสัปดาห์ที่ 8 สะท้อนถึงการพัฒนาทั้งด้านประสาทและโครงสร้างของกล้ามเนื้อ ตามหลักการเพิ่มภาระงานและความก้าวหน้าในการฝึก (กรมพลศึกษา, 2566) นอกจากนี้ กีฬาบาสเกตบอลยังเป็นกิจกรรมทางกายที่มีความเข้มข้นปานกลางถึงสูง และมีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบผสมผสาน ซึ่งช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อหลายมัดพร้อมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความแข็งแรงโดยรวมของร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความทนทานของกล้ามเนื้อ ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลส่งผลต่อความทนทานของกล้ามเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 4 และจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 8 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey พบว่าทุกช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาความทนทานของกล้ามเนื้ออย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบ

ค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) พบว่า นักศึกษามีระดับความทนทานของกล้ามเนื้อดีขึ้นหลังการฝึก และมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรมม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามหลักการปรับตัวของระบบพลังงานและระบบกล้ามเนื้อ โดยกีฬาบาสเกตบอลเป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องสลับกับความเข้มข้นสูง เช่น การวิ่งเร็ว การกระโดด และการเปลี่ยนทิศทางอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาระบบพลังงานแบบแอโรบิกและแอนาโรบิกควบคู่กัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มความทนทานของกล้ามเนื้อ (กรมพลศึกษา, 2566) การที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 สะท้อนถึงการปรับตัวระยะแรกของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ขณะที่ผลที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในสัปดาห์ที่ 8 แสดงถึงการพัฒนาด้านโครงสร้างของกล้ามเนื้อ เช่น การเพิ่มจำนวนไมโทคอนเดรีย และความสามารถในการใช้ออกซิเจนของเส้นใยกล้ามเนื้อชนิดทนทาน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมทางกายของคนไทยที่แนะนำให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความแข็งแรงและความทนทานของกล้ามเนื้ออย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 –3 วัน เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางกายและป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (กรมอนามัย, 2568)

5. ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลส่งผลต่อความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรมม หลังจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 4 และจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 8 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey พบว่าทุกช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) พบว่า นักศึกษามีระดับความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือดดีขึ้นหลังการฝึก และมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรมม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะของกีฬาบาสเกตบอลซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเข้มข้นปานกลางถึงสูง และมีรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบสลับช่วง เช่น การวิ่งเร็ว การกระโดด และการเปลี่ยนทิศทางอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้หัวใจต้องทำงานเพิ่มขึ้นทั้งในด้านอัตราการเต้นของหัวใจและปริมาตรเลือดที่สูบฉีดออกจากหัวใจต่อครั้ง เมื่อมีการฝึกอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดการปรับตัวของระบบไหลเวียนเลือด เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการลำเลียงออกซิเจนและการเพิ่มค่า $VO2_{max}$ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความอดทนระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด (กรมพลศึกษา, 2566) การที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 แสดงถึงการปรับตัวระยะต้นของระบบหัวใจและหลอดเลือด ขณะที่ผลที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในสัปดาห์ที่ 8 สะท้อนถึงการปรับตัวเชิงโครงสร้าง เช่น การเพิ่มความหนาของผนังหัวใจห้องล่างซ้าย และการเพิ่มความหนาแน่นของเส้นเลือดฝอยในกล้ามเนื้อ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ออกซิเจนและลดความล้าในการออกกำลังกายได้ดียิ่งขึ้น

6. ความอ่อนตัว ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลช่วยพัฒนาความอ่อนตัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกช่วงเวลา และมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมม หลังจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 4 และจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 8 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) พบว่า นักศึกษามีระดับความอ่อนตัวดีขึ้นหลังการฝึก และมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรมม สะท้อนถึงประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะการเคลื่อนไหวของกีฬาบาสเกตบอลที่มีความหลากหลาย เช่น การยืดเหยียด การหมุนลำตัว การก้ม การเหยียด และการเปลี่ยนทิศทางอย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยเพิ่มพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อต่อและลดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ นอกจากนี้ การฝึกอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ยังสอดคล้องกับหลักความต่อเนื่องและความก้าวหน้าในการฝึก ซึ่งส่งผลให้ความอ่อนตัวพัฒนาได้ชัดเจนมากกว่าการฝึกในระยะเวลาสั้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาดีขึ้นหลายด้าน ได้แก่ ความแข็งแรงและความทนทานของกล้ามเนื้อ ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด และความอ่อนตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ความหนาของไขมันใต้ผิวหนังลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ดัชนีมวลกายไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษา

สะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลสามารถส่งเสริมสมรรถภาพทางกายและสุขภาวะของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านความแข็งแรง ความทนทาน และองค์ประกอบของร่างกายบางประการ

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ได้แก่ การไม่มีกลุ่มควบคุม การไม่ได้ควบคุมพฤติกรรมด้านโภชนาการและกิจกรรมทางกายอื่นของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะวิชาเอกพลศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรกลุ่มอื่น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มควบคุม ควบคุมปัจจัยด้านโภชนาการ และขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมกิจกรรมพลศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการกีฬาประเภททีม เช่น บาสเกตบอล เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายและทักษะชีวิตของนักศึกษา

1.2 ควรสนับสนุนการจัดโปรแกรมออกกำลังกายที่มีความเหมาะสมด้านระยะเวลา ความถี่ และความเข้มข้น (อย่างน้อย 8–12 สัปดาห์) พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการและพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่ยั่งยืนในระยะยาว

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติงาน อาจารย์พลศึกษาควรนำกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที และออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมความแข็งแรง ความทนทาน ความอ่อนตัว และการทำงานเป็นทีม เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางกายและสุขภาวะของนักศึกษาอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายระยะเวลาในการทดลองให้ยาวขึ้น (มากกว่า 8–12 สัปดาห์) และควบคุมปัจจัยร่วม เช่น โภชนาการและพฤติกรรมการออกกำลังกายนอกโปรแกรม เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสมรรถภาพทางกายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมหรือโปรแกรมการฝึกที่หลากหลาย เช่น การฝึกแบบผสม (Combined training) หรือการฝึกความเข้มข้นสูง (HIIT) ร่วมกับกีฬาบาสเกตบอล เพื่อประเมินประสิทธิผลต่อสมรรถภาพทางกายในแต่ละด้านอย่างครอบคลุม

2.3 ควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักศึกษาสาขาอื่น หรือเพศหญิง เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาบาสเกตบอลในบริบทที่แตกต่างกัน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นวิชาเอกพลศึกษา ซึ่งอาจมีพื้นฐานสมรรถภาพทางกายสูงกว่านักศึกษาทั่วไปอยู่แล้ว อาจส่งผลต่อการอ้างอิงผลการวิจัยในประชากรกลุ่มอื่นได้จำกัด

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *คู่มือแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของเด็กเยาวชน และประชาชนไทย สำหรับประชาชนทั่วไป อายุ 19-59 ปี*. กรุงเทพฯ: บริษัท เวิลด์ เอ็กซ์เพิร์ท จำกัด

กรมพลศึกษา. (2566). *คู่มือการจัดกิจกรรมพลศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมอนามัย. (2568). *หลักการ FITT เพื่อการออกกำลังกายที่เหมาะสม*. กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษธชัย สารกุล, ปริวัตร ปาโส, พนิดา ชูเวช และ อรัทยา ถนอมเมฆ. (2568). การเปรียบเทียบผลของการฝึกแบบวงจรสถานีและแอโรบิกระดับความเข้มข้นปานกลางต่อองค์ประกอบของร่างกายในอาสาสมัครเพศชายที่มีสุขภาพดี. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและนวัตกรรมสุขภาพ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย*, *4*(4), 62–74.

กิตติพงษ์ โคตรแก้ว. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพทางกายกับพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์, 56*(1), 22–34.

วิชาญ รัตนสุวรรณ. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 24*(2), 55–65.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2566). รายงานแนวโน้มกิจกรรมทางกายของคนไทยปี 2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

สุทธิศักดิ์ ยะปะกา. (2560). บทบาทของกิจกรรมพลศึกษากับการพัฒนานักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 18*(2), 85–94.

ศิรินาถ ภูมิกุล, สุกัญญา สุขุม, และ พิทักษ์ศักดิ์ สุวรรณพงศ์. (2566). สมรรถภาพทางกายกับคุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคกลาง. *วารสารวิชาการสาธารณสุข, 32*(4), 412–423.

Chen, Y., Zhang, L., Liu, H., & Wong, S. H. S. (2024). Impact of structured team sports in physical education on university students' physical fitness and motivation: A quasi-experimental study. *Journal of Physical Activity and Health, 21*(2), 145–153.

Garcia, M., & Lopez, R. (2025). Effects of structured exercise programs on subcutaneous fat reduction: A metabolic perspective. *Journal of Exercise Physiology, 28*(2), 45–59.

Kim, H. J., & Park, S. Y. (2025). Eight-week combined aerobic and resistance training reduces body fat and improves metabolic health in healthy adults. *International Journal of Sports Medicine, 46*(3), 210–218.

Lee, J. H., Park, M. Y., & Choi, S. W. (2023). Physical fitness outcomes of short-term basketball training in undergraduate physical education. *Journal of Sports and Health Research, 15*(4), 220–228.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed). NewYork: Harper and Row Publications.

UNESCO. (2023). *Reimagining Education for the 21st Century: Building Resilience Through Life Skills and Wellbeing*. Paris: UNESCO Publishing.

World Health Organization. (2022). *Global status report on physical activity 2022*. Geneva: WHO press.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 34 - 44 ISSN 2985-2137 (Online)

Integrating Role Play to Develop Empathy in Early Childhood: Psychological Mechanisms and Empirical Evidence for Social Development

Phatchara Silarak [1*], Sureelak Raksakean [2], and Sirinshaya Pitithanarat [3]

[1, 2] Faculty of Education, North Eastern University

[3] Faculty of Liberal Arts, Phanomwan Technology College

[*] Corresponding author. E-mail: phatchara.sil@neu.ac.th

ABSTRACT

In contemporary multicultural societies marked by increasing social diversity and complexity, empathy defined as the integrated cognitive and affective capacity to understand and vicariously share others' emotional states—has emerged as an indispensable social competency whose critical developmental window originates in early childhood. Despite a growing international body of research on empathy development, a systematic synthesis bridging psychological theory, neuroscientific evidence, and concrete pedagogical practice for early childhood educators remains limited, particularly within Thai educational contexts. This conceptual review article addresses that gap by systematically synthesizing theoretical frameworks and empirical evidence examining the relationship between role play and empathy development in early childhood educational settings. Drawing upon converging perspectives from developmental psychology, social psychology, and affective neuroscience, the review employs an integrative literature review methodology (Torraco, 2005), analyzing 34 selected documents sourced from ERIC, PsycINFO, Google Scholar, and Thai Journals Online (TCI). The synthesis demonstrates that role play functions as a multidimensional pedagogical mechanism operating through four core psychological processes: perspective-taking, the provision of emotionally safe experiential spaces, intergroup bias reduction, and the cultivation of deep listening skills. These processes are theoretically grounded in Bandura's (1977) Social Learning Theory, Vygotsky's (1978) Zone of Proximal Development, Davis's (1983) multidimensional empathy framework, and Decety and Jackson's (2004) neural architecture model of empathy. Empirical evidence further substantiates that systematic, educator-guided integration of role play significantly enhances both cognitive and affective dimensions of empathy while simultaneously fostering prosocial behavior and emotional regulation. Practical implementation guidelines including structured debriefing protocols, stereotype-avoidance strategies, and emotional regulation monitoring are proposed to optimize pedagogical outcomes. The article concludes that sustained empathy cultivation through role play from the earliest years of education represents a vital investment in developing prosocial citizens capable of navigating an increasingly diverse and interconnected world, with implications for both curriculum design and teacher professional development in Thai early childhood education.

Keywords: early childhood education, socioemotional development, perspective-taking

Received 15 May 2026; **Revised** 19 May 2026; **Accepted** 27 May 2026

การบูรณาการการเล่นบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย: กลไกทางจิตวิทยาและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการพัฒนาสังคม

พัชรา ศิลารักษ์ [1*], สุรีย์ลักษณ์ รักษาเคน [2], และ ศิรินทร์ชญา ปีติธนารัศมิ์ [3]

[1, 2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

[3] คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

[*] Corresponding author. E-mail: phatchara.sil@neu.ac.th

บทคัดย่อ

ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีความหลากหลายและซับซ้อนทางสังคมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งหมายถึงความสามารถเชิงบูรณาการทั้งในมิติการรับรู้และมิติอารมณ์ในการเข้าใจและรับรู้สภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมรรถนะทางสังคมที่ขาดไม่ได้ซึ่งมีหน้าต่างพัฒนาการที่สำคัญที่สุดอยู่ในช่วงปฐมวัย ถึงแม้จะมีงานวิจัยด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับนานาชาติ แต่การสังเคราะห์อย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงทฤษฎีทางจิตวิทยา หลักฐานจากประสาทวิทยา และแนวปฏิบัติการสอนที่เป็นรูปธรรมสำหรับนักการศึกษาปฐมวัยยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทการศึกษาไทย บทความวิชาการเชิงทบทวนแนวคิดนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ด้วยการสังเคราะห์กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นบทบาทสมมติกับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในบริบทการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีวิทยาการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ (Torraco, 2005) บูรณาการกรอบแนวคิดจากจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม และประสาทวิทยาเชิงอารมณ์ และวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 34 รายการ จากฐานข้อมูล ERIC, PsycINFO, Google Scholar และฐานข้อมูลวารสารไทย (TCI) การสังเคราะห์พบว่าการเล่นบทบาทสมมติทำหน้าที่เป็นกลไกทางการสอนหลายมิติที่ดำเนินการผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาหลักสี่ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนมุมมอง การจัดพื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์ การลดอคติระหว่างกลุ่ม และการพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง โดยมีรากฐานทางทฤษฎีจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) พื้นที่พัฒนาการของ Vygotsky (1978) กรอบความเห็นอกเห็นใจหลายมิติของ Davis (1983) และโมเดลโครงสร้างระบบประสาทของ Decety และ Jackson (2004) หลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันเพิ่มเติมว่าการบูรณาการการเล่นบทบาทสมมติอย่างเป็นระบบภายใต้การดูแลของครูช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทั้งสองมิติได้อย่างมีนัยสำคัญ ควบคู่กับการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวกและการควบคุมอารมณ์ บทความเสนอแนวทางปฏิบัติเชิงประยุกต์ ประกอบด้วยกระบวนการสะท้อนคิดที่มีโครงสร้าง กลยุทธ์การหลีกเลี่ยงการผลิตซ้ำภาพจำแบบตายตัว และการติดตามดูแลการควบคุมอารมณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลทางการสอน บทความสรุปว่าการบ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจผ่านการเล่นบทบาทสมมติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงการศึกษาปฐมวัยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก ซึ่งมีนัยสำคัญต่อทั้งการออกแบบหลักสูตรและการพัฒนาวิชาชีพครูในการศึกษาปฐมวัยไทย

คำสำคัญ: การศึกษาปฐมวัย, การพัฒนาอารมณ์และสังคม, การเปลี่ยนมุมมอง

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่สังคมไทยและสังคมโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ตลอดจนชุดความคิดและมุมมองที่แตกต่างกันอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน การอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองได้กลายเป็นวาระสำคัญระดับโลก นอกเหนือจากความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) แล้ว ทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Socio-Emotional Skills) ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ก้าวข้ามความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม บริบททางสังคมในปัจจุบันที่เด็กเติบโตขึ้น มักเต็มไปด้วยความแปลกแยก การพึ่งพาหน้าจอเทคโนโลยี และการปฏิสัมพันธ์แบบพบปะหน้ากันที่ลดลง รายงานสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยโดย UNICEF Thailand (2023) ชี้ให้เห็นตัวเลขที่สะท้อนความน่ากังวลว่า เด็กปฐมวัยในประเทศไทยกว่า 3.7 ล้านคนกำลังเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปราะบาง

และต้องการการส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่รายงานอย่างชัดเจนว่า เด็กปฐมวัยไทยในปัจจุบันยังมีจุดอ่อนที่สำคัญในด้านการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และการพิจารณาคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนระดับชาติ ในการหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านยึดเหนี่ยวจิตใจและสังคม โดยเฉพาะ "ความเห็นอกเห็นใจ" (Empathy) ตั้งแต่วัยเยาว์

"ความเห็นอกเห็นใจ" หรือความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเข้าใจ รับรู้ และสามารถร่วมรู้สึกถึงสภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการทั่วโลกว่าเป็นรากฐานสำคัญและจุดเริ่มต้นของการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย (Halpern, 2001) การวิจัยด้านจิตวิทยาพัฒนาการในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ลบล้างความเชื่อเดิมที่ว่าความเห็นอกเห็นใจเป็นเพียงลักษณะนิสัยที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมหรือเป็นสิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิดเพียงอย่างเดียว แต่กลับชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็น "ทักษะ" (Skill) ที่มีพลวัตระดับสูง และสามารถบ่มเพาะหรือพัฒนาให้งอกงามได้จากการขัดเกลาผ่านประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสมในช่วงปฐมวัย (Roth-Hanania et al., 2011; Zahn-Waxler et al., 1992) ช่วงปีแรก ๆ ของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงอายุระหว่าง 3–6 ปี จึงถูกจัดให้เป็น "หน้าต่างของพัฒนาการ" (Developmental Window) หรือช่วงเวลาวิกฤตที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวางรากฐานสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ (Shonkoff & Phillips, 2000) ในเชิงประสาทวิทยา (Neuroscience) สมองของเด็กในช่วงวัยนี้มีระดับความยืดหยุ่น (Neuroplasticity) สูงที่สุดในการสร้างและเชื่อมต่อวงจรประสาทที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้อารมณ์ การควบคุมตนเอง และการสร้างความเข้าใจในมุมมองของผู้อื่น (Theory of Mind) หากเด็กได้รับการกระตุ้นอย่างถูกต้องในช่วงเวลาดังกล่าว จะส่งผลให้เครือข่ายสมองด้านสังคมอารมณ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและติดตัวไปตลอดชีวิต (National Scientific Council on the Developing Child, 2007)

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของหน้าต่างพัฒนาการดังกล่าว นักการศึกษาจึงพยายามค้นหาวิธีการเชิงการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ท่ามกลางเครื่องมือและนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย "การเล่นบทบาทสมมติ" (Role Play หรือ Socio-dramatic Play) ได้รับการยืนยันจากหลักฐานเชิงประจักษ์และการวิจัยข้ามวัฒนธรรมว่า มีศักยภาพสูงส่งในการเป็นกลไกพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ การเล่นบทบาทสมมติไม่ใช่เพียงการให้เด็กแสดงท่าทางเพื่อความสนุกสนาน แต่เป็นกระบวนการทางปัญญาและสังคมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ "สวมบทบาท" สำรวจมุมมองที่แตกต่างไปจากตัวตนของตนเอง ได้ทดลองแสดงออกทางอารมณ์ ฝึกฝนทักษะการร่วมมือ การเจรจาต่อรอง และการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก (Prosocial Behaviors) ในบริบทจำลองที่มีความปลอดภัยสูง (Berlibayeva et al., 2024; Ramadhanti et al., 2025) การอนุญาตให้เด็กได้จำลองสถานการณ์ เช่น การเล่นเป็นหมอที่กำลังรักษาคนไข้ที่เจ็บปวด หรือการเล่นเป็นแม่ที่กำลังปลอบโยนลูก ล้วนเป็นการฝึกฝนความเห็นอกเห็นใจผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับปรัชญาและทิศทางของมาตรฐานในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์แบบองค์รวม ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น (Learning through Play) เพื่อพัฒนาเด็กรอบด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความตื่นตัวของวงการการศึกษาระดับนานาชาติที่ได้ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับการเล่นบทบาทสมมติและความเห็นอกเห็นใจออกมาอย่างต่อเนื่อง บริบทของการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยกลับพบว่ายังมีความท้าทายในการนำแนวคิดนี้ไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน สาเหตุประการหนึ่งคือการขาดสารสนเทศและการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นระบบ ซึ่งไม่เพียงแต่ระบุถึง "ผลลัพธ์" ของการเล่น แต่ยังเชื่อมโยงเจาะลึกไปถึง "กลไกทางจิตวิทยาและประสาทวิทยา" ที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการเล่นนั้น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ช่องว่างองค์ความรู้นี้ (Research Gap) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อครูและนักการศึกษาปฐมวัย ทำให้ขาดกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เมื่อครูไม่เข้าใจกลไกเชิงลึก การจัดการเล่นบทบาทสมมติในห้องเรียนไทยหลายแห่งจึงมักถูกปล่อยให้เป็นการเล่นแบบไร้ทิศทาง (Free Play without Scaffolding) หรือในทางตรงข้าม อาจกลายเป็นการยัดเยียดบทบาทที่มุ่งเน้นเพียงการท่องจำบทสนทนา มากกว่าการเปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าถึงความรู้สึกจากภายใน ซึ่งทำให้พลาดโอกาสทองในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและอารมณ์ร่วมไปอย่างน่าเสียดายเพื่อเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและวิชาชีพดังกล่าว บทความวิชาการนี้จึงได้รับการเรียบเรียงขึ้นโดยมุ่งบรรจุช่องว่างแห่งองค์ความรู้นี้เป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์หลักสามประการ คือ (1) เพื่ออธิบายทบทวนรากฐานทางจิตวิทยาและประสาทวิทยาที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย (2) เพื่อวิเคราะห์และระบุกลไกทางจิตวิทยาสี่ประการที่การเล่นบทบาทสมมติทำงานในการเสริมสร้าง

ความเห็นอกเห็นใจ และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติเชิงบูรณาการที่อิงหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Practices) สำหรับนักการศึกษาและผู้ปกครอง ในการนำกระบวนการเล่นบทบาทสมมติไปประยุกต์ใช้ในบริบทชั้นเรียนปฐมวัยหรือการเลี้ยงดูอย่างมีประสิทธิผล การสังเคราะห์ความรู้ในบทความนี้คาดหวังว่าจะเป็นทั้งกรอบทฤษฎีและเข็มทิศนำทางให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความเห็นอกเห็นใจให้เติบโตอย่างมั่นคงในเด็กปฐมวัยของไทยต่อไป

วิธีวิทยาในการสืบค้นและเลือกเอกสาร

การสังเคราะห์องค์ความรู้ในบทความวิชาการนี้อาศัยกระบวนการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการทบทวนวรรณกรรม แหล่งข้อมูล เกณฑ์การคัดเลือก และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการทบทวนวรรณกรรม (Review Framework) บทความวิชาการนี้ใช้วิธีวิทยาแบบการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ (Integrative Literature Review) ตามกรอบแนวทางที่เสนอโดย Torraco (2005) สาเหตุที่เลือกใช้วิธีวิทยานี้เนื่องจากการศึกษาประเด็นเรื่อง "ความเห็นอกเห็นใจ" และ "การเล่นบทบาทสมมติ" เป็นหัวข้อที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างหลายศาสตร์ (Interdisciplinary) ได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ ประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuroscience) และครุศาสตร์/การศึกษาปฐมวัย วิธีการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการจึงมีวัตถุประสงค์หลักในการสังเคราะห์ความรู้กระจัดกระจายจากหลากหลายสาขาวิชาเหล่านี้ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดใหม่ (New Conceptual Framework) ที่มีความครอบคลุมและสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น รูปแบบนี้มีความแตกต่างจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ที่มักมุ่งเน้นการตอบคำถามวิจัยที่แคบและเฉพาะเจาะจงผ่านการรวบรวมหลักฐานเชิงปริมาณ แต่การทบทวนเชิงบูรณาการนี้จะมุ่งเน้นการวิพากษ์และบูรณาการเชิงทฤษฎี (Theoretical Integration) เพื่อลดช่องว่างขององค์ความรู้เป็นสำคัญ

2. แหล่งข้อมูลและกลยุทธ์การสืบค้น (Data Sources and Search Strategies) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 เพื่อพยายามครอบคลุมองค์ความรู้ที่มีจนถึงปัจจุบันให้มากที่สุด การสืบค้นดำเนินการผ่านฐานข้อมูลวิชาการหลักระดับนานาชาติและระดับชาติจำนวน 4 แหล่ง ซึ่งถูกเลือกอย่างมีนัยสำคัญต่อสาขาวิชา ดังนี้ 1) ERIC (Education Resources Information Center): เป็นฐานข้อมูลหลักด้านการศึกษาเพื่อค้นหางานวิจัยเกี่ยวกับการสอนปฐมวัยและการจัดการเล่นบทบาทสมมติในชั้นเรียน 2) PsycINFO: เป็นฐานข้อมูลหลักด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อสืบค้นข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความเห็นอกเห็นใจ ทฤษฎีทางจิตวิทยา และกลไกของระบบประสาท 3) Google Scholar: ใช้เป็นฐานข้อมูลเสริมสำหรับการตรวจจับบทความสหวิทยาการ และการสืบค้นแบบอ้างอิงส่งต่อ (Citation Snowballing) และ 4) Thai Journals Online (TCI): ใช้สำหรับสืบค้นบริบทและงานวิจัยที่ดำเนินการในประเทศไทย เพื่อให้บทความสามารถสะท้อนภาพและตอบสนองต่อปัญหาในบริบททางการศึกษาไทยได้อย่างแท้จริง

กลยุทธ์การสืบค้นใช้การผสมผสานคำสำคัญ (Keywords) ผ่านการใช้ตรรกะบูลีน (Boolean Operators ได้แก่ AND, OR) โดยชุดคำค้นภาษาอังกฤษหลัก ได้แก่ ("role play" OR "socio-dramatic play" OR "pretend play") AND ("empathy" OR "perspective-taking" OR "socioemotional development") AND ("early childhood" OR "preschoolers") รวมกับการใช้ชุดคำค้นภาษาไทย ได้แก่ "การเล่นบทบาทสมมติ", "ความเห็นอกเห็นใจ", "พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์" และ "การศึกษาปฐมวัย"

3. เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร (Eligibility Criteria) เพื่อให้มั่นใจว่าเอกสารที่นำมาสังเคราะห์มีคุณภาพและความเกี่ยวข้องสูงสุด ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การรวมและการคัดออกดังนี้

เกณฑ์การรวมเอกสาร (Inclusion Criteria): เอกสารที่จะถูกนำมาพิจารณาต้องผ่านเกณฑ์ทั้งสามประการ ได้แก่ ประเภทและคุณภาพของงาน: ต้องเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) บทความวิชาการ (Academic Articles) หรือตำราทางวิชาการ (Academic Textbooks) ที่ผ่านกระบวนการประเมินและพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer-reviewed) จากวารสารที่ได้รับการยอมรับ. ความเชื่อมโยงกับเนื้อหา ต้องมีเนื้อหาหลักที่อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเล่น (โดยเฉพาะบทบาทสมมติ) กับพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ หรือความเห็นอกเห็นใจ ในกลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุ 3–6 ปี) โดยตรง กรอบเวลา (Timeframe) เอกสารต้องตีพิมพ์ในช่วงปี ค.ศ. 1978 ถึงต้นปี 2025 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เปิดกว้างให้รวมเอกสารก่อนปี 1978 ไว้เป็นกรณีพิเศษ เฉพาะสำหรับผลงานเชิงทฤษฎีคลาสสิก (Classical Theories) ที่เป็นรากฐานสำคัญและมีอิทธิพลต่อสาขาวิชา

นี้เรื่อยมา เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและการเล่นของ Jean Piaget และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของ Lev Vygotsky เป็นต้น เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) เอกสารจะถูกคัดออกหากเข้าข่ายดังต่อไปนี้งานที่ไม่มีการอ้างอิงทางวิชาการที่ชัดเจน หรือเผยแพร่ในแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ

4. กระบวนการคัดกรองและสกัดข้อมูล (Screening and Selection Process) กระบวนการคัดเลือกเอกสารดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการสืบค้นเบื้องต้นจากฐานข้อมูลทั้งสี่แหล่ง ซึ่งพบเอกสารที่มีคำสำคัญตรงตามเงื่อนไขทั้งสิ้นจำนวน 187 รายการ จากนั้นเข้าสู่กระบวนการคัดกรองขั้นที่หนึ่ง โดยการอ่านชื่อเรื่อง (Title) และบทคัดย่อ (Abstract) เพื่อตัดเอกสารที่มีความซ้ำซ้อนและเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาออกไป ซึ่งทำให้เหลือเอกสารที่เข้าข่ายจำนวน 75 รายการ

ในขั้นที่สอง ผู้วิจัยได้ทำการดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็ม (Full-text) ทั้ง 75 รายการมาทำการอ่านและวิเคราะห์อย่างละเอียด (In-depth Review) โดยใช้เกณฑ์การรวมและการคัดออกตามที่ระบุไว้ข้างต้นพิจารณาอย่างเข้มงวด ผลปรากฏว่ามีเอกสารที่ถูกคัดออกอีกจำนวน 41 รายการ (ส่วนใหญ่เนื่องจากบริบทการทดลองไม่ได้เจาะจงที่หน้าต่างพัฒนาการปฐมวัย หรือมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีข้อจำกัด)

ในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยได้บทความและวรรณกรรมที่ผ่านเกณฑ์อย่างสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์เนื้อหาขั้นสุดท้ายจำนวน 34 รายการ โดยสามารถจำแนกสัดส่วนของประเภทวรรณกรรมได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ตำราและบทความทฤษฎีคลาสสิกซึ่งเป็นรากฐานแนวคิด (Foundation Theories) จำนวน 12 รายการ, งานวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Studies) ที่แสดงผลลัพธ์ของการทดลองในชั้นเรียนหรือห้องปฏิบัติการ จำนวน 16 รายการ, และบทความวิชาการ/การทบทวนวรรณกรรมเพื่อดูแนวโน้มการศึกษาในปัจจุบัน (Recent Reviews) จำนวน 6 รายการ ข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทั้ง 34 รายการนี้ ถูกนำมาทำการวิเคราะห์เชิงแก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อสกัดและจัดหมวดหมู่กลไกทางจิตวิทยา ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ปรากฏในส่วนถัดไปของบทความวิชาการนี้

รากฐานทางทฤษฎี: ความหมายและมิติของความเห็นอกเห็นใจ

ความเห็นอกเห็นใจเป็นแนวคิดที่ไม่ได้มีความหมายเดียวตายตัว แต่มีการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามสาขาวิชาและบริบทที่ต่างกัน ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงแง่มุมต่างๆ ของความเห็นอกเห็นใจจึงมีความสำคัญต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานกับมนุษย์ ในงานวิจัยเกี่ยวกับการทำงานทางสังคม ความเห็นอกเห็นใจถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่มีสามมิติหลัก ได้แก่ มิติทางอารมณ์ มิติทางปัญญา และมิติทางพฤติกรรม (King, 2011) มิติเหล่านี้ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อบุคคลอื่น รวมถึงการดูแล การแสดงความสอดคล้องทางอารมณ์ และความสามารถในการรับรู้ถึงประสบการณ์ของผู้อื่น

ในสาขาการบำบัดทางจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจมีบทบาทเป็นรากฐานของการสร้างความสัมพันธ์ที่หนึ่งแน่นระหว่างผู้บำบัดและผู้รับบำบัด (Insua-Summerhays, 2025) ความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์และการสร้างความไว้วางใจนั้นเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจในกระบวนการบำบัด ที่น่าสนใจ งานวิจัยเกี่ยวกับออทิสติกได้ให้ความกระจ่างว่าความหลากหลายในความเข้าใจของความเห็นอกเห็นใจนั้นมีผลกระทบต่อวิธีที่เราสร้างทฤษฎีและการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับออทิสติก (Bollen, 2023) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเห็นอกเห็นใจนั้นไม่ใช่ลักษณะเฉพาะตัวที่คงที่ แต่เป็นกระบวนการที่หลากหลายและได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ทางสังคม

1. นิยามและโครงสร้างของความเห็นอกเห็นใจ

ความเห็นอกเห็นใจเป็นสิ่งที่นักวิชาการจากหลายสาขาให้ความสนใจศึกษามาอย่างยาวนาน และได้รับการนิยามจากมุมมองที่หลากหลาย งานบุกเบิกของ Davis (1983) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในสาขานี้ ได้เสนอโมเดลหลายมิติ (Multidimensional Model) ที่แยกองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจออกเป็น 2 มิติหลักที่ทำงานเสริมกัน ดังนี้ มิติแรก คือ Cognitive Empathy หรือความเห็นอกเห็นใจเชิงการรับรู้ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้าใจมุมมอง ความคิด และเจตนาของผู้อื่นอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยไม่จำเป็นต้องรู้สึกร่วมในเชิงอารมณ์ มิตินี้มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับพัฒนาการของ Theory of Mind (ToM) ซึ่งเป็นความสามารถในการเข้าใจว่าผู้อื่นมีความเชื่อ ความปรารถนา และมุมมองที่แตกต่างจากตนเอง (Premack & Woodruff, 1978) และพัฒนาอย่างโดดเด่นในช่วงอายุ 3–5 ปี (Wellman et al., 2001) และ มิติที่สอง คือ Affective Empathy หรือความเห็นอกเห็นใจเชิงอารมณ์ซึ่งหมายถึงความสามารถในการรับรู้และสัมผัสร่วมไปกับความรู้สึก

ของผู้อื่นในเชิงอารมณ์ โดยตรง สอดคล้องกับสิ่งที่ Eisenberg และ Fabes (1990) อธิบายในฐานะ "Empathic Concern" ซึ่งเป็นแรงขับให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือ (Prosocial Behavior) ในที่สุด

2. รากฐานทางประสาทวิทยา

จากมุมมองของประสาทวิทยา Decety และ Jackson (2004) ได้เสนอโมเดลโครงสร้างเชิงหน้าที่ (Functional Architecture Model) ของความเห็นอกเห็นใจในมนุษย์ โดยอธิบายว่าความเห็นอกเห็นใจมีรากฐานมาจากการทำงานของ ระบบเซลล์ประสาทกระจกเงา (Mirror Neuron System: MNS) ซึ่งถูกค้นพบครั้งแรกในลิงแสมโดย Rizzolatti และคณะ (1996) และต่อมาพบหลักฐานที่คล้ายคลึงกันในสมองมนุษย์ในบริเวณ Inferior Frontal Gyrus และ Superior Temporal Sulcus (Keysers & Gazzola, 2010) นัยสำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาคือ เซลล์ประสาทชุดนี้จะถูกกระตุ้นทั้งในขณะที่บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเอง และในขณะที่สังเกตหรือจินตนาการถึงการกระทำของผู้อื่น ซึ่งหมายความว่าเมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นบุคคลอื่นในการเล่นบทบาทสมมติ สมองของเด็กจะประมวลผลประสบการณ์นั้นในลักษณะที่คล้ายกับการเผชิญเหตุการณ์นั้นจริง ๆ จึงสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์ที่ลึกซึ้งกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญ

3. พัฒนาการของความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

พัฒนาการของความเห็นอกเห็นใจในเด็กไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่เป็นกระบวนการที่ค่อย ๆ สั่งสมและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ Hoffman (2000) ได้อธิบายพัฒนาการนี้ว่าเริ่มจากการตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นอย่างสัญชาตญาณในทารก (Global Empathy) ไปสู่การเข้าใจว่าผู้อื่นมีสภาวะอารมณ์ที่เป็นอิสระจากตนเอง (Egocentric Empathy) และพัฒนาสู่การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นโดยคำนึงถึงบริบทชีวิตของพวกเขา (Empathy for Another's Life Condition) ซึ่งเริ่มปรากฏให้เห็นในช่วงอายุประถมวัยตอนต้น สายพัฒนาการนี้ตอกย้ำถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมในช่วงปฐมวัย เพื่อสนับสนุนการก้าวข้ามจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้น

การเล่นบทบาทสมมติในฐานะเครื่องมือทางการสอน

การเล่นบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำลองสถานการณ์จริงภายในพื้นที่ที่ปลอดภัยของห้องเรียน ดังนั้นพวกเขาจึงสามารถทดลองพูดคุย ตกลงใจ และแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องกลัวผลลัพธ์ที่ร้ายแรง ผ่านกระบวนการนี้ นักเรียนจะพัฒนาทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ("The Role of Role Playing in Class," 2024) ทักษะเหล่านี้นั้นมีคุณค่า ไม่เพียงแต่ในบริบททางการศึกษา แต่ในชีวิตจริงด้วยเช่นกันหากคิดให้ลึกกว่านั้น การเล่นบทบาทสมมติยังเปิดประตูให้ผู้เรียนเข้าพิจารณามุมมองที่แตกต่างออกไป ตัวอย่างเช่น เมื่อนักเรียนได้รับหน้าที่เป็นคนละฝ่ายของสถานการณ์ พวกเขาจึงมีโอกาสในการเข้าถึงความคิดเห็นหรือปัญหาของผู้อื่น ซึ่งสิ่งนี้ช่วยให้พวกเขาเข้าใจความซับซ้อนของสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตจริงด้วย (Clawson, n.d.2006) การออกแบบแบบนี้ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์

เมื่อเราสังเกตการใช้การเล่นบทบาทสมมติในสาขาการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น จิตวิทยา เราจะเห็นความสำคัญจริง ๆ ของวิธีการนี้ นักเรียนที่กำลังเรียนจิตวิทยาต้องทำความเข้าใจกับทั้งทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ การเล่นบทบาทสมมติช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในอาชีพ เช่น การสัมภาษณ์ผู้ป่วยหรือการสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพกับผู้มารับบริการ นอกจากนี้ ประสบการณ์จำลองนี้ยังเสริมสร้างความรู้ผ่านการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น (Gibbs, 1988) ในอีกบริบทหนึ่ง คือสาขาการศึกษาครู การใช้กลยุทธ์การเล่นบทบาทสมมตินั้นเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาครูสำหรับความท้าทายที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจริง ครูอนาคตต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การจัดการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมปัญหา การสอนนักเรียนที่มีความสนใจแตกต่างกัน หรือการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองที่เป็นห่วง การเล่นบทบาทสมมติให้โอกาสแก่พวกเขาในการปฏิบัติ ทำให้พวกเขารู้สึกเต็มไปด้วยความมั่นใจเมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมการทำงานจริง (Mari & Bower, 2025) สิ่งที่น่าสนใจคือ วิธีการการเล่นบทบาทสมมตินี้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะในวิชาภาษา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ธุรกิจ หรือการขายปลีก สามารถนำวิธีการนี้มาใช้ได้ สิ่งนี้ทำให้การเล่นบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือที่มีความหลากหลายและเหมาะสำหรับการใช้งานในหลายบริบทการเรียนการสอน (Aura et al., 2022) โดยรวมแล้ว การเล่นบทบาทสมมติจึงเป็นไม่เพียงแค่วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะช่วยให้พวกเขาประสบความสำเร็จในอนาคต

1. ความหมายและประเภทของการเล่นบทบาทสมมติ

การเล่นบทบาทสมมติคือกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมรับบทบาทของบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตอื่นเพื่อสำรวจมุมมอง ความรู้สึก และสถานการณ์ที่หลากหลาย Blatner (2009) ได้จำแนกรูปแบบการเล่นบทบาทสมมติไว้หลายบริบท ตั้งแต่การใช้ในจิตบำบัด (Psychodrama) ไปจนถึงการใช้ในทางธุรกิจและการฝึกอบรม สำหรับบริบทของการศึกษาปฐมวัย การเล่นบทบาทสมมติเพื่อการศึกษา (Educational Role Play) มีความเหมาะสมและมีบทบาทชัดเจนที่สุด เนื่องจากออกแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง

รากฐานทางทฤษฎีที่อธิบายคุณค่าของกิจกรรมนี้มาจากนักทฤษฎีสำคัญหลายท่านที่ต่างมองการเล่นจากมุมที่เสริมกันอย่างลงตัว Bandura (1977) อธิบายผ่านทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ว่าเด็กเรียนรู้พฤติกรรม ทัศนคติ และการตอบสนองทางอารมณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิผลที่สุดผ่านกระบวนการสังเกตและเลียนแบบ (Observational Learning) โดยเฉพาะเมื่อได้รับบทบาทเป็น "ตัวแบบ" (Model) หรือได้จำลองพฤติกรรมของตัวแบบนั้นด้วยตนเอง กล่าวคือ เมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นคุณหมอที่ดูแลผู้ป่วยด้วยความเอาใจใส่ เด็กไม่ได้เพียงแค่ "แสดง" แต่กำลังฝึกฝนและซึมซับแบบแผนพฤติกรรมเชิงสังคมนั้นเข้าสู่โครงสร้างความเข้าใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1962) ที่มองการเล่นเป็นกระบวนการ Assimilation ที่เด็กนำประสบการณ์ใหม่มาบูรณาการเข้ากับโครงสร้างความเข้าใจที่มีอยู่

2. กลไกทางจิตวิทยา 4 ประการ

การเล่นบทบาทสมมติพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผ่านกลไกทางจิตวิทยาที่สำคัญสี่ประการ

กลไกที่ 1: การเปลี่ยนมุมมอง (Perspective-Taking)

การเปลี่ยนมุมมองถือเป็นกลไกแกนกลางของกระบวนการทั้งหมด เมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นบุคคลอื่น เด็กจำเป็นต้องวางมุมมองของตนเองชั่วคราวแล้วนำมุมมองของตัวละครนั้นมาใช้แทน กระบวนการนี้เรียกว่า Decentering ซึ่ง Piaget (1960) อธิบายว่าเป็นการก้าวออกจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) งานวิจัยของ Galinsky และ Moskowitz (2000) พบหลักฐานชัดเจนว่าการฝึกการเปลี่ยนมุมมองอย่างสม่ำเสมอช่วยลดการแสดงออกของอคติต่อกลุ่มนอก (Out-Group Stereotypes) และเพิ่มความสามารถในการรับรู้ความซับซ้อนของผู้อื่น นอกจากนี้ Barak (1990) ยังพบว่าทักษะการเปลี่ยนมุมมองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทั้ง Cognitive และ Affective Empathy อย่างมีนัยสำคัญ

กลไกที่ 2: การสัมผัสประสบการณ์ทางอารมณ์ในพื้นที่ปลอดภัย (Safe Emotional Experiencing)

ห้องเรียนที่ออกแบบอย่างเหมาะสมทำหน้าที่เป็น "พื้นที่ปลอดภัย" (Safe Space) ซึ่ง Winnicott (1971) อธิบายในกรอบแนวคิดของ Transitional Space ว่าเป็นพื้นที่ระหว่างความเป็นจริงภายในและโลกภายนอก ที่เด็กสามารถทดลองกับอารมณ์และสถานการณ์ที่หลากหลายโดยปราศจากความเสี่ยงจากผลลัพธ์จริง Mezirow (1990) เสริมว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ท้าทายในสภาพแวดล้อมที่รับฟังและปลอดภัย พื้นที่ปลอดภัยนี้จึงเป็นเงื่อนไขจำเป็น ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ดีเพิ่มเติม สำหรับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจที่ลึกซึ้งจริง

กลไกที่ 3: การลดอคติระหว่างกลุ่ม (Intergroup Bias Reduction)

การวิจัยทางจิตวิทยาสังคมพบอย่างสม่ำเสมอว่ามนุษย์มีแนวโน้มเห็นอกเห็นใจบุคคลในกลุ่มตนเอง (In-Group) มากกว่าบุคคลนอกกลุ่ม (Out-Group) ซึ่งเรียกว่า Empathy Gap หรือ In-Group Bias (Dovidio et al., 2004) การเล่นบทบาทสมมติที่ออกแบบให้เด็กรับบทบาทของบุคคลที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างจากตนเอง ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถลดอคติแฝง (Implicit Bias) นี้ลงได้อย่างมีนัยสำคัญ (Shih et al., 2009) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกิจกรรมนั้นออกแบบมาอย่างระมัดระวังเพื่อสร้างการสัมผัสที่มีคุณภาพ (Quality Contact) แทนที่จะเป็นเพียงการสัมผัสผิวเผิน ตามหลักการของ Allport's (1954) Contact Hypothesis

กลไกที่ 4: การพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening Skills)

Rogers (1980) เน้นย้ำในกรอบแนวคิดจิตบำบัดแบบมุ่งเน้นบุคคล (Person-Centered Approach) ว่าการฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) และการเข้าใจเชิงเอาใจใส่ (Empathic Understanding) เป็นรากฐานที่ขาดไม่ได้ของความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและของความเห็นอกเห็นใจ กระบวนการเล่นบทบาทสมมติสร้างแรงจูงใจภายในให้เด็กต้องรับฟังคู่สนทนาอย่างตั้งใจ เพราะเด็กจำเป็นต้องเข้าใจสิ่งที่ตัวละครอื่นพูดและรู้สึกเพื่อให้สามารถตอบสนองตามบทบาทของตนได้อย่างสมจริง Hargie (2011) ยืนยันว่าบริบทที่สร้างแรงจูงใจในการฟังอย่างแท้จริงเช่นนี้มีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะการสื่อสารสูงกว่าการฝึกฟังแบบเทียม

ภาพที่ 1 กลไกทางจิตวิทยา 4 ประการในการพัฒนาบทบาทสมมติ

หลักฐานเชิงประจักษ์และการประยุกต์ใช้

หลักฐานเชิงประจักษ์มีบทบาทสำคัญในการวิจัยบทบาทสมมติ โดยเฉพาะในด้านการตรวจสอบและยืนยันสมมุติฐานในสาขาต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม การออกแบบ และการวางผังเมือง ซึ่งจำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจและกำหนดความรู้ในสาขาอย่างชัดเจน (Cravino, 2024) การวิจัยเชิงประจักษ์นั้นอาศัยข้อมูลที่ได้จากการทดลองหรือการเก็บข้อมูลโดยตรง ซึ่งสามารถเพิ่มคุณค่าให้กับการศึกษาได้ แต่หากใช้อย่างไม่ถูกต้องอาจทำให้การวิจัยไม่น่าเชื่อถือ (Espín & Espín, 2019) ในการวิจัยที่ใช้การสำรวจสมมุติฐาน มักพบปัญหาอคติสมมุติฐาน (Hypothetical Bias) ซึ่งอาจส่งผลต่อความถูกต้องของการแปลผลในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และพฤติกรรมผู้บริโภค (Haghani et al., 2021) ในด้านนิเวศวิทยาพฤติกรรมมนุษย์การใช้วิธีการทางสถิติที่สามารถวัดหลักฐานในข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับสมมุติฐานที่แข่งขันกันได้เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับการวิจัย (Towner & Luttbeg, 2007) นอกจากนี้ หลักฐานเชิงประจักษ์ในสังคมศาสตร์มีความหลากหลายมาก ตั้งแต่การเก็บรวบรวมสิ่งประดิษฐ์ทางกายภาพ การสำรวจประชากร การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ไปจนถึงการทดลองในห้องปฏิบัติการการประยุกต์ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในงานวิจัยบทบาทสมมติจึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูลและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือและมีความหมายในบริบทที่กว้างขึ้น

1. หลักฐานจากงานวิจัย

การวิจัยเชิงประจักษ์โดยธรรมชาตินั้นอาศัยข้อมูลที่ได้จากการทดลองหรือการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง แม้ว่าวิธีการนี้จะมีศักยภาพในการเพิ่มคุณค่าและความน่าเชื่อถือในการศึกษา แต่การใช้งานที่ไม่ถูกต้องอาจส่งผลให้ผลการวิจัยสูญเสียความน่าเชื่อถือและมีข้อบกพร่องในด้านวิธีวิทยา (Espín & Espín, 2019) โดยเฉพาะในการวิจัยที่ใช้วิธีการสำรวจกรณีสมมุติฐานมักเกิดปัญหาที่เรียกว่า "อคติสมมุติฐาน" ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจอาจไม่สะท้อนพฤติกรรมจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้เกิดการแตกต่างระหว่างสิ่งที่ผู้วิจัยสรุปได้กับสถานการณ์จริง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (Haghani et al., 2021) ในสาขาของนิเวศวิทยาและการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ การใช้วิธีการทางสถิติที่เพียงพอต่อการวัดและประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์จากข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่แข่งขันกันได้นั้นเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของการวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายในการเสริมความแข็งแกร่งให้กับการวิจัย (Towner & Luttbeg, 2007) นอกเหนือจากนั้น หลักฐานเชิงประจักษ์ในบริบทของสังคมศาสตร์นั้นมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายอย่างมาก ตั้งแต่การรวบรวมและการศึกษาวัตถุทางกายภาพ การสำรวจประชากร การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ไปจนถึงการทดลองที่จัดขึ้นในห้องปฏิบัติการ ดังนั้น การนำหลักฐานเชิงประ จักษ์มาใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติจึงต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายของแหล่งข้อมูลและความเหมาะสมของวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถพึ่งพาได้และมีความหมายในบริบทที่กว้างขึ้นตามสถานการณ์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. แนวทางปฏิบัติที่อิงหลักฐานสำหรับนักการศึกษา

แม้การเล่นบทบาทสมมติจะมีศักยภาพสูง แต่ประสิทธิผลของกิจกรรมนี้ขึ้นอยู่อย่างยิ่งกับคุณภาพการออกแบบและการดูแลของครูผู้สอน นักการศึกษาควรคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติที่สำคัญสามประการดังต่อไปนี้

ประการแรก: กระบวนการสะท้อนคิด (Structured Debriefing) Yardley-Matwiejczuk (1997) เสนออย่างหนักแน่นว่ากระบวนการสะท้อนคิดที่มีโครงสร้างหลังจบกิจกรรมมีความสำคัญเทียบเท่าหรืออาจสูงกว่าตัวกิจกรรมเล่นบทบาทสมมติเอง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เด็กเชื่อมโยงประสบการณ์จากการแสดงเข้ากับความเข้าใจในชีวิตจริง ครูควรชวนเด็กสนทนาด้วยคำถามที่กระตุ้นการคิดสะท้อน เช่น "ตอนที่หนูเป็นหมอดูแลคนไข้ หนูรู้สึกอย่างไร?" หรือ "ถ้าหนูเป็นเพื่อนที่กำลังร้องไห้อยู่จริง ๆ หนูอยากให้ใครทำอะไร?" คำถามลักษณะนี้ช่วยสร้าง "สะพาน" ระหว่างโลกสมมติและโลกจริงในจิตใจของเด็ก

ประการที่สอง: การหลีกเลี่ยงการผลิตซ้ำภาพจำแบบตายตัว (Avoiding Stereotype Reinforcement) บทบาทที่ออกแบบสำหรับกิจกรรมควรเปิดกว้างและไม่ตอกย้ำอคติทางเพศ อาชีพ หรือชาติพันธุ์ เพราะหากกิจกรรมเล่นบทบาทสมมติสะท้อนและตอกย้ำภาพจำแบบตายตัวที่มีอยู่ในสังคม ก็อาจส่งผลย้อนกลับต่อเป้าหมายการลดอคติ (Dovidio et al., 2004) ครูจึงควรออกแบบบทบาทที่ท้าทายและขยายกรอบความคิดของเด็กเกี่ยวกับความหลากหลายของมนุษย์

ประการที่สาม: การดูแลและจัดการภาวะอารมณ์ (Emotional Regulation Monitoring) Hargie (2011) ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญว่าหากขาดการดูแลที่ดีหรือกระบวนการสะท้อนคิดที่เหมาะสม ผู้เรียนอาจรับภาระทางอารมณ์มากเกิน (Emotional Overload) ซึ่งอาจส่งผลเสียแทนที่จะเป็นประโยชน์ ครูจึงต้องสังเกตสัญญาณความไม่สบายใจในเด็ก เตรียมพร้อมรับมือกับอารมณ์ที่อาจถูกปลุกขึ้นมา และสร้างบรรยากาศที่เด็กรู้ว่าสามารถหยุดพักได้เมื่อรู้สึกไม่สบายใจโดยไม่มีการตัดสิน

บทสรุป

บทความวิชาการนี้ได้นำเสนอการสังเคราะห์หลักฐานที่ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นบทบาทสมมติกับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม และประสาทวิทยา หลักฐานที่รวบรวมได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการเล่นบทบาทสมมติไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมนันทนาการในห้องเรียน แต่เป็นกลไกทางการศึกษาที่มีพลังและมีรากฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน โดยทำงานผ่านกลไกสี่ประการที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การเปลี่ยนมุมมอง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์ การลดอคติระหว่างกลุ่ม และการพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ข้อค้นพบจากบทความนี้มีนัยสำคัญหลายประการสำหรับนักการศึกษาปฐมวัยและผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษา ประการแรก การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจควรได้รับการมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นของหลักสูตรปฐมวัย ไม่ใช่กิจกรรมเสริมที่ทำเป็นครั้งคราว ประการที่สอง ประสิทธิผลของการเล่นบทบาทสมมติขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมาย การดูแลระหว่างกิจกรรม และการจัดกระบวนการสะท้อนคิดที่มีคุณภาพหลังกิจกรรมในท้ายที่สุด ความเห็นอกเห็นใจเป็นทักษะที่ไม่ได้พัฒนาขึ้นในชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตั้งแต่ช่วงแรกสุดของชีวิต การที่นักการศึกษาบูรณาการการเล่นบทบาทสมมติอย่างเป็นระบบในชั้นเรียนปฐมวัยจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาทักษะของเด็กแต่ละคน แต่เป็นการลงทุนในรากฐานทางสังคมของชุมชนและประเทศชาติในระยะยาว เพราะเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นคือทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าที่สุดในสังคมที่ซับซ้อนและหลากหลาย องค์ความรู้ใหม่ที่บทความนี้มีส่วนสนับสนุนต่อสาขาการศึกษาปฐมวัยในบริบทไทย ได้แก่ การสังเคราะห์กลไกทางจิตวิทยาทั้งสี่ประการสู่กรอบแนวคิดบูรณาการที่เชื่อมโยงฐานประสาทวิทยา ทฤษฎีพัฒนาการ และแนวปฏิบัติการสอนในหน่วยเดียวกัน กรอบแนวคิดนี้สามารถนำไปเป็นรากฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตรและการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ในอนาคต เพื่อทดสอบประสิทธิผลของการเล่นบทบาทสมมติในบริบทโรงเรียนอนุบาลไทยอย่างเฉพาะเจาะจง การวิจัยในอนาคตควรมุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดความเห็นอกเห็นใจที่เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมไทย และศึกษาตัวแปรกลาง เช่น รูปแบบการสื่อสารของครูและการสนับสนุนจากครอบครัว ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลของกิจกรรมบทบาทสมมติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2565*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley.

Alcívar Espín, R. A., & Alcívar Espín, J. D. (2019). The empirical research: foundations for the correct application. 8784–8790.

Aura, I., Järvelä, S., Hassan, L., & Hamari, J. (2023). Role-play experience's effect on students' 21st century skills propensity. The Journal of educaTional research, 116(3), 159-170.

Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). Social learning theory(Vol. 1, pp. 33-52). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-hall.

Barak, A. (1990). Counselor training in empathy by a game procedure. *Counselor Education and Supervision*, *29*(3), 170–178.

Berlibayeva, G., Karimova, R., & Seitkali, M. (2024). Role play as a tool for developing empathy and prosocial behavior in preschool children. *Journal of Early Childhood Education Research*, *13*(1), 45–62.

Bertrand, P., & Langer, A. (2020). Embodied perspective-taking through interactive narrative and its effects on empathy. *Frontiers in Psychology*, *11*, Article 1227.

Blatner, A. (2009). Role playing in education. In A. Blatner & D. Weiner (Eds.), *Interactive and improvisational drama: Varieties of applied theatre and performance* (pp. 37–48). iUniverse.

Bollen, C. (2023). Towards a clear and fair conceptualization of empathy. Social Epistemology, 37(5), 637-655.

Cravino, A. (2024). Notas en torno a la noción de evidencia empírica para la investigación en arquitectura, diseño y urbanismo. Área.

Clawson J. G. S. (2006). Role playing. In Clawson J. G. S., Haskins M. E. (Eds.), Teaching management: A field guide for professors, corporate trainers and consultants (pp. 141-153). Cambridge University Press.

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional. approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, *44*(1), 113–126.

Decety, J., & Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, *3*(2), 71–100.

Dovidio, J. F., ten Vergert, M., Stewart, T. L., Gaertner, S. L., Johnson, J. D., Esses, V. M., Riek, B. M., & Pearson, A. R. (2004). Perspective and prejudice: Antecedents and mediating mechanisms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *30*(12), 1537–1549.

Gibbs, G. (1988). Learning by doing: A guide to teaching and learning methods. Further Education Unit.Mari,

Haghani, M., Bliemer, M. C. J., Rose, J. M., Oppewal, H., & Lancsar, E. (2021). Hypothetical bias in stated choice experiments: Part I. Integrative synthesis of empirical evidence and conceptualisation of external validity. Research Papers in Economics.

Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1990). Empathy: Conceptualization, measurement, and relation to prosocial behavior. *Motivation and Emotion*, *14* (2), 131–149.

Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: Decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*(4), 708–724.

Goldstein, A. P., & Michaels, G. Y. (1985). *Empathy: Development, training, and consequences*. Lawrence Erlbaum Associates.

Halpern, J. (2001). *From detached concern to empathy: Humanizing medical practice*. Oxford University Press.

Hargie, O. (2011). *Skilled interpersonal communication: Research, theory and practice* (5th ed.). Routledge.

Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.

Insua-Summerhays, B. (2025). Empathy and psychological interventions. Empathy in Clinical Psychiatry and Mental Health Care: Clinical, Conceptual, and Scientific Perspectives, 93.

Jeffrey, D. I. (2020). Empathy-Based Ethics. Springer International Publishing.King Jr, S. H. (2011). The structure of empathy in social work practice. Journal of Human Behavior in the Social Environment, 21(6), 679 - 695.

Keysers, C., & Gazzola, V. (2010). Social neuroscience: Mirror neurons recorded in humans. *Current Biology*, *20*(8), R353–R354.

Mezirow, J. (1990). *Fostering critical reflection in adulthood: A guide to transformative and emancipatory learning*. Jossey-Bass.

National Scientific Council on the Developing Child. (2007). The science of early childhood development: Closing the gap between what we know and what we do. *Harvard University*.

Unit.Mari, N., & Bower, M. (2025). Role-playing in teacher education: Preparing pre-service teachers for authentic classroom challenges. *Journal of Teacher Education and Professional Development*.

Piaget, J. (1960). *The child's conception of the world*. Littlefield, Adams.

Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. W. W. Norton.

Premack, D., & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences*, *1*(4), 515–526.

Ramadhanti, D., Putri, S. E., & Hidayah, N. (2025). Integration of role-play in early childhood education curriculum: Effects on empathy, emotion regulation, and communication skills. *Early Childhood Education Journal*, *53*(2), 311–325.

Rizzolatti, G., Fadiga, L., Gallese, V., & Fogassi, L. (1996). Premotor cortex and the recognition of motor actions. *Cognitive Brain Research*, *3*(2), 131–141.

Rogers, C. R. (1980). *A way of being*. Houghton Mifflin.

Roth-Hanania, R., Davidov, M., & Zahn-Waxler, C. (2011). Empathy development from 8 to 16 months: Early signs of concern for others. *Infant Behavior and Development*, *34*(3), 447–458.

Shih, M., Stotzer, R., & Gutiérrez, A. S. (2009). Perspective-taking and empathy: Generalizing the reduction of group bias towards Asian Americans to general outgroups. *Asian American Journal of Psychology*, *1*(1), 61–65.

Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.

Torraco, R. J. (2005). Writing integrative literature reviews: Guidelines and concepts. Human Resource Development Review*, 4(3), 356–367.*

Towner, M. C., & Luttbeg, B. (2007). Alternative Statistical Approaches to the Use of Data as Evidence for Hypotheses in Human Behavioral Ecology. Evolutionary Anthropology, 16(3), 107–118.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds. & Trans.). Harvard University Press.

Wellman, H. M., Cross, D., & Watson, J. (2001). Meta-analysis of theory-of-mind development: The truth about false belief. *Child Development*, *72*(3), 655–684.

Winnicott, D. W. (1971). *Playing and reality*. Tavistock Publications.

Yardley-Matwiejczuk, K. M. (1997). *Role play: Theory and practice*. SAGE Publications.

UNICEF Thailand. (2023). *Early childhood development in Thailand: Situation analysis*. United Nations Children's Fund.

Zahn-Waxler, C., Radke-Yarrow, M., Wagner, E., & Chapman, M. (1992). Development of concern for others. *Developmental Psychology*, *28*(1), 126–136.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 45 - 52 ISSN 2985-2137 (Online)

Strategies for Elevating Knowledge and Understanding in 21st Century Learning Management for Early Childhood Educators in the Digital Age

Sureelak Raksakhen [1*], Phatchara Silarak [2], and Jongjit Kaosim [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education, North Eastern University

[*] Corresponding author. E-mail: Sureelak.rak@neu.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analyze the current state, desirable conditions, and priority needs for developing the knowledge and understanding competencies of early childhood teachers and 2) to propose strategies for elevating 21st-century learning management competencies for early childhood educators in Child Development Centers under Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province. The research sample consisted of 220 early childhood teachers, selected through stratified random sampling. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.97 and semi-structured in-depth interviews for experts. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_modified).

The research findings revealed that

1. The overall current state of learning management competencies was at a high level, while the desirable conditions were at the highest level. Regarding the priority needs index, the "Knowledge and Understanding" competency exhibited the highest value (PNI_modified = 0.27), particularly in the areas of individual student analysis and classroom action research.

2. The proposed strategies for competency elevation comprised 3 main approaches, 6 sub-issues, and 23 operational activities. These strategies emphasize transitioning the teacher's role toward becoming a "learning facilitator" and integrating digital technology into Active Learning experiences. Expert evaluation confirmed that the developed strategies were highly appropriate and feasible for practical implementation at the highest level.

Keywords: Early childhood teacher competencies, 21st century learning management, Needs, Digital age.

Received 15 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 27 May 2026

กลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล

สุรีย์ลักษณ์ รักษาเคน [1*], พัชรา ศิลารักษ์ [2], และ จงจิต เค้าสิม [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
[*] Corresponding author. E-mail: Sureelak.rak@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจของครูปฐมวัย และ 2) นำเสนอกลยุทธ์การยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูปฐมวัยจำนวน 220 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่าสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจมีค่าสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.27) โดยเฉพาะในประเด็นการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและการทำวิจัยในชั้นเรียน

2. กลยุทธ์การยกระดับสมรรถนะประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก 6 ประเด็นย่อย รวม 23 กิจกรรมปฏิบัติการ ซึ่งเน้นการปรับเปลี่ยนบทบาทครูสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะครูปฐมวัย, การจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21, ความต้องการจำเป็น, ยุคดิจิทัล

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด การจัดการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้เท่าทันต่อสถานการณ์โลก การพัฒนาเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงแต่เน้นการพัฒนาพัฒนาการทั้ง 4 ด้านตามปกติเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นการสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการบูรณาการความรู้ผ่านการเล่นที่เปี่ยมด้วยความหมาย (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566)

ตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาคือ "ครูปฐมวัย" ซึ่งเปรียบเสมือนผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ วิจารณ์ พาณิช (2557) ได้เน้นย้ำถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษายุค 4.0 ครูปฐมวัยจำนวนมากยังเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ โดยเฉพาะในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าครูจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ (วนิดา ภูชานิ และคณะ, 2564)

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครู พบว่าสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากการที่ครูจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

ในหลักวิชา (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเบื้องต้นที่พบว่าสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PN_{Imodified}$) สูงที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการวิเคราะห์เด็กรายบุคคล หากครูขาดความเข้าใจที่ถูกต้องถ่องแท้ในหลักการเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการเด็กที่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริง ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสังเคราะห์และนำเสนอ "กลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล" โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนสมรรถนะของครูให้มีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาปฐมวัยให้มีความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น ของสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของครูปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธีโดยเน้นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แบ่งขั้นตอนดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 488 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล: ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์และแบบสอบถามฉบับกระดาษในช่วงปีการศึกษา 2568
4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ระดับสมรรถนะด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PN_{Imodified}$

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การยกระดับสมรรถนะ

1. การสร้างกลยุทธ์ นำผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นจากระยะที่ 1 มาเป็นฐานในการยกร่างกลยุทธ์ โดยเน้นประเด็นที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด (ด้านความรู้-ความเข้าใจ) นำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยยุคดิจิทัล
2. การตรวจสอบความเหมาะสม นำร่างกลยุทธ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการบริหารการศึกษา เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
3. การปรับปรุงแก้ไข ปรับปรุงกลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำเป็นบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชุด ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 จำนวน 23 ข้อ โดยแบ่งโครงสร้างการถามเป็น 2 ด้านคู่ขนาน คือ

1. สภาพปัจจุบัน (Current State): สอบถามระดับการปฏิบัติจริงในปัจจุบัน

2. สภาพที่พึงประสงค์ (Desirable Condition): สอบถามระดับที่ควรจะเป็นตามมาตรฐานวิชาชีพ ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (5-Point Likert Scale) ตั้งแต่ระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครู (แบบปลายเปิด)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้สำหรับการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นกิจกรรมในกลยุทธ์

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (Evaluation Form) เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพของร่างกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนมาตรฐานทางวิชาการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 รวมถึงนโยบายการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำเครื่องมือเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ (เกณฑ์ที่ยอมรับได้คือตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป)

3. การทดลองใช้ (Try-out) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่าเครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้สูงมากและสามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประสานงานไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบแบบสอบถาม และการคุ้มครองจริยธรรมการวิจัย (Informed Consent) ให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

3. การดำเนินการเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามให้แก่ครูปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คน ผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) และแบบสอบถามฉบับกระดาษในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก

เชิงคุณภาพ: ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยกำหนดสถิติที่ใช้ ดังนี้

4.1 สถิติพื้นฐาน

1) ร้อยละ (Percentage): ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครู

3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เพื่อวัดการกระจายของข้อมูลและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 สถิติสำหรับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$): เพื่อจัดลำดับความสำคัญของสมรรถนะที่ต้องเร่งพัฒนาโดยใช้สูตร $PNI_{modified} = (I - D) / D$ (เมื่อ I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ และ Dคือ ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน)

4.3 สถิติสำหรับตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและกลยุทธ์

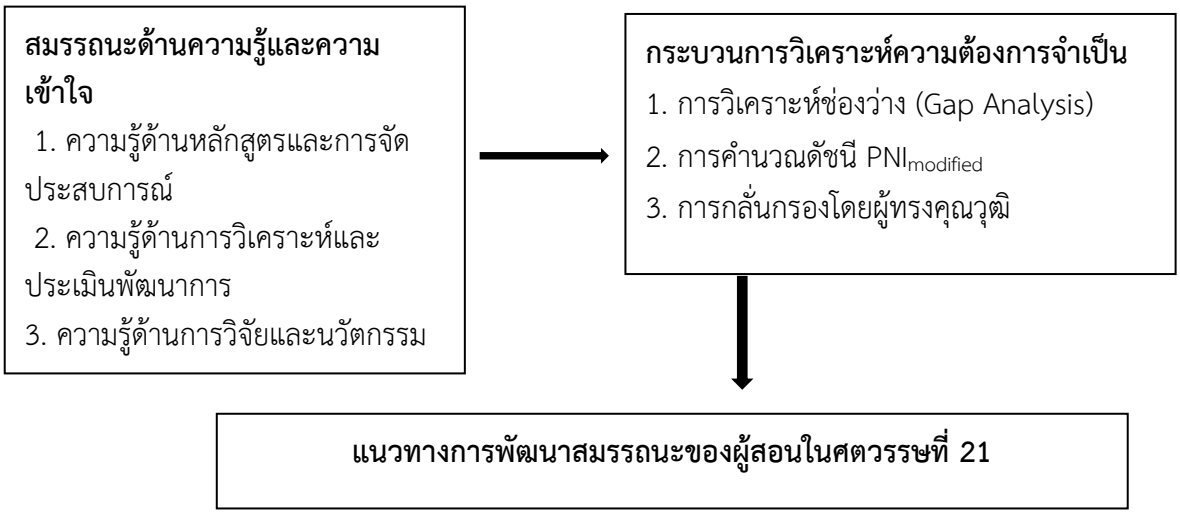
1) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC): ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามและร่างกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient): ใช้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.97

3) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกิจกรรมในกลยุทธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบแนวคิดโดยบูรณาการแนวคิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เข้ากับกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจของผู้สอน โดยมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาแบ่งตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็น จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัยจำนวน 220 คน พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70) โดยจากการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา พบว่า สมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจ เป็นด้านที่ต้องการการพัฒนาเร่งด่วนที่สุดเนื่องจากมีค่าดัชนีสูงที่สุดถึง 0.27 รองลงมาคือด้านคุณลักษณะ ($PNI_{modified}$ = 0.20) และด้านทักษะการปฏิบัติงาน ($PNI_{modified}$ = 0.14) ตามลำดับ ทั้งนี้ ในส่วนของด้านความรู้และความเข้าใจนั้น ประเด็นที่มีช่องว่างความต้องการสูงสุดคือ ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยและความรู้ในการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลเพื่อการจัดประสบการณ์

2. ผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การยกระดับสมรรถนะ จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยในระยะแรก ผู้วิจัยได้กำหนดกลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก 6 ประเด็นย่อย และ 23 กิจกรรมปฏิบัติการ โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Ecosystem) เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรความรู้ให้แก่ครู การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และการเพิ่มพูนทักษะการจัดประสบการณ์เชิงรุก (Active Learning) เมื่อนำร่างกลยุทธ์ดังกล่าวเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบ พบว่าองค์ประกอบของกลยุทธ์มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 และผลการประเมินโดยรวมระบุว่ากลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับบริบทการทำงานของครูปฐมวัยในยุคปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ในงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลเป็นความเรียงดังนี้ ประเด็นสำคัญอันดับแรกคือ การที่ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจมีค่าสูงที่สุด (0.27) เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ครูส่วนใหญ่มีความพร้อมในเชิงทักษะการปฏิบัติงานพื้นฐานแต่อาจยังขาด “ความเข้าใจเชิงทฤษฎี” ที่เข้มแข็งพอจะรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2559) ที่ระบุว่าสมรรถนะด้านความรู้เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในวิชาชีพ หากปราศจากความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ย่อมเป็นเรื่องยากที่ครูจะออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นหัวข้อที่ครูมีความต้องการพัฒนาสูงสุด ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าครูปฐมวัยเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Data-driven) มาเป็นฐานในการพัฒนาเด็ก แทนการจัดประสบการณ์แบบเดิมที่ไม่ระบุเป้าหมายชัดเจน

ในด้านการปรับบทบาทสู่ยุคดิจิทัล ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดของ วิจารณ์ พาณิช (2557) ที่กล่าวว่าครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนผ่านจาก “ผู้สอน” ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Facilitator) การที่กลยุทธ์ของผู้วิจัยเน้นการใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลและกิจกรรมปฏิบัติการ 23 กิจกรรม ได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมากที่สุดนั้น เป็นเครื่องยืนยันว่าการพัฒนาครูปฐมวัยในปัจจุบันไม่สามารถใช้วิธีการอบรมแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป แต่ต้องอาศัยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามแนวทางของ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2566) เพื่อให้ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในห้องเรียนของตนเอง นอกจากนี้ การที่งานวิจัยพบความสอดคล้องระหว่างความต้องการพัฒนาของครูกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ภูชานิ และคณะ (2564) ที่เคยศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งระบุว่าการพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความต่อเนื่องและการสนับสนุนจากบริบทของสถานศึกษา ดังนั้น กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยนำเสนอจึงไม่ได้เป็นเพียงแผนการอบรม แต่เป็นแนวทางเชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนในอาชีพครู โดยการปลูกฝังคุณลักษณะการเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่ไปกับความแม่นยำในหลักวิชา ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาปฐมวัยในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ก้าวทันต่อความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.41) ทั้งนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา พบว่าสมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{modified}$= 0.27) โดยประเด็นที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และความรู้ในการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุก รองลงมาคือด้านคุณลักษณะ ($PNI_{modified}$ = 0.20) และด้านทักษะการปฏิบัติงาน ($PNI_{modified}$ = 0.14) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การยกระดับสมรรถนะ กลยุทธ์การยกระดับความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูปฐมวัยยุคดิจิทัลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การเสริมสร้างฐานความรู้ผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ด้านหลักสูตรและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยยุคใหม่ เน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงและการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานเชิงรุก เน้นการฝึกปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมปฏิบัติการรวมทั้งสิ้น 23 กิจกรรม ซึ่งผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับบริบทการทำงานของครูปฐมวัยในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ไปใช้เป็นฐานในการจัดสรรงบประมาณพัฒนาครู โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิเคราะห์เด็กและการวิจัยในชั้นเรียน มากกว่าการอบรมเชิงบรรยายทั่วไป

1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรนำกลยุทธ์ทั้ง 23 กิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) โดยให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) แก่ครูคนอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำร่อง เพื่อติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะของครูและผลสัมฤทธิ์ด้านพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ควรมีการพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลต้นแบบ ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นเพื่อรองรับการยกระดับความรู้ความเข้าใจของครูในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570).* http://www.dla.go.th/

มะลิวัน สมศรี. (2558). *การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

วนิดา ภูชานิ, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และไชยา ภาวะบุตร. (2564). การพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านนาตาลคำข่า. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11*(3), 154-168.

วิจารณ์ พาณิช. (2557). *การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 2).* มูลนิธิสยามกัมมาจล.
ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2559). *สมรรถนะสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย.* พริกหวานกราฟฟิค.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 53 - 65 ISSN 2985-2137 (Online)

Psychological Characteristics of Futsal Players During In-Season Period in Futsal Thai League : The Coping Skills

Jeerarattikul Tonsaitanin [1*], Suntorn Pantang [2], Nantiya Raktaprachitta [3] and Pimpa Moungsirithum [4]

[1, 2, 3, 4] Faculty of Education North Bangkok University

* Corresponding author. jeerattikul.to@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to investigate the psychological characteristics of futsal athletes during the competitive season, focusing on sport stress management skills. The sample consisted of 22 futsal athletes from the SBAC North Bangkok Futsal Club, aged between 19 and 30 years, selected through purposive sampling. The research instrument was the Athletic Coping Skills Inventory (ACSI), adapted into Thai by Supatcharin Panuthai (2016). Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, and Spearman's rank correlation coefficient, with the statistical significance level set at .05.

The results revealed that: (1) futsal athletes demonstrated relatively high levels of sport stress management skills, with the highest mean scores in self-confidence and achievement motivation, goal setting and mental preparation, and freedom from worry; (2) athletes of different age groups showed statistically significant differences in coping with adversity, coachability, concentration, and self-confidence, with athletes aged 19–23 showing stronger problem-solving and concentration, while those aged 24–30 demonstrated higher coachability and achievement motivation; and (3) age, training patterns, and mental training were significantly related to several dimensions of stress management, particularly Freedom from worry, Coping with adversity, concentration, and Confidence and achievement motivation. Therefore, coaches and athletes should emphasize psychological skills training programs to enhance self-confidence, emotional regulation, coachability, and optimal concentration for improved athletic performance.

Keywords: Futsal, Coping skill, During in-season period

Received 22 June 2026; Revised 11 July 2026; Accepted 16 July 2026

คุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล ในช่วงฤดูกาลแข่งขันรายการฟุตซอลไทยลีก : ทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา

จีรัฐติกุล ต้นสายธนินท์ [1*], สุนทร พันธัง [2], นันทิยา รักตประจิต [3] และ พิมพา ม่วงศิริธรรม [4]

[1, 2, 3, 4] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

* Corresponding author. jeerattikul.to@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล ในช่วงฤดูกาลแข่งขัน : ทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักกีฬาฟุตซอลสโมสรฟุตซอลเอสแบค-นอร์ทกรุงเทพ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง อายุระหว่าง 19-30 ปี จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาและพัฒนาเป็นฉบับภาษาไทยโดย สุพัชริน ปานอุทัย ในปี พ.ศ.2559 โดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยวิธีการหาความสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient)กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักกีฬาฟุตซอลมีทักษะการจัดการความเครียดในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ และด้านอิสระจากความกังวล 2) นักกีฬาที่มีอายุแตกต่างกันมีทักษะการจัดการความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการจัดการกับปัญหา การยอมรับคำแนะนำ สมาธิ และความเชื่อมั่นในตนเอง กลุ่มอายุ 19–23 ปี มีความโดดเด่นด้านการจัดการปัญหาและสมาธิ ขณะที่กลุ่มอายุ 24–30 ปี มีระดับการยอมรับคำแนะนำและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่า 3) อายุ รูปแบบการฝึกซ้อม และการฝึกจิตใจ มีความสัมพันธ์กับทักษะการจัดการความเครียดหลายด้าน โดยเฉพาะด้านอิสระจากความกังวล ด้านการจัดการกับปัญหา ด้านสมาธิ และด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนั้น ผู้ฝึกสอนและนักกีฬาควรตระหนักถึงโปรแกรมการฝึกทักษะทางจิตใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับนักกีฬา สามารถควบคุมอารมณ์ในด้านการยอมรับคำแนะนำ และการรวบรวมสมาธิให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ฟุตซอล, ทักษะการจัดการความเครียดทางกีฬา, ในช่วงฤดูกาลแข่งขัน

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

กีฬาฟุตซอลของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง อันเนื่องมาจากการที่มีการจัดการแข่งขันระดับลีกอาชีพที่มีหลากหลายระดับ ส่งผลให้การแข่งขันฟุตซอลอาชีพในประเทศไทยได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นจำนวนมากและสร้างรายได้ให้กับนักกีฬา นำมาซึ่งมาตรฐานในการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นนักกีฬาฟุตซอลจึงจำเป็นต้องมีความสามารถสูงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจตามไปด้วย โดยการแสดงความสามารถสูงสุดในการเล่นกีฬา และความสำเร็จทางการกีฬามีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของนักกีฬาทั้งในสถานการณ์การแข่งขันหรือสถานการณ์การฝึกซ้อม ซึ่งปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบและเทคนิคต่างๆ มากขึ้นส่งผลให้สมรรถภาพทางกายของนักกีฬาดีขึ้น สามารถเล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่นักกีฬาที่ได้รับการฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี มีระดับความสามารถและสมรรถภาพทางกายที่ดี เมื่อถึงเวลาการแข่งขันจริงกลับแสดงความสามารถได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรือบางครั้งถึงกับประสบความล้มเหลวในการแข่งขัน ทั้งนี้เนื่องจากนักกีฬาที่ไม่ได้รับการเตรียมพร้อมทางด้านจิตใจทางจิตวิทยาการกีฬาเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ความสามารถทางการกีฬาและสมรรถภาพทางร่างกายแสดงออกมาได้อย่างไม่เต็มที่ จะเห็นได้ว่าสมรรถภาพทางจิตเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักกีฬามีความพร้อมที่จะฝึกซ้อม หรือทำการแข่งขันให้ได้เต็มดังที่ วิมลมาศ ประชากุล (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ในเวลาการแข่งขัน ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถคือ สมรรถภาพจิตใจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการส่งผลในทางลบต่อการแสดงความสามารถจนมีคำพูดที่ติดปากว่า “หมูสนามจริง สิงห์สนามซ้อม”

หมายถึง นักกีฬาไม่เล่นได้ดีเท่าตอนที่ซ้อม ซึ่งอาการที่มักจะเกิดกับนักกีฬา เช่น เมื่อการแข่งขันคุณรู้ว่าคุณทำได้ไม่ดี คุณควรเป็นผู้ชนะมากกว่า คุณเล่นผิดพลาดไปหมดเมื่อถึงเวลาวิกฤต คุณขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คิดในระหว่างการแข่งขัน เป็นต้น

ซึ่งในโปรแกรมการฝึกซ้อมเป็นการพัฒนานักกีฬาที่มุ่งเน้นเพียงการฝึกทักษะกีฬาและสมรรถภาพทางกายไม่สามารถช่วยให้นักกีฬาเผชิญกับสภาวะกดดัน และจัดการกับสภาพจิตใจให้อยู่ในเกมการแข่งขันได้ ดังนั้น นักกีฬาที่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดี ไม่หวั่นไหวไปกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดทางจิตใจและเลือกใช้วิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นให้หมดไปได้ หรือสามารถควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดลงทำให้นักกีฬาสามารถเป็นผู้ชนะได้ ซึ่ง Caruso et al. (1990) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกจิตใจของนักกีฬา เพื่อให้จิตใจมีความมั่นคงไม่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย ซึ่งต่างจากทักษะกีฬาและสมรรถภาพทางกายที่มีการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่างๆ ได้น้อยกว่า จากความสำคัญนี้ ธนพนธ์ อินทาปัจ (2562) ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการศึกษาสภาวะการแสดงความสามารถภายใต้การควบคุมจิตใจด้านบวกที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติในหลากหลายชนิดกีฬา เพื่อสร้างความเข้าใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาวะจิตใจให้ครอบคลุมในแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งมีความแตกต่างกัน และควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสภาวะการแสดงความสามารถภายใต้การควบคุมจิตใจด้านบวกทางการกีฬา และควรมีการศึกษาสภาวะการควบคุมจิตใจด้านบวกหลายครั้งในทีมเดียวกัน เพื่อเป็นการศึกษาความชัดเจนของรูปแบบการเกิดสภาวะการควบคุมจิตใจด้านบวกในทีมกีฬานั้นๆ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาในช่วงฤดูกาลแข่งขัน โดยเฉพาะทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาในช่วงฤดูกาลแข่งขัน ตลอดจนสามารถนำข้อมูลจากการประเมินทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬาไปร่วมวางแผนโปรแกรมการฝึกด้านจิตใจด้วยการเลือกวิธีการฝึกจิตใจให้เหมาะสมกับนักกีฬาฟุตซอลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลของดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าเรื่องคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล ในช่วงฤดูกาลการแข่งขัน โดยการศึกษาในเรื่องของ อายุ ระดับประสบการณ์ และจำนวนชั่วโมงการฝึกซ้อม ที่มีทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้ฝึกสอนและนักกีฬาจะมีความตระหนักถึงโปรแกรมการฝึกทักษะทางจิตใจ เพื่อพัฒนาการแสดงความสามารถสูงสุดของนักกีฬาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬาฟุตซอลในช่วงฤดูการแข่งขัน

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอลในทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาที่แตกต่างกัน โดยจำแนกตามระดับอายุ และระดับประสบการณ์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอลในทักษะการจัดการความเครียดทาง การกีฬาระหว่างระดับอายุ และระหว่างระดับประสบการณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาและ หาความสัมพันธ์ (Descriptive and Correlational Research Design) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1. กลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักกีฬาฟุตซอลอาชีพที่เข้าร่วมทำการแข่งขันกีฬาฟุตซอลระดับลีกอาชีพรายการ MEA Futsal Thaileague (ไทยลีก) ฤดูกาล 2025 จำนวน 126 คน จากจำนวนทีม 10 ทีม

1.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ นักกีฬาฟุตซอลอาชีพทีมสโมสรเอสแบคนอร์ทกรุงเทพ ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาฟุตซอลระดับลีกอาชีพรายการ MEA Futsal Thaileague (ไทยลีก) ฤดูกาล 2025 จำนวน 22 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) มีโปรแกรมการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบก่อนเปิดฤดูกาล 2025 หรือที่เรียกว่า พรีซีซั่น (Pre-Season)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ชนิดกีฬา ประสบการณ์ในการแข่งขันกีฬาฟุตซอล จำนวนชั่วโมงการฝึกซ้อมกีฬาฟุตซอล และประสบการณ์ในการฝึกจิตใจจะมีการระบุผู้ทำหน้าที่ฝึกจิตใจให้กับนักกีฬา เช่น ผู้ฝึกสอน นักจิตวิทยาการกีฬา โดยเก็บเป็นข้อมูลจากนักกีฬาฟุตซอลทีมสโมสรฟุตซอลเอสแบคนอร์ทกรุงเทพ

2.2. แบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา (The Athletics Coping Skills Inventory: ACSI) ของ Smith และคณะ (1995) พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทย โดย สุพัชริน ปานอุทัย (2557) มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ แสดงความหมายตั้งแต่เกือบไม่เคยถึงเกือบทุกครั้งจำนวน 28 ข้อคำถามแบ่งเป็น 7 ด้าน ด้านละ 4 ข้อคำถาม คือ 1) ด้านการจัดการกับปัญหา ข้อ 5, 17, 21, 24 2) ด้านการยอมรับคำแนะนำ ข้อ 3, 10, 15, 27 3) ด้านสมาธิ ข้อ 4, 11,16, 25 4) ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ข้อ 2, 9, 14, 26 5) ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ข้อ 1, 8, 13, 20 6) ด้านการแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดัน ข้อ 6, 18, 22, 28 7) ด้านอิสระจากความกังวล ข้อ 7, 12, 19, 23

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา (The Athletics Coping Skills Inventory: ACSI) ฉบับภาษาไทย โดยสุพัชริน ปานอุทัย (2557) ของนักกีฬาฟุตซอล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินขอการรับรองโครงการวิจัยด้านจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ และได้รับการพิจารณารับรองตามเอกสารเลขที่ ED5/2568 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2568

3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา (The Athletics Coping Skills Inventory: ACSI) ให้นักกีฬาทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน ทำแบบทดสอบในช่วงการแข่งขันในฤดูกาล 2025

3.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

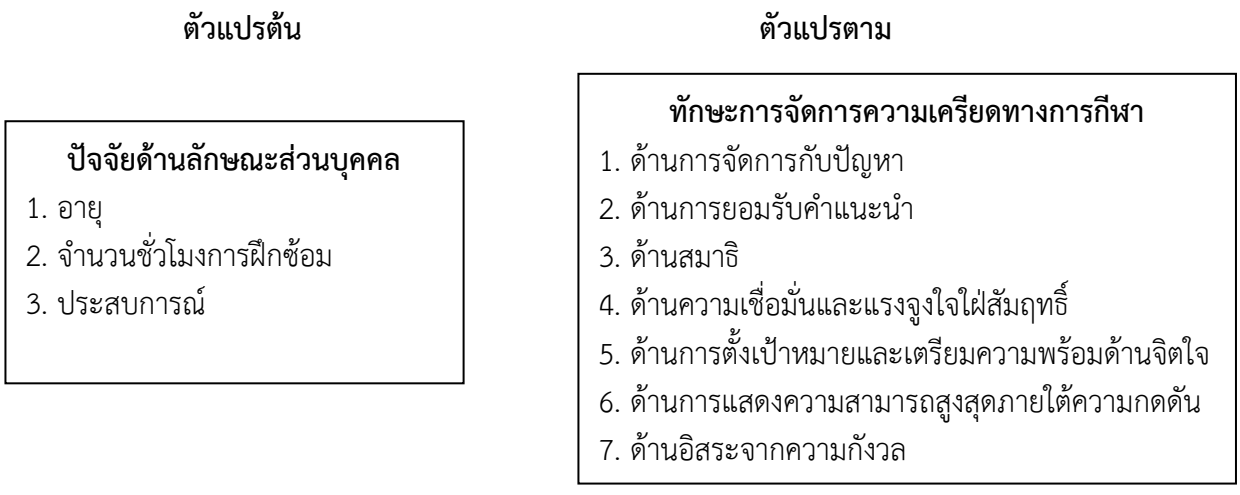
4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 สถิติที่ใช้ทดสอบค่าทีแบบกลุ่มอิสระ ได้แก่ สถิติการหาค่าการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 สถิติที่ใช้หาความสัมพันธ์ ได้แก่ สถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดที่ศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจและตัวแปรที่ต้องศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาในฤดูกาลแข่งขัน โดยอธิบายเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

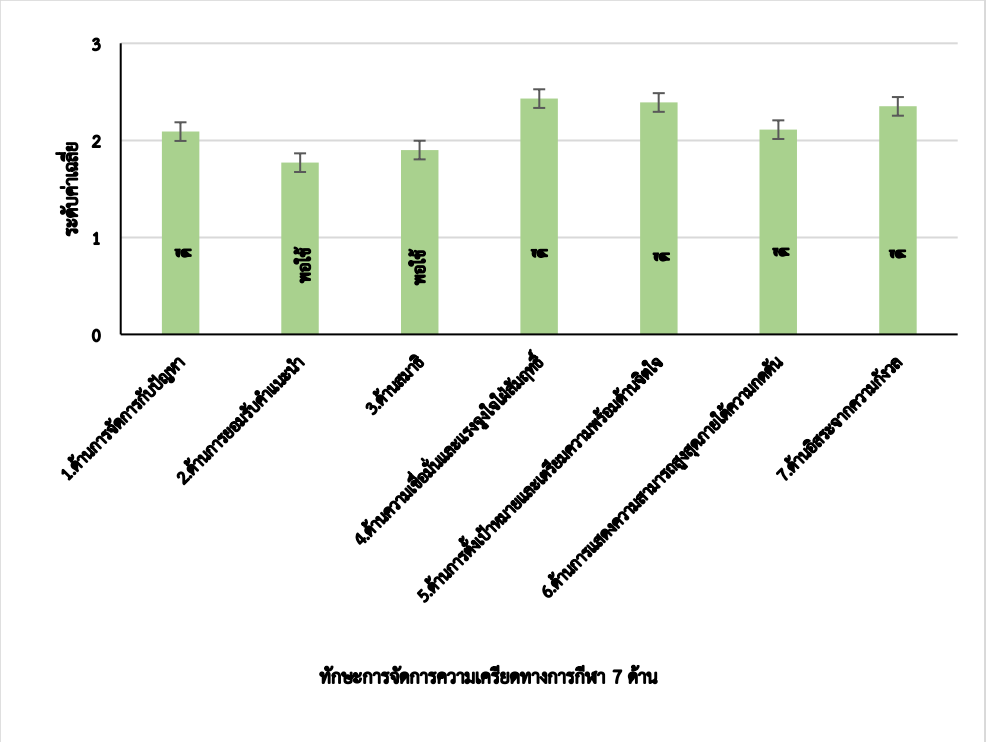
ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของนักกีฬาที่ตอบแบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง (n=22)

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	**จำนวน (คน)**	**ร้อยละ**
1. อายุ		
- 19 - 23 ปี	14	63.60
- 24 - 30 ปี	8	36.40
2. ประสบการณ์ในการแข่งขัน		
- น้อยกว่า 5 ปี	5	22.70
- มากกว่า 5 ปี	17	77.30
3. ประสบการณ์ในการฝึกจิตใจ		
- ผู้ฝึกสอน	5	22.70
- นักจิตวิทยาการกีฬา	15	68.20
- ไม่ได้รับการฝึก	2	9.10
รวม	22	100.00
ลักษณะข้อมูลในการฝึกซ้อม	$\bar{X}$	**SD.**
4. ระยะเวลาในการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	3.40	.59
5. ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	3.13	.71
6. ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	5.22	.52

จากตารางที่ 1 พบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไป จำนวนทั้งหมด 22 คน มีอายุระหว่าง 19-30 ปี (อายุเฉลี่ย 22.77 ± 2.68 ปี) โดยนักกีฬาส่วนใหญ่ร้อยละ 63.60 มีอายุ 19-23 ปี รองลงมาร้อยละ 36.40 มีอายุ 24-30 ปี นักกีฬามีประสบการณ์ในการแข่งขันกีฬาฟุตซอลระดับลีกอาชีพ ร้อยละ 77.30 มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี รองลงมาร้อยละ 22.70 มีประสบการณ์ น้อยกว่า 5 ปี ในระยะเวลาในการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบต่อเดือน ส่วนการฝึกด้านจิตใจมาก่อน ร้อยละ 22.70 ระบุเป็น ผู้ฝึกสอน ร้อยละ 68.20 ระบุเป็นนักจิตวิทยาการกีฬา และไม่ได้รับการฝึกร้อยละ 9.10 ตามลำดับ โดยนักกีฬาส่วนใหญ่ มีการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ ค่าเฉลี่ย 3.40 เดือน ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา นักกีฬาฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง ต่อวัน ค่าเฉลี่ย 3.10 ชั่วโมง และในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา นักกีฬามีการฝึกซ้อมกี่วันต่อสัปดาห์ ค่าเฉลี่ย 5.22 วัน

ภาพที่ 2 ระดับค่าเฉลี่ยทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา 7 ด้าน ของนักกีฬาฟุตซอลในฤดูกาลแข่งขัน

จากภาพที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ยจากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อคำถามในแต่ละด้าน รวมทั้ง 7 ด้าน ของแบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬาฟุตซอล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อยู่ที่ 2.43 รองลงมาคือด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ และต่ำที่สุดคือด้านการยอมรับคำแนะนำ อยู่ที่ 1.77

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอลในทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาที่แตกต่างกัน โดยจำแนกตามระดับอายุ และระดับประสบการณ์

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างคุณลักษณะทางด้านจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล จากระดับอายุ โดยจำแนก ตามทักษะการจัดการความเครียด 7 ด้าน (n=22)

ทักษะการจัดการความเครียด กับระดับอายุ		ทดสอบค่าที (t - test)				
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
1. ด้านการจัดการกับปัญหา						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.28	.216	4.870	.000*
	อายุ 24-30 ปี	8	1.75	.298		
2. ด้านการยอมรับคำแนะนำ						
	อายุ 19-23 ปี	14	1.67	.206	-3.247	.004*
	อายุ 24-30 ปี	8	1.93	.115		
3. ด้านสมาธิ						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.08	.270	3.806	.001*
	อายุ 24-30 ปี	8	1.65	.229		

ทักษะการจัดการความเครียด กับระดับอายุ		ทดสอบค่าที (t - test)				
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
4. ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.26	.432	-2.436	.024*
	อายุ 24-30 ปี	8	2.71	.388		
5. ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.26	.301	-2.061	.053
	อายุ 24-30 ปี	8	2.62	.517		
6. ด้านการแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดัน						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.17	.385	1.297	.209
	อายุ 24-30 ปี	8	2.00	.000		
7. ด้านอิสระจากความกังวล						
	อายุ 19-23 ปี	14	2.28	.595	-.855	.402
	อายุ 24-30 ปี	8	2.46	.088		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคุณลักษณะทางด้านจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล จากระดับอายุ โดยจำแนกตามทักษะการจัดการความเครียด 7 ด้าน พบว่า นักกีฬาที่มีอายุแตกต่างกันมีทักษะการจัดการความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยจำแนกตามทักษะการจัดการความเครียด ที่พบความแตกต่าง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการกับปัญหา ด้านการยอมรับคำแนะนำ ด้านสมาธิ และด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะทางด้านจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล จากระดับประสบการณ์ โดยจำแนกตามทักษะการจัดการความเครียด 7 ด้าน (n=22)

ทักษะการจัดการความเครียด กับระดับประสบการณ์		ทดสอบค่าที (t-test)				
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
1. ด้านการจัดการกับปัญหา						
	<น้อยกว่า 5 ปี	14	2.16	.361	1.224	.235
	>มากกว่า 5 ปี	8	1.96	.339		
2. ด้านการยอมรับคำแนะนำ						
	<น้อยกว่า 5 ปี	14	1.80	.106	.877	.391
	>มากกว่า 5 ปี	8	1.71	.339		
3. ด้านสมาธิ						
	<น้อยกว่า 5 ปี	14	1.98	.332	.947	.335
	>มากกว่า 5 ปี	8	1.84	.325		
4. ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์						
	<น้อยกว่า 5 ปี	14	2.33	.466	-1.254	.224
	>มากกว่า 5 ปี	8	2.59	.441		

ทักษะการจัดการความเครียด กับระดับประสบการณ์	ทดสอบค่าที (t-test)				
	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
5. ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ					
<น้อยกว่า 5 ปี	14	2.33	.334	-.858	.401
>มากกว่า 5 ปี	8	2.50	.550		
6. ด้านการแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดัน					
<น้อยกว่า 5 ปี	14	2.12	.376	.218	.829
>มากกว่า 5 ปี	8	2.09	.186		
7. ด้านอิสระจากความกังวล					
<น้อยกว่า 5 ปี	14	2.35	.594	.061	.952
>มากกว่า 5 ปี	8	2.34	.186		

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะทางด้านจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล จากระดับประสบการณ์ โดยจำแนกตามทักษะการจัดการความเครียด 7 ด้าน ของนักกีฬาฟุตซอล พบว่า นักกีฬาที่มีระดับประสบการณ์แตกต่างกันมีทักษะการจัดการความเครียดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอลในทักษะการจัดการความเครียดทาง การกีฬาระหว่างระดับอายุ และระหว่างระดับประสบการณ์

ตารางที่ 4 ผลหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียด (n=22)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียด	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Spearman Rank)				
	n	r	p	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทาง
1. ด้านการจัดการกับปัญหา					
อายุ	22	-.725**	.000	สูง	เชิงลบ
ประสบการณ์	22	-.301	.174	ต่ำ	เชิงลบ
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	-.076	.736	ต่ำมาก	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	.123	.586	ต่ำมาก	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	-.008	.972	ต่ำมาก	เชิงลบ
การฝึกจิตใจ	22	.062	.784	ต่ำมาก	เชิงบวก
2. ด้านการยอมรับคำแนะนำ					
อายุ	22	.771**	.000	สูง	เชิงบวก
ประสบการณ์	22	-.035	.877	ต่ำมาก	เชิงลบ
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	-.639**	.001	สูง	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	-.384	.078	ต่ำ	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	.115	.609	ต่ำมาก	เชิงบวก
การฝึกจิตใจ	22	.171	.447	ต่ำมาก	เชิงบวก

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียด	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Spearman Rank)				
	n	r	p	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทาง
3. ด้านสมาธิ					
อายุ	22	-.663**	.001	สูง	เชิงลบ
ประสบการณ์	22	-.221	.323	ต่ำ	เชิงลบ
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	-.043	.851	ต่ำมาก	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	-.202	.366	ต่ำ	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	-.385	.077	ต่ำ	เชิงลบ
การฝึกจิตใจ	22	.299	.176	ต่ำ	เชิงบวก
4. ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์					
อายุ	22	.490*	.021	ปานกลาง	เชิงบวก
ประสบการณ์	22	.229	.305	ต่ำ	เชิงบวก
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	.174	.439	ต่ำมาก	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	.091	.688	ต่ำมาก	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	-.341	.120	ต่ำ	เชิงลบ
การฝึกจิตใจ	22	.254	.254	ต่ำ	เชิงบวก
5. ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ					
อายุ	22	.273	.218	ต่ำ	เชิงบวก
ประสบการณ์	22	.086	.704	ต่ำมาก	เชิงบวก
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	.285	.198	ต่ำ	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	.344	.117	ต่ำ	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	-.375	.085	ต่ำ	เชิงลบ
การฝึกจิตใจ	22	.350	.111	ต่ำ	เชิงบวก
6. ด้านการแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดัน					
อายุ	22	-.451*	.035	ปานกลาง	เชิงลบ
ประสบการณ์	22	-.121	.592	ต่ำมาก	เชิงลบ
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	.123	.585	ต่ำมาก	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	.318	.149	ต่ำ	เชิงบวก
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	.032	.888	ต่ำมาก	เชิงบวก
การฝึกจิตใจ	22	-.203	.364	ต่ำ	เชิงลบ
7. ด้านอิสระจากความกังวล					
อายุ	22	.229	.305	ต่ำ	เชิงบวก
ประสบการณ์	22	-.046	.840	ต่ำมาก	เชิงลบ
ฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ/เดือน	22	-.631**	.002	สูง	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่ชั่วโมง/วัน	22	-.520*	.013	ปานกลาง	เชิงลบ
ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์	22	-.427*	.048	ปานกลาง	เชิงลบ
การฝึกจิตใจ	22	.491*	.020	ปานกลาง	เชิงบวก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนแรงค์ (Spearman's Rank Correlation Coefficient) พบว่า ตัวแปรต้นบางตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1. อายุ พบว่า ความสัมพันธ์กับตัวแปรตามจำนวน 5 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงกับด้านการจัดการกับปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rs = -.725, p = .000) แสดงว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ความสามารถในการเผชิญและจัดการกับปัญหามีแนวโน้มลดลง ลำดับต่อมาอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับด้านการยอมรับคำแนะนำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rs = .771, p = .000) แสดงว่าผู้ที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มเปิดรับคำแนะนำจากผู้ฝึกสอนมากขึ้น อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงกับด้านสมาธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rs = -.663, p = .001) แสดงว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ระดับสมาธิมีแนวโน้มลดลง ลำดับต่อมาอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (rs = .490, p = .021) แสดงว่าผู้ที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มมีความมั่นใจและแรงจูงใจสูงขึ้น นอกจากนี้ อายุยังมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับ ด้านการแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (rs = -.451, p = .035) แสดงว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้น ความสามารถในการแสดงศักยภาพสูงสุดภายใต้แรงกดดันมีแนวโน้มลดลง

2. ประสบการณ์ พบว่า ประสบการณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05)

3. เวลาการฝึกซ้อมเป็นระบบ พบว่า เวลาการฝึกซ้อมเป็นระบบมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม 2 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงกับด้านการยอมรับคำแนะนำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rs = -.639, p = .001) แสดงว่าผู้ที่มีการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบมากขึ้นอาจมีแนวโน้มเปิดรับคำแนะนำจากผู้ฝึกสอนลดลง และมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงกับความกดดันด้านอิสระจากความกังวล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rs = -.631, p = .002) แสดงว่าการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบที่มากขึ้นอาจสัมพันธ์กับความวิตกกังวลที่เพิ่มขึ้น

4. จำนวนชั่วโมงฝึกซ้อมต่อวัน พบว่า จำนวนชั่วโมงฝึกซ้อมต่อวันมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับความกดดันด้านอิสระจากความกังวล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (rs = -.520, p = .013) แสดงว่าผู้ที่ใช้เวลาฝึกซ้อมต่อวันมากขึ้นมีแนวโน้มมีความกังวลหรือความวิตกเพิ่มขึ้น

5. จำนวนวันฝึกซ้อมต่อสัปดาห์ พบว่า จำนวนวันฝึกซ้อมต่อสัปดาห์มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับความกดดันด้านอิสระจากความกังวลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (rs = -.427, p = .048) แสดงว่าการฝึกซ้อมที่ถี่ขึ้นอาจสัมพันธ์กับระดับความกังวลที่สูงขึ้นเช่นกัน

6. การฝึกจิตใจ พบว่า การฝึกจิตใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความกดดันด้านอิสระจากความกังวลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (rs = .491, p = .020) แสดงให้เห็นว่าการฝึกจิตใจช่วยส่งเสริมให้นักกีฬาสามารถลดความวิตกกังวลและมีความผ่อนคลายทางจิตใจได้ดีขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬาฟุตซอล ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน โดยพิจารณาคุณลักษณะในการมีทักษะการจัดการความเครียดทางกีฬาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมา คือ ด้านการตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ รองลงมา คือ ด้านอิสระจากความกังวล ซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้ มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูงที่สุด ของทั้งหมด 7 ด้าน สามารถอธิบายได้ว่าการวิจัยพบคุณลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทักษะจิตใจสำหรับนักกีฬา ในการมีทักษะการจัดการความเครียดทางกีฬา โดยการมีความเชื่อมั่นในตนเอง การตั้งเป้าหมาย การสร้างแรงจูงใจ รวมถึงการควบคุมการเกิดความวิตกกังวล ซึ่งคุณลักษณะของนักกีฬาฟุตซอลในการวิจัยครั้ง มีความสอดคล้องกับ Bandura (1986) ที่กล่าวไว้ว่า ความเชื่อมั่นเฉพาะอย่างเป็นการที่บุคคลตัดสินเกี่ยวกับความสามารถของตนเองว่าสามารถกระทำพฤติกรรมบางอย่างในสภาพการณ์เฉพาะเจาะจงได้หรือไม่ สิ่งเหล่านี้อาจต้องขึ้นอยู่กับการประเมินตนเองของนักกีฬาด้วย ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองและความ

เชื่อมั่นเฉพาะอย่างมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการชักจูงให้บุคคลเลือกทำกิจกรรม ความพยายาม และระดับความอดทนของตัวนักกีฬาเอง

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาความแตกต่างของคุณลักษณะทางด้านจิตใจของนักกีฬา ฟุตซอล จำแนกตามระดับอายุ พบว่า นักกีฬาที่มีอายุแตกต่างกันมีทักษะการจัดการความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการกับปัญหา ด้านการยอมรับคำแนะนำ ด้านสมาธิ และด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “อายุ” เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและวิธีการรับมือกับความเครียดของนักกีฬา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิมลมาศ ประชากุล (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ในเวลาการแข่งขัน ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถคือ สมรรถภาพจิตใจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการส่งผลในทางลบต่อการแสดงความสามารถจนมีคำพูดที่ติดปากว่า “หมูสนามจริง สิงห์สนามซ้อม” หมายถึง นักกีฬาไม่เล่นได้ดีเท่าตอนที่ซ้อม ซึ่งอาการที่มักจะเกิดกับนักกีฬา เช่น เมื่อการแข่งขันคุณรู้ว่าคุณทำได้ไม่ดี คุณควรเป็นผู้ชนะมากกว่า คุณเล่นผิดพลาดไปหมดเมื่อถึงเวลาวิกฤต คุณขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คิดในระหว่างการแข่งขัน และ Cox (2012) ยังกล่าวว่า องค์ประกอบคุณลักษณะทางจิตใจที่นักกีฬาพึงมีประกอบด้วย การมีเจตคติทางบวก การมีแรงจูงใจภายใน การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การควบคุมความสนใจ การควบคุมการถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าการควบคุมความวิตกกังวล และการตระหนักรู้ตนเอง ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของ Smith et al. (1995) ที่ครอบคลุมถึงการจัดการกับปัญหา การยอมรับคำแนะนำ การมีสมาธิ ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การตั้งเป้าหมายและการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ การแสดงความสามารถสูงสุดภายใต้ความกดดันและอิสระจากความกังวล จากผลการวิจัยที่พบว่า นักกีฬาอายุ 19–23 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในด้าน การจัดการกับปัญหา และ ด้านสมาธิ ซึ่งอธิบายได้ว่า นักกีฬาในวัยดังกล่าวยังอยู่ในช่วงที่มีความพร้อมทางร่างกายสูง มีพลังและความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ทำให้สามารถเผชิญและจัดการกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งยังสามารถจดจ่อกับเป้าหมายหรือภารกิจในการแข่งขันได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Caruso et al. (1990) ที่ระบุว่า แม้สมรรถภาพทางกายและทักษะการเล่นกีฬาจะสามารถพัฒนาได้ แต่สิ่งที่มีความผันแปรและส่งผลต่อผลงานมากที่สุดคือสมรรถภาพทางจิตใจ โดยเฉพาะความสามารถในการควบคุมตนเองและรักษาสมาธิภายใต้แรงกดดัน ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า นักกีฬาอายุ 24–30 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในด้านการยอมรับคำแนะนำ และด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีอายุการฝึกซ้อมและการแข่งขันที่มากกว่า ทำให้เกิดวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความเข้าใจในบทบาทของผู้ฝึกสอน และสามารถเปิดรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงตนเองได้ดีกว่า อีกทั้งยังมีความมั่นใจในศักยภาพของตนเองและมีเป้าหมายในการประสบความสำเร็จที่ชัดเจนมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Daroglou (2011) ที่กล่าวว่า ผู้ฝึกสอนไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการพัฒนาความสามารถทางกายหรือทักษะกีฬาเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะการจัดการจิตใจควบคู่ไปกับการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะความมั่นใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักกีฬาสามารถแสดงศักยภาพสูงสุดออกมาได้ในสถานการณ์จริง

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาของนักกีฬาฟุตซอล พบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายได้ว่า ตัวแปรด้านอายุ รูปแบบการฝึกซ้อม และการฝึกจิตใจ มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาหลายด้าน โดยเฉพาะด้าน การจัดการความวิตกกังวล ความสามารถในการเผชิญปัญหา สมาธิ และ ความมั่นใจและแรงจูงใจ ซึ่งผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิด ทฤษฎีความวิตกกังวลตามสถานการณ์แบบหลายมิติ (Multidimensional State Anxiety Theory) ของ Martin, Vealey, และ Burton (1990) ตามแนวคิดดังกล่าว ความวิตกกังวลทางการกีฬาแบ่งออกเป็น 2 มิติสำคัญ ได้แก่ ความวิตกกังวลทางจิต (Cognitive Anxiety) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความกังวล การประเมินตนเองในทางลบ และความกลัวต่อผลการแข่งขัน และ ความวิตกกังวลทางกาย (Somatic Anxiety) ซึ่งสะท้อนผ่านอาการทางร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว กล้ามเนื้อตึงเหงื่อออก หรืออาการตื่นตัวของระบบประสาทอัตโนมัติ ขณะเดียวกัน ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์เชิงตรงข้ามกับความวิตกกังวล กล่าวคือ เมื่อนักกีฬามีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะสามารถควบคุมระดับความวิตกกังวลให้อยู่ในระดับเหมาะสมได้ดีกว่า จากผลการศึกษา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับด้านการจัดการกับปัญหา และด้านสมาธิ แต่มีการเกิดความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้นักกีฬาที่มีอายุมากขึ้นอาจมีประสบการณ์มากขึ้นและเกิดความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันอาจเผชิญกับแรง

กดดันจากบทบาท ความคาดหวัง และความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลทางจิตมากขึ้นในบางสถานการณ์ จนอาจลดทอนสมาธิและความสามารถในการรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าได้ ซึ่งมีสอดคล้องกับทฤษฎีของ Martin et al. (1990) ที่อธิบายว่า ความวิตกกังวลทางจิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดช่วงเวลาก่อนและระหว่างการแข่งขัน โดยเฉพาะเมื่อการแข่งขันแต่ละแมตช์มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ความสำคัญของเกม คุณภาพของคู่แข่งขัน หรือสถานการณ์ในสนาม นักกีฬาอาจมีระดับความวิตกกังวลไม่เท่ากันในแต่ละแมตช์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการใช้สมาธิและการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า เวลาการฝึกซ้อมเป็นระบบ จำนวนชั่วโมงฝึกซ้อมต่อวัน และจำนวนวันฝึกซ้อมต่อสัปดาห์ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับด้านอิสระจากความกังวล ซึ่งหมายความว่า นักกีฬาที่มีปริมาณการฝึกมากขึ้นกลับมีแนวโน้มเกิดความวิตกกังวลสูงขึ้น โดยเฉพาะในมิติของความกังวลต่อผลการแข่งขันหรือความกลัวความผิดพลาด จากผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า การฝึกซ้อมที่เข้มข้นและต่อเนื่อง แม้จะช่วยเพิ่มความพร้อมทางกายและทักษะ แต่ในบางกรณีอาจเพิ่มแรงกดดันทางจิตใจให้แก่นักกีฬา โดยเฉพาะเมื่อเกิดความคาดหวังสูงจากตนเองหรือจากทีม ทำให้เกิดทั้ง ความวิตกกังวลทางจิต เช่น ความคิดฟุ้งซ่าน กลัวทำผลงานไม่ดี และความวิตกกังวลทางกาย เช่น อาการตื่นตัวเกินระดับเหมาะสม กล้ามเนื้อตึง หรือเหนื่อยล้า ซึ่งตามทฤษฎีของ Martin et al. (1990) ระบุว่า หากระดับความวิตกกังวลสูงเกินไป จะส่งผลให้สมรรถนะการแสดงออกทางกีฬาลดลงในระยะสั้น (performance decrement) ทำให้นักกีฬาไม่สามารถแสดงศักยภาพได้เต็มความสามารถ ในทางตรงกันข้ามจากผลการศึกษาพบว่า การฝึกจิตใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านอิสระจากความกังวล แสดงให้เห็นว่า นักกีฬาที่ได้รับการฝึกจิตใจ เช่น การผ่อนคลาย การจินตภาพทางจิต (imagery) การควบคุมลมหายใจ หรือการพูดกับตนเองเชิงบวก (positive self-talk) สามารถลดระดับความวิตกกังวลได้ดีขึ้น และรักษาสภาวะทางอารมณ์ให้อยู่ในระดับเหมาะสมสำหรับการแข่งขัน ผลดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดของ Martin et al. (1990) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบของความวิตกกังวลทั้งทางกายและทางจิต นักกีฬาที่สามารถควบคุมระดับความวิตกกังวลให้อยู่ในระดับเหมาะสม (optimal anxiety zone) จะสามารถใช้พลังความตื่นตัวนั้นไปกระตุ้นสมาธิ ความมุ่งมั่น และประสิทธิภาพการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิผลมากกว่า ดังนั้น การพัฒนาความเป็นเลิศทางกีฬาไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการฝึกทักษะหรือสมรรถภาพทางกายเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางจิตควบคู่กัน โดยเฉพาะการจัดการความวิตกกังวลทั้งในมิติทางกายและทางจิต

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจัดการความเครียดของนักกีฬาฟุตซอล ผลการวิจัยพบว่า นักกีฬาฟุตซอลมีทักษะการจัดการความเครียดทางกีฬาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมาคือ การตั้งเป้าหมายและเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ และ อิสระจากความกังวล สะท้อนให้เห็นว่านักกีฬาที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเป้าหมายชัดเจน และสามารถควบคุมความวิตกกังวลได้ จะสามารถรับมือกับความเครียดจากการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความแตกต่างของทักษะการจัดการความเครียด จำแนกตามอายุของนักกีฬา ผลการศึกษาพบว่า นักกีฬาฟุตซอลที่มีอายุแตกต่างกันมีทักษะการจัดการความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการกับปัญหา การยอมรับคำแนะนำ สมาธิ และความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยนักกีฬาอายุ 19–23 ปี มีความโดดเด่นด้านการจัดการปัญหาและสมาธิ ขณะที่นักกีฬาอายุ 24–30 ปี มีระดับการยอมรับคำแนะนำและความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า ซึ่งสะท้อนว่า “อายุและประสบการณ์” เป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการทางจิตใจและวิธีรับมือกับความกดดันทางกีฬา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทักษะการจัดการความเครียดทางกีฬา ผลการวิจัยพบว่า อายุ รูปแบบการฝึกซ้อม และการฝึกจิตใจ มีความสัมพันธ์กับทักษะการจัดการความเครียดหลายด้าน โดยเฉพาะด้านอิสระจากความกังวล ด้านการจัดการกับปัญหา ด้านสมาธิ และด้านความเชื่อมั่นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้งนี้ การฝึกซ้อมที่เข้มข้นอาจเพิ่มระดับความวิตกกังวลได้ ขณะที่การฝึกจิตใจ เช่น การผ่อนคลาย การจินตภาพทางจิต และการพูดกับตนเองเชิงบวก ช่วยลดความกังวลและเพิ่มความพร้อมทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. การวางแผนการจัดทำโปรแกรมการฝึกทักษะทางจิตใจ และทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา สำหรับนักกีฬาฟุตซอลทั้งก่อนเปิดฤดูกาล ระหว่างฤดูกาลแข่งขัน และช่วงปิดฤดูกาลแข่งขัน ตัวอย่าง เช่น การฝึกพูดกับตนเอง การฝึกกำหนดสติตามสถานการณ์ของทักษะกีฬา สำหรับ 5 สัปดาห์ เป็นต้น

1.2. การวางแผนการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาการกีฬา สำหรับฝึกทักษะทางจิตใจ ในรูปแบบเข้ารับคำปรึกษาแบบตัวต่อตัว หรือแบ่งกลุ่มตามตำแหน่งการเล่น

1.3. ควรส่งเสริมให้นักกีฬาฟุตซอล มีค่านิยมในการฝึกซ้อมให้สมรรถภาพทางกายและความสามารถเชิงทักษะนั้นอยู่ในเกณฑ์ดีตลอดระยะเวลา ทั้งในก่อนฤดูการแข่งขันในฤดูการแข่งขันและปิดฤดูการแข่งขันเพื่อเพิ่มโอกาสในการได้พัฒนาตัวเอง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาสภาวะลื่นไหล ความเชื่อมั่นในตนเอง และความวิตกกังวลตามสถานการณ์ของนักกีฬาควบคู่กับทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาตั้งแต่ก่อนฤดูการแข่งขันในฤดูการแข่งขันและ ปิดฤดูการแข่งขัน

2.2. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบระยะยาว โดยดูการเปลี่ยนแปลงของสมรรถภาพทางกายและสมรรถภาพทางจิตใจของนักกีฬาฟุตซอล และทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬาตั้งแต่ก่อนฤดูการแข่งขัน ในฤดูการแข่งขันและ ปิดฤดูการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

ธนพนธ์ อินทาปัจ. (2562). *การศึกษาสภาวะลื่นไหล ความเชื่อมั่นในตนเอง และความวิตกกังวลตามสถานการณ์ในนักกีฬาอาชีพรายการวอลเลย์บอลไทยแลนด์ลีก.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

วิมลมาศ ประชากุล. (2563). *เทคนิคทางจิตวิทยาการกีฬา.* เอกสารประกอบการสอนเทคนิคทางจิตวิทยาการกีฬา. ภาควิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพัชรินทร์ ปานอุทัย. (2557). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามทักษะการจัดการความเครียดทางการกีฬา ฉบับภาษาไทย.* สหมิตรการพิมพ์. กรุงเทพฯ.

Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory.* New Jersey: Prentice Hall.

Caruso, C. M., Gill, D.L., Dzewaltowski D.A. & McElroy, M.A. (1990). Psychological and physiological change in competitive success and failure. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 12*, 6-20.

Cox. R.H. (2012). *Sport psychology: Concepts and applications. 7th edition.* McGrew-Hill. USA.

Daroglou, G. (2011). Coping skills and self-efficacy as predictors of gymnastic performance. *The Sport Journal, 14*, 1–16.

Martin, R. Vealey, RS. and Burton. D. (1990). *Competitive anxiety in sport.* Champaign, Illinois: Human Kinetic.

Smith, R. E., Schutz, R. W., Smoll, F. L., & Ptacek, J. T. (1995). Development and validation of a multidimensional measure of sport-specific psychological skills: The Athletic Coping Skills Inventory-28. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 17*, 379-398.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 66 - 75 ISSN 2985-2137 (Online)

A study on the relationship between intercultural communication competence and life satisfaction of international students at guangxi university of foreign languages

Shuxuan Pang [1*], Usaporn Klinkasorn [2], Qin Jian [3], Tanyavanun Punyathanaratana [4] and Lalit Bunnag [5]

[1, 2, 3, 4, 5] North Bangkok University

* Corresponding author. 2534968399@qq.com

ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between intercultural communicative competence (ICC) and life satisfaction among international students at Guangxi University of Foreign Languages. Specifically, it investigated (1) the relationship between overall ICC and life satisfaction, (2) the relationships between the dimensions of ICC and overall life satisfaction, and (3) the relationships between ICC and the dimensions of life satisfaction.

A quantitative research design was adopted, and convenience sampling was employed to select 130 international students. The research instruments consisted of an Intercultural Communication Competence Scale comprising 22 items across four dimensions—linguistic communication competence, non-verbal communication competence, cultural awareness and tolerance, and conflict resolution competence—and a Life Satisfaction Scale comprising 20 items across four dimensions—academic life satisfaction, social life satisfaction, daily life service satisfaction, and psychological adaptation satisfaction. The content validity index (CVI) of the research instruments was 0.88. The Cronbach's alpha coefficients for the Intercultural Communication Competence Scale and the Life Satisfaction Scale were 0.918 and 0.902, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, hierarchical regression, and multiple regression.

The findings were summarized according to the research objectives. First, overall ICC was significantly and positively correlated with overall life satisfaction ($r = 0.642$, $p < 0.001$) and significantly predicted life satisfaction ($\beta = 0.565$, $p < 0.001$), explaining 41.5% of the variance. Second, all dimensions of ICC were significantly and positively related to overall life satisfaction. Third, ICC was significantly and positively related to the dimensions of life satisfaction, with linguistic communication competence primarily predicting academic life satisfaction, non-verbal communication competence primarily predicting social life satisfaction, and cultural awareness and tolerance showing the strongest predictive effect on psychological adaptation satisfaction.

The findings suggest that intercultural communicative competence plays an important role in international students' life satisfaction and cross-cultural adaptation.

Keywords: intercultural communicative competence, life satisfaction, Vietnamese international students, cross-cultural adaptation.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Received 21 July 2026; Revised 25 July 2026; Accepted 5 August 2026

Introduction

With the deepening of globalization and the internationalization of higher education, China continues to attract a growing number of international students, among whom students from Southeast Asia constitute a significant proportion. Owing to geographical proximity, cultural ties, and expanding educational cooperation, Vietnam has become one of China's key partner countries in higher education exchange. Guangxi, benefiting from its border location and multi-ethnic cultural context, has emerged as an important destination for Vietnamese students. Guangxi University of Foreign Languages, as an application-oriented institution specializing in language education, enrolls a considerable number of Vietnamese students (Fan Jingjing, 2024).

Despite certain linguistic and cultural similarities between China and Vietnam, Vietnamese students still face challenges in cross-cultural contexts, including contextual language adaptation, interpretation of non-verbal communication, depth of cultural understanding, and management of communicative conflicts. Research has shown that limitations in intercultural communicative competence (ICC) may reduce interaction effectiveness and hinder cultural adaptation (Liu and Cheng, 2022). Furthermore, local institutions may provide relatively limited systematic support for the development of ICC compared with universities in major metropolitan areas (Xu Qiuping, 2025; Chen Shuyou, 2025).

Life satisfaction, a core indicator of international students' subjective well-being and study-abroad experience, is influenced by academic support, social interaction, daily life services, and psychological adaptation (Gao and Ma, 2024; Bai Xue, 2025). Studies on Southeast Asian students indicate that social interaction quality and institutional support significantly affect life satisfaction (Fan Jingjing, 2024). For Vietnamese students in local universities, insufficient academic resources, limited personalized services, and incomplete cross-cultural support systems may negatively influence their overall satisfaction.

The relationship between ICC and life satisfaction can be supported by Byram's Intercultural Communicative Competence Model, which emphasizes the importance of knowledge, attitudes, and intercultural communication skills in enabling individuals to communicate effectively across cultures (Byram, 1997). Berry's Acculturation Model further suggests that successful adaptation to a new cultural environment involves both psychological and sociocultural adjustment (Berry, 1997). Accordingly, stronger ICC may facilitate effective intercultural interaction and cultural adaptation, thereby contributing to higher life satisfaction.

Importantly, existing research confirms a positive relationship between intercultural communicative competence and life satisfaction, suggesting that improved ICC enhances adaptation quality, interaction effectiveness, and psychological well-being (Gao and Ma, 2024; Guo Rong, 2024). However, empirical research focusing specifically on Vietnamese students in Guangxi remains limited. In addition, the relationship between ICC and life satisfaction, particularly the relationships between the dimensions of ICC and the dimensions of life satisfaction, has not been systematically examined among Vietnamese students in local university contexts. This gap limits understanding of how ICC is associated with different aspects of life satisfaction in this specific population.

Therefore, investigating the relationship between intercultural communicative competence and life satisfaction among Vietnamese students at Guangxi University of Foreign Languages is both theoretically meaningful and practically necessary. The findings can extend understanding of the relationship between ICC

and life satisfaction among Vietnamese international students and provide targeted evidence for improving cross-cultural education strategies and support services in local universities.

Research Objectives

1. To investigate the relationship between Vietnamese international students' intercultural communicative competence and their life satisfaction.

2. To investigate the relationship between the various dimensions of Vietnamese international students' intercultural communicative competence and their life satisfaction.

3. To investigate the relationship between Vietnamese international students' intercultural communicative competence and the various dimensions of their life satisfaction.

Methodology

This study employed a quantitative correlational research design to examine the relationships between intercultural communicative competence (ICC) and life satisfaction, including the relationships between their respective dimensions. This design was consistent with the research objectives and the use of Pearson correlation and regression analyses.

1. Population, Sample, and Key Informants

1.1 Population The population comprised all 165 international students currently enrolled at Guangxi University of Foreign Languages in 2025. Only full-time students in regular academic programs were included. Short-term exchange students (less than 6 months), students on leave, and graduates were excluded to ensure that participants shared a consistent campus environment and support system.

1.2 Sample Using convenience sampling, 130 international students were selected, representing 78.79% of the total population. Convenience sampling was used because the study focused on currently enrolled international students who were accessible during the data-collection period and who voluntarily agreed to participate. The minimum required sample size calculated under a 95% confidence level ($Z = 1.96$, $e = 0.05$, $p = 0.5$) was 58; therefore, the final sample size exceeded the minimum statistical requirement. However, because the sample was selected using a non-probability convenience sampling method, the findings should be generalized cautiously beyond the study participants and the specific institutional context.

1.3 Key Informants Key informants included faculty members and administrative staff from the International Education College, who provided population data, assisted in questionnaire distribution, and reviewed bilingual translations to ensure linguistic accuracy and contextual appropriateness.

2. Research Instruments

A structured questionnaire was employed, consisting of three parts:

2.1 Intercultural Communicative Competence Scale (22 items)

2.1.1 Four dimensions: linguistic competence, non-verbal competence, cultural cognition and tolerance, and conflict resolution competence.

2.1.2 5-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree).

2.2 Life Satisfaction Scale (20 items)

2.2.1 Four dimensions: academic life satisfaction, social life satisfaction, daily life service satisfaction, and psychological adaptation satisfaction.

2.2.2 5-point Likert scale (1 = completely dissatisfied to 5 = completely satisfied).

2.3 Basic Information Questionnaire

Gender, age, grade level, major category, Chinese proficiency (HSK level), and duration of study. The questionnaire was bilingual (Chinese–foreign language version) to prevent comprehension bias. The research instruments were reviewed by three experts for content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) method, yielding a content validity index (CVI) of 0.88. A pre-survey with 35 valid responses was conducted to assess item clarity and coherence. The reliability analysis yielded Cronbach's alpha coefficients of 0.918 for the Intercultural Communicative Competence Scale and 0.902 for the Life Satisfaction Scale, indicating acceptable internal consistency.

3. Research Hypotheses

3.1 H1 Vietnamese international students' intercultural communicative competence is positively related to their life satisfaction.

3.2 H2 Each dimension of Vietnamese international students' intercultural communicative competence is positively related to their life satisfaction.

3.3 H3 Vietnamese international students' intercultural communicative competence is positively related to each dimension of their life satisfaction.

4. Data Collection

Data were collected via an online questionnaire distributed through Wenjuanxing. The process consisted of two phases:

Phase 1: Pre-survey (June 1–10, 2025) Thirty-five valid responses were collected to assess item clarity, logical structure, and dimensional differentiation. Minor revisions were made to item wording.

Phase 2: Formal Survey (September 11, 2025) A total of 180 questionnaires were distributed, of which 163 were returned. After excluding invalid responses based on completion time of less than 60 seconds, patterned answers, or missing data, 130 valid responses remained, resulting in a valid response rate of 72.22%. Ethical procedures were strictly followed, including informed consent and anonymization of personal data.

5. Data Analysis

Data analysis was conducted in three main stages.

5.1 Descriptive Statistics

Frequencies and percentages were used to describe categorical demographic variables, including gender, grade level, major category, and Chinese proficiency level. Means (M) and standard deviations (SD) were calculated to describe the overall and dimensional scores of intercultural communicative competence and life satisfaction.

5.2 Correlation Analysis

Pearson correlation analysis was used to examine the relationships between overall intercultural communicative competence and overall life satisfaction, as well as the relationships between the dimensions of intercultural communicative competence and the dimensions of life satisfaction. The significance level was set at $\alpha = 0.05$.

5.3 Regression Analysis

5.3.1 Hierarchical Regression Demographic variables were entered as control variables in the first step, followed by overall intercultural communicative competence to examine its independent predictive effect on life satisfaction.

5.3.2 Multiple Linear Regression

The four dimensions of intercultural communicative competence were entered simultaneously to examine their predictive effects on overall life satisfaction and its sub-dimensions.

Before conducting the regression analyses, multicollinearity was assessed using variance inflation factor (VIF) and tolerance values, and the normality of residuals was examined. The results indicated that the assumptions required for the regression analyses were adequately satisfied.

Research Framework

Figure 1 Research Content Framework Diagram

Results

This section presents the empirical findings based on the three research objectives. Descriptive statistics were first used to describe the levels of intercultural communicative competence and life satisfaction. Pearson correlation analysis was conducted to examine relationships among variables, and hierarchical and multiple regression analyses were used to test predictive effects.

Objective 1 To investigate the relationship between Vietnamese international students' intercultural communicative competence and their life satisfaction.

Table 1 Pearson Correlation Between Overall Intercultural Communicative Competence and Overall Life Satisfaction (n = 130)

Variable	r	p
Intercultural Communicative Competence ⟶ Life Satisfaction	0.642	<0.001

The results show a strong positive correlation between overall intercultural communicative competence and overall life satisfaction ($r = 0.642$, $p < 0.001$). This indicates that higher intercultural competence is significantly associated with higher life satisfaction, supporting Objective 1.

Objective 2 To investigate the relationship between the various dimensions of intercultural communicative competence and overall life satisfaction.

Table 2 Pearson Correlations Between Competence Dimensions and Overall Life Satisfaction

Independent Variable (Competence Dimensions)	r	p
Language communication competence	0.563	<0.001
Nonverbal communication competence	0.598	<0.001
Cultural awareness and tolerance	0.625	<0.001
Communication conflict resolution ability	0.508	<0.001

All four dimensions of intercultural communicative competence were significantly positively correlated with overall life satisfaction. Cultural awareness and tolerance showed the strongest relationship (r = 0.625), followed by nonverbal competence (r = 0.598), language competence (r = 0.563), and conflict resolution ability (r = 0.508). These findings support Objective 2.

Objective 3 To investigate the relationship between intercultural communicative competence and the various dimensions of life satisfaction.

Table 3 Pearson Correlations Between Overall Intercultural Competence and Life Satisfaction Dimensions

Dependent Variable (Life Satisfaction Dimensions)	r	p
Academic life satisfaction	0.583	<0.001
Social life satisfaction	0.632	<0.001
Daily life service satisfaction	0.505	<0.001
Psychological adaptation satisfaction	0.651	<0.001

Overall intercultural communicative competence was significantly positively correlated with all four dimensions of life satisfaction. The strongest relationship was observed with psychological adaptation satisfaction (r = 0.651), followed by social life satisfaction (r = 0.632), academic life satisfaction (r = 0.583), and daily life service satisfaction (r = 0.505). These results support Objective 3.

Regression Analysis Hierarchical regression analysis was conducted to further examine the predictive effect of overall intercultural communicative competence on overall life satisfaction in relation to Objective 1. Multiple regression analysis was conducted to examine the predictive effects of the dimensions of intercultural communicative competence on overall life satisfaction and its dimensions in relation to Objectives 2 and 3.

Table 4 Hierarchical Regression Predicting Overall Life Satisfaction

Model	R^2	ΔR^2	F	β	t	p
Model 1 (Control variables)	0.095	—	1.623	—	—	>0.05
Model 2 (+ Intercultural Competence)	0.415	0.320	35.789	0.565	8.125	<0.001

After controlling for demographic variables, intercultural communicative competence significantly predicted life satisfaction ($\beta = 0.565$, $t = 8.125$, $p < 0.001$). The model explained 41.5% of the variance in life satisfaction, with intercultural competence contributing an additional 32.0% of explained variance. These findings further support Objective 1.

Table 5 Multiple Regression Analysis at the Dimensional Level

Dependent Variable	Predictor	β	R^2	p
Overall life satisfaction	Cultural awareness & tolerance	0.302	0.398	<0.001
	Nonverbal communication	0.231	—	<0.01
	Language communication	0.203	—	<0.05
Academic life satisfaction	Language communication	0.341	0.309	<0.001
Social life satisfaction	Nonverbal communication	0.324	0.347	<0.001
Psychological adaptation satisfaction	Cultural awareness & tolerance	0.353	0.368	<0.001
Daily life service satisfaction	Cultural awareness & tolerance	0.212	0.209	<0.05
	Language communication	0.191	—	<0.05

Note. All four dimensions of intercultural communicative competence were entered simultaneously into each multiple regression model. Only statistically significant predictors are shown in the table; predictors not shown were entered into the model but did not reach statistical significance.

Regression analysis revealed that cultural awareness and tolerance was the strongest predictor of overall life satisfaction. Language communication competence most strongly predicted academic life satisfaction, while nonverbal communication competence was the strongest predictor of social life satisfaction. Cultural awareness and tolerance had the strongest predictive effect on psychological adaptation satisfaction. These results further support the relationships examined in Objectives 2 and 3.

Discussion

1. The findings of Objective 1 demonstrated that intercultural communicative competence (ICC) was significantly and positively correlated with life satisfaction among Vietnamese international students, and ICC significantly predicted life satisfaction. This indicates that higher levels of intercultural communicative competence contribute directly to students' overall evaluation of their life in the host country. This may be because stronger ICC enables students to understand cultural differences, communicate more effectively, and manage unfamiliar intercultural situations with greater confidence. These abilities may reduce uncertainty and communication-related stress, thereby facilitating psychological adjustment and improving students'

overall evaluation of their lives in the host country. This result is consistent with the empirical findings of Gao Mengqi and Ma Yumei (2024), who found that stronger cross-cultural communication competence enhances international students' adaptation and overall well-being. Their study emphasized that effective intercultural interaction reduces environmental uncertainty and promotes smoother integration into academic and social contexts. In addition, Yang T et al. (2024) demonstrated that psychological stress perception significantly affects life satisfaction, and emotional adjustment mechanisms play a mediating role. This supports the present finding by suggesting that ICC may function as a protective psychological resource: students who can interpret cultural differences and respond effectively to intercultural situations may experience less stress and greater emotional stability in the host environment.

Together, these studies confirm that ICC is not merely a communication skill but an important adaptive resource influencing international students' overall well-being.

2. The results of Objective 2 revealed that all dimensions of intercultural communicative competence were significantly and positively correlated with overall life satisfaction, with cultural awareness and tolerance showing the strongest association. This may be because cultural awareness and tolerance help students understand and accept cultural differences, thereby reducing misunderstanding and enhancing psychological comfort. For Vietnamese students in Guangxi, geographical and cultural proximity with China may facilitate initial adaptation; however, subtle differences in communication styles, social expectations, and everyday practices may still create challenges. Therefore, recognizing and tolerating these differences may be particularly important for life satisfaction. This finding aligns with Fan Jingjing (2024), who emphasized that enhancing cross-cultural communication skills among Southeast Asian international students strengthens their confidence in intercultural interaction and improves their adjustment outcomes. Fan highlighted that intercultural awareness enables students to interpret cultural differences more positively, thereby reducing misunderstanding and enhancing psychological comfort. Similarly, Liu Xiangwen and Cheng Zhuo (2022) argued that linguistic competence and intercultural sensitivity are core components in cultivating ICC among international students. Their findings suggest that effective language use and cultural understanding facilitate social integration, which is closely associated with improved life evaluation. Therefore, the multidimensional relationship identified in the present study is supported by recent empirical research, confirming that both communicative skills and cultural awareness jointly contribute to students' life satisfaction.

3. The results of Objective 3 further revealed dimensional matching relationships between ICC and different aspects of life satisfaction. Linguistic communication ability was more strongly associated with academic life satisfaction, non-verbal communication ability was linked to social life satisfaction, and cultural awareness and tolerance were most strongly related to psychological adaptation satisfaction. This may be because different ICC dimensions support different forms of adjustment: linguistic communication facilitates academic interaction, non-verbal communication supports social interaction, and cultural awareness and tolerance help students interpret cultural differences and manage unfamiliar situations psychologically. This pattern is supported by Bai Xue (2025), who found that psychological security significantly predicts life satisfaction through resilience mechanisms. Cultural awareness and tolerance may enhance psychological security by reducing uncertainty and helping students respond more positively to intercultural experiences, thereby improving psychological adaptation satisfaction. In addition, Liu Zaihua et al. (2025) demonstrated that social support plays a significant role in enhancing life satisfaction. Non-verbal and linguistic

communication abilities likely facilitate the development of social networks and perceived support, which subsequently improve both social and academic satisfaction. Overall, these findings suggest that different dimensions of intercultural communicative competence function through distinct psychological and social mechanisms, thereby influencing specific domains of life satisfaction. This highlights the role of ICC as a multidimensional adaptive resource for international students in cross-cultural contexts.

Summary of research results

This study investigated the relationship between intercultural communicative competence (ICC) and life satisfaction among Vietnamese international students in China. The findings revealed that ICC was significantly and positively correlated with overall life satisfaction and significantly predicted students' life satisfaction levels.

All dimensions of ICC—including linguistic communication ability, non-verbal communication ability, cultural awareness and tolerance, and conflict resolution ability—were positively associated with life satisfaction. Among them, cultural awareness and tolerance showed the strongest relationship.

Furthermore, different dimensions of ICC were linked to specific aspects of life satisfaction. Linguistic communication ability was more closely related to academic life satisfaction, non-verbal communication ability to social life satisfaction, and cultural awareness and tolerance to psychological adaptation satisfaction. Overall, the results indicate that intercultural communicative competence plays a crucial role in enhancing international students' well-being and successful adaptation in cross-cultural contexts.

Recommendation

1. Policy Recommendations

1.1 Strengthen Cross-Cultural Communication Competence Because ICC was positively related to life satisfaction and cultural awareness and tolerance showed the strongest relationship, institutions should provide tiered Chinese language instruction and intercultural communication training focusing on cultural differences, nonverbal communication, and conflict resolution through practical activities.

1.2 Enhance Academic and Social Support Because language communication was particularly related to academic satisfaction and nonverbal communication to social satisfaction, universities should strengthen bilingual academic support, academic writing assistance, and peer-support programs to promote academic and social integration.

1.3 Improve Living and Psychological Support Services Because cultural awareness and tolerance was strongly related to psychological adaptation satisfaction, institutions should provide cross-cultural counseling and stress-management support. Improved living services and service responsiveness should also be maintained to support students' well-being.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Expand Sample Scope Future studies should include students from multiple universities and regions to improve generalizability and enable comparative analysis.

2.2 Adopt Longitudinal and Mixed Methods Future research should use longitudinal designs and combine quantitative surveys with qualitative interviews to examine changes in ICC and life satisfaction over time.

2.3 Enrich the Theoretical Framework Future studies should examine mediating or moderating variables, such as cultural adaptation stress, social support, and psychological resilience, to better explain the relationship between ICC and life satisfaction.

References

Bai, X. (2025). The impact of psychological security on life satisfaction among college students: The mediating role of psychological resilience. *Journal of Hubei Second Normal University, 42*(07), 70–76.

Chen, S. (2025). The impact of digital platforms on the intercultural communication competence of medical college students in English. *English Plaza, (17)*, 109–112.

Fan, J. (2024). Strategies for enhancing cross-cultural communication skills of Southeast Asian international students in China. *Western Journal of Education, (19)*, 148–151+161.

Gao, M., & Ma, Y. (2024). An empirical study on cross-cultural communication competence of international students in Henan. *Journal of Henan University of Technology (Social Sciences Edition), 40*(04), 105–111.

Guo, R. (2024). *Evaluation and improvement strategies for residents' life satisfaction in ethnic tourism villages (Master's thesis, Northwest Normal University).* https://doi.org/10.27410/d.cnki.gxbfu.2024.002243

Liu, X., & Cheng, Z. (2022). Cultivation pathways for intercultural communication competence among Central Asian international students in Shaanxi universities. *Western Quality Education, 8*(22), 87–90.

Liu, Z., Liu, F., Lu, L., Li, Y., & Yu, Y. (2025). The mechanism of social support on the life satisfaction of hearing-impaired college students. *China Special Education, (02)*, 35–44.

Xu, Q. (2025). Challenges and strategies for enhancing cross-cultural communication competence of international students in higher vocational colleges in China from the perspective of cultural confidence. *Journal of Wuxi Business Vocational and Technical College, 25*(01), 89–94.

Yang, T., Zhou, G. Y., Chen, S. Y., Cheng, Y. F., Yang, J. H., Li, D., & Cao, Y. (2024). The effect of graduate students' stress perception on life satisfaction: The mediating role of loneliness. *Modern Medicine, 52*(07), 1018–1023.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 76 - 84 ISSN 2985-2137 (Online)

A Study on the Relationship between the Blended Teaching Model and Learning Interest in University Basketball Courses: A Case Study of Guangxi University of Foreign Languages

Xiangwen Deng [1*], Usaporn Klinkasorn [2], Zhu Chuping [3], Tanyavanun Punyathanaratana [4] and Lalit Bunnag [5]

[1, 2, 3, 4, 5] North Bangkok University

* Corresponding author. 2498437860@qq.com

ABSTRACT

This study investigated the implementation of the blended teaching model and its relationship with students' learning interest in university basketball courses at Guangxi University of Foreign Languages. The objectives were to: (1) examine the current level of blended teaching implementation, (2) analyze the relationship between the blended teaching model and overall learning interest, (3) explore the relationship between its dimensions and learning interest, and (4) determine its influence on different dimensions of learning interest.

A quantitative research design was employed. The sample consisted of 252 undergraduate students selected through cluster sampling from six intact basketball classes. Data were collected using a structured questionnaire based on a five-point Likert scale. The instrument demonstrated acceptable reliability (Cronbach's alpha > 0.80). Descriptive statistics, Pearson correlation, and regression analyses were conducted at the 0.05 significance level.

The findings indicated that the blended teaching model was implemented at a moderately high level ($M = 3.737$, $SD = 0.742$). A significant positive correlation was found between the blended teaching model and overall learning interest ($r = 0.728$, $p < 0.01$). Both online preview ($r = 0.502$) and offline practice ($r = 0.719$) were positively related to learning interest, with offline practice showing stronger explanatory power ($R^2 = 0.516$). Moreover, the blended teaching model significantly predicted all dimensions of learning interest, including positive interest ($\beta = 0.702$), participation ($\beta = 0.539$), autonomous learning ($\beta = 0.590$), and course awareness ($\beta = 0.566$) ($p < 0.001$).

These findings confirm that blended teaching effectively enhances students' learning interest in university basketball courses.

Keywords: Blended Teaching, Learning Interest, Basketball Courses, Physical Education, University Students

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Received 21 July 2026; Revised 27 July 2026; Accepted 1 August 2026

Introduction

Since the 21st century, the development of science and information technology has become a crucial indicator of a nation's technological strength and an important benchmark for social modernization. It also serves as a significant factor in evaluating the progress of educational modernization. Educational informatization has become a key task in China's ongoing educational reforms. With the advancement of information technology and the widespread use of the internet, an increasing number of schools are integrating traditional classroom instruction with online platforms to implement blended learning. Recent studies indicate that blended teaching effectively enhances teaching quality and promotes instructional innovation (Yan et al., 2024).

Against this backdrop, educational institutions at various levels are actively exploring and implementing blended teaching models. In physical education, blended teaching has gradually been applied to basketball courses, demonstrating positive effects in improving instructional organization and student participation (Liu, 2024).

Educational informatization in China has entered a new stage of development, accompanied by a shift in educational perspectives. The blended learning model not only reinforces the guiding role of teachers but also emphasizes students' central role in the learning process. In public physical education, research suggests that students' learning interest is influenced by instructional design, teaching methods, and classroom interaction (Li, 2025). Therefore, adopting blended teaching strategies may provide new pathways for enhancing students' interest in sports learning.

The online–offline blended teaching model has been increasingly implemented in higher education physical education courses. In basketball instruction, integrating online learning resources with face-to-face technical practice allows students greater flexibility while strengthening skill acquisition. Although previous studies have demonstrated the potential benefits of blended teaching in physical education, further research is needed to examine its application in university basketball instruction, particularly in relation to students' learning interest. Empirical studies suggest that blended teaching can optimize course implementation and enhance overall instructional effectiveness (Liu, 2024; Yan et al., 2024).

Therefore, this study applies a blended teaching model integrating online and offline components to university basketball instruction to examine its effect on students' learning interest, aiming to provide theoretical support and practical implications for future research in university basketball teaching.

Research Objectives

1. Research on the current application of the blended teaching model in university basketball courses.

2. Investigating the Relationship between the Blended Teaching Model and Learning Interest in College Basketball Courses.

3. This study investigates the relationship between the various dimensions of the blended teaching model in university basketball courses and student learning interest.

4. This study investigates the relationship between the blended teaching model in university basketball courses and the various dimensions of learning interest.

Methodology

1. Population, Sample, and Key Informants

1.1 This study employed a quantitative survey research design with a correlational approach. The population of this study consisted of undergraduate students enrolled in university basketball courses during the semester in which the research was conducted.

1.2 The sample was selected using cluster sampling. The university basketball courses were first organized into intact classes, which served as the sampling clusters. Six intact classes were selected, resulting in a total of 252 undergraduate students who were non-physical education majors.

Key informants included two university basketball instructors who provided information regarding the implementation of the blended teaching model and instructional practices in the course.

2. Research Instruments

The primary research instrument was a structured questionnaire developed based on relevant literature and research objectives. The questionnaire consisted of two main sections.

The first section collected demographic information of the respondents.

The second section measured the implementation of the blended teaching model and students' learning interest in university basketball courses. The blended teaching model included dimensions such as online preview activities, in-class practical activities, and online-offline integration. Learning interest included dimensions such as positive emotion, participation, autonomy, and course cognition.

All items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

The questionnaire was reviewed by three experts to ensure content validity. A pilot test was conducted prior to the formal data collection, and the reliability of the instrument was confirmed with a Cronbach's alpha coefficient greater than 0.80.

3. Research Hypotheses

H1: The blended teaching model is effectively implemented in university basketball courses.

H2: The blended teaching model is positively correlated with students' overall learning interest in university basketball courses.

H3: The dimensions of the blended teaching model are positively correlated with students' learning interest in university basketball courses.

H4: The blended teaching model is positively correlated with the various dimensions of students' learning interest in university basketball courses.

4. Data Collection

Data were collected during the academic semester after obtaining permission from the university and course instructors. The questionnaire was distributed to the selected classes during regular class time. Before completing the questionnaire, participants were informed about the purpose of the study and assured that their responses would remain confidential and used solely for research purposes. Participation was voluntary.

A total of 252 questionnaires were distributed and all were returned. After screening for completeness, all valid responses were included in the analysis.

5. Data Analysis

The collected data were analyzed using statistical software.

Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze the current implementation of the blended teaching model and students' learning interest.

Pearson correlation analysis was used to examine the relationships between the blended teaching model and students' learning interest, as well as between their respective dimensions.

The significance level was set at 0.05.

Research Framework

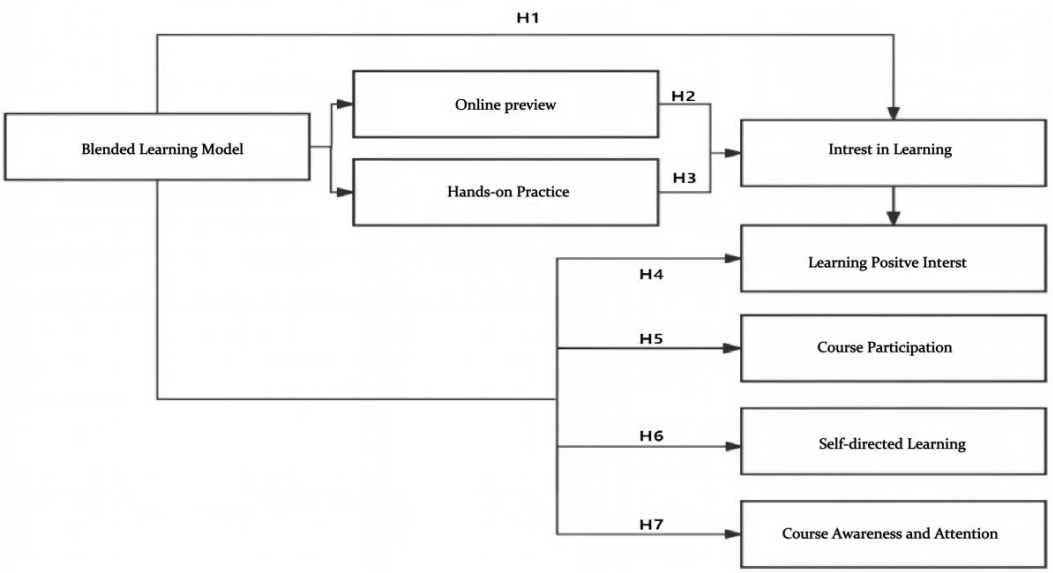

Figure 1 Research Content Framework Diagram

Results

This chapter presents the results of the data analysis based on the four research objectives. Descriptive statistics, correlation analysis, and regression analysis were conducted to examine the current implementation of the blended teaching model and its relationship with students' learning interest in university basketball courses.

1. Objective 1 Research on the current application of the blended teaching model in university basketball courses**.**

To examine the current implementation level of the blended teaching model, descriptive statistical analysis was conducted.

Table 1 Descriptive Statistics of the Blended Teaching Model

Variable	N	Min	Max	Mean	SD
Online Preview	252	1	5	3.730	0.946
Offline Practice	252	1	5	3.745	0.841
Blended Teaching Model	252	1	5	3.737	0.742

As shown in Table 1, the mean scores of Online Preview (M = 3.730) and Offline Practice (M = 3.745) were both at a moderately high level. The overall mean score of the Blended Teaching Model was 3.737 (SD = 0.742), indicating that the blended teaching approach was effectively implemented in university basketball courses. Therefore, H1 is supported.

2. Objective 2 Investigating the relationship between the Blended Teaching Model and Learning Interest

Pearson correlation analysis was conducted to examine the relationship between the overall blended teaching model and students' overall learning interest.

Table 2 Correlation between Blended Teaching Model and Learning Interest

Variables	Learning Interest
Blended Teaching Model	0.728**

Note: **p < 0.01

Table 2 shows that the blended teaching model was significantly and positively correlated with learning interest (r = 0.728, p < 0.01). Therefore, H2 is supported.

3. Objective 3 The relationship between the dimensions of the blended teaching model and student learning interest

Correlation and regression analyses were conducted to examine the relationships between Online Preview, Offline Practice, and overall learning interest.

Table 3 Correlation between Dimensions of Blended Teaching Model and Learning Interest

Variables	Learning Interest
Online Preview	0.502**
Offline Practice	0.719**

Note: **p < 0.01

The results indicate that both Online Preview (r = 0.502, p < 0.01) and Offline Practice (r = 0.719, p < 0.01) were significantly and positively correlated with learning interest. Offline Practice demonstrated a stronger correlation with learning interest than Online Preview.

Table 4 Regression Analysis of the Dimensions of Blended Teaching Model on Learning Interest

Variable	B	SE	Beta	R^2	F	p
Online Preview	0.429	0.047	0.502	0.252	82.045	0.000
Offline Practice	0.691	0.043	0.719	0.516	259.538	0.000

The regression results indicated that both Online Preview and Offline Practice significantly predicted learning interest ($p < 0.001$). Offline Practice demonstrated greater explanatory power ($R^2 = 0.516$) than Online Preview ($R^2 = 0.252$). Therefore, H3 is supported.

4. Objective 4 The relationship between the blended teaching model and the various dimensions of learning interest.

Correlation and regression analyses were conducted to examine the relationships between the blended teaching model and the different dimensions of learning interest.

Table 5 Correlation between Blended Teaching Model and Dimensions of Learning Interest

Variables	Positive Interest	Participation	Autonomous Learning	Course Awareness
Blended Teaching Model	0.702**	0.539**	0.590**	0.566**

Note: **p < 0.01

Table 5 shows that the blended teaching model was significantly and positively correlated with all four dimensions of learning interest: Positive Interest ($r = 0.702$, $p < 0.01$), Participation ($r = 0.539$, $p < 0.01$), Autonomous Learning ($r = 0.590$, $p < 0.01$), and Course Awareness ($r = 0.566$, $p < 0.01$).

Table 6 Regression Analysis of Blended Teaching Model on Learning Interest Dimensions

Dependent Variable	Beta	R^2	p
Positive Interest	0.702	0.493	0.000
Participation	0.539	0.290	0.000
Autonomous Learning	0.590	0.349	0.000
Course Awareness	0.566	0.321	0.000

The regression results indicate that the blended teaching model had significant positive predictive effects on all four dimensions of learning interest ($p < 0.001$). The strongest predictive effect was found for Positive Interest ($\beta = 0.702$, $R^2 = 0.493$), followed by Autonomous Learning ($\beta = 0.590$, $R^2 = 0.349$), Course Awareness ($\beta = 0.566$, $R^2 = 0.321$), and Participation ($\beta = 0.539$, $R^2 = 0.290$). Therefore, H4 is supported.

Discussion

1. The findings related to the first research objective revealed that the blended teaching model in university basketball courses was implemented at a relatively high level. Both online preview and offline practice were positively evaluated by students. This may be because the combination of structured online preparation and guided face-to-face practice enables students to become familiar with learning content before class while allowing them to apply and reinforce what they have learned through actual practice.

Online preview may help students develop initial cognitive understanding and learning readiness, whereas offline practice provides opportunities for direct skill performance and immediate instructional guidance. The findings are consistent with Guo Li (2023) and Liu Binbin (2024), who found that blended teaching improves instructional organization and perceived learning effectiveness in university physical education courses.

2. The findings related to the second research objective revealed that the blended teaching model was positively associated with students' overall learning interest. This may be attributed to the complementary nature of online and offline learning. Online learning provides flexibility and opportunities for students to review learning materials at their own pace, while structured in-class activities provide direct interaction, participation, and opportunities to apply knowledge and skills. The combination of these learning experiences may create a more engaging and supportive learning environment, thereby increasing students' interest in learning. These results are consistent with Yan Aiping et al. (2024) and Fan Guiqing and Chen Hong (2023), who reported that blended teaching significantly enhances students' motivation and learning engagement.

3. The findings related to the third research objective revealed that both online preview and offline practice were positively related to students' learning interest. However, offline practice appeared to play a more influential role, with greater explanatory power ($R^2 = 0.516$) than online preview ($R^2 = 0.252$). The explanatory power of offline practice was therefore more than twice that of online preview. This finding may be explained by the tactile and motor-skill nature of basketball, which requires students to learn through actual movement, repeated practice, real-time motor execution, and immediate feedback. Online preview may function primarily as a cognitive precursor by helping students understand basic content and prepare for practice; however, the actual development of basketball skills depends largely on face-to-face practice. During offline practice, students can perform movements, interact with peers, receive immediate feedback from instructors, and experience the progress and achievement associated with skill improvement. These direct physical and social experiences may therefore contribute more strongly to students' learning interest than online preparation alone. These findings align with Jiang Bingting (2024), who emphasized the importance of practical instruction in promoting student engagement and skill mastery in physical education.

4. The findings related to the fourth research objective revealed that the blended teaching model positively influenced all dimensions of learning interest, including positive emotional engagement, autonomous learning, course cognition, and participation. This may be because the integration of online and offline learning provides students with multiple ways to engage with the course. Online learning may support students' independent review and preparation, thereby contributing to autonomous learning and course cognition, while face-to-face practice may promote participation, interaction, and positive emotional experiences. The combination of flexible learning opportunities and direct practical experiences may therefore support the development of learning interest across multiple dimensions rather than only increasing students' general enthusiasm for the course. These results are consistent with Ma Yue and Ma Aihua (2024) and Wang Jiayao et al. (2024), who highlighted the multidimensional impact of instructional design on students' learning interest.

Summary of research results

This study examined the implementation of the blended teaching model in university basketball courses and its relationship with students' learning interest.

The findings show that the blended teaching model was effectively implemented and positively associated with students' learning interest. The findings further indicate that both online preview and offline practice were positively related to learning interest, with offline practice demonstrating greater explanatory power. The model supports students' motivation, participation, autonomous learning, and overall engagement in the basketball course.

Overall, the blended teaching model contributes to enhancing students' interest and enthusiasm in university physical education. The findings suggest that the combination of online preparation and face-to-face practical learning is particularly valuable in basketball instruction, as online components support students' preparation while offline practice provides the direct motor execution, social interaction, and instructor feedback necessary for deeper engagement in skill-based learning.

Recommendation

1. Policy Recommendations

1.1 Universities should establish a systematic support framework for implementing the blended teaching model in physical education courses. This includes developing standardized instructional guidelines, strengthening digital infrastructure, and ensuring the alignment between online and offline teaching components.

1.2 Institutions should provide continuous professional development programs for physical education teachers to enhance their competence in instructional design, educational technology integration, and blended teaching strategies.

1.3 Universities should promote resource integration and quality assurance mechanisms to ensure that online learning materials are pedagogically sound, regularly updated, and effectively connected with offline practice activities.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Future studies should expand the sample scope to include different types of higher education institutions and diverse student populations to improve the generalizability of research findings.

2.2 Subsequent research may incorporate additional mediating or moderating variables, such as self-efficacy, peer interaction, or learning anxiety, to further explore the underlying mechanisms influencing learning interest.

2.3 Future research could adopt mixed-method approaches by combining quantitative data with qualitative interviews or classroom observations to obtain deeper insights into students' learning experiences within the blended teaching environment.

References

Fan, G., & Chen, H. (2023). Research on influencing factors of college students' online learning interest in blended teaching. *Gansu Education Research, (5)*, 10–13.

Guo, L. (2023). An empirical study on stimulating vocational students' interest in English learning. *Campus English, (16),* 25–27.

Jiang, B. (2024). *Experimental research on blended teaching based on Douyin platform in swimming courses.* (Master's thesis, Guangzhou Sport University).

Liu, B. (2024). Practical research on blended teaching of basketball courses. *Contemporary Sports Technology, 15*, 51–54.

Ma, Y., & Ma, A. (2024). Stimulating middle school students' sports learning interest. *Track and Field, (4),* 59–61.

Wang, J., Zhang, C., Qi, C., & Fu, Y. (2024). The influence of teacher-student relationship on mathematics academic achievement. *Journal of Mathematics Education, (4),* 46–53.

Yan, A., Li, S., & Gao, Y. (2024). Analysis of the influence of blended teaching. *Sports Science and Technology Literature Bulletin, (2)*, 165–167, 174.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 85 - 94 ISSN 2985-2137 (Online)

Research on the influence of the teaching method of badminton elective courses in Guangxi A College, China, on the sense of self-efficacy of college students

Xiaoxue Wei [1*], Usaporn Klinkasorn [2], Luo Xiaoyu [3], Lalit Bunnag [4] and Tanyavanun Punyathanaratana [5]

[1, 2, 3, 4, 5] North Bangkok University

* Corresponding author. 227353011@qq.com

ABSTRACT

This study investigated the influence of an integrated innovative This study investigated the influence of an integrated innovative teaching model in badminton elective courses on college students' learning self-efficacy, skill mastery, and physical fitness at Guangxi A College, China. Grounded in Bandura's self-efficacy theory, a quasi-experimental, non-equivalent control group pretest–posttest design was adopted over a 16-week intervention. A total of 157 students were selected through cluster sampling and assigned to a control group (traditional teaching, n = 40) and an experimental group (integrated model, n = 117). The experimental group received a structured intervention combining game-based (Weeks 1–6), task-driven (Weeks 7–12), and competition-based (Weeks 13–16) teaching methods, while the control group followed the conventional explanation–demonstration–imitation–practice model. Research instruments included physical fitness tests, standardized badminton skill assessments, and a validated Physical Education Learning Self-Efficacy Scale. Data were analyzed using paired and independent samples t-tests and analysis of covariance (ANCOVA).

Results indicated no significant differences between groups at pretest ($p > 0.05$), confirming baseline equivalence. ANCOVA results indicated that, after the intervention, the experimental group demonstrated significantly higher scores in all three dimensions of badminton learning self-efficacy—learning competence, learning efficiency, and learning interest—compared with the control group ($p < 0.01$), with large effect sizes (Cohen's $d = 1.76–1.95$). Significant improvements were also observed in badminton skill mastery (total score: 26.70 ± 3.67 vs. 19.31 ± 2.98, $p < 0.01$) and physical fitness ($p < 0.05–0.01$).

The findings suggest that integrating competition-based, task-driven, and game-based strategies can effectively enhance students' psychological confidence, technical performance, and physical development. The integrated teaching model provides empirical support for innovative, student-centered reform in university physical education.

Keywords: Innovative teaching model, Badminton elective course, Learning self-efficacy, Skill mastery, Physical fitness, College physical education.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Received 21 July 2026; Revised 26 July 2026; Accepted 1 August 2026

Introduction

With the release of the Physical Education and Health Curriculum Standards for Compulsory Education in 2022, the educational philosophy of "Health First" has been further emphasized, advocating innovation in teaching methods and a shift from "knowledge- and skill-centered" instruction toward "student development-oriented" education. This reform highlights not only the mastery of sports skills but also students' comprehensive development, including physical fitness, personality cultivation, and the formation of lifelong exercise awareness.

As the final stage of systematic school physical education, university physical education plays a critical role in shaping students' physical literacy and exercise habits. The effectiveness of classroom teaching directly influences the overall quality of talent cultivation in universities. Recent studies have emphasized the importance of college physical education in promoting students' physical health and comprehensive development, while highlighting the need for innovation and optimization of physical education teaching to improve instructional effectiveness (Wang & Lu, 2023; Wen & Guo, 2022).

However, current badminton elective courses in universities still face challenges, such as insufficient student participation, limited innovation in instructional design, and inadequate integration of psychological factors into teaching practice. Although badminton courses contribute positively to students' health and well-being (Chen et al., 2022), traditional instructional approaches often emphasize technical drills while neglecting motivational and psychological dimensions. In this context, students' learning self-efficacy is an important psychological factor influencing their engagement and performance in physical education.

In recent years, the application of diversified instructional models in badminton teaching has attracted increasing attention. Studies have shown that competition-based teaching methods can significantly improve students' technical performance and engagement levels (Li, 2023), while task-driven instructional approaches are effective in enhancing students' active participation and learning outcomes in badminton general courses for non-physical education majors (Su, 2024). These findings provide practical support for integrating innovative teaching strategies into university badminton elective courses.

Despite these advances, existing research has examined competition-based and task-driven teaching methods largely as separate instructional approaches, with limited attention to their systematic integration with game-based teaching and their potential to enhance students' learning self-efficacy (Li, 2023; Su, 2024). Therefore, this study aims to integrate competition-based, task-driven, and game-based teaching methods into a comprehensive instructional framework tailored for non-sports major students in university badminton elective courses. By constructing a structured and operable teaching plan, this study seeks to enhance students' learning engagement, improve instructional effectiveness, and promote their overall development.

Research Objectives

1. To verify the effectiveness of the innovative teaching methods (integrating the competition-based method, task-driven method, and game-based method) compared to traditional teaching methods in enhancing the three dimensions of badminton learning self-efficacy among college students at Guangxi A Institute, China.

2. To compare the differential effects between the innovative teaching methods group and the traditional teaching methods group on the level of badminton skill mastery and the degree of physical fitness improvement among college students at Guangxi A Institute, China.

Methodology

1. Population, Sample, and Key Informants

1.1 Population The population of this study consisted of students enrolled in badminton elective courses during the first semester of the 2025–2026 academic year at College A in Guangxi, China.

1.2 Sample A total of 157 students from four intact badminton elective classes were selected through cluster sampling. The four classes were retained as intact classes, and no individual-level randomization was conducted. To ensure baseline equivalence, students were assigned to the experimental and control groups at the class level based on a weighted composite score based on physical fitness (40%), learning interest (40%), and basic badminton skills (20%). Independent samples t-tests confirmed no significant differences between groups at pre-test ($p > 0.05$).

The final grouping was as follows:

Control Group (Traditional Teaching Method): Class A (n = 40)

Experimental Group (Integrated Innovative Teaching Model):

Class B (n = 40)

Class C (n = 39)

Class D (n = 38)

Total Experimental Group (n = 117)

Although Classes B, C, and D were administratively independent, they received the same integrated instructional intervention and were merged into one experimental group for statistical analysis. The unequal group sizes (40 vs. 117) were retained because the study used intact classes and did not involve individual-level randomization; this imbalance may limit statistical power and affect the assumption of homogeneity of variance.

1.3 Key Informants Three university physical education experts with teaching experience ranging from 10 to 30 years participated in reviewing and validating the research instruments. Two held the title of professor and one held the title of lecturer.

2. Research Instruments

The study employed four categories of instruments.

Physical Fitness Tests included the 400-meter run, four-corner run, and repeated side-to-side jumps.

Badminton Skill Tests included the backhand short serve, forehand high clear, and standardized technical performance assessments.

Questionnaire I: Badminton Elective Course Student Questionnaire was developed using a “classic item selection + self-constructed supplement” approach. It consisted of 20 items across four dimensions: Practicality and Combativeness, Goal Orientation and Efficiency, Interest and Emotional Arousal, and Standardization and Demonstration. A 5-point Likert scale was used. The pilot test (n = 50) showed an overall

Cronbach's alpha coefficient of 0.911, with subscale coefficients ranging from 0.877 to 0.938. IOC values ranged from 0.50 to 1.00, indicating acceptable content validity. Items with IOC values of 0.50 were retained based on the IOC criterion adopted in this study (IOC ≥ 0.50) and were revised according to expert recommendations where necessary.

Questionnaire II: College Students' Physical Education Learning Self-Efficacy Scale was adopted from Luo Yanping (2012). The scale was adopted from Luo Yanping's (2012) Development and Related Analysis of the College Students' Physical Education Learning Self-Efficacy Scale. The overall Cronbach's alpha coefficient was 0.841, and subscale reliability ranged from 0.609 to 0.727. Confirmatory factor analysis demonstrated acceptable structural validity.

3. Research Hypotheses

H1: In the post-test, the total score and all dimensional scores of badminton learning self-efficacy of college students in the innovative teaching group will be significantly higher than those in the traditional teaching group.

H2: The improvement magnitude of the total badminton skill score and total physical fitness score of college students in the innovative teaching group will be significantly greater than those in the traditional teaching group.

4. Data Collection

This study adopted a non-equivalent control group pretest–posttest design.

The experimental period lasted 16 weeks from August to December 2025, and the experiment was conducted at the badminton courts of College A in Guangxi, China.

The control group followed the traditional "explanation–demonstration–imitation–practice" teaching model.

The experimental group implemented an integrated innovative teaching model in three structured phases. Weeks 1–6 applied the game-based teaching method. Weeks 7–12 applied the task-driven teaching method. Weeks 13–16 applied the competition-based teaching method.

Pre-tests were conducted before the intervention, and post-tests were conducted after the 16-week teaching period. A total of 157 questionnaires were distributed and recovered at both stages, resulting in a 100% response rate and 100% validity rate.

5. Data Analysis

Statistical analysis was conducted to process and examine the collected data. Descriptive statistics were reported as mean ± standard deviation (M ± SD). Cronbach's alpha coefficient was calculated to assess the internal consistency reliability of the questionnaires. Paired samples t-tests were applied to analyze within-group differences between pre-test and post-test scores. Independent samples t-tests were used to compare differences between the experimental and control groups. Before conducting the t-tests and ANCOVA, the assumptions of normality and homogeneity of variance were examined, including Levene's test for equality of variances. The ANCOVA model was used to control for pre-test scores, and the corresponding degrees of freedom were reported in the statistical results. Given that the experimental group

consisted of three intact classes, the potential clustering of students within classes was recognized as a limitation of the study.

The level of statistical significance was set at $p < 0.05$, while $p < 0.01$ was considered highly statistically significant.

Research Framework

Figure 1 Research Content Framework Diagram

Results

Given that this study adopted a convergent intervention design, the experimental group (n = 117) consisted of three pooled classes implementing the Competition-Based Teaching Method (CBTM), Task-Driven Teaching Method (TDTM), and Game-Based Teaching Method (GBTM).

Two levels of statistical comparison were conducted:

1. Intra-group comparison: Paired samples t-tests were used to examine pre–post differences within each group.

2. Inter-group comparison: Independent samples t-tests were conducted to compare post-test results between groups, followed by ANCOVA controlling for pre-test scores.

All statistical analyses report Cohen's d effect sizes. For ANCOVA analyses, the F-statistic, adjusted means, and partial eta-squared (ηp^2) should be reported where available to provide additional information on the adjusted group effects.

1. Baseline Equivalence Between Groups (Pre-test)

1.1 Badminton Skills Before Intervention

Table 1 Comparison of Badminton Skill Pre-test Scores (M±SD)

Test Items	Control (n=40)	Experimental (n=117)	t	p
Backhand Low Serve	2.16±0.13	2.15±0.33	0.19	0.91
Forehand High Serve	3.47±1.08	3.40±1.09	0.35	0.67
Forehand Overhead Clear	4.21±0.57	4.20±0.72	0.08	0.95
Total Score	9.84±1.78	9.75±2.11	0.24	0.85

All p-values > 0.05 indicate no significant baseline difference. Cohen's d values ranged from 0.02–0.07 (trivial effect), confirming group homogeneity.

1.2 Physical Fitness Before Intervention

Table 2 Comparison of Physical Fitness Pre-test Scores (M±SD)

Test Items	Control (n=40)	Experimental (n=117)	t	p
400m Run (s)	93.12±4.88	92.95±5.18	0.18	0.85
Four-Corner Run (s)	8.16±0.80	8.27±0.70	-0.81	0.42
Repeated Lateral Jumps	24.85±3.92	24.97±4.21	-0.16	0.87
Total Score	254.08±17.31	255.21±18.88	-0.33	0.74

All indicators showed $p > 0.05$. Cohen's d values were below 0.10, confirming statistical equivalence.

1.3 Learning Self-Efficacy Before Intervention

Table 3 Comparison of Self-Efficacy Pre-test Scores (M±SD)

Dimensions	Control (n=40)	Experimental (n=117)	t	p
Learning Competence	15.45±2.04	15.26±1.98	0.52	0.60
Learning Efficiency	12.15±1.57	12.18±1.32	-0.11	0.91
Learning Interest	10.45±1.92	10.27±1.84	0.54	0.59
Total Score	38.05±5.53	37.71±5.13	0.36	0.72

No significant differences were observed ($p > 0.05$). Cohen's d ranged from 0.03–0.09 (small/negligible).

These results confirm baseline homogeneity.

2. Objective 1 Effectiveness of Innovative Teaching Methods on Self-Efficacy

2.1 Within Experimental Group (Pre–Post)

Table 4 Self-Efficacy Changes in Experimental Group (M±SD)

Dimensions	Pre-test	Post-test	t	p	Cohen's d
Learning Competence	15.26±1.98	23.38±1.75	-21.15	<0.01	1.78
Learning Efficiency	12.18±1.32	19.78±1.42	-24.42	<0.01	1.95
Learning Interest	10.27±1.82	18.62±1.63	-21.22	<0.01	1.81
Total Score	37.71±5.13	61.78±4.79	-22.98	<0.01	1.89

All dimensions improved significantly ($p < 0.01$) with large effect sizes ($d > 0.80$).

2.2 Post-test Comparison Between Groups

Table 5 Post-test Comparison of Self-Efficacy (M±SD)

Dimensions	Control	Experimental	t	p	Cohen's d
Learning Competence	16.12±1.85	23.38±1.75	-22.54	<0.01	1.76
Learning Efficiency	12.68±1.42	19.78±1.42	-27.32	<0.01	1.95
Learning Interest	11.15±1.78	18.62±1.63	-23.85	<0.01	1.84
Total Score	39.95±5.05	61.78±4.79	-24.62	<0.01	1.89

ANCOVA controlling for pre-test scores confirmed significant group effects ($p < 0.01$). Where available, the ANCOVA results should also be reported using the F-statistic, adjusted means, and partial eta-squared (ηp^2) to clarify the magnitude of the adjusted group effect.

Interpretation: The integrated innovative teaching model produced a statistically and practically significant enhancement in all three dimensions of badminton learning self-efficacy.

3. Objective 2 Comparison of Skill Mastery and Physical Fitness Improvement

3.1 Badminton Skill Mastery (Post-test)

Table 6 Post-test Comparison of Badminton Skills (M±SD)

Test Items	Control	Experimental	t	p	Cohen's d
Backhand Low Serve	5.32±0.95	8.65±1.20	-16.24	<0.01	1.63
Forehand High Serve	6.85±1.15	9.12±1.35	-9.62	<0.01	1.28
Forehand Overhead Clear	7.14±0.88	8.93±1.08	-9.65	<0.01	1.24
Total Score	19.31±2.98	26.70±3.67	-11.85	<0.01	1.57

All indicators showed highly significant differences ($p < 0.01$) with large effect sizes.

3.2 Physical Fitness Improvement (Post-test)

Table 7 Post-test Comparison of Physical Fitness (M±SD)

Test Items	Control	Experimental	t	p	Cohen's d
400m Run (s)	91.85±4.62	88.55±4.41	4.12	<0.05	0.72
Four-Corner Run (s)	8.06±0.71	7.45±0.52	5.98	<0.01	0.95
Repeated Lateral Jumps	25.13±3.25	31.15±3.80	-8.92	<0.01	1.41
Total Score	257.92±14.02	281.08±16.53	-7.85	<0.01	1.32

Agility and coordination indicators showed large effect sizes, while endurance showed moderate-to-large improvement.

Discussion

1. To verify the effectiveness of the innovative teaching methods in enhancing badminton learning self-efficacy. The findings of this study indicate that the integrated innovative teaching model significantly improved students' badminton learning self-efficacy across three dimensions: learning competence, learning efficiency, and learning interest. Compared with the traditional teaching group, the experimental group demonstrated highly significant gains ($p < 0.01$), suggesting that the integration of competition-based, task-driven, and game-based strategies effectively enhanced students' confidence and perceived capability in badminton learning. This result is consistent with the findings of Li (2023), who reported that the competition teaching method significantly improved students' technical performance and psychological engagement in college badminton elective courses. Competitive elements stimulate participation, strengthen goal awareness, and enhance students' confidence through achievement experiences. Furthermore, the significant improvement in self-efficacy aligns with the study of Su (2024), which demonstrated that the task-driven teaching method promotes active learning engagement and strengthens students' sense of accomplishment in badminton general courses. By setting clear tasks and progressive objectives, students experience mastery and autonomy, which contribute to increased learning motivation and confidence. The effectiveness of the integrated model may be explained by the progressive structure of its three stages. The game-based stage (Weeks 1–6) increases interest and reduces participation anxiety, the task-driven stage (Weeks 7–12) develops competence through structured challenges and successful task completion, and the competition-based stage (Weeks 13–16) allows students to apply their skills in authentic performance situations, reinforcing mastery experiences and confidence. This progression from participation to competence development and performance demonstration may create a psychological synergy that is less evident in the traditional explanation–demonstration–imitation–practice model. Therefore, the integration of these innovative methods appears to create a supportive and motivating learning environment that effectively strengthens badminton learning self-efficacy among college students.

2. To compare the differential effects on badminton skill mastery and physical fitness improvement. The results showed that the experimental group achieved significantly higher improvements in badminton skill mastery and physical fitness compared to the traditional teaching group ($p < 0.01$). This indicates that the integrated teaching approach not only enhances psychological outcomes but also produces substantial improvements in technical performance and physical development. The improvement in skill mastery is consistent with the research of Lei and He (2023), who found that the competition teaching method enhances students' technical proficiency and practical application ability in badminton classes. Structured competitive situations encourage repeated practice under realistic conditions, thereby improving skill accuracy and tactical awareness. In terms of physical fitness, the findings support the conclusions of Wu (2023), who emphasized that optimized physical education models focusing on active participation and structured activity intensity significantly promote college students' physical health development. The integration of competitive tasks and game-based activities increases movement frequency and exercise load, contributing to improvements in endurance, agility, and coordination. Overall, the results demonstrate that the innovative integrated

teaching model yields stronger instructional effects than traditional teaching methods in improving badminton skills and physical fitness. These findings provide empirical support for reforming college badminton teaching through diversified and student-centered instructional strategies. However, the findings should be interpreted in light of the unequal group sizes, the potential clustering effect resulting from the use of intact classes, the single-institution study setting, the absence of long-term follow-up, and the potential for self-report bias in the measurement of learning self-efficacy.

Summary of research results

This study examined the effects of an integrated innovative teaching model on college students' badminton learning self-efficacy, skill mastery, and physical fitness. The model produced clear educational advantages over traditional instruction. Students exposed to competition-based, task-driven, and game-based strategies not only developed stronger badminton skills but also demonstrated enhanced physical fitness and higher confidence in their learning abilities.

The findings suggest that structured interactive teaching approaches can simultaneously promote technical mastery, physical development, and psychological engagement. Compared with conventional teaching, the integrated model created a more effective and motivating learning environment for college badminton instruction.

Recommendation

1. Policy Recommendations

1.1 Universities should adopt a stage-based instructional model in physical education courses that aligns teaching strategies with students' psychological needs for relatedness, autonomy, and competence.

1.2 Curriculum reform in college physical education should emphasize the systematic integration of competition-based, task-driven, and game-based teaching methods rather than the isolated use of a single method.

1.3 Professional development programs for physical education teachers should incorporate training on psychological need diagnosis and adaptive instructional planning.

1.4 Evaluation systems should include indicators of learning self-efficacy and motivational development alongside technical skill assessment to promote holistic student growth.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Future studies should expand the research sample to multiple universities to improve generalizability and external validity.

2.2 Longitudinal research designs are recommended to examine the long-term sustainability of improvements in self-efficacy, skill mastery, and physical fitness.

2.3 Further research may investigate the applicability of a self-efficacy-based integrated teaching model across different sports disciplines and educational levels.

2.4 Mixed-method research combining quantitative analysis with qualitative interviews or classroom observations is suggested to gain deeper insight into psychological and behavioral mechanisms underlying the intervention effects.

References

Chen, C. C. (J. J.), Ribas, S., Araujo, N., & Greco, P. J. (2022). The impact of badminton lessons on health and wellness of young adults with intellectual disabilities: A pilot study. *International Journal of Developmental Disabilities, 68*(5), 703–711.

Lei, Y. N., & He, X. Y. (2023). Application of competition teaching method in badminton teaching. *New Sports, (14)*, 46–49.

Li, J. (2023). *The influence of competition teaching method on the special quality and technology of male students in college badminton optional courses* (Doctoral dissertation, Capital University of Physical Education and Sports).

Su, Y. M. (2024). *Experimental research on task-driven teaching method in badminton general courses for non-physical education majors* (Doctoral dissertation, Xi'an Physical Education University).

Wang, G. X., & Lu, B. (2023). *College physical education and health.* Chongqing University Press.

Wen, Y. R., & Guo, Y. Q. (2022). *Research on optimization and innovation of physical education from the perspective of physical health.* China Books Press.

Wu, F. B. (2023). *Research on physical health education and promotion of college students.* China Books Press.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 95 - 103 ISSN 2985-2137 (Online)

Digital Integrated Marketing Communication Strategies for Dietary Supplement Business Development for the Elderly in Thailand

Panisara Chummano
Independent Researcher
Corresponding author. paanpanisarapaan@gmail.com

ABSTRACT

This academic article analyzes and synthesizes concepts, theories, and related studies to propose Digital Integrated Marketing Communication (DIMC) strategies for dietary supplement business development for older adults in Thailand. A documentary study was conducted using academic books, research articles, institutional reports, and relevant policy documents concerning the aging society, older-consumer behavior, dietary supplements, digital marketing, and integrated marketing communication. Sources were selected for relevance, credibility, and recency, then analyzed through thematic content analysis. The synthesis identifies five coordinated DIMC tools: digital advertising, digital public relations, digital sales promotion, digital personal selling, and digital direct marketing. Their application should be adapted to older adults' information-processing needs, safety concerns, digital accessibility, and assisted decision-making involving caregivers or family members. The article therefore proposes trust-centered, accessible, and human-supported communication as evidence-informed strategic directions rather than confirmed business outcomes. These directions require empirical validation in real market settings before claims of effectiveness can be made.

Keywords: Dietary Supplement Business, Older Adults, Digital Integrated Marketing Communication (DIMC), Silver Economy.

Received 20 July 2026; Revised 29 July 2026; Accepted 1 August 2026

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

ปาณิสรา ชุ่มมะโน
นักวิจัยอิสระ
Corresponding author. E-mail: paanpanisarapaan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Integrated Marketing Communication: DIMC) สำหรับการพัฒนาธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร โดยรวบรวมหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย รายงานหน่วยงาน และเอกสารนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสังคมสูงวัย พฤติกรรมผู้บริโภคสูงอายุ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม การตลาดดิจิทัล และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ คัดเลือกตามความเกี่ยวข้อง ความน่าเชื่อถือ และความทันสมัย แล้ววิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น ผลการสังเคราะห์พบองค์ประกอบ DIMC 5 ด้าน ได้แก่ การโฆษณาดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ดิจิทัล การส่งเสริมการขายดิจิทัล การขายโดยพนักงานผ่านสื่อดิจิทัล และการตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล การประยุกต์ใช้ควรคำนึงถึงการรับรู้ข้อมูล ความปลอดภัย การเข้าถึงสื่อ และกระบวนการตัดสินใจที่มีผู้ดูแลหรือครอบครัวร่วมด้วย จึงเสนอแนวทางการสื่อสารที่มีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงง่าย และคงปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ทั้งนี้เป็นข้อเสนอจากการสังเคราะห์ทางวิชาการซึ่งยังต้องทดสอบเชิงประจักษ์ก่อนยืนยันประสิทธิผลทางธุรกิจ

คำสำคัญ: ธุรกิจอาหารเสริม, ผู้สูงอายุ, การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (DIMC), เศรษฐกิจสีเงิน

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

บริบทสังคมสูงวัยและพลวัตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็น "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" (Aged Society) อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุและการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ ที่ระบุว่าในปี พ.ศ. 2568 สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุในไทยจะมีจำนวนสูงกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อภาระงบประมาณภาครัฐด้านสาธารณสุข แต่ยังนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจในรูปแบบ "เศรษฐกิจสูงวัย" (Silver Economy) โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสุขภาพและความงาม ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุมีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2568 มูลค่าตลาดรวมจะสูงถึง 83,330 ล้านบาท ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสม (CAGR) ร้อยละ 8.2 ต่อปี (เชี่ยวชาญ ศรีชัยยา, 2568) ปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญมาจากความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ และกระแสการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้ต้องการผลิตภัณฑ์เชิงป้องกัน และชะลอความเสื่อมของร่างกาย เพื่อดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว (กิริยา ปภาภูติวัฒน์ และกัลยกร วรกุลลัฏฐานีย์, 2566)

พฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลและการปรับตัวของผู้สูงอายุ แม้ว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง (High Purchasing Power) และเป็นเป้าหมายหลักของธุรกิจอาหารเสริม แต่ภูมิทัศน์พฤติกรรมการบริโภคได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัยของเสาวลักษณ์ วิทยประภารัตน (2564) ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยมีการเปิดรับเทคโนโลยีและใช้งานสื่อดิจิทัลในการดำเนินชีวิตมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจซื้อไม่ได้จำกัดอยู่เพียงช่องทางออฟไลน์อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุมีคุณลักษณะเฉพาะ ในการรับสื่อที่แตกต่างจากวัยอื่น โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความไว้วางใจในสื่อดิจิทัลและความซับซ้อนในการตีความข้อมูลข่าวสาร การศึกษาของชฎาพร (2563) พบว่าแพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Line OA และ

E-Marketplace มีอิทธิพลต่อการสร้างความตระหนักรู้และการตัดสินใจซื้อในกลุ่มนี้ หากมีการออกแบบสารที่เหมาะสมสอดคล้องกับกุลญาดา แจ่มปัญญากุล และ รพรรณ ประจักษ์เนตร (2564) ที่พบว่าความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ ส่งผลเชิงบวกต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากบนโลกออนไลน์ (e-WOM) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อสินค้าสุขภาพ

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่างานจำนวนมากอธิบายการตลาดดิจิทัลหรือพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพเป็นรายประเด็น แต่ยังขาดการสังเคราะห์ที่เชื่อมบริบทเศรษฐกิจสีเงิน คุณลักษณะเฉพาะของผู้สูงอายุ อิทธิพลของผู้ดูแล และเครื่องมือ DIMC ทั้งห้าด้านเข้าสู่กรอบเดียวกัน ช่องว่างดังกล่าวทำให้การนำ DIMC ไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุอาจไม่สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านการรับรู้ ความไว้วางใจ และความปลอดภัย บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะกับบริบทไทย โดยไม่ตีความว่าเป็นผลยืนยันจากการทดลองหรือข้อมูลภาคสนาม

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทสังคมสูงวัย พฤติกรรมผู้บริโภคสูงอายุ และองค์ประกอบของ DIMC เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

วิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ใช้ข้อมูลจากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย รายงานของหน่วยงานรัฐและเอกสารนโยบายที่ปรากฏในรายการอ้างอิง โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ (1) เนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม พฤติกรรมผู้บริโภค หรือ DIMC (2) แหล่งเผยแพร่มีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ และ (3) ให้ความสำคัญกับเอกสารในช่วง 5 ปีล่าสุดควบคู่กับเอกสารพื้นฐานที่จำเป็น จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น จำแนกสาระเป็นบริบทผู้สูงอายุ องค์ประกอบ DIMC กลไกความไว้วางใจ การเข้าถึงสื่อ และบทบาทผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ แล้วสังเคราะห์ความเชื่อมโยงเป็นกรอบแนวคิดและข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้ไม่ได้เก็บข้อมูลภาคสนามหรือทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

กรอบแนวคิดเชิงสังเคราะห์

กรอบแนวคิดเกิดจากการเชื่อมบริบทสังคมสูงวัยและเศรษฐกิจสีเงิน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566; กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) เข้ากับพฤติกรรมการรับข้อมูลและการตัดสินใจของผู้สูงอายุ (สริยาภา คันธวัลย์ และคณะ, 2566; Someran et al., 2025) และองค์ประกอบ DIMC ที่ประยุกต์จากแนวคิดการสื่อสารการตลาดดิจิทัล (Rishi & Kuthuru, 2021) เพื่อนำไปสู่แนวทางที่เน้นความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย การเข้าถึงง่าย และการสนับสนุนจากผู้ดูแล โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวคิด มิใช่แบบจำลองเชิงสาเหตุ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงสังเคราะห์สำหรับการประยุกต์ใช้ DIMC ในธุรกิจอาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุภายในประเทศไทย

บริบทสังคมสูงวัยและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากร ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านทางประชากรครั้งสำคัญสู่ภาวะ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Complete Aged Society) ข้อมูลเชิงสถิติบ่งชี้ว่าภายในปี พ.ศ. 2573 สัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้นจนเกินร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบในวงกว้างต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงก่อให้เกิดพลวัตใหม่ในตลาดสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมสุขภาพ ซึ่งพบว่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริมมีอัตราการขยายตัวที่สอดคล้องกับอุปสงค์ของผู้บริโภคกลุ่มนี้อย่างมีนัยสำคัญ

นิยามและคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ได้นิยาม "ผู้สูงอายุ" หมายถึง บุคคลที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ประชากรกลุ่มนี้มีคุณลักษณะเฉพาะ (Unique Characteristics) ที่แตกต่างจากกลุ่มวัยอื่นอย่างชัดเจน ทั้งในมิติทางสรีรวิทยาที่ร่างกายเริ่มเกิดภาวะเสื่อมถอย (Physiological Degeneration) เช่น ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบเผาผลาญ ระบบประสาท และระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ รวมถึงมิติทางจิตวิทยา เช่น ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว และความรู้สึกในคุณค่าของตนเองที่ลดลง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ (สริยาภา คันธวัลย์ และ คณะ 2566).

มิติจิตวิทยาและพฤติกรรมผู้บริโภคสูงวัย การเข้าใจโครงสร้างบุคลิกภาพของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญในการวางกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ สริยาภา คันธวัลย์ และคณะ(2566) ได้จำแนกรูปแบบการปรับตัวและบุคลิกภาพของผู้สูงอายุออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ Reorganizer, Focused, Disengaged, Holding-on, Constricted, Succorance-seeking, Apathetic และ Disorganized ซึ่งสะท้อนระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามวัยที่แตกต่างกัน กลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบ Reorganizer และ Focused มักมีความยืดหยุ่นและพึงพอใจในชีวิตสูง ในขณะที่กลุ่ม Succorance-seeking และ Apathetic มีแนวโน้มเปราะบางทางอารมณ์และต้องการที่พึ่งพิง ความหลากหลายทางบุคลิกภาพนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการเชิงลึก (Insight) ของแต่ละกลุ่มย่อย (Sub-segment)

ความจำเป็นด้านโภชนาการและรูปแบบผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม (Dietary Supplements) สำหรับผู้สูงอายุถูกนิยามถึงผลิตภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบของสารอาหารที่มุ่งเน้นการเสริมสร้าง ป้องกัน หรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย เพื่อทดแทนสารอาหารที่ขาดพร่องจากการบริโภคปกติ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) อันเนื่องมาจากประสิทธิภาพการย่อยและการดูดซึมที่ลดลง ภาวะการขาดวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการเกิดโรคเรื้อรัง อาทิ โรคกระดูกพรุน ภาวะโลหิตจาง และโรคอัลไซเมอร์

ข้อมูลจากสำนักโภชนาการ กรมอนามัย (2564) ระบุสารอาหารสำคัญที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ วิตามินบี 12 เพื่อการสร้างเม็ดเลือดแดงและชะลอความเสื่อมของระบบประสาท วิตามินดีและแคลเซียม เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของกระดูก กรดโฟลิก เพื่อลดความเสี่ยงโรคหัวใจและหลอดเลือด และ ธาตุเหล็ก เพื่อป้องกันภาวะโลหิตจาง ทั้งนี้ ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบของอาหารเสริมควรคำนึงถึงข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุ (Geriatric Formulation) โดยเน้นความสะดวกในการรับประทานและการกลืน (Ease of Swallowing) เช่น รูปแบบเม็ดนิ่ม (Softgel) ผงชงดื่ม หรือของเหลว เพื่อให้สอดคล้องกับสรีระและวิถีชีวิตของผู้บริโภค (สริยาภา คันธวัลย์ และคณะ, 2566)

โดยสรุป ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพลวัตของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ความต้องการทางโภชนาการ และความซับซ้อนทางจิตวิทยา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง การบูรณาการองค์ความรู้เหล่านี้เข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการวางแผนกลยุทธ์ จะช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมอาหารเสริมที่ตอบโจทย์ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจสูงวัยในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลต่อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุภายในประเทศไทย

แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) มุ่งประสานเครื่องมือสื่อสารหลายรูปแบบให้สารของตราสินค้ามีความชัดเจนและต่อเนื่อง เมื่อสภาพแวดล้อมสื่อเปลี่ยนสู่ดิจิทัล แนวคิดดังกล่าวขยาย

เป็น DIMC ซึ่งใช้ช่องทางออนไลน์และข้อมูลผู้บริโภคเพื่อเชื่อมจุดสัมผัสของตราสินค้า โดยยังคงหลักความสอดคล้องของสารและประสบการณ์ตลอดเส้นทางผู้บริโภค (Rishi & Kuthuru, 2021)

อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลให้ภูมิทัศน์ของสื่อเปลี่ยนแปลงไป นำไปสู่การปรับตัวเข้าสู่บริบทใหม่ที่เรียกว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Integrated Marketing Communication: DIMC) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นแกนกลาง โดยมุ่งเน้นการผสมผสานเครื่องมือสื่อสารออนไลน์หลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างจุดสัมผัสของตราสินค้า (Brand Contacts) ที่มีประสิทธิภาพ

Rishi และ Kuthuru (2021) อธิบายว่า DIMC ช่วยเชื่อมการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง ขณะที่ Sampatpong (2025) ชี้ให้เห็นความสำคัญของความตระหนักรู้จากเนื้อหาการตลาดต่อเส้นทางการซื้อของผู้สูงอายุ และ Nittayoosakulchot และ Pankham (2025) แสดงบทบาทของกิจกรรมสื่อสังคมออนไลน์ต่อการบอกต่อและความผูกพันของลูกค้า หลักฐานเหล่านี้สนับสนุนศักยภาพของการบูรณาการสื่อ แต่ยังไม่ใช่การยืนยันประสิทธิผลของกรอบที่บทความนี้เสนอ

DIMC คือกระบวนการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นแกนกลาง โดยผสมผสานเครื่องมือสื่อสารออนไลน์เพื่อสร้างจุดติดต่อของแบรนด์ (Brand Contacts) ที่ต่อเนื่อง Rishi และ Kuthuru (2021) เน้นการส่งมอบคุณค่าผ่านการสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ขณะที่ Nittayoosakulchot และ Pankham (2025) สนับสนุนความสำคัญของกิจกรรมสื่อสังคมออนไลน์ต่อการบอกต่อและความผูกพันของลูกค้า จึงสะท้อนว่าความสอดคล้องของสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่องทางเป็นแกนสำคัญของ DIMC

องค์ประกอบเชิงโครงสร้างของ DIMC จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่าองค์ประกอบหลักได้รับการประยุกต์จากส่วนประสมการสื่อสารการตลาดให้สอดรับกับแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยบทความนี้จำแนกเป็น 5 เครื่องมือสำคัญตามกรอบที่สังเคราะห์จาก Rishi และ Kuthuru (2021) และหลักฐานการสื่อสารดิจิทัลในบริบทไทย (Sampatpong, 2025; Nittayoosakulchot & Pankham, 2025) ดังนี้

1. การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Advertising): การสื่อสารแบบไม่ใช้บุคคลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการระบุผู้สนับสนุนชัดเจน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติ รูปแบบที่สำคัญได้แก่ การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (SEM/SEO), แบนเนอร์โฆษณา, และโฆษณาวิดีโอ ซึ่งมีจุดเด่นด้านต้นทุนต่ำและความแม่นยำในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Precision Targeting)

2. การส่งเสริมการขายผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Sales Promotion): กิจกรรมระยะสั้นที่มุ่งกระตุ้นการตัดสินใจซื้อทันทีผ่านสิ่งจูงใจทางออนไลน์ เช่น คูปองอิเล็กทรอนิกส์ (E-Coupons), กิจกรรม Flash Sale, หรือระบบสะสมแต้มดิจิทัล เครื่องมือเหล่านี้ช่วยเร่งปฏิกิริยาตอบสนองของผู้บริโภคและรักษาฐานลูกค้าเดิม

3. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Public Relations): การสร้างความสัมพันธ์และภาพลักษณ์ที่ดีผ่านช่องทางออนไลน์ โดยอาศัยกลไกการบอกต่อ (Viral Marketing) และการสร้างชุมชนออนไลน์ (Online Communities) บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook หรือ YouTube เพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างและการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค (Rishi & Kuthuru, 2021)

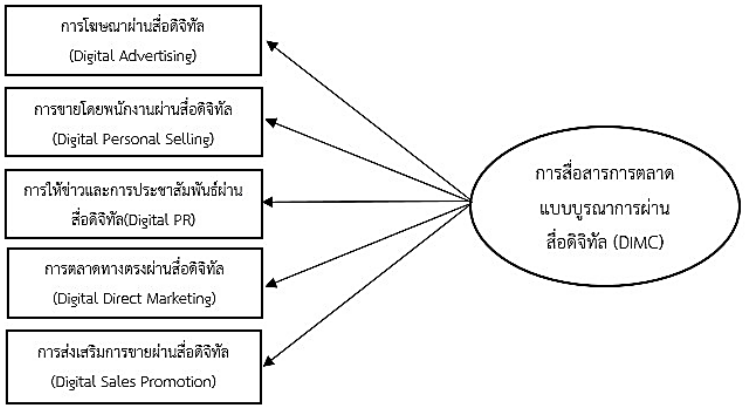
4. การขายโดยพนักงานผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Personal Selling): การสื่อสารสองทางแบบเรียลไทม์ระหว่างพนักงานขายและลูกค้าผ่านแอปพลิเคชันสนทนา (Chat Applications) หรือวิดีโอคอล ซึ่งช่วยปิดช่องว่างของการซื้อขายออนไลน์ด้วยการให้คำปรึกษาเชิงลึกและสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

5. การตลาดทางตรงผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Direct Marketing): การสื่อสารเจาะจงรายบุคคล (Personalized Communication) ที่มุ่งหวังผลตอบสนองที่วัดค่าได้ทันที เช่น การตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) หรือข้อความสั้น (SMS) โดยอาศัยฐานข้อมูลลูกค้า (Database Marketing) เพื่อนำเสนอสิ่งที่ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคลสูงสุด

พลวัตของ DIMC กับตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยสัมพันธ์กับการขยายตัวของประชากรสูงวัยและเศรษฐกิจสีเงิน ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุสะท้อนว่าธุรกิจจำเป็นต้องเข้าใจทั้งความต้องการด้านสุขภาพและความ

แตกต่างด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ดังนั้น การออกแบบการสื่อสารจึงควรให้ข้อมูลที่ตรวจสอบได้ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเปิดทางให้ผู้บริโภคหรือผู้ดูแลสอบถามก่อนตัดสินใจ

การสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารและการบอกต่อออนไลน์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ (กุลญาดา แจ่มปัญญากุล และพรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2564) ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุอาจพึ่งพาคำแนะนำจากสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลเมื่อซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารออนไลน์ (Someran et al., 2025) DIMC ในบริบทนี้จึงควรสื่อสารกับทั้งผู้สูงอายุและผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ พร้อมประสานเนื้อหาให้ความรู้ การให้คำปรึกษา และการดูแลหลังการขายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์ มิใช่ผลทดสอบประสิทธิผลในสถานการณ์จริง

ภาพที่ 2 แบบจำลององค์ประกอบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (DIMC)
แสดงการผสานเครื่องมือการสื่อสารการตลาดห้ารูปแบบในสื่อดิจิทัล

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล (DIMC) ที่มีการผสานเครื่องมือการสื่อสารการตลาดหลากหลายรูปแบบในสื่อดิจิทัล แม้ว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล จะมีศักยภาพในการเข้าถึงผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อพิจารณาในบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ผู้เขียนมีทัศนะว่าไม่ควรนิยามประชากรกลุ่มนี้ในฐานะ ผู้บริโภคดิจิทัลเชิงรุก เฉกเช่นเดียวกับคนรุ่นใหม่ หากแต่ควรทำความเข้าใจในบริบทของความเป็น ผู้บริโภคดิจิทัลที่ต้องพึ่งพาผู้ช่วย ซึ่งมีพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นบุตรหลาน มิตรสหาย หรือผู้ดูแลด้านสุขภาพที่มีบทบาทสำคัญในฐานะ ผู้กลั่นกรองข้อมูล ให้กับผู้สูงอายุ

จากมุมมองดังกล่าว การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม จึงมิอาจมุ่งเน้นเพียงมิติของ การเข้าถึง (Accessibility) ผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อกระบวนการสร้าง วิถีแห่งความไว้วางใจ (Trust Trajectory) ซึ่งถือเป็นแกนกลางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในกลุ่มผู้สูงวัย โดยความไว้วางใจนี้เป็นผลลัพธ์เชิงซ้อนที่ก่อตัวจากหลายมิติ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความชัดเจนและเข้าใจง่ายของสารสนเทศ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านตัวแทนที่ผู้บริโภคให้ความเชื่อถือ เช่น พนักงานขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่สามารถให้คำปรึกษา หรือแม้กระทั่งบุตรหลานที่ได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากตราสินค้า

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงขอเสนอแนวคิดว่า กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลสำหรับธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อผู้สูงอายุ ควรได้รับการพัฒนาภายใต้กรอบแนวคิด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารไปยังผู้สูงอายุควบคู่ไปกับ ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (Decision Influencers) โดยเน้นกลยุทธ์เนื้อหาที่มุ่งสร้างความเข้าใจมากกว่าการมุ่งเน้นการโน้มน้าวใจเพียงอย่างเดียว อาทิ การเลือกใช้สื่อที่สามารถอธิบายข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย การใช้ภาพประกอบที่สื่อความหมายชัดเจน และการเปิดโอกาสให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในระดับบุคคล

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้และการอภิปราย

ผลการสังเคราะห์แสดงว่า DIMC สำหรับธุรกิจอาหารเสริมผู้สูงอายุควรทำหน้าที่มากกว่าการรวมช่องทางสื่อ โดยต้องประสานเครื่องมือห้าด้านให้สอดคล้องกับการรับรู้ความเสี่ยง ความต้องการข้อมูลที่เข้าใจง่าย และการตัดสินใจที่อาจมีครอบครัวหรือผู้ดูแลร่วมอยู่ด้วย ความหมายของข้อค้นพบนี้คือ การบูรณาการควรพิจารณาทั้งความต่อเนื่องของสารและความเหมาะสมต่อผู้รับ มิใช่วัดจากจำนวนช่องทางหรือความทันสมัยของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

เมื่อเทียบกับองค์ความรู้เดิม Rishi และ Kuthuru (2021) เน้นความต่อเนื่องของประสบการณ์การสื่อสาร ขณะที่ Sampatpong (2025) เน้นบทบาทของเนื้อหาต่อเส้นทางการซื้อ และ Someran et al. (2025) ชี้ให้เห็นอิทธิพลของผู้ดูแลหรือสมาชิกในครอบครัว การสังเคราะห์ในบทความนี้เพิ่มเติมองค์ความรู้เดิมด้วยการนำสามมิติดังกล่าวมารวมกันเป็นแนวคิด “DIMC แบบช่วยตัดสินใจที่มีความไว้วางใจเป็นศูนย์กลาง” ซึ่งสื่อสารกับผู้สูงอายุและผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจควบคู่กัน ผ่านเนื้อหาที่มีหลักฐาน การออกแบบที่เข้าถึงง่าย และการให้คำปรึกษาระหว่างบุคคล

แนวคิดวิถีแห่งความไว้วางใจ (Trust Trajectory) จึงอธิบายลำดับเชิงตรรกะจากข้อมูลที่ถูกต้องและตรวจสอบได้ ไปสู่ประสบการณ์ใช้งานที่ไม่ซับซ้อน การสนับสนุนระหว่างการตัดสินใจ และการดูแลหลังการขาย โดยสอดคล้องกับข้อเสนอเรื่องเนื้อหาที่อ้างอิงหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของชฎาพร ไล้สกุล (2564) อย่างไรก็ตาม ลำดับนี้เป็นข้อเสนอเชิงแนวคิดจากการสังเคราะห์เอกสาร ไม่ใช่ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือผลยืนยันด้านยอดขาย

ในเชิงประยุกต์ กรอบดังกล่าวมีศักยภาพช่วยให้ผู้ประกอบการตรวจสอบความสอดคล้องของสาร จุดสัมผัส และบริการสนับสนุนสำหรับผู้สูงอายุ แต่ความสำเร็จอาจแตกต่างตามระดับทักษะดิจิทัล ภาวะสุขภาพ รายได้ ประเภทผลิตภัณฑ์ และบทบาทของครอบครัว จึงควรตีความผลการสังเคราะห์เป็นแนวทางสำหรับออกแบบและทดลองใช้ มากกว่าข้อสรุปว่ากลยุทธ์จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้โดยตรง

ข้อจำกัดของการศึกษา บทความนี้อาศัยเอกสารที่ผู้เขียนคัดเลือกและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จึงอาจมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของฐานข้อมูล ความแตกต่างของบริบทและวิธีวิจัยในเอกสารต้นทาง ตลอดจนยังไม่มีข้อมูลภาคสนามจากผู้สูงอายุ ผู้ดูแล หรือผู้ประกอบการเพื่อยืนยันกรอบที่เสนอ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของแพลตฟอร์มและกฎเกณฑ์การโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพอาจทำให้รายละเอียดการประยุกต์ใช้ต้องปรับตามเวลา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการ

ข้อเสนอทั้งสามประการต่อไปนี้เป็นแนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำไปออกแบบ ทดลอง และประเมินผลให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายของตน ได้แก่

1. กลยุทธ์การสร้างความไว้วางใจนำหน้าเทคโนโลยี ในตลาดผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ความน่าเชื่อถือเป็นมูลค่าหลักที่สำคัญยิ่งกว่าความทันสมัยทางเทคโนโลยี ผู้ประกอบการพึงใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางนำเสนอข้อมูลที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์ ควบคู่กับการใช้ผู้นำทางความคิดหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง อาทิ แพทย์และเภสัชกร เพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้ การสื่อสารในทุกช่องทางจำเป็นต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และปราศจากการโฆษณาอวดอ้างเกินจริง

2. การออกแบบประสบการณ์การใช้งานที่เป็นมิตรต่อผู้สูงวัย หัวใจสำคัญของการพัฒนาแพลตฟอร์มและเนื้อหาดิจิทัลคือความสะดวกในการใช้งาน ซึ่งต้องสอดคล้องกับข้อจำกัดทางสรีรวิทยาของผู้สูงอายุ อาทิ การเลือกใช้ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม การใช้คู่สีที่มีความคมชัด และการพัฒนาระบบการสั่งซื้อที่ลดความซับซ้อนของขั้นตอน การลดอุปสรรคในการใช้งานดังกล่าวจะส่งผลให้เพิ่มอัตราการเปลี่ยนสถานะจากผู้รับชมสู่ผู้ซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. การสร้างทีมบริการลูกค้าที่มีความเข้าอกเข้าใจผ่านสื่อดิจิทัล แม้จะเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังคงมีความจำเป็น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพทีมงานขายหรือผู้ให้บริการออนไลน์ ให้มีทักษะการสื่อสารที่ประกอบด้วยความเข้าใจ ความใจเย็น และความเคารพ เสมือนเป็นผู้ดูแลที่พร้อมให้คำปรึกษามากกว่ามุ่งเน้นเพียงการปิดการขาย การตอบสนองที่รวดเร็วและเต็มไปด้วยไมตรีจิตจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความประทับใจแก่ลูกค้ากลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการศึกษาต่อยอด

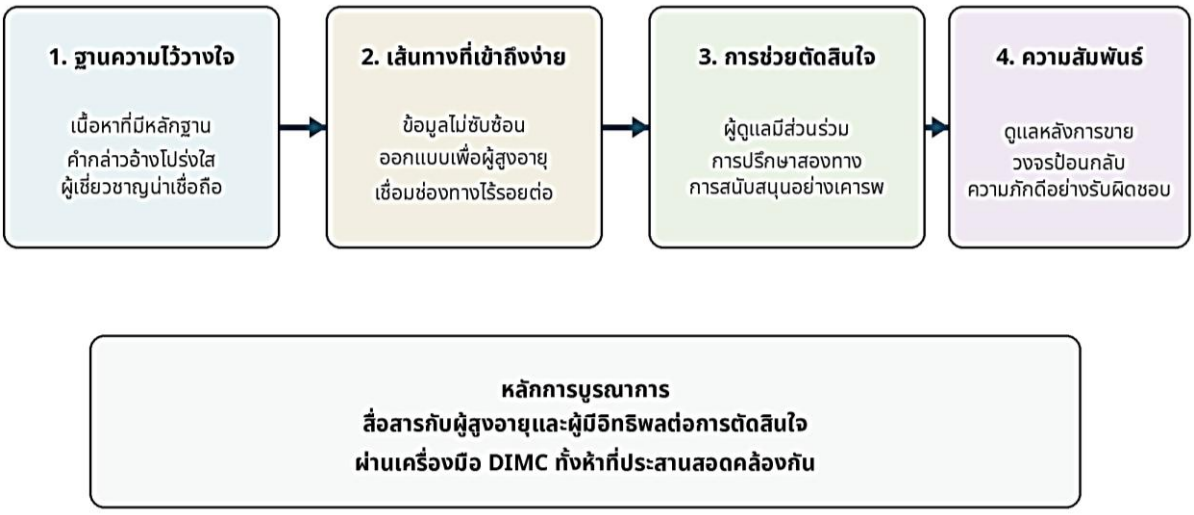
การศึกษาครั้งต่อไปควร (1) สำรวจความคิดเห็นและทักษะดิจิทัลของผู้สูงอายุร่วมกับบทบาทของผู้ดูแล (2) ทดสอบกรอบ DIMC แบบช่วยตัดสินใจด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ในผลิตภัณฑ์และพื้นที่ที่แตกต่างกัน และ (3) ประเมินทั้งผลด้านความเข้าใจ ความไว้วางใจ ความปลอดภัย และพฤติกรรมการตัดสินใจในระยะยาว เพื่อยืนยัน ปรับปรุง และกำหนดขอบเขตการใช้กรอบแนวคิดให้ชัดเจน

สรุป

บทความนี้สังเคราะห์ว่า DIMC สำหรับธุรกิจอาหารเสริมผู้สูงอายุควรบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลห้าด้านเข้ากับความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย การเข้าถึงง่าย และบทบาทของผู้ดูแลหรือครอบครัว จึงเสนอกรอบการสื่อสารแบบช่วยตัดสินใจที่มีความไว้วางใจเป็นศูนย์กลาง เพื่อใช้เป็นแนวทางออกแบบสาร จุดสัมผัส และบริการที่เหมาะกับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม กรอบดังกล่าวเป็นข้อเสนอจากการศึกษาเชิงเอกสารและต้องได้รับการทดสอบในบริบทจริงก่อนยืนยันประสิทธิผลทางธุรกิจ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์คือ “แบบจำลอง DIMC แบบช่วยตัดสินใจที่มีความไว้วางใจเป็นศูนย์กลาง” (Trust-Centered Assisted DIMC Model) ซึ่งขยายแนวคิด DIMC จากการบูรณาการเครื่องมือสื่อสาร ไปสู่การออกแบบกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมผู้สูงอายุ ผู้ดูแล และตราสินค้าอย่างเป็นลำดับ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แบบจำลอง DIMC แบบช่วยตัดสินใจที่มีความไว้วางใจเป็นศูนย์กลาง

จากภาพที่ 3 แสดงโครงสร้าง 4 ขั้น ได้แก่ (1) วางฐานความไว้วางใจด้วยข้อมูลที่มีหลักฐานและคำกล่าวอ้างที่โปร่งใส (2) สร้างเส้นทางการเข้าถึงที่เรียบง่ายและเหมาะกับข้อจำกัดของผู้สูงอายุ (3) สนับสนุนการตัดสินใจร่วมกับผู้ดูแลผ่านการปรึกษาแบบสองทาง และ (4) รักษาความสัมพันธ์ด้วยการดูแลหลังการขายและวงจรป้อนกลับ โดยใช้เครื่องมือ DIMC ทั้งห้าด้านอย่างสอดคล้องกัน แบบจำลองนี้ช่วยอธิบายว่าเทคโนโลยีควรทำหน้าที่สนับสนุนความเข้าใจและความปลอดภัย มิใช่แทนที่ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ และยังต้องได้รับการตรวจสอบเชิงประจักษ์ก่อนนำไปอ้างผลทางธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580).* สืบค้น 8 มกราคม 2568.จาก https://drive.google.com/file/d/1

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กิริยา ปภาภูติวัฒน์ และ กัลยกร วรกุลลัฏฐานีย์. (2566). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อออนไลน์และกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมโพรไบโอติกของ Generation Y. *วารสารการสื่อสารมวลชน, 5*(1), 57-78.

กุลญาดา แจ่มปัญญากุล และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2564). การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านการสื่อสารแบบบอกต่อบนอินเทอร์เน็ตและการรับรู้ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 20*(2), 166-184.

ชฎาพร ไล้สกุล. (2564). *การศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นเพื่อพัฒนาแผนธุรกิจ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสารสกัดเพรียงหัวหอมน้ำมันรำข้าว และวิตามินอีสำหรับบำรุงสมอง และป้องกันโรคอัลไซเมอร์ในผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคทางสมอง.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล)

เชี่ยวชาญ ศรีชัยยา. (2568). *ธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร วิจัยธุรกิจธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮ้าส์.* สืบค้น 8 มกราคม 2568. จาก https://www.lhbank.co.th/getattachment/fabbc4e8-de0b-488b-9968-4875f29d3925/economic-analysis-Industry-Outlook-2025-Dietary-Supplement

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2566.* สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2569. จาก https://www.dop.go.th/download/statistics/th1738230377-2563_0.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การมีการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุ พ.ศ. 2567 (สรุปผลที่สำคัญ).* สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2569. จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20250808094119_78142.pdf

เสาวลักษณ์ วิทยประภารัตน์. (2564). *ทัศนคติและการรับรู้คุณสมบัติของระบบผู้ช่วยสั่งงานด้วยเสียงที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ใช้งานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล).

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). *สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566.* สืบค้น 8 มกราคม 2568. จาก https://www.dop.go.th

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564.* กรุงเทพ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สริยาภา คันธวัลย์, ณัฏฐพงษ์ สายพิณ และ เมทยา ปรียานนท์. (2566). พฤติกรรมการสื่อสารของกลุ่มผู้สูงอายุกับการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 11*(2), 179-193.

สำนักโภชนาการ กรมอนามัย. (2564). *คู่มือธงโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ: กินดี อยู่ดี สุขภาพดี.* นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

Rishi, B., & Kuthuru, N. R. (2021). *Social media marketing: Trends and challenges. In B. Rishi (Ed.), Digital entertainment: The next evolution in service sector (pp. 203–221).* Springer, Singapore.

Sampatpong, P. (2025). The Relationship of Content Marketing Awareness and Customers' Pathway of Purchasing Dietary Supplement Online Products for the Digital Age Elderly in Nonthaburi Province. *Parichart Journal, 38*(2), 394–410.

Someran, L., Jeenkhee, P., Jaengsuk, B., Labsan, S., Sratongpan, N., Homchuen, S., Nakmai, W., & Wonghirun, S. (2025). Factors influencing the decision to purchase dietary supplements online among elderly people in Suphanburi Province. *RMUTI Journal of Humanities and Social Sciences, 12*(2), 15–28.

Nittayoosakulchot, N., & Pankham, S. (2025). Impact of social media activities on e-WOM and customer commitment in the dietary supplement industry in Thailand. *TEM Journal, 143*, 2755–2768.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 104 - 113 ISSN 2985-2137 (Online)

Effects of a Handball-Based Physical Education Program on Emotional Intelligence among Junior High School Students

Supakkaranud Kongwaha [1], Nuanphan Chaiyama [2] and Rotjana Pongnoo [3*]

[1, 2, 3] Thailand National Sports University, Udonthani Campus.

* Corresponding author. cmu_kku@hotmail.com

ABSTRACT

This study aimed (1) to examine the effects of a handball-based physical education program on the emotional intelligence of lower secondary school students and (2) to compare their emotional intelligence scores before and after participation in the program. A pre-experimental study employing a one-group pretest–posttest design was conducted. The participants consisted of 33 Grade 9 students enrolled in the first semester of the 2025 academic year. The intervention comprised eight handball-based physical education lesson plans implemented over an 8-week period, with three sessions per week and 60 minutes per session. Emotional intelligence was assessed using the Emotional Intelligence Assessment for Children and Adolescents Aged 12–17 Years. Descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to summarize the data. Differences between pretest and posttest emotional intelligence scores were analyzed using the Wilcoxon signed-rank test. Statistical significance was set at $p < 0.05$.

The results revealed that, prior to the intervention, the emotional intelligence scores of the lower secondary school students were below the normal range across all three domains: Virtue (Goodness) ($\overline{X}$ = 26.67, SD=2.15), Competence (Capability) ($\overline{X}$ = 29.15, S.D. = 4.62), and Happiness (Well-being) ($\overline{X}$ = 29.58, S.D. = 1.68). Following the intervention, the students' scores increased to the normal range in all three domains: Virtue ($\overline{X}$ = 49.85, S.D. = 4.79), Competence ($\overline{X}$ = 55.30, S.D. = 6.57), and Happiness ($\overline{X}$ = 49.55, S.D. = 3.71). Furthermore, the post-intervention emotional intelligence scores were significantly higher than the pre-intervention scores in all three domains ($p < .05$), as determined by the Wilcoxon signed-rank test.

Keywords: physical education activities, Handball Sports, emotional intelligence.

Received 16 July 2026; Revised 19 July 2026; Accepted 1 August 2026

ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ศุภัครณัฐ ก้องเวหา [1], นวลพรรณ ไชยมา [2] และ รจนา ป้องนู [3*]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี
* Corresponding author. cmu_kku@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนของความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอล เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้นโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่ จำนวน 8 แผน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 12 – 17 ปี สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (Wilcoxon sign-rank test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ก่อนการจัดกิจกรรมในอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ($\overline{X}$ = 26.67, S.D. = 2.15), ($\overline{X}$ = 29.15, S.D. = 4.62) และ ($\overline{X}$ = 29.58, S.D. = 1.68) ตามลำดับ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปกติ ($\overline{X}$ = 49.85, S.D. = 4.79), ($\overline{X}$ = 55.30, S.D. = 6.57) และ ($\overline{X}$ = 49.55, SD =3.71 ตามลำดับ) และผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุขหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมพลศึกษา, กีฬาแฮนด์บอล, ความฉลาดทางอารมณ์

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงและสภาวะจิตใจที่น่าเป็นห่วง อาทิ การใช้ความรุนแรง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การดื่มแอลกอฮอล์ การเล่นการพนัน การเสพสารเสพติด การบริโภคสื่อลามก ตลอดจนการก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนจำนวนไม่น้อยมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงมีปัญหาด้านสุขภาพจิต การปรับตัว และอารมณ์แปรปรวน ซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นในวัยที่อายุน้อยลงเรื่อย ๆ เยาวชนจึงมักเผชิญกับภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหวง่าย และขาดการควบคุมอารมณ์ที่เหมาะสม (กรมสุขภาพจิต, 2566) ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมักสามารถตระหนัก เข้าใจ และจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าใจผู้อื่น ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน มีความพึงพอใจในชีวิต และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้ที่ขาดทักษะการควบคุมอารมณ์มักเผชิญความขัดแย้งภายใน ขาดสมาธิ และมีความคิดหมกมุ่นหรือกังวลอยู่เสมอ (สุพัตรา บุตรักษ์, 2565) ปัญหาความอ่อนแอทางอารมณ์และจิตใจดังกล่าวย่อมส่งผลต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งของสังคมไทยโดยรวม สอดคล้องกับนิยามสุขภาพขององค์การอนามัยโลกและพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่ระบุว่าสุขภาพหมายถึงความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จากการศึกษาจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จในชีวิตและการทำงานมิได้ขึ้นอยู่เพียงกับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) แต่ยังพึ่งพาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อย่างมาก โดยมีการประเมินว่า IQ มีผลต่อความสำเร็จเพียง ร้อยละ 20 ขณะที่ EQ มีอิทธิพลถึง ร้อยละ 80 ดังนั้น ระบบการศึกษาของไทยจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

“ดี เก่ง และมีความสุข” ตามกรอบ EQ ของกรมสุขภาพจิตที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้การพัฒนาผู้เรียนครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ประภาศ ปานเจี้ยง, 2566)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น วัยรุ่นที่มี EI สูงสามารถควบคุมอารมณ์ ตัดสินใจด้วยเหตุผล และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ในขณะที่ผู้มี EI ต่ำมักเผชิญความยากลำบากในการจัดการอารมณ์และมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การใช้สารเสพติดหรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (เกรียงไกร ยาม่วง, 2560) การพัฒนา EI จึงต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากตนเอง ครอบครัว และสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ อีกทั้ง EI ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ตลอดชีวิต โดยหากได้รับการส่งเสริมตั้งแต่วัยเด็กจะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงต่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2560) ในด้านการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยกิจกรรมพลศึกษาและกีฬาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการดังกล่าว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กิจกรรมพลศึกษาไม่เพียงช่วยเสริมสุขภาพกายและจิต แต่ยังปลูกฝังพฤติกรรมการออกกำลังกายที่ถูกต้องและคุณลักษณะทางสังคมที่พึงประสงค์ (วิริทธิ์พล แก่นจันทร์, 2565) งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬา เช่น ตะกร้อ วอลเลย์บอล หรือโปรแกรมกำกับอารมณ์ควบคู่ทักษะชีวิต ส่งผลต่อการเพิ่มระดับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ (นฤมล รอดเนียม และคณะ, 2567) โดยเฉพาะกีฬา แฮนด์บอล ซึ่งเป็นกีฬาประเภททีมที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรพลศึกษา กีฬานี้ต้องอาศัยทักษะการเคลื่อนไหวที่หลากหลายและการทำงานร่วมกันของทีม ผู้เล่นต้องเรียนรู้การยอมรับความแตกต่าง การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางสังคม น้ำใจนักกีฬา และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังสร้างความสนุกสนานที่ช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ (ชวลิต จิรายุกุล, 2563) ขณะเดียวกันการออกกำลังกายจากการเล่นกีฬา เช่น แฮนด์บอล ยังช่วยปรับสมดุลระบบประสาทอัตโนมัติ กระตุ้นการหลั่งฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เชิงบวก และเสริมการทำงานของสมองส่วนหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการควบคุมอารมณ์ (อภิสรา โสมทัศน์, 2562)

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬา โดยเฉพาะกีฬาแฮนด์บอล ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาสมรรถภาพทางกายและคุณลักษณะทางสังคม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตที่สมดุลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวต่อสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงว่า การเล่นกีฬา โดยเฉพาะกีฬาประเภททีม ช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม และการควบคุมอารมณ์ได้ดี เนื่องจากต้องอาศัยการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา ส่วนกีฬาแฮนด์บอลมีลักษณะรวดเร็วและต้องประสานงานสูง จึงเอื้อต่อการพัฒนา EQ ทั้งด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษากีฬาแฮนด์บอลในบริบทการเรียนพลศึกษาระดับมัธยมต้นยังมีน้อย จึงเป็นช่องว่างที่ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงเหมาะต่อการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์เพื่อเป็นพื้นฐานของการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การใช้กีฬาแฮนด์บอลเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมพลศึกษาเหมาะสม เพราะเป็นกีฬาประเภททีมที่ช่วยฝึกการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการจัดโปรแกรม 8 แผนการสอน ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นช่วงเวลาที่เพียงพอสำหรับการฝึกอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้จริงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ใช้ระยะเวลาใกล้เคียงกันและพบผลลัพธ์ที่ดี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างก่อน และหลังการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre - Experimental research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนคอนสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2568 ที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ (1-40 คะแนน) จำนวน 112 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคอนสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 33 คน โดยการใช้ตารางร้อยละจากจำนวนกลุ่มประชากร โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) และเพื่อป้องกันการถอนตัว (Drop-out) ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 30 รวมเป็น 33 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1.1 แผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 แผน ดำเนินการเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง (16.30-17.30 น.) ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์

2.1.2 แผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอล ที่สร้างขึ้นในแต่ละด้านจะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่าระดับดี คือ มีคะแนนค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และตรวจค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.86

2.1.3 นำแผนการจัดการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอล จำนวน 8 แผนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมประกอบกับการนำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการทดลองการจัดกิจกรรมพลศึกษา และนำมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ พัฒนาโดยกรมสุขภาพจิตที่กำหนดให้ใช้ในกลุ่มอายุ 12-17 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2566) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวน 52 ข้อ ดังนี้

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองรู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข

โดยลักษณะของแบบประเมินเป็นคำถามให้เลือกตอบที่เป็นไปได้ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง จริง และ จริงมาก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ข้อคำถาม 1 4 6 7 10 12 14 15 17 20 22 23 25 28 31 32 34 36 38 39 41 42 43 44 46 48 49 50 กลุ่มที่ 1 ให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

ไม่จริง	ให้	1 คะแนน
จริงบางครั้ง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	3 คะแนน
จริงมาก	ให้	4 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ข้อคำถาม 2 3 5 8 9 11 13 16 18 19 21 24 26 27 29 30 33 35 37 40 45 47 51 52 กลุ่มที่ 2 ให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

ไม่จริง	ให้	4 คะแนน
จริงบางครั้ง	ให้	3 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
จริงมาก	ให้	1 คะแนน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้บริหารโรงเรียน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัยการวัดแบบประเมินผลแก่ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ ผู้วิจัยกำหนดตารางเวลาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

3.2 ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของของเด็กอายุ 12 - 17 ปี ของกรมสุขภาพจิตก่อนการจัดกิจกรรมพลศึกษา

3.3 ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผน สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์

3.4 ผู้เรียนทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 12 – 17 ปี ของกรมสุขภาพจิตหลังการจัดกิจกรรมพลศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

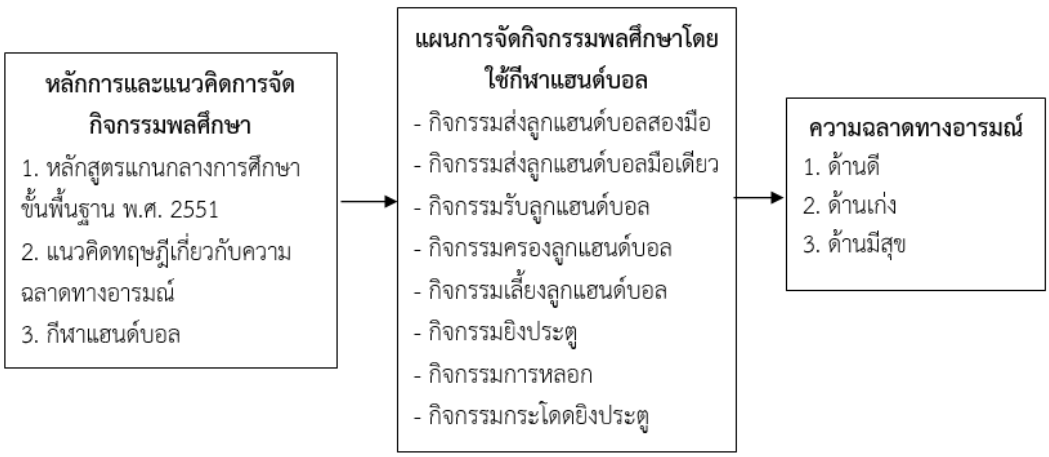
4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ Dependent sample t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลโดยวิเคราะห์จากการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กรณีกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง ก่อนการนำสถิติแบบพารามิเตอร์โดยใช้สถิติที (Dependent sample t-test) มาใช้ ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติดังกล่าว ถ้าไม่ผ่านข้อตกลงเบื้องต้นจะเปลี่ยนมาใช้สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (Wilcoxon sign-rank test) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n=33)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	21	53.33
หญิง	12	46.66

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด จำนวน 33 คน แบ่งเป็นเพศชาย 21 คน คิดเป็นร้อยละ 63.63 และเพศหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36

2. คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการทดลอง (n=33)

ความฉลาดทางอารมณ์	คะแนนก่อนทดลอง		แปลผล	คะแนนหลังทดลอง		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านดี						
ควบคุมตนเอง	9.24	1.14	ต่ำกว่าปกติ	17.64	2.47	ปกติ
เห็นใจผู้อื่น	10.39	0.933	ต่ำกว่าปกติ	16.06	1.45	ปกติ
รับผิดชอบ	10.03	1.21	ต่ำกว่าปกติ	17.06	1.69	ปกติ
ด้านเก่ง						
มีแรงจูงใจ	9.30	1.53	ต่ำกว่าปกติ	17.70	2.60	ปกติ
ตัดสินใจและแก้ปัญหา	9.55	2.91	ต่ำกว่าปกติ	20.18	2.93	ปกติ
สัมพันธภาพ	10.61	1.98	ต่ำกว่าปกติ	17.36	4.35	ปกติ
ด้านสุข						
ภูมิใจตนเอง	6.76	1.11	ต่ำกว่าปกติ	11.64	1.95	ปกติ
พอใจชีวิต	11.58	0.561	ต่ำกว่าปกติ	21.64	1.95	ปกติ
สุขสงบทางใจ	11.48	1.30	ต่ำกว่าปกติ	16.27	2.44	ปกติ

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านดี ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบ ก่อนการทดลองอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์หลังการทดลองอยู่ในระดับปกติ คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านเก่ง ได้แก่ แรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และสัมพันธภาพรับผิดชอบ ก่อนการทดลองอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์หลังการทดลองอยู่ในระดับปกติ และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้นในด้านสุข ได้แก่ ความภูมิใจในตัวเอง พอใจชีวิต และความสุขสงบทางใจ ก่อนการทดลองอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์หลังการทดลองอยู่ในระดับปกติ

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการทดลอง แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (Wilcoxon sign-rank test) (n=33)

ความฉลาดทางอารมณ์	Mean Rank	Sum of Ranks	Z	Asymp. Sig
ด้านดี				
ควบคุมตนเอง	17.00	561.00	5.05	.000
เห็นในผู้อื่น	17.00	561.00	5.07	.000
รับผิดชอบ	17.00	561.00	5.10	.000
ด้านเก่ง				
มีแรงจูงใจ	16.50	528.00	4.95	.000
ตัดสินใจและแก้ปัญหา	17.00	561.00	5.12	.000
สัมพันธภาพ	13.00	325.00	4.38	.000
ด้านสุข				
ภูมิใจตนเอง	16.00	496.00	4.92	.000
พอใจชีวิต	17.00	561.00	5.09	.000
สุขสงบทางใจ	16.50	528.00	4.97	.000

*Sig ≤ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้านดี ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ ก่อนการจัดกิจรรมสูงกว่าหลังการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านเก่ง ได้แก่ แรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และสัมพันธภาพรับผิดชอบ ก่อนการจัดกิจรรมสูงกว่าหลังการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านสุข ได้แก่ ความภูมิใจในตัวเอง พอใจชีวิต และความสุขสงบทางใจ ก่อนการจัดกิจรรมสูงกว่าหลังการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมติฐานที่ได้กำหนดไว้

สรุปได้ว่า แผนการจัดกิจการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข อยู่ในระดับต่ำกว่าปกติก่อนการจัดกิจกรรม และอยู่ในระดับปกติหลังการจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลมีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยกิจกรรมดังกล่าวออกแบบตามขั้นตอนที่เป็นระบบ

ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นนำเสนอเกม ขั้นให้ผู้เล่นทดลองเล่น ขั้นแข่งขัน และขั้นสรุปและสุขปฏิบัติ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนุกสนาน และเกิดความพึงพอใจในตนเอง สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (กุลธิดา เธียรผาติ, 2559) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลกและพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ที่กล่าวว่าสุขภาพเป็นภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการจัดกิจกรรมพลศึกษาอย่างเหมาะสมสามารถส่งเสริมองค์ประกอบดังกล่าวได้อย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะในด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไชยยา มะณี (2568) ที่แม้ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านพัฒนาการทางร่างกายบางด้านจากการฝึกกีฬาแฮนด์บอล แต่ก็แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของกิจกรรมกีฬาในการเสริมสร้างคุณลักษณะอื่นที่สำคัญต่อการพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์ เช่น ความเข้มแข็งทางจิตใจ และการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยของ วิริทธิ์พล แก่นจันทร์ (2565) ยังชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาที่เน้นการทำงานเป็นทีมและทฤษฎีแรงจูงใจ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบอย่างมีเป้าหมายและมีโครงสร้างชัดเจนสามารถพัฒนาอารมณ์และทักษะสังคมของนักเรียนได้ การศึกษาของ ชนิสรา แก้วลี และคณะ (2565) ยังแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบใน 5 ขั้นตอน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านสติปัญญาของนักเรียนได้เช่นกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบและมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ส่งผลดีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ทั้งในด้านความเข้าใจและควบคุมอารมณ์ การมีสัมพันธภาพที่ดี และการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

2. ผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลมีต่อความลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษานอกจากนั้น กีฬาแฮนด์บอลเป็นกีฬาประเภททีมที่มีลักษณะการเล่นรวดเร็ว ผู้เล่นต้องเคลื่อนที่ ส่ง รับ และยิงประตูภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและพื้นที่ จึงจำเป็นต้องควบคุมอารมณ์ของตนเอง ตัดสินใจอย่างรวดเร็ว แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และสื่อสารกับเพื่อนร่วมทีมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันยังต้องเคารพกติกา ยอมรับการตัดสินของผู้ตัดสิน และควบคุมตนเองเมื่อเกิดการปะทะหรือเผชิญกับความกดดันจากการแข่งขัน กระบวนการดังกล่าวส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการกำกับอารมณ์ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้งด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านกีฬาแฮนด์บอลยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์แห่งความสำเร็จจากการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือกัน การแก้ปัญหาร่วมกัน และการบรรลุเป้าหมายของทีม ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจในการเรียน และความสุขจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาด้านสุข (Happiness) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Positive Youth Development และ Social and Emotional Learning ที่เสนอว่าการจัดกิจกรรมกีฬาในลักษณะร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Fernandes et al. (2024) ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาของเยาวชน โดยเฉพาะกีฬาประเภททีม มีความสัมพันธ์กับระดับความฉลาดทางอารมณ์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความพึงพอใจในชีวิตที่สูงขึ้น โดยความฉลาดทางอารมณ์เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการเล่นกีฬากับสุขภาวะของวัยรุ่น นอกจากนี้ Gabour et al. (2024) ยังรายงานว่า เด็กอายุ 10–13 ปีที่มีกิจกรรมทางกายในระดับที่เหมาะสมมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กที่มีกิจกรรมทางกายน้อย สนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาอย่างต่อเนื่องสามารถส่งเสริมการพัฒนาด้านอารมณ์ของเด็กและเยาวชนได้ สำหรับกีฬาแฮนด์บอลโดยเฉพาะ งานวิจัยด้านจิตวิทยาการกีฬาแสดงให้เห็นว่าลักษณะของเกมที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทีม การสื่อสาร การยึดเป้าหมายร่วมกัน และการควบคุมอารมณ์ภายใต้สถานการณ์การแข่งขัน มีความสัมพันธ์กับความเหนียวแน่นของทีม การลดความวิตกกังวลในการแข่งขัน และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เล่น จึงอธิบายได้ว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลไม่ได้พัฒนาเฉพาะทักษะทางกายหรือทักษะกีฬาเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ในบริบทของประเทศไทย แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาผลของกิจกรรมพลศึกษาหรือกีฬาต่อคุณลักษณะด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาที่ใช้ กีฬาแฮนด์บอล เป็นสื่อในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีจำนวนจำกัด ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ และสนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลสามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนในบริบทโรงเรียนไทยได้

สรุปผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ สามารถเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สามารถนำเอาแผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ไปปรับใช้ให้สอดคลองกับเนื้อหาหรือบริบทของผู้เรียนในรายวิชาอื่น ที่มีกิจการการเรียนรู้รูปแบบเดียวกัน หรือนำแผนการจัดกิจกรรมไปใช้ในกาพัฒนาในด้านอื่นร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการออกแบบกิจกรรมพลศึกษา ควรพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เนื้อหาในรายวิชารูปแบบการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมด้วย และควรพัฒนารูปแบบของการจัดกิจกรรมให้มีหลากหลายนอกเหนือจากการใช้กีฬาแฮนด์บอลในแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งประยุกต์ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์รวมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา ของนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2566). *อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง).* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงไกร ยาม่วง. (2560). *โปรแกรมกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชัยภูมิ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

กุลธิดา เธียรผาติ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางจิตใจกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักกีฬารักบี้ฟุตบอล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ชนิสรา แก้วลี. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบสืบเสาะหาความรู้ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *Journal of Education Rajabhat Maha Sarakham University, 19*(3), 71–82.

ไชยยา มะณี. (2568). ผลของการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาแฮนด์บอลต่อการประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือและสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. *Journal of Buddhist Education and Research, 11*(1), 283–300.

นฤมล รอดเนียม, ธเนศพล สุขสด, & อนุรักษ์ ปักการะนัง. (2567). ผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมทางกายด้านกีฬาและนันทนาการตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4–6. *Academic Journal of Thailand National Sports University, 16*(3), 191–202.

ประภาศ ปานเจี้ยง. (2566). อุดมการณ์ความเป็นครู: บ่มเพาะ ผลิต และปลดปล่อยเสรีภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 34*(1), 20–31.

ปรียานุช ตันวัฒนเสรี. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้แนวคิดการกำกับตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 14*(3), 231–245.

วิริทธิ์พล แก่นจันทร์. (2565). *ผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจร่วมกับการทำงานเป็นทีมที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนของนักกีฬาทีมโรงเรียนมัธยมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สุพัตรา นุตรักษ์. (2565). *รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

อภิสรา โสมทัศน์, ธีรชัย นิลรัตน์คำ, ลลิตวดี คำตุ้ย, วรรษา บุตรน้ำเพชร, ศิรประภา ฮาดสม, ภัทธกร บุบผัน, & อ้อมใจ แต้เจริญวิริยะกุล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพครอบครัว การเล่นกีฬา และความฉลาดทางอารมณ์ในนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 13*(1), 126–134.

Fernandes, H. M., Costa, H., Esteves, P., Machado-Rodrigues, A. M., & Fonseca, T. (2024). Direct and indirect effects of youth sports participation on emotional intelligence, self-esteem, and life satisfaction. *Sports, 12*(6), Article 155.

Gabour, M. C., You, T., Fleming, R., McNicholas, P. D., & Gona, P. N. (2024). The association of physical activity duration and intensity on emotional intelligence in 10–13-year-old children. *Sports Medicine and Health Science, 6*(4), 331–337.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 114 - 123 ISSN 2985-2137 (Online)

Guidelines for Developing Schools into Learning Organizations under the Khon Kaen Primary Educational Service Area 5

Praewitra Thongpha [1*], Amnaj Chanawongse [2] and Jiraporn Wicharapote [3]

[1, 2, 3] College of Asian Scholars.

* Corresponding author. E-mail: Paerwitra@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study the current condition Desired conditions and necessary for the developing to learning organization in schools under the Khon Kaen Primary Educational Service Area 5, and 2) to develop guidelines for developing schools into learning organizations under the same area. This research adopts a mixed-methods approach, which is divided into two phases: phase 1: This phase involves studying the current state, desired state, and essential needs for schools to become learning organizations. The sample group consists of a total of 328 individuals. These samples were selected according to the Krejcie and Morgan table. The research tools used were questionnaires, designed on a 5-point Rating Scale with a Dual-Response Format. phase 2: This phase involves studying the guidelines for developing schools into learning organizations. Step 1 consists of interviewing experts using a semi-structured interview format the sample group for this step includes 9 selected through purposive. Step 2 involves drafting the guidelines for developing schools into learning organizations, and Step 3 evaluates the appropriateness and feasibility of these guidelines. The tools used include a 5-point Rating Scale to assess the appropriateness of the guidelines, rated by 9 experts selected through purposive sampling. Statistical methods employed include percentage, mean, standard deviation, and the index of necessity for development.

The result of the research that:1) The current state and desired state of schools as learning organizations revealed that the overall current state was rated at a high level while the desired state was rated at the highest level. 2) The guidelines for developing schools into learning organizations in Khon Kaen Primary Educational Service Area 5, ranked by necessity for development, are as follows: Technology integration 3 guidelines, Knowledgeable individuals 3 guidelines, Thought process frameworks 3 guidelines, Collaborative team learning 3 guidelines, Systematic thinking 3 guidelines, Shared vision 3 guidelines. The appropriateness of the development guidelines for becoming learning organizations was rated as high, and the feasibility of implementing the guidelines was rated at the highest level.

Keywords: Guidelines Developing, Learning Organizations, Khon Kaen Primary Educational Service Area 5.

Received 16 July 2026; Revised 18 July 2026; Accepted 1 August 2026

แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

แพรวิตรา ทองผา [1*], อำนาจ ชนะวงศ์ [2] และ จิราพร วิชระโภชน์ [3]
[1, 2, 3] วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
* Corresponding author. E-mail: Paerwitra@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 328 คน โดยเทียบกับตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะตอบสนองคู่ ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 ร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ใช้แบบประเมินความเหมาะสม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยเรียงตามความต้องการจำเป็นและต้องการพัฒนา ได้ดังนี้ 1. ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ 3 แนวทาง 2. ด้านบุคคลรอบรู้ 3 แนวทาง 3. ด้านรูปแบบทางความคิด 3 แนวทาง 4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3 แนวทาง 5. ด้านการคิดเชิงระบบ 3 แนวทาง 6. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 3 แนวทาง ประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, องค์กรแห่งการเรียนรู้, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมถึงผลกระทบจากการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับแรงกดดันภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการศึกษา การติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ระบบการศึกษาของประเทศจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษา ลดช่องว่างทางโอกาสทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ การบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในด้านความคล่องตัว การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และนวัตกรรม ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาองค์การให้มีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร (ชวลิต

โพธิ์นคร อ้างถึงใน ศิรประภา พิลาโสภา, 2563) ในบริบทของการศึกษา “องค์การแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ ปรับตัว และสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การศึกษาถือเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังที่ Nelson Mandela กล่าวไว้ว่า “การศึกษาคืออาวุธที่ทรงพลังที่สุดที่จะสามารถเปลี่ยนโลกได้”(วีรยา สัจจะเขตต์, 2564)

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์การ โดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ สภาวะของการเป็นผู้นำในองค์การ (Leadership) และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน การมีองค์กรแห่งการเรียนรู้จะทำให้องค์กรและบุคลากรมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม สร้างกระบวนการในการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจเพื่อเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมทำงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้องค์การเข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขัน หรือการทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สอดคล้องกับแนวคิดของวุฒินันท์ ประธาน และศันสนีย์ จะสุวรรณ์ (2564) ที่ได้นิยามองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์กรที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเอง นำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีที่ทำการตั้งอยู่ที่อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรในพื้นที่บริการ 7 อำเภอ ภายในจังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 253 โรงเรียน มีนโยบายกับโรงเรียนในสังกัดในการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพในการกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาไว้ว่า ภายในปี 2570 จะเป็นองค์กรชั้นนำระดับภูมิภาค ด้านบริหารจัดการที่มุ่งสู่มาตรฐาน บริการเหนือความคาดหมาย ภายใต้แนวทางศาสตร์พระราชา อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบในโรงเรียนซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารโรงเรียน เช่น ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการทำงานที่เป็นระบบ การวางแผนร่วมกัน รวมถึงการนำเทคโนโลยี เครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เป็นไปตามกรอบอัตรากำลัง การโยกย้าย และการเกษียณอายุของครูและบุคลากรเป็นประจำ การเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากรทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ก่อให้เกิดการสูญเสียความรู้จากบุคลากรนั้น ๆ การได้บุคลากรใหม่มาทดแทนต้องใช้เวลานาน ส่งผลให้การบริหารจัดการภายในโรงเรียนเกิดความล่าช้า โดยทั่วไปการแก้ปัญหาจะต้องส่งบุคลากรเข้าเรียนรู้งานใหม่ทุกครั้ง ซึ่งทำให้เสียเวลาและทรัพยากรในการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมใหม่ การเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากรภายในโรงเรียนเช่นนี้ จึงนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5, 2568)

จากความเป็นมาและความสำคัญ สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็น “องค์การแห่งการเรียนรู้” ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงผู้ปฏิบัติงาน ให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์นวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า และพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของวิจารณ์ พาณิช (2550) ยุรพร ศุทรรัตน์ (2552), Garvin (1993) Marquardt and Reynolds (1994), Bennett and O'Brien (1994)และ Marquardt (1996) ได้องค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 2.ด้านการคิดเชิงระบบ 3.ด้านบุคคลรอบรู้ 4.ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5.ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ 6.ด้านรูปแบบทางความคิด

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 230 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,014 คน รวมทั้งสิ้น 2,244 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต5 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต5, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต5 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง (Krejcie & Morgan ,1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครูผู้สอน จำนวน 294 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่มีลักษณะตอบสนองคู่ (Dual – Response Format) เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (alpha coefficient) ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้จะมีค่า ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553)

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ถึงผู้บริหารสถานศึกษาใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต5 นำแบบสอบถามแจกให้กับโรงเรียน ได้ครบ 328 ชุด นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผล ตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ของแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ ตอนที่ 2แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็น (Need Assessment) โดยนำข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาหาดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)

1.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จัดลำดับความต้องการจำเป็น ที่มีค่า PNI Modified ค่าเฉลี่ย 3 ลำดับสุดท้าย มาร่างแบบสัมภาษณ์แนวการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00

ขั้นตอนที่ 2 ร่างการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ในประเด็นที่กำหนดจากแบบสัมภาษณ์ ตามวันที่กำหนด วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และรวมประเด็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นขององค์ประกอบเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

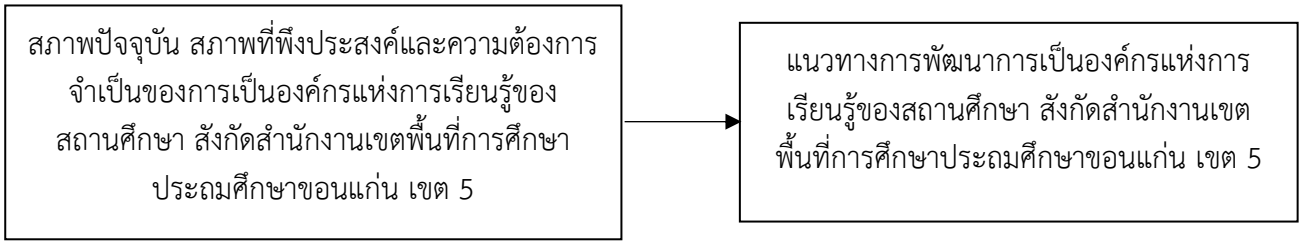
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

3.1 ศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา แบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Likert' Rating Scale) โดยแบบประเมินที่นำไปใช้ได้แต่ละข้อตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และพบทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

3.2 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งจัดพิมพ์แบบประเมินต้นฉบับที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจง ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และสรุปแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบการเป็น	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	3.75	0.71	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด	0.251	5
2. ด้านการคิดเชิงระบบ	3.70	0.77	มาก	4.62	0.49	มากที่สุด	0.249	6
3. ด้านบุคคลรอบรู้	3.61	0.71	มาก	5.11	0.46	มากที่สุด	0.302	1
4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.67	0.71	มาก	4.62	0.49	มากที่สุด	0.261	4
5. ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้	3.61	0.77	มาก	4.66	0.50	มากที่สุด	0.290	2
6. ด้านรูปแบบทางความคิด	3.69	0.77	มาก	4.68	0.47	มากที่สุด	0.270	3
รวม	**3.67**	**0.74**	**มาก**	**4.73**	**0.48**	**มากที่สุด**	**0.271**	**-**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมและรายด้าน พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในด้านของด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการคิดเชิงระบบ ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ และด้านบุคคลรอบรู้ ตามลำดับ

2. สภาพที่พึงประสงค์ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบุคคลรอบรู้ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ ด้านการคิดเชิงระบบ ตามลำดับ

3. ความต้องการจำเป็น (PNI) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI = 0.271) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบุคคลรอบรู้ (PNI = 0.302) รองลงมา คือ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ (PNI = 0.290) ด้านรูปแบบทางความคิด (PNI = 0.270) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (PNI = 0.261) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม (PNI = 0.251) และด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบ (PNI = 0.249) ตามลำดับ

2. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีทั้งหมด 6 ด้าน 18 แนวทาง มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อ

เป็นแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวม ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ได้ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องต่อการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีศักยภาพในการเรียนรู้ มีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้และพัฒนาตนเองได้” กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานให้เกิดความเป็นเลิศ โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ตลอดจนยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนะ ครองสา (2560) ซึ่งศึกษาการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีแพร่ พบว่า ภาพรวมของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมบุคลากรให้เข้ารับการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงวิสัยทัศน์ กระตุ้นให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการประยุกต์ใช้กระบวนการ PDCA ในการบริหารจัดการและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษามีความพร้อมในการก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สภาพที่พึงประสงค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษามีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และทักษะที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาตนเองและยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรเป็น “บุคคลรอบรู้” ที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดวิเคราะห์ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับในการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บุคลากรในสถานศึกษาควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร เพื่อสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพที่เข้มแข็งและเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ที่ระบุว่า “องค์กรแห่งการเรียนรู้คือองค์กรที่บุคลากรเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และสามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล” ทั้งยังสนับสนุนให้เกิดระบบการทำงานที่เชื่อมโยงกันเป็นทีม (Team Working) อันส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิผล (Efficiency) ขององค์กร ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศริประภา พิลาโสภา (2563) ที่พบว่าการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ใฝ่รู้ มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพในทุกมิติความต้องการจำเป็นแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นได้จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคคลรอบรู้ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ ด้านรูปแบบทางความคิด ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการคิดเชิงระบบ ตามลำดับ ซึ่งสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับฐิติพร พิบูลย์วงศ์ (2559) และสอดคล้องตามที่ Fulmer and Key (1998) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้อยู่เสมอของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายขีดความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ กระบวนการเรียนรู้ต้องเน้นการเรียนรู้ที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงคุณภาพของงานให้ดีขึ้น เพราะองค์กรต้องก้าวทันต่อการแข่งขันและการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้องค์กรมีกำลังคนพร้อมที่จะใช้ความรู้และความสามารถของบุคลากรทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 6 ด้าน 18 แนวทาง ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ใน ระดับมากและมากที่สุด การที่แนวทางดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับสูงมากนี้ สามารถอภิปรายได้ว่า เป็นผลมาจาก ความเข้มแข็งของระเบียบวิธีวิจัย ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีฐานข้อมูลจากพื้นที่เป็นตัวตั้งต้น กล่าวคือ แนวทางนี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นจากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในบริบทของพื้นที่ ทำให้แนวทางที่ได้มีความเฉพาะเจาะจง และตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ค่า "ความเป็นไปได้" ในการนำไปปฏิบัติจริงอยู่ในระดับสูงมาก ในขณะเดียวกันการที่ค่า “ความเหมาะสม” อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความถูกต้องตามหลักการบริหารและสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางทั้ง 6 ด้านที่นำเสนอสามารถสะท้อนองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน ได้แก่ 1) ด้านบุคคลรอบรู้ 2) ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ 3) ด้านรูปแบบทางความคิด 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และ 6) ด้านการคิดเชิงระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ จันทร์กระจ่าง (2562) ที่ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมีระบบการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร จะสามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภรณ์ สาระสมบัติ (2564) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ซึ่งพบว่า แนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การสนับสนุนให้บุคลากรแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของครูและผู้บริหาร ผลการศึกษาทั้งสองฉบับดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยเรียงตามความต้องการจำเป็นและต้องการพัฒนา ได้ดังนี้ 1. ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ 3 แนวทาง 2. ด้านบุคคลรอบรู้ 3 แนวทาง 3. ด้านรูปแบบทางความคิด 3 แนวทาง 4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3 แนวทาง 5. ด้านการคิดเชิงระบบ 3 แนวทาง 6. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 3 แนวทาง ประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการศึกษาจากสภาพที่เป็นปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 และเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านบุคคลรอบรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรในสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และสร้างความเป็นมืออาชีพทางวิชาชีพครูให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ในการดำเนินงานการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โรงเรียนควรวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียนก่อนจากนั้นจึงนำแนวทางที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้ให้เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ภายในองค์กร เทคโนโลยีที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

ชนะ ครองสา. (2560). การพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีแพร่. *วารสารครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2*(4), 13-27.

ฐิติพร พิบูลย์วงศ์. (2559). แนวทางการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของธนาคารออมสินภาค 14.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ยุรพร ศุทธรัตน์. (2552). *องค์การเพื่อการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒินันท์ ประธาน และ ศันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564). *องค์กรแห่งการเรียนรู้ : การจัดการความรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนัก.* การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 (น. 14-38).

วีรยา สัจจะเขตต์. (2564). *การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

วิจารณ์ พานิช. (2550). วิถีแห่งองค์กรอัจฉริยะ. *จุลสารอุตสาหกรรมสัมพันธ์, 73*, 2-3.

ศิรประภา พิลาโสภา.(2563).การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39*(2), 7 – 18.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.* ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภาภรณ์ จันทร์กระจ่าง. (2562). *แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2568). *ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. [ออนไลน์].* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2568 จาก: http://web.kkn5.go.th/.

อาภรณ์ สาระสมบัติ .(2564). *การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนครพนม).

Bennett, J. K., and O, Brien, M. J. (1994). The Building Blocks of the Learning Organization. *Training. 3 June 1994*, 41-49.

Garvin, D.A. (1993). Building a Learning Organization. *Harvard Business Review, 71*, 78-91.

Fulmer, R., & Key, B. (1998). A conversation with Peter Senge: New developments in organization leaning. *Organizational Dynamics, 27*(2), 33 – 42.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Marquardt, M. J. (1996). *Building the learning organization: a systems approach to quantum improvement and global success.* McGraw Hill.

Marquardt, M.J. and Reynolds, A. (1994). *The Global Learning Organization.* New York:McGraw-Hill.

Senge, P.M. (1990). *The Fifth Discipline Field Book: Strategies and Tools for Building a Learning Organization.* New York: Doubleday.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 124 - 131 ISSN 2985-2137 (Online)

Developing a BBL (Brain-Based Learning) Model Combined with Skill-Building Exercises to Promote Reading Comprehension Skills for Fourth-Grade Elementary School Students

Watchara Simma [1*], Nichapha Kankhunthod [2] and Nataya Hokpanna [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University.

* Corresponding author. E-mail: Watchara.si@ksu.ac.th

ABSTRACT

This research aims to 1) study the problems, needs, and a draft instructional model integrating Brain-Based Learning (BBL) with skill-practice exercises to enhance reading comprehension skills among Prathom Suksa 4 students; and 2) experimentally implement the draft BBL-based instructional model combined with skill-practice exercises to enhance reading comprehension skills among Prathom Suksa 4 students; and 3) to study the effects of using a Brain-Based Learning (BBL) instructional model combined with skill-building exercises to enhance reading comprehension skills among Prathom Suksa 4 students, by comparing pre- and post-instruction performance across three phases. Phase 1 involved studying the current situation and baseline data—gathering information from eight teachers and eleven students under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3—and conducting a preliminary trial (try-out) at Kham Mun Phadung Wit School to determine the effectiveness of the instructional model Phase 2 involved piloting the learning management model with a sample group consisting of 16 Prathom Suksa 4 students from Chumchon Ban Bon Witthaya School, selected through purposive selection. The activities were conducted over a total duration of 8 hours, and phase 3 involved studying the effects of the learning management model and comparing reading comprehension skills. The statistics used for data analysis included the mean, standard deviation, and the dependent samples t-test.

The research findings revealed that 1) Most students struggle with the fundamental skill of identifying main ideas and lack reading motivation, while teachers seek practical innovations that foster reading comprehension skills 2) the developed innovation consists of five stages: 1) warm-up, 2) knowledge presentation, 3) hands-on learning, 4) knowledge summarization, and 5) knowledge application; it achieved an efficiency (E1/E2) of 73/76, exceeding the established criterion; and 3) the students' reading comprehension skills after instruction were significantly higher than before instruction at the .05 level.

Keywords: BBL learning management model, Reading comprehension, Skill practice.

Received 16 July 2026; Revised 28 July 2026; Accepted 1 August 2026

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วัชรา สิมมา [1*], ณิชาภาท์ กันขุนทศ [2] และ นาตยา หกพันนา [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
***** Corresponding author. E-mail: Watchara.si@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) ทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานจากครูผู้สอนจำนวน 8 คน และนักเรียนจำนวน 11 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 รวมทั้งการทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ณ โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านบอนวิทยา จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ใช้เวลาจัดกิจกรรมรวม 8 ชั่วโมง และระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านทักษะพื้นฐานในการแยกแยะใจความสำคัญ และขาดแรงจูงใจในการอ่าน ขณะที่ครูผู้สอนมีความต้องการนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความและสามารถนำไปใช้ได้จริง 2) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง 2) ขั้นนำเสนอความรู้ 3) ขั้นลงมือเรียนรู้ 4) ขั้นสรุปความรู้ และ5) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ โดยมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 73/76 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ 3) ทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL, การอ่านจับใจความ, แบบฝึกทักษะ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทย เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า ตลอดจนเป็นเครื่องมือทางสติปัญญาในการพัฒนาคนและเสริมสร้างเอกภาพของชาติ ในบริบทของการศึกษายุคปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลข่าวสารอันท่วมท้น ทักษะทางด้านภาษาถือเป็นแกนกลางและรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ และการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศที่ซับซ้อนรอบตัว การพัฒนาทักษะด้านภาษาของผู้เรียนในปัจจุบันยังคงเผชิญความท้าทายรอบด้าน จากสภาพแวดล้อมทางสื่อสังคมที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการใช้ภาษาแบบลดทอนความละเอียดอ่อน ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากขาดความสามารถในการจับใจความเชิงลึก การคิดวิเคราะห์แยกแยะ และการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (2567) ที่ได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568 ภายใต้ปรัชญาและแนวคิดหลัก “เรียนดี มีความสุข” ซึ่งมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จากการท่องจำหลักภาษาแบบเดิมไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อการเรียนรู้ยุคใหม่เข้ามาสนับสนุนภายใต้แนวคิด “Anywhere Anytime”การนำนโยบายนี้มาปรับใช้ในการพัฒนาทักษะด้านภาษาจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้

ฝึกฝนการใช้ภาษาผ่านสถานการณ์จำลอง การคิดวิเคราะห์ร่วมกัน และการสรุปใจความสำคัญอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตนคติที่ดี มีความภาคภูมิใจ และมีความสุขกับการเรียนรู้ภาษาในระบบการศึกษายุคใหม่อย่างแท้จริง

การอ่านจับใจความเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อนักเรียนทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าและการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัชญ์ฐาภา สะตะ, (2565)ที่ระบุว่าการอ่านจับใจความเป็นกลไกสำคัญในการรับสารและสรุปแก่นสาระที่เป็นประโยชน์จากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลประเภทต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของนิทาน บทความ วรรณคดี หรือสารคดีเชิงวิชาการ หากผู้เรียนขาดความสามารถในการอ่านจับใจความ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงทำให้การอ่านและการคิดวิเคราะห์ในระดับที่สูงขึ้นไปทำได้ยาก เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับข้อมูลใหม่ ตลอดจนขาดความเข้าใจในการมองหาคำสำคัญ (Keywords) ที่จะช่วยนำทางไปสู่การทำความเข้าใจโครงเรื่องและเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียน ดังนั้น การฝึกฝนกลวิธีการอ่านจับใจความอย่างเป็นระบบจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และช่วยเพิ่มศักยภาพการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดสมรรถนะสำคัญด้านการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์แยกแยะ ซึ่งผู้เรียนมักประสบปัญหาไม่สามารถคัดแยกแก่นสาระหลักออกจากรายละเอียดปลีกย่อยของบทอ่านได้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุภาพร เหล่ารอด (2566) ที่ระบุว่าพฤติกรรมการอ่านของผู้เรียนระดับประถมศึกษามักเป็นการอ่านผ่านหน้ากระดาษโดยขาดเครื่องมือช่วยจัดระบบความคิด ทำให้ไม่สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้อย่างถูกต้อง ประกอบกับข้อจำกัดจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายตามตำราและการท่องจำหลักภาษามากเกินไป ซึ่ง นิตติยา เหง้าโอสา (2565) ได้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการสอนในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้บรรยากาศในชั้นเรียนเกิดความตึงเครียดและกดดันแล้ว ยังลดทอนความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนลงอย่างมีนัยสำคัญ สภาพการณ์เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยลบโดยตรงที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับความสามารถการอ่านจับใจความของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการทำงานของสมองมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุทิวัต ถิรประวัติ (2567) ที่ระบุว่า BBL เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาการทำงานของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสและการเชื่อมโยงข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สัญลักษณ์อย่างเป็นระบบ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวแบบผ่อนคลาย ไม่กดดัน และพร้อมเปิดรับข้อมูลอย่างมีความหมาย ซึ่งกลไกดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นวงจรหลักการเรียนรู้และความจำระยะยาวของสมอง สอดรับกับผลการวิจัยทางด้านภาษาไทยของ ภัสรามาศ โพธิญาน, (2566) ที่ค้นพบว่าการนำทฤษฎีสมองเป็นฐานเข้ามาขับเคลื่อนกิจกรรมในห้องเรียน ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงรุก สามารถเปลี่ยนผ่านการจัดการเรียนรู้แบบท่องจำดั้งเดิมไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะการอ่านจับใจความเชิงลึก ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการประมวลผลข้อมูล และสรุปใจความสำคัญได้อย่างแม่นยำ อีกทั้งยังช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยควบคู่ไปกับการสร้างเจตนคติที่ดีและสร้างความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning : BBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาทักษะการสรุปใจความสำคัญและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อออกแบบ พัฒนา และทดสอบประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 รวมทั้งครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจริง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนชุมชนบ้านบอนวิทยา อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองนำร่อง (Try-out) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ จำนวน 11 คน เพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง

1.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนชุมชนบ้านบอนวิทยา, โรงเรียนบ้านค้อราษฎร์บำรุงวิทยา, โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ และโรงเรียนโคกกลางสมเด็จ โดยคัดเลือกตัวแทน โรงเรียนละ 2 คน เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.5 ผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้จำนวน 2 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความสอดคล้องของโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ BBL และแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ (นวัตกรรมที่ใช้ในการทดลอง) ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล (เครื่องมือวัดและประเมินผล) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวัดทักษะการอ่านจับใจความทางการเรียนทั้งก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีทักษะการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 16 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำร่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ BBL และแบบฝึกทักษะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องและหาค่าประสิทธิภาพเบื้องต้นก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 16 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) ดำเนินการทดสอบทักษะการอ่านจับใจความกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2) การดำเนินการทดลอง (Treatment) ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นเวลา 8 ชั่วโมง

3) การทดสอบหลังเรียน (Post - test) เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความชุดเดิม เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลพัฒนาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนในระยะที่ 1 รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ในระยะที่ 2 โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การปรับปรุงร่างแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะให้มีความสมบูรณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) การหาคุณภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์หาค่าความ ยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดทักษะ

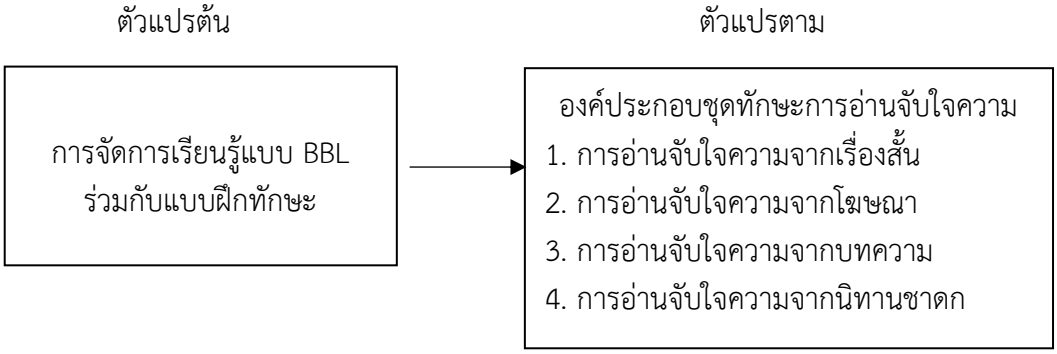
1) การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E1/E2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70

2) การเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านจับใจความระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples

3) สถิติพื้นฐาน ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แสดงกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานในการแยกแยะใจความสำคัญ ไม่สามารถสรุปประเด็นหลักและประเด็นรองได้อย่างถูกต้อง รวมถึงขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ในด้านการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนมีความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนชัดเจน และมีสื่อแบบฝึกทักษะที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะสำคัญคือ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง (Warm-up) 2) ขั้นนำเสนอความรู้ (Present) 3) ขั้นลงมือเรียนรู้ (Learn-Practice) 4) ขั้นสรุปความรู้ (Summary) และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้อง อยู่ในระดับสูงและผลการทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม พบว่า มีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 73/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า จากการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านบอนวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่าทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิผลในการยกระดับความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนได้จริงและเหมาะสมที่จะนำไปขยายผลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจับใจความ ไม่สามารถระบุใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน และครูผู้สอนมีความต้องการสื่อที่ช่วยพัฒนาการอ่านจับใจความอย่างเป็นระบบขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเดิมมักเน้นการอ่านตามครูและตอบคำถามท้ายบท โดยขาดเทคนิคกระตุ้นวิเคราะห์ข้อมูลออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เชาวนันต์ อันนอก และคณะ (2567) และ อโนชา มากผล (2567) ที่ระบุว่า นักเรียนระดับประถมศึกษามักประสบปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์และสรุปประเด็นหลักแยกจากประเด็นรองในการอ่าน ขณะเดียวกันการที่ครูต้องการสื่อเชิงระบบเป็นเพราะการอ่านจับใจความจัดเป็นทักษะคิดขั้นสูงที่ยากต่อ

การสอนแบบบรรยาย ครูจึงจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมที่มีลำดับขั้นตอนเพื่อช่วยจัดระเบียบความคิดของนักเรียนให้สามารถแยกแยะใจความสำคัญได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 73/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบผ่านขั้นตอน R&D และมีการสร้างแบบฝึกทักษะที่ผ่านการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยากตามหลักการพัฒนาสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชญ์ฐาภา สะตะ, (2565) ที่ระบุว่า แบบฝึกทักษะด้านการอ่านจับใจความที่มีคุณภาพและผ่านการออกแบบอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนสามารถช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าคะแนนทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เทคนิค BBL และแบบฝึกทักษะ ช่วยให้นักเรียนสามารถตั้งคำถามและหาคำตอบจากเนื้อเรื่องได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุทิวัต ถิรประวัติ (2567) ที่ระบุว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับชุดฝึกปฏิบัติที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถช่วยจัดระเบียบความคิดและยกระดับความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนให้แม่นยำยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เผชิญกับความยากลำบากในการแยกประเด็นสำคัญออกจากเนื้อเรื่องที่อ่าน ส่งผลให้ไม่สามารถสรุปใจความสำคัญได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งรูปแบบการเรียนการสอนเดิมยังไม่สามารถกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ ครูผู้สอนจึงมีความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL) ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน ควบคู่กับสื่อแบบฝึกทักษะเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และฝึกฝนทักษะการอ่านจับใจความได้อย่างเป็นระบบ

2. คุณภาพและประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงเนื้อหาในระดับมากที่สุดจากการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 73/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีคุณภาพตามมาตรฐานของกระบวนการวิจัยและพัฒนาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบจัดการเรียนรู้ต่อพัฒนาการของผู้เรียน ผลการประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านบอนวิทยา มีทักษะการอ่านจับใจความที่พัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความอย่างเป็นลำดับ สามารถระบุใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้แม่นยำขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ BBL เข้าสู่แผนปฏิบัติการประจำปี พร้อมพัฒนาระบบนิเทศติดตามการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

1.2 ควรมีการจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้แก่ครูผู้สอน เกี่ยวกับการใช้เทคนิค BBL และการสร้างแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการคิด เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบท

และศักยภาพของนักเรียน ตลอดจนสามารถกระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการจัดทำคลังสื่อและนวัตกรรมต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้แบบ BBL และเทคนิคการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับครูในการนำไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆ หรือ กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กับทักษะทางภาษาด้านอื่น เช่น ทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หรือทักษะการพูดสรุปความ เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะภาษาไทยที่ครบถ้วนทุกด้าน

2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงเปรียบเทียบหรือวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น นักเรียนในระดับชั้นที่ต่างกัน หรือนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้และประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่กว้างขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมนี้ให้อยู่ในรูปแบบของสื่อดิจิทัลหรือแอปพลิเคชัน โดยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ BBL เข้ากับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถฝึกฝนทักษะการอ่านจับใจความได้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลและตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

เชาวนันต์ อันนอก, ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์, และสมาน เอกพิมพ์. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4*(3), 276-289.

ณัชญ์ฐาภา สะตะ, (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค KWL ประกอบแบบฝึกทักษะ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

นิตติยา เหง้าโอสา. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค 5W1H เสริมด้วยผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Integration Social Sciences and Development, 5*(2), 72–81.

สุภาพร เหล่ารอด. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPsร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5*(6), 196 – 208.

ภัสรามาศ โพธิญาน. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7*(3), 232-241.

สุทิวัต ถิรประวัติ. (2567). การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับชุดฝึกปฏิบัติและการอ่านจับใจความ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กระทรวงศึกษาธิการ.

อโนชา มากผล. (2567). *การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ SQ4R และ 5W1H ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 132 - 140 ISSN 2985-2137 (Online)

Developing a Phonics-Based Learning Model Combined with Colored Letters to Enhance Reading and Spelling Skills According to Standard Spelling Rules for Fourth-Grade Elementary School Students

Parichatr Sarakhan [1*], Nichapha Kankhunthod [2] and Nataya Hokpanna [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University.

* Corresponding author. E-mail: parichat.sa@ksu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the problems, needs, and draft a phonics-based learning model combined with colored letters to enhance spelling skills for fourth-grade students; 2) test the draft phonics-based learning model combined with colored letters; and 3) study the effectiveness of the learning model and compare the spelling skills of fourth-grade students before and after the intervention, based on the 70/70 criterion. The research employed a Research and Development (R&D) model in three phases: Phase 1 involved studying the problem and gathering background information from 8 teachers and 11 students, as well as conducting a preliminary try-out to determine the effectiveness of the learning management model at Khammun Phadungwet School. Phase 2 involved testing the learning model with a purposive sample group of 13 fourth-grade students from Suangnoen Wittayakom School, using a total of eight hours of instruction; and Phase 3 involved studying the effectiveness of the learning model and comparing spelling skills before and after the intervention. The statistical methods used to analyze the data included mean, standard deviation, and t-test.

The research findings revealed that: 1) Most students had problems with reading and spelling words according to standard rules, while teachers desired a learning management model that would promote and develop reading and spelling skills according to standard rules so that students could read and spell words correctly and effectively. 2) The phonics learning model combined with colored letters consisted of 4 steps 1) learning letter sounds, 2) practicing sound blending, 3) recognizing sound comparisons, and 4) practicing reading and writing words for comprehension. Its effectiveness (E1/E2) was 72/76, which was higher than the set criterion. 3) Students' scores in reading and spelling skills according to standard rules were significantly higher after the intervention than before, at a statistical significance level of .05.

Keywords: Phonics-based learning model, Spelling, Consonant Clusters, Colored Letters.

Received 16 July 2026; Revised 28 July 2026; Accepted 1 August 2026

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปาริฉัตร สาระขันธ์ [1*], ณิชาภาท์ กันขุนทศ [2] และนาตยา หกพันนา [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
* Corresponding author. E-mail: parichat.sa@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) ทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราก่อนเรียนและหลังเรียนตามเกณฑ์ 70/70 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานจากครูผู้สอนจำนวน 8 คน และนักเรียนจำนวน 11 คน รวมทั้งทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ณ โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนินวิทยาคม จำนวน 13 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ใช้เวลาจัดการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการอ่านสะกดคำตรงตามมาตรา ขณะที่ครูผู้สอนต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตรา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านสะกดคำ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เรียนรู้เสียงตัวอักษร 2) ฝึกการประสมเสียง 3) รู้จักการเทียบเคียงเสียง 4) หัดอ่านเขียนเข้าใจคำ โดยมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์, การอ่านสะกดคำ, มาตราตัวสะกด, อักษรสี

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การเรียนรู้และการดำรงชีวิตของคนไทย การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะทางภาษา สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนสามารถนำทักษะทางภาษาไปใช้ในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทักษะการอ่าน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศต่าง ๆ และนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กำหนดให้ภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะทางภาษาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สาระการอ่านครอบคลุมการอ่านออกเสียงคำและประโยค การอ่านบทร้อยแก้วและบทร้อยกรอง การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ ตลอดจนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การอ่านสะกดคำเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญของการอ่าน เนื่องจากมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านที่ดีและสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจสาระสำคัญของ

เรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร, 2560) มาตราตัวสะกดเป็นเนื้อหาสำคัญในการเรียนรู้ภาษาไทยและมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านและ การเขียนของผู้เรียน โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการอ่านและการเขียนคำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาและสามารถใช้ภาษาไทย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกดจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของผู้เรียน เนื่องจากคำในภาษาไทยมีทั้งคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา โดยการเรียนรู้คำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับตัวอักษร การประสมเสียงและการอ่านสะกดคำอย่าง เป็นระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนในระดับที่สูงขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฟนิกส์ (Phonics) เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับรูปอักษรและ นำความสัมพันธ์ดังกล่าวไปใช้ในการถอดรหัสคำ (รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี, 2561) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนอ่านเขียน ของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าว และพัฒนาแบบเรียนตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อแก้ปัญหาการอ่านและการเขียนของผู้เรียน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับรูปอักษรอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ งานวิจัยของ (Longkaeo และ Thayati, 2025) ยังพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โฟนิกส์ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านสามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีพื้นฐานการอ่านในระดับเริ่มต้นได้ ขณะที่ (Chouyphet และ Nammontree, 2026) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้โฟนิกส์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของแนวคิดโฟนิกส์ในการส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฟนิกส์แล้ว การใช้อักษรสีเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของผู้เรียน โดยอาศัยการใช้สีเป็นตัวช่วยในการเน้นหรือจำแนกองค์ประกอบของคำ ซึ่งอาจช่วยให้ผู้เรียนสังเกตความแตกต่างของตัวอักษรและจดจำองค์ประกอบของคำได้ชัดเจนยิ่งขึ้น งานวิจัยของ (พรรณวรินทร์ ชานาตา และคณะ, 2568) พบว่า การจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสีสามารถพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยนักเรียนมีทักษะการอ่านสระหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการใช้อักษรสีสามารถนำมาใช้เป็นกลวิธีช่วยให้ผู้เรียนสังเกตและจดจำองค์ประกอบของภาษาไทยได้

ดังนั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากผลการประเมินการอ่านของผู้เรียนพบว่า นักเรียนมีผลการประเมินด้านการอ่านอยู่ในระดับต่ำและเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาพบว่า ผู้เรียนยังไม่เข้าใจหลักการอ่านสะกดคำ ขาดทักษะในการเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษรและ ไม่สามารถจำแนกองค์ประกอบของคำและอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่บูรณาการแนวคิดโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเสียงกับรูปอักษร สังเกตและจำแนกองค์ประกอบของคำ และนำความรู้ไปใช้ในการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา ได้อย่างถูกต้อง โดยคาดหวังว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่านและการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีและเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำ ที่ตรงตามมาตราก่อนเรียนและหลังเรียนตามเกณฑ์ 70/70 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อออกแบบ พัฒนา และทดสอบประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 รวมทั้งครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจริง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสูงเนินวิทยาคม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองนำร่อง (Try-out) คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ จำนวน 11 คน ซึ่งคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนสูงเนินวิทยาคมในด้านระดับชั้นของผู้เรียน ลักษณะพื้นฐานของผู้เรียนและบริบทการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสูงเนินวิทยาคม

1.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านนาบอน, โรงเรียนบ้านชุมชนหนองยางวิทยา โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ และโรงเรียนสูงเนินวิทยาคม โดยคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนละ 2 คน เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.5 ผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญ โดยประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความสอดคล้องของโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผล ตลอดจนตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการวัดผลและเกณฑ์ การประเมินผลการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการวัดทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนทั้งก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี มีทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี มีทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 13 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนนำผลการวิเคราะห์มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี

ระยะที่ 2 ทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำ ที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมของรูปแบบการจัด การเรียนรู้ จากนั้นนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบข้อบกพร่อง และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 70/70 โดยเก็บรวบรวมคะแนนระหว่างเรียนจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ใบงาน และแบบฝึกทักษะในแต่ละแผน การจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาคำนวณประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และเก็บรวบรวมคะแนนจากแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดหลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาคำนวณประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) จากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์และพร้อมสำหรับการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีและเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำ ที่ตรงตามมาตราก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 13 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานก่อนการทดลอง

2) การดำเนินการทดลอง (Treatment) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง

3) การทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านสะกดคำชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน เพื่อนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดก่อนเรียนและหลังเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

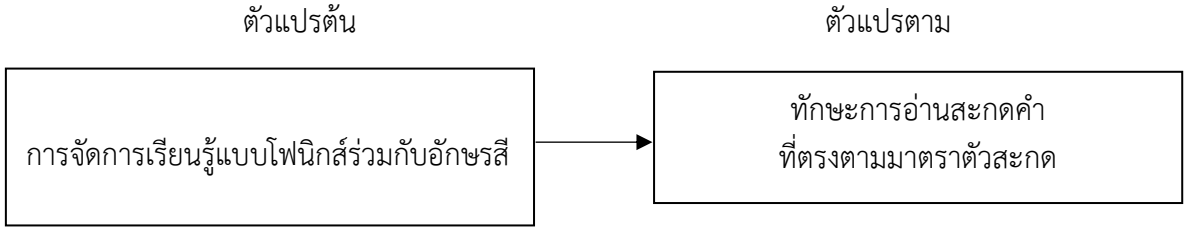
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนในระยะที่ 1 รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ในระยะที่ 2 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การปรับปรุงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) การหาคุณภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์หาค่า ความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดทักษะ การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E1/E2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 การเปรียบเทียบทักษะการอ่านการอ่านสะกดที่ตรงตามมาตราตัวสะกด ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนน ทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples สถิติพื้นฐาน ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับทักษะการอ่านสะกดคำ ที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แสดงกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาบริบท สภาพปัญหาและความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตรา โดยไม่สามารถจำแนกและอ่านคำที่อยู่ในมาตราตัวสะกดที่ตรงตามมาตราได้อย่างถูกต้อง รวมถึงขาดแรงจูงใจ ในการเรียนวิชาภาษาไทย ในด้านการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนมีความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนชัดเจนและมีสื่อที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการอ่านสะกดคำ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสี ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการแนวคิดทฤษฎีสนับสนุน 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) เงื่อนไขการตอบสนอง 6) แหล่งเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นที่ 1 เรียนรู้เสียงตัวอักษร (Analytic Phonics) ขั้นที่ 2 ฝึกการประสมเสียง (Synthetic Phonics) ขั้นที่ 3 รู้จักการเทียบเคียง (Analogy-Based Phonics) และขั้นที่ 4 หัดอ่านเขียนเข้าใจคำ (Phonics Drill) ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความ

เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และผลการทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า มีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า จากการนำการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนินวิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่า ทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ โฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีมีประสิทธิผลในการยกระดับความสามารถด้านการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียน ได้จริงและเหมาะสมที่จะนำไปขยายผลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยไม่สามารถจำแนกและอ่านคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราได้อย่างถูกต้อง และครูผู้สอนมีความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำอย่างเป็นระบบผ่านขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของคำและกระบวนการอ่านสะกดคำอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ไม่สามารถอ่านคำได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร (2560) ที่กล่าวว่า การอ่านสะกดคำมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำจึงมีความสำคัญต่อการวางพื้นฐานการอ่านของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ยังผสานแนวคิดโฟนิกส์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับรูปอักษรและฝึกอ่านสะกดคำอย่างเป็นลำดับขั้นร่วมกับการใช้อักษรสีเพื่อช่วยเน้นและจำแนกองค์ประกอบของคำทำให้ผู้เรียนสามารถสังเกตและจดจำส่วนประกอบของคำได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งการนำไปทดลองนำร่องและปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ช่วยให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมทั้ง ด้านเนื้อหา กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมได้ตามลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง จึงอาจส่งผลให้ผลการประเมินระหว่างเรียนและหลังเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาของ Borg และ Gall (1989) ที่เสนอว่าการพัฒนานวัตกรรมควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาปัญหาและความต้องการ การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม การทดลองใช้ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยให้นวัตกรรมมีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีช่วยให้นักเรียนเรียนรู้การอ่านสะกดคำอย่างเป็นลำดับขั้น โดยโฟนิกส์ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับรูปอักษรและประสมเสียงเป็นคำ ขณะที่อักษรสีช่วยเน้นและจำแนกองค์ประกอบของคำทำให้นักเรียนสังเกตและจดจำโครงสร้างของคำได้ชัดเจนขึ้น เมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบนักเรียนจึงสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอ่านสะกดคำได้ถูกต้อง ส่งผลให้ทักษะการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ (Longkaeo และ Thayati ,2025) และ (Chouyphet และ Nammontree, 2026) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โฟนิกส์เป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ (พรรณวรินทร์ ชานาตา และคณะ, 2568) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสีสามารถพัฒนาทักษะการอ่านสระภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อน ให้เห็นว่าการบูรณาการโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีอาจช่วยส่งเสริมการเชื่อมโยงเสียงกับรูปอักษรและการจำแนกองค์ประกอบของคำ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้การอ่านสะกดคำได้อย่างเป็นระบบและนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาสรุปได้ ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เผชิญกับความยากลำบากในการอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยไม่สามารถจำแนกและอ่านคำที่อยู่ในมาตราตัวสะกดที่ตรงตามมาตราได้อย่างถูกต้อง

2. คุณภาพและประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับอักษรสีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงเนื้อหาในระดับมากที่สุดจากการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญและ เมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72/76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

3. ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบจัดการเรียนรู้ต่อพัฒนาการของผู้เรียน ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเนินวิทยาคม มีทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ ตลอดจนหลักการและขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์และอักษรสีอย่างลึกซึ้งและกระจ่างชัดเจนก่อน เพื่อให้สามารถนำพานักเรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

1.2 ควรมีการเตรียมสื่อ และอุปกรณ์ ให้พร้อมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง และต้องบริหารจัดการเวลาที่ใช้ในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงปัญหาด้านระยะเวลาที่เคยพบจากการทดลองใช้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เพราะการเตรียมความพร้อมที่ดีจะช่วยให้การจัดกิจกรรมราบรื่นและกระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ ร่วมกับอักษรสี เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการในการส่งเสริมทักษะการอ่านสะกดคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดในเชิงลึก โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน เพื่อนำผลไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร. (2560). *สภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

พรรณวรินทร์ ชานาตา, ณิชาภาท์ กันขุนทศ, และนาตยา หกพันนา. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4*(2), 22–32.

รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี. (2561). *การศึกษาปัญหาการอ่านเขียนของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าว และการแก้ไขปัญหาด้วยแบบเรียนที่พัฒนาตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์.* สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัยและมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction (5th ed.).* Longman.

Chouyphet, V., & Nammontree, N. (2026). Developing a phonics-based instructional activity package to enhance Thai reading and writing proficiency among Grade 3 students. *Journal of Global Perspectives in Humanities and Social Sciences, 20*(2), e281894.

Longkaeo, W., & Thayati, S. (2025). Read well, read right: Developing Thai reading skills of third-grade students through phonics-based instruction combined with reading skill exercises. *Journal of Education Studies, 53*(4), 1–17

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 141 - 152 ISSN 2985-2137 (Online)

Extensive Discussion (Neriage) in Mathematics Classroom using Transformative Lesson Study incorporated with Open Approach

Kavinvit Pengkhampha [1*] and Sampan Thinwiangthong [2]

[1] M.E.d Student in Mathematics Education, Faculty of Education, Khon Kaen University.

[2] Assoc. Prof. Dr., Mathematics Education, Faculty of Education, Khon Kaen University.

* Corresponding author. E-mail: kavinvit.p@kkumail.com

ABSTRACT

This study investigated how extensive discussion (Neriage) in a mathematics classroom implementing Transformative Lesson Study incorporated with Open Approach (TLSOA). The participants were 14 Matthayom 2 students from a medium-sized school in Khon Kaen Province, selected through purposive sampling. Data were collected from lesson plans, field notes, video and audio recordings, and photographs and were analyzed using Inprasitha's (2019) framework for whole-class discussion and comparison. The findings revealed four components of discussion for refining students' ideas within TLSOA. First, the teacher sequenced the students' ideas from less complex to more complex approaches, beginning with counting, followed by substitution, and then reading values from a table. Second, students were given opportunities to present diverse approaches, including counting, substitution, and reading values from a table. Third, students compared the approaches and recognized that, although the methods differed, they produced the same result. Fourth, students developed a deeper and more systematic understanding by identifying the advantages and limitations of each approach. They regarded substitution as mathematically valid but computationally complex, whereas reading values from a table was considered easier and more efficient. Overall, the findings showed that students refined their ideas through presenting diverse approaches, comparing and sequencing ideas, and selecting the approach they considered most appropriate for solving the problem.

Keywords: Extensive Discussion (Neriage), Whole Class Discussion and Comparison, Transformative Lesson Study incorporated with Open Approach (TLSOA)

Received 16 July 2026; Revised 24 July 2026; Accepted 1 August 2026

การอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด (Neriage) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด

กวินวิทย์ เป้งคำภา [1*] และ สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง [2]

[1] นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาคณิตศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาคณิตศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* Corresponding author. E-mail: parichat.sa@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการของการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด (Neriage) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด กลุ่มเป้าหมายนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 คน ณ โรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น เลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกภาคสนาม เครื่องบันทึกวีดิทัศน์ เสียง และภาพนิ่ง วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) ผลการวิจัยสรุปตามนวัตกรรม TLSOA ที่เน้นกระบวนการของการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดลำดับแนวคิดในการนำเสนอ ครูจัดลำดับแนวคิดจากเข้าใจง่ายไปสู่แนวคิดที่ซับซ้อน โดยเรียงจาก การนับ การแทนค่า และการอ่านค่าจากตาราง ตามลำดับ 2) การเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย นักเรียนนำเสนอแนวคิดทั้ง การนับ การแทนค่า และการอ่านค่าจากตาราง 3) การเปรียบเทียบแนวคิด แนวคิดมีความแตกต่างกัน แต่ให้ผลลัพธ์เหมือนกัน 4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและการคิดอย่างเป็นระบบ แนวคิดการแทนค่าข้อดีคือถูกต้องตามหลักคณิตศาสตร์ แต่ข้อจำกัดคือความซับซ้อนของการคำนวณ และเลือกแนวคิดการอ่านค่าจากตารางซึ่งง่ายกว่าแนวคิดการแทนค่า จากผลการวิจัยดังกล่าว นักเรียนเกิดการขัดเกลาแนวคิดผ่านการนำเสนอ การเปรียบเทียบ การจัดลำดับ และการเลือกแนวคิดที่เหมาะสมกับ การแก้ปัญหา

คำสำคัญ: การอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด (Neriage), การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน, การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด (TLSOA)

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนวิชาชีพคณิตศาสตรศึกษาเผชิญความท้าทายในการสร้างห้องเรียนที่ส่งเสริม การขัดเกลาความคิด แม้จะมีความพยายามอย่างต่อเนื่องจากครู นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบาย (National Council of Teachers of Mathematics [NCTM], 2000) แต่ปัญหาสำคัญคือการสอนที่มุ่งให้จำขั้นตอนมากกว่าส่งเสริมความเข้าใจเชิงแนวคิด (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2023) ระบบการสอนแบบเดิมที่ครูถ่ายทอดเนื้อหาเพียงฝ่ายเดียว ยังไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงแนวคิดของตนเอง และขาดการอภิปรายเปรียบเทียบแนวคิด (Stigler & Hiebert, 1999) ส่งผลให้การเรียนรู้มุ่งหาผลลัพธ์ที่ถูกต้องมากกว่าการแลกเปลี่ยนวิธีคิด (Takahashi, 2008) ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะการให้เหตุผลและการคิดวิเคราะห์ได้อย่างแท้จริง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565)

ชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด เป็นแนวทางที่ผสมผสานกระบวนการศึกษาชั้นเรียนกับวิธีการ แบบเปิด เพื่อเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้จากการถ่ายทอดและการท่องจำไปสู่การเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดของนักเรียน (Inprasitha, 2022) กระบวนการศึกษาชั้นเรียนประกอบด้วยการร่วมกันวางแผน การสังเกตการสอน และการสะท้อนผล เพื่อพัฒนาบทเรียนและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (Fernandez & Yoshida, 2004) ในขั้นการสอน ครูใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ดำเนินผ่านการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และการสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีที่หลากหลาย (Becker &

Shimada, 1997; Inprasitha, 2011) จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอ อภิปราย และเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน ซึ่งช่วยพัฒนาการให้เหตุผล การสื่อสาร และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ (Takahashi, 2008)

การอภิปรายและการเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน (Whole Class Discussion and Comparison) เป็นกระบวนการสำคัญในห้องเรียนคณิตศาสตร์ เพราะช่วยให้นักเรียนได้อธิบายแนวคิดของตนเอง แสดงเหตุผล และเปรียบเทียบกับแนวคิดของเพื่อนร่วมชั้น เพื่อพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์และความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2562; Shimizu, 1999) นอกจากนี้ยังช่วยเชื่อมโยงแนวคิดจากหลากหลายมุมมองและสนับสนุนการแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ในแนวทางญี่ปุ่น (Takahashi, 2008) โดยในช่วง Neriage ซึ่งเป็นขั้นตอนของการขัดเกลาแนวคิด นักเรียนจะเปรียบเทียบข้อดี–ข้อจำกัดของแต่ละวิธี และร่วมกันสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Fernandez & Yoshida, 2004)

คำว่า Neriage เป็นคำเฉพาะทางในวงการครูและนักวิจัยคณิตศาสตรศึกษาของญี่ปุ่นตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มาจากคำกริยา Neriageru ซึ่งหมายถึง “ขัดเกลา” หรือ “ปรับปรุงให้ดีขึ้น” (Takahashi, 2008) Neriage หมายถึงกระบวนการที่นักเรียนแลกเปลี่ยน เปรียบเทียบ และวิเคราะห์วิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อขัดเกลาและพัฒนาแนวคิดทางคณิตศาสตร์ให้มีความชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Shimizu, 1999; ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) กระบวนการดังกล่าวถือเป็นส่วนสำคัญของบทเรียนคณิตศาสตร์ญี่ปุ่น เนื่องจากช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิด ใช้เหตุผล พิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธี และร่วมกันสร้างความเข้าใจทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ (Takahashi, 2008; Inoue, 2011)

ฟังก์ชันเชิงเส้นเป็นแนวคิดพื้นฐานของพีชคณิตที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผ่านสถานการณ์ ตาราง สมการ และกราฟ การเรียนรู้จึงควรเน้นการเชื่อมโยงการแสดงแทนเหล่านี้มากกว่าการแทนค่าเพียงอย่างเดียว (Blanton & Kaput, 2011) อย่างไรก็ตาม แม้นักเรียนจะสามารถเปลี่ยนจากการแสดงแทนรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งได้ แต่ยังอาจมีความเข้าใจเกี่ยวกับฟังก์ชันเชิงเส้นอย่างจำกัด (Adu-Gyamfi & Bossé, 2014) เนื่องจากฟังก์ชันเชิงเส้นสามารถแสดงได้หลายรูปแบบ (Sproesser et al., 2022) การนำแนวคิดเหล่านี้มาอภิปรายและเปรียบเทียบจึงช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความยืดหยุ่นใน การเลือกใช้วิธีแก้ปัญหา (Star et al., 2021)

งานวิจัยเกี่ยวกับ Neriage ส่วนใหญ่ดำเนินการในบริบทญี่ปุ่นและมุ่งอธิบายโครงสร้างบทเรียน บทบาทของครู การใช้คำถาม การจัดลำดับแนวคิด และการใช้กระดาน แม้งานเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจการจัดการอภิปรายทั้งชั้นเรียน แต่ยังไม่อธิบายชัดเจนว่านักเรียนนำเสนอ เปรียบเทียบ และพัฒนาแนวคิดอย่างไรในปฏิสัมพันธ์จริง โดยเฉพาะในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิดและเรียนเรื่องฟังก์ชันเชิงเส้น ซึ่งสามารถแสดงแนวคิดได้หลายรูปแบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์กระบวนการอภิปรายผ่าน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย การเปรียบเทียบ การจัดลำดับ และการพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก เพื่ออธิบายการขัดเกลาแนวคิดของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการของการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด (TLSOA)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์และการสร้างความหมายร่วมกันของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงระหว่างกระบวนการอภิปรายเพื่อการขัดเกลาแนวคิด โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการบรรยายเชิงวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยมุ่งนำเสนอภาพรวมของการวิเคราะห์กระบวนการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ซึ่งการวิเคราะห์กระบวนการเหล่านี้เป็นไปตามกรอบแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) ในขั้นการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 คน ซึ่งกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ณ โรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น โดยนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 โครงการวิจัยได้รับการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย

ในมนุษย์แบบยกเว้นจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น หมายเลขโครงการ HE683345 ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตจากสถานศึกษาและครูผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน สิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัว และขอความยินยอมโดยได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนจากผู้ปกครอง รวมถึงขอความยินยอมจากนักเรียนซึ่งเป็นผู้เยาว์ โดยให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ดำเนินการขอความยินยอมเพื่อลดอิทธิพลจากบทบาทของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้บันทึกวีดิทัศน์ เสียง ภาพนิ่ง และ บทสนทนาระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยปกปิดชื่อโรงเรียนและข้อมูลส่วนบุคคล ใช้นามสมมติแทนชื่อจริง ปิดบังใบหน้าเมื่อนำเสนอภาพ และรายงานผลในลักษณะภาพรวมเพื่อรักษาความลับของผู้เข้าร่วมวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้น การอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ในงานวิจัยประกอบด้วยจำนวน 7 แผนการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการออกแบบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากทีมการศึกษาชั้นเรียน โดยใช้หนังสือเรียนคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เน้นการแก้ปัญหา ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Gakko Tosho ในความร่วมมือระหว่างศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และศูนย์ CRICED, University of Tsukuba ประเทศญี่ปุ่นหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษานี้ได้ถูกบูรณาการร่วมกับนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิดในประเทศไทย

2.2 แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับผู้ช่วยวิจัยคนที่ 1-3 จะใช้ในการจดบันทึกพฤติกรรมและการปฏิบัติที่ครูแสดงในระหว่างการดำเนินการแผนการเรียนการสอนที่ได้ร่วมกันออกแบบ เพื่อส่งเสริมการอภิปรายในชั้นเรียนและการขัดเกลาแนวคิด เช่น การตั้งคำถาม การกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การชี้แนะที่กระตุ้นให้เกิดการอภิปราย รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

2.3 เครื่องบันทึกวีดิทัศน์ การใช้กล้องบันทึกวีดิทัศน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาการสอน เพื่อบันทึกพฤติกรรมของครูและนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน โดยกล้องบันทึกวีดิทัศน์ตัวที่ 1 จะใช้ในการบันทึกภาพรวมของชั้นเรียน เพื่อให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ส่วนกล้องบันทึกวีดิทัศน์ตัวที่ 2 จะเน้นการบันทึกบทบาทของครูในการกระตุ้นการอภิปราย

2.4 เครื่องบันทึกภาพนิ่ง เครื่องบันทึกภาพนิ่งจะใช้ในการบันทึกภาพผลงานจากกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอน โดยจะบันทึกภาพระหว่างที่นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน

2.5 เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียงจะใช้ในการบันทึกเสียงของนักเรียนขณะทำกิจกรรมในกลุ่มย่อย โดยสามารถบันทึกคำพูดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาในกลุ่ม เพื่อนำไปถอดคำพูดและพฤติกรรมให้อยู่ในรูปแบบ "โพรโทคอล" (protocol)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ดำเนินตามกระบวนการศึกษาชั้นเรียน ภายใต้นวัตกรรม TLSOA ซึ่งมีสามขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน การสังเกตการสอนร่วมกัน และการสะท้อนผลร่วมกัน ในขั้นการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยและทีมร่วมออกแบบแผนการสอนจากหน่วย “ฟังก์ชันเชิงเส้น” โดยใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายและขัดเกลาแนวคิด พร้อมคาดการณ์แนวคิดและจัดทำเช็คลิสต์สำหรับการสังเกต ในขั้น การสังเกตการสอนร่วมกัน ผู้วิจัยสอนตามวิธีการแบบเปิด 4 ขั้น โดยผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลผ่านภาพ วีดิทัศน์ และบันทึกภาคสนาม สุดท้าย ขั้นสะท้อนผลร่วมกัน ทีมศึกษาชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์การอภิปราย เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียนและปรับปรุงแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

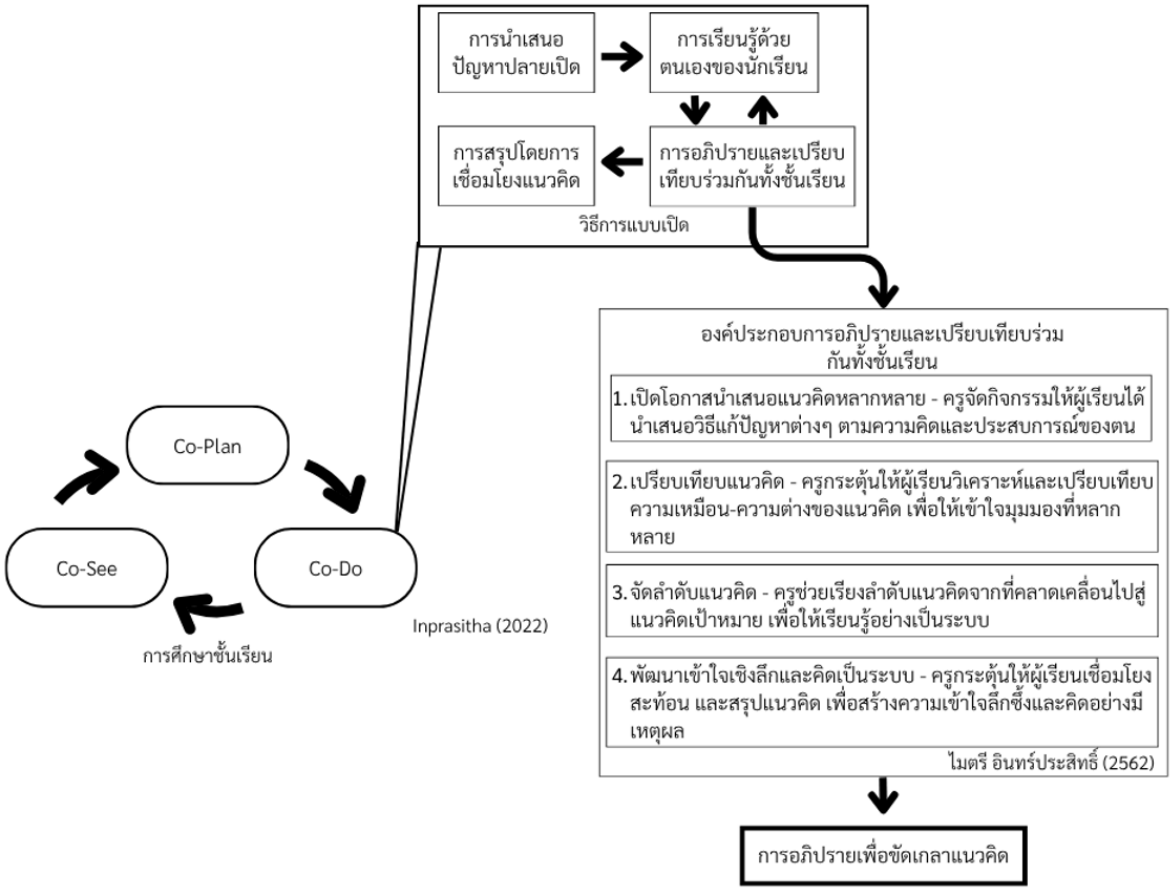
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับการจัดการเรียนรู้ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2022) โดยถอดข้อมูลจากวีดิทัศน์และเสียงเป็นโพรโทคอล และกำหนดหน่วยการลงรหัสเป็น “รายการเหตุการณ์” (Item) ซึ่งหมายถึงลำดับเหตุการณ์หรือช่วงการสนทนาในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับการขัดเกลาแนวคิด ทั้งนี้ เพื่อปกปิดตัวตนของผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยใช้รหัส “นร.” แทนคำว่า “นักเรียน” และใช้ตัวเลขกำกับตามตำแหน่งที่นั่งในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นร.1–นร.3 กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย นร.4–นร.6 กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย นร.7–นร.10 และกลุ่มที่ 4 ประกอบด้วย นร.11–นร.14

จากนั้นลงรหัสข้อมูลตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย 2) การเปรียบเทียบแนวคิด 3) การจัดลำดับแนวคิด และ 4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกของนักเรียน แล้วจัดกลุ่มรหัสและสรุปเป็นประเด็นหลัก ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยเปรียบเทียบโพรโทคอลแบบบันทึกภาคสนาม ผลงานบนกระดาน และภาพถ่าย รวมทั้งนำผลการตีความเบื้องต้นให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนตรวจสอบความสอดคล้องกับเหตุการณ์จริง ก่อนนำเสนอผลด้วยการบรรยายเชิงวิเคราะห์พร้อมหลักฐานจากชั้นเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) ในการวิเคราะห์กระบวนการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน (whole-class discussion and comparison) ภายใต้นวัตกรรม TLSOA ซึ่งประกอบด้วย (1) กระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) 3 ขั้นตอน ได้แก่ การร่วมมือกันวางแผนการสอนรายสัปดาห์ (Co-Plan) การร่วมมือกันสังเกตการสอนรายสัปดาห์ (Co-Do) และการร่วมมือกันสะท้อนผลการสอนรายสัปดาห์ (Co-See) และ (2) วิธีการแบบเปิด (Open Approach) 4 ขั้นตอน คือ การนำเสนอปัญหาปลายเปิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง การอภิปรายทั้งชั้น และการสรุปเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ (Inprasitha, 2022) หัวใจสำคัญของ Open Approach คือ “การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน” ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอวิธีแก้ปัญหาหลากหลาย 2) การเปรียบเทียบแนวคิด 3) การจัดลำดับแนวคิดจากคลาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดเป้าหมาย และ 4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกผ่านการเชื่อมโยงและตั้งคำถาม ดังแผนภาพที่ 1

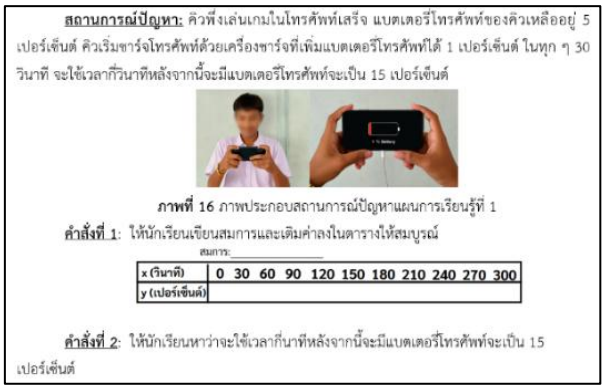
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การวิเคราะห์กระบวนการของการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด

1.1 ขั้นตอนการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน (Co-Plan) ผู้วิจัยและทีมศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน คือกิจกรรม “เปลี่ยนไปตามเวลา” ซึ่งมีโจทย์สถานการณ์เกี่ยวกับการเล่นเกมเสร็จแล้วชาร์จแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนบริบทใกล้ตัวของผู้เรียนและเอื้อต่อการแสดงวิธีคิดได้หลากหลายแนวทาง ส่งผลให้เกิดการอภิปรายและการเปรียบเทียบแนวคิดอย่างมีความหมายในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 สถานการณ์ปัญหานักเรียนเล่นเกมแล้วชาร์จแบตเตอรี่

ผลการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียนกล่าวได้ว่า สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่สามารถแสดงแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งเรียนตามแนวคิดไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เกิดการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด

1.2 ขั้นการสังเกตการสอนร่วมกัน (Co-Do)

(1) ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด

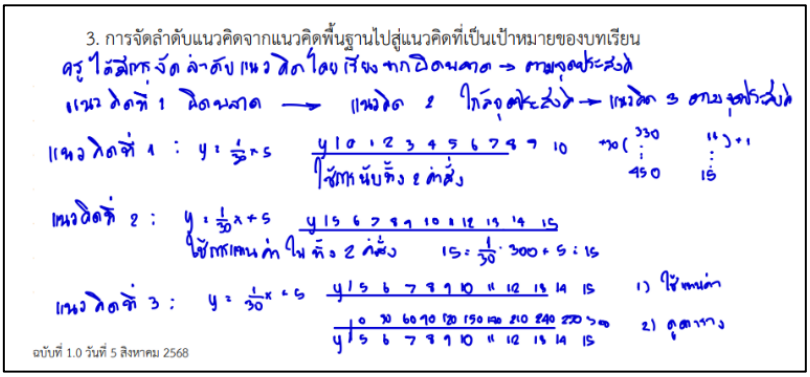
ครูเริ่มการทักทายนักเรียนและพูดคุยถึงสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยในยุคสมัยนี้ เพื่อเชื่อมไปถึงตัวโทรศัพท์ แล้วสอบถามนักเรียนถึงกิจกรรมที่นักเรียนใช้โทรศัพท์ เช่น เล่นเกม ติดต่อสื่อสาร เป็นต้น จากนั้นครูได้นำเสนอสถานการณ์ปัญหาผ่านตัวกิจกรรม “เปลี่ยนไปตามเวลา” เพื่อนักเรียนจะได้มีปัญหาเป็นของตนเอง แล้วแจกใบกิจกรรม

(2) ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

นักเรียนได้ลงมือแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดตามความเข้าใจและปัญหาที่มีเป็นของตนเอง ซึ่งนักเรียนได้แสดงแนวคิดที่หลากหลายซึ่งมีทั้งแนวคิดที่คลาดเคลื่อนและแนวคิดที่ตรงกับเป้าหมายของบทเรียน ครูได้สังเกตแนวคิดพบว่า กลุ่มที่ 1 ใช้แนวคิดการแทนค่า ในการแก้ปัญหาทั้ง 2 คำสั่ง กลุ่มที่ 2 แนวคิดไม่สมบูรณ์ กลุ่มที่ 3 ใช้แนวคิด การนับ ในการแก้ปัญหาทั้ง 2 คำสั่ง และกลุ่มที่ 4 ใช้แนวคิดการแทนค่าในคำสั่งที่ 1 และใช้การสังเกตจากตารางในคำสั่งที่ 2

(3) ขั้นการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน: การวิเคราะห์ “กระบวนการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด (Neriage)” ซึ่งมี 4 ขั้นตอน (ข้อมูลหลัก)

(3.1) การจัดลำดับแนวคิดในการนำเสนอ ครูจัดลำดับการนำเสนอแนวคิดอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มลำดับแรกแนวคิดที่เข้าใจง่ายหรือคลาดเคลื่อน ลำดับสองแนวคิดที่ซับซ้อนและเข้าใกล้จุดประสงค์บทเรียน และลำดับสุดท้ายแนวคิดที่ซับซ้อนและตรงตามจุดประสงค์บทเรียน เพื่อให้การเรียนรู้มีทิศทางและช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น ดังภาพต่อไปนี้

จากภาพที่ 3 พบว่าครูจัดลำดับการนำเสนอแนวคิดของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ แนวคิดที่ 1 นักเรียนใช้ “การนับ” ทั้ง 2 คำสั่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เข้าใจง่ายแม้จะมีความคลาดเคลื่อน แต่เหมาะสำหรับเรียนรู้ร่วมกัน จึงได้นำเสนอเป็นลำดับแรก แนวคิดที่ 2 นักเรียนใช้ “การแทนค่า” ทั้ง 2 คำสั่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ซับซ้อนและเข้าใกล้จุดประสงค์บทเรียน จึงได้นำเสนอลำดับสอง แนวคิดที่ 3 นักเรียนใช้ “การแทนค่า” ในคำสั่งที่ 1 และใช้ “การสังเกตจากตาราง” ในคำสั่งที่ 2 ซึ่งเป็นแนวคิดที่ซับซ้อนและตรงจุดประสงค์บทเรียน จึงได้นำเสนอลำดับสุดท้าย

(3.2) การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ครูให้นักเรียนออกมานำเสนอแนวคิดที่หลากหลายตามลำดับที่ได้จัดไว้ เพื่อให้นักเรียนทั้งชั้นสามารถติดตาม อภิปราย และเชื่อมโยงความเข้าใจร่วมกันได้อย่างชัดเจน ดังโพรโทคอลต่อไปนี้

แนวคิดที่ 1 การนับ		
Item 73	นร.7	ค่าในตารางพวกหนูได้ 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ค่ะ (นักเรียนอธิบายเลยหลังจากที่ครูกำลังเขียนขยายแนวคิดเสร็จ)
Item 75	นร.8	ค่า y ได้มาจากการนับครับ นับโดยการเขาบอกว่า 1% ได้ 30 วิ เอ้ย 30 วิได้ 1% ครับ
Item 91	นร.8	ใช้การนับแบบต่อไปจน y ได้ 15% แล้วมันตรงกับ 450 วินาทีครับ
แนวคิดที่ 2 การแทนค่า		
Item 123	นร.2	ค่าในตารางได้ค่า y คือ 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 (ระหว่างนักเรียนพูดครูเขียนลงบนสื่อตาราง)
Item 125	นร.1	พวกหนูใช้การแทนค่าค่ะเอาค่า x แทนลงสมการ
Item 131	นร.3	หนูลองเอา 300 ที่ y = 15 มาแทนใน x ในสมการแล้วได้ y = 15
แนวคิดที่ 3 การแทนค่าและการสังเกตจากตาราง		
Item 141	นร.10	ค่าในตารางใช้วิธีการแทนค่าครับผมได้ ค่าเป็น 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 (ครูเขียนตามที่นักเรียนพูด)
Item 145	นร.10	ตอบ 300 วินาทีแบตเพิ่มเป็น 15% ครับ ผมดูจากตาราง (นักเรียนพูดพร้อมกับชี้ไปที่ตาราง)

จากโพรโทคอล Item 73-145 พบว่านักเรียนได้นำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย ได้แก่ แนวคิดที่ 1 นักเรียนได้ค่าในตารางและเวลาที่ใช้ในการชาร์จแบตคือ 450 จากแนวคิด “การนับ (Item 75, 91)” แนวคิดที่ 2 นักเรียนได้ค่าในตารางและเวลาที่ใช้ในการชาร์จแบตคือ 300 วินาที จากแนวคิด “การแทนค่า” (Item 125, 131) แนวคิดที่ 3 นักเรียนได้ค่าในตารางและเวลาที่ใช้ในการชาร์จแบตคือ 300 วินาที จากแนวคิด “การแทนค่าและการสังเกตจากตาราง” (Item 141, 145) จากหลักฐานสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้นำเสนอแนวคิดที่หลากหลายในการหาผลลัพธ์

(3.3) การเปรียบเทียบแนวคิด หลังจากนักเรียนเสนอวิธีแก้ปัญหาหลากหลาย ครูได้กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และเปรียบเทียบความเหมือน–ความต่างของแนวคิด ผ่านคำถามชี้นำว่า “ต่อไปพวกเราจะทำอะไรกัน” (Isoda & Katagiri, 2012) เพื่อเปิดประเด็นการอภิปราย และเน้นจุดสำคัญด้วยชอล์กสีบนกระดาน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดอย่างเป็นระบบและพัฒนาความเข้าใจเชิงโครงสร้างของเรื่องที่เรียน

Item 162	นร.7, นร.1	นร.7: เปอร์เซ็นต์ในตารางเหมือนกันค่า นร.1: กลุ่ม 1 มีสมการไม่เหมือนกันค่ะ (ครูขีดเส้นใต้ตารางตรงตำแหน่งค่า y ของกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 2 ขณะที่ครูขีดเส้นก็มีนักเรียนตามนร.7 พูด นร.1 ก็พูดมาพร้อมกับนร.7)
Item 163	นร.12	กลุ่ม 1 เปอร์เซ็นต์ต่างกันครับ (นร.อธิบายต่อเลยไม่รอคำถาม)
Item 167	นร.1	กลุ่มแรก เขาใช้ อ่า...มันบวกทีละ 30 แต่กลุ่มหนู ....
Item 169	นร.1	เออนั้นแหละ...เพื่อนบวกเรื่อย ๆ จนถึง 15 เปอร์เซ็นต์ค่า ส่วนกลุ่มหนูใช้การแทนค่า
Item 171	นร.5	กลุ่มสามเขาดูจากตารางครับครู
Item 181	นร.8 นร.1	นร.8: กลุ่มสอง สามเขาเริ่มจาก 5 เหมือนกันครับ นร.1: เขา...เขา..อ่าแทนค่าจาก 0 ถึง 90 เหมือนกันค่ะ (ใช้มือชี้ไปที่กระดาน)

จากโพรโทคอล Item 162-181 พบว่านักเรียนสามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแนวคิดได้ดังนี้ การระบุว่าแนวคิดของบางกลุ่มให้ค่าในตารางเหมือนกันซึ่งมาจากการใช้การแทนค่าเหมือนกัน (Item 162, 181) และบางกลุ่มได้ค่าในตารางแตกต่างออกไป (Item 163) และการหาค่าเวลาในการชาร์จแบตแตกต่างกันแตกต่างกัน ได้แก่ การนับ การแทนค่า และการสังเกตจากตาราง (Item 167–171)

(3.4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ครูกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิด วิเคราะห์เหตุผล และสรุปแนวคิดที่เหมาะสม ผ่านคำถามปลายเปิด ได้แก่ “ข้อดี–ข้อจำกัดของแต่ละแนวคิดคืออะไร” และ “ถ้าเลือกมาหนึ่งแนวคิดจะเลือกแนวคิดไหน” เพื่อยืนยันความเข้าใจของนักเรียนและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ดังโพรโทคอลต่อไปนี้

Item 185	นร.8	ครูครับ...แนวคิดผมข้อดีคือเข้าใจง่ายครับ คือนับไปเรื่อย ๆ ถ้าผมเริ่มนับจาก 5 ก็จะได้ผลลัพธ์เหมือน 2 กลุ่มนั้นครับ (พูดด้วยน้ำเสียงมั่นใจและท่าทางถือไม้บรรทัดขยับแขนประกอบตามจังหวะการพูด) ข้อเสียอาจจะไม่ถูกหลักคณิตศาสตร์ครับผม
Item 187	นร.1	แนวคิดที่ 2 ข้อดีคือมีที่มาที่ไปของแต่ละค่าละก็ใช้สมการ...การแทนค่าตามหลักคณิตศาสตร์ค่ะ ข้อเสีย...เอ่อ....เอ่อ...ก็จะยุ่งยากคำนวณเยอะ แนวคิดที่ 3 ก็เหมือนกันค่ะแต่คำสั่งที่ 2 เขาเข้าใจง่ายกว่า ก็คือดูจากตารางเลย (นักเรียนพูดพร้อมกับความไม่มั่นใจพร้อมกับจับหัวเกา)
Item 191	นร.2	หนูเลือกแนวคิด 1 ค่ะมันง่ายดีนับไปเรื่อย ๆ เหมาะกับหนู (นร.ยิ้มพูดพร้อมกับเสียงที่ตลกขำขันหัวเราะ)

Item 194	นร.1	หนูเลือกแนวคิดที่ 3 เพราะว่าข้อแรกเขาแทนค่าเหมือนหนูแต่ข้อสองเขาดูจากตารางเลยง่ายกว่าของหนูที่แทนค่า (พร้อมท่าทางชี้ไปที่กระดานขณะอธิบาย)
Item 199	นร.5	ผมเลือกกลุ่ม 2 ครับมันดูละเอียดดีครับ เพื่อนแสดงวิธีทำทุกคำสั่งเลยครับ (พูดเสียงเบาไม่มั่นใจในตัวเอง)

จากโพรโทคอล Item 187-199 พบว่านักเรียนสามารถอธิบายข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละแนวคิดได้ โดยแนวคิดการนับเข้าใจง่ายและให้คำตอบถูกต้องเมื่อเริ่มนับจาก 5 แต่ไม่สอดคล้องกับหลักคณิตศาสตร์ (Item 185) แนวคิดการแทนค่ามีที่มาชัดเจนและเป็นระบบ แต่มีขั้นตอนซับซ้อน (Item 187) ส่วนแนวคิดการสังเกตจากตารางช่วยให้เห็นความสัมพันธ์และหาคำตอบได้รวดเร็ว (Item 187) นักเรียนจึงเลือกแนวคิดตามความเข้าใจของตน โดยเลือกการแทนค่าเพราะถูกต้องและเป็นระบบ (Item 199) หรือเลือกการสังเกตจากตารางเพราะรวดเร็วกว่า (Item 194)

(4) ขั้นการสรุปเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

หลักจากนักเรียนได้อภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียนเรียบร้อยแล้วครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ได้แก่ การแทนค่า การนับ และการสังเกตจากตาราง ดังโพรโทคอล Item 202

Item 202	นักเรียน	นร.1: ได้การแทนค่าค่ะ นร.8: การนับครับ นร.3: ดูจากตารางค่ะ

1.3 ขั้นการสะท้อนผลร่วมกัน (Co-See)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและทีมศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์และสะท้อนผลจากผลงานของนักเรียนและบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับแก้และพัฒนาสถานการณ์ปัญหา สื่อประกอบการเรียนรู้ รวมถึงการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน กระบวนการนี้ช่วยคาดการณ์ประเด็นการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

2. สรุปผลการวิเคราะห์การอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิดจำนวน 7 แผนการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนในหน่วย “ฟังก์ชันเชิงเส้น” โดยพิจารณาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้แก่ โพรโทคอล แบบบันทึกภาคสนาม ผลงานนักเรียน และภาพถ่าย พบว่าชั้นเรียนทั้งหมดปรากฏ “กระบวนการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด” อย่างชัดเจนและครบทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย 2) การเปรียบเทียบแนวคิด 3) การจัดลำดับแนวคิดในการนำเสนอ 4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การสื่อสาร และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด (TLSOA) เอื้อต่อการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์กระบวนการของการอภิปรายเพื่อขัดเกลาแนวคิด ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด พบว่ากระบวนการอภิปรายเพื่อการขัดเกลาแนวคิดเกิดขึ้นทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดลำดับแนวคิดในการนำเสนอ 2) การเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย 3) การเปรียบเทียบแนวคิด และ 4) การพัฒนา ความเข้าใจเชิงลึกและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยผลที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การจัดลำดับแนวคิดในการนำเสนอ ครูจัดลำดับแนวคิดจากแนวคิดที่คลาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดเป้าหมายของบทเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นพัฒนาการของความคิด สามารถเปรียบเทียบ เหตุผล และขัดเกลาแนวคิดของตนจนเข้าใจได้ลึกซึ้ง ผลนี้เกิดจากการคาดการณ์และวางแผนลำดับแนวคิดร่วมกันของทีมศึกษาชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Inprasitha (2022)

ที่ยืนยันว่าการจัดลำดับแนวคิดเป็นเครื่องมือสำคัญของขั้นการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Inoue (2011) ที่มองการจัดลำดับแนวคิดเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการอภิปราย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้พบเพิ่มเติมว่า ลำดับแนวคิดบนกระดานช่วยนำนักเรียนจากแนวคิดพื้นฐานหรือคลาดเคลื่อนไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น

2) การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย นักเรียนสามารถอธิบายขั้นตอนของแนวคิดที่มีความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน ผลนี้เกิดจากผู้วิจัยและทีมศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสร้างสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดและคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน เพื่อเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงวิธีคิดที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิด Nohda (2000) ที่มองว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงแนวคิดหลากหลายคือหัวใจของการเรียนรู้แบบเปิด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิศสินี เวียงนนท์ (2563) ที่เน้นการเปิดพื้นที่และวางแผนการนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มุ่งแสดงบทบาทของแนวคิดที่หลากหลายต่อกระบวนการขัดเกลาแนวคิดของนักเรียน มากกว่าบทบาทของครูในการจัดการอภิปรายเพียงอย่างเดียว

3) การเปรียบเทียบแนวคิด นักเรียนอภิปรายความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละแนวคิด โดยอ้างอิงจาก การนำเสนอและการบันทึกบนกระดานดำ ผลนี้เกิดจากการออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่มีผลลัพธ์ได้หลายแนวทาง จึงเอื้อต่อการอภิปรายทั้งชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1933) ที่มองว่าการคิดอย่างไตร่ตรองเกิดจากการเผชิญปัญหา การพิจารณาหลักฐาน และการตรวจสอบเหตุผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Natan and Ishii (2023) ที่มองว่า Neriage ส่งเสริมการเปรียบเทียบและอภิปรายวิธีคิด อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้แสดงรายละเอียดพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน

4) การพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ นักเรียนสามารถอธิบายข้อดี–ข้อจำกัดของแต่ละแนวคิด และเลือกแนวคิดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ต่อได้ เนื่องจากการจัดลำดับแนวคิดจากง่ายไปสู่เป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนประเมินข้อดี ข้อจำกัด และเลือกแนวคิดด้วยเหตุผลทางคณิตศาสตร์ มากกว่าความชอบหรือคำตอบสุดท้าย สอดคล้องกับ Inprasitha (2022) ที่มองว่าการอภิปรายเป็นกระบวนการขัดเกลาแนวคิดและพัฒนาการคิดเชิงคณิตศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Takahashi (2008) ที่ชี้ว่า Neriage ต้องนำแนวคิดที่หลากหลายมาเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดเพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เน้นเหตุผลของนักเรียนในการพิจารณาความเหมาะสมของแนวคิดแต่ละวิธี

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการอภิปรายเพื่อการขัดเกลาแนวคิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์เกิดจากการทำงานเชื่อมโยงกันของนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิดทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการสอนร่วมกัน และการสะท้อนผลร่วมกัน โดยเฉพาะการร่วมกันออกแบบสถานการณ์ปัญหา คาดการณ์แนวคิด วางแผนคำถาม และจัดลำดับการนำเสนอ ซึ่งช่วยให้แนวคิดที่หลากหลายของนักเรียนถูกนำมาใช้เป็นฐานในการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ในขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน นักเรียนสามารถนำเสนอ เปรียบเทียบ ตรวจสอบ และพิจารณาความเหมาะสมของแนวคิด การนับ การแทนค่า และการอ่านค่าจากตาราง ขณะที่ครูจัดลำดับแนวคิดจากแนวคิดพื้นฐานหรือยังไม่สมบูรณ์ไปสู่แนวคิดที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายของบทเรียน กระบวนการดังกล่าวทำให้นักเรียนไม่ได้พิจารณาเฉพาะคำตอบที่ถูกต้อง แต่สามารถอธิบายข้อดี ข้อจำกัด และเลือกแนวคิดโดยใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า การขัดเกลาแนวคิดมิได้เกิดจากการมีวิธีคิดที่หลากหลายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการออกแบบและจัดการอภิปรายอย่างเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเปรียบเทียบ เชื่อมโยง และประเมินแนวคิดร่วมกัน องค์ความรู้ที่ได้จึงเน้นบทบาทร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน ครู นักเรียน และการจัดลำดับแนวคิดบนกระดาน ในการส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและการคิดอย่างเป็นระบบ ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียนที่มุ่งใช้แนวคิดของนักเรียนเป็นฐานของการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีความหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 จากข้อค้นพบที่ว่า การออกแบบสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดและการคาดการณ์แนวคิดล่วงหน้าช่วยให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย ครูควรร่วมกันออกแบบสถานการณ์ปัญหา คาดการณ์วิธีคิดและข้อคลาดเคลื่อนของนักเรียน รวมทั้งเตรียมคำถามสำหรับใช้กระตุ้นการอธิบายและการเปรียบเทียบแนวคิด

1.2 จากข้อค้นพบที่ว่า การจัดลำดับแนวคิดช่วยให้นักเรียนพัฒนาจากแนวคิดพื้นฐานหรือคลาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดเป้าหมาย ครูควรวางแผนเลือกลำดับผลงานจากแนวคิดที่เข้าใจง่ายไปสู่แนวคิดที่เป็นระบบ พร้อมใช้กระดานเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ว่า กระบวนการ Neriage เกิดจากการทำงานร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน สถานศึกษาควรจัดเวลาและโครงสร้างสนับสนุนให้ครูดำเนินงานตามกระบวนการ Co-Plan, Co-Do และ Co-See อย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดช่วงเวลาสำหรับการวางแผน สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลร่วมกันอย่างชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายปัจจัยด้านการใช้สื่อเสริมที่ส่งเสริมการขัดเกลาแนวคิดของนักเรียน เพื่อหาสื่อที่เหมาะสมยิ่งขึ้นสำหรับการอภิปรายในชั้นเรียน

3.2 ควรศึกษาผลของ Neriage ในเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น เช่น เรขาคณิต พีชคณิต สถิติ และความน่าจะเป็น เพื่อพิจารณาว่าลักษณะของเนื้อหามีผลต่อรูปแบบการอภิปรายและการขัดเกลาแนวคิดอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

รุจิศสินี เวียงนนท์. (2563). *บทบาทของครูเพื่อส่งเสริมการอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2562). *กิจกรรมเปิดชั้นเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 13.* ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2565). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 2).* ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Adu-Gyamfi, K., & Bossé, M. J. (2014). Processes and reasoning in representations of linear functions. *International Journal of Science and Mathematics Education, 12*(1), 167–192.

Becker, J. P., & Shimada, S. (1997). *The open-ended approach: A new proposal for teaching mathematics.* National Council of Teachers of Mathematics.

Blanton, M. L., & Kaput, J. J. (2011). *Functional thinking as a route into algebra in the elementary grades. In J. Cai & E. Knuth (Eds.),* Early algebraization: A global dialogue from multiple perspectives (pp. 5–23). Springer.

Dewey, J. (1933). *How we think.* D.C. Heath.

Fernandez, C., & Yoshida M. (2004). *Lesson Study: A Japanese Approach to Improving Mathematics Teaching and Learning.* Lawrence Erlbaum Associates.

Inoue, N. (2011). Zen and the art of neriage: Facilitating consensus building in mathematics inquiry lessons through lesson study. *Journal of Mathematics Teacher Education, 14*, 5–23.

Inprasitha, M. (2011). One feature of adaptive lesson study in Thailand: Designing a learning unit. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia, 34*(1), 47–66.

Inprasitha, M. (2022). Lesson study and open approach development in Thailand: A longitudinal study. *International Journal for Lesson and Learning Studies, 11*(5), 1–15.

Isoda, M., & Katagiri, S. (2012). *Mathematical thinking: How to develop it in the classroom.* World Scientific.

Natan, A., Jr., & Ishii, H. (2023). Structured problem-solving and extensive discussion (Neriage) approach in teaching mathematics: A case study on Hokkaido University Education's attached schools. *Journal of Hokkaido University of Education (Clinical Research in Education), 73*(1–2), 189–201.

National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and standards for school mathematics.* Lawrence Erlbaum Associates.

Nohda, N. (2000). *Teaching by open-approach method in Japanese mathematics classroom. In T. Nakahara & M. Koyama (Eds.),* Proceedings of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (Vol. 1, pp. 39–53). International Group for the Psychology of Mathematics Education.

OECD. (2019). OECD *Future of Education and Skills 2030: Anticipation–Action–Reflection cycle for 2030—Conceptual learning framework*. OECD Publishing.

OECD. (2023). *PISA 2022 assessment and analytical framework.* OECD Publishing.

Shimizu, Y. (1999). Aspects of mathematics teacher education in Japan: Focusing on teachers' roles. *Journal of Mathematics Teacher Education, 2*(1), 107–116.

Sproesser, U., Vogel, M., Dörfler, T., & Eichler, A. (2022). Changing between representations of elementary functions: Students' competencies and differences with a specific perspective on school track and gender. *International Journal of STEM Education, 9*, Article 33.

Star, J. R., Jeon, S., Comeford, R., Clark, P., Rittle-Johnson, B., & Durkin, K. (2021). Compare and discuss multiple strategies. *Mathematics Teacher: Learning and Teaching PK–12, 114*(11), 853–859.

Stigler, J. W., & Hiebert, J. (1999). *The teaching gap: Best ideas from the world's teachers for improving education in the classroom.* Free Press.

Takahashi, A. (2008). *Beyond show and tell: Neriage for teaching through problem-solving—Ideas from Japanese problem-solving approaches for teaching mathematics. In M. Santos-Trigo & Y. Shimizu (Eds.),* ICME 11, Topic Study Group 19: Research and development in problem solving in mathematics education (pp. 145–157). ICME-11.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 153 - 163 ISSN 2985-2137 (Online)

The Development of Learning Management Using Brain-Based Learning (BBL) Combined with Positive Reinforcement to Promote Reading Aloud Skills for Grade 3 Students

Theerachot Samranjai [1*], Nichapha Kankhunthod [2] and Nataya Hokpanna [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University.

* Corresponding author. E-mail: theerachotsamranjai12@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to investigate the problems and needs related to learning management for promoting Grade 3 students' reading aloud skills in words following Thai final-consonant spelling rules; 2) to develop learning management using Brain-Based Learning (BBL) combined with positive reinforcement to promote Grade 3 students' reading aloud skills in words following Thai final-consonant spelling rules according to the efficiency criterion of 70/70; and 3) to evaluate the developed learning management by comparing the students' reading aloud skills before and after the intervention.

This study employed a Research and Development (R&D) process consisting of three phases. The key informants were eight Thai language teachers. The target group consisted of 19 Grade 3 students from Nikhom Kuchinarai Moo 2 School under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3 during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected through purposive sampling. The research instruments consisted of eight lesson plans and a test assessing reading aloud skills in words following Thai final-consonant spelling rules. The data were analyzed using content analysis, mean, standard deviation, the E_1/E_2 efficiency index, and a t-test for dependent samples.

The findings revealed that: 1) the students experienced difficulties in remembering Thai final-consonant spelling rules, were confused when reading words with final consonants, and lacked confidence in reading aloud, while the teachers needed a greater variety of instructional materials and learning activities that could stimulate students' interest, promote participation, and provide opportunities for hands-on practice; 2) the developed learning management consisted of five steps: preparation and brain activation, multisensory knowledge presentation, active practice, knowledge summarization and retention, and application and social contribution. Positive reinforcement was integrated into every step through praise, rewards, and constructive feedback. The efficiency of the developed learning management E_1/E_2 was 73.56/75.00, which exceeded the established criterion of 70/70; and 3) the students' posttest scores in reading aloud skills in words following Thai final-consonant spelling rules were significantly higher than their pretest scores at the .05 level.

Keywords: Brain-Based Learning (BBL), positive reinforcement, reading aloud skills, words conforming to Thai final-consonant spelling rules.

Received 16 July 2026; Revised 26 July 2026; Accepted 1 August 2026

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ธีรโชติ สำราญใจ [1*], ณิชาภาท์ กันขุนทศ [2] และ นาตยา หกพันนา [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
* Corresponding author. E-mail: theerachotsamranjai12@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และ 3) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก โดยเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 และการทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีข้อจำกัดในการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด เกิดความสับสนเมื่อต้องอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกด และขาดความมั่นใจในการอ่านออกเสียง ขณะที่ครูผู้สอนมีความต้องการสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ 2) การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อมและกระตุ้นสมอง ขั้นนำเสนอความรู้ผ่านประสาทสัมผัส ขั้นลงมือปฏิบัติและฝึกฝน ขั้นสรุปความรู้และสร้างความคงทนในการจำ และขั้นประยุกต์ใช้และตอบแทนสังคม โดยสอดแทรกการเสริมแรงทางบวกผ่านการกล่าวคำชมเชย การให้รางวัล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ในทุกขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 73.56/75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ และ 3) คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL), การเสริมแรงทางบวก, ทักษะการอ่านออกเสียง, คำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาแม่และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของคนในชาติ มีบทบาทในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ ตลอดจนการเข้าถึงองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ การพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความคิด สติปัญญา และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2544) ทักษะการอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ภาษา โดยครอบคลุมทั้งความสามารถในการถอดรหัสคำ การอ่านออกเสียง การทำความเข้าใจ และการตีความเนื้อหาโดยเฉพาะการ

อ่านออกเสียงคำได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากการเรียนรู้เพื่ออ่านไปสู่การอ่านเพื่อเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในช่วงสำคัญของการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน จากการอ่านออกเสียงคำหรือข้อความทีละหน่วยไปสู่การอ่านอย่างคล่องแคล่วและการทำความเข้าใจเนื้อหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น Chall (1983) อธิบายว่า ผู้เรียนในช่วงระดับชั้นดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านจนสามารถถอดรหัสคำได้อย่างถูกต้องและเป็นอัตโนมัติสอดคล้องกับ National Reading Panel (2000) ที่ระบุว่า ความคล่องแคล่วในการอ่านออกเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงการจำแนกคำ การอ่านออกเสียง และการทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านเข้าด้วยกัน หากผู้เรียนมีข้อจำกัดในการถอดรหัส (Decoding) คำโดยเฉพาะคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด ผู้เรียนอาจต้องใช้ทรัพยากรทางปัญญาในการประมวลผลคำมากขึ้น ส่งผลให้เหลือความสามารถสำหรับการทำความเข้าใจเนื้อหาน้อยลง และอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความคล่องแคล่วในการอ่าน(สุมาลี วงศ์วิวัฒน์, 2555)

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในระยะแรกของการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 บางส่วนยังไม่สามารถอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว มีข้อจำกัดในการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด เกิดความสับสนในการเชื่อมโยงรูปพยัญชนะกับเสียงอ่าน และขาดความมั่นใจเมื่อต้องอ่านออกเสียงต่อหน้าผู้อื่น ขณะเดียวกัน การจัดการเรียนรู้ตามปกติส่วนใหญ่มักเน้นการอธิบายเนื้อหา การท่องจำ และการฝึกอ่านซ้ำ โดยยังขาดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นความสนใจ และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สภาพปัญหาดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งกระบวนการเรียนรู้ ความจำแรงจูงใจ และความมั่นใจในการอ่านออกเสียงของนักเรียน แนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้พัฒนาการอ่านออกเสียงของผู้เรียนคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน Caine และ Caine (1994) อธิบายว่า การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดจากการทำงานร่วมกันของกระบวนการด้านความคิด อารมณ์ ประสบการณ์ และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลายลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้รับการทบทวนความรู้อย่างเป็นลำดับ กระบวนการอ่านออกเสียงมิได้อาศัยการทำงานของสมองส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นกระบวนการที่ต้องบูรณาการการรับรู้รูปคำ การเชื่อมโยงตัวอักษรกับหน่วยเสียง การเข้าถึงความหมาย การควบคุมความสนใจ และการเปล่งเสียงออกมาอย่างถูกต้อง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของเครือข่ายสมองหลายบริเวณ (Dehaene, 2009, น. 110–112; Jensen, 2005) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานจึงควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มองเห็น ฟัง ออกเสียง เคลื่อนไหว และลงมือปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่มีความท้าทายในระดับเหมาะสม มีความปลอดภัยทางอารมณ์ และไม่สร้างความวิตกกังวลมากเกินไป เพื่อให้นักเรียนกล้าเข้าร่วมกิจกรรม กล้าอ่านออกเสียง และสามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการอ่านออกเสียงอย่างต่อเนื่อง จึงควรนำการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) มาประยุกต์ใช้ควบคู่กัน การเสริมแรงทางบวกเป็นการให้ผลตอบสนองภายหลังจากผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อเพิ่มโอกาสที่พฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นอีก ตามแนวคิดของ Skinner (1953) รูปแบบการเสริมแรงที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ การกล่าวคำชมเชย การให้รางวัลเชิงสัญลักษณ์ การให้คะแนนสะสม และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เมื่อนักเรียนมีความพยายามหรือสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง การเสริมแรงดังกล่าวช่วยให้นักเรียนรับรู้ความก้าวหน้าของตนเอง มีกำลังใจในการฝึกอ่าน และมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการอ่านออกเสียงที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ Bandura (1977) อธิบายว่า ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) มีความสัมพันธ์กับความพยายาม ความอดทน และการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมของบุคคล การเสริมแรงที่ให้ความสำคัญกับความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจริง จึงอาจช่วยลดความกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจในการอ่านออกเสียงของนักเรียนได้ การเสริมแรงทางบวกในการวิจัยครั้งนี้จึงมิได้มุ่งเน้นเฉพาะการให้รางวัล แต่ครอบคลุมการให้กำลังใจ การยอมรับความพยายาม และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้นักเรียนทราบข้อบกพร่องและแนวทางพัฒนาการอ่านของตนเอง การบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จึงเป็นแนวทางที่ครอบคลุมทั้งการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการสนับสนุนด้านอารมณ์

พฤติกรรม และแรงจูงใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสหลากหลายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกอ่านและทบทวนอย่างเป็นลำดับ ควบคู่กับการได้รับคำชมเชย รางวัลเชิงสัญลักษณ์ และข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม อาจช่วยส่งเสริมให้นักเรียนจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด มีความมั่นใจในการอ่าน และสามารถอ่านออกเสียงคำได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่วมากขึ้น

จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อครูและสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะการอ่านของนักเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป จึงนำมาสู่การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
3. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก โดยเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ พัฒนาหาประสิทธิภาพ และประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยในขั้นประเมินผลใช้แบบแผน การทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้และ ระยะที่ 3 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มทดลองนำร่อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เชี่ยวชาญ

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 19 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาและมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด

1.2 กลุ่มทดลองนำร่อง (Try-out Group) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จำนวน 10 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายและไม่ใช่นักเรียนกลุ่มเดียวกับที่ใช้ในการทดลองจริง กลุ่มทดลองนำร่องใช้สำหรับทดลองแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ ภาษาคำชี้แจง ระยะเวลา และข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น ก่อนปรับปรุงและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน จาก

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองผ้าอ้อม โรงเรียนบ้านหนองโพนสูง โรงเรียนบ้านสร้างแสน และโรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 โรงเรียนละ 2 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นสำหรับใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

1.4 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อประเมินคุณภาพ ความเหมาะสม และความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนนำไปทดลองนำร่องและใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้วัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเดียวกันในการประเมินทั้งสองครั้ง คะแนนหลังเรียนใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หรือค่า E_2 และใช้เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

3.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก มีคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน ตามประเด็นคำถามที่กำหนด เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

4.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 8 ชั่วโมง และสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความเหมาะสม และความสอดคล้อง

4.3 ระยะที่ 3 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 จำนวน 19 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด เพื่อประเมินทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 8 ชั่วโมง ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมและทำแบบฝึกระหว่างเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน พร้อมประเมินและบันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ โดยนำคะแนนจากกิจกรรมและแบบฝึกระหว่างเรียนทั้ง 8 แผนไปคำนวณประสิทธิภาพของกระบวนการ หรือค่า E_1 เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 8 แผนแล้ว ผู้วิจัยทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดฉบับเดียวกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน และใช้เกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน โดยนำคะแนนหลังเรียนไปคำนวณประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หรือค่า E_2 และนำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบ เพื่อประเมินทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและการวิเคราะห์เนื้อหา โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และระยะของการวิจัย ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความประกอบตาราง

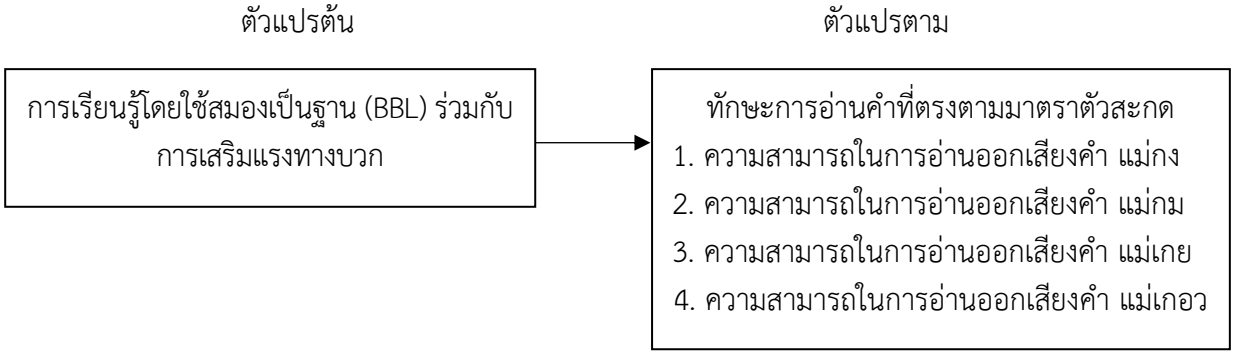
5.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดจากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยวิเคราะห์คุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อทดสอบกับวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการทดลองนำร่องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จำนวน 10 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ ภาษา คำชี้แจง ระยะเวลา และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น สรุปผลโดยใช้การพรรณนาความ และนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 19 คน โดยวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกตามเกณฑ์ 70/70 ด้วยค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หรือ E_1/E_2 โดย E_1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ คำนวณจากคะแนนเฉลี่ยร้อยละของกิจกรรมและแบบฝึกระหว่างเรียนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน ส่วน E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คำนวณจากคะแนนเฉลี่ยร้อยละของแบบทดสอบหลังเรียน

จากนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด ผู้วิจัยสามารถสรุปและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีข้อจำกัดในการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด ทำให้เกิดความสับสนเมื่อต้องอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกด นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจ มีความประหม่า และขาดแรงจูงใจในการฝึกอ่านครูผู้สอนจึงมีความต้องการแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติของนักเรียน รวมทั้งสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นความสนใจ และช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เมื่อนำการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 19 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 73.56/75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

3. ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ผลการนำการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พบว่า คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดสูงขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีข้อจำกัดในการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด ส่งผลให้เกิดความสับสนเมื่อต้องอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกด นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจมี

ความประหม่า และขาดแรงจูงใจในการฝึกอ่าน ขณะที่ครูผู้สอนมีความต้องการแนวทางการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้นผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างรูปคำ ตัวอักษร หน่วยเสียง และหลักเกณฑ์ทางภาษา หากนักเรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว นักเรียนอาจต้องใช้ความพยายามในการประมวลผลคำมากขึ้น เกิดความลังเล และขาดความมั่นใจเมื่อต้องอ่านออกเสียงต่อหน้าผู้อื่น ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการอธิบาย การท่องจำ และการฝึกอ่านซ้ำในรูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียว อาจยังไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างและความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Caine และ Caine (1994) ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดภาวะตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย (Relaxed Alertness) กล่าวคือ การเรียนรู้ควรมีความท้าทายในระดับที่เหมาะสม แต่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถูกคุกคามหรือวิตกกังวลมากเกินไป รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ดังนั้น การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดจึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ และการส่งเสริมความมั่นใจของนักเรียนควบคู่กัน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อมและกระตุ้นสมอง 2) ขั้นนำเสนอความรู้ผ่านประสาทสัมผัส 3) ขั้นลงมือปฏิบัติและฝึกฝน 4) ขั้นสรุปความรู้และสร้างความคงทนในการจำ และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้และตอบแทนสังคม โดยสอดแทรกการเสริมแรงทางบวกผ่านการกล่าวคำชมเชย การให้รางวัล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ในทุกขั้นตอนผลการตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผลจากการทดลองนำร่องยังช่วยให้ผู้วิจัยตรวจสอบและปรับปรุงเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ ภาษา คำชี้แจง และระยะเวลาให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน และวิเคราะห์ประสิทธิภาพในระยะที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 73.56/75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ โดยค่า E_1 คำนวณจากคะแนนกิจกรรมและแบบฝึกระหว่างเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน และค่า E_2 คำนวณจากคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น การออกแบบกิจกรรม การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองนำร่อง การปรับปรุง และการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการดังกล่าวช่วยให้แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อ คำชี้แจง และระยะเวลามีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มากขึ้น กิจกรรมในแต่ละขั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฟัง มองเห็น ออกเสียง เคลื่อนไหว ลงมือปฏิบัติ และทบทวนหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกดอย่างเป็นลำดับ พร้อมทั้งได้รับการเสริมแรงทางบวกผ่านการกล่าวคำชมเชย การให้รางวัล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์จึงอาจช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Caine และ Caine (1994) ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเชื่อมโยงกระบวนการคิด อารมณ์ ประสบการณ์ และการลงมือปฏิบัติเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tüfekçi และ Demirel (2009) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ ความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Duman (2010) ซึ่งพบว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านการเสริมแรงทางบวก Gentilini และ Greer (2021) พบว่า การสร้างเงื่อนไขเสริมแรงที่เกี่ยวข้องกับการอ่านช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มที่ศึกษา ขณะที่ Grünke และคณะ (2023) พบว่าการใช้ข้อมูลย้อนกลับทันที การกำหนดเป้าหมาย และการเสริมแรงทางบวกสัมพันธ์กับผลการอ่านที่ดีขึ้นในกรณีศึกษานักเรียนที่มีความยากลำบากด้านการเรียนรู้ แม้ผลการศึกษาทั้งสองเรื่องจะมีจำนวนผู้เข้าร่วมค่อนข้างจำกัด แต่ช่วยสนับสนุนว่าการเสริมแรงและข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมการอ่านได้ การบูรณาการกิจกรรม

ตามแนวคิด BBL เข้ากับการเสริมแรงทางบวกจึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดสูงขึ้น ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกอ่านผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการมองเห็นรูปคำ การฟังเสียง การออกเสียง การเคลื่อนไหว การลงมือปฏิบัติ และการทบทวนอย่างเป็นลำดับ กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้นักเรียนได้ฝึกเชื่อมโยงรูปคำกับเสียงอ่านและหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกดหลายครั้ง ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำหลักเกณฑ์ไปใช้ในการอ่านออกเสียงได้ถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ การกล่าวคำชมเชย การให้รางวัล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์เมื่อนักเรียนแสดงความพยายามหรืออ่านออกเสียงได้ถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าและจุดที่ควรปรับปรุงของตนเอง นักเรียนจึงมีกำลังใจ กล้ามีส่วนร่วม และฝึกอ่านอย่างต่อเนื่องมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Gentilini และ Greer (2021) ซึ่งพบว่าการสร้างแรงเสริมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการอ่านส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มที่ศึกษาเกิดความก้าวหน้าด้านผลสัมฤทธิ์การอ่าน และสอดคล้องกับ Grünke และคณะ (2023) ที่พบว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีร่วมกับการกำหนดเป้าหมายและการเสริมแรงทางบวกช่วยเพิ่มจำนวนคำที่นักเรียนอ่านได้ถูกต้อง ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Tüfekçi และ Demirel (2009) และ Duman (2010) ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะเมื่อกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้น คะแนนหลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียนจึงอาจเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเป็นลำดับ กับการเสริมแรงทางบวกที่ช่วยสนับสนุนความพยายามและความมั่นใจในการอ่านออกเสียงของนักเรียน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน โดยไม่มีกลุ่มควบคุม จึงควรตีความผลภายใต้บริบทของโรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 และไม่ควรสรุปเชิงเหตุและผลหรือขยายผลครอบคลุมไปยังนักเรียนทุกกลุ่มโดยตรง ทั้งนี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีข้อจำกัดในการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกด ทำให้เกิดความสับสนเมื่อต้องอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกด นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจ มีความประหม่า และขาดแรงจูงใจในการฝึกอ่าน ขณะที่ครูผู้สอนมีความต้องการแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติตลอดจนสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อมและกระตุ้นสมอง 2) ขั้นนำเสนอความรู้ผ่านประสาทสัมผัส 3) ขั้นลงมือปฏิบัติและฝึกฝน 4) ขั้นสรุปความรู้และสร้างความคงทนในการจำ และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้และตอบแทนสังคม โดยสอดแทรกการเสริมแรงทางบวกผ่านการกล่าวคำชมเชย การให้รางวัล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ในทุกขั้นตอน ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 และมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก

เมื่อนำการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 19 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 73.56/75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ และคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกดสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความมั่นใจ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนระดับประถมศึกษาให้มีความท้าทายในระดับที่เหมาะสมและมีความปลอดภัยทางอารมณ์ โดยลดบรรยากาศที่มุ่งจับผิดหรือตำหนินักเรียนเมื่ออ่านออกเสียงผิด และให้ความสำคัญกับการให้กำลังใจ การยอมรับความพยายาม และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ เพื่อช่วยลดความวิตกกังวลและส่งเสริมให้นักเรียนกล้าอ่านออกเสียงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น

1.2 การสนับสนุนสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สถานศึกษาควรสนับสนุนการผลิตหรือจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัย และสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น บัตรคำ รูปภาพ เกมภาษา แบบฝึกทักษะ และสื่อสำหรับการฝึกอ่านออกเสียง รวมทั้งควรส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลาย ลงมือปฏิบัติ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และฝึกอ่านอย่างเป็นลำดับ เพื่อช่วยส่งเสริมการจดจำหลักเกณฑ์ของมาตราตัวสะกดและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

1.3 การนำการเสริมแรงทางบวกมาใช้ในการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนควรนำการเสริมแรงทางบวกมาใช้ควบคู่กับการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม เช่น การกล่าวคำชมเชย การให้รางวัลเชิงสัญลักษณ์ การสะสมคะแนนความก้าวหน้า และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจน โดยควรให้ความสำคัญทั้งกับความถูกต้องในการอ่าน ความพยายาม และพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน การดำเนินการดังกล่าวอาจช่วยให้นักเรียนรับรู้ความก้าวหน้าของตนเอง มีแรงจูงใจในการฝึกอ่าน และมีความมั่นใจในการอ่านออกเสียงมากขึ้น

1.4 การเตรียมความพร้อมก่อนนำการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ก่อนนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนของการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอนให้เข้าใจอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเตรียมสื่อกิจกรรม วิธีการเสริมแรง และเกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาผลต่อทักษะภาษาไทยด้านอื่น ๆ ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเสริมแรงทางบวกกับทักษะภาษาไทยด้านอื่น เช่น การเขียนสะกดคำ การอ่านจับใจความสำคัญ หรือการเขียนสื่อความ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 การศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ ควรมีการติดตามผลภายหลังสิ้นสุดการทดลอง เช่น หลังเรียน 2 สัปดาห์ หรือ 4 สัปดาห์ หรือในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อศึกษาความคงทนของทักษะการอ่านออกเสียงคำที่ตรงตามมาตราตัวสะกด และตรวจสอบว่านักเรียนยังสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องเพียงใด

2.3 การพัฒนาสื่อดิจิทัล ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อยอดเป็นสื่อดิจิทัล เกมการศึกษา หรือแอปพลิเคชันที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียงด้วยตนเอง ได้รับข้อมูลย้อนกลับ และได้รับการเสริมแรงทางบวกอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มโอกาสในการฝึกฝนนอกเวลาเรียนและตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน

2.4 การศึกษาด้วยแบบแผนการทดลองที่มีกลุ่มเปรียบเทียบ ควรดำเนินการวิจัยโดยใช้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หรือขยายจำนวนกลุ่มเป้าหมายและสถานศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ และเพิ่มความน่าเชื่อถือในการสรุปผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง (พิมพ์ครั้งที่ 2).* The Knowledge Center.

สุมาลี วงศ์วิวัฒน์. (2555). *ปัญหาการอ่านและการเขียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

Bandura, A. (1977). *Social learning theory.* Prentice-Hall.

Caine, R. N., & Caine, G. (1994). *Making connections: Teaching and the human brain.* Addison-Wesley.

Chall, J. S. (1983). *Stages of reading development.* McGraw-Hill.

Dehaene, S. (2009). *Reading in the brain: The science and evolution of a human invention.* Viking.

Duman, B. (2010). The effects of brain-based learning on the academic achievement of students with different learning styles. *Educational Sciences: Theory & Practice, 10*(4), 2077–2103.

Gentilini, L. M., & Greer, R. D. (2021). The effect of the establishment of conditioned reinforcement for reading content on second-graders' reading achievement. *Behavior Analysis in Practice, 14*(1), 141–160.

Grünke, M., Barwasser, A., Bräuer, N., & Connelly, V. (2023). The effects of immediate feedback, goal setting and positive reinforcement on the reading performance of a fifth grader with learning difficulties. *Insights into Learning Disabilities, 20*(1), 65–74.

Jensen, E. (2005). *Teaching with the brain in mind (2nd ed.).* Association for Supervision and Curriculum Development.

National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction (NIH Publication No. 00-4769).* National Institute of Child Health and Human Development.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior.* Macmillan.

Tüfekçi, S., & Demirel, M. (2009). The effect of brain based learning on achievement, retention, attitude and learning process. *Procedia—Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 1782–1791.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 164 - 174 ISSN 2985-2137 (Online)

Development of 5 STEPs-Based Learning Management Integrated with Reading Comprehension Exercises Using the 5W1H Technique to Enhance Reading Comprehension Skills among Grade 3 Students

Pornpan Yaemngam [1*], Nichapha Kankhunthod [2] and Nataya Hokpanna [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University.

* Corresponding author. E-mail: pornpan.ya@ksu.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to (1) examine the problems and needs related to learning management; (2) develop a 5 STEPs-based learning management approach integrated with reading comprehension exercises using the 5W1H technique for Grade 3 students and determine its efficiency according to the 70/70 criterion; and (3) compare students' learning achievement before and after the intervention. This research and development (R&D) study was conducted in three phases. Phase 1 examined the problems and needs related to learning management by collecting data from eight Thai language teachers from four schools and 19 Grade 3 students at Nikhom Kuchinarai Moo 2 School. Phase 2 involved developing and validating the learning management innovation. The lesson plans, reading comprehension exercises, and research instruments were evaluated by three experts for content validity, alignment, and appropriateness. The innovation was then pilot-tested with 10 Grade 3 students at Ban Sang Saen School to assess its suitability and determine its preliminary efficiency according to the 70/70 criterion. Phase 3 involved implementing and evaluating the innovation with 19 Grade 3 students at Nikhom Kuchinarai Moo 2 School, who were purposively selected. A one-group pretest–posttest design was employed. The intervention comprised eight lesson plans implemented over a total of eight hours. Data were analyzed using content analysis, the mean, standard deviation, process and outcome efficiency values (E_1/E_2), and a dependent-samples t-test.

The findings revealed that (1) most students had difficulty distinguishing main ideas from supporting details and lacked motivation to read, whereas the teachers expressed a need for an innovation that promoted systematic thinking and could be effectively applied in classroom instruction; (2) the developed innovation comprised eight lesson plans based on the 5 STEPs process and reading comprehension exercises using the 5W1H technique. The five stages were Learning to Question, Learning to Search, Learning to Construct, Learning to Communicate, and Learning to Serve. The 5W1H framework comprised six guiding questions: Who, What, Where, When, Why, and How. The innovation achieved process and outcome efficiency values (E_1/E_2) of 73.68/76.05, exceeding the established 70/70 criterion; and (3) the students' post-intervention reading comprehension achievement scores were significantly higher than their pre-intervention scores at the .05 level.

Keywords: 5 STEPs-based learning management, 5W1H technique, reading comprehension exercises, reading comprehension skills.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

พรพรรณ แย้มงาม [1*], ณิชาภาท์ กันขุนทศ [2] และ นาตยา หกพันนา [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
* Corresponding author. E-mail: pornpan.ya@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจำนวน 8 คนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 จำนวน 19 คน ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้อง และความเหมาะสม จากนั้นนำนวัตกรรมไปทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาประสิทธิภาพเบื้องต้นตามเกณฑ์ 70/70 และระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Selection)โดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design)ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ใช้เวลารวม 8 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/E_2) และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการจำแนกใจความสำคัญออกจากรายละเอียดสนับสนุน และขาดแรงจูงใจในการอ่าน ขณะที่ครูผู้สอนมีความต้องการนวัตกรรมที่ส่งเสริมการลำดับความคิดอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง 2) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs จำนวน 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการเรียนรู้ตั้งคำถาม (Learning to Question) 2) ขั้นการเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ (Learning to Search) 3) ขั้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ (Learning to Construct) 4) ขั้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Learning to Communicate) และ 5) ขั้นการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม (Learning to Serve) โดยบูรณาการร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ได้แก่ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) และอย่างไร (How) ผลการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม (E_1/E_2) มีค่าเท่ากับ 73.68/76.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้และ 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs, เทคนิค 5W1H, แบบฝึกทักษะการอ่าน, ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ครูผู้สอนต้องออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความ

ถนัดของผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) นอกจากนี้การพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคดิจิทัลยังเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาไทย เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นหากผู้เรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ อาจส่งผลให้ไม่เข้าใจเนื้อหาหรือแก่นของเรื่องที่อ่าน อีกทั้งผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะการอ่านจับใจความเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากรายวิชาต่าง ๆ ดังนั้นผู้เรียนที่ขาดทักษะในการอ่านจับใจความอาจไม่สามารถจำแนกข้อมูลสำคัญและสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของขนิษฐา มาทุ่ง (2562) ที่กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคล เสริมสร้างประสบการณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แม้ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้า ทักษะการอ่านยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เนื่องจากเป็นรากฐานของการอ่านในระดับสูง เช่น การอ่านวิเคราะห์และการอ่านตีความ หากผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญได้ดี ย่อมมีโอกาสเข้าใจเนื้อหาและถ่ายทอดสิ่งที่อ่านให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน ในทางตรงกันข้ามหากขาดทักษะดังกล่าว การอ่านอาจไม่มีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ สายใจ ทองเนียม (2560) กล่าวว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถในการอ่านออก เข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ สำนวน วลี และประโยค รวมทั้งสามารถวิเคราะห์และสรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจเนื้อหาและการอ่านเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดและการตีความในระดับที่สูงขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยกำหนดให้ “การอ่าน” เป็นสาระการเรียนรู้ที่ 1ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และมุ่งให้ผู้เรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระดับประถมศึกษาเป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ จึงถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแบ่งออกเป็น 5 สาระ ได้แก่ 1) การอ่าน 2) การเขียน 3) การฟัง การดู และการพูด 4) หลักการใช้ภาษาไทย และ 5) วรรณคดีและวรรณกรรม โดยสาระที่ 1 การอ่าน กำหนดมาตรฐาน ท 1.1 ให้ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการอ่านเพื่อสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีนิสัยรักการอ่าน ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของจังหวัดกาฬสินธุ์พบว่าปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยรวมความสามารถทั้ง 2 ด้านเท่ากับร้อยละ 80.23 และมีคะแนนด้านการอ่านรู้เรื่องเท่ากับร้อยละ 80.51 ส่วนปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยรวมความสามารถทั้ง 2 ด้านเท่ากับร้อยละ 82.16 และมีคะแนนด้านการอ่านรู้เรื่องเท่ากับร้อยละ 81.96 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินโดยรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามความสามารถด้านการอ่านรู้เรื่องยังเป็นทักษะพื้นฐานที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจ การเชื่อมโยงข้อมูล และการสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์, 2567) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการอ่านรู้เรื่อง หากผู้เรียนไม่สามารถจำแนกใจความสำคัญออกจากรายละเอียดสนับสนุนได้ ย่อมส่งผลต่อความเข้าใจเนื้อหา การเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ตลอดจนการคิดวิเคราะห์และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การพัฒนาทักษะการอ่านจึงควรมุ่งจากการอ่านออกเสียงไปสู่การอ่านเพื่อทำความเข้าใจวิเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญได้อย่างเป็นระบบ จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด โดยเฉพาะด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ผู้เรียนบางส่วนสามารถอ่านออกเสียงได้ แต่ไม่สามารถบอกสาระสำคัญ จำแนกรายละเอียด หรือสรุปเรื่องที่อ่านได้ เมื่ออ่านบทร้อยแก้ว บทร้อยกรอง หรือเรื่องที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาว ผู้เรียนมักเกิดความเบื่อหน่ายและขาดความสนใจ นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมายังเน้นการอธิบายเนื้อหามากกว่าการฝึกใช้เทคนิคการอ่าน อีกทั้งสื่อและกิจกรรมยังขาดความหลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างเต็มตามศักยภาพ

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นการเรียนรู้ตั้งคำถาม 2) ขั้นการเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ 3) ขั้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 4) ขั้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร และ 5) ขั้นการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม กระบวนการดังกล่าวช่วยกำหนดลำดับการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ สร้างข้อสรุป และสื่อสารความเข้าใจของตนเองอย่างเป็นระบบ (สุภาพร เหล่ารอด, 2565) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญจำเป็นต้องมีเครื่องมือช่วยคิดที่ชัดเจน เทคนิค 5W1H จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ร่วมกับกระบวนการดังกล่าว โดยใช้คำถาม ได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลสำคัญจำแนกรายละเอียด เชื่อมโยงเหตุการณ์ และสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล (สิรินาถ เม่นเผือก และคณะ, 2566;รัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก, 2566) ผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า เทคนิค 5W1H สามารถนำมาใช้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญได้ โดยสิรินาถ เม่นเผือก และคณะ (2566) พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.78/85.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับศิริญาดา แก้วดวง (2566) ซึ่งพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ รัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก (2566) ได้นำเทคนิค 5W1H มาใช้ร่วมกับแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.75/81.00 และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะเดียวกัน สุภาพร เหล่ารอด (2565) ได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs มาใช้ร่วมกับเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ การพัฒนาแบบฝึกทักษะควรจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมจากง่ายไปสู่ยาก ใช้ภาษาและเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ โดยเริ่มจากกิจกรรมที่สั้นและไม่ซับซ้อนไปสู่กิจกรรมที่ยาวและมีความซับซ้อนมากขึ้น (รัตนาภรณ์ ทับทิมจันทร์, 2565, น. 48–51)จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาการใช้เทคนิค 5W1H การใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับแบบฝึกทักษะ และการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H แล้ว อย่างไรก็ตามการศึกษาที่บูรณาการกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ซึ่งมีการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ดำเนินการกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือระดับมัธยมศึกษา จึงยังมีความจำเป็นต้องศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ประกอบทั้งสามให้เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถ และบริบทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (ศิริญาดา แก้วดวง, 2566; สิรินาถ เม่นเผือก และคณะ, 2566; สุภาพร เหล่ารอด, 2565; รัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก, 2566)

จากสภาพปัญหา ความสำคัญ และช่องว่างการวิจัยดังกล่าว ประกอบกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3, 2567) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1Hเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3” เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลสำคัญ จำแนกใจความสำคัญ เชื่อมโยงเหตุการณ์ และสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิด การสื่อสาร และการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1Hเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น นวัตกรรมในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ชุดการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs และแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยในขั้นทดลองใช้นวัตกรรมผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design) มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มทดลองนำร่อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เชี่ยวชาญ

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 19 คนซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวเป็นนักเรียนในห้องเรียนที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบจัดการเรียนรู้ และเป็นห้องเรียนที่นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาจากผลการประเมินและความจำเป็นในการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษา

1.2 กลุ่มทดลองนำร่อง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จำนวน 10 คนซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองจริง เพื่อใช้ตรวจสอบความเหมาะสมและคุณภาพเบื้องต้น รวมทั้งหาประสิทธิภาพเบื้องต้นของนวัตกรรมก่อนนำไปใช้จริง

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองผ้าอ้อม,โรงเรียนบ้านหนองโพนสูง, โรงเรียนบ้านสร้างแสน และโรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 โดยคัดเลือกโรงเรียนละ 2 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

1.4 ผู้เชี่ยวชาญ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ ความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของนวัตกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล รวมทั้งพิจารณาความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 1 คนทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา การใช้ภาษา ระดับความยากง่ายของบทอ่าน คำถามและกิจกรรมในแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เกณฑ์การให้คะแนน ตลอดจนความเหมาะสมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีความแตกต่างกันดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง และแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ซึ่งใช้ประกอบการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน โดยกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้

สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดลำดับความยากง่ายของกิจกรรมจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์และทดสอบสมมติฐานการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความสนใจ และความต้องการในการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะสำหรับผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item–Objective Congruence: IOC) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) และแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมและแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนสำหรับใช้คำนวณประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ส่วนคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนใช้สำหรับคำนวณประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1Hเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เทคนิค 5W1H และการพัฒนาแบบฝึกทักษะจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 จำนวน 19 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปสภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาชุดการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของผู้เรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมและตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในระยะที่ 1 มาใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมรวม 8 ชั่วโมง และแบบฝึกทักษะที่มีการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมจากง่ายไปสู่ยาก จากนั้นผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกทักษะ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านละ 1 คนเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้อง และความเหมาะสม ภายหลังปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วผู้วิจัยนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้เบื้องต้นกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสร้างแสน จำนวน 10 คนเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาประสิทธิภาพเบื้องต้นตามเกณฑ์ 70/70 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 จำนวน 19 คน โดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design) ก่อนดำเนินการ

จัดกิจกรรมผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียน (Pretest) จากนั้นจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน รวม 8 ชั่วโมง พร้อมเก็บคะแนนจากกิจกรรมและแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนเพื่อคำนวณประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมผู้วิจัยทดสอบหลังเรียน (Posttest) เพื่อนำคะแนนไปคำนวณประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

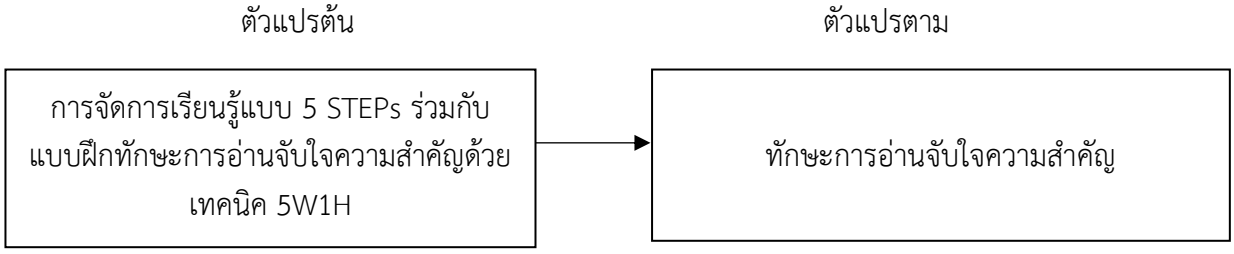
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนในระยะที่ 1 รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 2 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมนำไปสู่การปรับปรุงร่างแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะให้มีความสมบูรณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) การหาคุณภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดทักษะ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E1/E2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 การเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples สถิติพื้นฐาน ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดด้านการอ่านจับใจความสำคัญ โดยไม่สามารถจำแนกใจความสำคัญออกจากรายละเอียดสนับสนุน และไม่สามารถสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียนบางส่วนยังขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูผู้สอนมีความต้องการนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน มีแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลวิเคราะห์รายละเอียด และสรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง และแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ซึ่งจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมจากง่ายไปสู่ยากให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการเรียนรู้ตั้งคำถาม2) ขั้นการเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ 3) ขั้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 4) ขั้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร และ 5) ขั้นการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม โดยบูรณาการร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ซึ่งใช้คำถาม ได้แก่ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) และอย่างไร (How) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลสำคัญวิเคราะห์องค์ประกอบของเรื่อง เชื่อมโยงรายละเอียด และสรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นขั้นตอน ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะมีความเหมาะสมและความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนผลการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 73.68/76.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (t-test for Dependent Samples) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนและหลังเรียน

การประเมิน	จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	$S.D.$	t	df	p-value
ก่อนการจัดการเรียนรู้	19	20	13.37	2.36			
หลังการจัดการเรียนรู้	19	20	15.21	2.12	3.54	18	.002*

หมายเหตุ: $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 19 คน มีคะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยเท่ากับ 13.37 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.36 และมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยเท่ากับ 15.21 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.12 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test) พบว่า คะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการอ่านจับใจความสำคัญ ไม่สามารถระบุข้อมูลสำคัญจากเรื่องที่อ่านว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร ตลอดจนไม่สามารถจำแนกใจความสำคัญออกจากรายละเอียดสนับสนุนและสรุปสาระสำคัญได้อย่างถูกต้อง ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนมีความต้องการนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจนมีแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน และส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการอ่านออกเสียงและการตอบคำถามจากบทอ่านมากกว่าการฝึกให้ผู้เรียนมีกระบวนการค้นหา วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูล ผู้เรียนจึงยังขาดกรอบคำถามและแนวทางที่ช่วยในการพิจารณาข้อมูลสำคัญจากเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ การใช้สื่อและกิจกรรมที่ไม่หลากหลายอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและ

การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2560) ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผู้เรียนและสภาพปัญหาก่อนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 73.68/76.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากนวัตกรรมได้รับการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะ การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้เบื้องต้นและการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง กระบวนการดังกล่าวช่วยให้นวัตกรรมมีเนื้อหา กิจกรรม ภาษา และระยะเวลาที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นอกจากนี้ แบบฝึกทักษะได้รับการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมจากง่ายไปสู่ยาก ทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกค้นหาข้อมูลพื้นฐานจากเรื่องที่อ่าน ก่อนพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลและสรุปใจความสำคัญที่มีความซับซ้อนมากขึ้นการฝึกอย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและความชำนาญในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับรัตนาภรณ์ ทับทิมจันทร์ (2565) ที่พัฒนาแบบฝึกทักษะด้านการอ่านโดยจัดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก (2566) ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5W1Hร่วมกับแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ การเชื่อมโยงแผนการจัดการเรียนรู้เข้ากับแบบฝึกทักษะอย่างเป็นลำดับจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นวัตกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เปิดโอกาสให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การตั้งคำถาม การแสวงหาสารสนเทศการสร้างองค์ความรู้ การสื่อสารความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ ผู้เรียนจึงมิได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลจากครู แต่ได้ลงมืออ่านค้นหาคำตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันเทคนิค 5W1H ทำหน้าที่เป็นกรอบคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลสำคัญจากเรื่องที่อ่าน ได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร ทำให้ผู้เรียนสามารถจำแนกข้อมูลเชื่อมโยงเหตุการณ์ และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างใจความสำคัญกับรายละเอียดสนับสนุนได้ชัดเจนขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ใช้กรอบคำถามดังกล่าวร่วมกับการฝึกปฏิบัติซ้ำในแบบฝึกทักษะ จึงช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการอ่านและทำให้สามารถสรุปสาระสำคัญได้อย่างเป็นระบบผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสุภาพร เหล่ารอด (2565) ซึ่งพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสิรินาถ เม่นเผือกและคณะ (2566) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5W1H ช่วยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับรัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก (2566) ซึ่งพบว่า การใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับแบบฝึกทักษะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า การจัดลำดับกระบวนการเรียนรู้ การใช้กรอบคำถามที่ชัดเจนและการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่ร่วมกันส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1Hเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการจำแนกใจความสำคัญออกจากรายละเอียดสนับสนุน และไม่สามารถสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องอีกทั้งยังขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมการอ่าน ส่วนครูผู้สอนมีความต้องการการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และมีแบบฝึกทักษะที่ใช้คำถามเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน และสรุปใจความสำคัญอย่างเป็นระบบ

2. คุณภาพและประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค 5W1H ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงเนื้อหาในระดับมากที่สุดจากการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายพบว่า นวัตกรรมมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 73.68/76.05ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมดังกล่าวมีคุณภาพตามมาตรฐานของกระบวนการวิจัยและพัฒนาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประสิทธิผลของการใช้จัดการเรียนรู้ต่อพัฒนาการของผู้เรียน ผลการประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิคมกุฉินารายณ์หมู่ 2 มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) ร่วมกับเทคนิค 5W1H ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นลำดับ สามารถระบุองค์ประกอบสำคัญของเรื่องที่อ่านได้แม่นยำขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์และจับใจความสำคัญ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างนิสัยการเรียนรู้แบบสืบสอบให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

1.2 ควรมีการจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ให้แก่ครูผู้สอน เกี่ยวกับการใช้เทคนิค 5W1Hและการสร้างแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการคิด เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและกระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการจัดทำคลังสื่อและนวัตกรรมต้นแบบ ที่บูรณาการระหว่างกระบวนการ 5 STEPsและเทคนิคการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับครูในการนำไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีต่อทักษะภาษาไทยด้านอื่น ๆเช่น ทักษะการเขียนสรุปความ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการพูดสรุปความ ตลอดจนศึกษาตัวแปรด้านจิตพิสัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านได้แก่ เจตคติต่อการอ่าน แรงจูงใจในการอ่าน และความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การประเมินผลของนวัตกรรมครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน ทั้งนี้ เนื่องจากผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในระยะต้นพบว่า ผู้เรียนยังขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการอ่าน

2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงเปรียบเทียบหรือวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น นักเรียนในระดับชั้นที่ต่างกันหรือนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้และประสิทธิผลของนวัตกรรมในบริบทที่กว้างขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมนี้ให้อยู่ในรูปแบบของสื่อดิจิทัลหรือแอปพลิเคชัน โดยบูรณาการเทคนิค 5W1Hเข้ากับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถฝึกฝนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญได้ตามความต้องการแบบรายบุคคล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ขนิษฐา มาทุ่ง. (2562). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนขุนไกรพิทยาคม โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ [รายงานการวิจัย].* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21).* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา, 116(74 ก),* 1–23.

รัตนากร คงโนนกอก และชวนพิศ รักษาพวก. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค 5W1H ร่วมกับแบบฝึกทักษะ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8*(3), 1589–1598.

รัตนาภรณ์ ทับทิมจันทร์. (2565). *การสร้างแบบฝึกทักษะโดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ5R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ศิริญาดา แก้วดวง. (2566). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้วิธีการสอนเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา [รายงานวิจัยในชั้นเรียน].* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สายใจ ทองเนียม. (2560). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.* ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2566.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2561/2562: การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2567). *รายงานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2567.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สิรินาถ เม่นเผือก, ประสพสุข ฤทธิเดช และชัยวัฒน์ สุภควรกุล. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค 5W1H. *Journal for Developing the Social and Community, 10*(2), 85–100.

สุภาพร เหล่ารอด. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 175 - 182 ISSN 2985-2137 (Online)

Development Guidelines for Entrepreneurial Leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area 1

Nichapha Sriphan [1*], Kulab Purisarn [2] and Arthit Chutchaipolrat [3]

[1, 2, 3] College of Asian Scholars.

* Corresponding author. E-mail: nsriphan.s@gmail.com

ABSTRACT

The present research aimed to examine the current conditions, desired conditions, and essential needs regarding entrepreneurial leadership among school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. Additionally, the study sought to synthesize development guidelines for enhancing entrepreneurial leadership that are appropriate to the contextual needs of schools in the area. A mixed methods research design was employed, utilizing an explanatory sequential approach in which quantitative data were collected first, followed by qualitative data to deepen the understanding of administrative behaviors and the actual context of schools. Quantitative data were collected from 306 administrators and teachers by using the table developed by Krejcie and Morgan, the research tools included a questionnaire assessing current and desired conditions. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The quantitative findings revealed that the current level of entrepreneurial leadership among school administrators was high, whereas the desired level was at the highest level. This discrepancy reflects the expectations of school personnel who seek more pronounced entrepreneurial behaviors from administrators than what is presently demonstrated. The overall essential need was 0.263. When examined by component, the areas requiring the most development were creative innovation, risk-taking, and opportunity seeking.

The qualitative analysis supported these findings, emphasizing that administrator development should focus on strengthening creative thinking skills, the ability to assess complex situations, data-driven decision-making, the capacity to inspire personnel, and the recognition and utilization of new opportunities to foster positive change.

Keywords: Development Guidelines, Entrepreneurial Leadership, School Administrators.

Received 21 July 2026; Revised 25 July 2026; Accepted 5 August 2026

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ณิชาภา ศรีพันธุ์ [1*], กุหลาบ ปุริสาร [2] และ อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์ [3]
[1, 2, 3] วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
***** Corresponding author. E-mail: nsriphan.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการที่เหมาะสมต่อบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่ งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นขั้นแรก แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อขยายความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารและบริบทจริงของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูจำนวน 306 คน โดยวิธีการใช้ตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการในสภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของบุคลากรที่ต้องการเห็นบทบาทเชิงผู้ประกอบการสูงกว่าที่ปรากฏในทางปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญ ความต้องการจำเป็นรวม เท่ากับ 0.263 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ได้แก่ ด้านการสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ รองลงมาคือด้านความกล้าเสี่ยง และด้านการแสวงหาโอกาส

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพสนับสนุนทิศทางเดียวกัน โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาผู้บริหารควรมุ่งเสริมสร้างทักษะการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการประเมินสถานการณ์ที่ซับซ้อน การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร ตลอดจนการแสวงหาและใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ในบริบทการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในโลกปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ได้นำมาซึ่งเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ Artificial Intelligence (AI), Big Data, Internet of Things (IoT) และระบบอัตโนมัติ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้เข้ามาปฏิรูปวิถีชีวิตและการทำงานอย่างลึกซึ้ง ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม (Schwab 2016) ความก้าวหน้าเหล่านี้ยังทำให้รูปแบบเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ส่งผลให้ความรู้และนวัตกรรมกลายเป็นทรัพยากรสำคัญของการพัฒนา ขณะเดียวกันความซับซ้อนและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลกก็เพิ่มสูงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยี การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ที่ผันผวน (Harari 2018) สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับแรงกดดันหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองและชุมชน ความท้าทายในการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้

ประเทศไทยตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้เน้นย้ำยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผลักดันสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรที่มีความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2566) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบ Active Learning และการบริหารภายใต้ความผันผวนของนโยบายการศึกษา

เมื่อพิจารณาความท้าทายในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งกำลังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 61 ในขณะที่บุคลากรครูไม่เพียงพอหรือมีการสับเปลี่ยนบ่อย ส่งผลให้ความต่อเนื่องของการจัดการเรียนรู้ลดลง นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในบางรายวิชายังต่ำกว่าเป้าหมาย ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยียังมีความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพสังคม ความคาดหวังของผู้ปกครอง และการแข่งขันจากโรงเรียนเอกชน ล้วนเป็นปัจจัยที่เพิ่มความท้าทายให้แก่โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 2566) สอดคล้องกับสุชาดา ชัยมงคล (2564) พบว่า Entrepreneurial Leadership ช่วยเสริมบรรยากาศการทำงานที่สร้างสรรค์ ทำให้ครูเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนานวัตกรรมการสอน ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และ นฤมล ศรีชมภู (2565) ชี้ว่าผู้อำนวยการที่มีภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการสามารถจัดการความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและขับเคลื่อนโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ร่วม และ Martinez and Johnson (2021) ยืนยันว่า โรงเรียนที่มี Entrepreneurial Leadership เด่นชัด มีความสามารถในการแข่งขันและการสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะสูงกว่า

จากข้อมูลดังกล่าว Entrepreneurial Leadership จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการบริหาร ทรัพยากร การพัฒนาครู การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ และการเพิ่มความเชื่อมั่นของชุมชน การศึกษาภาวะผู้นำลักษณะนี้จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 1,516 คน ผู้บริหารจำนวน 128 คน และครูจำนวน 1,388 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 90 คน และครูผู้สอน จำนวน 216 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2568 โดยวิธีการใช้ตารางของ (Krejcie and Morgan, 1970) รวมทั้งสิ้น 306 คน การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา (Proportional Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยพิจารณาข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.903

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบ นำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากการคำนวณดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI) โดยใช้สูตรการคำนวณ PNI แบบปรับปรุงจากสูตรเดิมของ สุวิมล ว่องวานิช (2558)

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

1.1 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ 3 ด้านได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร, ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ยกร่างแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาและประเมินแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

1.3 นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้คำถามที่ตรงตามแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

2.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ฉบับเดียวกัน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ โดยการจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

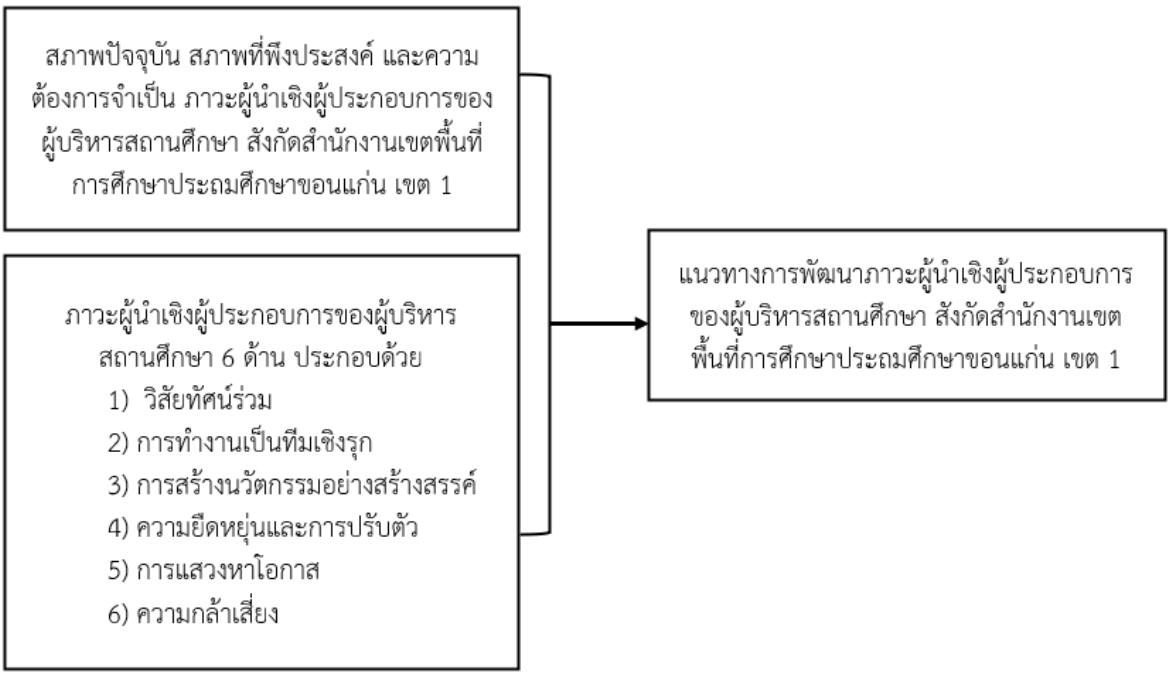
การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญโดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกัน แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

4. ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

นำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยแบบประเมินที่นำไปใช้ได้ จะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แบบประเมินที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจง และสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) การทำงานเป็นทีมเชิงรุก 3) การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ 4) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 5) การแสวงหาโอกาส 6) ความกล้าเสี่ยง สามารถเขียนดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการความจำเป็นภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	PNI modified	ลำดับที่
1. การมีวิสัยทัศน์ร่วม	3.89	0.64	มาก	4.75	0.40	มากที่สุด	0.221	6
2. การทำงานเป็นทีมเชิงรุก	3.91	0.60	มาก	4.78	0.37	มากที่สุด	0.223	5
3. การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์	3.82	0.67	มาก	4.98	0.36	มากที่สุด	0.304	1
4. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว	3.88	0.62	มาก	4.76	0.38	มากที่สุด	0.227	4
5. การแสวงหาโอกาส	3.84	0.65	มาก	5.00	0.37	มากที่สุด	0.302	3
6. ความกล้าเสี่ยง	3.76	0.67	มาก	4.90	0.36	มากที่สุด	0.303	2
รวมเฉลี่ย	**3.85**	**0.64**	**มาก**	**4.86**	**0.38**	**มากที่สุด**	**0.263**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่

พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์, ความกล้าเสี่ยง, การแสวงหาโอกาส,ความยืดหยุ่นและการปรับตัว, การทำงานเป็นทีมเชิงรุก, การมีวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมผ่านการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้คิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ การวางแผนและออกแบบงานอย่างมีระบบ การติดตามประเมินผลและพัฒนานวัตกรรมให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความกล้าเสี่ยงในเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ ความมั่นใจในการตัดสินใจ การรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน การใช้ความล้มเหลวเป็นบทเรียน และการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ขององค์กร อีกทั้งยังควรส่งเสริมทักษะด้านการแสวงหาโอกาส ทั้งในมิติของการวิเคราะห์บริบท การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การค้นหาทรัพยากรใหม่ ๆ และการประเมินศักยภาพของโอกาสที่จะนำมาพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างมีคุณค่า

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีพื้นฐานด้านการเป็นผู้นำยุคใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี สังคม และนโยบาย ซึ่งสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการจะอยู่ในระดับมาก แต่สภาพที่พึงประสงค์กลับอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้เกิดช่องว่างของความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood และ Louis (2012) ซึ่งชี้ว่าผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสามารถในการก้าวข้ามบทบาทของการบริหารแบบเดิม ไปสู่การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (transformational change agent) ซึ่งต้องอาศัยทักษะด้านนวัตกรรม ความกล้าในการตัดสินใจ และความสามารถในการตีความโอกาสจากสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย “การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์” สะท้อนให้เห็นความต้องการของผู้บริหารในการเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรม การคิดริเริ่ม และการนำกรอบคิดใหม่มาประยุกต์ใช้จริงภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2020) ที่ระบุว่าผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในโรงเรียน เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ การที่ผู้บริหารประเมินตนเองว่ายังมีความจำเป็นต้องพัฒนาในด้านนี้ แสดงว่าบริบทของสถานศึกษาไทยยังต้องการการสนับสนุนในเชิงระบบ ทั้งด้านทรัพยากร เวลา และการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน รองลงมา ด้านความกล้าเสี่ยง ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่าผู้บริหารต้องการการพัฒนาในการตัดสินใจในสถานการณ์ไม่แน่นอน การรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน และการใช้วิจารณญาณเชิงลึกก่อนลงมือทำ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับทฤษฎีของ Lumpkin และ Dess (1996) ที่อธิบายว่าความกล้าเสี่ยงเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการที่ช่วยให้องค์กรสามารถเติบโตและปรับตัวได้ในบริบทที่ผันผวน การที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ประกอบนี้ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจต่อธรรมชาติของการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ เผชิญการตัดสินใจท่ามกลางทรัพยากรจำกัดและความไม่แน่นอนของนโยบาย ด้านการแสวงหาโอกาส ซึ่งมีความจำเป็นเป็นลำดับที่ 3 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารต้องการเสริมสร้างทักษะการวิเคราะห์สถานการณ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการมองหาโอกาส ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Harari (2018) ที่ชี้ว่าผู้นำยุคดิจิทัลต้องสามารถตีความข้อมูล แนวโน้ม และพลวัตของสังคมเพื่อมองเห็นโอกาสที่ซ่อนอยู่ การที่ผู้บริหารยังต้องการพัฒนาด้านนี้สะท้อนว่าแม้จะมีความสามารถในระดับหนึ่ง แต่บริบทการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องการผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา

ชัยมงคล (2564) ที่พบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานแบบเปิดรับความคิดใหม่ ทำให้ครูเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงงานของ นฤมล ศรีชมภู (2565) ที่ระบุว่าผู้นำลักษณะนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลวิจัยในครั้งนี้จึงไม่เพียงยืนยันแนวคิดทฤษฎีสากล แต่ยังสอดคล้องกับสภาพจริงของบริบทสถานศึกษาไทยอย่างเป็นรูปธรรม

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมผ่านการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้คิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ การวางแผนและออกแบบงานอย่างมีระบบ การติดตามประเมินผลและพัฒนานวัตกรรมให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความกล้าเสี่ยงในเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ ความมั่นใจในการตัดสินใจ การรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน การใช้ความล้มเหลวเป็นบทเรียน และการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ขององค์กร อีกทั้งยังควรส่งเสริมทักษะด้านการแสวงหาโอกาส ทั้งในมิติของการวิเคราะห์บริบท การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การค้นหาทรัพยากรใหม่ ๆ และการประเมินศักยภาพของโอกาสที่จะนำมาพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างมีคุณค่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างแรงบันดาลใจ การจัดสรรทรัพยากร และการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมของการทดลองและเรียนรู้ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่มีพื้นฐานด้านภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการที่ดี แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาในด้านที่เป็นแกนกลางของภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง และการแสวงหาโอกาส ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษามีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ตามที่ทฤษฎีและงานวิจัยจำนวนมากได้ให้การสนับสนุนไว้อย่างชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับ พิชิต เล่ห์ฉลาด (2565) ที่ระบุว่าการจัดการนวัตกรรมอย่างเป็นระบบโดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงรุก จะช่วยให้ครูเปลี่ยนผ่านจากการทำงานรูทีนไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการศึกษา นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความกล้าเสี่ยงในเชิงสร้างสรรค์อีกทั้งยังควรส่งเสริมทักษะด้านการแสวงหาโอกาส ทั้งในมิติของการวิเคราะห์บริบท การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สรุปผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.263 และผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมผ่านการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้คิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ การวางแผนและออกแบบงานอย่างมีระบบ การติดตามประเมินผลและพัฒนานวัตกรรมให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความกล้าเสี่ยงในเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ควรสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการสร้างนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง และการแสวงหาโอกาส ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงในผลการวิจัย ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพเป็นประจำ สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดสรรทรัพยากรพื้นฐานที่เอื้อต่อการริเริ่มนวัตกรรม รวมทั้งมีระบบติดตามผลการพัฒนาผู้นำเป็นรายปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีทิศทางที่ชัดเจน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การบริหารความเสี่ยง และการแสวงหาโอกาสในการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาตนเองและทีมงานอย่างตรงจุด ควรสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ครูเสนอแนวคิดใหม่ ทดลองแนวทางการทำงาน และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน ทั้งนี้การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วม จะช่วยให้โรงเรียนขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในอนาคตควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหลายเขตพื้นที่การศึกษา หรือใช้วิธีการวิจัยเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพหรือกรณีศึกษา เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการในสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรมีงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบหรือแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ และทดสอบผลลัพธ์ต่อคุณภาพโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

นฤมล ศรีชมภู. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

พิชิต เล่ห์ฉลาด. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). *เอกสารงานสารสนเทศด้านงานบริหารงานบุคคล.* ขอนแก่น : สำนักงานฯ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สุชาดา ชัยมงคล. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Fullan, M. (2020). *The professional capital of teaching*. Teachers College Press.

Harari, Y. N. (2018). *21 Lessons for the 21st Century.* Spiegel & Grau.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Leithwood, K., & Louis, K. S. (2012). *Linking leadership to student learning.* Jossey-Bass.

Lewin, K., Lippitt, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created “social climates”. *The Journal of Social Psychology, 10*(2), 269-299.

Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *The Academy of Management Review, 21*(1), 135–172.

Martinez and Johnson. (2021). Social media's impact on brand evangelism Digit. *Mark. Rev, 17*(3) 214-230

Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 183 - 190 ISSN 2985-2137 (Online)

The guidelines for developing future leadership Competencies of school administrators under the kalasin primary educational service area office 1

Nanthaporn Phukrongnak [1*], Kulab Purisarn [2] and Arthit Chutchaipolrat [3]

[1, 2, 3] College of Asian Scholars.

* Corresponding author. E-mail: tonsak2523@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the current situation, the desired condition, and the needs for developing future leadership competencies of school administrators and (2) to propose appropriate guidelines for developing under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 1. The samples consisted of 99 school administrators and 198 teachers, totaling 297 by mixed-methods research approach.The research instruments included a questionnaire and evaluation form for the appropriateness and feasibility of the developed guidelines. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI Modified).

The research findings revealed that

1) The current level of future leadership competencies among school administrators was at a high level, while the desired level was at the highest level. The priority needs, ranked from highest to lowest, were: digital literacy, driving innovation and change, and strategic management.

2) The developed guidelines consisted of 15 approaches—five for adaptability to change, four for leadership in innovation and digital technology, three for strategic management, and three for organizational culture enhancement. The overall appropriateness, feasibility, and applicability of the guidelines were rated at the highest level. Policy recommendations suggest that relevant agencies should apply the proposed guidelines as a framework for developing school administrators, emphasizing strategic leadership and the use of digital technology in management. For practical recommendations, school administrators should enhance their data-driven decision-making skills and promote a learning organizational culture. Further research should extend the study to other educational service areas or explore additional leadership dimensions, such as innovative or digital leadership, in greater depth.

Keywords: Guidelines for Developing, Future Leadership Competencies, Administrators.

Received 21 July 2026; Revised 25 July 2026; Accepted 5 August 2026

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

นันทพร ภูครองนาค [1*], กุหลาบ ปุริสาร [2] และ อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์ [3]
[1, 2, 3] วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
* Corresponding author. E-mail: tonsak2523@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา 99 คน และครูผู้สอน 198 คน รวม 297 คน โดยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัล ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง และด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตประกอบด้วย 15 แนวทาง ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 5 แนวทาง การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล 4 แนวทาง การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 แนวทาง และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3 แนวทาง มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร ส่วนข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังเขตพื้นที่อื่นหรือศึกษาภาวะผู้นำในมิติอื่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหรือเชิงดิจิทัลอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, สมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคต, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารจัดการสถานศึกษามีความท้าทายมากขึ้นจากบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการบริหารจัดการ และทักษะที่จำเป็นต่อการนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูงนี้ ผู้นำองค์กรคือผู้ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง และกลยุทธ์เพื่อนำพาองค์กรก้าวข้ามอุปสรรคความท้าทายต่าง ๆ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ขณะเดียวกันยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาบุคลากร สร้างแรงบันดาลใจ และสนับสนุนความร่วมมือของทีมงาน สร้างสัมพันธภาพกับผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายพันธมิตรในการดำเนินงานและสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายและยกระดับขีดความสามารถขององค์กร นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบ ต่อความยั่งยืนของสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจโดยสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชน และมนุษยชาติ (Greenberg, McKone-Sweet et al. 2011, Robinson and Gray 2019, Leithwood, Harris et al. 2020, Morgan 2020, พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ 2560, วิจิตร ศรีสอ้าน 2562)

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ระบุไว้ว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำในทุกระดับให้มีขีดสมรรถนะสูง มีความรับผิดชอบ และมีความเป็นมืออาชีพ เป็นทั้งผู้นำทางความรู้และความคิดผลักดันภารกิจนำการเปลี่ยนแปลง พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานและต่อสังคม โดยมีการสร้างผู้นำที่มีสมรรถนะของผู้นำในอนาคตในหน่วยงานภาครัฐทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และแผนปฏิรูปการศึกษาฉบับปรับปรุงราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2565) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยผลิตหลักของระบบการศึกษาที่เป็นจุดกำหนดคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หากโรงเรียนสามารถทำหน้าที่ได้ดี ผลการศึกษาจึงจะดีด้วย ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระดับนโยบายดังกล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำและสมรรถนะที่จำเป็นในการสร้างคุณภาพการศึกษาได้ในอนาคต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษาหลายแห่งที่ตั้งอยู่ในบริบทชุมชนที่หลากหลาย ทั้งในเขตเมือง เขตชนบท และพื้นที่ห่างไกล ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมท้องถิ่นควบคู่กับความสามารถในการเชื่อมโยงนโยบายส่วนกลางกับการดำเนินงานจริงในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามและการสังเกตการณ์เบื้องต้น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหลายรายยังคงใช้รูปแบบการบริหารแบบเดิมที่เน้นการสั่งการมากกว่าการมีส่วนร่วม ขาดความสามารถในการปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของแผนการปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568 ในการพัฒนาส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนา สามารถรับทราบข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของทางราชการได้อย่างรวดเร็ว และปฏิบัติงานสามารถสนองนโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาลได้เป็นอย่างดีคุณลักษณะดังกล่าวสมรรถนะของผู้นำในอนาคตที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นจะต้องพัฒนา เพื่อยกระดับการบริการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพจริงของสมรรถนะภาวะผู้นำในปัจจุบัน วิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นในอนาคต และเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมทั้งในเชิงโครงสร้าง กลไก และกระบวนการ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์และพร้อมขับเคลื่อนระบบการศึกษาไทยสู่คุณภาพและความเป็นเลิศอย่างยั่งยืนดังนั้นสมรรถนะผู้นำในอนาคตมีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคต ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำในอนาคต ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,335 คน ผู้บริหารจำนวน 142 คน และครูจำนวน 1,193 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 99 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่ง

ชั้นตามไม่สัดส่วน (Disproportional Stratified Sampling) ของ William G. Cochran (1977) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครู โดยการกำหนดให้กลุ่มผู้บริหารมีสัดส่วนร้อยละ 70 ของจำนวนผู้บริหารทั้งหมด ซึ่งได้จำนวน 99 คน และกลุ่มครูจำนวน 198 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 297 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา ความสอดคล้องค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถามไปให้สถานศึกษาผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง และทาง Google form ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบ นำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage) เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index : PNI modified) โดยใช้สูตรการคำนวณ PNI แบบปรับปรุงจากสูตรเดิมของ สุวิมล ว่องวานิช (2558)

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

1.1 การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ โดยการคัดเลือกศึกษาโรงเรียนที่มีผลงานในการจัดการเรียนการสอน ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และแบบประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ยกร่างแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาจากข้อมูลทฤษฎีและข้อมูลสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน

1.3 นำเสนอร่างสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจำนวน 5 คน เพื่อให้ได้คำถามที่ตรงตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานกับผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และขอนัดหมายวันและเวลาขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองเพื่อหาแนวทางการพัฒนา สมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญ จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา

4. ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

นำร่างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบประเมินที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินร่างแนวทางโดยแบบประเมินที่นำไปใช้ได้ จะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จัดพิมพ์แบบประเมินต้นฉบับที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และลำดับความต้องการความจำเป็นของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบของทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคต	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1.ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์	3.84	0.60	มาก	4.78	0.42	มากที่สุด	0.245	3
2. ด้านการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ	3.92	0.57	มาก	4.70	0.44	มากที่สุด	0.200	5
3. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น	3.90	0.58	มาก	4.70	0.41	มากที่สุด	0.190	6
4. ด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัล	3.90	0.58	มาก	4.85	0.35	มากที่สุด	0.260	1
5. ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่น	3.85	0.59	มาก	4.68	0.46	มากที่สุด	0.210	4
6. ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง	3.82	0.61	มาก	4.80	0.40	มากที่สุด	0.255	2
รวม	**3.87**	**0.59**	**มาก**	**4.75**	**0.41**	**มากที่สุด**	**0.223**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น และ ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง และด้านการปรับตัวและยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นในแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตประกอบด้วย 15 แนวทาง ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 5 แนวทาง การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล 4 แนวทาง การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 แนวทาง และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3 แนวทาง มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น และ ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2019) ที่เน้นความสำคัญของ “Digital Leadership” ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการโรงเรียน ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่อยู่ในระดับสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม และประเมินผลได้อย่างมีระบบ ส่วนด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงสะท้อนถึงการเปิดรับแนวคิดใหม่ การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และการใช้ผลงานนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้จริง นอกจากนี้ ด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัลยังแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับจริยธรรมดิจิทัล การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล นโยบายการศึกษา และความคาดหวังของสังคมกับผู้นำในยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นสมรรถนะเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณพศ ยศพล (2567) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เรียงจากมากไปหาน้อย ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล การขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลให้แก่ผู้บริหาร เนื่องจากบริบทการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเป็นสำคัญ ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การบริหารงาน และการตัดสินใจเชิงนโยบาย การที่ความฉลาดรู้ทางดิจิทัลได้รับการจัดลำดับเป็นอันดับแรก อาจสะท้อนช่องว่างระหว่างสมรรถนะที่มีอยู่กับความคาดหวังในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan, Michael (2014) ที่ชี้ว่าผู้นำการศึกษายุคใหม่ต้องสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และสร้างผลกระทบเชิงระบบได้อย่างแท้จริง รวมทั้งสอดคล้องกับ Sheninger, Eric (2019) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความคล่องตัวและความยั่งยืน ขณะเดียวกัน การจัดลำดับด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงไว้เป็นลำดับรองลงมา แสดงถึงความตระหนักของผู้บริหารต่อบทบาทการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งต้องอาศัยทั้งวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ส่วนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์แม้อยู่ในลำดับที่สาม แต่ยังมีระดับความต้องการสูง สะท้อนว่าผู้บริหารเห็นความสำคัญของการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อความยั่งยืนของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในอนาคตอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตประกอบด้วย 15 แนวทาง ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 5 แนวทาง การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล 4 แนวทาง การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 แนวทาง และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3 แนวทาง โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความครอบคลุมทั้งมิติบุคคล กระบวนการ และองค์กร ตลอดจนตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ที่เสนอว่าผู้นำทางการศึกษาในยุคใหม่ต้องมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ คิดเชิงนวัตกรรม และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ ธีระ รุญเจริญ (2557) ที่เน้นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อ

ยกระดับคุณภาพสถานศึกษา การที่แนวทางทั้ง 15 ข้อได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดจึงสะท้อนความพร้อมเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการนำไปใช้จริง ในเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรนำกรอบแนวทางดังกล่าวไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ส่วนในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารควรมุ่งพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based Decision Making) เพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายผลการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบทและความแตกต่างเชิงพื้นที่ หรือศึกษาภาวะผู้นำในมิติที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหรือภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลในเชิงลึก เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัล ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง และด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคตประกอบด้วย 15 แนวทาง ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 5 แนวทาง การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล 4 แนวทาง การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 แนวทาง และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3 แนวทาง มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร ส่วนข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังเขตพื้นที่อื่นหรือศึกษาภาวะผู้นำในมิติอื่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหรือเชิงดิจิทัลอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต โดยกำหนดหลักสูตรหรือโครงการอบรมที่เน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร

1.2 ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Data-driven Management) เพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและติดตามประเมินผล เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำในมิติอื่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหรือภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลอย่างลึกซึ้งควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความเหมาะสมของแนวทางที่พัฒนา

2.2 ควรพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำในอนาคต ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้นำ ผลลัพธ์การบริหารสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

คณพศ ยศพล (2567).แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำในอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8*(3), 347–362.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาไทย.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ.* กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ. (2560). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.* คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2562). *การอุดมศึกษาไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. (2568). *งานสารสนเทศด้านงานบริหารงานบุคคล.* กาฬสินธุ์ : สำนักงานฯ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques (3rd ed.).* John Wiley & Sons.

Greenberg, D. B., McKone-Sweet, K., & Wilson, H. J. (2011). *The innovative university: Changing the DNA of higher education from the inside out.* Jossey-Bass.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Leithwood, K., Harris, A., & Azah, V. N. (2020). *How school leaders shape the factors that influence student learning.* Routledge.

Morgan, H. (2020). Best practices for implementing remote learning during a pandemic. *Journal of Educational Technology Systems, 49*(1), 5–14.

Robinson, V., & Gray, E. (2019). *Open-to-learning leadership: How to build trust while addressing what matters most.* Corwin.

Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times (2nd ed.).* Thousand Oaks.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 191 - 204 ISSN 2985-2137 (Online)

Relationships between Practicum Management Activities, Professional Practicum Content, and Learning Outcomes of Graduate Diploma Students in Educational Administration

Kla Thongkhao [1] and Pongpinyo Mankosol [2*]

[1, 2] College of Education, Dhurakij Pundit University.

* Corresponding author. E-mail: Pongpinyo.man@dpu.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between practicum management activities and professional practicum content and students' learning outcomes in the Educational Administration Practicum course, Graduate Diploma Program in Educational Administration, College of Education, Dhurakij Pundit University. The sample consisted of 41 students for quantitative analysis, and 45 administrator mentors and 3 supervising instructors for qualitative data, selected using purposive sampling. Data were collected through questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely Pearson's correlation coefficient (Pearson's r) and multiple regression analysis. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that students engaged in practicum management activities at the highest level and demonstrated a very good level of practice in the content of the professional practicum in educational administration. Practicum management activities and the content of the professional practicum were positively correlated at a high level with students' learning outcomes, at a statistically significant level ($p < .01$), and together were able to predict 61.30% of the variance in students' learning outcomes. Professional practicum content (β=0.604) showed a stronger relative predictive contribution than practicum management activities (β=0.262). In addition, the qualitative analysis indicated that students benefited from the practicum by developing educational administration skills and competencies in a concrete manner, and their performance was acknowledged by administrator mentors and supervising instructors in accordance with the objectives of the curriculum and the course.

Keywords: Practicum Management Activities, Educational Administration Professional Practicum, Learning Outcomes; Graduate Diploma Program, Educational Administration.

Received 16 July 2026; Revised 20 July 2026; Accepted 5 August 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

กล้า ทองขาว [1] และ พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล [2*]
[1, 2] วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
***** Corresponding author. E-mail: pongpinyo.man@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ตัวอย่างได้แก่นักศึกษา จำนวน 41 คน ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และผู้บริหารพี่เลี้ยง 45 คน และอาจารย์นิเทศก์ 3 คน ใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการปฏิบัติตามสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 โดยสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (β=0.604) มีอำนาจพยากรณ์สัมพัทธ์สูงกว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (β=0.262) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพสะท้อนว่านักศึกษาได้รับประโยชน์จากการฝึกปฏิบัติ สามารถพัฒนาทักษะและสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ตามเป้าหมายของหลักสูตรและรายวิชา

คำสำคัญ: กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ, สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ, บริหารการศึกษา, ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมุ่งให้ประเทศสมาชิกบูรณาการแนวคิดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในทุกระดับ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสังคมที่ยั่งยืน (UNESCO, 2023)

ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกของ UNESCO ได้นำกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาบูรณาการไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต สามารถคิดเชิงระบบ คิดเชิงสร้างสรรค์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิผล และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ผู้บริหารการศึกษา

จึงต้องมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ ในระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (พ.ศ. 2566) ซึ่งพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในกลุ่มอาเซียน (AUN-QA) และแนวคิด Outcome-Based Education (OBE) มุ่งพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติอย่างเป็นระบบ หลักสูตรมีระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน โครงสร้างรวม 33 หน่วยกิต และเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา

กล่าวโดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นรายวิชาหลักที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาผ่านการฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม การฝึกปฏิบัติวิชาชีพกำหนดระยะเวลา 96 ชั่วโมง แบ่งเป็นการฝึกในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาแห่งละ 48 ชั่วโมง โดยเป็นหน่วยงานที่มิใช่สถานที่ปฏิบัติงานประจำของนักศึกษา หลักสูตรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (PLO) ระดับรายวิชา (CLO) และผลลัพธ์ตามกรอบมาตรฐานอุดมศึกษา (TQF) อย่างชัดเจน การฝึกปฏิบัติดำเนินการตามกระบวนการที่เป็นระบบ โดยมีผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษา

ด้วยเหตุที่รายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา (EA722) เป็นรายวิชาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาของผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาว่า นักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด และการปฏิบัติดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่อย่างไร เนื่องจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Outcome-Based Education สามารถส่งเสริมสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (Li & Rohayati, 2024)

อย่างไรก็ตาม Daresh (1990) ชี้ให้เห็นว่า แม้การฝึกปฏิบัติวิชาชีพจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเตรียมผู้บริหารการศึกษา แต่ยังมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาผลลัพธ์ของการฝึกปฏิบัติค่อนข้างจำกัด กล่าวคืองานวิจัยในส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา การกำหนดองค์ประกอบของการฝึกและการประเมินความเหมาะสมหรือประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น (Supising et al., 2020; บรรจง เจริญสุข, 2565) มากกว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์ขององค์ประกอบการฝึกปฏิบัติต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้กรอบ OBE และ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสอดคล้องเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) ดังนั้น จึงผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้หรือไม่ และในระดับใด โดยเฉพาะในบริบทของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งผู้เรียนมีภูมิหลังประสบการณ์วิชาชีพและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏการศึกษาที่ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในลักษณะเชิงระบบที่เชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบของหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพอย่างชัดเจน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลการดำเนินการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาในรุ่นที่หนึ่งของหลักสูตร เพื่อให้ทราบระดับการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรและมาตรฐานของคุรุสภาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

4. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายหรือการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา จากการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา

5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) โดยใช้รูปแบบ explanatory sequential design โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสามารถในการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์และอำนาจในการพยากรณ์ของตัวแปร จากนั้นจึงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 49 คน ผู้บริหารพี่เลี้ยง 54 คน และอาจารย์นิเทศก์ 5 คน รวมทั้งสิ้น 108 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาจำนวน 41 คน ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และผู้บริหารพี่เลี้ยง 45 คน และอาจารย์นิเทศก์ 3 คน ใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพโดยตรง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับนักศึกษา ใช้เก็บข้อมูลจากนักศึกษา ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างสำหรับผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

2.2 แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) โดยได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 32 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาเก่าในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา ที่เคยผ่านการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามาแล้ว พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับสูง (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 กิจกรรมการบริหารฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา จะสามารถร่วมกันทำนาย หรือพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms สำหรับนักศึกษา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับผู้บริหารพี่เลี้ยงผ่านระบบการประชุมออนไลน์และสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์แบบเผชิญหน้า โดยมีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient Analysis = r) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

(Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

เกณฑ์การแปลค่าคะแนน ใช้เกณฑ์การแปลค่าความหมายของผลการวิเคราะห์ ดังนี้

(1) เกณฑ์การแปลค่าของค่าเฉลี่ยมีดังนี้ 4.51- 5.00 = มากที่สุด/ดีมาก, 3.51 - 4.50 = มาก/ดี, 2.51 - 3.50 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = พอใช้/ น้อย, 0.51- 1.50 = น้อยที่สุด/ยังต้องปรับปรุง

(2) เกณฑ์การแปลค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ r มีดังนี้ 0.91 - 1.00 มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก, 0.71 - 0. 90 มีความสัมพันธ์ระดับสูง, 0.31 - 0.70 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง, 0.01 - 0.30 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ, 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) ของ Spady (1994) ซึ่งมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรโดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นจุดตั้งต้น และแนวคิด Constructive Alignment ซึ่ง Biggs and Tang (2011) อธิบายว่าการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การสะท้อนคิด และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรอิสระจากแนวคิด OBE แนวคิด Constructive Alignment แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (วิทยาลัยครุศาสตร์, 2566ก; ข; ค) โดยกำหนดให้กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นตัวแปรอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ โดยกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติครอบคลุมกระบวนการวางแผน การดำเนินการ การกำกับติดตาม และการประเมินผลการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยกำหนดทิศทางและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ขณะที่สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นเนื้อหาและภารกิจสำคัญที่สะท้อนบทบาทหน้าที่จริงของผู้บริหารการศึกษา อันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ฝึกการตัดสินใจ และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการในบริบทที่ซับซ้อน

ตัวแปรตามในการวิจัยนี้ คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร (Program Learning Outcomes: PLO) ซึ่งเป็นผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ โดยครอบคลุมทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร ระดับรายวิชา และตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ควบคู่กับการกำหนดสาระการฝึกที่สอดคล้องกับภารกิจจริงของวิชาชีพ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก สามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ และบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดได้ในระดับสูง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ ของนักศึกษาพบว่า ภาพรวมนักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณาตามรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการร่วมงานกับผู้บริหารพี่เลี้ยงและการเรียนรู้จากประสบการณ์การฝึก ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40 เท่ากัน) รองลงมาคือ กิจกรรมการปฐมนิเทศ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.57) โดยมีกิจกรรมการศึกษาและใช้คู่มือ ($\bar{X}$ =

4.39, S.D. = 0.77 ระดับมาก) กิจกรรมการจัดทำแผนการฝึก ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.78 ระดับมาก) และกิจกรรมการเลือกสถานที่ฝึก ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.60 มากที่สุด) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุดและรองลงมาตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติตามระดับการปฏิบัติของนักศึกษา (n= 41)

กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X_1) (Practicum Management Activities)	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลค่า**	**อันดับ**
1. การปฐมนิเทศการฝึก	4.68	0.57	มากที่สุด/ดีมาก	(3)
2. การศึกษา/ใช้คู่มือ	4.39	0.77	มาก/ดี	(10)
3. การจัดทำแผนการฝึก	4.46	0.78	มาก/ดี	(9)
4. การเลือกสถานที่ฝึก	4.51	0.60	มากที่สุด/ดีมาก	(8)
5. การดำเนินการฝึก	4.56	0.63	มากที่สุด/ดีมาก	(7)
6. การร่วมงานกับผู้บริหารพี่เลี้ยง	4.80	0.40	มากที่สุด/ดีมาก	(1)
7. การร่วมงานกับอาจารย์นิเทศก์	4.66	0.53	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
8. การเรียนรู้จากประสบการณ์การฝึก	4.80	0.40	มากที่สุด/ดีมาก	(1)
9. การจัดทำรายงานการฝึก	4.66	0.57	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
10. การนำเสนอผลการฝึกในการประชุมสัมมนา	4.66	0.62	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TX)	**4.62**	**0.46**	**มากที่สุด/ดีมาก**	

ผลการปฏิบัติเกี่ยวกับสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา พบว่า ภาพรวม นักศึกษามีการปฏิบัติตามสาระวิชาชีพบริหารการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดหรือดีมาก ($\overline{X}$ = 4.71, S.D.= 0.36) และเมื่อพิจารณาตามรายสาระพบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดหรือดีมากทุกสาระ โดยสาระที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การนำเสนอผลการปฏิบัติและการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ($\overline{X}$ = 4.83, S.D.= 0.38 เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.80, S.D.= 0.40 โดยสาระด้านงบประมาณการเงินและพัสดุมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด แต่เฉลี่ยของคะแนนยังอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดหรือดีมาก ($\overline{X}$ = 4.54, S.D.= 0.71) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา ตามระดับการปฏิบัติของนักศึกษา (n= 41)

สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X_2) (Professional Issues Practicum Activities)	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลค่า**	**อันดับ**
1. การบริหารนโยบาย แผนและกลยุทธ์การศึกษา	4.71	0.46	มากที่สุด	(5)
2. การประกันคุณภาพการศึกษา	4.66	0.53	มากที่สุด	(8)
3. การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และวัดผล	4.68	0.47	มากที่สุด	(7)
4. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา	4.80	0.40	มากที่สุด	(3)
5. การบริหารงบประมาณการเงินและพัสดุ	4.54	0.71	มากที่สุด	(10)
6. การบริหารงานวิจัยและบริการวิชาการ	4.59	0.67	มากที่สุด	(9)
7. การสนับสนุนการจัดหลักสูตร และงานวิชาการ	4.71	0.51	มากที่สุด	(5)
8. การประมวลผลการฝึกปฏิบัติ	4.76	0.43	มากที่สุด	(4)
9. การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ	4.83	0.38	มากที่สุด	(1)

สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X_2) (Professional Issues Practicum Activities)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
10. การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	4.83	0.38	มากที่สุด	(1)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TX2)	**4.71**	**0.38**	**มากที่สุด**	

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่านักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ บริหารการศึกษาในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ ระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาตามลักษณะของผลลัพธ์การเรียนรู้ 3 ลักษณะพบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากเป็นอันดับ 1 ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาซึ่งเป็นอันดับ 2 อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.37) และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นอันดับ 3 ($\bar{X}$ = 4.68, S.D.= 0.40) ตามลำดับ โดยสรุปผลลัพธ์การเรียนรู้ในภาพรวมและจำแนก 3 ลักษณะอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวมและในแต่ละระดับ (n = 41)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Y)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1. ระดับหลักสูตร (PLO) (Y1)	4.78	0.37	ดีมาก	(1)
2. ระดับรายวิชา (CLO) (Y2)	4.76	0.37	ดีมาก	(2)
3. ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (CO, TQF) (Y3)	4.68	0.40	ดีมาก	(3)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TY)	**4.71**	**0.38**	**ดีมาก**	

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1) และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X2) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) ในภาพรวมพบว่ากิจกรรมกับสาระการฝึกปฏิบัติ (TX) มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง (r= 0.758) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) ในระดับปานกลาง (r= 0.605) ส่วนสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X2) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับสูง (TY) (r= 0.753) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (n= 41)

ตัวแปร (X-Y)	ระดับหลักสูตร (Y1)	ระดับรายวิชา (Y2)	ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (Y3)	ผลลัพธ์การเรียนรู้รวม (TY)
1. กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1)	0.603**	0.512**	0.604**	0.605**
2. สาระการฝึกปฏิบัติ (X2)	0.799**	0.741**	0.705**	0.753**
ผลรวมกิจกรรมกับสาระการฝึกปฏิบัติ (TX)	**0.781****	**0.695****	**0.734****	**0.758****

4. วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้คำสั่ง Enter พบว่าสมการถดถอยที่เกิดจากกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1) และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา

(X2) เมื่อรวมกันแล้วจะมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F= 30.138) ซึ่งสมการพยากรณ์มีลักษณะดังนี้

$\hat{y} = a + b_2X_2 + b_1X_1$ หรือ

แทนค่าเป็น $\hat{y} = 22.733 + 1.417X_2 + 0.511X_1$ ..... (1)

โดยสมการพยากรณ์นี้สามารถทำนาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ได้ร้อยละ 61.30 (R^2 =.613) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (n= 41)

ค่าคงที่/ตัวแปร	b	SE_b	β	t	P-Value
ค่าคงที่	22.733	11.672		1.948	0.590
กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1)	0.511	0.238	0.262	2.145	0.038*
สาระการฝึกปฏิบัติ (X2)	1.417	0.287	0.604	4.935	<0.001*
$SE._{st}$ = 5.7248 r = 0.783 ; R^2 = 0.613 ; F = 30.138 ; P-Value = < 0.001					

หมายเหตุ ใช้คำสั่ง Enter

5. วัตถุประสงค์ที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดของนักศึกษา และการสัมภาษณ์ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดังนี้

1) ด้านกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความจำเป็นและมีความเหมาะสมกับบริบทการทำงานจริง กิจกรรมมีการออกแบบอย่างเป็นระบบและมีความยืดหยุ่น ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจขั้นตอนการฝึก เป้าหมายของการฝึก และบทบาทหน้าที่ของตนเองในระหว่างการฝึกปฏิบัติได้ชัดเจน นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวยังเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนประสบการณ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม นักศึกษาบางส่วนเสนอแนะว่าควรเพิ่มความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการประสานงานกับหน่วยฝึกก่อนการออกฝึก เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึก ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง กิจกรรมมีการออกแบบอย่างเป็นระบบและช่วยให้นักศึกษาเข้าใจขั้นตอน เป้าหมาย และบทบาทของตนเองในการฝึกปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาความชัดเจนของกระบวนการประสานงานกับหน่วยฝึก และการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึกให้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา นักศึกษามีความเห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความเข้มข้นและสอดคล้องกับภารกิจจริงของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา การฝึกปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาได้เผชิญสถานการณ์จริงและเข้าใจระบบการบริหารการศึกษาในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการฝึกตามสาระที่หลักสูตรกำหนดแล้ว นักศึกษายังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวางตัว บุคลิกภาพ มารยาททางสังคม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้บริหารการศึกษา สาระการฝึกดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำและความพร้อมในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับภารกิจจริงของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และสามารถพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษาประเมินว่าการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีส่วนช่วยพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งในระดับหลักสูตร ระดับรายวิชา และตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา โดยนักศึกษามีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวิชาชีพได้ดีขึ้น เข้าใจ

โครงสร้างและบทบาทของการบริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน นักศึกษาบางส่วนเสนอแนะว่าควรมีการเสริมทักษะด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม การวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงระบบ รวมถึงความรู้ด้านการเงินและพัสดุเพิ่มเติม ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่า การฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยนักศึกษามีความสามารถในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความเข้าใจในระบบการบริหารการศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรเสริมทักษะด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม และการวิเคราะห์เชิงระบบเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่านักศึกษามีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีวินัย และมีความรับผิดชอบสูงในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ นักศึกษาสามารถสะท้อนจุดเด่น ปัญหา และอุปสรรคของงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งเสนอแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนางานให้แก่หน่วยงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึก โดยเฉพาะการจัดทำแผนกิจกรรมการฝึกและการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศในลักษณะออนไซต์ รวมถึงการปรับปรุงคู่มือและรูปแบบการนำเสนอผลการฝึกให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับนักศึกษาในรุ่นต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติในระดับมากที่สุด ทั้งในภาพรวมและทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมการจัดทำแผนการฝึกซึ่งอยู่ในระดับมากเท่านั้น แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นตั้งใจและความเอาใจใส่ในการทำกิจกรรมตามกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพของนักศึกษาทุกขั้นตอน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทีมงานที่รับผิดชอบรายวิชา ผู้บริหารพี่เลี้ยงในสถานศึกษาและในงบหน่วยงานทางการศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาจริงจัง เริ่มจากการปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนฝึกและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้บริหารพี่เลี้ยง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามคู่มือและแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่หลักสูตรกำหนด (วิทยาลัยครุศาสตร์, 2566ก) ส่วนกิจกรรมการจัดทำแผนการฝึกซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ในระดับมากและต่ำกว่ากิจกรรมด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะการจัดทำแผนการฝึกกระทำผ่านระบบออนไลน์ อาจทำให้มีจุดอ่อนเพราะการทำแผนกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติงาน 5-6 สาระ มีรายละเอียดมากและค่อนข้างยาก จึงเป็นเหตุให้ผลการวิจัยสะท้อนผลในลักษณะดังกล่าว ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ซึ่งเสนอว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงภายใต้บริบทการทำงานจริง และมีการสะท้อนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นอย่างเป็นระบบ (Kolb, 1984) ประกอบกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงบริบทหรือการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง (Situated Learning) ที่เน้นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในชุมชนการปฏิบัติในการเอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Lave & Wenger, 1991) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ในกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครั้งนี้ ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดหรือดีมากทั้งในภาพรวมและในรายสาระ แสดงให้เห็นว่าการระบุประเด็นสาระให้นักศึกษาฝึกตามขอบข่ายของภารกิจการบริหารการศึกษาของแหล่งฝึกในกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความเข้มข้นสูงมาก ได้เห็นประสบการณ์จริง จนทำให้เข้าใจระบบการบริหารการศึกษาและเกิดสมรรถนะจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า ทีมงานผู้รับผิดชอบรายวิชา ได้กำหนดแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ได้สอดคล้องกับรายละเอียดของรายวิชาที่กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรได้เหมาะสม ดังจะเห็นได้ว่านักศึกษารุ่นนี้ สะท้อนความมีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรอยู่ในอันดับ 1 มีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาอยู่ในอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ โดยสาเหตุที่ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำกว่าระดับรายวิชาและระดับหลักสูตร อาจจะเป็นเพราะว่ารายวิชาฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นรายวิชาที่มุ่งฝึกทักษะและสมรรถนะขั้นสูงของผู้บริหารการศึกษา ซึ่งไม่เน้นด้านความรู้ตามหลักวิชาและทฤษฎี แต่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและทักษะภาวะผู้นำ การสะท้อนคุณธรรมในกระบวนการตัดสินใจ เน้นทักษะการสื่อสารและการพัฒนาปรับปรุงตนเองของนักศึกษาเป็นสำคัญ (วิทยาลัยครุศาสตร์, 2566ก) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ว่า นักศึกษามี

ความกล้าในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ทำการฝึกในมุมมองที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยฝึก ทำให้เห็นทักษะในการเป็นผู้นำและทักษะในการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา ผลการวิจัยที่พบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรและระดับรายวิชามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผลลัพธ์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา สามารถอธิบายได้ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (Outcome-Based Education: OBE) ซึ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะเชิงปฏิบัติและคุณลักษณะของผู้เรียนมากกว่าการวัดผลด้านความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว (Spady, 1994) โดยเฉพาะในรายวิชาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพขั้นสูง เช่น ภาวะผู้นำ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการสื่อสารเชิงบริหาร ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงสมรรถนะ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 และ วัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ในระดับค่อนข้างสูง อาจอธิบายได้ว่าการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพตามที่หลักสูตรกำหนดมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X2) มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาสูงกว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ เช่น การปฐมนิเทศ การวางแผน การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การฝึกปฏิบัติดำเนินไปอย่างเป็นระบบ แต่กิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะที่สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงภายใต้ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และภาวะผู้นำ ส่งผลให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพผ่านสถานการณ์จริง จึงมีอิทธิพลต่อการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้มากกว่า ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Experiential Learning Theory ของ Kolb (1984) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาสสะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Situated Learning ของ Lave และ Wenger (1991) ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาความรู้และสมรรถนะเกิดจากการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการปฏิบัติ (community of practice) ผ่านการปฏิบัติงานจริงมากกว่าการเรียนรู้จากกระบวนการเตรียมความพร้อมเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการ Constructive Alignment ของ Biggs และ Tang (2011) ที่เน้นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรจะส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของผู้เรียนได้มากกว่ากิจกรรมที่มีลักษณะเป็นเพียงกลไกสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Daresh (1990) ที่กล่าวว่าการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการบริหารผ่านประสบการณ์ตรง และสอดคล้องกับ Supising et al. (2020) และ บรรจง เจริญสุข (2565) ซึ่งพบว่าการออกแบบระบบและรูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่มีองค์ประกอบและกระบวนการดำเนินงานที่เหมาะสม ช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา แม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะมุ่งพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเป็นหลัก แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้ โดยแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์เพิ่มเติมว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิด Constructive Alignment ของ Biggs และ Tang (2011) ที่อธิบายว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ตามที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของการวิจัยครั้งนี้ การที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติสามารถร่วมกันอธิบายผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ในระดับสูง จึงสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบการฝึกปฏิบัติที่เชื่อมโยงภารกิจจริงของผู้บริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 5 ซึ่งมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ในส่วนของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาบางส่วนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์รูปแบบหรือโมเดลทางการบริหาร รวมถึงทักษะการสื่อสารเชิงบริหาร โดยเฉพาะการนำเสนอในที่ประชุมและการแสดงความคิดเห็นอย่างมีน้ำหนัก นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอว่า

ควรเสริมความรู้ด้านการเงินและพัสดุให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานจริง ข้อเสนอแนะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้เชิงสะท้อนคิด (reflective practice) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ โดยช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง วิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา และต่อยอดประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงไปสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการตัดสินใจเชิงวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม (Mann et al., 2009) ขณะเดียวกัน นักศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้คุณค่าและประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ โดยมองว่าการฝึกปฏิบัติไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำองค์ความรู้จากประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานทางการศึกษาได้ ในส่วนของผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักศึกษามีความมุ่งมั่น มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ สามารถพัฒนาทักษะและประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังเห็นว่าการวางแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ในช่วงปฐมนิเทศก่อนการฝึก เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยกำหนดทิศทางการเรียนรู้และเอื้อให้การดำเนินการฝึกเป็นไปอย่างมีระบบ (กล้า ทองขาว, 2561) อีกทั้ง คู่มือการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่หลักสูตรจัดทำขึ้น (วิทยาลัยครุศาสตร์, 2566ข) ยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยฝึก โดยช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจแนวทางและกระบวนการฝึกได้อย่างชัดเจน และเอื้อต่อการกำกับติดตามนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยาลัยครุศาสตร์, 2566ค) สะท้อนให้เห็นว่าความคิดเห็นของทั้งนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่าการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนประสบการณ์อย่างเป็นระบบ (Kolb, 1984) รวมถึงแนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Community of Practice) ที่เน้นบทบาทของการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทการทำงานจริงและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีประสบการณ์ (Lave & Wenger, 1991) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) ซึ่งมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม (Spady, 1994) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสอดคล้องเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ภาคปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Biggs & Tang, 2011) ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากทั้งสามกลุ่มสะท้อนถึงความสำคัญของการออกแบบกระบวนการฝึกปฏิบัติที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบและแนวทางการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Darling-Hammond (2006) ที่ชี้ว่าการฝึกปฏิบัติที่มีการกำกับดูแลและมีโครงสร้างที่ชัดเจน จะช่วยพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและความพร้อมในการทำงานของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยมีความเป็นระบบ ชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงสรุปผลการวิจัยโดยเรียบเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารพี่เลี้ยง รวมถึงกิจกรรมการปฐมนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่การจัดทำแผนการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวสะท้อนว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงและการปฏิบัติงานร่วมกับผู้มีประสบการณ์ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากิจกรรมเชิงเอกสารหรือการวางแผนล่วงหน้า ในส่วนของสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา พบว่านักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการ

นำเสนอผลการปฏิบัติและการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าสาระการฝึกที่เน้นการสังเคราะห์ การสะท้อนผล และการสื่อสารผลการปฏิบัติ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแยกตามระดับของผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสอดคล้องเชิงระบบกับผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร และสามารถแปลงนโยบายหรือความคาดหวังเชิงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูง ขณะที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาสาระและประสบการณ์การปฏิบัติจริง เป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อการเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ขณะที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนเชิงระบบ ซึ่งช่วยเอื้อให้การเรียนรู้จากสาระการฝึกเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายหรือการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา จากการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 (R^2 = .613) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงสำหรับการวิจัยทางการศึกษา สมการพยากรณ์ที่ได้สะท้อนให้เห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีอำนาจพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้สูงกว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ อาจอธิบายได้ว่าสาระการฝึกเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติภารกิจทางการบริหารโดยตรง จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพในสถานการณ์จริง ขณะที่กิจกรรมการบริหารการฝึกมีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนและกำกับกระบวนการฝึกเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พบว่า นักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดกิจกรรมและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความเหมาะสมกับบริบทจริง มีความเป็นระบบ และเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ โดยการฝึกปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความเข้าใจในระบบการบริหารการศึกษาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ทั้งสามกลุ่มมีข้อเสนอแนะในทิศทางเดียวกันว่าควรพัฒนาความชัดเจนของกระบวนการประสานงาน การเตรียมความพร้อมก่อนการฝึก รวมถึงเสริมทักษะด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอ และการวิเคราะห์เชิงระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติวิชาชีพและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความสัมพันธ์และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ หลักสูตรควรกำหนดแนวทางการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาให้มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร โดยเน้นการบูรณาการกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและสาระวิชาชีพเข้าด้วยกันอย่างมีโครงสร้างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 จากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน สถาบันผลิตและหน่วยฝึกควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์อย่างต่อเนื่องตลอด

กระบวนการฝึกปฏิบัติ โดยพัฒนาเป็นกลไกความร่วมมือที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 จากผลการวิจัยที่สะท้อนว่าการจัดสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีบทบาทต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรควรพัฒนาและเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะขั้นสูงที่จำเป็นต่อผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์เชิงระบบ การสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม และความรู้ด้านการบริหารการเงินและพัสดุ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริง

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่าประสิทธิภาพของการบริหารการฝึกปฏิบัติส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ หลักสูตรควรปรับปรุงกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฐมนิเทศ การจัดทำแผนการฝึก และระบบการประสานงานกับหน่วยฝึก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาในระหว่างการฝึก

1.5 จากผลการวิจัยที่ยืนยันว่าปัจจัยด้านกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันอธิบายผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ สถาบันผลิตควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการทบทวนและพัฒนาหลักสูตร รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการออกแบบรูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสำหรับนักศึกษาในรุ่นต่อไป เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตผู้บริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงติดตามผล (longitudinal study) เพื่อตรวจสอบผลกระทบของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพต่อสมรรถนะของผู้เรียนในระยะยาว โดยเฉพาะหลังจากเข้าสู่การปฏิบัติงานจริงในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา

2.2 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสูง

2.3 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น หลักสูตรในสถาบันอื่น หรือบริบทของหน่วยงานทางการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความทั่วไป (generalizability) มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กล้า ทองขาว. (2561). ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสายสามัญและสายอาชีพ. *วารสารวิทยาลัยครุศาสตร์ (CES Journal), 4*(7), 47-72.

บรรจง เจริญสุข. (2565). การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *วารสารพุทธชินราช, 39*(2), 49–66.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). (2566*). ราชกิจจานุเบกษา, 140(ตอนพิเศษ 51 ง), 4.* สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/06/Masterplan-66-80.pdf

วิทยาลัยครุศาสตร์. (2566ก). *หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิทยาลัยครุศาสตร์. (2566ข). *คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิทยาลัยครุศาสตร์. (2566ค). *แผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570.* สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-20232027/

Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university. (4th ed.).* Berkshire: Open University Press.

Daresh, J. C. (1990). Learning by doing: Research on the educational administration practicum. *Journal of Educational Administration, 28*(2), 34–47.

Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs*. San Francisco: John Wiley & Sons. https://www.unesco.org/en/articles/education-sustainable-development-goals-learning-objectives

Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Lave, J., & Wenger, E. (1991) *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation.* Cambridge: Cambridge University Press.

Li, M., & Rohayati, M. I. (2024). The relationship between learning outcomes and graduate competences: The chain-mediating roles of project-based learning and assessment strategies. *Sustainability, 16*(14), 6080.

Mann, K., Gordon, J., & MacLeod, A. (2009). Reflection and reflective practice in health professions education: A systematic review. *Advances in Health Sciences Education, 14*(4), 595–621.

Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. American Association of School Administrators.

Supising, J., Phuvipadawat, S. ., Puthaprasert, C. ., Thammachai, P. ., & Boonchai, T. . (2020). Practicum model development for professional educational administration in digital era. *Interdisciplinary Research Review, 15*(6), 15–21.

UNESCO. (2023). *Education for Sustainable Development Goals: Learning objectives*. Retrieved from

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 205 - 217 ISSN 2985-2137 (Online)

Institutional Determinants of Knowledge Management Effectiveness in Higher Education Institutions in Thailand

Kamonchanok Khiawkaew [1*], Kietchai Veerayannon [2] and Nutpatsorn Tanaborworpanid [3]

[1, 2, 3] North Bangkok University, Bangkok.

* Corresponding author. E-mail: kamonchanok.kh@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the characteristics of higher education institutions that affect the effectiveness of knowledge management, and 2) study the management factors in higher education institutions that affect the effectiveness of knowledge management in Thailand. The research was quantitative, with a sample of 385 administrators or representatives from higher education institutions. Data was collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including One-way ANOVA and multiple regression analysis. The results showed that: 1) Regarding the characteristics of higher education institutions, most respondents were from the central region, had more than 100 personnel, and were mostly affiliated with public higher education institutions. 2) Regarding knowledge management factors in higher education institutions, leadership (support for knowledge management) had the highest mean score. 3) Regarding the effectiveness of knowledge management in higher education institutions in Thailand, knowledge creation had the highest mean score. 4) ANOVA analysis comparing the effectiveness of higher education institutions in Thailand categorized by institutional characteristics revealed no statistically significant differences at the .01 level across campus location, number of personnel (administrators and faculty members), and institutional affiliation type. 5) Analysis of knowledge management factors in higher education institutions that affect the effectiveness of knowledge management in higher education institutions in Thailand: Overall, 78.5% (Adjusted R2 = .785) showed no statistically significant difference at the .01 level. The factors of leadership (knowledge management support), knowledge management strategy, information technology, human resource management and incentive systems, and organizational culture significantly affected the effectiveness of knowledge management in higher education institutions in Thailand overall at the .01 statistical significance level. The factors of measurement and evaluation significantly affected the effectiveness of knowledge management in higher education institutions in Thailand overall at the .05 statistical significance level.

Keywords: Institutional Characteristics, Knowledge Management, Knowledge Management Effectiveness, Higher Education Institutions, Thailand.

Received 16 July 2026; Revised 20 July 2026; Accepted 5 August 2026

ปัจจัยด้านคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

กมลชนก เขียวแก้ว [1*], เกียรติชัย วีระญาณนนท์ [2] และ ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์ [3]

[1, 2] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร

***** Corresponding author. E-mail: kamonchanok.kh@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ และ 2) ศึกษาปัจจัยการจัดการในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ในประเทศไทย การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ One-way ANOVA และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย 1) ปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นภาคกลาง มีจำนวนบุคลากร มากกว่า 100 คน และส่วนใหญ่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ 2) ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3) ปัจจัยประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า ด้านการสร้างความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 4) การทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า สถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/วิทยาเขต ด้านจำนวนบุคลากร (ผู้บริหารและอาจารย์) และด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) การวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยภาพรวม ร้อยละ 78.5 (Adjusted R2 = .785) โดยมีปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ และด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการวัดและการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณลักษณะของสถาบัน, การจัดการความรู้, ประสิทธิผลการจัดการความรู้, สถาบันอุดมศึกษา, ประเทศไทย

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญทั้งในเชิงเศรษฐกิจสังคม และการเมืองภายในประเทศ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ทำให้กลายเป็นภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเป็นวงกว้างที่แม้แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่และยังไม่สามารถแก้ไขเยียวยาได้อย่างเป็นรูปธรรมขณะที่ปัญหาสังคมและการเมืองยังคงยืดเยื้อ ฝังรากลึก และยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดได้สร้างความท้าทายให้กับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการปฏิวัติด้านข้อมูลและการสื่อสาร โดยมีทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า การพัฒนาความสามารถของคนให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญยิ่งการยกระดับขีดความสามารถของคนให้ทัดเทียมกับนานาประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของความรู้เป็นฐานสำคัญในองค์กรยุคใหม่ ซึ่งองค์กรต้องใช้ความรู้เป็นรากฐานในการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อให้สามารถแข่งขันและเติบโตได้ในระดับสากล สิ่งสำคัญก็คือการจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กรจำเป็นต้องมีองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรบางอย่างสำหรับกระบวนการความรู้ (Stankosky, 2005)

สถานศึกษาในประเทศไทยได้นำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กรการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและมีนโยบายการศึกษาแห่งชาติแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 กำหนดเรื่องการพัฒนาคุณภาพของคนที่มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ โดยส่งเสริมการจัดการความรู้ในองค์กรทุกระดับเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เรื่องการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งเน้นสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2549 เรื่องมาตรฐานอุดมศึกษาแห่งชาติด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาต่าง ๆ จึงต้องวางแผนการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาแห่งชาติ เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงมุ่งสู่สังคมฐานความรู้และพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนสถานศึกษาจึงต้องขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล (ณฐวัฒน์ พระงาม และคณะ, 2559) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยการจัดการความรู้เนื่องจากการจัดการความรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น โดยนำความรู้ต่างๆ ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งการจัดการความรู้สามารถนำมาใช้ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการรวบรวมจัดระเบียบ วิธีวิเคราะห์แบบบูรณาการ การวางแผนเกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ด้วยการกำหนดแผนกลยุทธ์อย่างมีมาตรฐาน มีการสร้างกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการสร้าง

คลังความรู้ ในการจัดระบบอย่างเป็นหมวดหมู่เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย (Suttipon Saythong, 2016) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการพัฒนาของสังคมและประเทศชาติได้ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจึงต้องมีการจัดการองค์ความรู้ของตนเองเพื่อนำองค์ความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการตามสภาพหรือบริบทของแต่ละสถาบัน (จริยา ปันทวังกูร และ กิตติศักดิ์ ดียา, 2563)

สถาบันอุดมศึกษามีมาตรฐานการอุดมศึกษาถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางที่มุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่สอดคล้องตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงานในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่วางไว้ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) มาตรา 39 ระบุให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ทำให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนโดยส่วนใหญ่แบ่งโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาตามงาน 4 งานหลักนี้คือ 1) การบริหารวิชาการ หลักสูตรและการเรียนการสอน 2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 3) การบริหารการเงินและงบประมาณ และ 4) การบริหารทั่วไปและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมีการกำกับติดตามตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Knight, 1994) จะเห็นได้ว่าการบริหารสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเป็นนานาชาติจะมีจุดเน้นการบริหารงานที่แตกต่างจากการบริหารสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป นอกจากนี้ การบริหารหลักสูตรเป็นวิธีการ ทรัพยากร เครื่องมือ และกระบวนการต่าง ๆ สำหรับผู้บริหารวิชาการ คณาจารย์ และบุคลากร เพื่อริเริ่มหรือปรับปรุงข้อเสนอทางวิชาการทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของสถาบันการศึกษา (Kehal, 2019)

การจัดการความรู้สามารถช่วยให้องค์กรตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่องค์กรมีการจัดการความรู้ที่ดีจะสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาแนวทางและนโยบายในการจัดการความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องดำเนินการ โดยการวางแผนและดำเนินการในเชิงรุกเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ การพัฒนาแนวทางและนโยบายที่เหมาะสมจะช่วยให้การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gold, A., Malhotra, A. and Segars, A, 2001) นอกจากนี้ การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางและนโยบายในการจัดการความรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรสามารถจัดเก็บและแบ่งปันความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chong, 2006) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจำเป็นต้องตอบสนองต่อพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยมุ่งเน้นการปรับตัวเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการองค์กร อันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความคาดหวังของสังคม ควบคู่กับการ

พัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และผลงานทางวิชาการในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

ประสิทธิผลเป็นเป้าหมายของทุกองค์กรโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันประสิทธิผลเป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การที่มีประสิทธิผลขององค์การจะต้องมีตัวชี้วัดที่บอกได้ว่า องค์การใดมีประสิทธิผล หรือองค์การใดไม่มีประสิทธิผลหรือในอีกมุมมองหนึ่งในการพิจารณาว่าองค์การหนึ่งมีประสิทธิผลมากกว่าอีกองค์การหนึ่งมากน้อยเพียงใด การประเมินประสิทธิผลขององค์การ จึงมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของประสิทธิผลขององค์การจากผลการวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การจากนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน และนำมาสรุปประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัย จึงได้ให้ความหมายของประสิทธิผลการบริหารงานในสถาบันอุดมศึกษา ได้ว่าตัวแปรภายในที่เป็นผลลัพธ์ที่อธิบายความสำเร็จ หรือ การบรรลุผลการบริหารงานหรือการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของกิจการนักศึกษาที่กำหนดไว้ทั้งด้านผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ที่บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Gools and objectives) ของการบริหารงานในสถาบันอุดมศึกษา (Alavi & Leidner, 2001)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ พบว่ายังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเพื่อยกระดับประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงการจัดการที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ รวมถึงการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน
ดังนั้น การวิจัยนี้ได้บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวทางการจัดการที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยกระดับประสิทธิผลของการจัดการความรู้ ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ (รูปแบบวิจัย) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ทั้งสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน อันประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 155 แห่ง (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. 2567: ออนไลน์) โดยสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ จำนวน 84 แห่ง และ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 71 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยการกำหนดตัวอย่างให้สอดคล้องตามหลักการ ทั้งนี้ผู้วิจัยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากจำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 207,193 คน ไม่ทราบแน่ชัดในส่วนงานวิชาการ (อาจารย์) จึงใช้สูตรของคอแครน (Cochran, 1977 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) กรณีไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร หรือ p = 0.5 จำนวนทั้งหมด 385 คน โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งงานปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งงานวิชาการ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ 1) สถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/หวิทยาเขต 2) จำนวนบุคลากร (ผู้บริหารและอาจารย์) 3) ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) 2) กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ 3) การวัดและการประเมินผล 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ 6) ความเป็นชุมชนแห่งความรู้ 7) วัฒนธรรมองค์กร ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบประเมินค่า (Rating Scales)

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ 3) การถ่ายทอดความรู้ 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบประเมินค่า (Rating Scales)

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 ประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา

3.2 ปัจจัยการจัดการในสถาบันอุดมศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสาร ตำรา ทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ และข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ต

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้

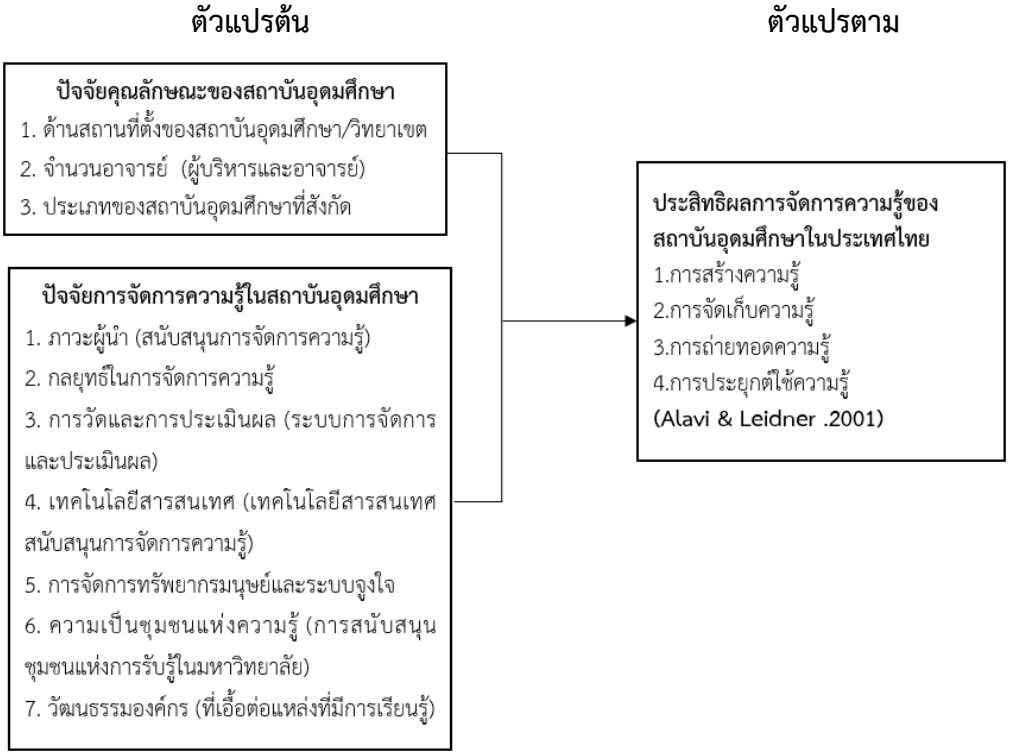
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) แบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ด้วยสถิติ F (F-test) และการเปรียบเทียบจะใช้ค่าสถิติในตาราง (ANOVA) และหาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และวิเคราะห์ทำการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้น ด้วยค่าสถิติ (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ All Enter โดยใช้สถิติ Adjusted R2 ได้แก่ ค่า F และ t

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยปัจจัยด้านคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย แสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 385 คน เป็นเพศชาย จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 62.34 และเป็นเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 37.66 ส่วนใหญ่อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.57 วุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 65.45 ด้านตำแหน่งงานปัจจุบัน มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำ จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 64.68 และมีประสบการณ์ทำงานอยู่ระหว่าง 6 – 10 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 และตำแหน่งงานวิชาการ โดยส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 314 คิดเป็นร้อยละ 81.56 แสดงดงัตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดง จำนวน และร้อยละของผู้บริหารหรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา

ปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/วิทยาเขต		
ภาคเหนือ	38	9.87
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	79	20.52
ภาคกลาง	192	49.87
ภาคตะวันออกและตะวันตก	34	8.83
ภาคใต้	42	10.91
รวม	385	100.00

ปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนบุคลากร		
ไม่เกิน 100 คน	178	46.23
มากกว่า 100 คน	207	53.77
รวม	385	100.00
ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด		
สถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ	201	52.21
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	184	47.79
รวม	**385**	**100.00**

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาของผู้บริหารหรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยจำแนกตามคุณลักษณะองค์กร จำนวน 385 คน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/วิทยาเขต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นภาคกลาง จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 49.87 รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.52 รองลงมาภาคใต้ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91 รองลงมาภาคเหนือ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.87 และรองลงมาภาคตะวันออกและตะวันตก จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.83 ตามลำดับ

ด้านจำนวนบุคลากร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนบุคลากร มากกว่า 100 คน จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 53.77 และรองลงมาไม่เกิน 100 คน จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 46.23 ตามลำดับ

ด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 52.21 และรองลงมาสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 47.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการจัดการความรู้ในองค์กรของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยภาพรวม

ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	มีการจัดการอยู่ในระดับ
1. ด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการ ความรู้)	4.21	0.52	มาก
2. ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้	3.75	0.64	มาก
3. ด้านการวัดและการประเมินผล	3.68	0.64	มาก
4. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.40	0.68	ปานกลาง
5. ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ	4.08	0.52	มาก
6. ด้านความเป็นชุมชนแห่งความรู้	3.87	0.69	มาก
7. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.67	0.62	มาก
รวม	**3.81**	**0.62**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า ปัจจัยการจัดการความรู้ในองค์กรของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีการจัดการอยู่ในระดับมากในภาพรวม ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D.= 0.52) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจมีอยู่มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.52) รองลงมา ได้แก่ ด้านความเป็นชุมชนแห่งความรู้มี

ความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.69) รองลงมา ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75, S.D. = 0.64) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดและการประเมินผลมีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.68, S.D. = 0.64) รองลงมา ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กรมีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ =3 .67, S.D. = 0.62) และรองลงมา ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.40, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ปัจจัยประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย	$\overline{X}$	S.D.	มีการจัดการอยู่ในระดับ
1. ด้านการสร้างความรู้	4.06	0.55	มาก
2. ด้านการจัดเก็บความรู้	3.62	0.63	มาก
3. ด้านการถ่ายถอดความรู้	3.78	0.54	มาก
4. ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้	3.69	0.56	มาก
รวม	**3.79**	**0.57**	**มาก**

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวม ($\overline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.57) และรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$=4.06, S.D.=.55) รองลงมา ได้แก่ ด้านการถ่ายถอดความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.54) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.69, S.D. = 0.56) และด้านการจัดเก็บความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.62, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา

ปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา	ประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย		
	Statistic F Statistica[a]	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ
1. ด้านสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/หรือวิทยาเขต	.847 (Oneway ANOVA)	.497	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. ด้านจำนวนบุคลากร (ผู้บริหารและอาจารย์)	.594 (Oneway ANOVA)	.495	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. ด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด	2.256 (Oneway ANOVA)	.143	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

a. Asymptotically F distributed

จากตาราง 4 พบว่า ประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามด้านสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/หรือวิทยาเขต แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านจำนวนบุคลากร (ผู้บริหารและอาจารย์) แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยภาพรวม

ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	SE	Beta		
(Constant)	.382	.091		4.178**	.000
1. ด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้)	.234	.025	.286	9.428**	.000
2. ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้	.125	.026	.157	4.827**	.000
3. ด้านการวัดและการประเมินผล	.076	.031	.106	2.445*	.015
4. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	.174	.020	.285	8.853**	.000
5. ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ	.109	.030	.127	3.596**	.000
6. ด้านความเป็นชุมชนแห่งความรู้	.030	.022	.044	1.345	.179
7. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	.138	.023	.189	5.964**	.000
R = .839, R^2= .789, Adjusted R^2= .785, SEE = .20659, F = 250.573, p-value=<.001					

จากตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 7 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของ ประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 78.5 (Adjusted R2 = .785) โดยมีปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ และด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการวัดและการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) มีอิทธิพลมากที่สุด (Beta = .286) รองลงมา ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Beta = .285) ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Beta = .189) ด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ (Beta = .157) ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ (Beta = .127) ด้านการวัดและการประเมินผล (Beta = .106) และ ด้านความเป็นชุมชนแห่งความรู้ (Beta = .044)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า 1) ด้านสถานที่ตั้งของสถาบันหรือวิทยาเขต 2) ด้านจำนวนบุคลากรผู้บริหารและอาจารย์ 3) ด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คุณลักษณะ

ของสถาบันดังกล่าวมิได้เป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของประสิทธิผลการจัดการความรู้ในบริบทสถาบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับ Ikujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi (1995) ศึกษา The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation พบว่า ความสำเร็จของการจัดการความรู้เกิดจากกระบวนการสร้าง แบ่งปัน และแปลงสภาพความรู้ภายในองค์กร (SECI Model) ที่ขับเคลื่อนผ่านปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรและบริบทการเรียนรู้ มากกว่าปัจจัยด้านโครงสร้างทางกายภาพขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Thomas H. Davenport และ Laurence Prusak (1998) ที่ระบุว่า ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการความรู้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ และแรงจูงใจของบุคลากร มากกว่าขนาดหรือประเภทขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Dorothy Leonard (1998) ที่อธิบายว่า ความสามารถเชิงแกน (Core Capabilities) ขององค์กรเป็นผลจากการสั่งสมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ภายในระยะยาว ซึ่งไม่จำเป็นต้องแปรผันตามที่ตั้งหรือโครงสร้างองค์กรโดยตรง ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า คุณลักษณะเชิงโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษาไม่ใช่ตัวแปรที่กำหนดความแตกต่างของประสิทธิผลการจัดการความรู้อย่างมีนัยสำคัญ หากแต่ปัจจัยเชิงกระบวนการและพลวัตภายในองค์กรต่างหากที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ในบริบทสถาบันอุดมศึกษาไทย ในอีกมิติหนึ่ง ความสำเร็จของการจัดการความรู้มีแนวโน้มขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงกระบวนการภายในองค์กร เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ระบบแรงจูงใจ และกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงพฤติกรรมและเชิงคุณภาพมากกว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างภายนอก ดังนั้น แม้บริบทเชิงกายภาพและโครงสร้างของสถาบันจะแตกต่างกัน แต่หากกลไกภายในมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกัน ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ย่อมแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พบว่า สถาบันอุดมศึกษา (ภาครัฐ) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจัยด้านการจัดการในสถาบันอุดมศึกษา อันประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์องค์กร โครงสร้างองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมองค์กร ล้วนมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงบูรณาการและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์และนโยบายที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทขององค์กร ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการยกระดับระบบการจัดการความรู้ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา อินทรกำแหง (2564) ที่ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการเข้าถึงองค์ความรู้ ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในระดับสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนของผู้บริหารระดับสูงมีผลต่อการขับเคลื่อนวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ในองค์กร สอดคล้องงานวิจัยของ สมนึก เอวิราปองพงศ์ และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับการจัดการความรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

พบว่า บุคลากรมีระดับการรับรู้คุณลักษณะของการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ สุพรรษา มงคลวิวัฒน์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรกรมสุขภาพจิตต่อกระบวนการการจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้สำเร็จมากขึ้นมี ด้านภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช วงศ์ศรี (2565) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะสมรรถนะบุคลากร การพัฒนาทักษะดิจิทัล และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยไทย ทั้งนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการสร้างระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2566) ซึ่งระบุว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการจัดเก็บ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในองค์กร อีกทั้งยังพบว่า การสนับสนุนเชิงนโยบายจากผู้บริหารและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้การจัดการความรู้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก ภู่วิทย์ (2567) ที่

พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ การทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network) และการมีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับการสร้างและแบ่งปันองค์ความรู้ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พบว่า สถาบันอุดมศึกษา (ภาคเอกชน) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีลักษณะการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นความคล่องตัวเชิงองค์กร การปรับตัวต่อการแข่งขัน และการบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์เป็นสำคัญ ส่งผลให้ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ กลยุทธ์องค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์กร ทั้งนี้ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์สามารถกำหนดทิศทางและสร้างแรงขับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ ขณะที่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพช่วยสนับสนุนกระบวนการจัดเก็บ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างเป็นระบบ ประกอบกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ยิ่งเอื้อต่อการสร้างทุนความรู้ (knowledge capital) ภายในองค์กร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างและเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจะมีความโดดเด่น แต่ปัจจัยด้านชุมชนแห่งความรู้ (community of practice) ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนบางแห่งยังอาจไม่พัฒนาอย่างเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างและความต่อเนื่องของกระบวนการ ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับกลุ่มวิชาชีพหรือเครือข่ายภายในองค์กรยังมีข้อจำกัด อันนำไปสู่ความแตกต่างของระดับประสิทธิผลในการจัดการความรู้ตามบริบทเฉพาะของแต่ละสถาบันเอกชน ดังนั้น การพัฒนากลไกสนับสนุนชุมชนแห่งความรู้ควบคู่กับการเสริมสร้างปัจจัยเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นประเด็นสำคัญในการยกระดับประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุพัตรา อินทรกำแหง (2564) ที่ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในระดับสถาบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช วงศ์ศรี (2565) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะสมรรถนะบุคลากรและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยไทยนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2566) ซึ่งระบุว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก ภู่วิทย์ (2567) ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรและการประเมินผลที่เชื่อมโยงกับการแบ่งปันองค์ความรู้ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ภาคกลางมากที่สุด

2. ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

3. ปัจจัยประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ด้านการสร้างความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

4. การทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา/หรือวิทยาเขต ด้านจำนวนบุคลากร (ผู้บริหารและอาจารย์) แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านประเภทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยภาพรวมได้ร้อยละ 78.5 (Adjusted R2 = .785) และผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (การสนับสนุนการจัดการความรู้) มีอิทธิพลมากที่สุด โดยด้านกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบจูงใจ และด้านวัฒนธรรมองค์กร ทั้ง 5 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน

ด้านการวัดและการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาระบบการจัดการความรู้อัจฉริยะเพื่อยกระดับประสิทธิผลเชิงกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา

1.2 การปฏิรูประบบกำกับดูแลและการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงนวัตกรรม

1.3 การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคอุตสาหกรรมเพื่อพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุและตัวแปรส่งผ่านของระบบจัดการความรู้อัจฉริยะและมุ่งพัฒนาแบบจำลองเชิงบูรณาการ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยสำคัญ เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัล โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ และสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร รวมถึงการทดสอบบทบาทของตัวแปรส่งผ่าน เพื่อยกระดับความแม่นยำในการอธิบายความสำเร็จของระบบจัดการความรู้อัจฉริยะ

2.2 การทำวิจัยเชิงติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินพลวัตและความยั่งยืนของระบบ เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการความเปลี่ยนแปลง และความเสถียรของระบบจัดการความรู้อัจฉริยะ ตลอดจนตรวจสอบความคงอยู่ของปัจจัยความสำเร็จภายใต้บริบททางเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนแปลง

2.3 การขยายขอบเขตการวิจัยสู่การเปรียบเทียบและการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน พร้อมทั้งประเมินผลกระทบของระบบจัดการความรู้อัจฉริยะต่อผลลัพธ์ระดับมหภาค เช่น คุณภาพบัณฑิต การสร้างนวัตกรรม และความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีอุบัติใหม่ภายใต้กรอบจริยธรรมและความปลอดภัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก ภู่วิทย์. (2567). ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรและการประเมินผลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 15*(2), 45–62.

จริยา ปันทวังกูร, & กิตติศักดิ์ ดียา. (2563). การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10*(3), 289–303.

ณฐวัฒน์ พระงาม. (2559). อิทธิพลสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 17*(1), 49–68.

ณัฐวุฒิ ศรีสวัสดิ์. (2566). *ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ปิยะนุช วงศ์ศรี. (2565). ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยไทย. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์, 12*(2), 33–50.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). *ข้อมูลสถาบันอุดมศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2567, จาก https://info.mhesi.go.th/homestat_academy.php

สมนึก เอวิราปองพงศ์ และคณะ. (2553). การยอมรับการจัดการความรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี. วารสารเซนต์จอห์น, 16(19), 93–111.

สุพัตรา อินทรกำแหง. (2564). *ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

สุพรรษา มงคลวิวัฒน์. (2551). *ความคิดเห็นของบุคลากรกรมสุขภาพจิตต่อกระบวนการการจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Alavi, M., & Leidner, D. E. (2001). Knowledge management and knowledge management systems: Conceptual foundations and research issues. *MIS Quarterly, 25*(1), 107–136.

Aujirapongpan, S., et al. (2010). Acceptance of knowledge management among staff at Prince of Songkla University, Surat Thani Campus. *Saint John's Journal, 16*(19), 93–111.

Chong, J.P. (2006). Genetic and morphologic variation in Anodonta of the Columbia River basin. Master of Science in Wildlife Biology. UTAH STATE UNIVERSITY

Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working knowledge: How organizations manage what they know.* Harvard Business School Press.

Gold, A. H., Malhotra, A., & Segars, A. H. (2001). Knowledge management: An organizational capabilities perspective. *Journal of Management Information Systems, 18*(1), 185–214.

Kehal, M. (2019). Assurance of learning and accreditations in business schools: An AACSB perspective. *Journal of Economic and Administrative Sciences, 36*(1), 82–96.

Knight, S. (1994). Dictionary use while reading: The effects on comprehension and vocabulary acquisition for students of different verbal abilities. *Modern Language Journal, 78*(3), 285–299.

Leonard, D. (1998). *Wellsprings of knowledge: Building and sustaining the sources of innovation.* Harvard Business School Press.

Mongkolwiwat, S. (2008). *The staff's opinions on the knowledge management process towards becoming a learning organization (Master's independent study).* Thammasat University.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation.* Oxford University Press.

Saythong, S. (2016). Buddhist approach to knowledge management for development the Sangha College in Upper Northern Thailand. *Journal of MCU Social Science Review, 5*(2), 85–96.

Stankosky, M. (2005). *Creating the discipline of knowledge management: The latest in university research.* Elsevier Butterworth-Heinemann.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 218 - 229 ISSN 2985-2137 (Online)

The Influence of Marketing Communication on Decision-Making with Satisfaction as a Mediating Variable among Ecotourists at Doi Phak Klong National Park, Phrae Province

Supasit Thongkham [1*] and Sumalee Ramanut [2]

[1] Degree of Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Southeast Asia University

[2] Associate Professor Dr., Department of Philosophy Program in Business Administration, Southeast Asia University

* Corresponding author. E-mail: s6672810003@sau.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: (1) examine tourists' perceptions of marketing communication, tourist satisfaction, and ecotourism decision-making at Doi Phak Klong National Park, Phrae Province; and (2) analyze the influence of marketing communication on ecotourism decision-making, with tourist satisfaction serving as a mediating variable. A quantitative research design was employed. The sample consisted of 300 tourists visiting Doi Phak Klong National Park, selected through convenience sampling. Data were collected using a questionnaire with item–objective congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.845. The data were analyzed using descriptive statistics and Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM).

The findings indicated that tourists' perceptions of marketing communication, tourist satisfaction, and ecotourism decision-making were all at a high level. Marketing communication had positive direct effects on ecotourism decision-making (β = 0.66) and tourist satisfaction (β = 0.69), while tourist satisfaction had a positive direct effect on ecotourism decision-making (β = 0.31). Marketing communication also had an indirect effect on ecotourism decision-making through tourist satisfaction as a mediating variable (β = 0.22). These findings demonstrate that clear, credible marketing communication reflecting the destination's distinctive identity not only directly encourages travel decisions but also creates appropriate expectations and positive experiences that enhance tourist satisfaction and subsequent decision-making. The principal contribution of this research is its empirical confirmation of tourist satisfaction as a mechanism through which marketing communication is translated into ecotourism decision-making. The findings can be applied to the development of integrated communication strategies and visitor experience management at Doi Phak Klong National Park, thereby supporting the sustainable development of ecotourism in the study area.

Keywords: Marketing Communication, Tourist Satisfaction, Tourism Decision-Making, Ecotourism.

Received 26 July 2026; Revised 31 July 2026; Accepted 1 August 2026

อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน ของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่

ศุภศิษฏ์ ทองคำ [1*] และ สุมาลี รามนัฏ [2]

[1] ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

[2] อาจารย์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

* Corresponding author. E-mail: s6672810003@sau.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ และ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จำนวน 300 คน ซึ่งเลือกด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.845 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Squares Structural Equation Modeling: PLS-SEM)

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว (β = 0.66) และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (β = 0.69) ขณะที่ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว (β = 0.31) นอกจากนี้ การสื่อสารการตลาดยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวผ่านความพึงพอใจในฐานะตัวแปรส่งผ่าน (β = 0.22) แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารการตลาดที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ไม่เพียงช่วยกระตุ้นการตัดสินใจเดินทางโดยตรง แต่ยังช่วยสร้างความคาดหวังและประสบการณ์เชิงบวกที่นำไปสู่ความพึงพอใจและการตัดสินใจท่องเที่ยว องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัยคือการยืนยันบทบาทของความพึงพอใจในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างการสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารและการจัดการประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด, ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว, การตัดสินใจท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างรายได้ การกระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ชุมชน และการส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2563) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มุ่งเน้นการเดินทางเพื่อเรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติอย่างรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงการลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ การรักษาคุณค่าของทรัพยากร และการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของประเทศไทยจึงไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะด้านนันทนาการเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น (Thailand Tourism Authority, 2022; Smith, 2018) อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังก่อให้เกิดความท้าทายด้านการบริหารจัดการ การควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการรักษาคุณค่าของพื้นที่ให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว (Smith, 2023)

อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความโดดเด่นด้านภูมิประเทศ ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังพื้นที่จึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรและพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบันมิได้ตัดสินใจเดินทางจากความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ยังพิจารณาคุณภาพของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย ความสะดวกในการเข้าถึง โอกาสในการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่คาดว่าจะได้รับจากพื้นที่ ความต้องการใกล้ชิดธรรมชาติ การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ตลอดจนการแสวงหาประสบการณ์ที่ส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ ล้วนเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ (Hernández-Rojas et al., 2021; Huete-Alcocer et al., 2019) การทำความเข้าใจปัจจัยที่นำไปสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนและบริหารจัดการพื้นที่ให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่กระทบต่อเป้าหมายด้านการอนุรักษ์

การสื่อสารการตลาดเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล สร้างการรับรู้ นำเสนออัตลักษณ์ของพื้นที่ และพัฒนาภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือให้แก่แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารผ่านการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ สื่อดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว การเดินทาง ความปลอดภัย และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมก่อนตัดสินใจเดินทาง โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่นักท่องเที่ยวสามารถค้นหา เปรียบเทียบ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว การสื่อสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกันจึงมีส่วนช่วยลดความไม่แน่นอน สร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยว (Herman et al., 2024; ศิริพร จินดาวงษ์, 2565) สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื้อหาการสื่อสารยังควรสะท้อนคุณค่าของทรัพยากร อัตลักษณ์ของพื้นที่ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การกระตุ้นการเดินทางเกิดขึ้นควบคู่กับการส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

นอกจากการสื่อสารการตลาดแล้ว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจท่องเที่ยว ความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลและความคาดหวังก่อนเดินทางกับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงจากแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ การให้บริการ ความสะดวก ความปลอดภัย การดูแลพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เมื่อประสบการณ์จริงสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับและความคาดหวังที่เกิดขึ้น นักท่องเที่ยวย่อมมีแนวโน้มเกิดความรู้สึกเชิงบวก ยอมรับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาความตั้งใจเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง การกลับมาเยือน และการบอกต่อ (Baghirov et al., 2023; Branding Champ, 2022) ด้วยเหตุนี้ ความพึงพอใจจึงไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ภายหลังการใช้บริการ แต่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงที่ถ่ายทอดอิทธิพลจากการสื่อสารการตลาดไปสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว กล่าวคือ การสื่อสารการตลาดที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อการประเมินประสบการณ์และความพึงพอใจ ก่อนพัฒนาไปสู่การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในหลายบริบท แต่การอธิบายกลไกที่ทำให้การสื่อสารการตลาดเปลี่ยนไปเป็นการตัดสินใจท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจนเพียงพอ โดยเฉพาะการศึกษาความพึงพอใจในฐานะตัวแปรส่งผ่านระหว่างการสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นอกจากนี้ หลักฐานเชิงประจักษ์ที่มุ่งศึกษานักท่องเที่ยวในพื้นที่เฉพาะของอุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ ยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่างดังกล่าวทำให้ยังขาดความเข้าใจว่า การสื่อสารการตลาดสามารถสร้างความพึงพอใจและนำไปสู่การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในบริบทพื้นที่อนุรักษ์แห่งนี้ได้อย่างไร การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการวิจัยจะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการรับรู้ข้อมูลไปสู่การประเมินประสบการณ์และการตัดสินใจเดินทาง ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารและการจัดการประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทของอุทยานแห่งชาติดอยผากลองและเป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่

2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา ฤดูกาล และกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ จำนวน 300 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างพิจารณาตามเกณฑ์ของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งเสนอว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คนอยู่ในระดับดี (Good) และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร นอกจากนี้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน ซึ่งแบบจำลองในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัว ได้แก่ การสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การวิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยเลือกนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังพื้นที่ศึกษาในช่วงเก็บข้อมูล สามารถเข้าถึงแบบสอบถามผ่าน QR Code และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย วิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของประชากรที่ไม่มีกรอบรายชื่อหรือบัญชีรายชื่อนักท่องเที่ยวที่สามารถนำมาใช้สุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นได้ ทั้งนี้ผลการวิจัยจึงสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในพื้นที่และช่วงเวลาที่กำหนด และควรใช้ความระมัดระวังในการอ้างอิงผลไปยังนักท่องเที่ยวทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยปรับถ้อยคำและบริบทของข้อคำถามให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อมูลด้านเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาด จำนวน 35 ข้อ ครอบคลุมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และการนำเสนออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับ ทรัพยากรและบรรยากาศของพื้นที่ การบริการ ความสะดวก ความปลอดภัย และประสบการณ์โดยรวมจากการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมการเลือกอุทยานแห่งชาติดอยผากลองเป็นจุดหมายปลายทาง การตัดสินใจเดินทาง ความตั้งใจเลือกใช้กิจกรรมหรือบริการในพื้นที่ และแนวโน้มการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอนาคต

ข้อคำถามในส่วนที่ 2–4 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert (1932) โดยกำหนดคะแนนตั้งแต่ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด การแปลผลค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 4.51–5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด 3.51–4.50 หมายถึงระดับมาก 2.51–3.50 หมายถึงระดับปานกลาง 1.51–2.50 หมายถึงระดับน้อย และ 1.00–1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

สมมติฐานที่ 2 การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมมติฐานที่ 4 การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item–Objective Congruence: IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและตัวแปรที่ต้องการวัด

จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับที่ 0.70 ขึ้นไป (Hair et al., 2006; Nunnally, 1978) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.845 ซึ่งผ่านเกณฑ์และสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยสำหรับรายตัวแปร ได้แก่ การสื่อสารการตลาดเท่ากับ [0.845] ความพึงพอใจเท่ากับ [0.845] และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่ากับ [845]

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 โดยลงพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ และเชิญนักท่องเที่ยวที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยให้ตอบแบบสอบถามผ่านการสแกน QR Code ซึ่งเชื่อมโยงไปยังแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Forms ก่อนตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรักษาความลับของข้อมูล และสิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

ผู้วิจัยเผยแพร่แบบสอบถามจำนวน 300 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 300 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูล ลงรหัสคำตอบ และจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

6.1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา คือ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2. การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้างโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Squares Structural Equation Modeling: PLS-SEM) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

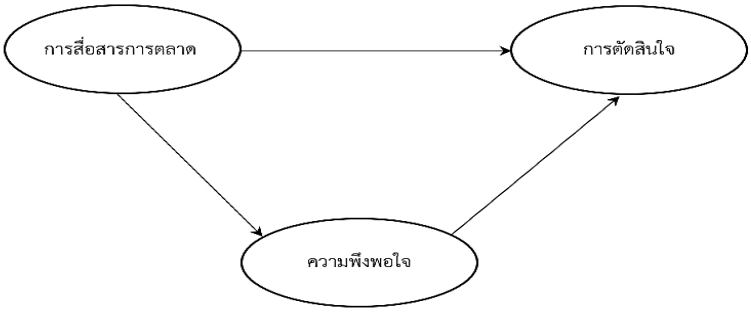
ขั้นตอนที่ 1 การประเมินโมเดลการวัด (Measurement Model) โดยตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัด (Outer Loading) ความเชื่อมั่นของตัวแปรด้วย Cronbach’s Alpha และ Composite Reliability (CR) ความเที่ยงตรงเชิงบรรจบด้วยค่า Average Variance Extracted (AVE) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนกด้วยค่า Heterotrait–

Monotrait Ratio (HTMT) หรือเกณฑ์ Fornell–Larcker เพื่อยืนยันว่าตัวแปรแฝงและตัวชี้วัดมีคุณภาพเหมาะสมก่อนประเมินโมเดลโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) โดยตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) ประเมินความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามด้วยค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) และทดสอบค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรตามสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยว ทางผู้วิจัยได้ทำการพัฒนากรอบแนวคิดให้มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 198 คนคิดเป็นร้อยละ 66.0 มีอายุระหว่าง 20-40 ปี จำนวน 133 คนคิดเป็นร้อยละ 44.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาทจำนวน 131 คนคิดเป็นร้อยละ 43.7 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 71.3 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 และมีสถานะเป็นโสด จำนวน 140 คนคิดเป็นร้อยละ 46.7

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ สามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักท่องเที่ยวภายในอุทยานดอยผากลอง จังหวัดแพร่ ในระดับการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยว ในภาพรวม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และระดับของการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยภาพรวม

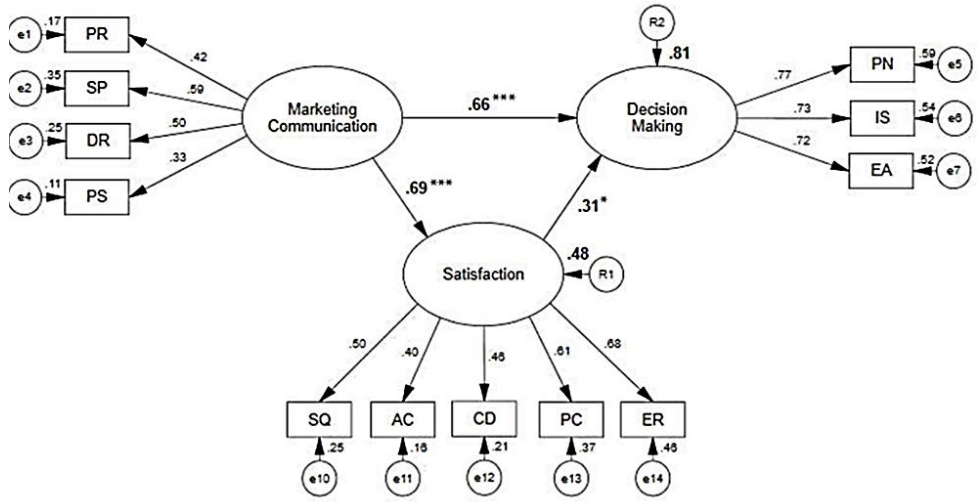
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การสื่อสารการตลาด	4.30	0.35	มาก
การตัดสินใจท่องเที่ยว	4.21	0.27	มาก
ความพึงพอใจ	4.19	0.29	มาก
ภาพรวม	**4.23**	**0.30**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นของงานวิจัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D.= 0.30) เมื่อเรียงลำดับตัวแปร พบว่า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.35)

รองลงมา คือ การตัดสินใจท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.27) และการตัดสินใจท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.19, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน สามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับตัวแบบสมการโครงสร้างในภาพรวม ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยสัมประสิทธิ์ถดถอยอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวและผลการทดสอบสมมติฐาน โดยผลเป็นวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว

ตัวแปร LV	ค่าความผันแปร	อิทธิพล (EFFECT)	การสื่อสารการตลาด	ความพึงพอใจ
การตัดสินใจท่องเที่ยว	0.81	DE	0.66***	0.31*
		IE	0.00	0.00
		TE	0.66	0.31
ความพึงพอใจ	0.48	DE	0.69***	0.00
		IE	0.00	0.00
		TE	0.69	0.00

หมายเหตุ: DE; Direct Effect, IE; Indirect Effect, TE; Total Effect, N/A; Not Applicable

หมายเหตุ: * หมายถึง p-value ≤ 0.10 หรือ ค่า t ≥ 1.65

** หมายถึง p-value ≤ 0.05 หรือ ค่า t ≥ 1.96

*** หมายถึง p-value ≤ 0.01 หรือ ค่า t ≥ 2.58

1. การสื่อสารการตลาด (MC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว (DM) เท่ากับ 0.66*** และยังมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ ความพึงพอใจ (CS) เท่ากับ 0.69*** หมายความว่า นอกจากนี้การสื่อสารการตลาด (MC) ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อ การตัดสินใจท่องเที่ยว (DM) โดยมีความพึงพอใจ (CS)เป็นตัวแปรส่งผ่านเท่ากับ 0.22 แสดงให้เห็นว่า การ

สื่อสารการตลาดที่มีประสิทธิภาพ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อออนไลน์ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังส่งผลทางอ้อมโดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน อีกด้วย

2. ความพึงพอใจ (CS) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ การตัดสินใจท่องเที่ยว (DM) เท่ากับ 0.31* แสดงว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในประสบการณ์ท่องเที่ยวมากขึ้น จะมีแนวโน้มตัดสินใจท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 0.31

ผลการทดสอบอิทธิพลส่งผลที่เป็นตัวแปรกำกับเข้ามาเปลี่ยนความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้ตัวกำกับเข้ามาคั่นกลางนำมาอธิบายอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งผลการทดสอบสามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลคั่นกลาง (ตัวแปรกำกับ) (Mediation Effect)

	สมมติฐานผลการวิจัย (Hypothesis)	Effect	Boot SE	Boot LLCI	Boot ULCI
H4	อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน	0.5913	0.0513	0.4214	0.5681

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานในฐานะตัวแปรส่งผ่าน พบว่า อิทธิพลของการสื่อสาการตลาดที่มีต่อ การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านโดยมีค่าผลคูณของสัมประสิทธิ์ขอบเขตล่าง (Boot LLCI) และขอบเขตบน (Boot ULCL) ที่ช่วงของความเชื่อมั่นไม่คลุม 0 แสดงว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลเป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างการสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขอบเขตล่างเท่ากับ 0.4214 และขอบเขตบนเท่ากับ 0.5681 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

	สมมติฐาน	Coef	(T-test)	แปรผล
H1	การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจ	0.66***	6.659	สนับสนุน
H2	การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว	0.69***	6.789	สนับสนุน
H3	ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว	0.31***	12.154	สนับสนุน
H4	อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวโดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน	0.59***	5.114	สนับสนุน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจและการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการสื่อสารการตลาด ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับมากทุกตัวแปร โดยการสื่อสารการตลาดมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่านักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ทั้งข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว การเดินทาง และลักษณะเฉพาะของพื้นที่ การนำเสนอข้อมูลผ่านการประชาสัมพันธ์และสื่อออนไลน์จึงมีส่วนช่วยสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง การที่การสื่อสารการตลาดอยู่ในระดับมากอาจอธิบายได้จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคดิจิทัล ซึ่งใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ประกอบการค้นหา เปรียบเทียบ และประเมินแหล่งท่องเที่ยวก่อนเดินทาง การสื่อสารที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ และเข้าถึงได้ง่ายช่วยลดความไม่แน่นอนและทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจสิ่งที่

จะได้รับจากพื้นที่มากขึ้น สอดคล้องกับ Pearson and Malthouse (2024) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของการสื่อสารการตลาดในยุคดิจิทัล (Marketing communication effectiveness in the digital era) ซึ่งอธิบายว่า ประสิทธิผลของการสื่อสารการตลาดในสภาพแวดล้อมดิจิทัลขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้รับสาร และสอดคล้องกับ Alamsyah et al. (2021) ที่ศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการในการส่งเสริมจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (Integrated marketing communications in tourism destination promotion) พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีบทบาทต่อการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทาง การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลายและนำเสนอสารไปในทิศทางเดียวกันจึงช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่าและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวได้ชัดเจนขึ้น ความพึงพอใจและการตัดสินใจท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับมากสะท้อนว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากอุทยานแห่งชาติดอยผากลองมีความสอดคล้องกับความคาดหวังก่อนการเดินทางในระดับที่ดี นักท่องเที่ยวมิได้ประเมินเฉพาะความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังประเมินความสะดวก ความปลอดภัย การบริการ บรรยากาศ และคุณค่าที่ได้รับจากการเดินทางด้วย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Kozak and Rimmington (2000) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ Mallorca สเปนในฐานะจุดหมายปลายทางวันหยุดนอกฤดูกาล (Tourist satisfaction with Mallorca, Spain, as an off-season holiday destination) พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณลักษณะและประสบการณ์ของจุดหมายปลายทางมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ Baghirov et al. (2023) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการจัดการจุดมุ่งหมายความยั่งยืน (Tourist satisfaction and sustainable destination management) ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในฐานะผลลัพธ์ของการจัดการประสบการณ์และการบริหารจุดหมายปลายทางอย่างยั่งยืน ดังนั้น การรักษาคุณภาพของประสบการณ์ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่สื่อสารออกไปจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจและสนับสนุนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารการตลาดไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังทำหน้าที่สร้างกรอบการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังก่อนการเดินทาง เมื่อข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับมีความถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ นักท่องเที่ยวย่อมสามารถประเมินและเตรียมตัวก่อนเดินทางได้อย่างเหมาะสม เมื่อประสบการณ์จริงเป็นไปตามหรือสูงกว่าความคาดหวังที่เกิดจากการสื่อสาร ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Fornell (1992) ที่ศึกษาเรื่อง เครื่องวัดความพึงพอใจของลูกค้าระดับชาติ: ประสบการณ์ของชาวสวีดีช (A national customer satisfaction barometer: The Swedish experience) อธิบายว่าความพึงพอใจเกิดจากกระบวนการประเมินระหว่างความคาดหวัง คุณค่าที่รับรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจริง ในบริบทของอุทยานแห่งชาติดอยผากลอง หากการประชาสัมพันธ์นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติ กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และข้อจำกัดของพื้นที่อย่างตรงไปตรงมา นักท่องเที่ยวจะเกิดความคาดหวังที่เหมาะสมและสามารถประเมินประสบการณ์ได้ในทิศทางเชิงบวก การสื่อสารที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริงจึงเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างการรับรู้ข้อมูลกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การสื่อสารการตลาดยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่นของพื้นที่ การเดินทาง กิจกรรม ความปลอดภัย และคุณค่าด้านการอนุรักษ์ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถประเมินความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวกับความต้องการของตนเองได้ การสื่อสารที่มีคุณภาพจึงช่วยลดความเสี่ยงที่นักท่องเที่ยวรับรู้ สร้างความมั่นใจ และทำให้กระบวนการตัดสินใจเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคตามแนวคิดของ Kotler (2019) ที่ศึกษาเรื่อง หลักการจัดการตลาด (Marketing management) อธิบายว่า การได้รับข้อมูล การประเมินทางเลือก และการรับรู้คุณค่าเป็นขั้นตอนสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนคุณค่าด้านธรรมชาติ การเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยยังพบว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว แสดงว่าเมื่อนักท่องเที่ยวประเมินข้อมูล บริการ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในทิศทางเชิงบวก ย่อมมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว ยืนยันการตัดสินใจของตนเอง หรือพัฒนาความตั้งใจเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Agyeiwaah et al. (2020) ที่

ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในสภาพแวดล้อมการสนับสนุนดิจิทัล (Tourist satisfaction in digital support environments) และ Baghirov et al. (2023) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการจัดการจุดมุ่งหมายความยั่งยืน (Tourist satisfaction and sustainable destination management) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงการประเมินประสบการณ์กับพฤติกรรมและการตอบสนองของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การสร้างความพึงพอใจจึงต้องครอบคลุมทั้งคุณภาพของข้อมูลก่อนการเดินทางและคุณภาพของประสบการณ์ที่ได้รับจากพื้นที่จริง ประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ การพบว่าความพึงพอใจทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวผ่านกระบวนการ 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การสื่อสารช่วยกระตุ้นการตัดสินใจโดยตรงผ่านการให้ข้อมูล การสร้างความน่าสนใจ และการลดความไม่แน่นอน ลักษณะที่สองคือ การสื่อสารสร้างความคาดหวังและการรับรู้คุณค่า ซึ่งนำไปสู่การประเมินประสบการณ์ ความพึงพอใจ และการตัดสินใจท่องเที่ยวตามลำดับ เมื่อการสื่อสารการตลาดยังคงมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจภายหลังนำความพึงพอใจเข้ามาในแบบจำลอง จึงสะท้อนว่าความพึงพอใจทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วน (Partial Mediation) ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากเดิมที่มักพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจในลักษณะทางตรง ไปสู่การอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการรับรู้ข้อมูลและการสร้างความคาดหวัง ไปสู่ การประเมินประสบการณ์และความพึงพอใจ และนำไปสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว ในที่สุดความพึงพอใจจึงไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ภายหลังการท่องเที่ยว แต่เป็นกลไกทางพฤติกรรมที่ถ่ายทอดอิทธิพลของการสื่อสารการตลาดไปสู่การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในเชิงประยุกต์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มปริมาณการประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการตัดสินใจท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบการสื่อสารให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่นของพื้นที่ การเดินทาง กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ข้อจำกัด และแนวปฏิบัติด้านการอนุรักษ์อย่างครบถ้วนและตรงไปตรงมา ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่สื่อสารกับประสบการณ์จริงจะช่วยสร้างความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และการตัดสินใจในทิศทางเชิงบวก อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลองอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติดอยผากลอง จังหวัดแพร่” มีข้อค้นพบที่สำคัญทั้งในด้านระดับความคิดเห็นของพนักงานและความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ผลการวิจัยนี้พบว่า บทบาทของการสื่อสารการตลาดต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยพบว่า การสื่อสารการตลาดส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีนัยสำคัญทางสถิติ การสื่อสารการตลาดที่มีคุณภาพสามารถยกระดับการรับรู้ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจและการตัดสินใจเดินทางที่เพิ่มขึ้น โมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น องค์ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการขยายกรอบการวิจัยในอนาคต โดยเพิ่มเติมตัวแปรสำคัญ เช่น ความภักดีของนักท่องเที่ยว (Loyalty) และการบอกต่อแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภคในงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. หน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ที่มีศักยภาพสูง

1.2. ควรเน้นการใช้ สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร เพื่อสร้างการรับรู้และแรงจูงใจในหมู่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคนวัย 20–40 ปี ซึ่งมีพฤติกรรมการรับข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก

1.3. หน่วยงานท้องถิ่นควรออกแบบการสื่อสารเชิงประสบการณ์ (Experiential Content) ที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เช่น เรื่องราวประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มคุณค่าเชิงอารมณ์และส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

1.4. ภาครัฐควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรเพิ่มตัวแปรอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจในการเดินทาง ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว กลับมาเที่ยวซ้ำ และแนะนำต่อแบบปากต่อปาก เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.2. ควรเปรียบเทียบระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อให้ได้แนวทางการสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมเชิงลึกของนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2563). *รายงานการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในประเทศไทย.* สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ศิริพร จินดาวงษ์. (2565). *การสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Agyeiwaah, E., Dimache, A., & Shibghatallah, M. (2020). Tourist satisfaction in digital support environments. *Tourism Management, 77*, 104017.

Alamsyah, A., Wibowo, A., & Faturohman, I. (2021). Integrated marketing communications in tourism destination promotion. *Journal of Tourism and Hospitality Research, 18*(2), 145–160.

Baghirov, F., Fang, W., & Zhang, L. (2023). Tourist satisfaction and sustainable destination management. *Journal of Sustainable Tourism, 31*(4), 455–472.

Branding Champ. (2022). *How customer experience impacts tourism loyalty.* Tourism Insights Publishing.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis (2nd ed.).* Lawrence Erlbaum Associates.

Fornell, C. (1992). A national customer satisfaction barometer: The Swedish experience. *Journal of Marketing, 56*(1), 6–21.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis (6th ed.).* Pearson Education.

Herman, C., Lee, J., & Kuo, T. (2024). *Digital marketing communication in sustainable tourism*. Springer Nature.

Hernández-Rojas, R. D., Jiménez-García, M., & Molina, A. (2021). Motivations of adventure tourists: A cross-cultural analysis. *Tourism Management Perspectives, 38*, 100815.

Huete-Alcocer, N., López-Ruiz, V.-R., & Grigorescu, A. (2019). A review of leisure motivation in tourism. *Sustainability, 11*(8), 2303.

Kotler, P. (2019). *Marketing management (15th ed.).* Pearson.

Kozak, M., & Rimmington, M. (2000). Tourist satisfaction with Mallorca, Spain, as an off-season holiday destination. *Journal of travel research, 38*(3), 260-269.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1–55.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory (2nd ed.).* McGraw-Hill.

Pearson, S., & Malthouse, E. (2024). Marketing communication effectiveness in the digital era. *Journal of Marketing Communications, 30*(1), 15–34.

Smith, J. (2018). *Natural heritage tourism: Exploring biodiversity destinations*. Oxford University Press.

Smith, J. (2023). *Ecotourism and conservation in Southeast Asia.* Cambridge University Press.

Thailand Tourism Authority. (2022). *World heritage sites and eco-destinations in Thailand*. Tourism Authority of Thailand.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 230 - 239 ISSN 2985-2137 (Online)

Developing reading skills middle-class consonants by using inquiry-based learning management (5E) together with the skill training model of grade 1 students

Suparwinee Phomphanarak [1*], Nichapha Kankhunthod [2] and Nataya Hokpanna [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University

* Corresponding author. E-mail: suparwinee.ph@ksu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: (1) investigate the problems and needs in developing Grade 1 students' reading skills in middle-class consonants with tonal inflections; and (2) develop an inquiry-based learning management model based on the 5E instructional approach integrated with skill-training exercises to enhance students' reading skills in middle-class consonants with tonal inflections. The study employed a Research and Development (R&D) methodology comprising three phases. Phase 1 involved investigating the existing problems and needs, as well as designing, developing, and evaluating the instructional innovation. Phase 2 focused on implementing the developed learning management model. Phase 3 involved evaluating and refining the learning management model to ensure its completeness and effectiveness. A preliminary try-out was conducted with 16 students from Nong Bua Nai School to improve the instructional innovation and examine its efficiency. After revision, the developed learning management model was implemented with 10 Grade 1 students from Hua Nga Wittayakom School, who were selected using purposive sampling. The effectiveness of the developed model was determined by comparing students' reading achievement before and after the intervention.

The findings indicated that the students encountered difficulties in the fundamental skills required for reading middle-class consonants with tonal inflections. Specifically, they were unable to accurately distinguish the five Thai lexical tones, namely the mid, low, falling, high, and rising tones. Moreover, the students demonstrated a lack of enthusiasm and motivation toward reading activities. The efficiency of the inquiry-based learning management model (5E) integrated with skill-training exercises was 72.4/74.5, which exceeded the predetermined criterion of 70/70. Furthermore, the students who participated in the developed learning management model achieved significantly higher post-test scores than pre-test scores at the .05 level of statistical significance, indicating that the developed instructional model effectively enhanced Grade 1 students' reading skills in middle-class consonants with tonal inflections.

Keywords: Development of reading skills, Tone Reading of Middle-Class Consonants, Learning Management (5E), Skill Training.

Received 26 July 2026; Revised 1 August 2026; Accepted 11 August 2026

การพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สุภาวิณี พรมพนารักษ์ [1*], ณิชาภาท์ กันขุนทศ [2] และนาตยา หกพันนา [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
***** Corresponding author. E-mail: pornpan.ya@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 รวมทั้งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริม ทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ออกแบบ สร้าง และประเมินนวัตกรรม ระยะที่ 2 การทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ และระยะที่ 3 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ การทดลองใช้เบื้องต้น (Try Out) ดำเนินการกับ นักเรียนโรงเรียนหนองบัวใน จำนวน 16 คน เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม จากนั้นนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนหัวงัววิทยาคม จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แล้วนำผลการทดลองมาเปรียบเทียบทักษะการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อสรุปผลและรับรอง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรม

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านทักษะพื้นฐานในการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ไม่สามารถแยกเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรีและเสียงจัตวาได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังขาดความกระตือรือร้นในการอ่าน ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึก ทักษะ มีค่าเท่ากับ 72.4/74.5 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์และ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 70/70 นอกจากนี้ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีคะแนนทักษะการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการอ่าน, การอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E), แบบฝึกทักษะ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอันเป็นเครื่องมือสื่อสาร และแสวงหาความรู้ เพราะภาษาไทยเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ถ้าหากนักเรียนเรียนวิชาภาษาไทยไม่ได้จึงทำให้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ไม่ได้ตามไปด้วย ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ต้องเรียนรู้พัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะการอ่าน ถือเป็นทักษะสำคัญในการเรียน (กรมวิชาการ, 2545) สอดคล้องกับ สำลี รักสุทธี (2553) ที่ได้กล่าวว่าการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระวิชา คนเราจะเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ได้ดีถ้าอ่านหนังสือได้ดี

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กล่าวว่าทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลายคือความสามารถในการอ่านและการเขียน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีสาระการอ่านและการเขียนเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสาระภาษาไทยในการพัฒนาผู้เรียนนั้น ความสำคัญอยู่ที่การวางพื้นฐานการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการอ่านในช่วงระยะแรกเริ่มของระดับประถมศึกษาครูผู้สอนต้องเอาใจใส่ดูแลในเรื่องการอ่านออกเสียงของนักเรียนให้มากเป็นพิเศษ เพราะต้องปูพื้นฐานในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่คณะกรรมการพัฒนานโยบายกำหนดนโยบายระยะเร่งด่วนปีการศึกษา 2558 ว่าเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องอ่านออกเขียนได้ ซึ่งจากผลประเมินการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา

2558 พบว่านักเรียนมีผลการประเมินอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 75.51 แต่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2558 ทั้งนี้ยังมีนักเรียนกลุ่มที่ต้องปรับปรุงร้อยละ 3.94 คิดเป็น 18,034 คน มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 25 แสดงถึงข้อบกพร่องในการอ่านออกเขียนได้ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าด้านการอ่านออกเสียงคำมีค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านการอ่านออกนั้นจำเป็นต้องเน้นให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีฝึกฝนหรือใช้สื่อเสริมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงมากขึ้น (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2558)

สำหรับการสอนอ่านต้องให้ผู้เรียนเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ตัวอักษรซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาความรู้อื่น ๆ อ่านให้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้นเพราะเมื่ออ่านถูกตั้งแต่แรกแล้วจะทำให้ไม่ต้องตามไปแก้ไขในภายหลัง การสอนอ่านในขั้นต้นจึงต้องสอนให้รู้จักลักษณะต่าง ๆ ของอักขรวิธีไทย ต้องให้นักเรียนได้ฝึกอ่านมาก ๆ อ่านบ่อย ๆ จนเกิดทักษะการอ่านได้อย่างคล่องแคล่ว และถูกต้อง ปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีนิสัยรักการอ่าน ไม่รู้จักใช้การอ่านพัฒนาจิตใจของตนเอง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาประเทศไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จะเห็นว่าทุกโรงเรียนจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างหลากหลาย และสม่ำเสมอให้ครอบคลุมได้ผลทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.15) และการเรียนภาษาไทยในปัจจุบัน เรามักจะพบเห็นปัญหาได้บ่อยครั้งในทักษะการอ่านและการเขียนโดยเฉพาะปัญหาการผันวรรณยุกต์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้เรียนออกเสียงวรรณยุกต์ตามรูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏ ซึ่งนับว่าเป็นความเข้าใจผิดคำในภาษาไทยนั้นอาจจะมีรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ขึ้นอยู่กับพยัญชนะต้นว่าเป็นอักษรสูง อักษรกลาง หรืออักษรต่ำและเป็นคำเป็นหรือคำตาย จึงทำให้ผู้เรียน มีปัญหาในเรื่องการอ่านและการเขียน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประสาท เนืองเฉลิม (2558) กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรชีววิทยาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Biological Science Curriculum Study) หรือ BSCS ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement) ขั้นนี้เป็นการแนะนำบทเรียน หรือประเด็นที่สนใจซึ่งอาจมาจากผู้เรียนนำเสนอหรือผู้สอนเป็นผู้เสนอแนะ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย การซักถามประเด็นปัญหา การทบทวนความรู้เดิม การกำหนดกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นและเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น โดยการจัดการเรียนรู้ควรจะอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนได้เรียนมาแล้ว

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration) ขั้นนี้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการปรับขยายความคิดโดยที่ผู้เรียนได้รับคำแนะนำคำชี้แจงจากผู้สอน มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างเพียงพอ ผู้สอนไม่ควรบอกผู้เรียนว่าจะต้องเรียนอะไรและต้องไม่อธิบายแนวคิดมากนักเพื่อให้ผู้เรียนดำเนินการสำรวจด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการสำรวจการเก็บรวบรวมและการบันทึกข้อมูลของตนเอง ผลที่ได้จากการสำรวจจะนำมาสร้างคำอธิบายตามความหมายและความเข้าใจของตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation) ขั้นนี้มุ่งให้ผู้เรียนวางแนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการปรับขยายโครงสร้างทางปัญญา สามารถกำหนดมโนทัศน์ตามความเข้าใจของตนเอง ผู้สอนเสนอแนะแนวทางแก่ผู้เรียนจนสร้างคำอธิบายตามความเข้าใจหรือกรอบแนวคิดของตน

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) ขั้นนี้มุ่งกระตุ้นความร่วมมือของกลุ่มผู้เรียนจัดระเบียบประสบการณ์ทางความคิดผ่านการค้นพบ โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ผู้เรียนประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยการขยายความคิดจากตัวอย่างหรือจัดประสบการณ์เชิงสำรวจเพิ่มเติม สามารถค้นคว้าหารายละเอียดในสิ่งที่ต้องการศึกษาและสำรวจตรวจสอบได้มากขึ้น ตลอดจนมีการใช้ทักษะต่าง ๆ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation) ขั้นนี้เป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจตามมาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินผลควรต่อเนื่องซึ่งไม่ใช่การสิ้นสุดของบทเรียน

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกับผู้วิจัยได้ไปสังเกตการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และพบข้อเท็จจริงว่านักเรียนมีปัญหาด้านทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเรื่องทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ และคะแนนการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนเกิดความสับสนเกี่ยวกับการอ่านออกเสียงและการผันวรรณยุกต์ เพราะเพิ่งได้เลื่อนชั้นขึ้นมาจากระดับปฐมวัยพื้นฐานด้านการอ่านยังไม่ดี นักเรียนบางคนอ่านไม่ได้ เมื่อนักเรียนอ่านไม่ได้ นักเรียนก็ไม่พยายามที่จะอ่านออกเสียง ซึ่งประเมินได้จากการทดสอบอ่านเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเองได้พยายามหาแนวทางแก้ไขเรื่องทักษะการอ่านออกเสียงจนได้ค้นพบกับ

เทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะและความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยดีขึ้นและทำให้การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและร่างรูปแบบการเรียนรู้จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะในการส่งเสริมทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อทดลองใช้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะในการส่งเสริมทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะในการส่งเสริมทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง เปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (R&D) ที่มีการทดลองใช้นวัตกรรมแบบกลุ่มเดียว เพื่อออกแบบ พัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการทดลองจริง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนหัวงัววิทยาคม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองนำร่อง (Try Out) คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองบัวใน จำนวน 16 คน เพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมก่อนนำไปใช้จริง

1.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และนักเรียนจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนคำหมุนผดุงเวทย์ โรงเรียนหนองบัวใน โรงเรียนชุมชนยอดแก่งสงเคราะห์ โรงเรียนหัวงัววิทยาคม โดยคัดเลือกตัวแทน โรงเรียนละ 2 คน เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนานวัตกรรม

1.5 ผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความสอดคล้องของโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ได้นำเสนอเครื่องมือวิจัยจำนวน 2 ชุด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวม 8 ชั่วโมง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะ และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ซึ่งเป็น

แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญทางการเรียนทั้งก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 รูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมและตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยนำร่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมของกิจกรรม จากนั้นจึงนำนวัตกรรมไปทดลองใช้เบื้องต้น (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องและหาค่าประสิทธิภาพเบื้องต้นก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลนวัตกรรม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test): ดำเนินการทดสอบทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การดำเนินการทดลอง (Treatment): ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นเวลา 8 ชั่วโมง

การทดสอบหลังเรียน (Post-test): เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบชุดเดิม เพื่อนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและหาค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) ของนวัตกรรมต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

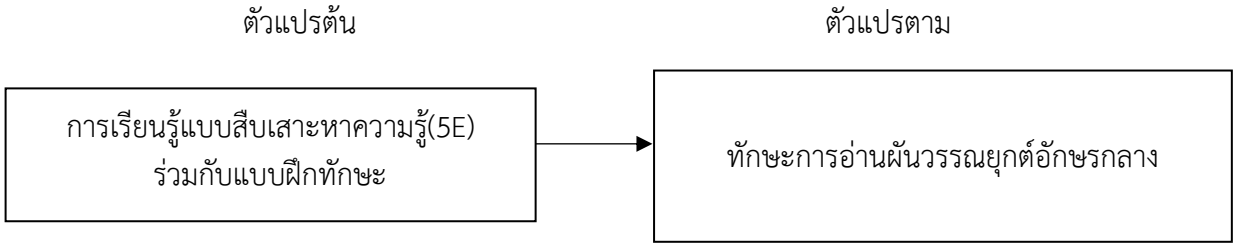
5.1การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนในระยะที่ 1 รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ในระยะที่ 2 โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนานวัตกรรม นำไปสู่การปรับปรุงร่างแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะให้มีความสมบูรณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) การหาคุณภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดทักษะการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E1/E2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 การเปรียบเทียบทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test for

Dependent Samples สถิติพื้นฐาน ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปและสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหา พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานในการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ไม่สามารถแยกเสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวาได้ รวมถึงขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ในด้านการจัดการเรียนรู้นั้นครูผู้สอนมีความต้องการนวัตกรรมที่เป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนชัดเจน และมีสื่อแบบฝึกทักษะที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะสำคัญ คือ การบูรณาการขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5. ขั้นประเมิน (Evaluation) ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่านวัตกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องอยู่ในระดับสูง และผลการทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม พบว่ามีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72.4/74.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของการพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนนทดสอบหลังเรียน			$E1/E_2$
		คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	
การอ่าน	10	50	36.2	72.4	20	14.9	74.5	72.4/74.5

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละพัฒนาการของคะแนนแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ก่อนและหลังการใช้การพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5 E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ค่าพัฒนาการ	ร้อยละพัฒนาการ
1	8	15	7	35.00
2	8	14	6	30.00
3	9	14	5	25.00
4	6	16	10	50.00
5	7	15	8	40.00
6	5	16	11	55.00
7	5	16	11	55.00
8	6	14	8	40.00
9	6	15	9	45.00
10	5	14	9	45.00
เฉลี่ย	**6.5**	**14.9**	**8.4**	**42**

ตารางที่ 3 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	p	ความหมาย (p)	r	ความหมาย (r)
1	0.50	ปานกลาง	0.33	พอใช้
2	0.50	ปานกลาง	0.33	พอใช้
3	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
4	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
5	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
6	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
7	0.83	ง่ายมาก	0.33	พอใช้
8	0.50	ปานกลาง	0.33	พอใช้
9	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
10	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ดีมาก
11	0.50	ปานกลาง	1.00	ดีมาก
12	0.83	ง่ายมาก	0.33	พอใช้
13	0.50	ปานกลาง	1.00	ดีมาก
14	0.33	ค่อนข้างยาก	0.00	ต่ำมาก ต้องปรับปรุง
15	0.50	ปานกลาง	0.33	พอใช้
16	0.33	ค่อนข้างยาก	0.00	ต่ำมาก ต้องปรับปรุง
17	0.17	ยากมาก	0.33	พอใช้
18	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.00	ต่ำมาก ต้องปรับปรุง
19	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	p	ความหมาย (p)	r	ความหมาย (r)
20	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.67	ใช้ได้

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า จากการนำการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหัวงัววิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่าทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะมีประสิทธิผลในการยกระดับความสามารถด้านการอ่านผันวรรณยุกต์ของนักเรียนได้จริงและเหมาะสมที่จะนำไปขยายผลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานในการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ไม่สามารถแยกเสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวาได้ รวมถึงขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาไทยและครูผู้สอนมีความต้องการสื่อที่ช่วยพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบผ่านขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเดิมมักเน้นการอ่านตามครูและตอบคำถามท้ายบท โดยขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์และขาดเทคนิคที่จะช่วยให้นักเรียนสกัดข้อมูลออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2560) ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่จะประสบผลสำเร็จต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้เรียนและใช้สื่อที่กระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่าเกณฑ์การอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางสูงกว่าก่อนเรียน โดยขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ครูใช้คำถาม สื่อภาพ เกม หรือสถานการณ์ใกล้ตัวเพื่อกระตุ้นความสนใจและเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับเนื้อหาใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมทางด้านการรับรู้เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความรู้ใหม่

ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ผู้เรียนได้ฝึกอ่าน ทดลองผันวรรณยุกต์ และทำกิจกรรมผ่านแบบฝึกด้วยตนเอง ทำให้เกิดการค้นพบรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูทำหน้าที่ให้การช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจนผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ขั้นอธิบาย (Explanation) ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเหตุผลของการผันวรรณยุกต์และอธิบายหลักการอ่าน ครูช่วยสรุปและเชื่อมโยงแนวคิดที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนจัดระบบความรู้และลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คงทนมากกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว

ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) ผู้เรียนได้นำหลักการผันวรรณยุกต์ไปใช้กับคำใหม่หรือสถานการณ์ที่หลากหลายผ่านแบบฝึกทักษะ ส่งผลให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้และเสริมสร้างความคล่องแคล่วในการอ่าน เนื่องจากการฝึกซ้ำในบริบทที่แตกต่างช่วยให้เกิดความแม่นยำและการจดจำระยะยาว

ขั้นประเมินผล (Evaluation) ผู้เรียนได้รับการประเมินทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียน พร้อมทั้งได้รับข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดทันที ส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดที่ต้องพัฒนาและสามารถปรับปรุงการอ่านของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะจึงช่วยพัฒนาทั้งความเข้าใจในเชิงหลักการและทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของผู้เรียนได้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72.4/74.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นนวัตกรรมนี้ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบผ่านขั้นตอน R&D และมีการสร้างแบบฝึกทักษะที่ผ่านการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยากตามหลักการสร้างนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาชุดแบบฝึกหัดและแบบฝึกทักษะ พบว่าแบบฝึกที่มีคุณภาพจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านผันวรรณยุกต์ได้ถูกต้องตามลำดับของเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 เสียงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกรินทร์ สี่มหาศาล รุจิร์ ภู่สาระ และสุสรดิษฐ์ ทองเปรม (2556) กล่าวถึง การผันอักษร คือ การอ่านคำด้วยวิธีแจกเสียงวรรณยุกต์ไปตามลำดับเสียงโดยมีเครื่องหมายวรรณยุกต์เป็นตัวกำหนด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เผชิญกับความยากลำบากในการแยกการอ่านออกเสียงเสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวาอีกทั้งรูปแบบการเรียนการสอนเดิมยังไม่สามารถกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ ครูผู้สอนจึงมีความต้องการนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน (Active Learning) และมีสื่อแบบฝึกทักษะที่ให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์ได้อย่างเป็นระบบ

2. คุณภาพและประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงเนื้อหาในระดับมากที่สุดจากการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ และเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า นวัตกรรมมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 72.4/74.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมดังกล่าวมีคุณภาพตามมาตรฐานของกระบวนการวิจัยและพัฒนา สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประสิทธิผลของการใช้จัดการเรียนรู้ต่อพัฒนาการของผู้เรียน ผลการประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหัวงัววิทยาคม มีทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์อักษณกลางได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนของตนเองจนมีความเข้าใจกระจ่างชัดก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อสามารถพัฒนานักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

1.2 ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อ และอุปกรณ์การเรียนเรียนให้พร้อมก่อนทำการจัด การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในแต่ละครั้ง เพราะจะส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในครั้งนั้นราบรื่น และทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อเรียนการเรียน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพื่อทำให้การจัดกิจกรรมของครูผู้สอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางของนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลาง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้สนใจสามารถศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในด้านการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรกลางได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545 น.3). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). *นวัตกรรมการศึกษา ชุดแบบฝึกหัด–แบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21).* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21.* มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2558). *รายงานผลการประเมินการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการพัฒนาและประเมินการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำลี รักสุทธี. (2553). *คู่มือการจัดทำสื่อนวัตกรรมและแผนฯประกอบสื่อนวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล รุจิร์ ภู่สาระ และสุสรดิษฐ์ ทองเปรม. (2556). *สื่อการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แม่บทมาตรฐาน ภาษาไทย ป.3 (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 240 - 253 ISSN 2985-2137 (Online)

Work Engagement as a Mediating Variable Between Transformational Leadership and Job Satisfaction Influencing the Job Performance of Transport Drivers in the Small-Scale Transport Industry in Samut Prakan Province

Supatta Minsen [1*] and Sumalee Ramanut [2]

[1] Degree of Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Southeast Asia University.

[2] Associate Professor Dr., Department of Philosophy Program in Business Administration, Southeast Asia University.

* Corresponding author. E-mail: Supatta@umcxray.com

ABSTRACT

This study aimed to (1) examine the levels of transformational leadership, job satisfaction, work engagement, and employee job performance, and (2) analyze the role of work engagement as a mediating variable in the relationships between transformational leadership, job satisfaction, and employee job performance among transport drivers in the small-scale transport industry in Samut Prakan Province. A quantitative research design was employed. The sample consisted of 200 frontline transport drivers and employees working within transport organizations. The sample size was determined according to the guidelines proposed by Hair et al. (2019), and simple random sampling was employed. Data were collected using a questionnaire with item–objective congruence values ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.897. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling.

The findings revealed that (1) transformational leadership was rated at a high level, whereas job satisfaction, work engagement, and employee job performance were rated at moderate levels; (2) transformational leadership had a significant positive effect on work engagement, while job satisfaction had significant positive effects on both work engagement and employee job performance, and work engagement had a significant positive effect on employee job performance; (3) transformational leadership had no significant direct effect on employee job performance but exerted a significant indirect effect through work engagement, whereas job satisfaction affected employee job performance both directly and indirectly through work engagement, with the proposed structural model demonstrating an acceptable fit with the empirical data; and (4) the principal contribution of this study is the identification of work engagement as a psychological mechanism that translates transformational leadership and job satisfaction into improved employee job performance. These findings can inform the development of leadership practices, working conditions, and employee engagement initiatives to enhance job performance in the small-scale transport industry.

Keywords: Transformational Leadership, Job Satisfaction, Work Engagement, Job Performance, Transport Drivers in the Small-Scale Transport Industry.

Received 26 July 2026; Revised 31 July 2026; Accepted 1 August 2026

ความผูกพันในงานฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อผลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็กในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

สุพัตรา มินเสน [1*] และ สุมาลี รามนัฏ [2]
[1] ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
[2] อาจารย์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
***** Corresponding author. E-mail: Supatta@umcxray.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 2) วิเคราะห์บทบาทของความผูกพันในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพนักงานขับรถขนส่งหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กร จำนวน 200 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair et al. (2019) และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.897 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันในงาน ขณะที่ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันในงานและผลการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงาน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความผูกพันในงาน ส่วนความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความผูกพันในงาน โดยแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ และ 4) องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความผูกพันในงานเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่เชื่อมโยงปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความพึงพอใจในงานไปสู่ผลการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ สภาพแวดล้อมการทำงาน และความผูกพันในงานเพื่อยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็ก

คำสำคัญ: ผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความพึงพอใจในงาน, ความผูกพันในงาน, ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน, อุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็ก

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัลและการขยายตัวของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต การกระจายสินค้า และพฤติกรรมของผู้บริโภค ส่งผลให้ภาคการขนส่งและโลจิสติกส์มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ความต้องการบริการที่มีความรวดเร็ว ตรงเวลา ปลอดภัย และตรวจสอบได้ ทำให้ธุรกิจขนส่งต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานควบคู่กับการควบคุมต้นทุนและการรักษาคุณภาพการบริการ (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนจากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งรายงานว่า ในปี 2567 มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของธุรกิจให้บริการโลจิสติกส์ของประเทศไทยอยู่ที่ประมาณ 556.5 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 536.4 พันล้าน

บาทในปี 2566 หรือขยายตัวร้อยละ 3.8 แสดงให้เห็นว่าธุรกิจโลจิสติกส์ยังคงมีแนวโน้มเติบโตตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า และความต้องการขนส่งสินค้าที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568)

ในด้านโครงสร้างธุรกิจ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ารายงานว่า ณ เดือนธันวาคม 2567 ประเทศไทยมีนิติบุคคลในธุรกิจโลจิสติกส์รวม 44,396 ราย โดยธุรกิจการขนส่งสินค้าอื่น ๆ ทางถนนเป็นหนึ่งในกลุ่มที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งใหม่ในสัดส่วนสำคัญ และมีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.4 เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนเดียวกันของปีก่อน (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการขยายตัวของความต้องการขนส่งสินค้าทางถนน ซึ่งได้รับแรงสนับสนุนจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการเติบโตอย่างต่อเนื่องของธุรกิจการค้าออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญต้นทุนเชื้อเพลิง ค่าจ้างแรงงาน การแข่งขันด้านราคา และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เพิ่มแรงกดดันต่อการดำเนินธุรกิจ

จังหวัดสมุทรปราการเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ เนื่องจากเชื่อมโยงกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าเรือคลองเตย พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม และโครงข่ายถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกรุงเทพมหานครกับพื้นที่ภาคตะวันออก งานศึกษาของ เอกวิชญ์ พรสิริพัชร์ และนิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ (2567) ระบุประชากรผู้ประกอบการธุรกิจโลจิสติกส์ด้านการขนส่งโดยรถบรรทุกในจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 168 บริษัท สะท้อนให้เห็นถึงการกระจุกตัวของกิจกรรมการขนส่งในพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็ว แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านเงินทุน เทคโนโลยี ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ และความผันผวนของต้นทุนดำเนินงาน ธุรกิจเหล่านี้จึงต้องพึ่งพาทุนมนุษย์อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะพนักงานขับรถขนส่งซึ่งเป็นแรงงานแนวหน้าและมีบทบาทโดยตรงต่อความปลอดภัย ความตรงเวลา คุณภาพการบริการ และความน่าเชื่อถือขององค์กร (วิจัยกรุงศรี, 2567)

ขณะเดียวกัน ธุรกิจขนส่งกำลังเผชิญความท้าทายด้านการขาดแคลนและการรักษาพนักงานขับรถ ลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติภายใต้แรงกดดันด้านเวลา ชั่วโมงการทำงานที่ไม่แน่นอน ความเหนื่อยล้าสะสม ความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ และการอยู่ห่างจากครอบครัว เป็นปัจจัยที่อาจลดความพึงพอใจและเพิ่มความตั้งใจลาออก แม้ยังไม่มีฐานข้อมูลกลางที่รายงานอัตราการลาออกของพนักงานขับรถเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการอย่างเป็นทางการ แต่ภาคธุรกิจได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยรายงานจาก บริษัท เอสซีจี เจดับเบิ้ลยูดี โลจิสติกส์ จำกัด (มหาชน) (2567) กล่าวว่า การนำการวิเคราะห์เชิงคาดการณ์มาใช้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของพนักงานสามารถช่วยลดอัตราการลาออกของพนักงานขับรถได้ประมาณร้อยละ 5–8 สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการขาดแคลนและการลาออกของพนักงานขับรถไม่ได้เป็นเพียงปัญหาด้านกำลังคน แต่ยังส่งผลต่อต้นทุนการสรรหาและฝึกอบรม ความต่อเนื่องของการให้บริการ และประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจขนส่งโดยรวม

ลักษณะงานของพนักงานขับรถขนส่งสะท้อนงานที่มีข้อเรียกร้องสูง (High Job Demands) ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตามแบบจำลองความต้องการและทรัพยากรในงาน (Job Demands–Resources Model: JD-R Model) การทำงานภายใต้ภาระงานและความกดดันสูงอาจก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า ความเครียด และผลลัพธ์ด้านการทำงานที่ลดลง หากพนักงานไม่ได้รับทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอ ในทางกลับกัน ทรัพยากรจากองค์กรและหัวหน้างานสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจ พลังในการทำงาน และความผูกพันในงาน ซึ่งนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น (Bakker & Demerouti, 2017; Bakker & Demerouti, 2023) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) จึงเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยถ่ายทอดวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล และทำให้พนักงานเห็นความหมายของงานที่ตนปฏิบัติ (Bass, 1985; Bass & Riggio, 2006; Nguyen et al., 2024) บทบาทดังกล่าวยิ่งมีความสำคัญในธุรกิจขนาดเล็กซึ่งมักไม่มีระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทางการและต้องพึ่งพาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร หัวหน้างาน และพนักงานโดยตรง

นอกจากภาวะผู้นำแล้ว ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ยังเป็นทัศนคติสำคัญที่สะท้อนการประเมินของพนักงานต่อเนื้องาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ความมั่นคง สภาพการทำงาน ความพร้อมของยานพาหนะ และความสัมพันธ์กับหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน ความพึงพอใจในงานที่เพิ่มขึ้นช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก ลดความตั้งใจลาออก และสนับสนุนผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจโลจิสติกส์ขนาดเล็ก (Anitha & Farida, 2023) อย่างไรก็ตาม การมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมหรือความพึงพอใจในงานเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่ทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นโดยทันที หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เปลี่ยนเป็นความผูกพันในงาน (Work Engagement) ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ประกอบด้วยความกระตือรือร้น การอุทิศตน และการจดจ่อกับงาน พนักงานที่มีความผูกพันในงานสูงย่อมมีพลัง ความทุ่มเท ความรับผิดชอบ และความพร้อมที่จะปฏิบัติงานเกินกว่าหน้าที่ที่กำหนด อันนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Schaufeli et al., 2002; Rahmadani et al., 2022)

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานไว้แล้ว แต่การศึกษาเชิงโครงสร้างที่อธิบายบทบาทของความผูกพันในงานในฐานะกลไกคั่นกลางภายใต้บริบทของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจขนาดเล็กของจังหวัดสมุทรปราการยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะบริบทที่พนักงานต้องเผชิญภาระงานสูง ความกดดันด้านเวลา ความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน และข้อจำกัดด้านทรัพยากรขององค์กร ช่องว่างดังกล่าวทำให้ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ภาวะผู้นำและความพึงพอใจในงานจะถูกเปลี่ยนไปเป็นผลการปฏิบัติงานผ่านกลไกทางจิตวิทยาใด การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับของตัวแปรดังกล่าวและวิเคราะห์บทบาทของความผูกพันในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ ข้อค้นพบจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยอธิบายว่าความผูกพันในงานเป็นกลไกที่เปลี่ยนทรัพยากรด้านผู้นำและทัศนคติต่องานไปสู่ผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนสามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้นำ สภาพการทำงาน การรักษาพนักงาน และประสิทธิภาพของธุรกิจขนส่งขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของความผูกพันในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งขนาดเล็กในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานขับรถขนส่งหน้างานและพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กรธุรกิจการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 457 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของประชากรว่าเป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรขนส่งในช่วงเวลาที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยควรระบุแหล่งที่มาของบัญชีรายชื่อประชากรหรือฐานข้อมูลที่ใช้กำหนดประชากรจำนวน 457 คนให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถตรวจสอบกรอบการสุ่มตัวอย่างได้

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 200 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Hair et al. (2019) ซึ่งเสนอให้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเพียงพอเมื่อพิจารณาจากจำนวนตัวแปรสังเกตได้ จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า และความซับซ้อนของแบบจำลอง ทั้งนี้ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 200 คนอยู่ในระดับที่เหมาะสมสำหรับการประมาณค่าพารามิเตอร์และการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้างตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจัดทำบัญชีรายชื่อประชากรตามกรอบการสุ่ม กำหนดหมายเลขประจำตัวให้แก่ประชากรแต่ละราย และสุ่มหมายเลขด้วยวิธีชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด การดำเนินการดังกล่าวทำให้ประชากรแต่ละคนมีโอกาสได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างเท่าเทียมกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบทของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็ก แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือปรับปรุงจากแนวคิดของ Nguyen et all., (2024), Breevaart and Bakker (2021) และ Bass and Riggio (2006)

ส่วนที่ 3 แบบวัดความพึงพอใจในงาน พัฒนาหรือปรับปรุงจากแนวคิดของ Nguyen et all., (2024) และ Judge et al., (2020).

ส่วนที่ 4 แบบวัดความผูกพันในงาน พัฒนาหรือปรับปรุงจากแนวคิดของ Breevaart and Bakker (2021), Christian et al., (2021) และ Judge et al., (2020).

ส่วนที่ 5 แบบวัดผลการปฏิบัติงานของพนักงาน พัฒนาหรือปรับปรุงจากแนวคิดของ Park and Johnson (2022), Breevaart and Bakker (2021) และ Christian et al., (2021)

ข้อคำถามในส่วนที่ 2–5 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด จนถึงระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best (1977) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item–Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.897 ส่วนค่าความเชื่อมั่นจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 0.885 ความพึงพอใจในงานเท่ากับ 0.900 ความผูกพันในงานเท่ากับ 0.899 และผลการปฏิบัติงานของพนักงานเท่ากับ 0.897 ซึ่งควรรายงานแยกตามตัวแปรเพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบวัดแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 โดยประสานงานกับผู้ประกอบการหรือผู้รับผิดชอบขององค์กรธุรกิจขนส่งที่เป็นพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย และขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามผ่านการเข้าเก็บเองและแบบสอบถามออนไลน์ โดยทำการแจกจริง 200 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 200 ชุด และมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ได้จำนวน 200 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

ก่อนตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยชี้แจงสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถาม การรักษาความลับของข้อมูล และการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจและสามารถยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลา

ภายหลังได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและเตรียมข้อมูลก่อนการ โดยประกอบด้วย 1) ตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ 2) ตรวจสอบแบบสอบถามซ้ำ 3) ตรวจสอบค่าที่อยู่นอกช่วงคะแนนที่กำหนด 4) ตรวจสอบข้อมูลสูญหายและรูปแบบการตอบที่ผิดปกติ 5) ตรวจสอบค่าผิดปกติของข้อมูล และ 6) ตรวจสอบความถูกต้องของการลงรหัส แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบถูกแยกออกจากชุดข้อมูล จากนั้นจึงลงรหัส บันทึก และจัดเตรียมชุดข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ การดำเนินการดังกล่าวช่วยลดความคลาดเคลื่อนและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.3 ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ได้แก่ ข้อมูลสูญหาย ค่าผิดปกติ การแจกแจงของข้อมูล และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

4.4 ตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement Model) เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ รวมทั้งประเมินความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของมาตรวัดแต่ละตัวแปร

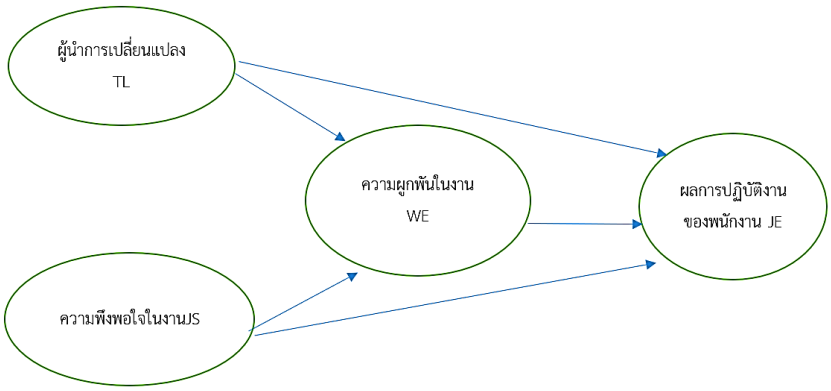
4.5 ประเมินความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/DF) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)

4.6 วิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง (Structural Model) และทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ค่าสถิติทดสอบ และระดับนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

4.7 วิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมเพื่อทดสอบบทบาทของความผูกพันในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงาน และระหว่างความพึงพอใจในงานกับผลการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาขนาดอิทธิพลทางอ้อมและนัยสำคัญทางสถิติตามผลการประมาณค่าของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบจำลองความต้องการและทรัพยากรในงาน แนวคิดความพึงพอใจในงาน และแนวคิดความผูกพันในงาน โดยกำหนดให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรต้น ความผูกพันในงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง และผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นตัวแปรตาม กรอบแนวคิดดังกล่าวอธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจในงานสามารถส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานทั้งโดยตรงและโดยอ้อมผ่านความผูกพันในงาน ทั้งนี้ โครงสร้างของกรอบแนวคิด สมมติฐานการวิจัย และแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างต้องกำหนดเส้นทางความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือพนักงานขับรถขนส่งและพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กรธุรกิจการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 200 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 89.50 มีอายุระหว่าง 30–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.00 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 86.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001–30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.50 และมี

ประสบการณ์ทำงานระหว่าง 2–5 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.00 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นแรงงานชายวัยทำงานที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในธุรกิจการขนส่งมาแล้วระยะหนึ่ง

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็ก ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ ในภาพรวม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

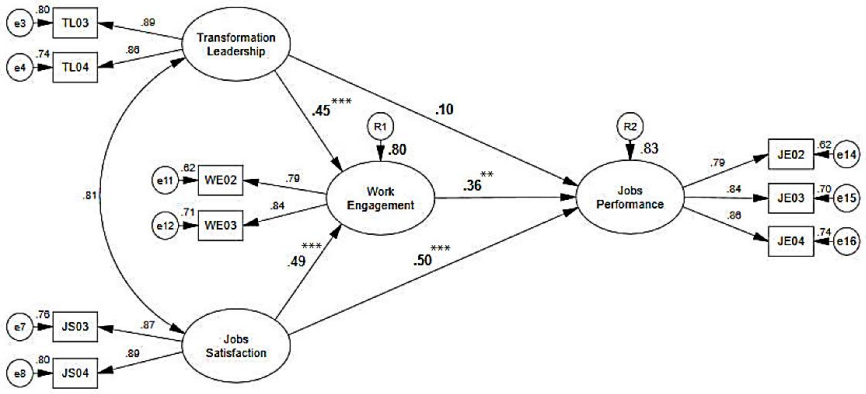
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปร โดยภาพรวม

ตัวแปร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.83	0.63	มาก
ความพึงพอใจในงาน	3.40	0.62	ปานกลาง
ความผูกพันในงาน	3.29	0.60	ปานกลาง
ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	3.07	0.54	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.39**	**0.60**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นของงานวิจัยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรอื่น ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.60) เมื่อเรียงลำดับตัวแปร พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ความพึงพอใจในงาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.40, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ ความผูกพันในงาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.29, S.D. = 0.60) และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.07, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรเชื่อมโยงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันในงานสู่ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็ก ในจังหวัดสมุทรปราการ สามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับตัวแบบสมการโครงสร้างในภาพรวม ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยสัมประสิทธิ์ถดถอยอิทธิพลทางตรงที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งและผลการทดสอบสมมติฐาน โดยผลเป็นวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแบบสมการโครงสร้าง

หมายเหตุ: อิทธิพลทางอ้อมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผ่านความผูกพันในงานไปยังผลการปฏิบัติงานมีค่าเท่ากับ 0.16 และอิทธิพลทางอ้อมของความพึงพอใจในงานที่ส่งผ่านความผูกพันในงานไปยังผลการปฏิบัติงานมีค่าเท่ากับ 0.17 โดยอิทธิพลทางอ้อมทั้งสองเส้นทางมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากภาพที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันในงาน ขณะที่ความผูกพันในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงาน ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบจำลองแสดงดังตารางที่ 2

3.1 ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบจำลอง

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ตรวจสอบ	ค่าที่ได้	ผลการพิจารณา
1.CMIN/DF	ค่าน้อยกว่า 3.00	2.436	ผ่านเกณฑ์
2.CFI	ค่ามากกว่า 0.95	0.985	ผ่านเกณฑ์
3.SRMR	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.026	ผ่านเกณฑ์
4.RMSEA	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.049	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า CMIN/DF เท่ากับ 2.436 ค่า CFI เท่ากับ 0.985 ค่า SRMR เท่ากับ 0.026 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.049 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกดัชนี แสดงว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และสามารถนำมาใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้

3.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงระหว่างตัวแปรพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความผูกพันในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.45 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 5.92 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H1 ผลดังกล่าวแสดงว่า เมื่อพนักงานรับรู้ว่าผู้นำสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และให้การสนับสนุนในการทำงานได้ดีขึ้น จะส่งผลให้พนักงานมีพลัง ความทุ่มเท และการมีส่วนร่วมในงานเพิ่มขึ้น

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.10 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 0.475 จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน H2 ผลดังกล่าวแสดงว่า การรับรู้ภาวะผู้นำเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถทำให้ผลการปฏิบัติงานของพนักงานเพิ่มขึ้นโดยทันที แต่อาจต้องส่งผ่านกลไกทางจิตวิทยาในการทำงานก่อน

3. ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความผูกพันในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.49 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 6.38 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H3 ผลดังกล่าวแสดงว่า เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อเนื้องาน ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน และความสัมพันธ์ภายในองค์กรเพิ่มขึ้น จะทำให้พนักงานมีความผูกพันและทุ่มเทให้กับงานมากขึ้น

4. ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.50 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 6.71 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H4 และเป็นเส้นทางที่มีขนาดอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดในแบบจำลอง ผลดังกล่าวแสดงว่า พนักงานที่มีทัศนคติเชิงบวกและมีความพึงพอใจต่อสภาพการทำงานมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ความผูกพันในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.36 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 4.89 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H5 ผลดังกล่าวแสดงว่า พนักงานที่มีพลังในการทำงาน มีความทุ่มเท และจดจ่อกับการปฏิบัติงานจะมีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น

3.3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมและบทบาทของตัวแปรคั่นกลาง

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมเพื่อทดสอบบทบาทของความผูกพันในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.16 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 3.47 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H6 เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการทดสอบอิทธิพลทางตรงซึ่งไม่มีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ความผูกพันในงานทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานได้เมื่อช่วยเสริมสร้างความผูกพันในงานของพนักงานก่อน

2. ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.17 และค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 3.62 จึงสนับสนุนสมมติฐาน H7 เมื่อพิจารณาร่วมกับอิทธิพลทางตรงของความพึงพอใจในงานที่มีต่อผลการปฏิบัติงานซึ่งยังคงมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ความผูกพันในงานทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับผลการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ความพึงพอใจในงานสามารถเพิ่มผลการปฏิบัติงานได้โดยตรง และสามารถเพิ่มผลการปฏิบัติงานทางอ้อมผ่านการเสริมสร้างความผูกพันในงานของพนักงานด้วย

3.4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมทั้งหมด สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

	สมมติฐาน	Coef	(T-test)	แปรผล
H1	ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันในงาน	.45***	5.92	สนับสนุน
H2	ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	.10	0.475	ไม่สนับสนุน
H3	ความพึงพอใจงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันในงาน	.49***	6.38	สนับสนุน
H4	ความพึงพอใจงานมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	.50***	6.71	สนับสนุน
H5	ความผูกพันในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	.36***	4.89	สนับสนุน
H6	ความผูกพันในงานฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่าง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	.16***	3.47	สนับสนุน
H7	ความผูกพันในงานฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	.17***	3.62	สนับสนุน

หมายเหตุ: *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 พบว่า สมมติฐาน H1, H3, H4, H5, H6 และ H7 ได้รับการสนับสนุน ส่วนสมมติฐาน H2 ไม่ได้รับ การสนับสนุน ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า ความผูกพันในงานเป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากอิทธิพลทางอ้อมมีนัยสำคัญ แต่อิทธิพลทางตรงไม่มีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน ความผูกพันในงานเป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนระหว่างความพึงพอใจในงานกับผลการปฏิบัติงานเนื่องจากทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเชื่อมโยงข้อค้นพบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพิจารณาลักษณะเฉพาะของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการ
ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ขณะที่ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า พนักงานรับรู้ถึงบทบาทของผู้นำในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ การให้กำลังใจ และการสนับสนุนการทำงานค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดเล็กที่มีโครงสร้างการบริหารไม่ซับซ้อน ผู้บริหารหรือหัวหน้างานมักมีความใกล้ชิดกับพนักงานและมีบทบาทโดยตรงต่อการกำหนดแนวทางการทำงานและการแก้ไขปัญหาหน้างาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1985) ในหนังสือเรื่อง Leadership and Performance Beyond Expectations ซึ่งอธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยยกระดับแรงจูงใจและทำให้พนักงานมองเห็นคุณค่าของงานที่ตนปฏิบัติ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Riggio (2006) ในหนังสือเรื่อง Transformational Leadership ซึ่งเสนอว่า ผู้นำที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการคิด และเอาใจใส่พนักงานเป็นรายบุคคล จะสามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกและส่งเสริมการทำงานของผู้ตามได้ ในบริบทของธุรกิจขนส่งขนาดเล็ก ผู้นำจึงเปรียบเสมือนทรัพยากรสำคัญที่ช่วยให้พนักงานสามารถรับมือกับความกดดันและความไม่แน่นอนในการปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Breevaart and Bakker (2021) เรื่อง Daily Transformational Leadership and Employee Work Engagement ซึ่งพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการทำงานประจำวันสามารถเสริมสร้างพลังและความทุ่มเทในการทำงานของพนักงานได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen et al. (2024) เรื่อง Transformational Leadership, Job Satisfaction, and Work Engagement in Southeast Asian SMEs ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อทัศนคติและความผูกพันในงานของพนักงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากองค์กรประเภทนี้ต้องพึ่งพาความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้นำกับพนักงานมากกว่าองค์กรขนาดใหญ่ที่มีระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม แม้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในระดับมาก แต่ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานยังอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้นำเพียงปัจจัยเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะลดผลกระทบจากข้อเรียกร้องของงานขับรถขนส่ง พนักงานต้องเผชิญภาระงานสูง ความกดดันด้านเวลา สภาพการจราจรที่ไม่แน่นอน ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน ความเหนื่อยล้าทางกายภาพ ความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ และความรับผิดชอบต่อสินค้าและยานพาหนะ ขณะเดียวกัน ธุรกิจขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดด้านค่าตอบแทน สวัสดิการ ความพร้อมของรถและอุปกรณ์ ตลอดจนโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ปัจจัยเหล่านี้อาจลดทอนอิทธิพลเชิงบวกของภาวะผู้นำ ทำให้ความพึงพอใจและความผูกพันในงานไม่เพิ่มขึ้นไปสู่ระดับมาก ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ด้วยแบบจำลองความต้องการและทรัพยากรในงานของ Bakker and Demerouti (2017) เรื่อง Job Demands–Resources Theory: Taking Stock and Looking Forward และ Bakker and Demerouti (2023) เรื่อง The Job Demands–Resources Model: State of the Art ซึ่งเสนอว่า เมื่อข้อเรียกร้องของงานอยู่ในระดับสูง แต่ทรัพยากรในการทำงานมีไม่เพียงพอ พนักงานอาจเกิดความเหนื่อยล้าและมีผลลัพธ์ด้านการทำงานลดลง แม้จะได้รับการสนับสนุนจากผู้นำก็ตาม ในทางกลับกัน หากองค์กรจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ตารางการทำงานที่เหมาะสม ยานพาหนะที่ปลอดภัย การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และโอกาสในการพัฒนาทักษะ จะช่วยส่งเสริมความพึงพอใจและความผูกพันในงานได้มากขึ้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Albrecht et al. (2021) เรื่อง Employee Engagement, Human Resource Management and Competitive Advantage ซึ่งอธิบายว่า ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรในการทำงานเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความผูกพันในงาน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim et al. (2021) เรื่อง Is the Role of Work Engagement Essential to Employee Performance? ซึ่งพบว่า ในงานที่มีความกดดันและข้อเรียกร้องสูง การสนับสนุนจากองค์กรและความผูกพันในงานมีบทบาทสำคัญต่อผลการปฏิบัติงาน ดังนั้น การที่ความพึงพอใจ ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง จึงสะท้อนสภาพการทำงานจริงของพนักงานขับรถขนส่งที่ต้องเผชิญทั้งแรงสนับสนุนและแรงกดดันในเวลาเดียวกัน

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรเชื่อมโยงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันในงานสู่ผลการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็ก ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันในงาน แสดงให้เห็นว่า ผู้นำที่

สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สื่อสารเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย และสนับสนุนพนักงานเมื่อเกิดปัญหาหน้างาน จะช่วยให้พนักงานรู้สึกว่างานของตนมีความหมายและมีคุณค่าต่อองค์กร ความรู้สึกดังกล่าวส่งเสริมให้พนักงานเกิดพลัง ความทุ่มเท และความจดจ่อกับการปฏิบัติงานมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Park and Johnson (2022) เรื่อง Transformational Leadership and Performance: The Mediating Role of Engagement ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันในงานทำหน้าที่ถ่ายทอดอิทธิพลของผู้นำไปสู่ผลการปฏิบัติงาน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rahmadani et al. (2022) เรื่อง Transformational Leadership, Job Resources, and Work Engagement among High-Demand Occupations ซึ่งอธิบายว่า ภาวะผู้นำเป็นทรัพยากรในการทำงานที่ช่วยให้พนักงานในอาชีพที่มีข้อเรียกร้องสูงสามารถรักษาพลังและความทุ่มเทในการทำงานได้ สำหรับพนักงานขับรถขนส่ง การรับรู้ว่าหัวหน้างานเข้าใจสภาพการทำงาน ช่วยแก้ไขปัญหา และให้ความสำคัญกับความปลอดภัย จึงเป็นปัจจัยที่ช่วยลดผลกระทบจากความเหนื่อยล้าและความกดดันในการทำงาน ผลการวิจัยยังพบว่า ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทั้งความผูกพันในงานและผลการปฏิบัติงาน ข้อค้นพบนี้แสดงว่า เมื่อพนักงานพึงพอใจต่อเนื้องาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ความมั่นคง สภาพของยานพาหนะ ตารางการทำงาน และความสัมพันธ์กับหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน พนักงานจะมีแนวโน้มทุ่มเทให้กับงานและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะงานขับรถขนส่งซึ่งต้องอาศัยสมาธิ ความรับผิดชอบ วินัย และการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Judge et al. (2020) เรื่อง Job Attitudes, Job Satisfaction, and Job Performance ซึ่งเสนอว่า ความพึงพอใจในงานเป็นทัศนคติเชิงบวกที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anitha and Farida (2023) เรื่อง Transformational Leadership and Qualitative Performance in SMEs Logistics Sector: The Mediating Role of Employee Engagement ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านผู้นำและสภาพการทำงานสามารถเพิ่มผลการปฏิบัติงานในธุรกิจโลจิสติกส์ขนาดเล็กผ่านการเสริมสร้างความผูกพันของพนักงาน ดังนั้น ผู้ประกอบการขนส่งจึงไม่ควรพิจารณาความพึงพอใจในงานเฉพาะด้านค่าตอบแทน แต่ควรครอบคลุมความปลอดภัย ความพร้อมของอุปกรณ์ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และการได้รับการยอมรับจากองค์กรด้วย นอกจากนี้ ความผูกพันในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นว่า พนักงานที่มีพลังในการทำงาน มีความทุ่มเท และสามารถจดจ่อกับงาน จะมีแนวโน้มปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในบริบทของพนักงานขับรถขนส่ง ความผูกพันในงานอาจแสดงออกผ่านการรักษาเวลา การดูแลสินค้าและยานพาหนะ การปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัย การสื่อสารปัญหาอย่างรวดเร็ว และความรับผิดชอบต่อคุณภาพการบริการ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim et al. (2021) เรื่อง Is the Role of Work Engagement Essential to Employee Performance? ซึ่งพบว่า ความผูกพันในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนผลการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Christian et al. (2021) เรื่อง Work Engagement: A Quantitative Review and Test of Its Relations with Task and Contextual Performance ซึ่งยืนยันว่า ความผูกพันในงานมีความสัมพันธ์กับทั้งผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่และพฤติกรรมการทำงานที่เอื้อต่อองค์กร ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงาน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความผูกพันในงาน แสดงว่า การสื่อสารวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ หรือการสนับสนุนจากผู้นำอาจยังไม่ทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นทันที หากพนักงานยังไม่เปลี่ยนการรับรู้ดังกล่าวให้เป็นพลังและความทุ่มเทในการทำงาน ความผูกพันในงานจึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ โดยแปลงทรัพยากรด้านภาวะผู้นำให้เป็นพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Park and Johnson (2022) เรื่อง Transformational Leadership and Performance: The Mediating Role of Engagement และงานวิจัยของ Rahmadani et al. (2022) เรื่อง Transformational Leadership, Job Resources, and Work Engagement among High-Demand Occupations ซึ่งต่างชี้ให้เห็นว่า ความผูกพันในงานเป็นกลไกเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างภาวะผู้นำกับผลลัพธ์ด้านการทำงาน ขณะเดียวกัน ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความผูกพันในงาน แสดงว่า ความพึงพอใจในงานสามารถทำให้พนักงานปฏิบัติงานดีขึ้นได้โดยตรง และยังช่วยยกระดับผลการปฏิบัติงานผ่านการเพิ่มพลัง ความทุ่มเท และการจดจ่อกับงานด้วย ความผูกพันในงานจึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนในความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saks (2021) เรื่อง Work Engagement: A Review and Synthesis ซึ่งเสนอว่า ความผูกพันในงานเป็นกลไกสำคัญที่เปลี่ยนทรัพยากรและประสบการณ์เชิงบวกในการทำงานให้เป็นพฤติกรรมและผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความผูกพันในงานฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อผลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานขับรถขนส่งในภาคอุตสาหกรรมการขนส่งขนาดเล็กในเขตจังหวัดสมุทรปราการ” มีข้อค้นพบที่สำคัญซึ่งสามารถสรุปได้ทั้งในเชิงระดับของตัวแปรและเชิงความสัมพันธ์โครงสร้างของแบบจำลองที่ศึกษา ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพนักงานขับรถขนส่งในธุรกิจการขนส่งขนาดเล็กในจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันในงาน แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงาน ขณะที่ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทั้งความผูกพันในงานและผลการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ความผูกพันในงานยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางโดยสมบูรณ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงาน และทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วนระหว่างความพึงพอใจในงานกับผลการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในผู้บริหารและหัวหน้างานพัฒนาทักษะการสื่อสารวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการให้การสนับสนุนรายบุคคลแก่พนักงาน จัดอบรมผู้นำด้านการบริหารเชิงโค้ช (Coaching Leadership) เพื่อให้หัวหน้างานสามารถให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหน้างานได้อย่างเหมาะสม

1.2. พัฒนาความพึงพอใจในงานในมิติที่สำคัญต่อพนักงานขับรถผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความพึงพอใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยตรง ได้แก่ ระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เช่น ค่ารอบ ค่าน้ำมัน ค่าเสี่ยงภัย และสวัสดิการด้านการประกันภัย สภาพรถและอุปกรณ์ที่พร้อมใช้งาน เพื่อลดแรงกดดันและความเสี่ยงระหว่างปฏิบัติงาน ความมั่นคงของงานและตารางการทำงานที่แน่นอน ซึ่งช่วยลดความเครียดและเพิ่มแรงจูงใจ

1.3. ออกแบบกิจกรรมหรือมาตรการเพื่อส่งเสริมความผูกพันในงาน เนื่องจากความผูกพันในงานเป็นตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญ ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมและระบบการทำงานที่สร้างแรงจูงใจ รวมไปถึงการใช้ระบบ feedback เพื่อให้พนักงานได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลงานของตนอย่างสม่ำเสมอ การเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

1.4. ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานขับรถ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในงานอย่างยั่งยืน ผู้ประกอบการควรพิจารณาด้านความปลอดภัยเป็นหัวใจสำคัญ การจัดการความเหนื่อยล้าด้วยการกำหนดเวลาขับขี่ที่เหมาะสมที่ช่วยลดความเสี่ยง ลดต้นทุนจากอุบัติเหตุ และเพิ่มคุณภาพการให้บริการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรขยายกรอบการวิจัยโดยเพิ่มตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แรงจูงใจในการทำงาน ภาพลักษณ์องค์กร ความตั้งใจคงอยู่ในงาน หรือพฤติกรรมเชิงบวก เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์และครอบคลุมมากขึ้น

2.2. ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในบริบทพื้นที่หรือกลุ่มธุรกิจขนส่งประเภทอื่น เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถอ้างอิงและประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้เข้าใจมุมมองเชิงลึกของพนักงานขับรถขนส่ง และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2566). *Kerry ปรับโครงสร้าง–Flash ขยายฐานลูกจ้าง ชิงส่วนแบ่งตลาดเดลิเวอรี่หลังโควิด.* สืบค้น 18 เมษายน 2568. จาก https://www.bangkokbiznews.com.

บริษัท เอสซีจี เจดับเบิ้ลยูดี โลจิสติกส์ จำกัด (มหาชน). (2564). *“Predictive analytic” กับการลาออกของพนักงานขับรถ.* สืบค้น 24 พฤษภาคม 2568. จาก https://www.scgjwd.com/blogs/update/predictive-analytics-predict-driver-turnover

วิจัยกรุงศรี. (2567). *ธุรกิจบริการขนส่งสินค้าทางถนน.* สืบค้น 24 พฤษภาคม 2568. จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/logistics/road-freight-transportation/io/road-freight-

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). *สถานการณ์ธุรกิจโลจิสติกส์ไทย ฉบับเดือนธันวาคม 2567.* สืบค้น 24 พฤษภาคม 2568. จาก https://uploads.tpso.go.th/TPSO-Logistics-info-Dec-2024%20%20.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). *รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย ประจำปี 2567.* สืบค้น 24 พฤษภาคม 2568. จาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/09/

เอกวิชญ์ พรสิริพัชร์ และนิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ. (2567). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนโลจิสติกส์การขนส่งโดยรถบรรทุกของผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารการบริหารและพัฒนา วิทยาลัยพิชญบัณฑิต, 7*(1), 31–38.

Albrecht, S. L., Bakker, A. B., Gruman, J. A., Macey, W. H., & Saks, A. M. (2021). Employee engagement, human resource management and competitive advantage. *Journal of Organizational Effectiveness, 8*(3), 285–305.

Anitha, J., & Farida, N. (2023). Transformational leadership and qualitative performance in SMEs logistics sector: The mediating role of employee engagement. *Journal of Business and Management Studies, 9*(2), 45–59.

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job Demands–Resources Theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology, 22*(3), 273–285.

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2023). The Job Demands–Resources model: State of the art. *Journal of Managerial Psychology, 38*(1), 1–12.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations.* New York, NY: Free Press.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership (2nd ed.).* Lawrence Erlbaum Associates.

Best, J. W. (1977). Research in education (3rd ed.). Prentice-Hall.

Breevaart, K., & Bakker, A. B. (2021). Daily transformational leadership and employee work engagement. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 94*(3), 661–684.

Christian, M. S., Garza, A. S., & Slaughter, J. E. (2021). Work engagement: A quantitative review and test of its relations with task and contextual performance. *Personnel Psychology, 74*(3), 427–469.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis (8th ed.).* Cengage Learning.

Judge, T. A., Weiss, H. M., Kammeyer-Mueller, J. D., & Hulin, C. L. (2020). Job attitudes, job satisfaction, and job performance. *Annual Review of Psychology, 71*, 1–28.

Kim, W., Han, S. J., & Park, J. (2021). Is the role of work engagement essential to employee performance. *Sustainability, 13*(14), 7781.

Nguyen, H. T., Pham, L. M., & Do, T. Q. (2024). Transformational leadership, job satisfaction, and work engagement in Southeast Asian SMEs. *Asian Journal of Management Research, 16*(1), 22–35.

Park, S., & Johnson, K. R. (2022). Transformational leadership and performance: The mediating role of engagement. *International Journal of Human Resource Management, 33*(9), 1835–1860.

Rahmadani, V. G., Schaufeli, W. B., & Shimazu, A. (2022). Transformational leadership, job resources, and work engagement among high-demand occupations. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(5), 2911–2925.

Saks, A. M. (2021). Work engagement: A review and synthesis. *Journal of Organizational Effectiveness, 8*(1), 19–38.

Schaufeli, W. B., Salanova, M., González-Romá, V., & Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two-sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies, 3*(1), 71–92.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 254 - 268 ISSN 2985-2137 (Online)

Antecedents of Enterprise Success in Live Streaming E-Commerce: A Systematic Literature Review and Conceptual Synthesis

Chenxi BAO [1*], Benjawan leecharoen [2] and Chulaporn kobjaiklang [3]

[1, 2] Faculty of Business and Finance Management, Rattana Bundit University.

[3] Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center, National Institute of Development Administration.

* Corresponding author. E-mail: chance2bao@gmail.com

ABSTRACT

This academic article aims to review existing literature and propose key antecedent factors affecting enterprise success in the live streaming e-commerce industry. It is framed as a literature-based, theory-informed article for synthesis. Using a systematic literature review approach, peer-reviewed journal articles were identified through keyword searches combining “live streaming e-commerce,” “enterprise success,” “logistics operations,” “entrepreneurial characteristics,” and “customer relationship management.” Studies were included when they directly examined enterprise-level antecedents or multidimensional performance outcomes in live streaming e-commerce, while duplicates and studies without a clear connection to enterprise performance were excluded. In total, 26 peer-reviewed articles are examined, and the synthesized evidence highlights three critical antecedents—logistics operations, entrepreneurial characteristics, and customer relationship management (CRM)—as the most frequently cited and empirically supported drivers of enterprise success. These antecedents are organized into a conceptual framework grounded in the Balanced Scorecard (BSC), encompassing four key dimensions of performance: financial performance, customer satisfaction, internal process efficiency, and organizational learning. By aligning the three antecedents with BSC dimensions, the article provides a coherent basis for interpreting successful drivers and their associated performance outcomes. The proposed framework further clarifies how operational, strategic, and relational capabilities work in combination to shape enterprise success in the live streaming e-commerce context. The article contributes to the literature by offering a structured and theory-based model that consolidates fragmented findings across disciplines and presents a holistic view of success factors. Practical recommendations are provided for business managers to strengthen digital competitiveness through improved logistics, innovation-driven entrepreneurship, and advanced CRM systems. In addition, policy implications are outlined to support digital infrastructure, regulatory development, and inclusive access for small and medium-sized enterprises (SMEs). Finally, future research directions are proposed to empirically validate and expand the conceptual model in varied geographic and industry contexts.

Keywords: The Success of Live Streaming E-commerce, Customer Relationship Management, Entrepreneurial Characteristics, Logistics Operations.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Received 26 July 2026; Revised 31 July 2026; Accepted 11 August 2026

Introduction

The convergence of live streaming technology and E-commerce platforms has precipitated a paradigm shift in the global retail landscape, creating a rapidly expanding digital retail model known as live streaming E-commerce (LS-Ecommerce). This emerging format fundamentally transforms the traditional online shopping experience—which was historically static and asynchronous—by integrating real-time, interactive product presentations with direct consumer engagement. Unlike conventional E-commerce, where consumers passively browse catalogs, LS-Ecommerce leverages synchronicity to enable higher conversion rates and foster more immersive buyer-seller relationships (Wang & Nimmolrat, 2025). This shift is not merely technological but represents an evolution in consumer psychology, where the immediacy of interaction and the entertainment value of the shopping process become central drivers of purchase decisions.

Historically, this digital evolution builds upon the foundational frameworks established for global E-commerce. The trajectory was catalyzed by critical policy milestones, such as UNCITRAL's Model Law on E-commerce (1996), which provided the legal certainty necessary for digital transactions to flourish globally. When combined with the sophisticated digital infrastructure developed in major economies, these foundations laid the groundwork for the current era. Today, live streaming E-commerce represents the next stage of digital commerce innovation, increasingly powered by the ubiquity of social media, the accessibility of mobile platforms, and the rise of influencer-driven sales models (Xu, 2024; Yin, 2023). Consequently, the marketplace has transitioned from a focus on mere transaction facilitation to one of relational engagement and content-driven commerce.

Despite the exponential growth and increasing commercial dominance of Live Streaming E-commerce (LS-Ecommerce), scholarly literature regarding the determinants of sustainable enterprise success within this dynamic environment remains disparate. Although the phenomenon has garnered significant academic attention, existing inquiries have predominantly adopted a siloed approach. Research has frequently isolated specific components, such as platform trust mechanisms, distinct consumer behavioral patterns, or the persuasive influence of Key Opinion Leaders (KOLs) (Chen et al., 2023; Zhu & Liu, 2023). While these studies yield valuable insights into individual success factors, they stop short of providing a holistic synthesis of the operational, strategic, and relational drivers requisite for enterprise survival and prosperity. For instance, an exclusive focus on the "marketing" influence of KOLs neglects the operational backbone necessary to fulfill the demand generated during live streams. Consequently, a critical research gap persists: there is insufficient conceptual integration of the key antecedents specifically logistics operations, entrepreneurial characteristics, and Customer Relationship Management (CRM) that collectively determine firm performance in LS-Ecommerce settings.

Compounding this fragmentation is the limited attention paid to aligning these antecedents within established, multidimensional performance measurement frameworks. Contemporary discourse often prioritizes the ephemeral sales spikes characteristic of live streaming, thereby obscuring the broader perspective of organizational health. This study addresses this oversight by employing the Balanced Scorecard (BSC), which extends the evaluation of organizational success beyond financial metrics to encompass customer, internal process, and innovation dimensions (Kaplan & Norton, 1996). In the context of the digital economy, adapting the BSC enables a more rigorous assessment of how modern digital strategies translate into sustainable value (Nudurupati et al., 2024).

To resolve these theoretical and empirical disparities, this research systematically reviews and synthesizes the literature to propose a conceptual framework that integrates these factors into a cohesive model. The study strategically focuses on three key antecedents that have emerged with high frequency and empirical support, representing the operational, strategic, and relational pillars of the enterprise. First, logistics operations are examined not merely as delivery mechanisms, but as critical drivers of supply chain efficiency and responsiveness essential for meeting the "instant gratification" expectations of viewers. Second, entrepreneurial characteristics are analyzed to emphasize the necessity of innovation, risk management, and adaptive leadership in a volatile digital market. Third, CRM is explored to elucidate the mechanisms of engagement, personalization, and retention that convert viewers into repeat buyers. Within this framework, enterprise success is comprehensively conceptualized to include operational efficiency, financial performance, customer satisfaction, and sustainable growth, situating these factors specifically within the unique context of LS-Ecommerce.

Systematic Review Procedure The review followed a structured identification, screening, eligibility, and synthesis process. Searches combined terms related to live streaming e-commerce, enterprise success, logistics, entrepreneurial orientation, and customer relationship management. Eligible records were peer-reviewed English-language studies with a direct conceptual or empirical link to enterprise-level success or to the four Balanced Scorecard dimensions. Duplicate records, purely technical studies, and consumer-only studies without enterprise-performance implications were excluded. The final set of 26 articles was coded by antecedent, theoretical lens, performance dimension, and reported relationship; recurring findings were then compared and synthesized into the proposed conceptual framework.

The Context of Live Streaming E-commerce

To understand the critical necessity of identifying the antecedents of enterprise success, one must first appreciate the unprecedented scale and rapid evolution of the Live Streaming E-commerce (LS-Ecommerce) industry. Once considered a niche marketing tactic, LS-Ecommerce has metamorphosed into a dominant retail paradigm, particularly within the Chinese digital economy, which serves as the global bellwether for this sector. According to the High-Quality Development Report of the Live Streaming E-commerce Industry released by the National Institute of Metrology of China (2024), the market size of China's LS-Ecommerce industry surged to 4.9 trillion yuan in 2023, representing a remarkable year-on-year increase of 35.2%. This explosive growth signals that live streaming has transcended its role as a mere promotional channel to become a fundamental infrastructure of modern commerce.

The Shift in Consumption and Operation Models The granularity of this growth reveals a profound shift in consumer behavior and merchant strategy. By December 2023, the user base for live streaming services in China had reached 816 million, accounting for 74.7% of the total internet population. More specifically, the subset of users actively engaging in LS-Ecommerce transactions expanded to 597 million—comprising 54.7% of all internet users (China Internet Network Information Center, 2024). This ubiquity suggests that for the majority of digital consumers, "watching" and "buying" have become simultaneous, integrated activities. On the supply side, the industry is witnessing a structural migration from influencer-led broadcasts to brand-owned channels. Notably, the market share of "store broadcasts" (brands streaming from their own accounts) accounted for more than half of the total market size in 2023 (China National Institute of Metrology, 2024). This indicates a growing tendency among brand merchants to reclaim control over their

sales channels, moving away from reliance on third-party celebrities to building their own digital assets and proprietary broadcasting capabilities.

Technological Integration and Capital Flow The sector's expansion is further catalyzed by the deep integration of advanced digital technologies. In 2023, capital markets demonstrated a clear preference for the "infrastructure" of live streaming, with all 11 major financing events in the field directed towards service providers rather than individual brands. This trend underscores a maturity in the ecosystem; capital is now flowing towards the technologies that make live streaming scalable and efficient. Emerging innovations such as natural language processing (NLP), text-to-speech synthesis, and large language models (LLMs) are driving the adoption of "digital human hosts." These AI-driven avatars are increasingly integrated into live streaming rooms to supplement human broadcasters, allowing for 24/7 operation and standardized service delivery. These technological advancements are anticipated to usher in a stage of refined development, maximizing operational efficiency and bolstering governance capabilities to safeguard the interests of both merchants and consumers (China National Institute of Metrology, 2024).

Competitive Landscape and Market Concentration Currently, the market structure is defined by a high degree of concentration, often described as an oligopoly dominated by three major platforms: Douyin, Kuaishou, and Taobao. Data from Xinda Securities (2024) highlights that during the first three quarters of 2024, these platforms commanded market shares of 40.5% (Douyin), 32% (Kuaishou), and 27.5% (Taobao), with Gross Merchandise Volumes (GMV) reaching 745.23 billion yuan, 588.82 billion yuan, and 506.02 billion yuan, respectively. This domination by a few powerful platforms creates a unique environment for enterprises; success depends not only on internal capabilities but also on navigating the algorithmic and policy constraints imposed by these digital giants.

Transitioning from Rapid Expansion to High-Quality Development However, the narrative of the industry is shifting from "speed" to "quality." After years of unrestrained expansion, where new entrants flourished alongside rapid market growth, the industry is entering a critical transition phase. The sustained expansion has allowed mature enterprises to maintain high growth rates, but it has also exposed systemic challenges, including weak self-discipline, intense low-price competition, and concerns over product quality. As noted by The National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (2024), the industry is now pivoting towards a stage of standardized development. Regulatory frameworks are being tightened to enhance legal awareness and platform responsibility, aiming to align the digital economy more closely with the real economy.

In this context, the projected compound annual growth rate (CAGR) of 18.0% for the period 2024–2026 signals a steady, rather than explosive, trajectory (China National Institute of Metrology, 2024). This deceleration implies that the "low-hanging fruit" of easy growth is gone. For enterprises to succeed in this new era of regulated, standardized, and technologically advanced commerce, they can no longer rely solely on market momentum. Instead, they must cultivate specific internal antecedents—such as robust logistics, entrepreneurial agility, and advanced CRM—to navigate the complexities of a maturing market. This pivotal moment in the industry's history provides the compelling backdrop for this study.

Concepts and Theories on the Success of Live Streaming E-commerce Businesses

Defining and measuring enterprise success within the nascent and volatile domain of Live Streaming E-commerce (LS-Ecommerce) requires a departure from traditional, purely financial paradigms. Historically, organizational success has been gauged through retrospective financial indicators such as Return on Assets (ROA) and Return on Equity (ROE). While these metrics provide a snapshot of past economic efficiency (Mio et al., 2021), they are inherently limited in their ability to capture the real-time, technology-driven dynamics that characterize the modern digital economy. In the context of LS-Ecommerce, where value is co-created through instantaneous social interaction and impulsive purchasing behaviors, reliance on historical financial data alone fails to account for the intangible assets such as viewer engagement and brand agility that predict future viability (Sun & Wang ,2020). Consequently, scholars have increasingly advocated multidimensional performance frameworks that bridge the gap between current operational execution and future strategic potential. Among the available theoretical lenses, the Balanced Scorecard (BSC) model, introduced by Kaplan and Norton (1996), emerges as the most robust framework for evaluating the multi-layered operations of LS-Ecommerce enterprises.

The Balanced Scorecard (BSC) framework transcends rudimentary financial reporting by evaluating organizational performance across four interrelated dimensions: financial, customer, internal process, and learning and growth. This multidimensional structure facilitates a critical strategic balance between short-term profitability objectives and the long-term drivers of sustainability (Kaplan & Norton, 1996; Nudurupati et al., 2024). In the hyper-competitive and dynamic LS-Ecommerce sector distinguished by its convergence of entertainment and retail the BSC offers a comprehensive approach to dissecting success factors that are frequently overlooked by single-metric analyses.

While the Financial Perspective remains the ultimate output of the strategy, in the context of LS-Ecommerce, it is viewed as a lagging indicator driven by digital efficiency. Financial performance in this sector is inextricably tied to the effectiveness of real-time sales conversions (flash sales) and the scalability of platform operations. Elucidating this connection, Chen et al. (2023) emphasize that direct, synchronous consumer interaction via live streaming significantly enhances sales velocity while simultaneously reducing customer acquisition costs. Thus, financial success is not merely a measure of revenue, but a reflection of the enterprise's ability to monetize social engagement efficiently.

However, these financial outcomes are contingent upon the Customer Perspective, which serves as the leading indicator of value. In the live-streaming environment, the traditional buyer-seller relationship is transformed into an interactive "fan-influencer" dynamic, where real-time engagement, interactivity, and perceived trust become the currency of success. Sun and Wang (2020) demonstrate that personalized live content, wherein streamers respond to viewer queries instantly, fosters deeper emotional bonds and stronger customer relationships. Consequently, success in this dimension is measured not just by market share, but by granular metrics such as viewer retention rates, conversion ratios during broadcasts, and overall satisfaction levels, which collectively predict customer lifetime value.

To sustain these customer relationships, the enterprise must excel in the Internal Process Perspective. Operational success in LS-Ecommerce uniquely requires absolute synchronization; logistics, platform stability, and customer service workflows must align perfectly with the live broadcast schedule. A failure in the "back-end" (e.g., a stockout during a live sale) immediately undermines the "front-end" promise. As emphasized by Nudurupati et al. (2024), effective coordination between the marketing team (streamers)

and the operations team (fulfillment) is the backbone of customer trust and fulfillment efficiency. Thus, internal process success is defined by the seamless integration of the virtual show and the physical supply chain.

Finally, the foundation of the entire model lies in the Learning and Growth Perspective. Given the rapid obsolescence of digital trends, continuous innovation and human capital development are essential for long-term adaptability. Liu and Zhang (2020) argue that firms investing in advanced digital tools, real-time analytics, and the soft-skills development of their streamers are significantly better equipped to navigate market shifts. This perspective suggests that an LS-Ecommerce enterprise's success is ultimately rooted in its organizational learning its capacity to analyze viewer data today to innovate the content of tomorrow.

Collectively, these four dimensions offer a holistic and theoretically grounded approach to understanding enterprise success. By aligning operational capabilities (Internal Process and Learning) with strategic outcomes (Financial and Customer), the BSC framework provides the necessary rigor to analyze the complex antecedents of performance in the LS-Ecommerce sector. Based on the literature review, scholars such as Nudurupati et al. (2024), Lin (2021), Liu and Zhang (2020), Sun and Wang (2020), and Kaplan and Norton (1996) have offered perspectives on the multidimensional nature of organizational performance in a similar direction. These perspectives are consistent in terms of rejecting financial metrics as the sole determinant of success, instead advocating for a systemic view where value is co-created through the alignment of digital engagement and operational capability. From the author's viewpoint, it is argued that within the specific context of LS-Ecommerce, this alignment is not merely strategic but existential; the enterprise's survival depends on the precise coupling of the entrepreneurial "frontstage" influence with the logistical "back-stage" execution.

Concepts and Theories Related to Logistics Operations

Logistics operations within the domain of Live Streaming (LS) E-commerce cannot be viewed merely as the physical movement of goods; rather, they represent a strategic capability that bridges the virtual engagement of live broadcasting with the physical reality of product consumption. Theoretically, this study grounds the conceptualization of logistics operations in three distinct yet complementary frameworks, beginning with Supply Chain Management (SCM) Theory. Originally posited by Mentzer et al. (2001), SCM Theory emphasizes that competition is no longer between individual firms but between supply chains, arguing for the systemic coordination of business functions to create value. In the specific context of LS-Ecommerce, this theory undergoes a critical extension where "value creation" is contingent upon digital responsiveness. As noted by Oteri et al. (2023), the LS supply chain must be integrated not just physically but informationally, where the ability to visualize the chain from inventory to last-mile delivery transforms logistics from a cost center into a strategic asset enabling scalability.

Complementing the macro-perspective, the Dynamic Capabilities Theory (Teece et al., 1997) offers the necessary lens to comprehend the volatile nature of the live streaming market. Teece defines dynamic capabilities as a firm's aptitude for integrating and reconfiguring competences to address rapidly shifting environments. This framework is particularly salient for LS-Ecommerce, a sector characterized by "flash sales" and sudden demand surges driven by influencer popularity. A static logistics model inevitably fails in such an environment; therefore, firms must demonstrate dynamic capabilities through the deployment of AI-

enhanced logistics systems and agile warehousing (Nudurupati et al., 2024). The capacity to rapidly scale fulfillment networks often by leveraging flexible third-party logistics providers exemplifies the reconfiguration aspect of Teece's theory, ensuring the enterprise can seize market opportunities without risking operational collapse.

To bridge the gap between these operational capabilities and customer perception, Service Quality Theory (Parasuraman et al., 1988) provides the third theoretical pillar. While this theory traditionally assesses service across five dimensions, its application in LS-Ecommerce focuses heavily on reliability, responsiveness, and assurance. In a virtual environment where customers cannot physically touch products, logistics becomes the primary physical touchpoint validating the transaction. Payne et al. (2021) and Nudurupati et al. (2024) suggest that logistics service quality acts as a mediator for customer loyalty; if the delivery experience matches the excitement generated by the streamer, perceived service quality increases, whereas logistics failures breach the trust established during the live broadcast.

Empirical research in the digital economy strongly corroborates these theoretical foundations, suggesting a direct causality between robust logistics operations and enterprise success. Nudurupati et al. (2024) and Li et al. (2022) find that leading LS-Ecommerce enterprises differentiate themselves through operational excellence, specifically by enabling real-time inventory visibility and localized distribution. Furthermore, Simanjuntak et al. (2023) highlight a critical psychological dimension: the mitigation of buyer regret. Live streaming purchases are frequently driven by impulse; however, the time gap between purchase and delivery creates a window for cognitive dissonance. Simanjuntak et al. (2023) argue that fast delivery and seamless return processes close this window, validating the purchase decision before negative emotions set in, thus sustaining the impulsive buying behavior inherent to the business model.

The value of logistics components, synthesizing the literature (Oteri et al., 2023; Zhu et al., 2022; Simanjuntak et al., 2023), six observable components emerge as central to logistics operations in LS-Ecommerce: Customer Service, Order Fulfillment, Demand Forecasting, Efficient Transportation, Procurement, and Logistics Communication. From the author's perspective, identifying these specific dimensions adds significant academic and business value by operationalizing the abstract theories discussed above.

Academically, decomposing logistics into these six components bridges the gap between the high-level strategy of Dynamic Capabilities and on-the-ground execution. For instance, Demand Forecasting and Procurement are not merely administrative tasks but are the mechanisms that enable the "sensing" and "seizing" capabilities described by Teece. By utilizing AI-enabled forecasting (Lin, 2021) and maintaining reliable supplier relationships (Liu & Zhang, 2020), firms transform theoretical agility into tangible inventory accuracy. Similarly, Logistics Communication and Customer Service (Payne et al., 2021) serve as the empirical manifestation of Service Quality Theory, validating the "assurance" dimension by keeping the customer informed.

From a business value perspective, the synchronization of Order Fulfillment and Efficient Transportation directly addresses the psychological vulnerability highlighted by Simanjuntak et al. (2023). Errors during peak live events or slow delivery routing do not just increase costs; they trigger buyer regret and reputational damage (Liu & Zhang, 2020; Sun & Wang, 2020). Therefore, the author argues that these six components should not be viewed as isolated functions but as an integrated value-creation system. Order Fulfillment and Transportation deliver the physical promise, while Customer Service and Communication maintain the emotional connection. Collectively, this granular view confirms that the ability to provide fast,

reliable, and adaptive logistics services is not a support function, but a core determinant of sustainable performance in LS-Ecommerce firms.

Concepts and Theories Related to Entrepreneurial Characteristics

The analysis of enterprise success in the Live Streaming E-commerce (LS-Ecommerce) sector necessitates a critical examination of entrepreneurial characteristics, not merely as individual personality traits, but as strategic organizational antecedents. Unlike traditional retail environments where market changes occur over fiscal quarters, the LS-Ecommerce landscape is defined by hyper-volatility, algorithm-driven visibility, and real-time consumer interaction. In this context, static resource accumulation is insufficient for survival. Instead, dynamic entrepreneurial traits—specifically innovation capability, risk-taking, strategic decision-making, adaptability, perceived ability, and technological orientation—function as the essential cognitive and operational engines that enable firms to respond effectively to uncertainty. As substantiated by Zahra et al. (2021), Rodrigues et al. (2020), and Liu & Zhang (2020), these characteristics allow entrepreneurs to leverage real-time engagement tools and rapidly scale digital operations, converting the inherent instability of the digital marketplace into a competitive advantage.

Theoretically, these characteristics are anchored in the Entrepreneurial Orientation (EO) Theory originally posited by Lumpkin and Dess (1996). This seminal framework shifts the focus from "who the entrepreneur is" to "how the firm acts," conceptualizing the firm's strategic posture through dimensions of innovativeness, proactiveness, and risk-taking. In the specific context of LS-Ecommerce, the application of EO Theory is particularly salient given the volatility of consumer behavior and the critical importance of platform responsiveness. Innovation, within this framework, is not limited to product development but extends to "experiential innovation"—the ability to continuously generate novel, interactive content formats that arrest viewer attention in a saturated attention economy. Lin (2021) argue that this form of technological and experiential innovation is essential for enhancing customer engagement and sustaining differentiation. In a digital marketplace crowded with competitors, the ability to innovate the viewing experience is as critical as the quality of the product itself, serving as a primary driver of viewer retention and conversion.

Complementing innovation is the dimension of risk-taking, which acts as a decisive differentiator in the LS-Ecommerce model. The digital landscape is characterized by rapid shifts in platform algorithms and fleeting consumer trends; therefore, waiting for perfect information before acting often results in obsolescence. Risk-taking, in this context, refers to the firm's willingness to commit resources to untested content formats, emerging influencer collaborations, or new broadcasting technologies before their return on investment is proven. Mahmoodi et al. (2023) and Errida and Lotfi (2021) suggest that this propensity to tolerate ambiguity enables firms to capture "first-mover" advantages. For example, investing in a new live-streaming platform or a controversial influencer involves significant risk, yet it is often the only pathway to exponential growth. This theoretical perspective reframes risk not as a danger to be minimized, but as a strategic resource to be optimized, distinguishing high-growth enterprises from stagnant ones.

However, unbridled risk-taking and innovation must be tempered by robust strategic decision-making and team leadership to ensure long-term sustainability. As Nudurupati et al. (2024) and Payne et al. (2021) observe, successful entrepreneurs in LS-Ecommerce must possess "strategic ambidexterity"—the ability to balance operational agility (reacting to live comments and orders) with long-term strategic planning (brand

building and supply chain stability). This is particularly crucial when navigating rapid shifts in platform algorithms or consumer preferences. An enterprise that excels at the "showmanship" of live streaming but fails in the strategic planning of inventory and logistics will ultimately fail to deliver on its promises. Thus, strategic decision-making serves as the stabilizing force that aligns the firm's rapid, innovative actions with its broader organizational goals.

Furthermore, the psychological dimension of Perceived Ability acts as a fundamental driver of these strategic actions. The high-pressure environment of live broadcasting, where mistakes are public and immediate, requires a high degree of entrepreneurial self-efficacy. Rodrigues et al. (2020) highlight that perceived ability and entrepreneurial intention significantly influence confidence and execution in these high-uncertainty environments. If the entrepreneur (or the entrepreneurial team) lacks the psychological belief in their ability to use technology effectively or manage a crisis during a live broadcast, their strategic execution will falter. Therefore, perceived ability acts as a psychological antecedent that activates the other characteristics; it is the fuel that powers the engine of innovation and risk-taking.

Psychological resilience is also essential because stockouts, system failures, hostile comments, and sudden algorithmic changes can emerge during a live broadcast. Resilient entrepreneurs regulate stress, recover quickly from disruption, and coordinate real-time service recovery without allowing a temporary incident to escalate into reputational damage. Within the proposed model, resilience complements perceived ability and strategic decision-making by enabling entrepreneurial capabilities to remain effective under acute operational pressure.

In summary, the success of LS-Ecommerce enterprises is closely linked to a constellation of entrepreneurial characteristics that drive continuous innovation, calculated risk-taking, and strategic adaptability within dynamic digital environments. Crucially, these traits extend beyond individual-level competencies and are systematically embedded within organizational structures through management practices, performance assessment systems, and internal control mechanisms. When an enterprise institutionalizes these traits—encouraging staff to innovate, supporting calculated risks, and fostering strategic leadership—it forms an integrated framework that supports long-term viability. These theoretical insights and empirical findings provide direct support for the hypothesis that entrepreneurial characteristics have a direct and significant impact on the success of live streaming E-commerce enterprises

Concepts and Theories Related to Customer Relationship Management

In the hyper-competitive landscape of Live Streaming E-commerce (LS-Ecommerce), Customer Relationship Management (CRM) has evolved from a supportive administrative function into a central strategic imperative. Unlike traditional e-commerce, where interactions are often static and transactional, LS-Ecommerce is defined by immediacy, emotional contagion, and high-velocity social interaction. Consequently, CRM in this context must extend far beyond traditional marketing tactics; it must integrate real-time personalization, community-building, and long-term loyalty strategies to drive customer retention and enhance firm performance. As noted by Sun and Wang (2020) and Maxwell and Khan (2022), the successful implementation of CRM in live streaming does not merely manage customer data—it orchestrates the entire customer journey, transforming passive viewers into active, loyal participants.

Theoretically, the role of CRM in LS-Ecommerce is grounded in a synthesis of three robust frameworks: Relationship Marketing Theory, the Technology Acceptance Model (TAM), and Customer

Experience Theory. First, Relationship Marketing Theory (Morgan & Hunt, 1994) provides the foundational argument that successful commerce relies on the dual pillars of trust and commitment. In the virtual environment of live streaming, where physical inspection of goods is impossible, trust must be manufactured socially. Hu and Chaudhry (2020) argue that this trust is built through transparent, two-way communication during live sessions and consistent post-purchase responsiveness. When a streamer acknowledges a customer's query in real-time, it signals commitment, thereby reducing perceived risk and fostering the relational bonds necessary for long-term loyalty.

Second, the operationalization of these relationships is explained by the Technology Acceptance Model (TAM) (Davis, 1989) and modern E-CRM adoption frameworks. These theories elucidate how digital tools—specifically AI-driven chatbots, real-time CRM dashboards, and personalization engines—enhance the quality of customer interactions. Gupta (2022) and Ramadhana (2022) suggest that the "perceived usefulness" of a live stream is significantly augmented when technology facilitates seamless interaction. If a customer can easily claim a voucher, ask a question, and track their order through an integrated interface, the technological friction is removed, allowing the relationship to flourish.

Third, Customer Experience Theory (Lemon & Verhoef, 2016) frames CRM as a holistic strategy encompassing every customer touchpoint—from the initial product demonstration during a broadcast to the final follow-up service. Felix and Rembulan (2023) emphasize that in LS-Ecommerce, the "experience" is not limited to the purchase; it includes the entertainment value of the stream, the social validation of the community, and the efficiency of the after-sales support. Therefore, effective CRM acts as the unifying thread that stitches these disparate touchpoints into a coherent, satisfying narrative for the consumer.

Building upon these theoretical foundations, the effectiveness of CRM in LS-Ecommerce is operationalized through four observable and interdependent dimensions: Customer Database Development, Appropriate Use of Technology, Relationship-Building Plans, and Customer Retention.

The first dimension, Customer Database Development, serves as the cognitive backbone of the enterprise. In the data-rich environment of live streaming, firms have access to granular behavioral data, including viewing duration, comment history, and purchasing frequency. Liu and Zhang (2020) and Jam'an (2021) emphasize that the mere collection of this data is insufficient; success depends on the analytics capability to mine this database for insights. By segmenting customers based on real-time behavior, firms can tailor the user experience, pushing personalized product recommendations or exclusive shout-outs during live streams. This data-driven personalization transitions the relationship from generic broadcasting to "narrowcasting," where individual viewers feel uniquely valued.

The second dimension, the Appropriate Use of Technology, acts as the enabler of scale. Live streaming events often generate traffic surges that manual human intervention cannot manage. Lin (2021) highlights that the strategic application of technology—such as automated order processing systems and AI-moderated chat functions—facilitates scalable engagement. This ensures that even when thousands of viewers are interacting simultaneously, the enterprise maintains a high level of responsiveness. Technology here is not just a tool for efficiency; it is the medium through which the relationship is sustained during peak demand, preventing the service failures that typically erode trust.

The third dimension involves proactive Relationship-Building Plans. This goes beyond the transactional exchange of goods to include the exchange of social capital. Sun and Wang (2020) and Bajpai

and Venaik (2023) identify initiatives such as loyalty reward programs, gamification during streams, and interactive community engagement as critical drivers of emotional bonding. In LS-Ecommerce, customers often form communities around specific influencers or brands. CRM strategies that nurture these communities giving fans a sense of belonging and identity strengthen the emotional barriers to exit. A customer who feels part of a community is far less likely to switch to a competitor, even if prices are lower elsewhere.

Finally, these efforts culminate in the fourth dimension: Customer Retention. While acquisition is often the focus of marketing, retention is the driver of profitability. Payne et al. (2021) and Zhu and Liu (2023) argue that comprehensive post-sale support, exclusive offers for repeat buyers, and proactive service recovery are essential mechanisms for ensuring continuity. In the digital economy, where switching costs are low, retention strategies function as a defensive moat. By consistently delivering value after the sale—verifying satisfaction, resolving issues quickly, and incentivizing the next purchase—CRM turns a one-time impulse buyer into a high-lifetime-value patron, thereby ensuring cost-effective business growth.

In summary, CRM in the LS-Ecommerce context functions not only as a sales-enhancing instrument but as a multi-dimensional strategic platform. By integrating robust data analytics, scalable technology, emotional community building, and defensive retention strategies, CRM cultivates the long-term customer value necessary for sustainable competitive advantage. These practices directly support the hypothesis that customer relationship management has a direct, positive, and significant impact on the success of live streaming E-commerce enterprises, fostering deeper engagement and reinforcing brand loyalty in an increasingly competitive digital marketplace. Collectively, customer database development, appropriate technology use, relationship-building plans, and customer retention strengthen the BSC Customer Perspective through satisfaction, trust, and loyalty and improve the Financial Perspective through repeat purchases, customer lifetime value, and more efficient acquisition spending.

Conclusion

This article synthesizes a conceptual model determining enterprise success in LS-Ecommerce, operationalized via the Balanced Scorecard (BSC) to capture financial, customer, internal process, and learning dimensions (Kaplan & Norton, 1996). Addressing the need for theoretical rigor, the model explicitly anchors each antecedent to a core theoretical lens to explain causal linkages. First, Logistics Operations are linked to the BSC's Internal Process perspective through Dynamic Capabilities Theory; this theory explains that an enterprise's ability to reconfigure logistics assets enables the agility required to fulfill rapid "flash sale" demand (Nudurupati et al., 2024). Second, Entrepreneurial Characteristics are tied to the Learning and Growth perspective via Entrepreneurial Orientation (EO) Theory, which posits that risk-taking and proactiveness are the drivers of the continuous digital innovation necessary for survival (Zahra et al., 2021). Third, CRM is connected to the Customer and Financial perspectives through Relationship Marketing Theory, establishing that engagement mechanisms (personalization and interactivity) are the conduct that transforms viewer attention into trust and sustainable revenue (Payne et al., 2021). Consequently, this model integrates these constructs into structured causal pathways, offering a theoretically validated foundation for future empirical inquiry. The proposed relationships are therefore complementary rather than independent: dynamic logistics capabilities translate demand into reliable fulfillment, entrepreneurial orientation and resilience enable continuous adaptation, and relationship-marketing capabilities convert satisfactory interactions into trust and

retention. These mechanisms improve internal processes and learning first, strengthen customer outcomes next, and ultimately support financial performance, which explains the directional pathways shown in Figure 1.

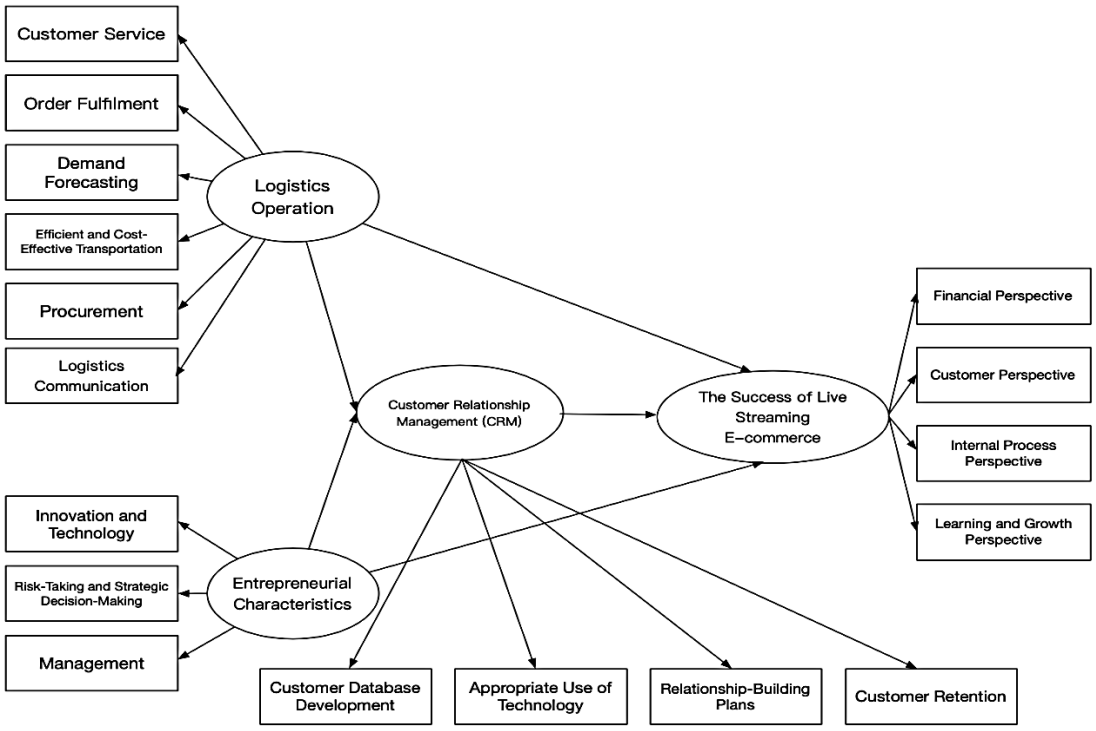

Figure 1, Proposed Conceptual Model Influencing Enterprise Success in Live Streaming E-Commerce.

From Figure 1, the data can be utilized and further developed for industrial applications as follows

1. Strategic Synchronization of Logistics Managers must re-evaluate logistics not as a cost center, but as a critical driver of customer satisfaction and retention. The literature highlights that the "impulse" nature of live streaming creates a window of "buyer remorse" that only fast, transparent delivery can mitigate. Therefore, managers should prioritize investment in agile and data-driven logistics systems. This involves moving beyond standard delivery models to implement real-time inventory synchronization where the "virtual stock" shown on screen matches the "physical stock" in the warehouse instantly. By utilizing predictive analytics—a core component of modern supply chain management—firms can anticipate demand surges generated by popular influencers, pre-positioning inventory in local hubs to reduce lead times. Furthermore, the visibility of the supply chain must be extended to the consumer; offering real-time tracking is a psychological tool that builds trust and reduces the anxiety associated with digital transactions.

2. Institutionalizing Entrepreneurial Competencies While individual charisma drives viewership, organizational resilience drives longevity. Managers must transition from relying on the "heroic entrepreneur" to building an entrepreneurial culture. This requires the institutionalization of competencies such as innovation, risk-taking, and strategic agility across the firm. Practically, this means creating internal structures that reward experimentation with new content formats and platform features (innovation) while establishing tolerance for calculated failures (risk-taking). However, this agility must be balanced with strategic discipline. Managers should implement "strategic ambidexterity" the ability to exploit current revenue streams through

efficient operations while simultaneously exploring new market opportunities. By embedding these traits into performance management systems and training programs, firms can ensure they remain adaptable to shifting market dynamics and algorithm changes, rather than being reactive victims of them.

3. Elevating CRM from Transactional to Relational Finally, managers must evolve their CRM strategies from simple database management to technology-enabled community building. In LS-Ecommerce, the viewer is not just a consumer but a participant. Advanced CRM capabilities should focus on personalized engagement that acknowledges this dual role. Firms should leverage AI and machine learning tools to analyze viewer behavior during streams, allowing for real-time personalization of offers and interactions. Beyond the sale, retention strategies must focus on "emotional loyalty." This involves creating exclusive communities for repeat buyers, offering "fan-only" perks, and ensuring that post-purchase support is as responsive as the live stream itself. By integrating these touchpoints, managers can transform transient traffic into a loyal customer base, thereby increasing Customer Lifetime Value (CLV) and creating a sustainable competitive mode.

4. Policy and Regulatory Support Government agencies and platform regulators should expand reliable digital and logistics infrastructure for SMEs, establish transparent rules for platform algorithms and seller accountability, and strengthen consumer-protection requirements covering truthful product claims, data privacy, payment security, complaint handling, and traceable after-sales service. Training and financing programs should also help smaller enterprises adopt analytics, CRM, and resilient fulfillment systems so that participation in live streaming e-commerce is both competitive and inclusive.

Reference

Bajpai, H., & Venaik, A. (2023). *A study on the loyalty market in E-commerce business. In Constructive Discontent in Execution (pp. 159-191).* Apple Academic Press.

Chen, H., Dou, Y., & Xiao, Y. (2023). Understanding the role of live streamers in live-streaming e-commerce. *Electronic Commerce Research and Applications, 59*, 101266.

China Internet Network Information Center. (2024). *The 53rd statistical report on Internet development in China. China Internet Network Information Center.* Retrieved March 12, 2026.

China National Institute of Metrology. (2024). *High-quality development report of the live streaming e-commerce industry (2023–2024)*. National Institute of Metrology of China.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319–340.

Errida, A., & Lotfi, B. (2021). The determinants of organizational change management success: Literature review and case study. *International Journal of Engineering Business Management, 13*, 1–15.

Felix, A., & Rembulan, G. D. (2023). Analysis of Key Factors for Improved Customer Experience, Engagement, and Loyalty in the E-Commerce Industry in Indonesia. *Aptisi Transactions on Technopreneurship (ATT), 5*(2sp), 196–208.

Gupta, R. K. (2022). Adoption of mobile wallet services: an empirical analysis. *International Journal of Intellectual Property Management*, *12*(3), 305-322.

Hu, M., & Chaudhry, S. (2020). Enhancing consumer engagement in E-commerce live streaming via relational bonds. *Internet Research, 30*(3), 809-831.

Jam'an. (2021). Customer Relationship Management (CRM) dalam dunia digital melalui sistem E-commerce. *Jurnal Komunikasi, 4*(2).

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business Press.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing, 80*(6), 69–96.

Li, X., Wu, C., & Mai, F. (2022). The impact of logistics service quality on customer satisfaction in live streaming e-commerce. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 65, 102878.

Lin, C. (2021). *The relationship between Chinese consumers' exposure to Taobao live streaming of Thai brands and their purchase behavior* (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University

Liu, Y., & Zhang, J. (2020). The role of live streaming in building consumer trust and engagement with social commerce sellers. *Journal of Business Research, 117*, 543–556.

Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review, 21*(1), 135–172.

Mahmoodi, G., Kalamaki, F. R., Yazdanicharati, J., & Roohi, G. (2023). A model for organizational entrepreneurship with entrepreneurial personality traits. *Journal of Organizational Health, 134*(2), 1-13.

Maxwell, S., & Khan, A. M. (2022). Electronic customer relationship management (E-CRM): A study of its role, influence & benefits to e-commerce. *Management Dynamics, 18*(1), 16–25.

Mentzer, J. T., DeWitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). Defining supply chain management. *Journal of Business Logistics, 22*(2), 1–25.

Mio, C., Costantini, A., & Panfilo, S. (2021). Performance measurement tools for sustainable business: A systematic literature review on the sustainability balanced scorecard use. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29, 367–384.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing, 58*(3), 20–38.

Nudurupati, S. S., Bititci, U. S., Kumar, V., & Chan, F. T. S. (2024). Performance measurement for sustainable competitive advantage in E-commerce. *Journal of Business Performance Management, 18*(1), 12-26.

Oteri, O. J., Onukwulu, E. C., Igwe, A. N., Ewim, C. P. M., Ibeh, A. I., & Sobowale, A. (2023). Cost optimization in logistics product management: Strategies for operational efficiency and profitability. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation, 4*(1), 852–860.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12–40.

Payne, E. M., Peltier, J. W., & Barger, V. A. (2021). Omni-channel marketing, integrated marketing communications and consumer engagement: A research agenda. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 15(2), 208-239.

Ramadhana, R. (2022). *E-CRM* (1st ed.). Routledge.

Rodrigues, R. G., Marques, I. C., & Geraldes, S. (2020). Understanding entrepreneurial intentions around the world. *International Journal of Technology, Policy and Management, 22*(1–2), 80–95.

Simanjuntak, M., Pasaribu, R. M., & Purba, J. (2023). Investigating Impulse Buying Behavior in Live Streaming Shopping with SOR Model Perspective. *Jiffina: Journal of Islamic Finance and Accounting*, 6(1).

Sun, Y., & Wang, J. (2020). Real-time consumer engagement in live-streaming E-commerce: A customer satisfaction perspective. *Journal of Interactive Marketing, 52*, 101-115.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal, 18*(7), 509–533.

The National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference. (2024). *Promoting the healthy and standardized development of live streaming e-commerce to align with the real economy.* [Policy Report].

United Nations Commission on International Trade Law. (1996). *UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996*. New York: United Nations.

Wang, Z., & Nimmolrat, A. (2025). Research on consumer trust in social e commerce in China: A case study of Douyin. In *Proceedings of the 2025 3rd International Conference on Digital Economy and Management Science (CDEMS 2025)* (pp. 572–577). Atlantis Press.

Xu, H. (2024). Chinese digital economy: Current situations, problems, and recommendations. *Advances in Economics, Management and Political Sciences, 98*(1), 198–207.

Yin, X. (2023). E-commerce law and its impact on live streaming in the digital age. *Chinese Journal of Business and Technology, 28*(4), 178-193.

Zahra, S. A. (2021). The resource-based view, resourcefulness, and resource management in startups: A discussion. *Strategic Entrepreneurship Journal, 15*(4), 584–596.

Zhu, L., & Liu, N. (2023). Game theoretic analysis of logistics service coordination in a live-streaming e-commerce system. *Electronic Commerce Research, 23*(2), 1049–1087.

Zhu, X., Liu, N., & Shi, Y. (2022). Artificial intelligence technology in modern logistics system. *International Journal of Technology, Policy and Management, 22*(1–2), 66–81.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 269 - 283 ISSN 2985-2137 (Online)

The guidelines for developing of strategic management in digital era of colleges under institute of vocational education center region 2

Jittimaphorn Junla [1*], Watcharapat Techawattanasiridamrong [2] and Weeraphat Phattarakul [3]

[1, 2, 3] Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: Aingjitti@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current state of strategic management in the digital era of colleges, and 2) to propose guidelines for developing strategic management in the digital era for these colleges. The research methodology was divided into two stages. Stage 1 involved studying the current state of strategic management. The sample consisted of 152 individuals, including directors, deputy directors, heads of departments, and heads of sections. The sample group was selected using a purposive sampling method. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. Data were analyzed using mean and standard deviation. Stage 2 focused on developing the strategic management guidelines. The 9 key informants were selected through purposive sampling based on having at least 5 years of professional experience. These informants included; 1) academics 2) executives from the institute of vocational education; 3) executive from the vocational education promotion and development center; and 4) school administrators. The instruments used were semi-structured interviews, and data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall state of strategic management in digital era of colleges under Institute of Vocational Education Center Region 2 was at a high level. The process with the highest mean was Strategy Monitoring and Evaluation, while Environmental Analysis had the lowest mean. 2) the guidelines for developing strategic management in the digital era for colleges under the Institute of Vocational Education Central Region 2 consisted of 20 items categorized into 4 processes: (1) Environmental Analysis (5 items), such as collecting continuous digital data in a centralized real-time database. (2) Strategy Formulation (6 items), such as using empirical data to design plans and directions based on factual databases. (3) Strategy Implementation (5 items), such as integrating all resource data for strategic decision-making, and (4) Strategy Monitoring and Evaluation (4 items), such as establishing real-time monitoring systems with multi-channel digital reporting and automated notifications; and performing in-depth statistical and database analysis to utilize evaluation results for continuous organizational development.

Keywords: Strategic Management, Digital Era.

Received 16 July 2026; Revised 8 August 2026; Accepted 11 August 2026

แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

จิตติมาพร จันทร์ลา [1*], วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง [2] และ วีรภัทร ภัทรกุล [3]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
***** Corresponding author. E-mail: Aingjitti@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างาน และหัวหน้าแผนก สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 จำนวน 7 วิทยาลัย รวม 152 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหารสถาบันอาชีวศึกษา ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีวศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 20 รายการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มี 5 รายการ เช่น สถานศึกษาเก็บข้อมูลแบบดิจิทัลในระบบฐานข้อมูลกลางแบบต่อเนื่อง ด้านที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ มี 6 รายการ เช่น สถานศึกษาใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ออกแบบแผนและออกแบบทิศทาง บนฐานข้อมูลจริง ด้านที่ 3 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ มี 5 รายการ เช่น สถานศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากรทั้งหมด เข้าด้วยกันเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และด้านที่ 4 การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ มี 4 รายการ เช่น สถานศึกษาสร้างระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ รายงานผ่านดิจิทัลด้วยช่องทางที่หลากหลายและแจ้งเตือนอัตโนมัติ วิเคราะห์ผลเชิงลึกด้วยสถิติและฐานข้อมูลและนำข้อมูลจากการตรวจสอบมาใช้พัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์, ยุคดิจิทัล

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและองค์กรอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ให้เท่าทันต่อความท้าทายใหม่ (กนกอร สมปราชญ์, 2564) โดยเฉพาะอาชีวศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลัก ในการผลิตกำลังคนสมรรถนะสูงตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

อย่างไรก็ตาม การบริหารแบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ความสำเร็จในยุคดิจิทัลได้ (จิตติมา วรรณศรี, 2564) แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยวิเคราะห์และกำหนดทิศทางองค์กร (ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์, 2563, หน้า 32) แม้สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 จะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน แต่ผลการประเมินตนเองยังสะท้อนถึง ความท้าทายสำคัญในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาและนำข้อมูลที่ได้ มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 เพื่อให้การบริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 2

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานและหัวหน้าแผนก รวมทั้งสิ้น 244 คน จากวิทยาลัยสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 จำนวน 7 วิทยาลัย (รายงานข้อมูลสารสนเทศสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานและหัวหน้าแผนก จำนวน 152 คน จากวิทยาลัยสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 2 จำนวน 7 วิทยาลัย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2566, หน้า 169-176) จากนั้นดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาละ 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 50 และหัวหน้างานและหัวหน้าแผนกกำหนดตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดวิทยาลัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามแบบมาตรส่วน วัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ กรอบแนวคิดในการวิจัย แบบสอบถามมีทั้งแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จำนวน 6 ข้อ 2) การกำหนดกลยุทธ์ จำนวน 9 ข้อ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ จำนวน 9 ข้อ และ 4) ด้านการติดตามความก้าวหน้าและประเมินความสำเร็จ จำนวน 6 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อให้ดำเนินการออกหนังสือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสอบถาม ส่งแบบสอบถาม จำนวน 152 ฉบับ พร้อมนัดหมายวันและเวลาการรับคืน ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและแบบออนไลน์ หลังจากส่งแบบสอบถามไปในระหว่างวันที่ 20 เมษายน 2568 – 26 พฤษภาคม 2568 ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 152 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 2 วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121)

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2566, หน้า 176) จำนวน 9 คน ได้แก่

1.1 นักวิชาการ จำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการศึกษา และ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษา 5 ปีขึ้นไป

1.2 ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถาบัน/สำนัก และ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป

1.3 ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ และ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัย และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านบริหารสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

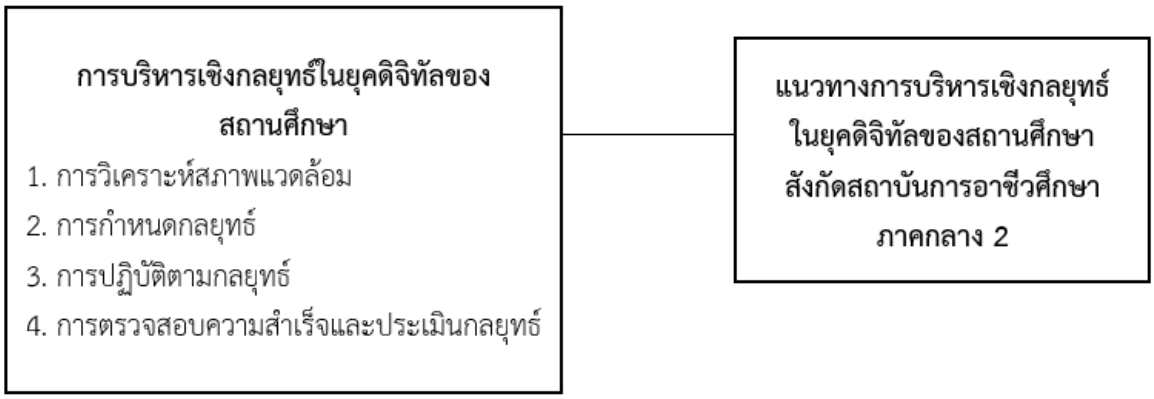
การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงาน โดยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่แน่นอนกับผู้ให้สัมภาษณ์ และออกไปสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้จำนวน 9 คน พร้อมขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำร่างรายงานแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์ตำรา เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร เชิงกลยุทธ์ จากนักวิชาการและนักวิจัย ได้แก่ พิมพ์พร จารุจิตร์ (2559) วิรัช สงวนวงศ์วาน (2560) พงษ์เสถียร เหลืองอลงกต (2561) เกียรติชัย กาฬสินธุ์ (2563) สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2564) พรรณอร วันทอง (2565) วาทิต อินทุลักษณ์ (2565) วีเล็นและฮังเกอร์ (Wheelen and Hunger, 2004) ทอมป์สัน สตริคแลนด์ และแกมเบิล (Thompson, Strickland & Gamble, 2007) เดวิด (Fred R David, 2005) วีเลนและฮังเกอร์ และคณะ (L.Wheelen Thomas, J. Hunger David, & others) วีเลนและคณะ (Wheelen & others, 2018) โรบินสันและเพิร์ซ (Robinson & Pearce, 2012) รอบบินส์ และคูลเทอร์ (Robbins & Coulter, 2012) ทอมป์สัน และคณะ (Thomson & others, 2014) เกรกอรีย์ และคณะ (Gregory & others, 2016) ทอมป์สัน และคณะ (Thomson & others, 2021) เดสและคณะ (Dess & others, 2021) เดวิด และคณะ (David & others, 2023) แสดงดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 41.40 มีตำแหน่งเป็นหัวหน้างาน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 58.60 มีวุฒิทางการศึกษา ระดับปริญญาโท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 54.60 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 15 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 29.60

1.2 สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 โดยภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน

ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	3.99	0.63	มาก
2. การกำหนดกลยุทธ์	4.08	0.54	มาก
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์	4.27	0.46	มาก
4. การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์	4.28	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.15	0.53	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อ การบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.53) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.52) รองลงมาคือการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.46) การกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.54) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

ผลการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์โครงสร้างจัดการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจน และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อวิเคราะห์

โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา

1.2 การกำหนดกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาแผนระยะยาวของสถานศึกษาให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิผล

1.3 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานตามกลยุทธ์อย่างชัดเจน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ ของสถานศึกษา

1.4 การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลกลยุทธ์ของสถานศึกษา และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและตรวจสอบผล การดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ในปฏิทิน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน มาวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหาร เชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สรุปไว้ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาเก็บข้อมูลแบบดิจิทัลในระบบฐานข้อมูลกลางแบบต่อเนื่อง (Real-time) 2) สถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ มุ่งเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการตัดสินใจบนฐานข้อมูล 3) สถานศึกษาส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่เสมือน สร้างความร่วมมือ ยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของทีม และใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงการทำงานระหว่างทีม 4) สถานศึกษาขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพการศึกษา และ 5) สถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในสถานศึกษา

2.2 การกำหนดกลยุทธ์

สรุปเป็นแนวทางได้ 6 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ออกแบบแผนและออกแบบทิศทางบนฐานข้อมูลจริง 2) สถานศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลสู่สารสนเทศเชิงกลยุทธ์ 3) สถานศึกษาสร้างการยอมรับและการมีส่วนร่วมผ่านความโปร่งใสของข้อมูลแบบบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล 4) สถานศึกษาใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการแผน 5) สถานศึกษาใช้ระบบติดตามผลและปรับตัวแบบเรียลไทม์ และ 6) สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเพื่อมองอนาคตและปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์

2.3 การปฏิบัติตามกลยุทธ์

สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากรทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ 2) สถานศึกษาใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ปฏิบัติได้จริง 3) สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีจับคู่คนให้ตรงกับงานตามแผนกลยุทธ์ 4) สถานศึกษาสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและติดตามผลแบบเรียลไทม์ และ 5) สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการระดมความคิด สร้างพื้นที่ส่วนร่วมแบบไร้พรมแดนที่เปิดกว้างให้ทุกคนมีส่วนร่วม และสร้างวัฒนธรรมความเป็นเจ้าของร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.4 การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์

สรุปเป็นแนวทางได้ 4 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาสร้างระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ รายงานผ่านดิจิทัลด้วยช่องทางที่หลากหลาย และแจ้งเตือนอัตโนมัติ 2) สถานศึกษาบูรณาการพื้นที่ทำงานและการสื่อสาร สร้างความเชื่อมโยงระหว่างทีมงานเพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกัน 3) สถานศึกษาวิเคราะห์ผลเชิงลึกด้วยสถิติและฐานข้อมูล และ 4) สถานศึกษา นำข้อมูลจากการตรวจสอบมาใช้พัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

จากการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์โครงสร้างจัดการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมให้มีความเป็นดิจิทัล การที่ด้านการวิเคราะห์โครงสร้างจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาจัดระเบียบข้อมูลภายในองค์กร ทำให้ผู้บริหารมองเห็นสายการบังคับบัญชา และ ขอบข่ายหน้าที่ได้อย่างชัดเจนผ่านระบบดิจิทัล การมีโครงสร้างที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ ในระบบดิจิทัลช่วยให้การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของสถานศึกษามีความแม่นยำ ลดความคลาดเคลื่อนจากระบบเอกสารแบบเดิม สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ ที่ต้องเริ่มจากการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล เพื่อเป็นฐานในการวางแผนกลยุทธ์ขั้นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยสังเคราะห์ข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางสถานศึกษาอาชีวศึกษา ระบบดิจิทัลทำให้โครงสร้างการจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นและชัดเจน ช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินโครงการที่ไม่ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ และทำให้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมีความน่าเชื่อถือสูง สอดคล้องกลับผลการวิจัยของ Chad Kim & Jung Hwa Lee (2021) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลกระทบของระบบการตัดสินใจบนฐานข้อมูลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่าการใช้ระบบข้อมูลเรียลไทม์ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนอย่างไร พบว่า ระบบการวิเคราะห์โครงสร้างองค์กร ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ผู้บริหารระบุโอกาสและอุปสรรคได้อย่างรวดเร็ว ระบบที่โปร่งใสและเป็นระบบชัดเจน ช่วยลดความขัดแย้งในการจัดสรรงานและทรัพยากร ส่งผลให้คุณภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในขั้นต้นมีความเข้มแข็ง

2. การกำหนดกลยุทธ์

จากการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 การกำหนดกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบันไม่ได้กำหนดกลยุทธ์ จากเพียงความต้องการภายในเท่านั้น แต่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งในด้านนโยบายการเมือง ภาวะเศรษฐกิจ กระแสสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นทิศทางองค์กร การที่ข้อนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแสดงถึงความตระหนักของผู้บริหารในการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์มาช่วยลดความเสี่ยง และสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกช่วยให้สถานศึกษาสามารถผลิตกำลังคนได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสอดรับกับนโยบายกำลังคน ของประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหาร เชิงกลยุทธ์สมัยใหม่ที่ต้องมีความยืดหยุ่นและรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พบว่า การตัดสินใจบนฐานข้อมูลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการกำหนดทิศทางสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีช่วยสังเคราะห์ข้อมูลจากปัจจัยภายนอก เช่น แนวโน้มอุตสาหกรรมและข้อมูลตลาดแรงงาน ทำให้แผนยุทธศาสตร์มีความสมจริง ปฏิบัติได้จริง และช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวให้ทัน ต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา บุญลือ และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนา

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า การนำข้อมูลเรียลไทม์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกมาใช้ในขั้นตอนการกำหนดทิศทาง ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับ แผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและบริบททางเศรษฐกิจ สังคม ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความทันสมัยและตอบโจทย์วิสัยทัศน์ขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mark Anderson & Jessica Wong (2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้การวิเคราะห์เชิงทำนายเพื่อการวางแผนสถานการณ์ ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงในการมองอนาคตและเตรียมแผนรับมือความเสี่ยง พบว่า การใช้ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงทำนายช่วยให้ผู้นำสถานศึกษาสามารถมองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเทคโนโลยีล่วงหน้า ทำให้การกำหนดทิศทางสถานศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่เป็นการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต ส่งผลให้การพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์มีความยั่งยืน

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์

จากการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานตามกลยุทธ์อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การมีปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจนช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและสร้างความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษมศานต์ ปันศิริ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติราชการประจำปี ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศที่สามารถติดตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ พบว่า การจัดทำระบบแผนปฏิบัติงานในรูปแบบดิจิทัลที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดช่วยให้สถานศึกษาดำเนินการตามกลยุทธ์ได้อย่างมีทิศทาง การที่บุคลากรเห็นปฏิทินงานและกำหนดการส่งมอบงานบนระบบออนไลน์ช่วยลดภาระการรายงานเชิงเอกสาร และทำให้ผู้บริหารสามารถกำกับติดตามงานได้ทันที ส่งผลให้การปฏิบัติตามกลยุทธ์มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Andrew Davies (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในระบบการศึกษา ผ่านแพลตฟอร์มความร่วมมือดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลกระทบของการใช้ซอฟต์แวร์ความร่วมมือในการออกแบบและปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน พบว่า การใช้เทคโนโลยีระบุขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลที่โปร่งใส ลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและช่วยสร้างภาพอนาคตร่วมกัน ทำให้การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของปฏิทินปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ James Miller (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของระบบตรวจสอบข้อมูลแบบเรียลไทม์ต่อความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ ในสถาบันการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติและการติดตามผลแบบดิจิทัลในการเพิ่มอัตราความสำเร็จของเป้าหมายองค์กรพบว่า สถาบันที่มีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและเชื่อมโยงกับระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ เมื่อกิจกรรมถึงกำหนดหรือล่าช้ามีอัตราการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์สูงกว่าสถาบันทั่วไป เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยให้ทีมงานสามารถบริหารจัดการเวลาและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันสถานการณ์

4. การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์

จากการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลกลยุทธ์ ของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการประเมินที่มีมาตรฐานและเป็นทางการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือบริหารจัดการการที่ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความสำเร็จในการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อคัดเลือกและมอบหมายบุคลากรที่มีสมรรถนะตรงกับงาน การใช้เทคโนโลยี ในขั้นตอนนี้ช่วยเรื่องความรวดเร็วในการจัดทำคำสั่งหรือประกาศ และสร้างฐานข้อมูลกรรมการที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จากหลากสายงาน ช่วยให้การตรวจสอบความสำเร็จมีความโปร่งใส เที่ยงตรง และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐดิจิทัลที่เน้นความธรรมาภิบาล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงวุฒิ สิทธิชัย (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกล

ยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถาบันการอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหาร เชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทการอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาดำเนินการด้านการติดตาม และประเมินผลได้โดดเด่นที่สุด เนื่องจากมีการใช้ระบบรายงานผลออนไลน์ที่ชัดเจน การแต่งตั้งคณะกรรมการผ่านระบบดิจิทัลช่วยให้การประสานงานระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมินเป็นไปอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความตระหนักในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Robert Walker & Susan Smith (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามกลยุทธ์ในสถาบันการศึกษาด้วยระบบจัดการทรัพยากรมนุษย์อัจฉริยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยี AI และฐานข้อมูลในการจับคู่ทักษะบุคลากรกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยระบุทักษะ เพื่อแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลกลยุทธ์ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการระบุปัญหา การปฏิบัติงานได้ทันที ระบบการจัดการที่เป็นดิจิทัลช่วยให้การทำงานของคณะกรรมการมีความคล่องตัวและนำไปสู่ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีความแม่นยำสูงกว่าการใช้ระบบเดิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sarah Higgins (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงในการตรวจสอบและรายงานกลยุทธ์ทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจการใช้เทคโนโลยีและสถิติขั้นสูงในการรายงานผลกลยุทธ์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ในการบริหารจัดการคณะกรรมการและกระบวนการประเมิน ช่วยให้ข้อมูลมีความสอดคล้องกันทั้งองค์กร การมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจนในระบบดิจิทัลช่วยเพิ่มการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และทำให้ข้อมูลถูกนำไปใช้เป็นฐาน ในการวางแผนกลยุทธ์รอบถัดไปได้อย่างมีประสิทธิผล

ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ผลการศึกษาแนวทางทั้ง 4 ด้าน สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

มีแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 คือ สถานศึกษาเก็บข้อมูลแบบดิจิทัลในระบบฐานข้อมูลกลางแบบต่อเนื่อง (Real-time) วิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ มุ่งเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และ การตัดสินใจบนฐานข้อมูล ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่เสมือน สร้างความร่วมมือยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของทีม และใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงการทำงานระหว่างทีมขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพการศึกษา และสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้น การเก็บข้อมูลแบบ Real-time และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลสะท้อนถึงการปรับตัวของสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะ การใช้ระบบฐานข้อมูลกลางไม่เพียงแต่ช่วยเรื่องความโปร่งใสแต่ยังลดช่องว่างของข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมบนพื้นที่เสมือนที่ทำลายข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งผลให้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) มีความแม่นยำและทันต่อเหตุการณ์ การสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมที่เชื่อมโยงเทคโนโลยี เข้ากับการทำงานของทีม ช่วยยกระดับศักยภาพของบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีรพงษ์ บุญรอด (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นองค์กรอัจฉริยะในยุคดิจิทัล พบว่า การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา โดยสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะมีการใช้ระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมีความแม่นยำสูง ส่งผลต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา บุญลือ และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า การสร้างพื้นที่เสมือนเพื่อการระดมความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันของทีมงาน ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือระหว่างแผนก การนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากข้อมูลเรียลไทม์มาใช้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทัน ต่อตลาดแรงงาน และสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chad Kim & Jung Hwa Lee (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของระบบการตัดสินใจบนฐานข้อมูลต่อประสิทธิภาพ ของสถานศึกษาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่าการใช้ระบบข้อมูลเรียลไทม์ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียน พบว่า ระบบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ช่วยให้ผู้บริหารระบุโอกาส

และอุปสรรคได้อย่างรวดเร็ว ระบบที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ผ่าน Dashboard ช่วยลดความขัดแย้งในองค์กร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์

มีแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 คือ สถานศึกษาใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ออกแบบแผนและออกแบบทิศทางบนฐานข้อมูลจริง สังเคราะห์ข้อมูลสู่สารสนเทศ เชิงกลยุทธ์ สร้างการยอมรับและการมีส่วนร่วมผ่านความโปร่งใสของข้อมูลแบบบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการแผน ใช้ระบบติดตามผลและปรับตัวแบบเรียลไทม์ และใช้เทคโนโลยีเพื่อมองอนาคตและปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทางการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการสังเคราะห์สู่สารสนเทศเชิงกลยุทธ์ สะท้อนให้เห็นถึงการก้าวข้ามการบริหารแบบพึ่งพาประสบการณ์ส่วนบุคคลไปสู่การบริหารที่เน้นความแม่นยำทางวิทยาศาสตร์ข้อมูลการใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการแผนและระบบติดตามผลแบบ Real-time ช่วยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่มีความผันผวนสูง นอกจากนี้การสร้างการยอมรับผ่านความโปร่งใสของข้อมูลยังเป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจภายในองค์กร เมื่อบุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและเห็นภาพทิศทางเดียวกันผ่านเทคโนโลยีแบบบูรณาการจะส่งผลให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติมีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พบว่า การตัดสินใจ บนฐานข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีช่วยสังเคราะห์ข้อมูลตลาดแรงงาน และศักยภาพภายในจะทำให้แผนยุทธศาสตร์ปฏิบัติได้จริงและลดความเสี่ยงในการดำเนินโครงการที่ซ้ำซ้อนหรือไม่ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รังสรรค์ วิบูลย์อรรถ (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหาร ที่บูรณาการเทคโนโลยีในการกำกับติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ พบว่า การใช้ระบบติดตามผลแบบดิจิทัลช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวได้ทัน เมื่อข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมไม่บรรลุ KPI ผู้บริหารสามารถระดมความคิดผ่านพื้นที่เสมือนเพื่อแก้ไขปัญหาได้ทันทีส่งผลให้แผนระยะยาวมีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Andrew Davies (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในระบบการศึกษาผ่านแพลตฟอร์มความร่วมมือดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลกระทบของการใช้ซอฟต์แวร์ความร่วมมือในการออกแบบวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน พบว่า การใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลที่โปร่งใส ทำให้เกิดการยอมรับในกลยุทธ์ ที่กำหนดขึ้น ระบบนี้ช่วยสร้างภาพอนาคตร่วมกันและลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร

3. ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์

มีแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 คือ สถานศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากรทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ใช้ข้อมูลเป็นฐาน ในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ปฏิบัติได้จริง ใช้เทคโนโลยีจับคู่คนให้ตรงกับงานตามแผนกลยุทธ์ สร้างความโปร่งใสและตรวจสอบประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและติดตามผลแบบเรียลไทม์ ใช้เทคโนโลยี ในการระดมความคิด สร้างพื้นที่ส่วนร่วมแบบไร้พรมแดนที่เปิดกว้างให้ทุกคนมีส่วนร่วม และสร้างวัฒนธรรมความเป็นเจ้าของร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์โดยการบูรณาการข้อมูลทรัพยากรสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการแบบแยกส่วนไปสู่การบริหารแบบองค์รวม การใช้เทคโนโลยีเพื่อจับคู่คนให้ตรงกับงาน ผ่านฐานข้อมูลสมรรถนะดิจิทัลช่วยให้การขับเคลื่อนกลยุทธ์มีประสิทธิภาพสูงสุดเนื่องจากวางอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพบุคลากรที่แท้จริง นอกจากนี้ การสร้างพื้นที่ส่วนร่วมแบบไร้พรมแดนและการใช้เทคโนโลยีระดมความคิดเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างวัฒนธรรมความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่ช่วยลดแรงต้าน ในการเปลี่ยนแปลง เมื่อบุคลากรทุกระดับรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางจะส่งผลให้การปฏิบัติตามแผนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิตย์ อาชวานันทกุล (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

อาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ากับแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา พบว่า การเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากร (คน งบประมาณ อุปกรณ์) เข้าเป็นฐานข้อมูลเดียว ช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถวิเคราะห์และจัดสรรทรัพยากรได้ตรงตามความสำคัญของแผนกลยุทธ์ ลดความสูญเสีย และ เพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบผลการดำเนินงานแบบเรียลไทม์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิชาติ อนุกูลประเสริฐ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร พบว่า การใช้พื้นที่เสมือนในการระดมสมองและตัดสินใจร่วมกันช่วยให้บุคลากรทุกระดับเข้าถึงข้อมูลนโยบายได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมความเป็นเจ้าของร่วมกันและทำให้แผนกลยุทธ์ถูกนำไปปฏิบัติได้ อย่างเป็นรูปธรรมและรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Robert Walker & Susan Smith (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามกลยุทธ์ในสถาบันการศึกษาด้วยระบบจัดการทรัพยากรมนุษย์อัจฉริยะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยี AI และฐานข้อมูลในการจับคู่ทักษะบุคลากรกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยระบุทักษะและจัดวางบุคลากรตามแผนกลยุทธ์ช่วยเพิ่มโอกาสความสำเร็จของโครงการได้ นอกจากนี้ ระบบการติดตามผลแบบเรียลไทม์ยังช่วยให้ระบุปัญหาในการปฏิบัติงานได้ทันที นำไปสู่การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีความแม่นยำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Linda Chen (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และความร่วมมือแบบดิจิทัล การสร้างความผูกพันในสถาบันการศึกษาสมัยใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแพลตฟอร์มระดมความคิดดิจิทัล ต่อการบรรลุพันธกิจขององค์กร พบว่า พื้นที่ส่วนร่วมแบบไร้พรมแดนผ่านช่องทางดิจิทัล ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้ามสายงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่ซับซ้อน ทำให้วิสัยทัศน์ของสถาบันไม่ได้เป็นเพียงประกาศจาก เบื้องบนแต่เป็นเป้าหมายที่เกิดจากความคิดเห็นร่วมกันของทุกภาคส่วน

4. ด้านการตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์

มีแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 คือ สถานศึกษาสร้างระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ รายงานผ่านดิจิทัลด้วยช่องทางที่หลากหลาย และแจ้งเตือนอัตโนมัติ บูรณาการพื้นที่ทำงานและการสื่อสาร สร้างความเชื่อมโยงระหว่างทีมงานเพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกัน วิเคราะห์ผลเชิงลึก ด้วยสถิติและฐานข้อมูล นำข้อมูลจากการตรวจสอบมาใช้พัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทาง การตรวจสอบความสำเร็จโดยการสร้าง ระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์และการแจ้งเตือนอัตโนมัติถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ จากการประเมินผลแบบดั้งเดิมที่ทำเมื่อสิ้นสุดโครงการมาสู่การกำกับดูแลเชิงรุก เทคโนโลยีนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าของโครงการที่อาจไม่บรรลุเป้าหมาย ทำให้การปรับเปลี่ยนทิศทางเป็นไปอย่างฉับไว นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผลเชิงลึกด้วยสถิติและฐานข้อมูลยังช่วยเปลี่ยนข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการพื้นที่ทำงานร่วมกันยังช่วยลดช่องว่างการสื่อสาร ทำให้ข้อมูลมีความสอดคล้องกันทั้งสถานศึกษา ส่งผลให้การรายงานผลมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษมศานต์ ปันศิริ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติราชการประจำปีของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศที่สามารถติดตามผล การดำเนินงานตามตัวชี้วัดได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ พบว่า การใช้ระบบติดตามผลดิจิทัลช่วยให้สถานศึกษาเห็นความก้าวหน้าของโครงการแบบเรียลไทม์ลดภาระการรายงานด้วยเอกสารและทำให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบัน ส่งผลให้การประเมินความสำเร็จของกลยุทธ์มีความเที่ยงตรง ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงแผนงานได้ทันที สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพล ผันผ่อน (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำข้อมูลสถิติและฐานข้อมูลมาใช้ ในการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์สถานศึกษา พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกด้วยสถิติช่วยให้สถานศึกษาสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าและผลผลิตได้อย่างชัดเจน การแสดงผลผ่าน Dashboard ที่หลากหลายช่องทางช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจสถานะความสำเร็จของสถานศึกษาได้ง่ายขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ James Miller (2021)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของระบบตรวจสอบข้อมูล แบบเรียลไทม์ต่อความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ และการติดตามผลแบบดิจิทัลในการเพิ่มอัตรา

ความสำเร็จของเป้าหมายองค์กร พบว่า สถาบันที่ใช้ระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ เมื่อโครงการล่าช้าหรือ KPI ต่ำกว่าเกณฑ์มีอัตราการบรรลุเป้าหมายสูงกว่าสถาบันทั่วไป เนื่องจากทีมงานสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างทีมช่วยให้เกิดความร่วมมือสอดคล้องกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sarah Higgins (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงในการตรวจสอบและรายงานกลยุทธ์ทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้เทคโนโลยีและสถิติขั้นสูงในการรายงานผลกลยุทธ์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า การรายงานผลผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย และการใช้ภาพอินโฟกราฟิกจากฐานข้อมูล ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการยอมรับจาก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระบบการสื่อสารที่บูรณาการไว้ในพื้นที่ทำงานเดียวกันช่วยให้ข้อมูลไม่มีความขัดแย้งและถูกนำไปใช้เป็นฐาน ในการวางแผนกลยุทธ์รอบถัดไปได้อย่างมีประสิทธิผล

สรุปผลการวิจัย

1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 20 รายการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มี 5 รายการ เช่น สถานศึกษาเก็บข้อมูลแบบดิจิทัลในระบบฐานข้อมูลกลางแบบต่อเนื่อง ด้านที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ มี 6 รายการ เช่น สถานศึกษาใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ออกแบบแผนและออกแบบทิศทาง บนฐานข้อมูลจริง ด้านที่ 3 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ มี 5 รายการ เช่น สถานศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากรทั้งหมด เข้าด้วยกันเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และด้านที่ 4 การตรวจสอบความสำเร็จและประเมินกลยุทธ์ มี 4 รายการ เช่น สถานศึกษาสร้างระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ รายงานผ่านดิจิทัลด้วยช่องทางที่หลากหลายและแจ้งเตือนอัตโนมัติ วิเคราะห์ผลเชิงลึกด้วยสถิติและฐานข้อมูลและนำข้อมูลจากการตรวจสอบมาใช้พัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 เกิดจากสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะไปยัง สถาบันการอาชีวศึกษา สถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาได้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถาบันการอาชีวศึกษาควรยกระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์จากระดับมากไปสู่ระดับมากที่สุด โดยเน้นการพัฒนานวัตกรรมการบริหารเชิงกลยุทธ์บูรณาการข้อมูลและระบบสารสนเทศเชิงกลยุทธ์พัฒนาทักษะเชิงวิเคราะห์ของผู้บริหารและบุคลากร การสร้างมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินผลแบบยืดหยุ่น รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมความร่วมมือและความเป็นเจ้าของงาน ด้วยดิจิทัล

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยการใช้ต่ำสุด คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดตั้งพื้นที่ทำงานเสมือน (Virtual Workspace) บนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Microsoft Teams Google Workspace เพื่อใช้ในการทำงานร่วมกัน (Co-creation) และจัดเก็บข้อมูลการวิเคราะห์พื้นที่เสมือนนี้จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการระดมสมอง การแชร์เอกสาร และการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ร่วมกันโดยไม่จำกัดสถานที่หรือเวลา ซึ่งเป็นการสนับสนุนการทำงานแบบร่วมมือที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับคณะครูและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาหรือใช้เครื่องมือดิจิทัล ในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกอย่างเป็นระบบ โดยใช้เกณฑ์ เช่น อำนาจและความสนใจ ในการจัดกลุ่มและกำหนดวิธีการ

สื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมผู้บริหารอย่างเป็นระบบ การทำเช่นนี้จะช่วยให้สามารถระบุได้ว่าองค์กรหรือบุคคลภายนอกใดที่มีอิทธิพลต่อโอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษามากที่สุด และควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใดในการสื่อสารและ สร้างความร่วมมือกับกลุ่มคนเหล่านั้น

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า ประเด็นแนวทางที่ผู้ให้ข้อมูลหลักให้การสัมภาษณ์ตรงกันมากที่สุด คือ การระดมความคิดและสร้างความร่วมมือผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ดังนั้น สถาบันการอาชีวศึกษาควรกำหนดนโยบายและมาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์เฉพาะสำหรับแพลตฟอร์มที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นและจัดเก็บข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ การทำให้มั่นใจว่าข้อมูลความคิดเห็น กลยุทธ์ และข้อมูลเชิงลึกที่ละเอียดอ่อนได้รับการป้องกันจากการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกคนรวมถึงภาคอุตสาหกรรมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเปิดเผย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2564). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12*(34), 51.

เกษมศานต์ ปันศิริ. (2563). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติราชการประจำปีของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

เกียรติชัย กาฬสินธุ์. (2563). การจัดการเชิงกลยุทธ์. สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

จิตติมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล.* พิษณุโลก. รัตนสุวรรณการพิมพ์..

ณัฐพล ผันผ่อน. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 2*(1), 15-30.

ทรงวุฒิ สิทธิชัย. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของสถาบันการอาชีวศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ธีรพงษ์ บุญรอด. (2564). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

นิตยา บุญลือ, และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของอาชีวศึกษา. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาสัมพันธ์, 5*(2), 112-125.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พงษ์เสถียร เหลืองอลงกต. (2561). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic Management.* ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

พรรณอร วันทอง. (2565). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ภาครัฐ.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2566). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา Reseach Methods In Education(พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพฯ: มีนเซอร์วิส ซัพพลาย.

พิมพ์พร จารุจิตร์. (2559). *ภาวะผู้นากับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

มานิตย์ อาชวานันทกุล. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอาชีวศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

รังสรรค์ วิบูลย์อรรถ. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 10*(3), 45-58.

วาทิต อินทุลักษณ์. (2565). *การจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบธุรกิจ.* ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2560). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* ท็อป.

ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์. (2563). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2562). การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการครุศาสตรอุตสาหกรรม, 13*(1), 12-25.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนยุทธศาสตร์ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 พ.ศ. 2565 - 2569.* ลพบุรี. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(2567). *รายงานข้อมูลสารสนเทศประจำปีงบประมาณ 2567.* ลพบุรี. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2564). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 15).* อมรินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). *นโยบายพัฒนาอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567.* สืบค้น 6 ธันวาคม 2567. แหล่งที่มา https://www.vec.go.th/ข่าว/ภารกิจสอศ/รายละเอียดภารกิจสอศ/tabid/6368/ArticleId/41687/language/th-TH/41687.aspx

อภิชาติ อนุกูลประเสริฐ. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 6*(1), 89-104.

Anderson, M., & Wong, J. (2023). Leveraging Predictive Analytics for Scenario Planning in Higher Education Institutions. *Journal of Educational Technology & Society, 26*(2), 112-127.

Chen, L. (2021). Strategic Communication and Digital Collaboration: Building Engagement in Modern Educational Institutions. *Journal of Educational Leadership and Management, 15*(2), 45-62.

Davies, A., et al. (2020). Strategic Planning in Educational Systems through Digital Collaborative Platforms. *International Journal of Strategic Management in Education, 18*(4), 201-215.

David, F. R., David, F. R., & David, M. E. (2023). *Strategic management: A competitive advantage approach, concepts and cases (17th ed.).* Pearson.

Dess G. Gregory and others. (2016). *8th ed. Strategic Management text and cases.* New York.McGraw-Hill Education, 2016), 2-3.

Fred, R. D. (2005). *Strategic management: Concepts and cases (10th ed.).* Prentice-Hall.

Gregory G. Dess and others. (2021). *10th ed. Strategic management text & case.* New Yok. McGraw-Hill, 5-13.

Higgins, S. M. (2022). Advanced Data Analytics in Educational Strategy Monitoring and Reporting. *Journal of Educational Policy and Management, 14*(3), 210 - 228.

Kim, C., & Lee, J. H. (2021). The Impact of Data-Driven Decision Making Systems on School Performance in the Digital Economy. *International Journal of Educational Management, 35*(4), 842-856

Miller, J., et al. (2021). The Impact of Real-time Data Monitoring Systems on Strategic Success in Educational Institutions. *International Journal of Educational Technology and Leadership, 27*(2), 45-63.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2012). *Management (11th ed.).* Pearson.

Robinson, R. B., & Pearce, J. A. (2012). *Strategic management: Formulation, implementation, and control (12th ed.).* McGraw-Hill.

Thompson, A. A., Strickland, A. J., & Gamble, J. E. (2007). *Crafting and executing strategy: The quest for competitive advantage: Concepts and cases (15th ed.).* McGraw-Hill.

Thompson, A. A., Peteraf, M. A., Gamble, J. E., & Strickland, A. J. (2014). *Crafting and executing strategy: The quest for competitive advantage: Concepts and cases (19th ed.).* McGraw-Hill.

Thompson, A. A., Gamble, J. E., Peteraf, M. A., & Strickland, A. J. (2021). *Crafting and executing strategy: The quest for competitive advantage: Concepts and cases (23rd ed.).* McGraw Hill.

Walker, R., & Smith, S. (2022). Optimizing Strategic Implementation in Educational Institutions with Intelligent HR Management Systems. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 19*(3), 120-138.

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2004). *Strategic management and business policy (9th ed.).* Prentice-Hall.

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2018). *Strategic management and business policy: Globalization, innovation, and sustainability (15th ed.).* Pearson.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 284 - 296 ISSN 2985-2137 (Online)

The Approach to Promoting Learning Management Through Digital Platforms of Primary Schools Under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1

Thawankorn Thongdaeng [1*], Watcharapat Techawattanasiridamrong [2] and Weeraphat Phattarakul [3]

[1, 2, 3] Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: Thawankorn.191@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the conditions of learning management through digital platforms in schools under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1; and (2) to propose guidelines for promoting such learning management. The research procedures consisted of 2 steps: Step 1: To examine the conditions of learning management through digital platforms in schools under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consisted of 314 teachers from the area, determined using the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.84 Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Step 2: To propose guidelines for promoting learning management through digital platforms of schools under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1. The key informants consisted of seven experts obtained by purposive sampling. The research instrument was an interview form, and data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: (1) the study results on the conditions of learning management through digital platforms of schools under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1 were, overall, at a high level, and (2) the guidelines for promoting learning management through digital platforms of schools under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1 included the following: 1) Social media platforms; Should promote skills in designing participatory learning and small-group collaboration, along with outcome evaluation and reflection for continuous improvement.; 2) Should encourage teachers to develop skills in using immersive technology, educational games, interactive media, and simulations to simplify complex content; 3) Should encourage teachers to apply flipped classroom models using quality videos and collaborative activities to boost engagement and motivation for both teachers and students; and 4) Digital classroom platforms; Should encourage teachers to use diverse platforms to design activities that foster analytical and critical thinking, supported by school-level systems.

Keywords: Digital Platform, Learning Management, Primary Education, School Administration, Mixed Methods Research.

Received 16 July 2026; Revised 3 August 2026; Accepted 11 August 2026

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ธวัลกร ทองแดง [1*], วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง [2] และ วีรภัทร ภัทรกุล [3]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
***** Corresponding author. E-mail: Thawankorn.191@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 2) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 รวมทั้งสิ้น 314 คน ได้มาโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ 1) แพลตฟอร์มสื่อสังคม ควรส่งเสริมให้พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก วัดและประเมินผลลัพธ์พร้อมทั้งสะท้อนคิดเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม สื่ออินเทอร์แอคทีฟ และการจำลองสถานการณ์ เพื่อช่วยอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น 3) แพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ ควรส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านผ่านสื่อวีดิทัศน์คุณภาพและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของทั้งครูและนักเรียน 4) แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล ควรส่งเสริมให้ครูใช้แพลตฟอร์มหลากหลายออกแบบกิจกรรมพัฒนาการคิดวิเคราะห์และคิดเชิงวิพากษ์ โดยมีระบบสนับสนุนในระดับโรงเรียน

คำสำคัญ: ดิจิทัลแพลตฟอร์ม, การจัดการเรียนรู้, ประถมศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, การวิจัยแบบผสมผสาน

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณาองค์ประกอบอย่างรอบด้าน ทั้งผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อ กระบวนการ และระบบเครือข่าย เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การปรับตัวให้ทันเทคโนโลยีและการเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะกับวัยของผู้เรียนยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ ครูจึงต้องพัฒนาทักษะการเข้าใจ การใช้และการสร้างสื่อดิจิทัลตามแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

ความสำคัญของการพัฒนาสื่อและทักษะดิจิทัลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายประเด็น โดย วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์ (2562) พบว่า เกมการเรียนรู้ที่ออกแบบจากบริบทจริงช่วยเพิ่มความยึดมั่นผูกพันของผู้เรียน ขณะที่ ศิรยศ มหาขันธ์ (2563) ระบุว่า การรับรู้

ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจใช้แพลตฟอร์มออนไลน์อย่างต่อเนื่อง และ ธัญญลักษณ์ สวัสดี และคณะ (2565) ยืนยันว่า สื่ออินเทอร์แอคทีฟช่วยยกระดับความคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นดังกล่าวยังสอดรับกับ "นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580" (ยุทธศาสตร์ที่ 3 และ 5) ที่มุ่งส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2564) เช่นเดียวกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (2565) ที่เน้นพัฒนาระบบบริหารและการเรียนรู้บนพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา 176 แห่ง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในพื้นที่จริง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ยังคงประสบปัญหาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ และทักษะดิจิทัลของบุคลากร ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ ศิรยศ มหาขันธ์ (2563) และ วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์ (2562) ที่ชี้ว่า บริบทความพร้อมเชิงระบบและทักษะผู้ใช้ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มอย่างยั่งยืน จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาเชิงนโยบายและการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัย แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูที่สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 1,760 คน (รายงานข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2566, หน้า 4)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูที่สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 314 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่ละโรงเรียน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีนักวิชาการ 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC = 1.0 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.84 แบบสอบถามมีทั้งแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการสอน เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Chieck list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 แพลตฟอร์ม ได้แก่ 1) แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 10 ข้อ 2) แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม จำนวน 10 ข้อ 3) แพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์ จำนวน 10 ข้อ 4) แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล จำนวน 10 ข้อแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2562)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากครู

4.2 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแนบ QR Code ลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนและประสานขอความร่วมมือ จากผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในการตอบแบบสอบถาม

4.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ ดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วง ๆ โดยมีความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาตามคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 นักวิชาการ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ปีจำนวน 3 คน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี และมีผลงานทางด้านวิชาการและมีการส่งแสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่โดดเด่น จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ผู้วิจัยได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอิงจากสภาพที่ยังต้องการการเติมเต็ม ร่วมกับผลการวิเคราะห์รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละแพลตฟอร์ม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 4 แพลตฟอร์ม แพลตฟอร์มละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 4 ข้อ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้สัมภาษณ์

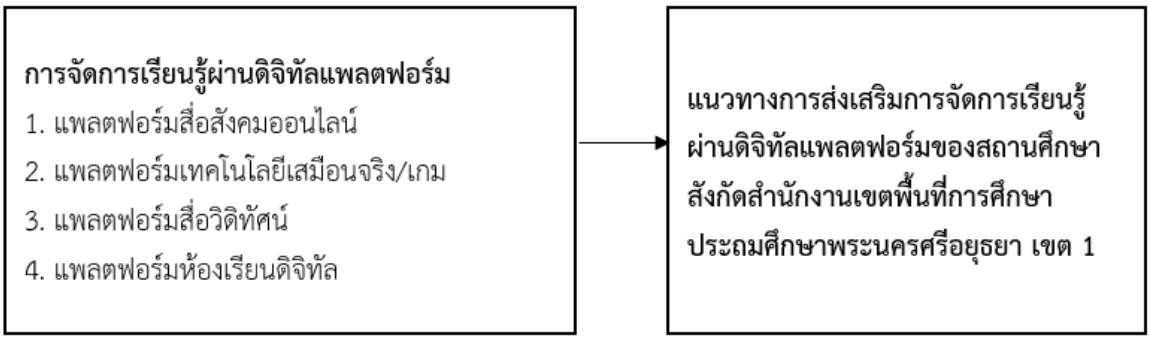
3.2 ผู้วิจัยประสานงาน โดยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่แน่นอนกับผู้ให้สัมภาษณ์ และออกไปสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 25 มิ.ย. – 8 ก.ค. 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่ม และสร้างข้อสรุป โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องก่อนนำมาสรุปผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้ ยุทธนา สาจวง (2559), ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2559), สมมาตย์ ศรีจันทร์ (2560), พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2560), เทียมจันทร์ พาณิชผลินไชย (2560) และวรวรรณ อินทร์ชู (2565) และศึกษาการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม รุ่งหทัย บุญพรม (2563), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565), ปัณฑ์ชณิช และพงษ์ศักดิ์ (2565) และสพป.นครราชสีมา เขต 4 (2565) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 58.30 มีอายุ 30 - 40 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 มีวุฒิทางการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 34.10

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	131	41.70
หญิง	183	58.30
รวม	314	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	95	30.30
30 – 40 ปี	135	43.00

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
41 – 50 ปี	71	22.00
51 – 60 ปี	13	4.10
รวม	314	100.00
วุฒิทางการศึกษา		
ปริญญาตรี	282	89.80
ประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู)	14	4.50
ปริญญาโท	18	5.70
รวม	314	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	101	32.20
5 – 10 ปี	107	34.10
11 – 15 ปี	78	24.80
16 – 20 ปี	28	8.90
รวม	314	100.00

ตอนที่ 2 สภาพของการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพของการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวม

	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์	4.24	0.50	มาก
2.	แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม	4.25	0.50	มาก
3.	แพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์	4.24	0.49	มาก
4.	แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล	4.24	0.51	มาก
	ภาพรวม	**4.24**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกแพลตฟอร์ม เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม ($\bar{X}$ = 4.25) รองลงมาคือแพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.24) แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.24) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.24) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษาและควรสร้างระบบและนโยบายที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มในสถานศึกษา

2. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของแต่ละท่าน มาวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ของสถานศึกษา สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีทักษะในการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น LINE Official Account, Facebook Group, TikTok และ YouTube Shorts มีการเน้นเรื่องการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย โดยจัดทำคู่มือ และอบรม เพื่อให้ครูถ่ายทอดต่อไปยังนักเรียนและผู้ปกครอง เสนอให้จัดตั้ง คณะทำงานหรือเครือข่ายครูต้นแบบที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้ครูคนอื่น 2) ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างการเรียนรู้ร่วมกันที่ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เช่น การทำโครงงานกลุ่ม การอภิปรายในกลุ่มแชท การเรียนรู้แบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใช้เครื่องมือที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมผลิตเนื้อหาหรือการให้โพสต์ผลงานใน Facebook Group 3) ควรสร้างระบบและนโยบายสนับสนุน โดยมีแนวคิดในการกำหนด นโยบายและแนวปฏิบัติชัดเจน เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมสำหรับครู โดยเฉพาะครูใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการสอน และแอดมินประจำวิชาหรือกลุ่มเพื่อดูแลความเรียบร้อยของการสื่อสารในกลุ่มนักเรียน 4) ควรส่งเสริมให้ครูมีการประเมินผลและการสะท้อนคิด โดยมีแนวทางการประเมินผลถูกเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วม เช่น การประเมินจากคุณภาพการโต้ตอบ การอภิปรายและการทำงานกลุ่ม สนับสนุนให้ครูสะท้อนผลการใช้แพลตฟอร์มทุกภาคเรียน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ตอบโจทย์นักเรียนมากขึ้น และ 5) ควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งครูและนักเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทางการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ร่วมออกแบบกิจกรรมออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้

2.2 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกมของสถานศึกษา สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะและความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงและเกม โดยเน้นการจัดอบรมครูเชิงปฏิบัติการ เช่น การใช้เกมมาเป็นส่วนประกอบหลักในการดำเนินการหรือกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม แรงจูงใจอย่าง Kahoot!, Quizizz, Canva สนับสนุนการจับคู่ครูรุ่นใหม่กับครูรุ่นพี่เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการออกแบบเกมหรือบทเรียนแบบจำลอง ส่งเสริมการสร้างแผนพัฒนาครูรายบุคคล ที่มุ่งเน้นด้านเทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์ 2) ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้แบบจำลองสถานการณ์และเกม เพื่อให้เนื้อหาที่ซับซ้อนมีความเป็นรูปธรรม มีแนวทางการสอนแบบนำเกมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ผสมผสานบริบทจริง เช่น การจำลองอาชีพหรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ออกแบบเกมการเรียนร่วมกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ร่วมสร้างเกม/ฉากจำลอง 3) ควรส่งเสริมให้ครูใช้กราฟิกและสื่ออินเทอร์แอคทีฟเพื่ออธิบายเนื้อหาซับซ้อน แนะนำให้ครูใช้ Infographic, PowerPoint, Canva เพื่อช่วยให้เนื้อหายากเข้าใจง่ายขึ้น ส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์และใช้ภาพเล่าเรื่องในการเรียน 4) ควรจัดระบบสนับสนุนในระดับโรงเรียน โดยสนับสนุนงบประมาณสำหรับซื้อซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมจำลองหรือเกม ให้โรงเรียนมีห้องเรียนเสมือนจริง โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ และมีการจัดทำคู่มือการพัฒนาเกม/สื่อจำลอง สำหรับให้ครูนำไปใช้หรือปรับในวิชาต่าง ๆ และ 5) ควรส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินผล จัดให้มีการแลกเปลี่ยนบทเรียนที่ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง ครูที่เน้นเทคนิคการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการสอดแทรกเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไว้ในเกมเพื่อแบ่งปันไอเดียและทรัพยากร ใช้การสะท้อนคิดจากสถานการณ์จำลอง เป็นวิธีประเมินผลความเข้าใจของนักเรียน

2.3 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ของสถานศึกษา สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนดูวิดีโอจากที่บ้านก่อน แล้วนำมาวิเคราะห์ ถกเถียง หรือทำกิจกรรมในห้องเรียน ใช้วิดีโอเป็นตัวเปิดประเด็น เพื่อกระตุ้นความสนใจ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน สร้างกิจกรรมหลังดูวิดีโอ เช่น Quiz, เกมตอบคำถาม หรือการนำเสนอผลงาน 2) ควรส่งเสริมให้ครูสร้างและใช้สื่อวีดิทัศน์อย่างมีคุณภาพ จัดอบรมให้ครูมีทักษะการผลิตวิดีโอ สนับสนุนให้ครูสร้างวิดีโอสั้น กระชับ เข้าใจง่าย ความยาว 5-10 นาที ส่งเสริมการใช้แหล่งวิดีโอคุณภาพ เช่น YouTube EDU ให้ครูมีอิสระเลือกประเภทของวิดีโอ เช่น สารคดี การ์ตูน แอนิเมชัน หรือการสัมภาษณ์ 3) ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาแพลตฟอร์มและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยวิดีโอ จัดระเบียบบทเรียนและแนบวิดีโอประกอบพัฒนา เพื่อเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย และมีระบบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เช่น บันทึกเวลาเรียน/รับชมวิดีโอ 4) ควรส่งเสริมให้ครูใช้กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในและนอกห้องเรียน กระตุ้นให้นักเรียนหาข้อมูลเพิ่มเติม ตั้งคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นจากวิดีโอ จัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การอภิปราย วิเคราะห์ หรือสรุปวิดีโอในรูปแบบต่าง ๆ

เช่น Mind Map และอินโฟกราฟิก สนับสนุนให้นักเรียนเลือกเรียนจากวิดีโอที่ตนสนใจ และนำมาแบ่งปันในชั้นเรียน และ 5) ควรสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนจัดโครงการ เช่น “1 ครู 1 วิดีโอ” หรือ “วิดีโอสั้นเปลี่ยนชีวิต” เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ใช้แพลตฟอร์มยอดนิยมของนักเรียน เช่น TikTok, Facebook, YouTube เพื่อดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตวิดีโอ สร้างความเป็นเจ้าของและความภูมิใจ

2.4 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลของสถานศึกษา สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมให้ครูเลือกใช้แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลอย่างหลากหลายเพื่อรองรับกิจกรรมเชิงคิด ใช้แพลตฟอร์มสำหรับอภิปรายประเด็นสำคัญ ใช้แพลตฟอร์ม Jamboard, Kahoot เพื่อการระดมความคิด การแลกเปลี่ยน และการแสดงความคิดเห็นแบบเรียลไทม์ และใช้การเชื่อมต่อกับ Facebook Group และ LINE OpenChat เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการตั้งคำถามและถกเถียงอย่างไม่เป็นทางการ 2) ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมกระตุ้นการคิดเชิงวิพากษ์ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการตั้งคำถาม เช่น การใช้ คำถามปลายเปิด, โจทย์ไม่มีคำตอบเดียว และ กรณีศึกษา ให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และถกเถียง การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองเชิงลึก และการใช้สถานการณ์จริง, ข่าวสาร และคลิปเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นจุดเริ่มต้นในการอภิปราย 3) ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาการใช้เทคนิคการสอนที่เน้นการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ผู้บริหารเน้นการอบรมครูให้ใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเพื่อให้นักเรียนมีเวลาคิดเกี่ยวกับคำถามหรือหัวข้อที่กำหนดให้ ก่อนที่จะแบ่งปันความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น 4) ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมให้มีส่วนร่วมและการโต้ตอบของนักเรียนโดยออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามเอง ใช้ฟีเจอร์โต้ตอบ บนแพลตฟอร์มส่งเสริมให้นักเรียนวิเคราะห์มุมมองหลากหลาย และให้เหตุผลเชิงตรรกะ โดยเฉพาะในหัวข้อจริยธรรม วิทยาศาสตร์ และสังคมร่วมสมัย และ 5) ควรส่งเสริมการสนับสนุนอย่างเป็นระบบในระดับโรงเรียน มีการจัดเวิร์กชอปสำหรับครู เพื่อพัฒนาแนวทางการตั้งคำถามที่มีคุณภาพ สร้างกิจกรรมประจำโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้มากกว่าการเป็นผู้บรรยาย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของครูใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความพร้อมของสถานศึกษาในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีข้อสังเกตและข้ออภิปรายผล ดังนี้

1. แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีความตระหนักและได้ปรับใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยสื่อสังคมออนไลน์มีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่วนบุคคล เนื่องจากการเข้าถึงเนื้อหาที่หลากหลาย การเลือกรับสื่อตามความสนใจ และการกำหนดจังหวะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างอิสระและต่อเนื่อง สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) (วราภรณ์ ดำจุ้ย, 2560) นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีรูปแบบและเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ความสามารถในการเข้าถึงและใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้งานระบบ (ศิรยศ มหาขันธ์, 2563)

2. แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่ได้เพียงแต่นำเกมมาใช้ แต่ยังเน้นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้แบบดิจิทัล นั่นคือ การประเมินผลเชิงสร้างสรรค์ และการนำผลไปสู่การปรับปรุงการเรียนรู้ให้เป็นรายบุคคล ซึ่งคุณสมบัติของเกมที่สามารถบันทึกข้อมูลและปรับระดับความยาก-ง่าย หรือรูปแบบการนำเสนอได้ตามปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนแต่ละคน การดำเนินการนี้จึงช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดียิ่งขึ้น เกมการเรียนรู้ควรมีกระบวนการออกแบบที่อิงจากการสำรวจความสนใจและสภาพห้องเรียน

จริง และนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาเกมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกมสามารถเพิ่มความยึดมั่นผูกพัน และเป็นเครื่องมือที่ยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง (วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์, 2562)

3. แพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนความสำเร็จเชิงนโยบายที่สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยืดหยุ่น เช่น การรับชมวีดิทัศน์ล่วงหน้าหรือทบทวนความรู้นอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตราภรณ์ ชั่งกริส (2559) ที่ชี้ว่า การใช้สื่อวีดิทัศน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ช่วยเปิดช่องทางให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพหากพิจารณาในเชิงวิพากษ์และลึกซึ้ง การที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอาจสร้าง ภาพลวงตาเชิงสถิติ ที่บดบังความเหลื่อมล้ำและคุณภาพของการใช้งานจริง กล่าวคือ ผู้เรียนเพียงแค่เปิดดูคลิปวิดีโอตามคำสั่ง แต่ยังขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์หรือต่อยอดองค์ความรู้ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริงจึงต้องก้าวข้ามการให้ดูวิดีโอ ไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามและการอภิปรายผลต่อ

4. แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถเปิดใช้งานแพลตฟอร์มได้ตามนโยบายสั่งการ แต่ระดับความลึกซึ้งของการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการประยุกต์ใช้ และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กยังคงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่า การใช้งานแพลตฟอร์มในระดับ “มาก” อาจเป็นเพียงการใช้งานในระดับพื้นฐาน (เช่น การส่งงาน หรือการจัดการเอกสาร) แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ขั้นสูงที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลที่หลากหลายเชื่อมต่อกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี ช่วยให้ผู้เรียนกล้าตั้งคำถามและถกเถียงได้อย่างเป็นธรรมชาติ (ศุภร ดอนปรู, 2565) ซึ่งจะช่วยทลายข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กผ่านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ข้ามสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เน้นการเสริมสร้างศักยภาพของครู การจัดหาสื่อที่เหมาะสม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่รองรับเทคโนโลยี โดยสามารถอภิปรายผลตามแพลตฟอร์มหลักได้ดังนี้

1. แนวทางทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ของสถานศึกษา เน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะทาง เพื่อพัฒนาทักษะครูในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับความต้องการจำเป็นของครูในยุคดิจิทัล ซึ่งต้องการรูปแบบการพัฒนาที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (เก่ ทองสอาด และคณะ, 2567) นอกจากนี้ การเน้นเรื่อง ความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี และการจัดตั้งเครือข่ายครูต้นแบบ (PLC) เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความชำนาญและสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน (วรภินท์ ชววิวัฒน์, 2566)

2. แนวทางทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกมของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้แบบจำลองสถานการณ์ และการใช้ กราฟิก/สื่ออินเทอร์แอคทีฟ เพื่อทำให้เนื้อหาที่ซับซ้อนมีความเป็นรูปธรรมนั้น สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของเด็กเล็กที่ต้องการสื่อที่จับต้องได้และมีปฏิสัมพันธ์สูง การใช้แบบจำลองเป็นฐานจึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนประถมเข้าใจปรากฏการณ์และเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ (ธัญญลักษณ์ สวัสดี และคณะ, 2565) และสื่อภาพสามารถลดความซับซ้อนของข้อมูลได้ดี (พัชรินทร์ ชินสาร และคณะ, 2560) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านงบประมาณ และ สิ่งอำนวยความสะดวก ยังคงเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้สื่อดิจิทัลคุณภาพสูงและการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียน (ภานุพงศ์ ทองน้อย และ มนตรี แสนวิเศษ, 2565)

3. แนวทางทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยให้นักเรียนทบทวนเนื้อหาจากวิดีโอตามจังหวะของตนเอง ช่วยเพิ่มคุณภาพของการทำกิจกรรมในห้องเรียน และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างมีนัยสำคัญ (แก้วอาภา จินตนา, 2565) การสร้างกิจกรรมหลังดูวิดีโอและการสนับสนุนให้ครูสร้าง วิดีโอสั้น กระชับ ผ่านแพลตฟอร์มที่นักเรียนนิยม เช่น TikTok (วันวิวาห์ จำปาทอง, 2566) ถือเป็นการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ครูและนักเรียน ร่วมกันผลิตวิดีโอ เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนประถม (กุศลิน ยิ้มแก้ว, 2565)

4. แนวทางทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูใช้แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลที่หลากหลายและเชื่อมต่อกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และ

แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ช่วยให้ผู้เรียนกล้าที่จะตั้งคำถามและถกเถียงได้อย่างเป็นธรรมชาติ (ศุภร ดอนปรู, 2565) การให้ครูใช้สถานการณ์จริงและประเด็นทางสังคมร่วมสมัย เป็นจุดเริ่มต้นในการอภิปรายร่วมกับเครื่องมือดิจิทัล เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการโต้แย้ง (ภิญโญ รัตนพันธ์, 2563) ซึ่งการสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเทคนิค การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ เป็นมาตรการเชิงบริหารที่จำเป็นในการยกระดับคุณภาพการอภิปรายและพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนประถม (วรรณวิมล สุขศรี และคณะ, 2565)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกแพลตฟอร์ม เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม รองลงมา คือ แพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายแพลตฟอร์มทั้ง 4 แพลตฟอร์มมีรายละเอียด ดังนี้

1. แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ในการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ในแบบที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น การเรียนแบบอิสระ หรือการเรียนผ่านการค้นคว้า รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ในการสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ในการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน

2. แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูประเมินการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกมแล้วนำไปปรับเนื้อหาหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความหลากหลายของนักเรียน ทั้งในด้านความสามารถและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกมในการช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการเลือกเล่นเกมที่ตรงกับความสนใจ และสามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดหรือการทดลองโดยไม่มีความกดดันจากครู และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกมนำเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น การจำลองสถานการณ์ หรือการใช้ภาพกราฟิกที่ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพการเรียนรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. แพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ในการจัดการเรียนรู้จากกรณีศึกษา ตัวอย่าง หรือประสบการณ์ที่หลากหลายจากสถานการณ์จริง รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อวิดิทัศน์ในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดเชิงวิพากษ์และมีมุมมองที่หลากหลาย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ในการช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การดูวีดิทัศน์จากบ้านหรือในห้องเรียน และทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากนั้น

4. แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลในการช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารและการเขียนผ่านการส่งข้อความ แสดงความคิดเห็น และการเขียนงานหรือบทความในรูปแบบออนไลน์ รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลในการช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือการศึกษานอกเวลา จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์, การทำงานกลุ่ม, หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่าน

แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลในการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิดเชิงวิพากษ์ โดยการตั้งคำถามที่ท้าทายการคิด หรือการอภิปรายในหัวข้อที่ซับซ้อน

สรุปผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยสรุปเป็น 4 แพลตฟอร์ม ดังนี้

1. แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ แนวทางการส่งเสริมมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะครูและการสร้างระบบสนับสนุนพัฒนาทักษะครู ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะทาง เพื่อให้ครูมีทักษะในการใช้แพลตฟอร์มยอดนิยม (เช่น LINE, Facebook Group, TikTok, YouTube Shorts) และเน้นเรื่องความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี โดยจัดทำคู่มือและอบรมนักเรียน/ผู้ปกครอง สร้างเครือข่าย จัดตั้งคณะทำงานหรือเครือข่ายครูต้นแบบ เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดความชำนาญด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การทำโครงงานกลุ่ม หรือการส่งเสริมให้นักเรียนร่วมผลิตเนื้อหา/ผลงาน กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ และจัดทำคู่มือสำหรับครู

2. แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเสมือนจริง/เกม แนวทางการส่งเสริมมุ่งเน้นการบูรณาการเกม/แบบจำลองเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์และทำให้เนื้อหาซับซ้อนเข้าใจง่าย พัฒนาทักษะครู จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเน้นการใช้เกมมาเป็นส่วนประกอบหลักในการดำเนินการหรือกิจกรรม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ครูออกแบบ การเรียนรู้แบบจำลองสถานการณ์และเกม เพื่อทำให้เนื้อหาที่ซับซ้อนมีความเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ร่วมสร้างเกม/ฉากจำลอง แนะนำให้ครูใช้กราฟิกและสื่ออินเทอร์แอคทีฟ เพื่ออธิบายเนื้อหาซับซ้อน โดยเน้นการใช้ภาพเล่าเรื่องสนับสนุน งบประมาณ สำหรับซื้อซอฟต์แวร์/โปรแกรมจำลอง และจัดให้มีห้องเรียนเสมือนจริง ในกลุ่มวิชาที่ต้องการความเข้าใจเชิงรูปธรรม

3. แพลตฟอร์มสื่อวีดิทัศน์ แนวทางการส่งเสริมมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ห้องเรียนกลับด้าน และการสร้างวิดีโอคุณภาพให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนดูวิดีโอจากที่บ้านก่อน แล้วนำมาวิเคราะห์ ถกเถียง หรือทำกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ ในห้องเรียน ใช้วิดีโอเป็นตัวเปิดประเด็นเพื่อกระตุ้นความสนใจ จัดอบรมให้ครูมีทักษะการผลิตวิดีโอ สั้น กระชับเข้าใจง่าย (ความยาว 5-10 นาที) และสนับสนุนการใช้แหล่งวิดีโอคุณภาพสูง ส่งเสริมให้ครูและนักเรียน ร่วมกันผลิตวิดีโอ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและความภูมิใจ และกระตุ้นให้นักเรียนหาข้อมูลเพิ่มเติม/แสดงความคิดเห็นจากวิดีโอ

4. แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัล แนวทางการส่งเสริมมุ่งเน้นการใช้แพลตฟอร์มเพื่อพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ และการตั้งคำถาม ส่งเสริมให้ครูเลือกใช้แพลตฟอร์มห้องเรียนดิจิทัลที่หลากหลาย เพื่อรองรับกิจกรรมเชิงคิดและการระดมความคิดแบบเรียลไทม์ และใช้ Facebook Group/LINE OpenChat เป็นพื้นที่สำหรับการตั้งคำถามและถกเถียงอย่างไม่เป็นทางการ เน้นการใช้คำถามปลายเปิด โจทย์ไม่มีคำตอบเดียว กรณีศึกษา และสถานการณ์จริง/ข่าวสารปัจจุบัน เป็นจุดเริ่มต้นในการอภิปราย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และให้เหตุผลเชิงตรรกะ ควรเน้นการอบรมครูให้ใช้เทคนิคการสอนที่เน้นการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ เพื่อให้นักเรียนมีเวลาคิดอย่างลึกซึ้งก่อนการแบ่งปันความคิดเห็น ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็น ผู้อำนวยการเรียนรู้มากกว่าการเป็นผู้บรรยาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมและมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ เช่น YouTube, Google Classroom หรือ Facebook Group โดยควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์ และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้แพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ห้องเรียนดิจิทัลโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลสำหรับครู สนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ และพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียร พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ครูทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านการนิเทศติดตาม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนหรือระหว่างโรงเรียน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาระบบการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มอย่างเป็นรูปธรรม สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาเทคโนโลยี รวมถึงพัฒนาระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้ดิจิทัล

แพลตฟอร์มของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครูและผู้บริหารอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อประเมินว่าแพลตฟอร์มแต่ละประเภทมีผลต่อการเรียนรู้ในเชิงปริมาณอย่างไร และใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางการเลือกแพลตฟอร์มให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม เช่น ทัศนคติของครู ผู้เรียน ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และการสนับสนุนจากครอบครัวหรือชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กฤษพร อยู่สวัสดิ์. (2563). *แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

กุศลิน ยิ้มแก้ว. (2565). การพัฒนาสื่อดิจิทัลวิดีโอร่วมกับการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีความสุข. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 12*(2), 1-10.

เก๋ ทองสอาด, สถิรพร เชาวน์ชัย, และ กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์. (2567). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7*(2), 1-15.

แก้วอาภา จินตนา. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

จิตราภรณ์ ชั่งกริส. (2559). *การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ตามแนวคิด Flipped Classroom เรื่อง การตรวจร่างกายรายวิชาการประเมินภาวะสุขภาพ.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ธัญญลักษณ์ สวัสดี, และคณะ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการสร้างแบบจำลองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชดอก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทับท้อน. *วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 5*(2), 241–252.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พัชรินทร์ ชินสาร, วุฒิชัย เจริญสมบัติ, และ กาญจนา กิจชวลิศ. (2560). ผลการใช้อินโฟกราฟิกร่วมกับกระบวนการเรียนแบบสืบเสาะ ที่มีต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของโลก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 7*(2), 16–28.

ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10).* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ภานุพงศ์ ทองน้อย, และ มนตรี แสนวิเศษ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพร้อมในการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 10*(1), 163-176.

ภิญโญ รัตนพันธ์. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับเว็บโต้ตอบแบบทันที ที่มีต่อทักษะการโต้แย้งและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

วรภินท์ ชววิวัฒน์. (2566). *แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

วราภรณ์ ดำจุ้ย. (2560). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 25*(3), 125–136.

วรรณวิมล สุขศรี, สุมาลี ชัยเจริญ, และ อำนวย เลิศชยันตี. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 12*(3), 11-20.

วันวิวาห์ จำปาทอง. (2566). *รูปแบบและกลยุทธ์ TikTok เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กประถมศึกษา (อายุ 10-12 ปี).* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์. (2562). *การออกแบบเกมการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนเรื่องสถิติ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศิรยศ มหาขันธ์. (2563). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องบนแพลตฟอร์มออนไลน์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศุภร ดอนปรู. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566 – 2570).* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2564). *แนวทางในการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 297 - 308 ISSN 2985-2137 (Online)

Development of DR-TA : Directed Reading-Thinking Activity to Promote Academic Achievement of Mathayom 1 Students

Natthawadi Weibel [1*], Phusit Bunthongtheng [2] and Surakarn Janghan [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education, Rajabhat MahaSarakham University.

* Corresponding author. E-mail: preaweng02@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop a DR-TA learning activity that promotes academic achievement of Mathayom 1 students with efficiency according to the criteria of 75/75, 2) compare the academic achievement of students learning with DR-TA learning activities before and after learning, and 3) study students' satisfaction with DR-TA learning activities that promote academic achievement. The sample consisted of 36 Mathayom 1 students of Lampao Wittayakhom School in the second semester of the 2023 academic year, using the cluster random sampling technique. The research instruments were 1) a DR-TA learning management plan, 2) a 30-item Mathayom 1 student academic achievement test, and 3) a questionnaire on students' satisfaction with DR-TA learning activities. The statistics used in data analysis were percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation ($S.D.$), and one-group t-test (t-Dependent).

The research results found that 1) DR – TA learning activities to promote academic achievement of Mathayom 1 students were effective at 79.17/80.37, which was in accordance with the specified criteria. 2) Students who organized DR – TA learning activities that promoted academic achievement after studying were significantly higher than before studying at a statistical level of .05. 3) Students had the highest level of satisfaction with DR – TA learning activities that promoted academic achievement ($\bar{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.10).

Keywords: DR – TA learning activities, learning achievement.

Received 16 July 2026; Revised 9 August 2026; Accepted 11 August 2026

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ณัฐวดี ไวเบิล [1*], ภูษิต บุญทองเถิง [2] และ สุรกานต์ จังหาร [3]
[1, 2, 3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
***** Corresponding author. E-mail: preaweng02@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนลำปาววิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 36 คน โดยใช้เทคนิคการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการ เรียนรู้แบบ DR – TA สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) และสถิติทดสอบค่าก่อน–หลังทดลองแบบกลุ่มเดียว (t-Dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17 /80.37 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่จัดกิจกรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.10)

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาษาเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร เจรจาต่อรองเพื่อการแข่งขันและความร่วมมือ ทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อ กันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีความเข้าใจและภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทย สามารถ ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย ไปสู่สังคมโลก นอกจากนี้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นใน ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งนิยมใช้เป็นภาษาที่สอง และเป็นเครื่องมือที่สำคัญใน การติดต่อสื่อสารและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน เพราะเป็นสิ่งที่สื่อความหมายที่ สำคัญของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากความสำคัญของภาษาอังกฤษดังกล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มี การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศให้แก่ นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานความเป็น มนุษย์ สร้างศักยภาพในการคิด และการทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยมีความคาดหวังว่าเมื่อนักเรียน เรียนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา นักเรียนจะมีความรู้ ความสามารถในการรับและส่งสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในการเรียนภาษาอังกฤษต้องอาศัยทักษะที่สำคัญได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะ การอ่าน และทักษะการเขียน และหนึ่งประเด็นที่สำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษนั้นต้องมีความเข้าใจภาษาที่ถ่ายทอด ไม่ว่าจะเป็นการพูด หรือการสื่อสารในข้อความต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของ ทักษะการอ่าน ถือเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษมากกว่าทักษะอื่นๆ เนื่องจาก ผู้เรียนสามารถเอาทักษะการอ่านไปใช้การรับส่งสารและข้อมูลไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ การพัฒนาทักษะการอ่าน

ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนภาษาอังกฤษทักษะการอ่าน ถือเป็นทักษะที่สำคัญเป็นพื้นฐานสำหรับทักษะอื่นๆ ต่อไป (นงเยาว์ ทองกำเนิด, 2558) กล่าวว่าการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลต่างๆ ทั่วโลก ทำให้ผู้อ่านมีความสุขมีความหวังและมีความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นความต้องการ ของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ใน การพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพ ชีวิตทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และมีความอยากรู้อยากเห็น ทักษะการอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เพราะบุคคลมีความจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาของมนุษย์ จึงถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาหาความรู้ให้มีประสิทธิภาพทำให้ เข้าใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องจากบทความและเอกสารที่ปรากฏในสื่อทั่ว ๆ ไปที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านรวมทั้งจับใจความสำคัญได้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการอ่าน ถ้าอ่านแล้วไม่เข้าใจ จับใจความเรื่องที่อ่านไม่ได้ก็อาจกล่าวได้ว่าการอ่าน ที่แท้จริงยังไม่เกิดขึ้นและการอ่านในลักษณะนี้จึงเป็นได้แค่เพียงเห็นตัวหนังสือปรากฏอยู่บน หน้ากระดาษเท่านั้นไม่สื่อความหมายใด ๆ นอกจากจะทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์แล้วยังไม่ได้อะไรจากการอ่านอีกด้วย ดังนั้นในการอ่านทุกระดับผู้อ่านต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านจับใจความสำคัญได้ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านเต็มที่ จึงเป็นความจำเป็นของครูที่จะต้องศึกษาวิธีการสอนวางแผนในการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้จาก การอ่านและนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านแบบ DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ซึ่งพัฒนาขึ้นจาก สตอฟเฟอร์ (Stauffer, 1976) เป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่สามารถนำไปใช้กับการสอนอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีขั้นตอนที่กระตุ้นให้ นักเรียนคิด คาดเดาและมีกิจกรรมตรวจสอบการคาดเดาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ท้าทายความสามารถนักเรียน จากงานวิจัยของปิยาภรณ์โคตรชมภูนภาทรัพย์ เลิศปรีดากรและรพีพร สร้อยน้ำ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยกลวิธีการสอน อ่านแบบ D-R-T-A พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.74 คิดเป็นร้อยละ 24.35 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 28.74 คิดเป็นร้อยละ 71.85 การศึกษาเจตคติต่อกลวิธีการสอนอ่านแบบ D-R-T-A สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมนักเรียนมีเจตคติในระดับค่อนข้างดี โดยมีค่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.60 สอดคลองกับการวิจัยของศรีสุดา รอดเจริญ (2554) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝกทักษะการอานจับใจความดวยกลวิธี D-R-T-A กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 1 ผลการพัฒนาพบวา แบบฝกทักษะการอานจับใจความภาษาอังกฤษดวยกลวิธี D-R-T-A มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 84.05/83.25 ซึ่งสูงกวาเกณฑ 80/80 ที่ตั้งไว และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)โรงเรียนลำปาววิทยาคม สังกัดองค์การบริการส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งมีสภาพบริบทเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ตั้งอยู่ชานเมืองก็ประสบปัญหาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษเช่นกัน โดยได้ศึกษาจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 3 จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นผู้ดำเนินการจัดสอบ ในปีการศึกษา 2565 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.19 จากคะแนนทั้งหมด 100 คะแนน ต่ำกว่าระดับประเทศ7.23 และในปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.33 เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบปีการศึกษา 2564และปีการศึกษา 2565 ปรากฏว่ามีผลค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำลง 11.14 และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายสาระพบว่าสาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก และภาษาและวัฒนธรรมตามลำดับ (วิชาการโรงเรียนลำปาววิยาคม, 2564)

สภาพปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษายังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ให้เหมาะสมตามบริบท และส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาเพื่อการสื่อสารให้สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรศึกษาบริบทของโรงเรียน ศึกษาขั้นตอนการทำกิจกรรมที่มีรูปแบบ วิธีการหรือเทคนิคที่เหมาะสมกับการพัฒนานักเรียนด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มีทักษะหนึ่งที่สำคัญที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียนเมื่อมีการทดสอบ คือ ทักษะการอ่าน (Reading Skill) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการพัฒนาความรู้สร้างประสบการณ์ ด้านความรู้ ความจำ ทักษะคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินคุณค่าในการเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง แม้ว่าการอ่านจะเป็นทักษะที่ซับซ้อนแต่เป็นทักษะที่ช่วยฝึกสมาธิเป็นอย่างดี ในขณะที่นักเรียนได้อ่านหมายความว่าถ้านักเรียนได้อ่านหนังสือบ่อย ๆ ก็จะเกิดสมาธิสูงขึ้น การอ่านหนังสือหลากหลายชนิดจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้

เกี่ยวกับโลกรอบตัว สถานที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดประสบการณ์ทางด้านการเรียนรู้ที่หลากหลาย อีกทั้งยังช่วยสร้างคลังความรู้ของคำศัพท์ใหม่ ๆ ค้นพบโครงสร้างของประโยค และพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น นักเรียนที่อ่านหนังสือบ่อย ๆ จึงสามารถสอบได้คะแนนสูง นอกจากนี้การอ่านนั้นยังช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ทุกคน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งในด้านการศึกษาการงานอาชีพ การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การอ่านที่ดีมีประสิทธิภาพนั้นมิใช่แต่เพียงผู้อ่านสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องรวดเร็วเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจ (Comprehension) สามารถจับใจความสำคัญในเรื่องราวหรือสาระสำคัญของเนื้อหาที่อ่านด้วย เนื่องจากการอ่านมิใช่เพียงการตีความหมายจากตัวอักษรเท่านั้นแต่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษร และกระบวนการภายในสมอง ดังนั้นผู้อ่านต้องใช้ความคิดเพื่อสร้างความหมายโดยการนำเอาความรู้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านออกมาช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่าน และความเข้าใจที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงพื้นฐานความรู้เดิมให้สอดคล้องกับข้อมูลที่อ่าน (วันเพ็ญ, 2557) ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ในวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นนักอ่านที่ดี และสามารถนำไปพัฒนาเพื่อต่อยอดได้ ดังนั้นการอ่านจึงเป็นเครื่องมือในการรับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญมากเพราะเป็นการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นทักษะที่จะต้องใช้มากที่สุดในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมสร้างความคิดและประสบการณ์ (ดุษฎี นาหาร, 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเร่งรัดพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ (Reading Comprehension) เพื่อเป็นพื้นฐานด้านการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีระบบทางด้านความคิด เกิดประสบการณ์ด้านการรับข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ จากการอ่านภาษาอังกฤษไปเชื่อมโยงสู่กระบวนการของทักษะการพูด และทักษะการเขียนได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงปัญหาของนักเรียน จึงต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนลำปาววิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง รวมนักเรียน 76 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนลำปาววิทยาคม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวนนักเรียน 36 คน โรงเรียนลำปาววิทยาคม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การสอนแบบ DR – TA ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating scale จำนวน 10 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ใช้เนื้อหารายวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา มาตรฐานและตัวชี้วัด และคู่มือครูและหนังสือเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเนื้อสอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.4 ศึกษาแนวคิดและขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่างที่เกี่ยวข้อง

3.5 ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 6 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง (ไม่รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

3.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

3.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.8 ดำเนินการสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบวัดเพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

3.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น

3.10 นำผลการประเมินที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ชนิดตัวเลือก 5 ระดับ

3.11 นำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ และเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ ตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนลำปาววิทยาคม โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา สาระสำคัญ ตัวชี้วัด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 ศึกษาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และผลการเรียนรู้ตามคู่มือหรือแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.3 ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ศึกษาการประเมินการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย วิธีการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์และการสร้าง ข้อสอบแบบเลือกตอบ (ไพศาล วรคำ, 2565, น. 241-243)

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และจำนวนข้อสอบที่ต้องการ เพื่อให้ครอบคลุมสัมพันธ์กับเนื้อหา จำนวนข้อสอบที่สร้างขึ้นและข้อสอบที่ต้องการ โดยสร้างเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 จำนวน 45 ข้อ และเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ

4.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ด้านภาษาและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.6 นำแบบทดสอบที่แก้ไขแล้วพร้อมแบบประเมินคุณภาพของข้อสอบที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าวัดได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Object Congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

4.7 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้มาวิเคราะห์มาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC (ไพศาล วรคำ, 2564, น. 269) เลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 เพื่อนำไปทดลองใช้คุณภาพของข้อสอบ ซึ่งผลการประเมินมีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00

4.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการแก้ไขแล้วพิมพ์เป็นฉบับทดลองและนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 34 คนโรงเรียนลำปาววิทยาคม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

4.9 นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด ไม่ตอบ หรือตอบเกิน 1 ตัวเลือกให้ 0 คะแนน

4.10 วิเคราะห์คะแนนเพื่อหาค่าความยาก (P) โดยมีเกณฑ์ 0.20 – 0.80 และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อสอบ (B) โดยมีเกณฑ์ 0.20 – 1.00 โดยใช้วิธีของเบรนแนน (Discrimination Index B) (ไพศาล วรคำ, 2564, น. 306) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์มาไว้ใช้จริง 30 ข้อ

4.11 นำผลจากการวิเคราะห์คะแนนมาคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ไว้ จำนวน 30 ข้อ ให้คลอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.63 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.63 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

4.12 ดำเนินการจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจำนวน 30 ข้อ เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จริง กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ DR-TA ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ และวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้อง

5.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อเป็นกรอบในการนิยามสำหรับรายการสอบถามและออกแบบโครงสร้างแบบสอบถามตามชนิดของแบบสอบถาม

5.3 กำหนดรายการสอบถามและสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อย

5.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

5.5 วิเคราะห์ความสอดคล้อง IC (Index of Item Congruence) ของข้อคำถามทุกข้อ จำนวน 15 ข้อ โดยพิจารณาเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าจริงระหว่าง 0.60 – 1.00

5.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในครั้งต่อไป

6. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ DR-TA โดยผู้วิจัยอธิบาย ชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับข้อตกลง และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้

6.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แล้วเก็บคะแนนไว้เปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียน

6.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ DR-TA จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง

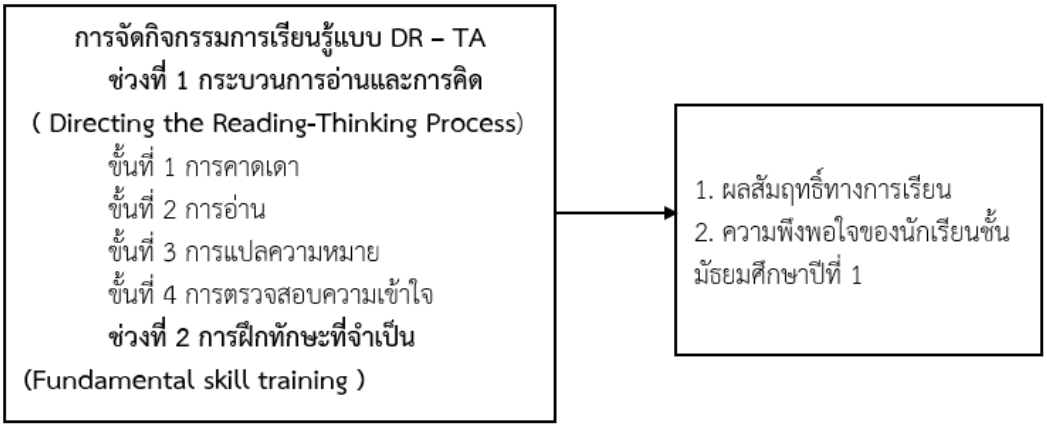
6.4 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อ)

6.5 ดำเนินการวัดความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ DR-TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	$S.D.$	ร้อยละ
ระหว่างเรียน	36	120	3420	95.00	4.68	79.17
หลังเรียน	36	30	868	24.11	2.01	80.37

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17/80.37ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยมีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) มีคะแนนค่าเฉลี่ย 95.00 คิดเป็นร้อยละ 79.17และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.11คิดเป็นร้อยละ 80.37

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนกับหลังเรียน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

กลุ่มทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	$S.D.$	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	30	516	14.33	2.00	27.77	0.00**
หลังเรียน	30	868	24.11	0.85		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 2 ส่วนระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน แสดงว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัด กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจ		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผลความพึงพอใจ
1	นักเรียนพอใจการจัดเตรียมการสอนของครู	4.58	0.58	มากที่สุด
2	นักเรียนพอใจบรรยากาศในการเรียน	4.54	0.72	มากที่สุด
3	นักเรียนพอใจ สื่อ อุปกรณ์ ที่ครูจัดเตรียมมีความเหมาะสม	4.75	0.44	มากที่สุด
4	นักเรียนชอบเนื้อหามีความทันสมัยสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.63	0.58	มากที่สุด
5	ฉันประทับใจที่ได้สรุปเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง	4.67	0.56	มากที่สุด
6	ฉันภูมิใจที่ได้ฝึกอ่านอย่างละเอียด และหาคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง	4.83	0.38	มากที่สุด
7	นักเรียนชอบที่ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง	4.29	0.46	มาก
8	ฉันมีความสุขที่ได้อ่านและจดบันทึกประเด็นสำคัญด้วยสำนวนและภาษาของตนเอง	4.54	0.51	มากที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผลความพึงพอใจ
9	ฉันชื่นชอบและมีความสุขในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.38	0.71	มาก
10	ฉันภูมิใจที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้น	4.58	0.50	มากที่สุด
โดยรวม		**4.58**	**0.10**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความพึงพอโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.10) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ฉันภูมิใจที่ได้ฝึกอ่านอย่างละเอียด และหาคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.83, $S.D.$ = 0.38) 2) นักเรียนพอใจ สื่อ อุปกรณ์ ที่ครูจัดเตรียมมีความเหมาะสม($\bar{X}$ = 4.75, $S.D.$ = 0.44) และ 3) ฉันประทับใจที่ได้สรุปเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง($\bar{X}$ = 4.67, $S.D.$ = 0.56)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุป และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17 /80.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 แสดงให้เห็นว่า เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดการปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ตลอดการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบDR – TA มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนมีการอ่านอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบ DR – TA เป็นการฝึกอ่านที่เป็นขั้นตอนทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องนั้นๆอย่างชัดเจน อีกทั้งเป็นการคัดเลือกเนื้อเรื่องที่นักเรียนไม่เคยอ่านมาก่อนจึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ซึ่งครูและนักเรียนได้อ่านไปพร้อมๆกัน (Snowball and Diane, 2005) อันกระตุ้นความอยากเรียนรู้ของนักเรียน และทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่าน อาจกล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบดี DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนกระบวนการอ่านได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นจากการกระบวนการอ่านและคิด (Directing Reading-Thinking Process) โดยครูให้นักเรียนฝึกการคาดเดา อ่าน แปลความหมายและตรวจสอบความเข้าใจ ในช่วงที่ 1 จากนั้นในช่วงที่ 2 การฝึกทักษะที่จำเป็น ซึ่งเป็นช่วงของการรวบรวมข้อมูลหลังจากการอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมด และทบทวนความเข้าใจในการอ่านเพื่อเป็นการเสริมทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนให้ถูกต้อง และแม่นยำมากขึ้น (Tierney et al.,1995) ทั้งนี้การสอนการอ่านจับใจความโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดี DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity ที่สอนให้ผู้เรียนอ่านความทีละย่อหน้าทีละขั้นตอนนั้นสอดคล้องกบหลักการอ่านดังที่ แววมยุรา เหมือนนิล (2553) กล่าวไว้ว่า การอ่านของเรื่องใดเรื่องหนึ่งควรเริ่มต้นจากการอ่านจับใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้าให้ได้ถูกต้องก่อน เพราะข้อความตอนหนึ่งหรือยอหน้าหนึ่ง แม้มีใจความหลายอย่าง แต่จะมีใจความสำคัญที่สุดเพียงใจความเดียว ถ้าเรื่องหนึ่งมีหลายยอหน้า ย่อมแสดงว่ามีใจความสำคัญหลายประเด็น เมื่อนำประเด็นสำคัญในแต่ละย่อหน้ามาพิจารณาร่วมกันแล้ว จะทำให้สามารถจับแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญที่สุดของเรื่องทั้งหมดได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Grabe (2009) ที่กล่าวไว้ว่า กลวิธีการอ่านแบบดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity) สามารถส่งเสริมผู้เรียนในเรื่องของกระบวนการปรับตัว (Monitoring) และการที่ผู้เรียนร่วมการคาดเดาและร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกบเรื่องที่อ่าน เป็นการส่งเสริมผู้เรียนในด้านการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่องและความสามารถในการประเมินเนื้อเรื่องที่อ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขวัญฤทัย มุลทาทอง (2560) ได้ศึกษาเรื่องผลการสอนด้วยวิธีดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed ReadingThinking Activity) เสริมด้วยวิธี Story Impression และการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น โดยไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกวาก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ศุภวัทน อิหม่ำเหม (2554) ที่ไดศึกษาความสามารถในการอานจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 6

โรงเรียนบ้านพรุชิง จังหวัดสงขลา โดยใช้เทคนิคการสอนอานแบบ D-R-T-A พบวาผลการทดสอบหลังเรียนสูงกวากอนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคลองกับ นอกจากนี้นักศึกษาชาวตางประเทศ สตอหล (Stahl. 2003: Online) ทดลองสอนอานดวยกลวิธี D-R-T-A เพื่อพัฒนาการอานไดขอคนพบเหมือนกันคือนักเรียนที่ไดรับการสอนดวยกลวิธี D-R-T-A มีผลสัมฤทธิ์ดานการอานดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่โดยการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA จนครบทุกกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีเทคนิควิธีการในการอ่านแบบ DR – TA เพิ่มขึ้นตามลำดับ ด้วยเหตุนี้เป็นผลมาจากผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริงและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาและข้อคำถามที่ต้องการทราบเพื่อใช้ประโยชน์ในการหาคำตอบและเหตุผลในจุดสำคัญของเรื่องที่อ่านต่าง ๆ ด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง อีกทั้งยังนำมาถ่ายทอดและนำเสนอเพื่อวิจารณ์ข้อมูลและแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นด้วยตนเองจนทำให้เกิดการพัฒนาทักษะติดตัว และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ผู้เรียนได้ฝึกกลวิธี การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของบทอ่าน รวมทั้งผู้อ่านยังได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกคิดที่ซับซ้อน ผู้อ่านจำเป็นต้องอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจความคิดของผู้แต่ง การอ้างอิงและการเชื่อมโยงความคิดและข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนประสิทธิภาพใน การอ่านดีกว่าการอ่านโดยไม่ได้ตั้งคำถามเอาไว้ล่วงหน้า จะทำให้การอ่านไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าต้องการอะไรหลังการอ่าน อ่านแล้วอาจจะจับจุดสำคัญหรืออ่านไปแล้ว ได้อะไรหรือไม่ แต่ถ้ามีการใช้คำถามจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดจากคำถามและพยายามหาคำตอบเมื่อผู้สอนถาม ดังนั้นการใช้คำถามจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนอ่านอยู่ในขอบเขตที่ตั้งไว้ แล้วจะทำให้เข้าใจสิ่งที่อ่านมากขึ้น แนวคิดของธีรวัฒน์ แสงศรี (2560) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลที่เกิดจากการเรียนการสอน การฝึกฝน และประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน แล้วมีการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณหรือคุณภาพของความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม หรือลักษณะทางจิตใจ ซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ และสอดคล้องกับ ภูวภัทร อ่ำองอาจ (2561) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน หลังจากจบการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สามารถวัดผลโดยการใช้เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ เช่น แบบทดสอบวัดความรู้ซึ่งต้องอยู่ในขอบเขตของเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ในการตอบคำถามเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ตามที่ระบุไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินระดับความสามารถของผู้เรียนได้และสอดคล้องกับกับ อุไรวรรณ สีชมพู (2542) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอานภาษาอังกฤษและแรงจูงใจที่ไดรับการสอนอานด้วยกลวิธี D-R-T-A ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 3 โรงเรียนหลวงพอคลองดานอนุสรณ จังหวัดสมุทรปราการ เปรียบเทียบกับนักเรียนที่ไดรับการสอนอานตามคูมือครู พบวา กลุมที่ไดรับการสอนด้วยกลวิธี D-R-T-A มีความเข้าใจในการอานสูงกวากลุมที่ไดรับการสอนอานตามคูมือครูอยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้นักศึกษาชาวตางประเทศ เชน แมนสยา (Mansyah. 2012: Online) อีรเลียนา (Erliana. 2011: Online) เอล-โคมีย(El-Koumy. 2006: Online) และ สตอหล (Stahl. 2003: Online) ทดลองสอนอานดวยกลวิธี D-R-T-A เพื่อพัฒนาการอานไดขอคนพบเหมือนกันคือนักเรียนที่ไดรับการสอนดวยกลวิธี D-R-T-A มีผลสัมฤทธิ์ดานการอานดีขึ้นอยางมีนัยสำคัญ

3. จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อ กิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องผู้วิจัยได้นำวิธีการเรียนรู้แบบ แบบ DR – TA มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เกิดการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้เข้าใจมากขึ้น สนใจใฝ่เรียนรู้ในการเรียน สนุกและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งได้นำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน กระตุ้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยสื่อแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจและทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยและให้คำปรึกษาในระหว่างกิจกรรมการอ่านอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนได้รู้จุดที่ต้องไปพัฒนาตนเองต่อไป รวมทั้งคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยความเอาใจใส่ระหว่างการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนด้วย เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแบ่งปันสิ่งที่ได้อ่านในการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกและมั่นใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับระดับความพึงพอใจสูงสุดของนักเรียน ดังนี้ ความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ฉันภูมิใจที่ได้ฝึกอ่านอย่างละเอียด และหาคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง

2) นักเรียนพอใจ สื่อ อุปกรณ์ ที่ครูจัดเตรียมมีความเหมาะสม และ 3) ฉันประทับใจที่ได้สรุปเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิติวรดา พิมพานนท์ (2560) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประโยชน์อย่างมากและมีลำดับความชัดเจนจากเรื่องที่ได้อ่าน ผู้เรียนสามารถอ่านและตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า อ่านโดยรู้จุดหมายหรือจับได้ความสำคัญ เพื่อทำให้เข้าใจขอบเขตของเรื่องที่อ่านได้อย่างมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17 /80.37 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่จัดกิจกกรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การกิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นครูผู้สอนต้อง คอยช่วยเหลือชี้แนะหรืออธิบายในการทำกิจกรรมให้นักเรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งอาจทำให้การเรียนการ สอนเกินเวลาที่กำหนด ในกรณีที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ จึงต้องมีการอธิบายหรือยกตัวอย่างเพิ่มเติม ซึ่งครูอาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม โดยอาจให้ทำแบบฝึกหัดบางส่วนและนำไปฝึกในชั่วโมง ต่อไปได้

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความสนุกสานและกระตือรือร้นในการ อ่าน ดังนั้นการเลือกเนื้อหาที่นำมาให้นักเรียนอ่านควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน และ เนื้อเรื่องไม่ควรยาวหรือยากจนเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และนอกจากนี้ สื่อที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ อาทิ เกม จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น และมีความ สนุกสนานอยากทำกิจกรรมนั้นอีก

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ควรให้นักเรียนอ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วตอบคำถาม เนื่องจากนักเรียนจะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการเริ่มอ่านและจับใจความในบทอ่านเรื่องใหม่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ DR – TA ร่วมกับวิธีการเรียนรู้วิธีอื่นๆ หรือเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากวิธีการใช้ DR – TA กับวิธีการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์หาผลลัพธ์และประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้

2.2 ควรศึกษาวิธีการส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษร่วมกับวิธีอื่น ๆ เช่น เทคนิคกลุ่มร่วมมือ, การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT, CIRC, TGT, TAI, และแผนผังความคิด เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาผลลัพธ์ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ DR – TA ร่วมกับ เพื่อวิเคราะห์ถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพาณิช.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กลุ่มบริหารงานวิชาการโรงเรียนลำปาววิทยาคม. (2556). *รายงานสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.* กาฬสินธุ์ : โรงเรียนลำปาววิทยาคม.

ขวัญฤทัย มูลทาทอง. (2560). *ผลการสอนด้วยวิธีDR-TAเสริมด้วยวิธีStory Impressionและการใช้คำถาม5W1Hต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

ฐิติวรดา พิมพานนท์. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

อุดร วิชัยวงษ. (2552). *ผลการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข่าใจภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษา ปที่ 6 โดยกลวิธี DR-TA.* (การศึกษาคนควาอิสระหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ธีรวัฒน์ แสงศรี. (2560). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดของโพลยา ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี).

ไพศาล วรคำ. (2565). *การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9).* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ปิยาภรณ์ โคตรชมพู. (2555). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ เข้าใจโดยกลวิธีการสอนอ่านแบบ DR-TA สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

ศุภวัทน อิหม่ำเหม. (2554). *การศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 6 โดยใชเทคนิคการสอนอานแบบ DR-TA.* (วิทยานิพนธศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลา).

อุไรวรรณ สีชมพู. (2542). *การเปรียบเทียบความเข่าใจและแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 3 ที่ไดรับการสอนอ่านดวยวิธี DR-TA กับการสอนอ่านตามคู่มือครู.* (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

El-Koumy, Abdel Salam Abdel Khalek. (2006). *The Effects of the Directed ReadingThinking Activity on EFL Students, Referential and Inferential Comprehension*. Retrieve and Inferential Comprehension.

Erliana, Santi. (2011). *Improving Reading Comprehension Through Directed Reading-Thinking Activity (DRTA) Strategy.* New York: Cambridge University Press.

Grabe, W. (2009). *Reading a Second Language: Moving from Theory to Practice*. New York: Cambridge University Press.

Mohammad Hussein Hamdan. (2014). KWL-Plus Effectiveness on Improving Reading Comprehension of Tenth Graders of Jordanian Male Students. *Journal Talal Abd Al- Hameed Al, 4*(11), 2278-2288.

Odwan. (2012). *The Effect of the Directed Reading Thinking*. New York: Cambridge University Press.

Snowball & Diane. (2005). *Teaching Comprehension 6-9: An Interactive Professional Development Course.* Australia: Australian United States Services in Education.

Stauffer, Russell G. (1976). *Teaching Reading as a Thinking Process*. New York: Harper and Row.

Tierney, Robert J., John E. Readence and Ernet L. Dishner. (1995). *Reading Strategies and Practices. 3rd ed.* Massachusetts: Allyn and Bacon.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 309 - 321 ISSN 2985-2137 (Online)

Developing math problem solving skills on fractions using SSCS Learning Management Together with Math Games for Mathayom 1 Students

Thanasawat Chinphet [1*], Phusit Bunthongtheng [2] and Thanyaluck Khechornphak [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education, Rajabhat MahaSarakham University.

* Corresponding author. E-mail: 658010180119@rmu.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this experimental research were to 1) develop learning activities using SSCS learning management together with effective mathematics games according to the 70/70 criterion 2) compare achievement in mathematics on the subject of fractions between before and after studying. Study 3) Compare skills Solving students' math problems on fractions compared to the 70 percent criteria and 4) studying students' satisfaction with learning using the SSCS learning management together with math games. The sample group was 24 Mathayom 1 students at Srisawat Wittaya Municipal School, 2nd semester, academic year 2023, obtained by random sampling. Research tools include 1) learning management plans, 2) academic achievement tests, 3) mathematics problem-solving skills tests, and 4) satisfaction questionnaires. Statistics include percentages, means, and standard deviations. and t-test statistics

The results of the research found that 1) learning activities using SSCS learning management together with mathematics games has an efficiency value of 78.30/81.27, meeting the specified criteria. 2) Students who study using SSCS learning management together with math games. There is a higher learning achievement after studying than before studying, with statistical significance at the .05 level. 3)Students have mathematics problem solving skills higher than the 70% threshold, with statistical significance at the .05 level, and 4) Students were overall satisfied with the learning activities using SSCS learning management together with mathematics games at the highest level.

Keywords: SSCS learning management combined with games, learning achievement, math problem solving skills on fractions.

Received 16 July 2026; Revised 9 August 2026; Accepted 11 August 2026

การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ธนาสวัสดิ์ ชินเพ็ชร [1*], ภูษิต บุญทองเถิง [2] และ ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์ [3]
[1, 2, 3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
***** Corresponding author. E-mail: 658010180119@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศษส่วน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ของนักเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.30/81.27 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกม, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้, ทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน การสร้างสังคมและชาติที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีในโลกศตวรรษที่ 21 เป็นมิติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมันเกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงในการพัฒนาทุกด้านของชีวิตประจำวัน ดังนั้น การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการนี้ เพราะมันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเข้าใจที่จำเป็นในการเติบโตและปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในประเทศไทย เราเห็นความสำคัญของการสร้างพื้นฐานการศึกษาที่แข็งแรงและมีคุณภาพ เพื่อให้คนไทยสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่ โดยการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้สะดวกสบายทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูง เช่นการเข้าถึงการศึกษามีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมสำหรับทุกคน การพัฒนาการเรียนรู้ที่ให้เน้นการสร้างทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการทำงาน รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศไทยเพื่อให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นเรื่องสำคัญอย่างแท้จริง เนื่องจากมีผลต่อการเติบโตและความเจริญของประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกและให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบัน และอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องของตัวเลข การคิดคำนวณ โดยอาศัยหลักการและเหตุผลทางคณิตศาสตร์ด้วยทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ วัตถุประสงค์ในการเรียนคณิตศาสตร์ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสมเหตุสมผลในการแก้ปัญหา มีความรู้ความเข้าใจคณิตศาสตร์และทักษะในการคิดคำนวณ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และแสดงความคิดออกมาอย่างมีระเบียบชัดเจนและรัดกุมรู้คุณค่าของคณิตศาสตร์ และมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ สามารถนำประสบการณ์ทางด้านความรู้ความคิด และทักษะที่ได้จากการเรียนคณิตศาสตร์ไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการเรียนคณิตศาสตร์จึงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาด้านความคิด ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหา และสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์วางแผนตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งคณิตศาสตร์ยังใช้เป็นเครื่องมือที่นำความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานของการค้นคว้าวิจัยทุกประเภทอันก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง เป็นที่ยอมรับกันว่าคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ ทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาการคิด สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด นั่นคือ คณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อการวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการ (2551)

จากการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จังหวัดมหาสารคาม ทำให้พบว่าผู้เรียนขาดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ ทำให้การเรียนการสอนของผู้เรียนไม่สามารถดำเนินและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้เท่าที่ควร โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกรดเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 (รายงานประเมินตนเอง SAR โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยายา, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการแก้ไขปัญหาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น การให้นักเรียนฝึกคิดแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ SSCS เป็นการสอนการแก้ปัญหาซึ่งการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะการแก้ปัญหาใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มุ่งให้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้นำเสนอปัญหาและเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนคิดและค้นคว้าด้วยตนเองรวมทั้งมุ่งเน้นให้นักเรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน ดำเนินการแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อค้นหาคาตอบของปัญหา ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการแยกแยะประเด็นของปัญหาขั้นตอนที่ 2 เป็นการวางแผนและการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาจัดกระทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและสื่อสารกับคนอื่นได้ และขั้นตอนที่ 4 เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้ปัญหา การให้นักเรียนฝึกคิดแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ SSCS ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้ เพราะลำดับ ขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ SSCS ในแต่ละขั้นตอนล้วนมีความสำคัญในการหาคำตอบที่ถูกต้องของปัญหาและส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเกมทางคณิตศาสตร์ จึงถือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนรักวิชาคณิตศาสตร์และการนำเกมการเล่นมาใช้ในการวัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะช่วยตอบสนองความต้องการของเด็กตามหลักจิตวิทยา เพราะ “เกม” เป็นการเล่นที่มีการแข่งขันตามกฎ กติกา จึงทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจ จะรู้สึกชอบเล่นเกมต่าง ๆ เมื่อเด็กเรียนรู้มากขึ้น เกมที่เด็กเล่นก็จะซับซ้อนยิ่งขึ้นและเมื่อเด็กประสบผลสำเร็จในการเล่นเกมหนึ่ง ๆ ก็จะส่งผลให้เด็กมีโอกาสประสบผลสำเร็จในเกมต่อ ๆ ไป Pinter (1977) เกมทางคณิตศาสตร์ ช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดเหตุผลทางคณิตศาสตร์ ช่วยทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และสร้างพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์ที่ทันสมัย นักเรียนสามารถกำหนดแนวคิด การตัดสินใจ และยุทธวิธีของพวกเขาได้เอง Goldberg (1980) การใช้เกมคณิตศาสตร์ช่วยทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงานร่วมกัน และการวางแผนของการแก้ปัญหาของนักเรียน อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมคณิตศาสตร์ สามารถนำไปปรับการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ และสามารถพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดีขึ้น โดยเกมทางคณิตศาสตร์ จะเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจต่อนักเรียนจัดเป็นกิจกรรมที่เรียนรู้แล้วไม่เบื่อหน่าย ส่งผลต่อ

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ช่วยในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างสมเหตุสมผล ช่วยการสื่อสารและการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ และสร้างพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน Greisy Winicki Lanman (2005)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถและมีทักษะ การแก้โจทย์คณิตศาสตร์ดีขึ้น ได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริงสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนได้ทั้งยังเป็นการช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้นช่วยให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้มากขึ้นและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชคณิตศาสตร์เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประโยชน์จากวิชาคณิตศาสตร์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย 5 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร 2) โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา 3) โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย 4) โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และ 5) โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 11 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม 292 คน ที่มีความรู้ความสามารถใกล้เคียงกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 24 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบอัตนัยจำนวน 10 ข้อ

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 1 โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมใช้เวลา 12 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และกระบวนการวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา มาตรฐานและตัวชี้วัด และคู่มือครูและหนังสือเรียนรายวิชา ภาษาคณิตศาสตร์พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเนื้อสอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

3.3 ศึกษาคู่มือครูรายวิชาคณิตศาสตร์

3.4 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รู SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์

3.5 ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง (ไม่รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

3.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

3.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.8 ดำเนินการสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

3.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น

3.10 นำผลการประเมินที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ นำมาหาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ระดับคุณภาพ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ชนิดตัวเลือก 5 ระดับ

3.11 นำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ และเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ ตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา สาระสำคัญ ตัวชี้วัด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 ศึกษาหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และผลการเรียนรู้ตามคู่มือหรือแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.3 ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ศึกษาการประเมินการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย วิธีการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์และการสร้าง ข้อสอบแบบเลือกตอบ ไพศาล วรคำ (2565, น. 241-243)

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว้างสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และจำนวนข้อสอบที่ต้องการ เพื่อให้ครอบคลุมสัมพันธ์กับเนื้อหา จำนวนข้อสอบที่สร้างขึ้นและข้อสอบที่ต้องการ โดยสร้างเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 จำนวน 45 ข้อ และเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ

4.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษา และแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.6 นำแบบทดสอบที่แก้ไขแล้วพร้อมแบบประเมินคุณภาพของข้อสอบที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าวัดได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Object Congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

4.7 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้มาวิเคราะห์มาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC ไพศาล วรคำ (2565, น. 269) เลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 เพื่อนำไปทดลองใช้คุณภาพของข้อสอบ

4.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการแก้ไขแล้วพิมพ์เป็นฉบับทดลองและนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการคุมห้องสอบด้วยตนเอง

4.9 นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดไม่ตอบ หรือตอบเกิน 1 ตัวเลือกให้ 0 คะแนน

4.10 วิเคราะห์คะแนนเพื่อหาค่าความยาก (P) โดยมีเกณฑ์ 0.20 – 0.80 ค่าความยาก (P) มีค่าระหว่าง 0.22 – 0.39 และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อสอบ (B) โดยมีเกณฑ์ 0.20 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อสอบ (B) มีค่าระหว่าง 0.21 – 0.63 และค่าความเชื่อมั่นทั้งมีค่าเท่ากับ 0.93 เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์มาไว้ใช้จริง 30 ข้อ

4.11 นำผลจากการวิเคราะห์คะแนนมาคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ไว้ จำนวน 30 ข้อ ให้คลอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ก่อนนำไปทดลองใช้

4.12 ดำเนินการจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจำนวน 30 ข้อ เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้จริง

4.13 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องวิจัยในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างครั้งต่อไป

5. แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์เรื่อง เศษส่วน และกำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ ให้คลอบคลุมเนื้อหาและประเมินผลทางการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด

5.2 วิเคราะห์เนื้อหาในวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เศษส่วน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียนที่จะนำไปใช้วัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์เรื่อง เศษส่วน

5.3 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน เพื่อนำไปใช้ทดสอบหลังเรียน ซึ่งแบบวัดความสามารถเป็นชนิดอัตนัย จำนวน 15 ข้อ ใช้จริง 10 ข้อ

5.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ ที่ได้สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของแบบทดสอบอัตนัย จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5.5 นำแบบทดสอบ พร้อมแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

5.6 วิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบ กับจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 ไว้เพื่อนำไปทดลอง (Try Out) และหาคุณภาพของข้อสอบ และได้ค่าจริงเท่ากับ 0.80 - 1.00

5.7 นำแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการคุมห้องสอบด้วยตนเอง

5.8 นำแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน วิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบ โดยนำแบบทดสอบที่ได้จาก Try Out มาตรวจให้คะแนน ข้อถูกได้ 1 คะแนน ข้อผิด ข้อไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน หลังจากนั้นนำผลคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B)มีค่าระหว่าง 0.23 – 0.31 โดยใช้สูตรของเบรนแนน (Discrimination Index B) (ไพศาล วรคำ, 2565, น. 306) อีกทั้งหาค่าความยาก (P) มีค่าระหว่าง 0.71 – 0.79 และความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.92

5.9 คัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อ ให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ก่อนนำไปทดลองใช้

5.10 นำแบบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ที่ได้คัดเลือกไว้ใช้จริง 10 ข้อ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

5.11 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องวิจัยในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างครั้งต่อไป

6. แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

6.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ และวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้อง

6.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อเป็นกรอบในการนิยามสำหรับรายการสอบถามและออกแบบโครงสร้างแบบสอบถามตามชนิดของแบบสอบถาม

6.3 กำหนดรายการสอบถามและสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

6.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

6.5 วิเคราะห์ความสอดคล้อง IOC (Index of Item Congruence) ของข้อคำถามทุกข้อ จำนวน 10 ข้อ โดยพิจารณาเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00

6.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในครั้งต่อไป

7. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1 ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยว ข้อตกลง พร้อมวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์

7.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยมาแล้ว นำมาทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บคะแนนไว้เปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียน

7.3 ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ที่พัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง จนครบในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้โดยระหว่างการทดลอง จะมีการทดสอบย่อยเพื่อเก็บรวบรวมนำไปวิเคราะห์หาค่าคะแนนร้อยละของคะแนนกระบวนการ (E1)

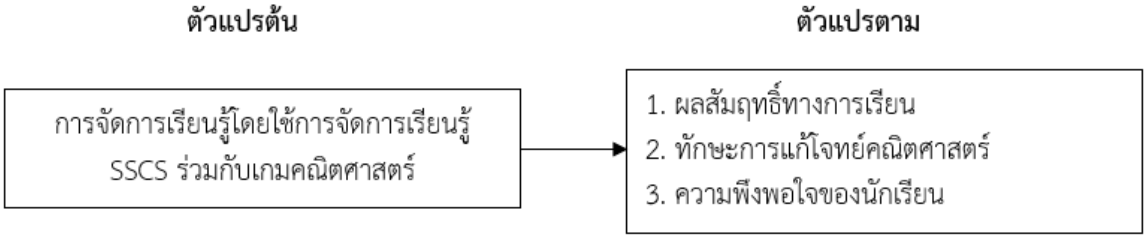
7.4 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อ) และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งจนครบ

7.5 นำผลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน รวมทั้งเปรียบเทียบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ที่ได้มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และวิเคราะห์หาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน (t-test) ไพศาล วรคำ (2565, น. 348-349) เพื่อสรุปผลในลำดับต่อไป

7.6 วัดความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ จำนวน 24 ชุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 70/70

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\overline{X}$	$S.D.$	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E_1)	24	120	2,255	93.96	3.36	78.30
หลังเรียน (E_2)	24	30	585	24.38	1.76	81.27

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.30/81.27 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยมีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) มีคะแนนค่าเฉลี่ย 93.96 คิดเป็นร้อยละ 78.30 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.38 คิดเป็นร้อยละ 81.27

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\overline{X}$	$S.D.$	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	30	367	15.29	2.12	15.57	.00*
หลังเรียน	30	585	24.38	1.76		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 2 ส่วนระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน แสดงว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	$S.D.$	t	Sig. (1-tailed)
ทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน	100	70	76.69	3.70	9.21	.00*

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาภาพโดยรวม คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 76.69

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	$S.D.$	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนชื่นชอบการกระตุ้นการคิดแก้ปัญหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองได้	4.58	0.58	มากที่สุด
2	นักเรียนพอใจบรรยากาศในการเรียนทำให้สนใจเรียนมากขึ้น	4.54	0.72	มากที่สุด
3	นักเรียนประทับใจกิจกรรมและเกมเข้าใจง่ายและเป็นขั้นตอน	4.75	0.44	มากที่สุด
4	นักเรียนชอบเนื้อหามีความทันสมัยสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.63	0.58	มากที่สุด
5	นักเรียนพอใจที่ครูเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	4.67	0.56	มากที่สุด
6	นักเรียนภูมิใจที่ได้ร่วมกันอภิปรายความรู้	4.83	0.38	มากที่สุด
7	นักเรียนชอบที่ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง	4.29	0.46	มาก
8	นักเรียนพอใจที่ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.54	0.51	มากที่สุด
9	นักเรียนประทับใจ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการเรียนรู้	4.38	0.71	มาก
10	นักเรียนชอบการใช้เกมที่หลากหลายและช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ได้ดี	4.58	0.50	มากที่สุด
รวม		**4.58**	**0.10**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.10) เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในสูงสุดตามลำดับดังนี้ คือ นักเรียนภูมิใจที่ได้ร่วมกันอภิปรายความรู้ ($\bar{X}$ = 4.83, $S.D.$ = 0.38) รองลงมา คือ นักเรียนประทับใจกิจกรรมและเกมเข้าใจง่ายและเป็นขั้นตอน ($\bar{X}$ = 4.75, $S.D.$ = 0.44) และ นักเรียนพอใจที่ครูเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.67, $S.D.$ = 0.56)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุป และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.30/81.27 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้วางแผนการพัฒนาแผนการเรียนรู้เป็นระบบจากการศึกษาหลักสูตร ตัวชี้วัดของวิชาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์แนวคิด หลักการของการจัดการเรียนรู้ SSCS ที่พัฒนาและศึกษาโดย เพ็ญลดา ทู้ไพเราะ (2559) การจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ SSCS เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมนักเรียนทั้งในด้านการคิดแก้ปัญหาและการสื่อสารกับผู้อื่น เน้นให้ผู้เรียนได้คิดและปฏิบัติด้วยตนเองได้สอดคล้องกับ วิภารัตน์ แสงจันทร์ (2563) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้จากการฝึกฝน ดังนั้นผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญที่จะฝึกนักเรียนให้เป็นผู้แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559) กล่าวว่า การสอนแบบ SSCS จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อได้รับการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้นคว้าวิธีการแก้ปัญหาซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 Search : S หมายถึง การค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการแยกแยะประเด็นของปัญหา ขั้นที่ 2 Solve : S หมายถึง การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ หรือ การหาคำตอบของปัญหาที่เราต้องการ ในขั้นนักเรียนต้องวางแผนการแก้ปัญหารวมไปถึงการวางแผนการใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 มาใช้ประกอบในการแก้ปัญหาขณะที่นักเรียนกำลังดำเนินการแก้ปัญหา ถ้าพบปัญหานักเรียนสามารถที่จะย้อนกลับไปที่ขั้นที่ 1ได้อีกหรือนักเรียนอาจจะปรับปรุงแผนการของตนที่วางไว้โดยการประยุกต์วิธีการต่าง ๆ มาใช้ร่วมกัน ขั้นที่ 3 Create : C หมายถึง การนำผลที่ได้มาจัดกระทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและเพื่อสื่อสารกับคนอื่นได้เข้าใจได้ง่าย ขั้นที่ 4 Share : S หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้ปัญหาการที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนหรือวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาทั้งของตนเองและผู้อื่น และ เกมคณิตศาสตร์ถือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนรักคณิตศาสตร์ การนำเกม และการเล่นมาใช้ในการวัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะช่วยตอบสนองความต้องการของเด็กตามหลักจิตวิทยา เพราะ “เกม” เป็นการเล่นที่มีการแข่งขันตามกฎ กติกา จึงทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจ จะรู้สึกชอบเล่นเกมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร ตะคอนรัมย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลการพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.64/72.55 และสอดคล้องกับ อัจฉรียา โกมาลย์ และปาริชาติ ประเสริฐสังข์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ SSCS มีค่าเท่ากับ 84.91/77.19

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์นั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นให้ความสำคัญกับทักษะและกระบวนการการแก้ปัญหา คือ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยบทบาทของครูผู้สอนจะเป็นผู้แนะนำ ดูแลคอยช่วยเหลือและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดในปัญหาหรือสถานการณ์ที่ครูได้นำเสนอในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเองนทำให้เข้าใจการเรียนรู้มากขึ้นอีกทั้งมีเป้าหมายและเห็นประโยชน์ในการเรียนรู้โดยเฉพาะนักเรียนให้ความสำคัญในการนำทักษะการแก้ปัญหาไปใช้

ประโยชน์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงหรือชีวิตประจำวันและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภูวภัทร อ่ำอองอาจ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน หลังจากจบการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สามารถวัดผลโดยการใช้เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ เช่น แบบทดสอบวัดความรู้ซึ่งต้องอยู่ในขอบเขตของเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ในการตอบคำถามเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ตามที่ระบุไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินระดับความสามารถของผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับ รัตติยา วงศ์วุฒิ (2565) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันท์นภัส ศรีพรหมทอง (2560) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 5 เรื่อง “โจทย์ปัญหาร้อยละ” โดยใช้รูปแบบ SSCS โรงเรียนบ้านหนองตะเภา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง"โจทย์ปัญหาร้อยละ" หลังการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 สอดคล้องกับ เบญจพร ตะคอนรัมย์ (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมีทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาภาพโดยรวม คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 76.69 ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ทำให้มีระบบในการคิด เกิดทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ได้ทำให้สามารถเข้าใจในเนื้อหาที่โจทย์ให้มาและอธิบายขั้นตอนการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ได้เข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถแสดงขั้นตอนการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเมื่อได้คิดวิเคราะห์โจทย์คณิตศาสตร์ที่มีความซับซ้อนก็สามารถทำให้ผู้เรียนวิเคราะห์แสดงขั้นตอนการทำได้สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ทำความเข้าใจปัญหา ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจปัญหาในประเด็นต่าง ๆ เช่น คำถามของปัญหาคืออะไร ข้อมูลที่กำหนดให้มีอะไรบ้าง ต้องการข้อมูลใดเพิ่มเติม การวิเคราะห์ปัญหาจะช่วยให้เข้าใจปัญหาชัดเจนมากขึ้น 2. วางแผนการแก้ปัญหา เป็นการคิดวางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไว้แล้ว ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหามาประกอบการวางแผน 3. ดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการลงมือแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้และการตรวจสอบความถูกต้องหรือความสมเหตุสมผลของการแก้ปัญหา 4. ตรวจสอบการแก้ปัญหา เป็นการประเมินการแก้ปัญหาในภาพรวมทั้งด้านยุทธวิธีและวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการนำไปประยุกต์ใช้ รวมถึงการขยายผลการแก้ปัญหาไปสู่การแก้ปัญหาอื่น ๆ ซึ่งส่งผลต่อการคิดตัดสินใจได้แล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ บุตรวัน และปาริชาติ ประเสริฐสังข์ (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และระดับทักษะอยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร ตะคอนรัมย์ (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เกิดการคิดวิเคราะห์และได้ฝึกทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องจนเข้าใจมากขึ้น เกิดความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ในการเรียน สนุกและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งได้นำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน กระตุ้นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยเกมคณิตศาสตร์ที่น่าสนใจ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยและให้คำปรึกษาในระหว่างการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ ทำให้นักเรียนได้รู้จุดที่ตนเองบกพร่องหรือไม่

เข้าใจต้องไปพัฒนาตนเองต่อไป รวมทั้งคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยความเอาใจใส่ระหว่างการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนด้วย เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกและมั่นใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับระดับความพึงพอใจสูงสุดของนักเรียน ดังนี้ นักเรียนภูมิใจที่ได้ร่วมกันอภิปรายความรู้ และนักเรียนประทับใจกิจกรรมและเกมเข้าใจง่ายและเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิยาพร กันตาธนวัฒน์ (2563) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในชั้นเรียนครูต้องเป็นคนใจเย็นและคอยช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนอีกทั้งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ SSCS ยังมีสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางทำให้นักเรียนรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัยในการเรียนรู้ มีอิสระในการเรียนรู้ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทำให้ลดความหวาดระแวง และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลกล่าวคือ นักเรียนสามารถเลือกวิธีการในการแก้ปัญหาหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาตามประสบการณ์ที่ตนเองเคยได้รับหรือตามความถนัดของตนเอง ซึ่งถ้าหากบุคคลได้ทำตามความถนัดหรือสิ่งที่ตนเองสนใจก็อาจก่อให้เกิดความพึงพอใจขึ้นมาได้เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ SSCS นั้นนักเรียนจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด สภาพแวดล้อมในการเรียนจะเปลี่ยนไปจากที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้การสอนการแก้ปัญหาในห้องเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนยังได้โอกาสแสดงความคิดเห็นส่งผลให้ครูและนักเรียนคนอื่น ๆ ได้เรียนรู้วิธีการที่หลากหลาย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรียา โกมาลย์ และ ปาริชาติ ประเสริฐวสังข์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับรัตติยา วงศ์วุฒิ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.30/81.27 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ มีค่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้มีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีมโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ควรใช้เวลาที่มากพออย่างเหมาะสมหรือถ้าหากเป็นคาบเรียนควรใช้ลักษณะคาบเรียนคู่ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยทุกขั้นตอนได้เรียนต่อเนื่องกัน

1.2 การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นครูควรคอยสังเกตนักเรียนขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อที่จะสังเกตพฤติกรรม สอบถาม และช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างทั่วถึง

1.3 การจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ในส่วนของขั้น Share นั้นครูควรให้เวลาในขั้นนี้ที่มากพอและเหมาะสมในการที่นักเรียนแต่ละกลุ่มจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียนได้หลากหลายกลุ่ม เพื่อที่นักเรียนในชั้นเรียนจะได้แลกเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่หลากหลายแตกต่างมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความสามารถในด้านอื่นนอกจากความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการทำงานเป็นทีมสำหรับการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ เพราะว่าการจัดการเรียนรู้ SSCS ในขั้นวางแผนการแก้ปัญหา Solve นักเรียนอาจจะสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธีหลายรูปแบบ

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ในเรื่อง ความน่าจะเป็น

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์ ในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เช่น การเรียนแบบออนไลน์ เป็นต้น

2.4 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเกมคณิตศาสตร์เรื่อง เศษส่วน ในระดับชั้น ป.5 และ ป.6

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพาณิช.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* นนทบุรี: P Balans Design and Printing.

นันท์นภัส ศรีพรหมทอง. (2560). *การศึกษาผมสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง "โจทย์ปัญหาร้อยละ" โดยใช้รูปแบบ SSCS โรงเรียนบ้านหนองตะเภา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* (ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

เบญจพร ตะคอนรัมย์. (2564). การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 23*(1), 59-72.

เพ็ญลดา ทู้ไพเราะ. (2559). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่องอัตราส่วนและร้อยละที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ไพศาล วรคำ. (2565). *การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9).* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

รัตติยา วงศ์วุฒิ. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *Journal of Buddhist Anthropology, 7*(11), 510-528.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อรพรรณ บุตรวัน และปาริชาติ ประเสริฐ สังข์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS เพื่อ พัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15*(1), 43-51.

อัจฉรียา โกมาลย์ และปาริชาติ ประเสริฐวสังข์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบ SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 15*(1), 198-208.

Greisy Winicki Lanman. (2005). *Variation on a Game. In Gardner, M, (1971) Mathematical Puzzles.* New York: Thomas Y. Crowell.

Pinter, D. (1977, August). The Effect of on Academic Games on Thier Spelling Achievement of Third Graders. Dissertation Abstracts International. 2: 710 - A.The Impact of Search Solve Create Share and Think Pair Share learning models on Logarithmic Lesson. *Al-Jabar: Jurnal Pendidikan Matematika, 11*(1), 159-166.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 322 - 332 ISSN 2985-2137 (Online)

Service efficiency and tax collection of nong kung kaew subdistrict administrative organization, si bun rueang district, Nong bua lamphu province

Anusorn Phaengnoi [1*] and Boonluae Boobphamala [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: Khaosoipangkung13@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to: (1) examine the level of service efficiency in tax collection administration of Nong Kung Kaeo Subdistrict Administrative Organization; (2) compare the service efficiency in tax collection administration of Nong Kung Kaeo Subdistrict Administrative Organization based on the respondents' personal characteristics; and (3) propose guidelines for improving the service efficiency in tax collection administration of Nong Kung Kaeo Subdistrict Administrative Organization. The sample consisted of 349 residents who were listed as taxpayers. The research instrument was a structured questionnaire comprising three sections. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while inferential statistics included the independent samples t-test and one-way ANOVA (F-test). The reliability coefficient of the questionnaire was 0.849.

The results of the research revealed that:

1. The overall level of service efficiency in tax collection administration of Nong Kung Kaeo Subdistrict Administrative Organization was rated at a high level. Among the dimensions, proactive service delivery received the highest mean score, followed by timely service delivery, while equitable service delivery received the lowest mean score.

2. The comparative analysis showed that, overall, respondents with different genders and taxpayer categories had significantly different opinions regarding the service efficiency in tax collection administration at the 0.05 level of statistical significance. In contrast, no statistically significant differences were found among respondents with different ages, occupations, or average monthly incomes.

3. The proposed guidelines for improving service efficiency include developing a comprehensive and up-to-date taxpayer database to ensure fair and effective tax collection that covers all areas.

Keywords: Service efficiency, tax collection, subdistrict administrative organization.

Received 16 July 2026; Revised 4 August 2026; Accepted 11 August 2026

ประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

อนุสรณ์ แพงน้อย [1*] และ บุญเหลือ บุบผามาลา [2]
[1, 2] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: Khaosoipangkung13@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว และ 3) เสนอแนวทางประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนผู้มีรายชื่อในกลุ่มเข้าข่ายต้องเสียภาษี จำนวน 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.849

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ และเป็นกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ ได้แก่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้เสียภาษีให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีความเป็นธรรม ครอบคลุมทุกพื้นที่

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการให้บริการ, การจัดเก็บภาษี, องค์การบริหารส่วนตำบล

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษีเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศที่รัฐบาลใช้พัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน โดยมีหน่วยงานจัดเก็บ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่น เช่น ภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีรายได้และบริหารงบประมาณได้เอง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมการศึกษา และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยรัฐต้องจัดระบบภาษีและการจัดสรรรายได้ที่เหมาะสม เพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช, 2560)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยรายได้หลักที่อบต.ใช้ในการดำเนินงานนั้นมาจากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการคลังขององค์กร หากการจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพต่ำ

ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล และอาจทำให้ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างเพียงพอตามความต้องการของประชาชน (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

จากสภาวการณ์ดังกล่าว ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้องค์การต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญต่อการปรับตัวสู่การเป็น “องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยวัฒนธรรมนวัตกรรม” (Innovative Culture-oriented Organization) ซึ่งมุ่งเน้นการทดลองแนวทางใหม่ ๆ การแสวงหาและสำรวจแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อนำมาประยุกต์ผ่านเกณฑ์ที่มีอยู่เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ตลอดจนเสริมศักยภาพให้พนักงานสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การพัฒนาไปสู่องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยวัฒนธรรมนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในยุคดิจิทัล ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และซับซ้อน หากองค์การต้องการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และให้เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุนอย่างแท้จริง องค์การจำเป็นต้องยึดมั่นในแนวคิดดังกล่าว อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความยั่งยืน การดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ และมีธรรมาภิบาลเป็นหลักด้วย (Wei, O'Neill, Lee and Zhou, 2013)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีหน้าที่และภารกิจหลักในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลให้ดีขึ้น โดยมีหน้าที่หลักตามกฎหมายและภารกิจเฉพาะท้องถิ่น พัฒนาและดูแลโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น ก่อสร้าง บำรุงรักษาถนน สะพาน ทางระบายน้ำ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจัดการด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม บริการงานทะเบียนท้องถิ่น และงานปกครองเบื้องต้น จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จัดทำบัญชีที่ดิน/สิ่งปลูกสร้างของประชาชนในพื้นที่ แจ้งประเมินและเรียกเก็บภาษีประจำปี จัดเก็บภาษีป้าย ตรวจสอบและประเมินการติดตั้งป้ายโฆษณา ป้ายธุรกิจ เรียกเก็บภาษีตามขนาดและลักษณะของป้ายตามระเบียบ ค่าธรรมเนียมและใบอนุญาต ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการ เช่น ตลาด ร้านอาหาร โรงงานขนาดเล็ก เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันพบว่างานด้านการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บรายได้อาจไม่ทันสมัยหรือมีประสิทธิภาพต่ำ ทำให้การประมวลผลข้อมูลการบันทึกข้อมูลหรือการตรวจสอบการชำระภาษีไม่แม่นยำ และทำให้เกิดปัญหาในการให้บริการแก่ประชาชน และบางครั้งประชาชนอาจหลีกเลี่ยงการชำระภาษีหรือไม่ยอมชำระภาษี เพราะขาดความเข้าใจในหน้าที่หรือข้อกฎหมายเกี่ยวกับการชำระภาษี ช่องทางประชาสัมพันธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ไม่ทันสมัย เช่น ไม่มีการใช้สื่อออนไลน์ให้เข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึง (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว, 2568)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานและปรับปรุงวิธีการให้บริการด้านงานการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วต่อประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน สร้างความโปร่งใสในการจัดเก็บภาษี ซึ่งจะช่วยเพิ่มความร่วมมือของประชาชนในการเสียภาษีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนผู้มีรายชื่อในกลุ่มเข้าข่ายต้องเสียภาษีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 2,685 คน แบ่งเป็น 1) ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จำนวน 2,647 คน และ 2) ภาษีป้าย จำนวน 38 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีรายชื่อในกลุ่มเข้าข่ายต้องเสียภาษีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 349 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ โดยสอบถามเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี โดยเป็นแบบปลายปิด (Close ended question) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) 2) ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา (Timely Service) 3) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) 4) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) และ 5) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) ลักษณะของแบบสอบถาม จะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ท (Likert – type Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยเป็นแบบคำถามปลายเปิด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยถึงนำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ตอบแบบสอบถาม ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วนำไปส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพื่อแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามการวิจัยและขอรับกลับในวันเดียวกันด้วยตนเอง

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

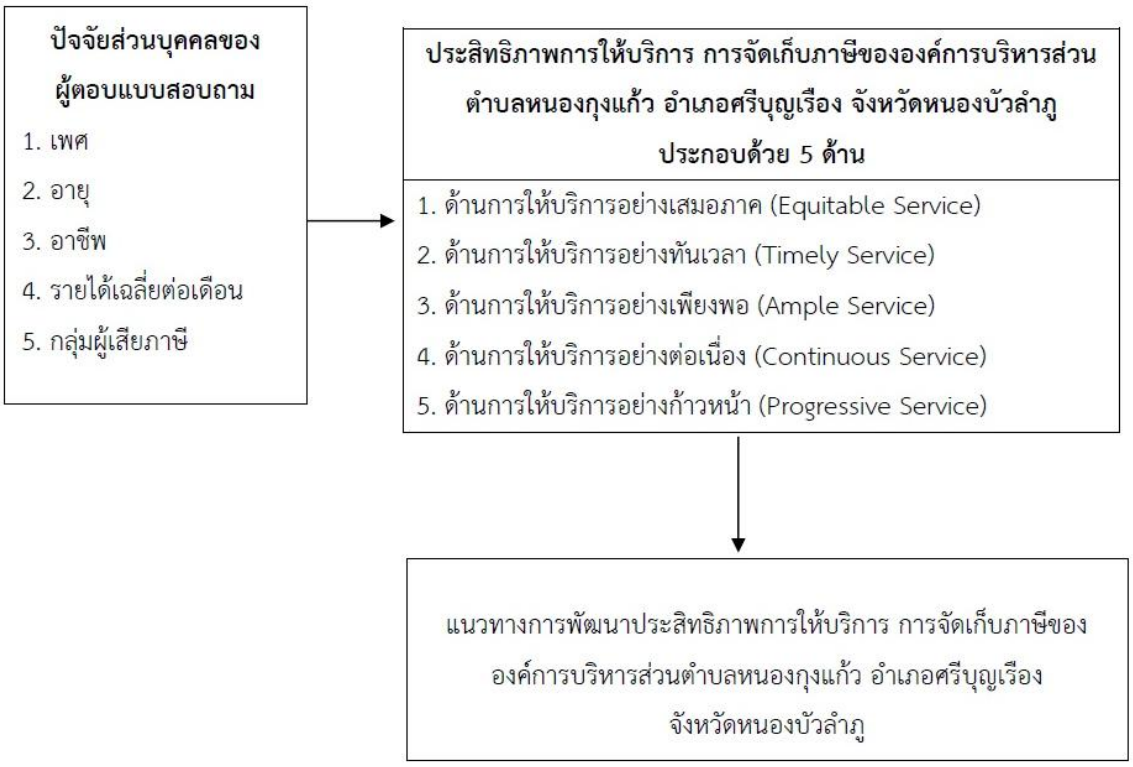
5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี สถิติที่ใช้คือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม สำหรับเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ และกลุ่มผู้เสียภาษี และใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป สำหรับการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะทำการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ ตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.15 อายุ 36 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.73 มีอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 32.66 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.10 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง คิดเป็นร้อยละ 92.84

2. ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	3.41	0.79	ปานกลาง
2. ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา	3.79	0.64	มาก
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.56	0.71	มาก
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.50	0.60	ปานกลาง
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.01	0.48	มาก
รวม	**3.65**	**0.43**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.65) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\overline{X}$ = 4.01) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ($\overline{X}$ = 3.79) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ($\overline{X}$ = 3.41) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.41) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว พูดจาสุภาพ อัธยาศัยดี เป็นกันเอง เอาใจใส่ ยิ้มแย้ม ($\overline{X}$ = 3.68) รองลงมา คือ ข้อ 6. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านภาษีเข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่ของตำบลอย่างทั่วถึง ($\overline{X}$ = 3.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1. การให้บริการของเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว เป็นไปตามลำดับก่อนหลัง ($\overline{X}$ = 3.23)

2.2 ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความรวดเร็วกระตือรือร้น ($\overline{X}$ = 4.06) รองลงมา คือ ข้อ 9. สถานที่ให้บริการด้านการจัดเก็บรายได้มีป้ายกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ = 3.94) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 12. เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว แก้ไขและดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ($\overline{X}$ = 3.51)

2.3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.56) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 13. มีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการชำระภาษี ไม่รอนานเกินไป ($\overline{X}$ = 3.65) รองลงมา คือ ข้อ 18. อุปกรณ์และระบบงานที่ใช้ในการให้บริการด้านภาษีมีความพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ($\overline{X}$ = 3.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 14. มีการจัดสถานที่สำหรับกรอกแบบฟอร์มต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ($\overline{X}$ = 3.44)

2.4 ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.50) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 20. มีขั้นตอนการให้บริการชำระภาษีเป็นไปอย่างต่อเนื่องจนแล้วเสร็จ ($\overline{X}$ = 3.93) รองลงมา คือ ข้อ 21. มีการส่งหนังสือแจ้งเตือนการยื่นแบบเสียภาษี ก่อนถึงเวลายื่นแบบในทุกปีงบประมาณ ($\overline{X}$ = 3.41) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 22. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชนรับรู้ ผ่านหอกระจายข่าว ประกาศในชุมชน เว็บไซต์ หรือป้ายประชาสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 3.37)

2.5 ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01, S.D = 0.48) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 26. มีนำเทคโนโลยีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการให้บริการชำระภาษี ($\overline{X}$ = 4.24) รองลงมา คือ ข้อ 29. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาษีอย่างเป็นระบบ (Tax Database) มีระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เสียภาษี และข้อมูลทรัพย์สินเพื่อการประเมินภาษี ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความแม่นยำในการประเมินภาษี ($\overline{X}$ = 4.15) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 25. มีการให้บริการรับชำระภาษีนอกสถานที่ ($\overline{X}$ = 3.49)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ และเป็นกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ 1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้เสียภาษีให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีความเป็นธรรม ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายๆ 2) จัดทำปฏิทินการจัดเก็บภาษีประจำปีและแจ้งเตือนล่วงหน้า ผ่านสื่อหลากหลาย เช่น ป้ายประกาศ วิทยุชุมชน และสื่อออนไลน์ 3) เปิดช่องทางการให้บริการหลายช่องทาง เช่น การบริการที่สำนักงาน บริการนอกสถานที่ และบริการออนไลน์ และ 4) วางแผนการจัดเก็บภาษีล่วงหน้าแบบเป็นระบบและยั่งยืนเพื่อให้บริการต่อเนื่องไม่สะดุด

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของหน่วยงานในการบริหารจัดการด้านรายได้อย่างมีประสิทธิผล อันเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่เป็นระบบ โปร่งใส และมีการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการอยู่เสมอ หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วมีประสิทธิภาพ คือ ความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยได้มีการปรับปรุงฐานข้อมูลผู้เสียภาษีให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถติดตามและประเมินการจัดเก็บได้อย่างแม่นยำ ไม่เกิดปัญหาการเล็ดลอดของฐานภาษี อีกทั้งยังมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีทุกคน นอกจากนี้ การให้บริการอย่างรวดเร็วและตรงเวลาเป็นอีกหนึ่งจุดแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ โดยเฉพาะการแจ้งเตือนกำหนดเวลาชำระภาษีล่วงหน้า การเพิ่มช่องทางการชำระเงิน และการให้บริการนอกสถานที่ในบางกรณี ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและลดปัญหาการค้างชำระภาษีได้เป็นอย่างดี ในด้านของบุคลากร หน่วยงานมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายภาษี และสามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งมีทรัพยากรและอุปกรณ์ที่เพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้การให้บริการมีความราบรื่นและมีคุณภาพ ท้ายที่สุดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วยังมีแนวคิดในการพัฒนาไปสู่การบริการแบบดิจิทัล โดยเริ่มนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บภาษี และบริหารจัดการข้อมูล เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งถือเป็นการก้าวสู่การให้บริการที่ทันสมัยและมีความก้าวหน้าจากปัจจัยทั้งหมดนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่

ประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วจะอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา บุญบุตร และสุปัน สมสาร์ (2568) วิจัยเรื่องคุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพบริการอย่างทันเวลา รองลงมา คือ ด้านคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่อง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านคุณภาพบริการอย่างก้าวหน้า และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลรัตน์ ค้อชากุล (2565) วิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความถูกต้องครบถ้วนในการจัดเก็บรายได้ ด้านความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บรายได้และด้านมาตรการตรวจสอบตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ แนวคิดของ Max Weber (1947) เกี่ยวกับระบบราชการ (bureaucracy) ชี้ให้เห็นว่า องค์กรที่มีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระเบียบ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ จะส่งผลให้องค์กรนั้นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วมีระบบและขั้นตอนในการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ที่เน้นการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพของงานและการบริการ (Deming, 1986) ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษี โดยการใช้ระบบติดตามผลและการพัฒนาบุคล

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศ และเป็นกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า อาจสะท้อนถึงประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มประชาชนซึ่งมีผลต่อการประเมินประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษี ประการแรก บทบาทและหน้าที่ในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันตามเพศ อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี ผู้หญิงและผู้ชายมักมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันในครอบครัวและสังคม เช่น การบริหารจัดการรายรับรายจ่ายในครัวเรือน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้ประสบการณ์และความคาดหวังเกี่ยวกับบริการจัดเก็บภาษีมีความแตกต่างกัน ประการที่สอง กลุ่มผู้เสียภาษีแต่ละกลุ่มมีลักษณะและประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ประกอบการรายย่อย เจ้าของที่ดิน หรือผู้ที่เสียภาษีประเภทอื่นๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจได้รับผลกระทบจากระบบการจัดเก็บภาษีในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งในด้านความสะดวก ความชัดเจนของข้อมูล และการเข้าถึงบริการ ทำให้แต่ละกลุ่มประเมินประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในแง่มุมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีของประชาชนแต่ละกลุ่มอาจมีผลต่อการรับรู้และประเมินผลการจัดเก็บภาษี ผู้ที่มีความรู้มากกว่าอาจมีเกณฑ์ในการวัดประสิทธิภาพที่สูงกว่า และอาจสังเกตเห็นจุดที่ควรปรับปรุงได้ชัดเจน ในขณะที่ผู้ที่มีความรู้น้อยกว่าอาจประเมินในมุมมองที่กว้างขึ้นและอาจมีความพึงพอใจมากกว่า สุดท้าย ประสบการณ์ตรงในการใช้บริการหรือการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน ความรวดเร็ว ความสุภาพ ความโปร่งใส และความชัดเจนในกระบวนการจัดเก็บภาษี สามารถสร้างความประทับใจและความไว้วางใจในองค์กร หรือในทางกลับกันอาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและวิจารณ์เชิงลบได้ ดังนั้น ความแตกต่างของความคิดเห็นในเรื่องประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีที่พบในงานวิจัยนี้ จึงเป็นภาพสะท้อนของประสบการณ์และบริบทที่หลากหลายของประชาชนแต่ละกลุ่ม ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลควรนำไปพิจารณาในการวางแผนพัฒนาการจัดเก็บภาษีให้ตอบโจทย์ความต้องการและบริบทที่แตกต่างกันของประชาชนอย่างเหมาะสมต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เสียภาษี (Taxpayer

Behavior and Perception Theory) เน้นว่าความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ ความรู้ และบทบาททางสังคมที่แตกต่างกัน (Kirchler, 2007) โดยเพศและลักษณะประชากรศาสตร์อื่น ๆ ส่งผลต่อความเข้าใจและการประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มประชาชนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ทฤษฎีธรรมาภิบาล (Good Governance Theory) ซึ่งเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการภาษี (Grindle, 2007) ยังช่วยอธิบายว่า ความแตกต่างในการรับรู้ประสิทธิภาพอาจเกิดจากระดับความไว้วางใจและความพึงพอใจที่ต่างกันในแต่ละกลุ่มประชากร โดยที่กลุ่มที่ได้รับการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่ดีจะมีความคิดเห็นที่ดีกว่า อีกทั้ง แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์และความพึงพอใจในการให้บริการ (Human Resource Management and Service Satisfaction Theory) ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของการให้บริการโดยเจ้าหน้าที่ เช่น ทักษะ ความสุภาพ และการตอบสนองความต้องการของผู้เสียภาษี มีผลต่อระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มประชากร (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1988) ซึ่งอาจเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องประสิทธิภาพแตกต่างกันไปตามเพศและประเภทของผู้เสียภาษี ด้วยเหตุนี้ แนวคิดทั้งสามจึงช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุของความแตกต่างในความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศและกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกันต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มประชาชนที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

2.2 ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตางกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าอาจสะท้อนให้เห็นถึงความเสมอต้นเสมอปลายของการบริหารจัดการภาษีในพื้นที่นี้ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถสร้างมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพและเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความคิดเห็นในกลุ่มประชาชนแตกต่างกันน้อย อาจมาจากการที่กระบวนการจัดเก็บภาษีและการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น มีความชัดเจน โปร่งใส และเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในช่วงวัยต่าง ๆ หรือมีอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกัน ต่างก็ได้รับข้อมูลและบริการในลักษณะเดียวกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและการประเมินประสิทธิภาพที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ การที่ประชาชนในทุกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บภาษีที่ดี อาจช่วยลดช่องว่างของความคิดเห็นที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านอายุ อาชีพ หรือรายได้ได้ อีกทั้ง การส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดเก็บภาษียังช่วยสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจในภาพรวมอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา บุญบุตร และสุปัน สมสาร์ (2568) วิจัยเรื่องคุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษี พบว่า โดยภาพรวม ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ งานวิจัยของ Wang & Shi (2022) พบว่าคุณภาพการให้บริการและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในระบบการจัดเก็บภาษี ซึ่งส่งผลให้ความคิดเห็นของกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกันทางอายุ อาชีพ และรายได้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ และเป็นกลุ่มผู้เสียภาษีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการ การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้วไม่แตกต่างกัน และ แนวทางการพัฒนา

ประสิทธิภาพการให้บริการ ได้แก่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้เสียภาษีให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีความเป็นธรรม ครอบคลุมทุกพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายการให้บริการอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส จัดทำระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการให้บริการประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การจัดเก็บภาษีต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความยุติธรรมและความเสมอภาค

1.2 ส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานท้องถิ่น บรรจุหลัก “ความเสมอภาคและความโปร่งใส” เป็นหนึ่งในนโยบายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับถือเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

1.3 จัดตั้งระบบติดตามและประเมินผลการให้บริการ มีการตรวจสอบภายใน (internal audit) หรือคณะกรรมการตรวจสอบจากภายนอก เพื่อประเมินความเป็นธรรมในการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 พัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบการจัดเก็บภาษี เพื่อสร้างความไว้วางใจและลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตพื้นที่การศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นในอำเภอศรีบุญเรืองหรือจังหวัดใกล้เคียง

2.2 ควรวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่น โดยศึกษานโยบายภาษีในระดับท้องถิ่นที่สามารถปรับปรุงหรือเสนอแนวทางใหม่

2.3 ควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สำรวจการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (เช่น GIS, ระบบฐานข้อมูลดิจิทัล, แอปพลิเคชันเก็บภาษี) มาใช้ในการจัดเก็บภาษี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2565). *คู่มือปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล*. สืบค้นจาก http://jampamong.go.th/wp-content/uploads/2025/03/o8คู่มือปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บรายได้-อบต.pdf

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

วรัญญา บุญบุตร และสุปัน สมสาร์. (2568). *คุณภาพบริการด้านงานจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลนายูง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

วิมลรัตน์ ค้อชากุล. (2565). ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม, 2*(2), 1–14.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงแก้ว. (2568). *รายงานผลการดำเนินงานและการจัดเก็บรายได้ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.* สืบค้นจาก https://www.nongkungkaew.go.th/

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.* Cambridge: Cambridge University Press.

Grindle, M. S. (2007). Good enough governance revisited. *Development Policy Review, 25*(5), 533–574

Kirchler, E. (2007). *The economic psychology of tax behaviour.* Cambridge: Cambridge University Press.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12–40.

Wei, Y., O'Neill, H. M., Lee, R. P., & Zhou, N. (2013). The impact of innovative culture on individual employees: The moderating role of market information sharing. *Journal of Product Innovation Management, 30*(5), 1027–1041.

Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization.* New York: Oxford University Press.

Wang, Y., & Shi, Y. (2022). Service quality, communication effectiveness, and public trust in local tax administration: Evidence from demographic diversity. *Journal of Public Administration and Policy Research, 14*(2), 45–60.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 333 - 349 ISSN 2985-2137 (Online)

Guidelines for developing the role of administrators in promoting teacher instructional practices aligned with international Standards in schools under the phra nakhon si ayutthaya Secondary educational service area office

Napaporn Thongklom [1*], Teerawat Montaisong [2] and Watcharapat Techawattanasiridamrong [3]

[1, 2, 3] Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: teerawatmontaisong@gmail.com

ABSTRACT

The primary objectives of this research were twofold: 1) to study the level of administrators' roles in promoting teachers' instruction comparable to international standards in Educational institutions, and 2) to propose guidelines for developing these roles. The study employed a two-step methodology. Step 1 involved investigating the level of administrators' roles by surveying a sample group of 154 teachers who taught the Independent Study (IS) course. The research instrument used was a questionnaire, which demonstrated high reliability with a coefficient of 0.97. The collected data were analyzed using the mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD). Step 2 focused on developing practical guidelines, where the key informants were 9 purposefully selected individuals, including educational area office administrators, school administrators, and educational academics/supervisors. The data collection tool was a semi-structured interview form, and the data analysis was conducted using the content analysis technique.

The research findings indicated that: 1) Administrators' roles in promoting teachers' learning management comparable to international standards were rated at a high level. 2) Guidelines for Developing Administrators' Roles The guidelines for developing administrators' roles in promoting learning management comparable to international standards for teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya consisted of five roles with a total of 43 guidelines, as follows: The Role of Designing and Setting Directions comprised 8 guidelines, such as analyzing the school's environmental conditions and basic information, and clearly defining the school's vision, mission, and goals. The Role of Building Relationships and Organizational Culture comprised 14 guidelines, such as integrating English with mathematics and science content, creating an organizational culture and values that support language use, and linking research and innovation with the community and authentic learning resources by encouraging teachers and students to conduct research and develop innovations that address community needs. The Role of Resource Support and Management comprised 5 guidelines, such as integrating digital media with integrated learning and learner development. The Role of Promoting the Development of Teachers and Personnel comprised 7 guidelines, such as continuous development of language proficiency and the establishment of policies and motivation systems. The Role of Supervision, Monitoring, and Evaluation comprised 9 guidelines, such as establishing a systematic and comprehensive evaluation system and monitoring and reflecting on the application of research findings, in order to enhance the effectiveness of promoting learning management comparable to international standards for teachers in schools.

Keywords: The Role of Administrators, Teacher Instructional Practices Aligned with International Standards.

Received 16 July 2026; Revised 11 August 2026; Accepted 13 August 2026

แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

นภาพร ทองกลม [1*], ธีระวัฒน์ มอนไธสง [2] และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง [3]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
***** Corresponding author. E-mail: teerawatmontaisong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในรายวิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) จำนวน 154 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. แนวทาง การพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา/ศึกษานิเทศก์ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยบทบาท 5 ด้าน จำนวน 43 แนวทาง ดังนี้ 1. บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทางมี 8 แนวทาง เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน 2. บทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร มี 14 แนวทาง เช่น การบูรณาการภาษาอังกฤษกับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การสร้างวัฒนธรรมค่านิยมองค์กรที่สนับสนุนการใช้ภาษา การเชื่อมโยงการวิจัย นวัตกรรมกับชุมชน แหล่งเรียนรู้จริงควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนทำวิจัยพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาชุมชน 3. บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร มี 5 แนวทาง เช่น การเชื่อมโยงสื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้เชิงบูรณาการการพัฒนาผู้เรียน 4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร มี 7 แนวทาง เช่น การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง การสร้างนโยบายและแรงจูงใจ 5. บทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลมี 9 แนวทาง เช่น การสร้างระบบประเมินผลอย่างเป็นระบบและรอบด้าน การติดตามและสะท้อนผลการประยุกต์ใช้วิจัย เพื่อให้การส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทผู้บริหาร, การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ประเทศไทยในยุคปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากพลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประชาคมโลก แนวทางแก้ปัญหาระดับชาติจึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 6 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้การศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, มาตรา 6) สังคมในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรที่รวดเร็ว เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และองค์ความรู้ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ดังนั้นแนวโน้มเด็กและเยาวชนในอนาคตจึงควรมีคุณลักษณะและทักษะที่เรียกว่า 3Rs 8Cs ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 2 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยมีการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนานวัตกรรมได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นำมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 (การุณ สกุลประดิษฐ์, 2559) องค์ประกอบหลักมี 2 ส่วน คือ การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และ การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยมีเป้าหมายคือ “คุณภาพการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ” ซึ่งการจัดการเรียนรู้ ที่เทียบเคียงมาตรฐานสากลมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลโลกที่สมบูรณ์มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ ที่เทียบเท่ามาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่เน้นการพัฒนาเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาในหลายมิติพร้อมกันและดำเนินการทั้งระบบในด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ จุดมุ่งหมายและทิศทางที่ชัดเจนคือการยกระดับการจัดการเรียน การสอนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลที่ประสบความสำเร็จสูงในโครงการ PISA หรือ TIMSS โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนในด้านสติปัญญา ความสามารถและความถนัด รวมถึงส่งเสริมพหุปัญญาด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคลเพื่อพัฒนาสู่ศักยภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังต้องยกระดับการบริหารจัดการด้วย ระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานสากล ถึงแม้ว่า ในความเป็นจริงโรงเรียนมาตรฐานสากลจะมีบริบท ศักยภาพ และขนาดที่แตกต่างกันก็ตาม (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ รวมถึงรับผิดชอบโดยตรงในการกำกับดูแล ควบคุม ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ มีหน้าที่ในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ช่วยให้ครูเข้าใจหลักการในการจัดการเรียนรู้และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาผ่านกิจกรรมการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีบทบาทในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล มีข้อค้นพบว่าผู้บริหารหลายแห่งยังขาดความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาครูให้จัดการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานสากล และครูบางส่วนยังมีปัญหาในการบูรณาการเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ในการจัดการเรียนรู้ (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2563) จากการสัมภาษณ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบปัญหา คือ โรงเรียนบางแห่งขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการก้าวเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนไม่บรรลุตามเป้าหมายของเกณฑ์การประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งมุ่งเน้นคุณภาพที่ยั่งยืนและผลสำเร็จที่มาจากกระบวนการบริหารจัดการที่ถูกต้อง ครูผู้สอนเป็นตัวแปรหลัก หากครูขาดความรู้ความเข้าใจย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชนัตตา ปุ้ยงาม, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2568)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปัญหาหลักอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ขาดความตระหนักด้านแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลแก่ครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ทราบถึงบทบาทที่เหมาะสมและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งบทบาทของผู้บริหารที่มีความเหมาะสมจะส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ตามเกณฑ์การประเมิน และทำให้การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัย แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการวิจัย แบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 29 โรงเรียน รวมจำนวนข้าราชการครู จำนวน 1,275 คน (รายงานข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา (2567)

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 25 โรงเรียน โดยใช้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นหน่วยในการสุ่มได้กลุ่มครูผู้สอนในรายวิชา IS จำนวน 154 คน ใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2566)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อให้ดำเนินการออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังครูของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ส่งแบบสอบถาม พร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 160 ฉบับ พร้อมนัดหมายวันและเวลาการรับคืน ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง หลังจากส่งแบบสอบถามไปในระหว่างวันที่ 20 เมษายน 2568 – 26 พฤษภาคม 2568 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 154 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม โดยนำข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา (Centene Analysis) และสรุปประเด็นที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2566, หน้า 176) โดยแบ่งออกเป็นคุณสมบัติเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย จำนวน 3 ท่าน ระดับปฏิบัติการ จำนวน 3 ท่าน ระดับนักวิชาการศึกษา ครู อาจารย์ หรือกรรมการประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 3 ท่าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 ท่าน โดยพิจารณาตามคุณสมบัติ คือ 1. ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษา 2. เป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการที่ผ่านจากประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากล 3.เป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษามาอย่างน้อย 3 ปี และ 4. มีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาต่ำที่สุดในแต่ละด้าน โดยนำค่าเฉลี่ยที่มีระดับต่ำที่สุดมาสร้างเป็นข้อคำถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

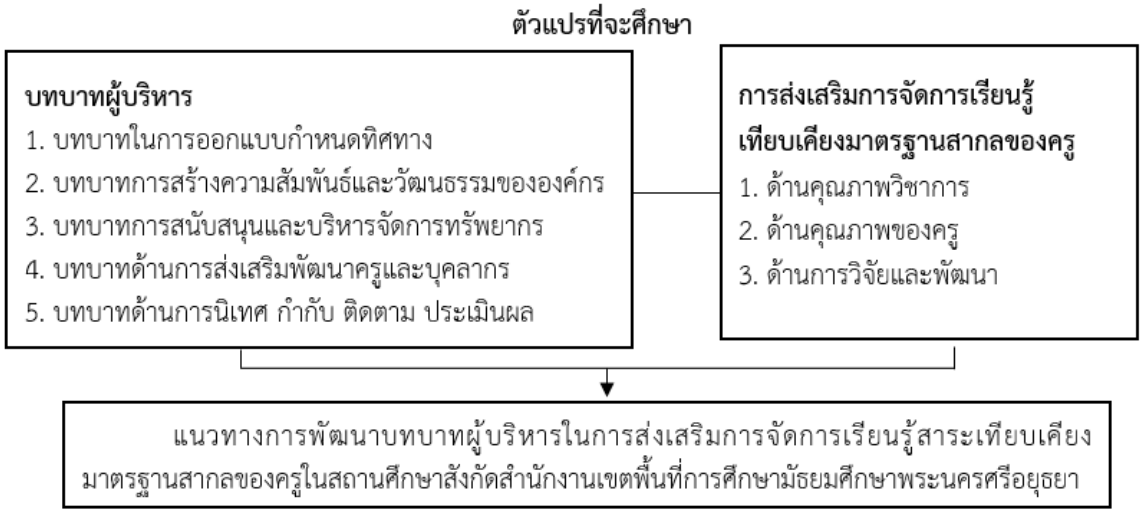
การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงาน โดยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่แน่นอนกับผู้ให้สัมภาษณ์ และออกไปสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้จำนวน 9 คน พร้อมขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำร่างรายงานแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์ตำรา เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูจากนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้ มินซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1973), เซงเก (Senge, 1990), เดส และมิลเลอร์ (Dess and Miller, 1993), ฮิทท์ ไอร์แลนด์ และฮอสคิสสัน (Hitt Ireland and Hoskinson, 2000), ยุคล์ (Yukl, 2006), ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย (2561), เสาวลักษณ์ พิมพ์สายทอง (2562), สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) (2563), ปาณิสรา โชคคเณศร์ (2563) และนงลักษณ์ พันธ์วิไลและคณะ (2567) และศึกษาการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล จากสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 ช่วงอายุส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วง ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 74 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ปริญญาตรี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 79.2 ครูที่สอนรายวิชา IS1- การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 70.8 IS2-การสื่อสารและการนำเสนอ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 IS3- การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 ประสบการณ์ทำงานส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7

ตอนที่ 2 บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน ของแบบสอบถาม เรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหาร ในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง	3.90	0.76	มาก
2. บทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร	4.00	0.76	มาก
3. บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร	4.01	0.76	มาก
4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร	3.99	0.75	มาก
5. บทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล	4.01	0.78	มาก
เฉลี่ยรวม	**3.98**	**0.76**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.76)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสูงสุด ได้แก่ บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.76) และบทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.78) รองลงมา ได้แก่ บทบาท การสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.76) และด้านที่ต่ำที่สุด ได้แก่ บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.76)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักมาวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สรุปไว้ ดังนี้

บทบาทที่ 1 บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง

ประเด็นการสัมภาษณ์ แนวทางการปฏิบัติงานในการวางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และทิศทางของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล สรุปเป็นแนวทางได้ 8 แนวทางได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ผู้บริหารควรใช้กระบวนการวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน 3) การสร้าง การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 4) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนควรมุ่งปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล 5) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ การจัดการเรียน การสอน และทักษะด้านภาษา 6) การจัดระบบการบริหารจัดการและการกำกับติดตามมีระบบบริหารจัดการที่ยึด หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอก และ8) การมุ่งสู่ผลลัพธ์ตามมาตรฐานสากลเน้นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สามารถบรรลุเกณฑ์มาตรฐานสากล

บทบาทที่ 2 บทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรในการแลกเปลี่ยนการใช้ภาษาอังกฤษในการจัด การเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สรุปเป็นแนวทางได้ 8 แนวทาง ได้แก่ 1) การบูรณาการภาษาอังกฤษในคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 2) การสอดแทรกภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาและกิจกรรมของโรงเรียน 3) การพัฒนาครูและบุคลากรด้านทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง 4) การจัดตั้งและพัฒนา PLC เพื่อยกระดับการใช้ภาษาอังกฤษในการสอน 5) การสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมองค์กรที่สนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษ 6) การพัฒนาทักษะผู้เรียนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล เช่น CEFR, PBL 7) การสร้างความร่วมมือระหว่างครูและผู้บริหารในการวางแผนและออกแบบการสอน และ 8) การเสริมสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาครูและผู้เรียน

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สรุปเป็นแนวทางได้ 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ตอบโจทย์ผู้เรียนและชุมชน 2) การจัดระบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งเสริมให้ครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเมินผล และพัฒนาการสอนร่วมกัน เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมภายในองค์กร 3) การพัฒนารูปแบบการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและผู้เรียน 4) การเชื่อมโยงการวิจัยและนวัตกรรมกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง 5) การพัฒนาศักยภาพครูและสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่เอื้อต่อการวิจัย และ 6) การขยายผลและเผยแพร่ผลงานวิจัยและนวัตกรรม

บทบาทที่ 3 บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสนับสนุนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดทำการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน สรุปเป็นแนวทางได้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ดิจิทัลให้พร้อมและทั่วถึง 2) การพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีการสอน 3) การสร้าง พัฒนา และเผยแพร่นวัตกรรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน 4) การจัดระบบติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียนการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ และ 5) การบูรณาการสื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศตวรรษที่ 21

บทบาทที่ 4 บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและจัดการเรียนการสอน สรุปเป็นแนวทางได้ 7 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาของครูอย่างต่อเนื่อง 2) การใช้ตำราและสื่อต่างประเทศที่เหมาะสม 3) การมีส่วนร่วมของครูทุกกลุ่มสาระในด้านภาษาส่งเสริมให้ครูกลุ่มสาระอื่นใช้สื่อกิจกรรมบูรณาการเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ 4) การสนับสนุนครูต่างชาติและโครงการแลกเปลี่ยน 5) การสร้างนโยบายและแรงจูงใจให้กับครูที่มีความสามารถด้านภาษา 6) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษา และ 7) ความร่วมมือจากภายนอกกับชุมชน หน่วยงานรัฐและองค์กรภายนอกผ่าน MOU และการพัฒนาเชิงระบบเข้าร่วมโครงการหรือศูนย์พัฒนาศักยภาพ

บทบาทที่ 5 บทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการประเมินผลการใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนผ่านการมีส่วนร่วมของครู สรุปเป็นแนวทางได้ 9 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างระบบประเมินผลอย่างเป็นระบบและรอบด้าน 2) การนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกระบวนการ PLC 3) การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจผ่านการแข่งขันและผลตอบแทน 4) การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ในทุกกลุ่มสาระเพื่อยกระดับศักยภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 5) การใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย 6) การติดตามและสะท้อนผล การประยุกต์ใช้วิจัย 7) การพิจารณาบริบทและความต่อเนื่องของการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน 8) การกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดที่ชัดเจน และ 9) การสร้างวงจรคุณภาพและการนิเทศติดตามโดยเชื่อมโยงกับวงจรคุณภาพ PDCA

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ทั้ง 5 บทบาท ทุกบทบาทอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายบทบาท สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านบทบาทการออกแบบกำหนดทิศทาง ผู้บริหารมีบทบาทในการออกแบบและกำหนดทิศทางของการจัดการเรียนรู้ระดับมาก การกำหนดทิศทางที่ทันสมัยเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลต้องเน้นการพัฒนาห้องเรียนคุณภาพ ใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนและพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวรรณรัตน์ วิริยะอาภรณ์ และคณะ (2567) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารจัดการสูง โดยเฉพาะด้านระบบคุณภาพและการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล แต่ผู้บริหารบางส่วนอาจยังขาดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม ขาดการเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้ทบทวนแผนและวิสัยทัศน์ให้ทันสมัย ฟูลแลนและสก็อตต์ (Fullan, M., & Scott, G., 2009) พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องพัฒนาการปรับตัวและการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน การขาดการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาสู่มาตรฐานสากลสะท้อนถึงการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) และความต้องการความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ผู้บริหารจึงควรมีความพร้อมในการก้าวสู่มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาพร สุขเกษม (2567) พบว่า การเตรียม ความพร้อมของโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น ผู้บริหารจะต้องดำเนินการวางแผนเชิงกลยุทธ์ดำเนินการ ตามแผนปฏิบัติการโรงเรียน และมีการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดจุดเน้นที่สอดคล้องกับนโยบายซึ่งเป็นบทบาทพื้นฐานในการออกแบบกำหนดทิศทาง

2. ด้านบทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร ผู้บริหารมีบทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กรอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันการทำงานเป็นทีม สร้างขวัญกำลังใจส่งผลให้องค์กรมีความร่วมมือที่ดี ถ้าผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน โรงเรียนกับชุมชนได้ จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยรวมของโรงเรียน ผู้บริหารมีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางการจัดการความขัดแย้ง เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับนพรัตน์ กิ่งก้าน (2568) พบว่า การสร้างความผูกพันของบุคลากรเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคลากรเกิดความผูกพันกับองค์กรและนำไปสู่การร่วมคิดร่วมใจและความร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพงาน ซึ่งสอดคล้องกับการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ ภัทรพล สุคนธรัตน์ และปฏิพัทธ์ แสงประเสริฐ (2566) พบว่า ผู้บริหารควรใช้ภาวะผู้นำสถานศึกษา เพื่อบริหารจัดการบุคลากรให้

เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และเน้นการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำร่วม และความรับผิดชอบร่วม เพื่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นสากล ผู้บริหารควรเสริมบทบาทในด้านนี้ เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองในระดับสากลมากยิ่งขึ้น

3. ด้านบทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร ผู้บริหารมีบทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนการบริหารห้องเรียนคุณภาพและการเผยแพร่ผลงานของนักเรียน ซึ่งสะท้อนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สอดคล้องกับ เฟลเชอร์ (Felcher, 1991) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารจัดการและวางแผนควบคุม งบประมาณ ซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ ให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงาน มีบทบาทในการกระตุ้นครูให้กระตือรือร้นและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย พุ่มพวง (2563) พบว่า การที่ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรอย่างรอบด้านเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพการสอนเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จแก่ผู้เรียน แต่ข้อจำกัดในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่วนมากมีปัญหาด้านงบประมาณหรือความพร้อมของบุคลากร ผู้บริหารจึงควรเร่งส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความทันสมัย สมิท (Smith, 2021) พบว่า แม้ในสถานศึกษาที่มีการจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ"ความสามารถทางดิจิทัล" ของบุคลากร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ครูมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลในโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้ครูสามารถปรับวิธีการสอนให้มีความทันสมัยและสอดรับกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21

4. ด้านบทบาทการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากร ผู้บริหารมีบทบาทการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของผู้บริหารในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับดรุณี รัตนโชติ และคณะ (2565) พบว่า การสนับสนุนของผู้บริหารในการ พัฒนาวิชาชีพครู อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการอบรม ทักษะดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างยิ่งต่อ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และการยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล แต่การพัฒนาสามารถทางภาษาต่างประเทศยังอยู่ในระดับต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าภาษายังไม่เป็นจุดเน้นของผู้บริหารจึงควรมีการกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อยกระดับสมรรถนะทางภาษาของครู ประสิทธิ์ชัย แก้วประดับ (2564) พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนจัดชั่วโมงฝึกภาษาในโรงเรียนเพื่อยกระดับสมรรถนะของครูให้สามารถสื่อสารและจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนตามแนวทางมาตรฐานสากล

5. ด้านบทบาทการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ผู้บริหารมีบทบาทการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารต้องมีบทบาทประเมินผลการเรียนรู้ของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในพัฒนาการสอนและกำหนดแนวทางการประเมินตามมาตรฐานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับธนพร วัฒนา (2563) พบว่า ระบบการนิเทศภายในที่เข้มแข็งต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงวิธีการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้ตามมาตรฐานที่กำหนด แต่การนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยังขาดการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ จึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของการวิจัยและการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จอห์นสัน (Johnson, 2022) พบว่า ภาวะผู้นำการศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะในการส่งเสริมให้ครูทำวิจัย ในชั้นเรียนนำผลการวิจัยมาใช้เป็นฐานในการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนอย่างเป็นวงจร ซึ่งสอดคล้องกับวิภาวี ลิ้มปิยะกุล และคณะ (2565) พบว่า ผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนและให้รางวัลครูที่ใช้ผลการประเมินและผลการวิจัยมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน หากผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของการวิจัยและการประเมินอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพสอดคล้องกับเป้าหมายตามมาตรฐานสากล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

บทบาทที่ 1 บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง

ประเด็นการสัมภาษณ์ แนวทางการปฏิบัติงานในการวางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และทิศทางของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ต้องอาศัยแนวคิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและการมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน องค์ประกอบหลักคือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนา อย่างเหมาะสม โดยเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย การพัฒนาหลักสูตร บุคลากรและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สอดคล้องกับจอห์นสัน, สโคลส์, และวิททิงตัน (Johnson, Scholes, and Whittington, 2017) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเพื่อกำหนดทิศทางองค์กรอย่างเหมาะสม การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ความสำเร็จคือการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการขับเคลื่อนโรงเรียน สอดคล้องกับอรรถพล ประภาสโนบล (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยเพิ่มความโปร่งใส ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนควรพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยบูรณาการแนวทาง STEM, Active Learning และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างทักษะคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ตามแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2562) การพัฒนาการเรียนการสอนเน้นการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะที่จำเป็นควบคู่กับการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะระดับสากล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอกโดยมีเป้าหมายยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานสากล เช่น CEFR, PISA และ TIMSS พร้อมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

บทบาทที่ 2 บทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรในการแลกเปลี่ยนการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มุ่งเน้นส่งเสริมการบูรณาการในการยกระดับสมรรถนะสู่มาตรฐานสากล โดยบูรณาการภาษาอังกฤษเข้ากับวิชาหลักผ่านสื่อและกิจกรรมสองภาษา เพื่อพัฒนาทักษะภาษาและวิชาการควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับปิยะดา เกียรติทัศนสิทธิ์ (2565) พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาและเนื้อหา (CLIL) ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทั้งด้านภาษาและวิชาการได้จริงควรสอดแทรกภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาและกิจกรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางภาษาที่จำเป็นต่อ การเรียนรู้ ต้องพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระผ่านการอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญและเชื่อมโยงการพัฒนากับเกณฑ์วิทยฐานะ เพื่อยกระดับสมรรถนะทางภาษาของครู ซึ่งสอดคล้องกับฟูลแลน (Fullan, 2020) พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสถาบันที่ประสบความสำเร็จต้องเริ่มจากการพัฒนาความสามารถและความมุ่งมั่นของบุคลากรในองค์กร ควรจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคและออกแบบการสอนร่วมกัน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมเป็นกลไกในการส่งเสริมการใช้ภาษาในบริบทจริงพร้อมพัฒนาทักษะผู้เรียนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในสถานศึกษาการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การสนับสนุนเชิงนโยบายการสร้างวัฒนธรรมองค์กรไปจนถึงการขยายผลงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับปิยะรัตน์ วงศ์พรม (2564) พบว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิชาชีพครูและช่วยให้สะท้อนปรับปรุงวิธีการสอนได้อย่างทันท่วงที ควรมีการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและสื่อดิจิทัล การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมและการพัฒนางานวิจัยอย่างแท้จริง แฮททิ (Hattie, 2022) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมาจากการสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันของครูในการพัฒนาการเรียนรู้ควรพัฒนารูปแบบการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบททั้งการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา สนับสนุนให้ครูและนักเรียนสร้างนวัตกรรมและเข้าร่วมเวทีวิชาการและต้องเชื่อมโยงกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริง สอดคล้องกับสุวิมล ว่องวาณิช (2563) พบว่า ความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ฐานบริบท ผู้บริหารต้องพัฒนาครูและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการวิจัยมีการนิเทศ ติดตาม จัดสรรงบประมาณ และให้รางวัลเชิงสร้างสรรค์ สร้างเครือข่ายกับสถาบันภายนอก มีการขยายผลและเผยแพร่ผลงานวิจัยและนวัตกรรมผ่านเวทีประกวดเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ต่อยอดผลงาน สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 3 บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสนับสนุนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดทำการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการศึกษาโลกที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การพัฒนาโรงเรียนสู่ยุคดิจิทัลต้องเริ่มจากการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ดิจิทัลที่ทันสมัยให้ทุกห้องเรียนพร้อมใช้งานอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับหวัง (Wang, 2023) พบว่า ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพครูด้านสื่อดิจิทัล ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ชูศักดิ์ เอกเพชร (2562) ได้นำเสนอว่า การอบรมที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนได้อย่างแท้จริง พร้อมส่งเสริมให้ครูสร้างและเผยแพร่นวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านการประกวดหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและขยายผลสู่การใช้งานในวงกว้าง เป็นการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยและพัฒนาบนพื้นฐานของข้อมูลที่ช่วยให้การใช้สื่อดิจิทัลเกิดประสิทธิผลสูงสุด และที่สำคัญคือต้องเชื่อมโยงสื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการใฝ่รู้และ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

บทบาทที่ 4 บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและจัดการเรียน การสอน การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล โดยเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมพัฒนาทักษะภาษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมทั้งด้านการสื่อสารทั่วไปและการใช้เชิงวิชาการ (EAP) ซึ่งจำเป็นสำหรับครูวิชาหลักที่ต้องสอนแบบ CLIL (Content and Language Integrated Learning) ควบคู่ไปกับการจัดตั้งชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับปณต ศิริอักษร (2567) พบว่า การอบรมภาษาอังกฤษเฉพาะทางวิชาการและวิชาชีพช่วยเพิ่มความมั่นใจของครูได้ดี ควรสนับสนุนการใช้ตำราเรียน สื่อต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสภาษาในบริบทจริง ส่งเสริมครูทุกกลุ่มสาระให้บูรณาการภาษาในทุกกิจกรรม สนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างบรรยากาศสากล และกำหนดนโยบายแรงจูงใจที่ชัดเจน เพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนจากภายในให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พิ้งค์ (Pink, 2019) ได้กล่าวถึง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาผ่านกิจกรรมเป็นการสร้างโอกาสในการฝึกฝนภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ควรสร้างความร่วมมือกับภายนอกอย่างเป็นระบบ การทำ MOU กับองค์กรหรือศูนย์พัฒนาครู HCEC เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 5 บทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการประเมินผลการใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพ การบริหารจัดการและ การจัดการเรียนการสอนผ่านการมีส่วนร่วมของครู เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เน้นหลักการมีส่วนร่วมของครูและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ ควรสร้างระบบประเมินผลที่เป็นระบบและรอบด้าน เปิดโอกาสให้ครูมี ส่วนร่วมทุกขั้นตอน สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี ธรรมวิทย์ (2563) พบว่า การประเมินผลที่เน้นการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การยอมรับและการใช้ผลการประเมินในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนผลวิจัยในชั้นเรียนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ควรกำหนดแรงจูงใจและใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผล การประเมินตามแนวคิดหลักฐานเชิงประจักษ์ ลินคอล์น และกูบา (Lincoln and Guba, 2020) พบว่า การตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การติดตามและสะท้อนผลการประยุกต์ใช้วิจัยผ่านการประชุม PLC เพื่อปรับปรุงแนวปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และสุดท้ายการนิเทศติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ผลการศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 บทบาท มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านบทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีด้านบทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทางสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมีการออกแบบทิศทางด้านการจัดการเรียนการสอน โดยพัฒนาการใช้ระบบห้องเรียนคุณภาพ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีวางทิศทางด้านการพัฒนาครูให้ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการ วางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย ทิศทางของโรงเรียนในการจัด การเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล

1.2 ด้านบทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีด้านบทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทางสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในวิชาการหรืออาชีพสามารถส่งเสริมคุณภาพการศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการสนับสนุนการทำงานเป็นทีมในองค์กร มีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งภายในองค์กร สร้างความร่วมมือและขวัญกำลังใจในที่ทำงานทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และผู้บริหารมีการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองส่งผลต่อความสามารถของผู้เรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรในการแลกเปลี่ยนการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียน และผู้บริหารมีการพัฒนาส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนสามารถช่วยพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

1.3 ด้านบทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีด้านบทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากรสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมีการสนับสนุนและพัฒนาการใช้ระบบห้องเรียนคุณภาพในโรงเรียน รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดการเผยแพร่ผลงานของนักเรียน ทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์มีประสิทธิภาพและเหมาะสม ผู้บริหารมีการสนับสนุนและบริหารจัดการสรรทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนมีความเหมาะสมและเพียงพอในการสนับสนุนการเรียนการสอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการสนับสนุนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดทำการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.4 ด้านบทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีด้านบทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรสูงที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาในสถานศึกษาตามมาตรฐานสากลให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาครูและบุคลากรในการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้และการศึกษาด้วยตนเองของนักเรียน ผู้บริหารมีการพัฒนาครูและบุคลากร ด้านการจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศตอบสนองความถนัดและศักยภาพตามความต้องการของผู้เรียน และผู้บริหารเป็นผู้คอยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ส่งเสริมทักษะและการพัฒนาตนเอง รวมถึงริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อยกระดับการศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ใช้หนังสือตำราเรียนและสื่อภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนการสอน

1.5 ด้านบทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ข้อที่มีด้านบทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนรู้และการติดตามผลสามารถกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองและยกระดับการสอนให้ดีขึ้น รองลงมา คือ ผู้บริหารใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรฐานสากลในการนิเทศและติดตามผลได้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการจัดทำวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียนทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารมีกระบวนการนิเทศโดยใช้หลักเกณฑ์ตามโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กรเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการประเมินผล การใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนผ่านการมีส่วนร่วมของครู

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้นำข้อคำถามในแต่ละด้านนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักมาวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระเทียบเคียงมาตรฐานสากลของครูในสถานศึกษา สรุปไว้ ดังนี้

บทบาทที่ 1 บทบาทในการออกแบบกำหนดทิศทาง ประเด็นการสัมภาษณ์ แนวทางการปฏิบัติงานในการวางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และทิศทางของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ควรเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะระดับสากล พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมจากบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการกำหนดนโยบาย โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นภาษา STEM เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการและทักษะสากล การบริหารจัดการต้องโปร่งใส มีระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และเปิดกว้างต่อการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอก สุดท้ายการดำเนินงานทั้งหมดควรมุ่งให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ตามมาตรฐานสากล เช่น CEFR PISA และ TIMSS เพื่อก้าวสู่การเป็นโรงเรียนแห่งคุณภาพอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 2 บทบาทการสร้างความสัมพันธ์และวัฒนธรรมขององค์กร ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรในการแลกเปลี่ยนการใช้ภาษาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ควรเริ่มจากการบูรณาการภาษาอังกฤษเข้ากับเนื้อหาวิชาอย่างเป็นระบบผ่านใบงานและสื่อการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษควบคู่กัน โรงเรียนควรสอดแทรกภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาและกิจกรรม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน ควบคู่กับการพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระให้มีทักษะภาษาอังกฤษผ่านการอบรมและการร่วมงานกับผู้เชี่ยวชาญ การจัดตั้งชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอน นอกจากนี้ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาอังกฤษ พร้อมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น CEFR ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงโครงงาน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหารและเครือข่ายภายนอก เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลอย่างยั่งยืน
ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องเริ่มจากการสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนและสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ผู้เรียน เช่น สื่อดิจิทัล บทเรียนออนไลน์ และกิจกรรม STEM ควบคู่กับการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาการสอนร่วมกัน การวิจัยควรสอดคล้องกับบริบทของห้องเรียนและปัญหาจริง ส่งเสริมนวัตกรรมของครูและนักเรียนในห้องเรียนพิเศษและเวทีการแข่งขัน นอกจากนี้ การเชื่อมโยงงานวิจัยกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้จริงช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ขณะเดียวกันผู้บริหารต้องพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ลดภาระงาน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำวิจัย สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานในเวทีต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพงานวิจัยและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 3 บทบาทการสนับสนุนและบริหารจัดการทรัพยากร ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการสนับสนุนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดทำการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเริ่มจากการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่เพียงพอและมีคุณภาพ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทบอร์ด และระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อให้ห้องเรียนทุกห้องสามารถใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและนิเทศ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีทักษะด้านเทคโนโลยีและสามารถออกแบบบทเรียนที่เหมาะสมได้ นอกจากนี้ โรงเรียนควรส่งเสริม การสร้างนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น E-Book วิดีโอ และบทเรียนออนไลน์ พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานเหล่านี้ผ่านเวทีต่าง ๆ เพื่อขยายผลการใช้งาน การประเมินผลการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบจะช่วยสะท้อนผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน ขณะเดียวกันการเชื่อมโยงสื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้แบบรายบุคคล การเรียนรู้เชิงโครงการ และการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 4 บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและจัดการเรียนการสอน ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาศักยภาพ

ภาษาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและชุมชนการเรียนรู้ การส่งเสริมการใช้ตำราและสื่อต่างประเทศที่เหมาะสม รวมถึงการมีส่วนร่วมของครูทุกกลุ่มสาระในการบูรณาการกิจกรรมด้านภาษาในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนการใช้ครูต่างชาติและโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างบรรยากาศการใช้ภาษาจริง ตลอดจนการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาตนเอง โรงเรียนยังต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการใช้ภาษา พร้อมทั้งขยายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อเสริมระบบการพัฒนาศักยภาพทางภาษาของบุคลากรอย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 5 บทบาทด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ประเด็นสัมภาษณ์ แนวทางการประเมินผลการใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนผ่านการมีส่วนร่วมของครู ควรดำเนินการผ่านระบบประเมินที่เป็นระบบและรอบด้าน โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่วิเคราะห์ผล จัดทำ PLC ไปจนถึงการวางนโยบายพัฒนาการสอน ครูควรนำผลวิจัยในชั้นเรียนมาใช้จริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสะท้อนความมีประสิทธิผล ขณะเดียวกันโรงเรียนควรใช้กลไกการแข่งขันและแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง การจัดตั้ง PLC ในทุกกลุ่มสาระและการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายช่วยให้เกิดความรอบด้านและเป็นต้นแบบที่เผยแพร่ได้ นอกจากนี้การติดตามผล การสะท้อนผลการใช้วิจัย และการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน จะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างถูกต้องสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน สุดท้าย การนิเทศติดตามแบบต่อเนื่องเชื่อมโยงกับวงจร PDCA ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถนำแนวทางวิจัยเป็นกรอบจัดทำนโยบายโครงการส่งเสริมการบริหารเชิงวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ตามมาตรฐานสากล สนับสนุนการจัดอบรมผู้บริหารและติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 โรงเรียนสามารถนำแนวทางวิจัยไปใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของครูให้บูรณาการมาตรฐานสากลในการสอน ส่งเสริมครูมีส่วนร่วมในแผนกลยุทธ์ การเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลและใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการประเมินสมรรถนะผู้บริหารและพัฒนาศักยภาพครู

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางวิจัยในการพัฒนาบทบาทตนเองไปปรับใช้ โดยมุ่งเน้นส่งเสริม สนับสนุน และติดตามผล การจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างต่อการพัฒนานวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มาตรฐานสากล

2.2 ควรศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาบทบาทผู้บริหารเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือวัดและเกณฑ์ประเมินผลการบริหารเชิงวิชาการที่เทียบเคียงมาตรฐานสากลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของผู้บริหารในอนาคต

2.4 ควรมีการศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลและสรุปแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่

2.5 ควรศึกษาความต้องการและความพร้อมของครูในการพัฒนาไปสู่การจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากล เพื่อให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแนวทางการสนับสนุนและพัฒนาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

การุณ สกุลประดิษฐ์. (2559). *สพฐ. ชูโมเดล TEPE Online ลุยพัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2567. แหล่งที่มาhttps://mgronline.com/daily/detail/9590000066241.

ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2562). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการจัดการเรียนรู้ในยุค Thailand 4.0. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21*(3), 1-12.

ดรุณี รัตนโชติ, สุเทพ พงษ์ศรีกุล, และ มนต์ชัย พวงมาลี. (2565). การสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและผลกระทบต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12*(4), 180–195.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 23).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร วัฒนา. (2563). การพัฒนาระบบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 10*(3), 1–15.

นงลักษณ์ พันธ์วิไล และคณะ. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสารศิลปะการจัดการ, 8*(2), 338.

นพรัตน์ กิ่งก้าน. (2568). แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มาตรฐานสากล โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารครุศาสตร์, 53*(1), 1-17.

ปณต ศิริอักษร. (2567). *การพัฒนาหลักสูตรอบรมภาษาอังกฤษเชิงวิชาการสำหรับครูวิชาหลัก: กรณีศึกษาโรงเรียนในโครงการ English Program.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ประสิทธิ์ชัย แก้วประดับ. (2564). แนวทางการยกระดับสมรรถนะทางภาษาต่างประเทศของครูเพื่อรองรับการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ปาณิสรา โชคคเณศร์. (2563). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

ปิยะดา เกียรติทัศนสิทธิ์. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาและเนื้อหา (CLIL) เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ปิยะรัตน์ วงศ์พรม. (2564). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนกับการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 12*(2), 125-135.

พัฒนาพร สุขเกษม. (2567). การบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(8), 173-186.

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2566). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา Reseach Methods In Education. (พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพฯ: มีนเซอร์วิส ซัพพลาย.

ภัทรพล สุคนธรัตน์ และ ปฏิพัทธ์ แสงประเสริฐ. (2566). *ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

วรรณรัตน์ วิริยะอาภรณ์, คมสัน สันติบวร, & ชลิตา หริรักษ์. (2567). *การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลกับการจัดการศึกษาไทยยุค 4.0 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา).

วิภาวี ลิ้มปิยะกุล, สมศักดิ์ กุลนิเทศ, และ อัญชนา ชาญชนะ. (2565). แนวทางการส่งเสริมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 16*(1), 220–235.

ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

สมชาย พุ่มพวง. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา, 11*(2), 110–125.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2563). *การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 12).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ พิมพ์สายทอง. (2562). แนวทางการพัฒนาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2567). *รายงานข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2567.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2567). *บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา.* เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก https://otepc.go.th/th/ content page/item.html

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับแก้ไข 2565.* กรุงเทพฯ : ไอเดีย แอนด์พริ้นติ้ง.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับแก้ไข 2565.* กรุงเทพฯ : ไอเดีย แอนด์พริ้นติ้ง.

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2563). *รายงานผลการประเมินสถานการณ์การศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อรรถพล ประภาสโนบล. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์).

อัญชลี ธรรมวิทย์. (2563). *รูปแบบการประเมินโครงการโดยเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

Dess, G. G. & Miller, A. (1993). *Strategic Management.* Singapore: McGraw-Hill.

Felcher, D. E. (1991). *The role of high school principals in curriculum development and implementation in Virginia.* (Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).

Fullan, M. (2020). *The new meaning of educational change: Professional learning communities and continuous improvement culture*. Teachers College Press.

Fullan, M., & Scott, G. (2009). *Professional learning communities at the next level: Creating a culture of continuous improvement.* Corwin Press.

Gary Yukl. (2006). *Leadership in Organizations, 5th ed.* New York: Courier Stoughton.

Hattie, J. (2022). *Visible Learning: The Sequencing of Learning.* Routledge.

Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2000). *Strategic management: Competitiveness and globalization (4th ed.).* South-Western College Publishing.

Henry Mintzberg. (1973). *The Nature of Managerial Work.* New York: Harper and Row.

Johnson, R. M. (2022). Evidence-Based Leadership: The essential role of research utilization in school improvement. *Journal of Educational Administration Research, 9*(2), 70–85.

Johnson, G., Scholes, K., & Whittington, R. (2017). *Exploring strategy (11th ed.).* Pearson Education.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (2020). *Naturalistic inquiry.* Sage Publications.

Pink, D. H. (2019). *Drive: The surprising truth about what motivates us.* Riverhead Books.

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. London: Century Press.

Smith, L. C. (2021). Bridging the digital divide: The role of school leaders in fostering teacher technological pedagogical content knowledge (TPACK). *International Journal of Educational Technology and Leadership, 6*(1), 45–60.

Wang, Y. (2023). The role of digital infrastructure readiness in the effectiveness of educational technology adoption: A global perspective. *Journal of Educational Technology & Society, 26*(1), 15-28.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 350 - 359 ISSN 2985-2137 (Online)

Quality of work life of personnel at don ya nang subdistrict municipality, phon charoen district, bueng kan province

Tatchawanun Phowiang [1*] and Supan Somsa [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: earntot@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the quality of work life of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel, 2) compare the quality of work life of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel, and 3) propose guidelines for improving the quality of work life of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel. The population used for this research was 103 Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel, who were recruited from the entire population. The research instrument used was a questionnaire with a reliability of 0.832. The statistics used for data analysis included counts, percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing was performed using t-tests and f-tests.

The results of the research revealed that: 1. Overall, the quality of work life of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel was at a high level (μ = 4.06). When considering each aspect, the highest mean score was fair compensation and benefits (μ = 4.57), followed by good workplace relationships (μ = 4.45), and the lowest mean score was participation in decision-making (μ = 3.45). 2. Results of the comparison of the quality of work life of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel Categorized by gender, age, education level, average monthly income, and work experience, overall, it was found that Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel with different genders, ages, education levels, average monthly income, and work experience had similar work quality of life. And 3. Suggested guidelines for improving the work quality of Don Ya Nang Subdistrict Municipality personnel include increasing the efficiency of lighting and ventilation systems by using appropriate light bulbs and adding ventilation vents or fans in blind spots.

Keywords: Quality of work life, personnel, subdistrict municipality.

Received 16 July 2026; Revised 4 August 2026; Accepted 13 August 2026

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

ทัชชวนันท์ โพธิ์เวียง [1*] และ สุปัน สมสาร์ [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: earntot@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง จำนวน 103 คน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.832สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.06) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม (μ = 4.57) รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน (μ = 4.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (μ = 3.45) 2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบแสงสว่างและการระบายอากาศ โดยใช้หลอดไฟที่เหมาะสมและเพิ่มช่องระบายอากาศหรือพัดลมระบายอากาศในจุดอับ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน, บุคลากร, เทศบาลตำบล.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การพัฒนาองค์กรให้มีความมั่นคงและยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้องค์กรแข็งแรงและพร้อมรองรับการเติบโตในอนาคต ปัจจุบัน การบริหารจัดการและการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากขึ้นในทุกองค์กร ทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ เพราะไม่ว่าองค์กรจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือบุคลากรภายในองค์กร ความสำเร็จขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนเป็นหลัก การทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยความสามารถในการวางแผน จัดการองค์กร จัดคนเข้าทำงาน ชี้นำ และควบคุมงานต่าง ๆ ในทุกขั้นตอน ปัจจัยด้านคนจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการจัดการคนเข้าทำงาน ซึ่งได้รับการพัฒนาเป็นศาสตร์ทางวิชาการที่เรียกว่า “การบริหารงานบุคคล” หรือ “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” (สากล พรหมสถิตย์, สถาพร วิชัยรัมย์ และธนากร เพชรสินจร, 2563)

ในทางกลับกันหากพนักงานในองค์การต้องปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่ดี เช่น สภาพแวดล้อมไม่ดี ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่น ได้รับเงินเดือนไม่เหมาะสม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้พนักงานรู้สึกอึดอัด เบื่อหน่าย ไม่มีแรงจูงใจในการทำงานก็จะทำให้พนักงานในองค์การไม่สามารถแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ อาจทำให้องค์การไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควร จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตการทำงานย่อมส่งผลต่อองค์การ (สุเนตร นามโคตรศรี, 2553)

คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคนถือเป็นทรัพยากรสำคัญและเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่าในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงานเพื่อดำรงชีวิตและตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เนื่องจากครึ่งหนึ่งของเวลาในแต่ละ

วันมักใช้ไปกับการทำงาน ที่ทำงานจึงควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความมั่นคงและความรู้สึกสบายใจในการทำงาน ความรู้สึกเหล่านี้ควรเทียบเท่าหรือมากกว่าที่บุคคลได้รับเมื่ออยู่ที่บ้าน คุณภาพชีวิตในการทำงานยังเกี่ยวข้องกับการได้รับรายได้ที่เหมาะสม สวัสดิการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการทำงาน รวมถึงโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ ขององค์กร การสร้างบรรยากาศเช่นนี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจสูงขึ้น และส่งผลต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพองค์กร นอกจากนี้ การให้พนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา จะช่วยสร้างประชาธิปไตยในสถานที่ทำงาน เพิ่มประสิทธิผลขององค์กร และเปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับนำสติปัญญา ความเชี่ยวชาญ ทักษะ และความสามารถอื่น ๆ มาใช้ในการทำงาน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความพึงพอใจของพนักงานเพิ่มขึ้น ทัศนคติและพฤติกรรมในกลุ่มและองค์กรดีขึ้น ลดการขาดงาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์สูงขึ้น และความตึงเครียดหรือความคับข้องใจลดลง (สุจิตรา อรุณมาก, สมเกียรติ วันทะนะ และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2560)

เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ดำเนินการด้านรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ตลอดจนดำเนินการในการป้องกันอัคคีภัย บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านางจึงถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารและการปฏิบัติของเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทำให้การพัฒนาท้องถิ่นสำเร็จตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ปัจจุบันพบว่าปัญหาในเรื่องสภาพแวดล้อมในการทำงาน ขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ภาระงานและเวลา ปริมาณงานมากเกินไป เมื่อเทียบกับจำนวนบุคลากร ไม่มีระบบการจัดสรรงานที่ชัดเจน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือขาดความรับผิดชอบร่วม รายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ โดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานจ้างทั่วไปหรือพนักงานชั่วคราว รวมถึงโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งน้อย ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน (เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง, 2568)

ดังนั้นเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงาน จึงเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญ ที่จะต้องได้รับการบริหารและใช้อย่างมีคุณค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากบุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ย่อมส่งผลต่อการให้บริการประชาชนและการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายของเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาใช้ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน สวัสดิการ หรือโครงสร้างงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน และเมื่อบุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะส่งผลให้บริการสาธารณะที่มอบให้ประชาชนมีคุณภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ จำนวนทั้งหมด 103 คน ประกอบด้วย 1) พนักงานเทศบาล จำนวน 39 คน 2) พนักงานครู จำนวน 7 คน 3) พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 12 คน 4) พนักงานจ้างทั่วไป จำนวน 10 คน และ 5) พนักงานจ้างเหมา จำนวน 35 คน (เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง, 2568)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะคำถามปลายเปิดและปลายปิด เพื่อศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน มีจำนวน 5 ข้อ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบปลายปิด

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและสุขภาพดี (Safe and Healthy Work Environment) 2) ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) 3) ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance) 4) โอกาสในการเติบโตและพัฒนา (Opportunity for Growth and Development) 5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Employee Involvement in Decision-Making) 6) ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน (Positive Work Relationships) 7) ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม (Fair Compensation and Benefits) และ8) ความมั่นคงในงาน (Job Security เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของตนเอง โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นชนิดเลือกตอบ ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's scale) มีทั้งหมด 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ทั้ง 8 ด้าน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaires)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

3.2 บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

3.3 บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

3.5 บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

3.6 บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่มีประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต เพื่อขอเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Google Form เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ โดยส่ง QR Code หรือ Link ของแบบสอบถาม เข้าไปในอีเมล (Email) หรือไลน์ (Line) ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และทำการบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติ ได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การใช้สถิติในการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และนำไปแปล

ความหมายเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

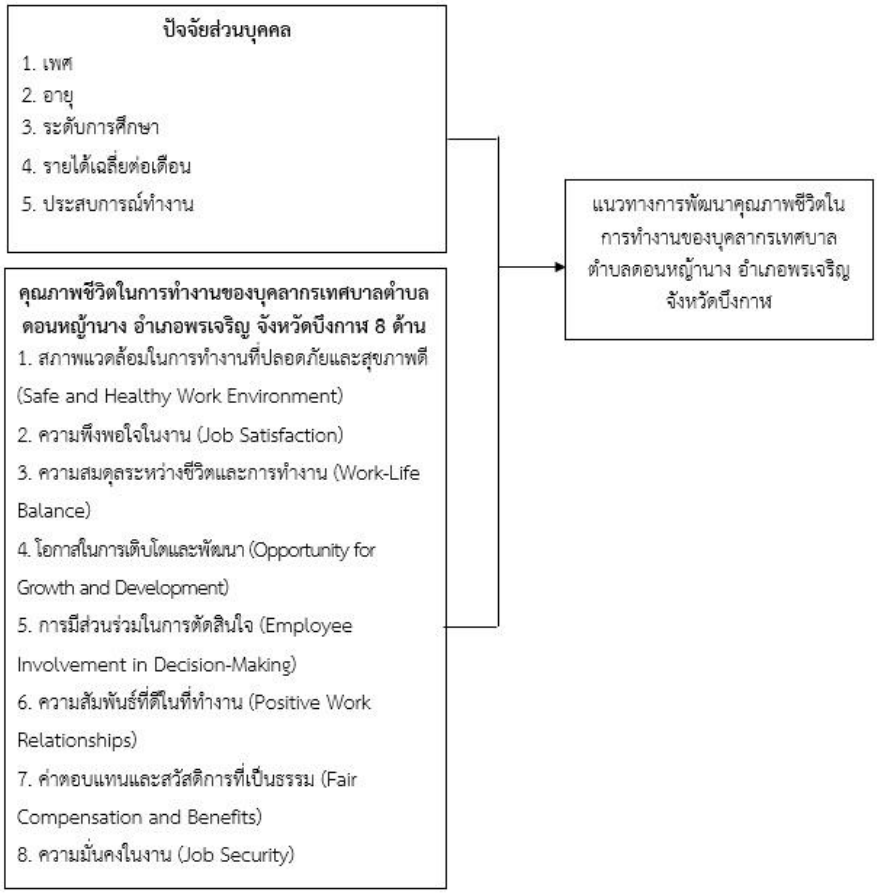
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานน้อยที่สุด

5.3 การเปรียบเทียบระดับเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ T–test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และ สถิติ F-test (One-way Anova) โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจะทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.832

5.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด แล้วสรุปเป็นประเด็นรายข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.40 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.86 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญา คิดเป็นร้อยละ 63.11 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.13 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.16

2. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ	μ	σ	แปลผล
1. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและสุขภาพดี	3.92	0.84	มาก
2. ด้านความพึงพอใจในงาน	4.24	0.55	มาก
3. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน	3.97	0.84	มาก
4. ด้านโอกาสในการเติบโตและพัฒนา	3.98	0.84	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.45	0.78	ปานกลาง
6. ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน	4.45	0.36	มาก
7. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม	4.57	0.34	มากที่สุด
8. ด้านความมั่นคงในงาน	3.94	0.36	มาก
รวม	**4.06**	**0.38**	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.06) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม (μ = 4.57) รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน (μ = 4.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (μ = 3.45) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและสุขภาพดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.92) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 3. สภาพแสง เสียง และอุณหภูมิในสถานที่ทำงานเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเครียดหรือรำคาญ (μ = 4.08) รองลงมา คือ ข้อ 4. มีการส่งเสริมให้บุคลากรดูแลสุขภาพ เช่น ตรวจสุขภาพประจำปี หรือกิจกรรมสุขภาพต่างๆ (μ = 3.96) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1. สถานที่ทำงานมีความสะอาด เรียบร้อย และเอื้อต่อสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงาน (μ = 3.82)

2.2 ด้านความพึงพอใจในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.24) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 10. ท่านรู้สึกว่าหน้าที่การงานของตนเองมีความมั่นคงและสามารถพัฒนาในอนาคตได้ (μ = 4.31) รองลงมา คือ ข้อ 9. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง (μ = 4.30) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 6. ท่านรู้สึกพึงพอใจในเนื้องานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน (μ = 4.04)

2.3 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.97) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 11. ท่านสามารถแบ่งเวลาให้กับครอบครัวและชีวิตส่วนตัวได้อย่างเหมาะสมแม้มีภาระงาน (μ = 4.36) รองลงมา คือ ข้อ 12. เวลาการทำงานในแต่ละวันไม่กระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของท่าน (μ = 4.15)

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 13. หน่วยงานมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานเมื่อท่านมีภารกิจส่วนตัวที่จำเป็น (μ = 3.64)

2.4 ด้านโอกาสในการเติบโตและพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.98) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 20. หน่วยงานสนับสนุนให้ท่านใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เพื่อเติบโตในหน้าที่การงาน (μ = 4.15, σ = 1.00) รองลงมา คือ ข้อ 19. ท่านเห็นว่ามีเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานของตนเองอย่างชัดเจน (μ = 4.07) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 16. ท่านมีโอกาสได้รับการอบรมหรือพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงาน (μ = 3.83)

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.45) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 24. ท่านรู้สึกว่าเสียงของตนเองมีคุณค่าและมีผลต่อทิศทางขององค์กร (μ = 3.55) รองลงมา คือ ข้อ 25. หน่วยงานมีช่องทางหรือเวทีให้บุคลากรเสนอแนะหรือร่วมตัดสินใจอย่างเป็นระบบ (μ = 3.50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 22. ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการทำงาน (μ = 3.37)

2.6 ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.45) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 27. ท่านรู้สึกว่าสามารถพูดคุย ปรึกษา หรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานได้เสมอ (μ = 4.80) รองลงมา คือ ข้อ 26. ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างราบรื่น (μ = 4.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 29. ในที่ทำงานมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (μ = 4.11)

2.7 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.57) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 31. ท่านพึงพอใจกับค่าตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานที่รับผิดชอบ (μ = 4.80) รองลงมา คือ ข้อ 35. หน่วยงานมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง (μ = 4.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 34. ท่านรับรู้และเข้าใจถึงสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่ตนเองควรได้รับอย่างชัดเจน (μ = 4.37)

2.8 ด้านความมั่นคงในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.94) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 37. ท่านมีความมั่นใจว่าจะสามารถทำงานในองค์กรนี้ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว (μ = 4.83) รองลงมา คือ ข้อ 36. ท่านรู้สึกมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (μ = 4.54) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 40. ท่านรู้สึกว่าองค์กรให้ความสำคัญกับความมั่นคงของบุคลากรในระยะยาว (μ = 1.66)

3. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ 1) เพิ่มประสิทธิภาพของระบบแสงสว่างและการระบายอากาศ โดยใช้หลอดไฟที่เหมาะสมและเพิ่มช่องระบายอากาศหรือพัดลมระบายอากาศในจุดอับ 2) กำหนดเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน ให้บุคลากรเข้าใจบทบาท หน้าที่และเป้าหมายของตนเอง 3) อนุญาตให้ใช้เวลาพักอย่างเหมาะสม และไม่มีการกดดันให้ทำงานเกินเวลาโดยไม่จำเป็น 4) ให้ทุนหรือสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ป.โท หรือหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวข้องกับงาน 5) เชิญบุคลากรจากทุกระดับเข้าร่วมใน คณะกรรมการภายในองค์กร เช่น คณะกรรมการแผนพัฒนา คณะกรรมการบริหารจัดการงานประจำ 6) ส่งเสริมการทำกิจกรรม จิตอาสาร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ พัฒนาวัด โรงเรียน หรือช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชน 7) ตั้งคณะกรรมการสวัสดิการที่มี ตัวแทนจากทุกระดับ เพื่อร่วมกันออกแบบและตรวจสอบความเหมาะสม และ 8) พิจารณา ต่อสัญญาจ้างอย่างต่อเนื่องและโปร่งใส สำหรับพนักงานจ้างที่มีผลงานดี ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง

อภิปรายผล

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานภาครัฐอย่างเทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น สำหรับกรณีของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ พบว่าโดยภาพรวมแล้วคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในองค์กรนี้ได้รับการดูแลและสนับสนุนอย่างเหมาะสมในหลายด้าน เหตุผลที่คุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะหลายปัจจัยที่สอดประสานกัน เช่น การบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำองค์กรมีวิสัยทัศน์และเอาใจใส่บุคลากร การสื่อสารภายในหน่วยงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่บุคลากรได้รับก็อาจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรมีความมั่นคงทั้งด้านอาชีพและชีวิตส่วนตัว อีกประการหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามคือความรู้สึกภาคภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง เนื่องจากงานของเทศบาลเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาท้องถิ่น บุคลากรจึงมองเห็นผลลัพธ์ของงานอย่างชัดเจน เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การให้บริการประชาชน หรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดแรงจูงใจภายใน และส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป คุณภาพชีวิตในการทำงานที่อยู่ในระดับมากของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่ดี สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงความร่วมแรงร่วมใจของทุกคนในองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้ก้าวหน้า และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานอื่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Walton (1973) ที่เสนอว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ เช่น สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ความมั่นคงในอาชีพ รายได้ที่เพียงพอ การพัฒนาโอกาสก้าวหน้า และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐริกา แป้นถึง (2566) วิจัยเรื่องเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งพบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านความภูมิใจในองค์กร สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ทางสังคมภายในองค์กร งานวิจัยนี้ยังระบุว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศภัค โพธิ์เพชรเล็บ และโกศล สอดส่อง (2565) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการเรือนจำกลางอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการเรือนจำกลางอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ= 4.07) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านจังหวะชีวิต (μ= 4.35) รองลงมาคือด้านสิทธิส่วนบุคคล (μ = 4.12) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (μ= 3.95)

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยภายในองค์กรที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สาเหตุที่คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรไม่แตกต่างกัน แม้จะมีลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลดอนหญ้านางมีระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการให้ความเป็นธรรมและส่งเสริมสวัสดิการอย่างทั่วถึงโดยไม่แบ่งแยกตามเพศหรือวุฒิการศึกษา องค์กรอาจมีการกำหนดนโยบายด้านค่าตอบแทน สวัสดิการ และการพัฒนาบุคลากรที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับทุกตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งทำให้ทุกคนได้รับประสบการณ์การทำงานที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ ความเคารพซึ่งกันและกัน และความเสมอภาค อาจเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและได้รับการยอมรับในที่ทำงาน โดยไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิง จบการศึกษาระดับใด หรือมีประสบการณ์มากน้อยเพียงใด ต่างก็ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน อีกประการหนึ่งที่ควรพิจารณาคือ การมีจิตสำนึกด้านการบริการสาธารณะของบุคลากรในท้องถิ่น ซึ่งมักจะมีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน มากกว่าการแข่งขันภายในองค์กร ดังนั้น ความพึงพอใจในการทำงานของ

บุคลากรจึงอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น รายได้ หรือระดับการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรด้วย กล่าวโดยสรุป การที่บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านางซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน อาจเป็นผลจากการบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความเท่าเทียม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และการปลูกฝังค่านิยมแห่งการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ วิชาโคตร และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง (2564) วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสถานภาพการทำงานในปัจจุบัน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่นที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสถานภาพการทำงานในปัจจุบัน แตกต่างกัน จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Walton (1973) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ขึ้นอยู่กับการจัดการองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความปลอดภัยในการทำงาน รายได้ที่เพียงพอ โอกาสในการเติบโตในสายงาน และการมีส่วนร่วมในองค์กร มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลโดยตรง ดังนั้น หากองค์กรสามารถบริหารจัดการองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้บุคลากรโดยรวมมีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับใกล้เคียงกัน แม้จะมีความแตกต่างในด้านเพศ วัย หรือประสบการณ์

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบแสงสว่างและการระบายอากาศ โดยใช้หลอดไฟที่เหมาะสมและเพิ่มช่องระบายอากาศหรือพัดลมระบายอากาศในจุดอับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วม เทศบาลควรกำหนดแนวทางบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและความผูกพันต่อองค์กร

1.2 ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบเปิดกว้างและโปร่งใส นโยบายควรมุ่งเน้นการสื่อสารภายในองค์กรอย่างตรงไปตรงมา ให้บุคลากรสามารถเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางปรับปรุงงานโดยไม่ถูกจำกัดหรือกลัวผลกระทบทางลบ

1.3 บูรณาการนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเข้ากับการมีส่วนร่วม สนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านภาวะผู้นำ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหาร

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐิกา บูรณกูล. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และค่านิยมในการทำงานกับ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครู โรงเรียนเอกชน ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง. (2568). *ข้อมูลพื้นฐาน.* เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ.

สากล พรหมสถิตย์, สถาพร วิชัยรัมย์ และธนากร เพชรสินจร. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สุจิตรา อรุณมาก, สมเกียรติ วันทะนะ และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 6*(1), 74 – 88.

สำราญ วิชาโคตร และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2564). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น. คณะรัฐศาสตร์, *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 6*(1). 74 – 88.

Walton, R. E. (1973). Quality of working life. *Management Review, 15*, 11-21.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 360 - 369 ISSN 2985-2137 (Online)

Motivation for work of personnel in por charoen subdistrict municipality por charoen district, bueng kan province

Preecha Trongdee [1*] and Koson Sodsong [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: ter0892828559@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the work motivation of personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality; 2) compare the level of work motivation of personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality; and 3) propose guidelines for developing and enhancing work motivation among personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality. The population used in this study was 145 personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality, who were recruited from the entire population. The research instrument used was a questionnaire with a reliability of 0.834. The statistics used for data analysis included counts, percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing was performed using t-tests and f-tests.

The results of the research revealed that:

1. Overall, the work motivation of personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality was at a high level (μ = 3.73). When considering each aspect, the highest mean value was acceptance (μ = 4.05), followed by the nature of the work performed (μ = 3.88), and the lowest mean value was work achievement (μ = 3.53).

2. Results of a comparison of work motivation among personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality Categorized by gender, age, education level, position, and average monthly income, the overall results showed that personnel of different genders had significantly different motivations to work in Phon Charoen Subdistrict Municipality at the 0.05 level. However, personnel of different ages, education levels, positions, and average monthly income did not differ significantly in motivation to work in Phon Charoen Subdistrict Municipality.

3. Suggested guidelines for developing and enhancing work motivation among personnel in Phon Charoen Subdistrict Municipality include setting individual/unit work goals that align with the municipality's vision.

Keywords: Work motivation, personnel, subdistrict municipality.

Received 16 July 2026; Revised 4 August 2026; Accepted 13 August 2026

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

ปรีชา ตรงดี [1*] และ โกศล สอดส่อง [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: ter0892828559@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ 2) เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ 145 คน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.834สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.73) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับการยอมรับ (μ = 4.05) รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (μ = 3.88) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน (μ = 3.53)

2. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ได้แก่ กำหนดเป้าหมายการทำงานรายบุคคล/หน่วยงาน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเทศบาล

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, บุคลากร, เทศบาลตำบล.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

แรงจูงใจในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร “แรงจูงใจ” ถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร ซึ่งต่างก็พยายามแสวงหาวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ตามที่ตั้งไว้ นอกจากนั้น แรงจูงใจยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ไขปัญหาในการทำงาน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพนักงาน รวมถึงช่วยดึงดูดและรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรได้มากขึ้น ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญและตระหนักว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาและสถานการณ์ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร องค์กรที่มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานสูงมักจะเป็นองค์กรที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่วางไว้ ในทางตรงกันข้าม องค์กรที่มีประสิทธิผลต่ำมักไม่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานตามแนวคิดของ (Cumming and Schwab, 1973)

การบริหารราชการแผ่นดินเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดระเบียบและดำเนินกิจการของรัฐ เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2545) ได้กำหนดรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน

สำคัญ ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและบริหารประเทศให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการอื่นที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งอาจสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวงก็ได้ หน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค หมายถึงการบริหารราชการในระดับจังหวัดและอำเภอ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำภารกิจของรัฐไปสู่ประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างทั่วถึงและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นระบบที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของตนเอง แบ่งออกเป็นสองระบบ คือ ระบบทั่วไปและระบบพิเศษ ระบบทั่วไปใช้กับท้องถิ่นทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนระบบพิเศษใช้กับท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งมีรูปแบบการบริหารที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นทั่วไป เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ กล่าวโดยสรุป การบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เป็นระบบที่มีการจัดระเบียบอย่างชัดเจนและเป็นแบบแผน เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนดไว้

เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 ได้แก่ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล เป็นต้น ปัญหาของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ในปัจจุบันพบว่า ตำแหน่งบริหารมักมีจำนวนจำกัด ทำให้บุคลากรเห็นโอกาสความก้าวหน้าได้น้อย ภาระงานมากเกินไปและไม่สมดุล ทำให้บุคลากรต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน รวมถึงบุคลากรบางส่วนขาดแรงบันดาลใจหรือการยกย่องชมเชย ทำให้บุคลากรไม่รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง (เทศบาลตำบลพรเจริญ, 2568)

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ว่าอยู่ในระดับใด และบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากร บุคคลซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร และเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารได้วางแผนบริหาร จัดการองค์กรในด้านของการจัดการ สนับสนุน และป้องกันสาเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้ผลต่อแรงจูงใจและขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนั้นลดลง และจะนำมาซึ่งความตั้งใจในการปฏิบัติงานที่เพิ่มมากขึ้น บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะเป็นผลดีกับเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ และประชาชนในพื้นที่ต่อไปในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้าง และลูกจ้างเหมาบริการ จำนวน 145 คน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด (เทศบาลตำบลพรเจริญ, 2568)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับ 3) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความก้าวหน้า 6) ด้านนโยบายและการบริหาร 7) ด้านการปกครองบังคับบัญชา 8) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 9) ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคงในการทำงาน และ 10) ด้านประโยชน์ตอบแทน ที่ผู้วิจัยสร้างลักษณะของแบบสอบถามตอนนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ เป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.2 บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.3 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.4 บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.5 บุคลากรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้าง และลูกจ้างเหมาบริการ บริการ จำนวน 145 คน

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วนำไปส่งให้กับบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อย่างด้วยตนเองตามที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพื่อแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามการวิจัย และกำหนดระยะเวลาในการรับแบบสอบถามรับกลับ ใน 3 วัน หลังจากที่แจกแบบสอบถาม

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

5.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

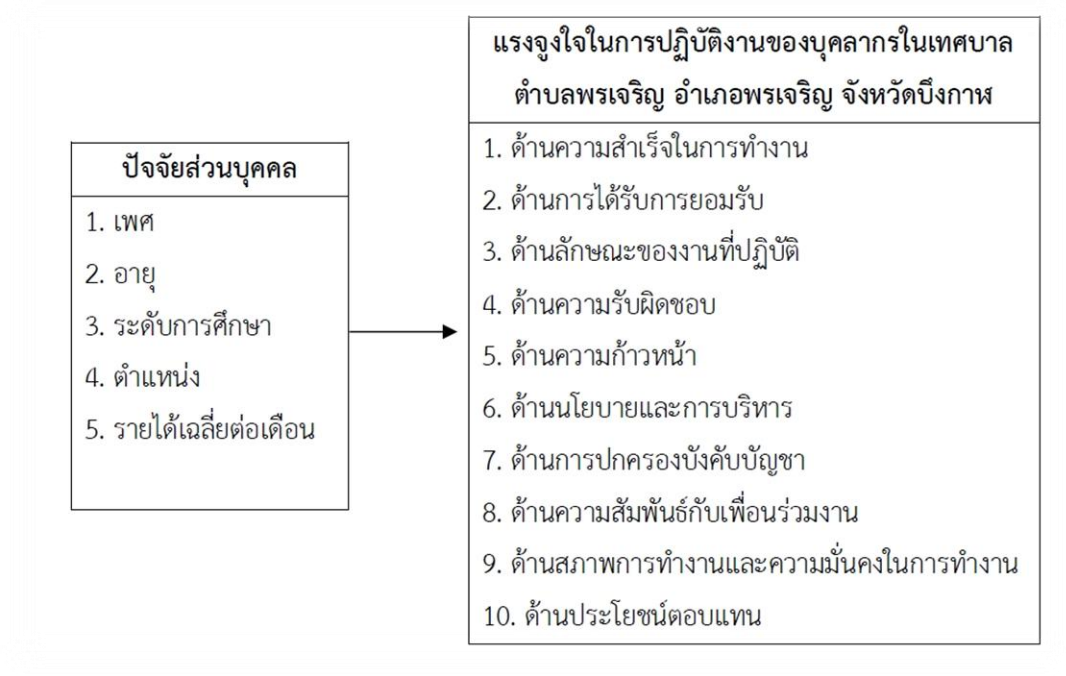
5.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

5.2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ

5.2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method) สำหรับการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.48 อายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.69 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.62 ประเภทตำแหน่งเป็นลูกจ้างประจำ คิดเป็นร้อยละ 37.24 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.28

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ	μ	σ	แปลผล
1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	3.53	0.70	มาก
2. ด้านการได้รับการยอมรับ	4.05	0.48	มาก
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	3.88	0.61	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบ	3.93	0.61	มาก
5. ด้านความก้าวหน้า	3.65	0.48	มาก
6. ด้านนโยบายและการบริหาร	3.72	0.89	มาก
7. ด้านการปกครองบังคับบัญชา	3.77	0.72	มาก
8. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.60	0.77	มาก
9. ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคงในการทำงาน	3.65	0.78	มาก
10. ด้านประโยชน์ตอบแทน	3.54	0.74	มาก
รวม	**3.73**	**0.39**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.73) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับการยอมรับ (μ = 4.05) รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (μ = 3.88) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน (μ = 3.53) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านความสำเร็จในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.53) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 5. ได้รับการยกย่อง ชมเชย ในผลการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน (μ = 4.25) รองลงมา คือ ข้อ 3. งานที่ได้รับมอบหมายมีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ (μ = 3.44) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2. งานที่ได้รับมอบมีขั้นตอนปฏิบัติงานที่ชัดเจน (μ = 3.25)

2.2 ด้านการได้รับการยอมรับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.05) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7. การได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงาน (μ = 4.33) รองลงมา คือ ข้อ 8. การที่ผู้บังคับบัญชาเชื่อถือในความรู้ความสามารถ (μ = 4.10) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 10. การได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน (μ = 3.87)

2.3 ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.88) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 13. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน (μ = 3.99) รองลงมา คือ ข้อ 14. รู้สึกว่างานที่ปฏิบัติสามารถนำไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพ (μ = 3.95) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 11. งานที่ได้รับมอบหมายมีความท้าทายและความรู้ความสามารถ (μ = 3.79)

2.4 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.93) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 18. ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน (μ = 3.99) รองลงมา คือ ข้อ 20. การได้รับผลตอบแทนในทางที่ดีจากการปฏิบัติงาน (μ = 3.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 17. ท่านมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย (μ = 3.87)

2.5 ด้านความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.65) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 21. การมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ (μ = 3.96) รองลงมา คือ ข้อ 22. การมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน เพื่อนำประสบการณ์มาพัฒนาการปฏิบัติงาน (μ = 3.94) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 25. การได้รับแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น (μ = 3.39)

2.6 ด้านนโยบายและการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 27. ความชัดเจนของกฎ ระเบียบ ในการปฏิบัติงาน (μ = 3.89) รองลงมา คือ ข้อ 30. ความโปร่งใสของฝ่ายบริหาร (μ = 3.84) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 29. การได้รับความเป็นธรรมจากฝ่ายบริหาร (μ = 3.59)

2.7 ด้านการปกครองบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.77) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 29. การให้ความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (μ = 3.91) รองลงมา คือ ข้อ 27. ความเด็ดขาดในการปกครอง บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร (μ = 3.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 31. ผู้บังคับบัญชามีการประเมินผลการทำงานอย่างตรงไปตรงมาและสร้างสรรค์ (μ = 3.69)

2.8 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.60) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 32. ความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน (μ = 3.73) รองลงมา คือ ข้อ 34. การมีความสามัคคีในหน่วยงาน (μ = 3.68) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 33. การได้รับความร่วมมือที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน (μ = 3.48)

2.9 ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคงในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.65) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 39. สภาพแวดล้อมในการทำงานถูกหลักชีวอนามัย (μ = 3.91) รองลงมา คือ ข้อ 40. บรรยากาศในการทำงานมีความอบอุ่น (μ = 3.80) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 38. การมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานอย่างเพียงพอ (μ = 3.41)

2.10 ด้านประโยชน์ตอบแทน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 46. การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับปริมาณงานที่ทำ (μ = 3.69) รองลงมา คือ ข้อ 48. การได้รับสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากการทำงาน (μ = 3.61) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 49. การได้รับการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนอย่างเหมาะสม (μ = 3.40)

3. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายการทำงานรายบุคคล/หน่วยงาน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเทศบาล 2) จัดให้มีการ ประกาศชื่อหรือผลงาน ของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นในที่ประชุม หรือผ่านช่องทางภายใน เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ / จดหมายข่าว / LINE กลุ่ม 3) จัดให้มีการประเมินสมรรถนะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดสรรภาระงานให้ตรงกับความสามารถและความถนัด 4) ระบุหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทราบขอบเขตของงานที่ต้องรับผิดชอบ 5) สร้างแรงจูงใจผ่านการเลื่อนตำแหน่งตามผลงานและความสามารถ ไม่ใช่จากอายุงานเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผล

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของบุคลากรในการทำหน้าที่รับใช้ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุที่แรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากหลายปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่า เห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของตน รวมถึงการได้รับการสนับสนุนที่ดีจากผู้บริหารหน่วยงาน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ คือ

สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทั้งด้านสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมถึงบรรยากาศภายในองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคี นอกจากนี้การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจผ่านการให้กำลังใจ การยอมรับในผลงาน และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในงานที่ทำ อีกทั้งการมีระบบผลตอบแทนที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือรางวัลเชิงจิตวิทยา เช่น คำชมเชย การยกย่องในที่สาธารณะ หรือโอกาสในการพัฒนาและก้าวหน้าในสายงาน ล้วนเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถจากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน และตระหนักถึงคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งและสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาวี เรืองรุ่ง (2566) วิจัยเรื่องปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับมาก ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านความรับผิดชอบในงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศศศรัณย์ นิ่มทัศนศิริ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2567) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนบ้านหนองงูเหลือม(ประชารัฐบำรุง) ผลการวิจัยพบว่า1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยภาพรวมและรายปัจจัยอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการสร้างแรงจูงใจ มีแนวทาง ดังนี้ (1) วางแผนเพื่อกำหนดทิศทาง (2) ทำความเข้าใจกับทุกคนให้มีเป้าหมายเดียวกัน (3) จัดกิจกรรมและโครงการที่สามารถส่งเสริมทักษะให้กับบุคลากร (4) แจ้งข้อมูลข่าวสารของบุคลากรเมื่อมีผลงานดีเด่น (5) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (6) ส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (7) หาเทคนิคใหม่ๆเพื่อเพิ่มทักษะให้ตนเอง (8) มอบหมายงานให้ตรงตามความถนัดของแต่ละบุคคล (9) อบรม สัมมนาศึกษาดูงาน และปัจจัยค้ำจุน ซึ่งทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนบ้านหนองงูเหลือม (ประชารัฐบำรุง) เป็นพหุวิธี และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชริศ เจริญกุล (2563) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้แก่สภาพการอยู่ร่วมกัน การปรับสภาพการทำงานให้ เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล ผลตอบแทนทางอุดมคติ สภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ความดึงดูดใจเชิงสังคมต่อหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ และสิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล และ 2) แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง มีหลายแนวทาง ตัวอย่างเช่น โรงเรียนต้องมีการวางแผนรายงานการปฏิบัติงานให้ชัดเจน และมีผลต่อการให้เงินเดือนอย่างเป็นธรรม โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูได้มีกิจกรรมแสดงผลงาน แล้วมอบรางวัลเพื่อเป็นเกียรติยศ ยกย่อง ชมเชยจากการปฏิบัติงาน มีลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเอื้อต่อการจัดการเรียนการ สอนอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความรู้สึกรักและผูกพันต่อโรงเรียน เพื่อลดปัญหา การย้าย เสริมสร้างให้ครูสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข แบ่งภาระงานให้ครูแต่ละคนที่ชัดเจน ตาม ความสามารถ ความถนัดและเหมาะสม ต้องจัดกิจกรรมที่จะทำให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้มีส่วนร่วม การให้อำนาจการตัดสินใจในการดำเนินโครงการที่ตนเองได้รับผิดชอบ และควรที่จะมีกิจกรรมให้ครูภายในโรงเรียน ทำร่วมกัน เช่น กีฬาภายในโรงเรียนเฉพาะครูเวลาหลังเลิกงาน เป็นต้น

2. การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทและความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน ส่งผลให้บุคลากรแต่ละเพศมีความต้องการหรือเป้าหมายในการทำงานที่ไม่เหมือนกัน เช่น เพศชายอาจให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าและความท้าทายในการทำงาน ขณะที่เพศหญิงอาจให้ความสำคัญกับความมั่นคง ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว หรือบรรยากาศในการทำงาน นอกจากนี้ ความแตกต่างในโอกาสในการพัฒนา ความ

รับผิดชอบในครอบครัว และแรงสนับสนุนจากองค์กร ก็อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรแต่ละเพศด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชัย ปราบรัตน์ และเสาวรภย์ช่างเรือ (2563) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พนักงานที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรายุ รอดเปรม (2565) วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของคนวัยทำงานในจังหวัดนนทบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คนวัยทำงานในจังหวัดนนทบุรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ในด้านของเพศ มีแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.2 บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ จะมีความหลากหลายในด้านอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ รวมถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน แต่จากการศึกษากลับพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเหล่านี้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีปัจจัยภายในและภายนอกบางประการที่ส่งผลให้เกิดความเสมอภาคด้านแรงจูงใจในการทำงานภายในองค์กร ประการแรก คือ วัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียว และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ว่าบุคลากรจะอยู่ในตำแหน่งใด หรือมีอายุและการศึกษาต่างกัน ทุกคนล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ความรู้สึกภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่และความสำคัญของงานที่ทำจึงกลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ไม่ขึ้นกับเงินเดือนหรือวุฒิการศึกษา ประการที่สอง งานในภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบล มักมีลักษณะงานที่ชัดเจน มีบทบาทหน้าที่ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งบุคลากรสามารถเห็นผลของงานที่ตนเองทำได้อย่างชัดเจน เช่น การแก้ไขปัญหาในชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภค หรือการจัดสวัสดิการให้ประชาชน สิ่งเหล่านี้สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและมีคุณค่าในงานที่ทำ ทำให้แรงจูงใจในการทำงานไม่ได้ผูกติดอยู่กับตำแหน่งหรือรายได้เพียงอย่างเดียวนอกจากนี้ เทศบาลอาจมีระบบการบริหารจัดการภายในที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร อีกทั้งอาจมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ เช่น การฝึกอบรม การยกย่องเชิงสัญลักษณ์ หรือแม้แต่การได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งรัตน์ จองบุญ และบุญเหลือ บุบผามาลา (2565) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานีผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีอายุกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวิชญ์ หงษ์โต (2565) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อายุราชการ/อายุงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจภายในและภายนอกในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับการยอมรับ รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลพรเจริญ ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ ได้แก่ กำหนดเป้าหมายการทำงานรายบุคคล/หน่วยงาน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเทศบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดทำนโยบายส่งเสริมการประเมินผลที่เป็นธรรมและชัดเจน โดยจัดตั้งระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยึดตามผลงานจริง มีเกณฑ์วัดที่ชัดเจน โปร่งใส และมีการสื่อสารให้บุคลากรทุกคนเข้าใจตรงกัน ใช้ผลการประเมินเชื่อมโยงกับการให้รางวัล การปรับตำแหน่ง และการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล

1.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายงาน และการวางแผนการดำเนินงานประจำปี ส่งเสริมการทำงานแบบมีเป้าหมายร่วม (Team Target) เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและแรงจูงใจร่วมกันในองค์กร

1.3 สนับสนุนการพัฒนาทางสายอาชีพและศักยภาพส่วนบุคคล โดยจัดสรรงบประมาณและโอกาสให้บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มศักยภาพ และสร้าง “เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ” (Career Path) ที่ชัดเจนและสามารถวางแผนได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการทำงานบุคลากรเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

2.2 ควรศึกษาวัฒนธรรมองค์กรกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ รอดเปรม. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของคนวัยทำงานในจังหวัดนนทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร).

เทศบาลตำบลพรเจริญ . (2568). *ข้อมูลพื้นฐาน.* เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ.

วัชริศ เจริญกุล. (2563). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง*. (การบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

รุ่งรัตน์ จองบุญ และบุญเหลือ บุบผามาลา. (2565). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

ศศศรัณย์ นิ่มทัศนศิริ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2567). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนบ้านหนองงูเหลือมประชารัฐบำรุง.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ศุภวิชญ์ หงส์โต. (2565). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา.* (หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

สมชัย ปราบรัตน์ และเสาวรภย์ช่างเรือ. (2563). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2545). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545.* กระทรวงพาณิชย์.

อาภาวี เรืองรุ่ง. (2566). *ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).

Cumming, L. L., & Schwab, D. P. (1973). *Performance in organization: Determinants & appraisal.* Glenview, IL: Scott Foresman and Company.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 370 - 378 ISSN 2985-2137 (Online)

Public participation in community development in the Nong kung subdistrict administrative organization, Nam phong district, khon kaen province

Phattharadee Chuanprakob [1*] and Panit Seepradit [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: Pattarawadee869@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to study 1) Public participation in community development 2) A comparison of public participation in community development across different districts And 3) Recommendations for enhancing the level of public participation in community development. The sample group consists of 374 residents living within the jurisdiction of the Nong Kung Subdistrict Administrative Organization, determined using Yamane's formula. The data collection tool was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.748. Statistical methods used for data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using t-test and f-test statistics.

Research Findings: 1. Overall public participation in community development within the jurisdiction of Nong Kung Subdistrict Administrative Organization, Nam Phong District, Khon Kaen Province, was found to be at a high level. When considering each aspect individually, the highest average was in participation in evaluation, followed by participation in implementation, while the lowest average was in participation in decision-making. 2. Comparison of public participation in community development classified by gender, age, education level, occupation, and average monthly income revealed that there were no significant differences in participation levels across these demographic factors. That is, people with different gender, age, education, occupation, and income levels participated in community development at similar levels. And 3. Recommendations for enhancing public participation in community development within the Nong Kung Subdistrict Administrative Organization include: regularly organizing community forums at the village and subdistrict levels to provide opportunities for all groups of people to express their opinions.

Keywords: Participation, community development, subdistrict administrative organization.

Received 16 July 2026; Revised 6 August 2026; Accepted 13 August 2026

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ภัทรวดี ชวนประกอบ [1*] และ พนิต ศรีประดิษฐ์ [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: Pattarawadee869@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขต และ 3) ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง จำนวน 374 คน ด้วยการใช้สูตรของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.748 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ จัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมดังกล่าวเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศได้อย่างแท้จริง ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเพื่อกำหนดผู้แทนของตนเข้าสู่การปกครอง ไปจนถึงการร่วมกันศึกษาปัญหา ความต้องการของสังคม การปรึกษาหารือ และการร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองไทย เพราะเป็นการถ่ายโอนอำนาจจากชนชั้นปกครองส่วนบนมายังประชาชน หมายความว่า อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนโดยแท้จริงในธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศ ได้ระบุไว้ในมาตรา 1 ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” และรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาก็ได้ยึดหลักการนี้เช่นเดียวกัน จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็ยังคงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2543)

องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ทั้งนี้ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดให้มีบริการสาธารณะอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น การจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานสามารถพิจารณาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่อาจส่งผลสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด กระบวนการดังกล่าวจะส่งผลให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่ชัดเจน สามารถกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน และช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน (ปัญญา เฉลียวชาติ, 2560)

ที่ผ่านมา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจำนวนมากยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ การว่างงาน และการอพยพแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองหลวง รวมทั้งปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอดีตมักถูกกำหนดขึ้นโดยบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ทำให้แผนพัฒนาที่จัดทำขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เมื่อดำเนินการตามแผนแล้วจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิผล ประชาชนจึงยังคงเผชิญกับปัญหาเดิมอย่างต่อเนื่อง จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงแนวทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น ในฐานะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ย่อมมีศักยภาพในการรับรู้ปัญหาและเข้าช่วยเหลือได้อย่างตรงจุดกว่าหน่วยงานอื่น พร้อมกันนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (อดิสรณ์ ขัดสีใส, 2551)

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของประชาชนในพื้นที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนาในระดับท้องถิ่น หากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการวางแผน ดำเนินการ และติดตามผลการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดความตระหนัก ความเป็นเจ้าของ และการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งในบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่ามีการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา สาธารณสุข และอาชีพ อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตในเบื้องต้นพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนยังไม่เป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประชาชนบางส่วนยังขาดโอกาสหรือไม่แสดงบทบาทในการเสนอความคิดเห็น เข้าร่วมประชุม หรือร่วมตัดสินใจในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง, 2568)

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5,682 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (Actual population) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือระดับ ค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) เท่ากับ 374 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision-making) 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in implementation) 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in benefit-sharing) 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation) ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีลักษณะคำถามเชิงบวก เป็นคำถามที่มีระดับคะแนนตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสามารถตอบได้อย่างอิสระ เป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้นำในแต่ละชุมชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วนำไปส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพื่อแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามการวิจัยและขอรับกลับในวันเดียวกันด้วยตนเอง

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

5.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน (n) ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

5.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

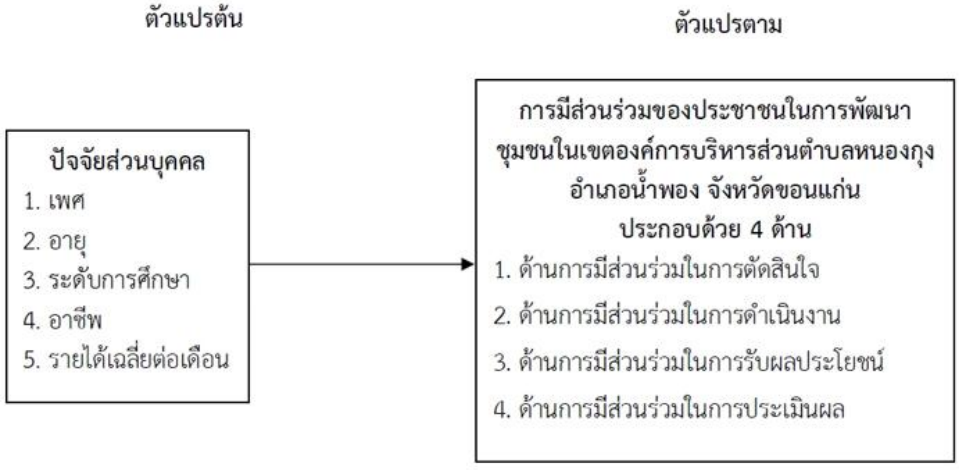
5.2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ

5.1.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method) สำหรับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

5.2.3 การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นประเด็นในแต่ละด้าน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.08 อายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.61 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 37.17 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 32.09 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.50

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.69) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.16) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\overline{X}$ = 3.71) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 3.42) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 6. ท่านมีส่วนร่วมจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาตามความจำเป็นเร่งด่วนและความต้องการของชุมชน ($\overline{X}$ = 3.53) รองลงมา คือ ข้อ 4. ท่านเข้าร่วมคิด วิเคราะห์เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ($\overline{X}$ = 3.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 8. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ได้เปิดโอกาสให้ท่านร่วมวางแผนและตัดสินการทำโครงการต่าง ๆ ($\overline{X}$ = 3.32)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 15. ท่านร่วมกำหนดแนวทางพัฒนา เพื่อลดปัญหาของหมู่บ้าน ($\overline{X}$ = 4.36) รองลงมา คือ ข้อ 17. ท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการ ($\overline{X}$ = 4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 20. ท่านมีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงได้ดำเนินการ ($\overline{X}$ = 2.80)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.49) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 26. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ได้ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน ไฟฟ้าประปาให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 4.13) รองลงมา คือ ข้อ 27. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ได้ร่วมกับประชาชนจัดททำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ศาสนา กีฬา และกิจกรรมเยาวชนให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 23. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ได้ให้เงินหรือจ่ายค่าตอบแทนหรือมอบของรางวัลให้แก่ประชาชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ($\overline{X}$ = 2.75)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 31. ท่านมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมา คือ ข้อ 33. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามแผนประจำปี ($\overline{X}$ = 4.27) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 35. ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจความพึงพอใจของการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ($\overline{X}$ = 4.01)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่

4.1 จัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น เสนอแนวคิด และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชน

4.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การร่วมแรงร่วมใจในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ถนน หรือสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

4.3 จัดสรรผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้มีรายได้น้อย ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

4.4 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบหรือประเมินผลที่มีตัวแทนจากประชาชน เช่น คณะกรรมการชุมชน หรือกลุ่มอาสาสมัครชาวบ้านที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการ

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า หลายปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องประการแรก ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในหมู่ประชาชน ผู้นำในชุมชนหนองกุงมีบทบาทในการประสานงาน ส่งเสริม และสร้างเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ อย่างแท้จริง ประการที่สอง การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและทันเวลา ส่งผลให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การส่งเสริมอาชีพ หรือกิจกรรมสังคมอื่น ๆ ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากความร่วมมือกันในชุมชน อีกทั้ง วัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยังเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มใจและต่อเนื่อง การที่ประชาชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมของตนเองส่งผลดีต่อชุมชนโดยรวม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและตั้งใจที่จะรักษาความเข้มแข็งนี้ไว้ ดังนั้น การที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงอยู่ในระดับมาก จึงสะท้อนถึงความร่วมมือที่ดีระหว่างประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงความพร้อมและเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา พันธผล และชาญยุทธ หาญชนะ (2568) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดาเอี่ยมชัย (2566) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอพรหมพิรามจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งใน ด้านการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง และด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้ง 2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นด้านการดำเนินการเลือกตั้งได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา และรายได้ 3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และตำแหน่งในท้องถิ่น 4. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นด้านการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ได้แก่ เพศ และตำแหน่งในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ หากพิจารณาจากกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับ “มาก” นั้น ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการและนักคิดทางการเมืองหลายคน โดยเฉพาะแนวคิดของ Sherry R. Arnstein (1969)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมักได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ อย่างไรก็ตามกรณีของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น กลับพบว่า ปัจจัย

เหล่านี้ไม่ได้เป็นตัวกำหนดหลักในการมีส่วนร่วมอย่างแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เป็นไปได้ว่าชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความเข้มแข็งทางสังคม และมีวัฒนธรรมของการรวมกลุ่ม การช่วยเหลือกัน รวมถึงการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่สูง จึงทำให้ไม่ว่าประชาชนจะมีพื้นฐานชีวิตอย่างไร ต่างก็รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนา ยิ่งไปกว่านั้น อาจเป็นผลมาจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการสื่อสารที่ทั่วถึง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติตามสถานะทางสังคม ทำให้ทุกกลุ่มประชากรสามารถเข้ามามีบทบาทได้อย่างเสมอภาค อีกประเด็นที่อาจมีผลคือ ลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่จัดขึ้น มักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมสุขภาพหรือการจัดการขยะ ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวและสามารถกระตุ้นให้คนในทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะหรือความรู้เฉพาะทางมากนัก ดังนั้น ความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เรื่องบังเอิญ หากแต่เป็นผลมาจากโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน และการบริหารจัดการที่ดีของท้องถิ่น ที่ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณค่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา พันธผล และชาญยุทธ หาญชนะ (2568) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิดสันติ์ พรมเกตุ และสุปัน สมสาร์ (2566) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมประชาชนในตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ จัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง โดยส่งเสริมให้มีการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการ และร่วมกันพิจารณาทางเลือกในการพัฒนาชุมชน และควรจัดในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าร่วมได้ ทั้งผู้สูงอายุ คนวัยทำงาน และเยาวชน

1.2 พัฒนาช่องทางการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็น ใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น กลุ่มไลน์ของชุมชน เฟซบุ๊กเพจขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น หรือแอปพลิเคชันท้องถิ่น เพื่อกระจายข่าวสารและเปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้ตลอดเวลา รวมถึงการติดตั้งกล่องรับฟังความคิดเห็นในสถานที่ราชการหรือจุดชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ร้านค้าในหมู่บ้าน

1.3 ส่งเสริมความรู้และทักษะในการมีส่วนร่วม จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการมีส่วนร่วม เช่น บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน การเขียนโครงการ การวิเคราะห์ปัญหา และการประเมินผล สนับสนุนผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนให้มีทักษะในการสื่อสาร การเจรจา และการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ

1.4 ส่งเสริมกลไกคณะกรรมการชุมชน สนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนาคณะกรรมการชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน โดยให้มีตัวแทนจากทุกกลุ่มประชากร เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชน สตรี เกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาว่าปัจจัยด้านใดบ้างที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการมีส่วนร่วม เช่น ความรู้ทางการเมือง ทัศนคติต่อหน่วยงานรัฐ ความเชื่อมั่นในผู้นำชุมชน หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหลายตำบลในอำเภอน้ำพอง หรือระหว่างตำบลในจังหวัดขอนแก่น เพื่อวิเคราะห์ว่าบริบททางสังคมหรือการบริหารท้องถิ่นมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างไร

2.3 ศึกษาว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลอย่างไรต่อคุณภาพหรือความยั่งยืนของโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากจะยั่งยืนกว่าหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ธำรงสักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2543). *การเมืองไทยสมัยรัฐธรรมนูญ: การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475–2540.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นิดสันติ์ พรมเกตุ และ สุปัน สมสาร์. (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

ปัญญา เฉลียวชาติ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

วรัญญา พันธผล และ ชาญยุทธ หาญชนะ. (2568). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนางัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

ศักดิ์ดา เอี่ยมชัย. (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก.* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม).

อดิสรณ์ ขัดสีใส. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

องค์การบริหารส่วนตำบลทับกุง. (2568). *ข้อมูลพื้นฐาน.* องค์การบริหารส่วนตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners, 35*(4), 216–224.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis (2nd ed.).* Harper and Row.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 379 - 389 ISSN 2985-2137 (Online)

Quality of service of civil registration and national identity card of kumphawapi district office, kumphawapi district, udon thani province

Adisorn Kudthaeng [1*] and Panit Seepradit [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: kudthalaeng@hotmail.com

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the quality of public services provided for civil registration and identification card services; 2) compare the quality of public services provided for civil registration and identification card services; and 3) propose guidelines for improving the quality of public services provided for civil registration and identification card services. This study employed a quantitative research methodology. The sample consisted of 382 people who used the services, determined using Yamane's formula. The research instrument used for data collection was a questionnaire, with a reliability coefficient of 0.875. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using the t-test and F-test.

The results of the study revealed that:

1. The overall quality of civil registration and national identification card services at the Kumphawapi District Office, Kumphawapi District, Udon Thani Province, was at a high level. When considering each aspect, the highest mean score was customer knowledge and understanding, followed by facilities, and the lowest mean score was service staff.

2. Results of a comparative study of the quality of civil registration and national identification card services at the Kumphawapi District Office, Kumphawapi District, Udon Thani Province. Categorized by gender, age, education level, and occupation, it was found that overall, people of different genders, ages, education levels, and occupations had similar opinions on the quality of civil registration and ID card services provided by the Kumphawapi District Office, Kumphawapi District, Udon Thani Province.

3. Proposed guidelines for enhancing the quality of civil registration and national identification card services at the Kumphawapi District Office, Udon Thani Province, include organizing regular training sessions on the laws, regulations, and operational procedures related to civil registration and national identification cards.

Keywords: Service quality, population registration and identification card work, district administrative offices.

Received 16 July 2026; Revised 8 August 2026; Accepted 13 August 2026

คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

อดิศร กุดแถลง [1*] และ พนิต ศรีประดิษฐ์ [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: kudthalaeng@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มาใช้บริการ จำนวน 382 คน ด้วยการใช้สูตรของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.875 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า รองลงมา คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนเป็นประจำ

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, งานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน, ที่ทำการปกครองอำเภอ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559 โดยมีภารกิจหลักเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ การอำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน การปกครองท้องที่ การอาสารักษาดินแดน และการทะเบียน เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน กรมการปกครองมีหน้าที่ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ โดยดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ รวมทั้งสืบสวนสอบสวนคดีอาญาต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่อำนวยความเป็นธรรมในสังคมให้แก่ประชาชน ดำเนินงานด้านกิจการชายแดน การจัดการข่าวสาร และการกำกับดูแลชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น ลัวะ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน ลีซู ลาฮู อะข่า ถิ่น รวมถึงผู้อพยพหลบหนีเข้าเมือง อีกทั้งยังมีภารกิจเกี่ยวกับงานสัญชาติและสถานะบุคคล เพื่อให้บุคคลที่อยู่ในประเทศไทยได้รับสิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเหมาะสม ในด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยและกิจการมวลชน

กรมการปกครองมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งให้การสนับสนุนการจัดการเลือกตั้งทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ ยังมีภารกิจเกี่ยวกับกิจการกองอาสารักษาดินแดน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ ในส่วนของการปกครองท้องที่ กรมการปกครองมีหน้าที่ดูแล กำกับ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนายอำเภอ รวมทั้งดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร งานบัตรประจำตัวประชาชน และงานทะเบียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กรมการปกครองยังมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ รวมทั้งพัฒนาระบบการสื่อสารภายใน เพื่อสนับสนุนการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักทะเบียนอำเภอมีอยู่ในทุกอำเภอ ตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอ โดยมีหน้าที่ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559 ได้แก่ การดำเนินงานทะเบียนราษฎร งานบัตรประจำตัวประชาชน งานทะเบียนทั่วไป และงานทะเบียนอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำอำเภอทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนอำเภอ และมีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนอำเภอเพื่อช่วยปฏิบัติหน้าที่ในงานทะเบียนตามที่ได้รับมอบหมาย (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2552)

การให้บริการประชาชนเป็นนโยบายสำคัญที่ทุกรัฐบาลให้ความสนใจและให้ความสำคัญมาโดยตลอด รัฐได้พยายามผลักดันและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนถือเป็นพันธกิจลำดับแรกที่รัฐพึงดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดและเกิดความพึงพอใจในการรับบริการจากภาครัฐ ในปัจจุบัน กระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มุ่งสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการบริหารประเทศ แนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะหลายประการของรัฐส่วนกลางได้ถูกถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้บริหารสูงสุดซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลาง อีกทั้งยังมีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง ทำให้การบริหารงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบริหารงานในระดับท้องถิ่นยังสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิประเทศที่แตกต่างกัน การให้อำนาจและความรับผิดชอบแก่ท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและมั่นคงภายใต้หลักประชาธิปไตยที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (พิษณุ สระทองพิมพ์, 2564)

เป้าหมายสำคัญของการให้บริการของรัฐ คือ การสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในการรับบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ โดยรัฐจะต้องยึดหลักการให้บริการที่เสมอภาค ตรงต่อเวลา เพียงพอ และต่อเนื่อง หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกัน” รัฐจึงต้องไม่แบ่งแยกหรือกีดกันในการให้บริการ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะปัจเจกบุคคลที่อยู่ภายใต้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน การให้บริการสาธารณะของรัฐจึงควรมีความตรงต่อเวลา มีจำนวนและสถานที่ให้บริการที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของมิลเลต (Millet) ที่กล่าวว่า การให้บริการสาธารณะจะไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ หากหน่วยงานของรัฐไม่มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เพราะแม้จะมีความเสมอภาคหรือความตรงต่อเวลา แต่หากจำนวนการให้บริการไม่เพียงพอ หรือผู้ให้บริการไม่ยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ การให้บริการนั้นก็ไม่อาจถือว่าเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงได้ ดังนั้น การให้บริการของรัฐที่มีคุณภาพจึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค ความตรงต่อเวลา ความเพียงพอ และความต่อเนื่อง พร้อมทั้งยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายสูงสุด มากกว่าความพึงพอใจของหน่วยงานผู้ให้บริการเอง เพื่อให้การบริการภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน (Millet , 1954)

งานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยให้บริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลของประชาชนในเขตพื้นที่ ที่ให้บริการ จึงจำเป็นต้องมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดีเพื่อประโยชน์ในการติดตามในเรื่อง

ของประวัติ การออกหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงการให้บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเหล่านั้นอย่างมีระบบรวดเร็วและถูกต้อง มีการบริการงานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลโดยตรง ทั้งการแจ้งเกิด การแจ้งตาย การแจ้งย้าย ที่อยู่การแจ้งเกี่ยวกับการขอเลขที่บ้าน การเปลี่ยนชื่อ การจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่าการแจ้งเกี่ยวกับการขอหนังสือรับรองต่าง ๆ และการขอมีบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น ในแต่ละภารกิจค่อนข้างที่จะต้องใช้เวลา ดังนั้นในการมาติดต่อขอรับบริการประชาชนอาจต้องรอคอยนานพอสมควร ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามภารกิจ ดังกล่าว จึงได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นเป็นอย่างดี และพยายามปรับปรุงระบบการให้บริการเพื่อให้มีประสิทธิภาพให้เกิดความคล่องตัวในการให้บริการมากยิ่งขึ้น และเพื่อการให้บริการที่มีคุณภาพมันจึงก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้มารับบริการ (ที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี, 2568) โดยสรุป คุณภาพการให้บริการที่ดีในงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน คือ การที่ประชาชนได้รับบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย รวดเร็ว สะดวกสบาย เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและเต็มใจให้บริการในบรรยากาศที่เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามหลักธรรมาภิบาลและมาตรฐานภาครัฐ

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จึงมีความสนใจต้องการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลผลการศึกษาที่ได้ เสนอแนะ เป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำมาพิจารณาพัฒนา ปรับปรุงเพื่อช่วยเติมเต็มการบริการให้เกิดประสิทธิผลเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการมากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (คือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย) คือประชาชนที่มาใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 8,450 คน ในสถิติรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา จากจำนวนผู้มารับบริการตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568 (ที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (คือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย) ที่มาใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นประชาชนที่มาใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอ กุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบปลายปิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และ5) ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ซึ่งมีลักษณะของแบบสอบถาม จะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ท (Likert – type Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

5 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับมากที่สุด
4 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับระดับมาก
3 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับปานกลาง
2 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับน้อย
1 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับน้อยที่สุด

นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิตโดยมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ลักษณะแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากผู้บังคับบัญชาของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามให้ผู้มารับบริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ด้วยตนเอง พร้อมชี้แจงรายละเอียดและแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยในครั้งนี้ให้กับประชาชนที่มาใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

4.3 นำแบบสอบถามที่เสร็จแล้วมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาลงรหัสข้อมูลเป็นตัวเลขมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอในรูปแบบตาราง และบรรยายประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบตาราง หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

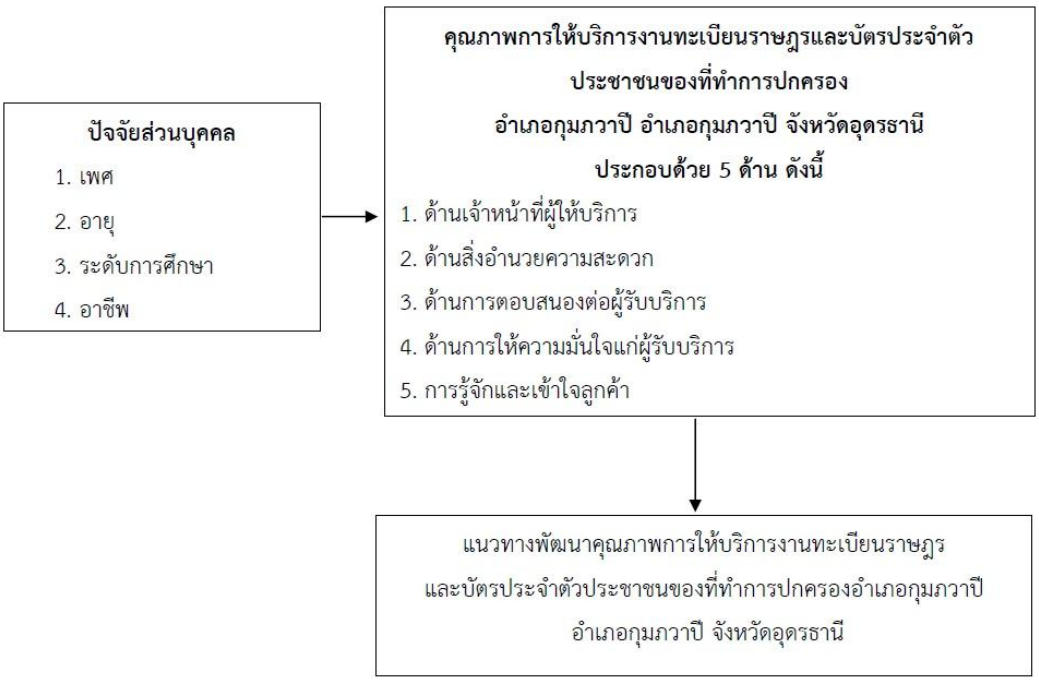
ตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ และ 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบตาราง หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ประกอบตาราง ได้แก่ One-way ANOVA หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least significant difference test)

ตอนที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ของกลุ่มตัวอย่าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครอง อำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.38 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.10 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 44.24 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป / เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 41.88

2. คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แสดงดังตารางที่ 1

คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี	$\bar{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	3.38	0.76	ปานกลาง
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.78	0.63	มาก
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ	3.50	0.69	ปานกลาง
4. ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	3.68	0.69	มาก
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	3.94	0.58	มาก
รวม	**3.66**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ($\bar{X}$ = 3.94) รองลงมา คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 3.78) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.38) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังดังนี้

2.1 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ ไม่แสดงอาการรำคาญ ($\bar{X}$ = 3.65) รองลงมา คือ ข้อ 6. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 3.59) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1. เจ้าหน้าที่มีความสุภาพ อัธยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.19)

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7. สถานที่ให้บริการมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 4.04) รองลงมา คือ ข้อ 9. มีป้ายบอกขั้นตอนการให้บริการ หรือป้ายแนะนำชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.98) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 12. มีห้องน้ำและบริเวณโดยรอบที่สะอาด อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ($\bar{X}$ = 3.47)

2.3 ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 13. เจ้าหน้าที่ให้ความสนใจและรับฟังปัญหาหรือข้อสงสัยของผู้รับบริการอย่างตั้งใจ ($\bar{X}$ = 3.65) รองลงมา คือ ข้อ 18. หน่วยงานมีการรับเรื่องร้องเรียน ข้อเสนอแนะ และตอบกลับอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.59) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 14. เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหา หรือให้คำตอบที่ตรงประเด็นได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.41)

2.4 ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 20. เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$ = 3.92) รองลงมา คือ ข้อ 21. กระบวนการให้บริการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ($\bar{X}$ = 3.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 19. เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ และให้บริการอย่างมืออาชีพ ($\bar{X}$ = 3.35)

2.5 ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 28. การสื่อสารของเจ้าหน้าที่มีความสุภาพ ชัดเจน และเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.22) รองลงมา คือ ข้อ 27.

เจ้าหน้าที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการตามกลุ่มผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.21) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 25. เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ($\overline{X}$ = 3.24)

3. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

4.1 จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียนราษฎรและบัตรประชาชนเป็นประจำ

4.2 จัดที่นั่งรอคอยให้เพียงพอกับจำนวนประชาชนที่มาใช้บริการ พร้อมแยกพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และหญิงตั้งครรภ์อย่างชัดเจน

4.3 ตั้งโต๊ะประชาสัมพันธ์หน้าห้องบริการ เพื่อให้คำแนะนำเบื้องต้น ช่วยลดความสับสน และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการ

4.4 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนที่มาใช้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนอย่างถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจว่าประชาชนจะไม่ถูกเอาเปรียบ

4.5 ลดการใช้ภาษาราชการหรือคำยาก โดยเฉพาะในเอกสารประชาสัมพันธ์ และใช้ภาพประกอบ เพื่อสื่อสารได้ชัดเจนขึ้น

อภิปรายผล

1. คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการที่ใส่ใจในหน้าที่ และมีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้การให้บริการอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดระบบคิวที่ชัดเจน การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน และการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และเต็มใจในการให้บริการ ซึ่งสร้างความประทับใจแก่ประชาชนที่มาติดต่อราชการ อีกทั้งการให้บริการดังกล่าวยังสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่เน้นย้ำการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการทำบัตรประจำตัวประชาชนใหม่ การแจ้งเกิด แจ้งย้าย หรือการขอเอกสารสำคัญทางราชการอื่น ๆ ล้วนสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐาน นอกจากนี้ การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ใช้บริการก็นับว่าเป็นจุดแข็งสำคัญของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี เพราะทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คุณภาพของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี จะได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นผลจากความทุ่มเท ความมีระเบียบวินัย และความใส่ใจของเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ร่วมกันสร้างมาตรฐานการบริการที่ดีให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของบุษกร รังษีภโนดรและธนัสถา โรจนตระกูล (2565) วิจัยเรื่องคุณภาพของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบปัจจัยพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษาอาชีพ รายได้ และจำนวนครั้งที่มาใช้บริการ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของการให้บริการงานทะเบียนราษฎร ไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาพบว่า 1) การปรับปรุงสถานที่ให้บริการ 2) พัฒนาระบบการให้บริการโดยการลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 3) กระจายอำนาจไปให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่น และ 4) การกำหนดจุดรับบริการแยกตามประเภทของการให้บริการ และยังสอดคล้องกับการวิจัยของวชิรวิชญ์ ใจกรุณา และสุปัน สมสาร์ (2565) วิจัย

เรื่องการให้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าการให้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนอำเภอกุดบากจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รองลงมาคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Kotler (1994) ที่กล่าวว่า “ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับผลลัพธ์ที่ได้รับ ” หากผลลัพธ์ตรงหรือสูงกว่าความคาดหวัง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินที่แสดงว่าประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมากต่อการให้บริการของหน่วยงานดังกล่าว ดังนั้น การที่คุณภาพการให้บริการของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปีได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับมาก จึงสามารถอธิบายได้ว่าเป็นผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทฤษฎี SERVQUAL และแนวคิดของ Kotler ที่เน้นการตอบสนองความคาดหวังของผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจอย่างแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในการให้บริการและความเป็นมืออาชีพของหน่วยงานภาครัฐ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม หนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ทำให้ความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน คือ การที่หน่วยงานได้ดำเนินการให้บริการตามมาตรฐานเดียวกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้มารับบริการ ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือชาย วัยหนุ่มสาวหรือผู้สูงอายุ ผู้มีการศึกษาสูงหรือต่ำ หรือแม้แต่ผู้ประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทั้งหมดได้รับการดูแลเอาใจใส่ในลักษณะที่เท่าเทียมกัน นี่คือหัวใจสำคัญของการบริการสาธารณะที่ดี นอกจากนี้การให้บริการที่มีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และเป็นระบบ ยังช่วยให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างไม่รู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำ เช่น การใช้ระบบคิวอัตโนมัติ การจัดพื้นที่บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน และการมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำทุกขั้นตอนอย่างเต็มใจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความพึงพอใจในระดับใกล้เคียงกัน อีกทั้งความเสมอภาคในการให้บริการยังอาจเป็นผลมาจากการอบรมและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน มีความเข้าใจในความหลากหลายของผู้รับบริการ และสามารถปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุปความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ต่อคุณภาพการให้บริการของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี สะท้อนให้เห็นถึงความเท่าเทียม การให้บริการที่มีมาตรฐาน และการบริหารจัดการที่เน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง ซึ่งล้วนเป็นรากฐานของการบริการสาธารณะที่ดีและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำวิษฐา ถนอมสกุล และคณะ (2565) เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2564 ซึ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ พบว่า ตัวแปรทางประชากรไม่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นหมายความว่า ไม่ว่าผู้รับบริการจะมาจากกลุ่มใด หากการให้บริการมีมาตรฐานสูง เป็นธรรม และเข้าถึงได้ทุกคน ก็สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับทุกกลุ่มประชาชนได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับแนวคิด “การบริการที่ยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Customer-Centered Service)” Theodore Levitt (1980) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญในการบริหารภาครัฐยุคใหม่ ตามแนวทาง New Public Management (NPM) ที่มุ่งเน้นการให้บริการโดยไม่เลือกปฏิบัติ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยไม่ให้ความแตกต่างของประชากรเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า รองลงมา คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ

อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายพัฒนาบุคลากรด้านบริการอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้บริการ ทั้งด้านทักษะการสื่อสาร การบริการด้วยใจ (Service Mind) และการบริหารจัดการงานบริการประชาชน

1.2 กำหนดมาตรฐานการให้บริการ (Service Standard) สร้างเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมการให้บริการ เช่น การต้อนรับ การให้ข้อมูล ความสุภาพ และความรวดเร็วในการให้บริการ

1.3 นำนโยบายบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงคุณภาพมาใช้ ส่งเสริมระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยยึดหลัก “ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของประชาชน” เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่พัฒนาการบริการอย่างต่อเนื่อง

1.4 สนับสนุนงบประมาณและโครงการฝึกอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ เช่น โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การบริการภาครัฐยุคใหม่” หรือ “การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน”

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ภายในจังหวัดอุดรธานี หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในหลายๆ เขตพื้นที่ และเพื่อให้ผลการวิจัยมีความทั่วไปมากขึ้น

2.2 ควรวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังของประชาชน หรือการรับรู้ถึงคุณภาพการให้บริการ เพื่อเข้าใจสาเหตุที่ทำให้ประชาชนพึงพอใจหรือตำหนิการบริการมากขึ้น

2.3 ศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการทะเบียนราษฎรและบัตรประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดเวลารอคอย

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2559). *กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559.* ราชกิจจานุเบกษา.

คำวิษฐา ถนอมสกุล และคณะ. (2565). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2564.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี. (2568). *รายงานการปรับปรุงระบบการให้บริการประชาชน.* อำเภอกุมภวาปี: ที่ทำการปกครองอำเภอกุมภวาปี.จังหวัดอุดรธานี.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *คู่มือการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพฯ: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุษกร รังษีภโนดร และธนัสถา โรจนตระกูล. (2565). *คุณภาพของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครพิษณุโลก.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม).

พิษณุ สระทองพิมพ์. (2564). *การกระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่นในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

วชิรวิชญ์ ใจกรุณา และสุปัน สมสาร์. (2565). *การให้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

Kotler, P. (1994). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control (8th ed.).* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Millett, J. D. (1954). *Management in the public service: The quest for effective performance*. New York: McGraw-Hill.

Levitt, T. (1980). Marketing success through differentiation—of anything. *Harvard Business Review, 58*(1), 83–91.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology, 140*, 1–55.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 390 - 399 ISSN 2985-2137 (Online)

Public participation in community development of phon charoen subdistrict municipality, phon charoen district, bueng kan province

Kritsada Matrawijit [1*] and Boonluae Boobphamala [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: krissadamassvijit@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of public participation in community development of Phon Charoen Subdistrict Municipality; 2) compare the levels of public participation in community development of Phon Charoen Subdistrict Municipality; and 3) propose guidelines for enhancing public participation in community development of Phon Charoen Subdistrict Municipality. The sample consisted of 382 residents aged 18 years and above living within the area of Phon Charoen Subdistrict Municipality. The research instrument used for data collection was a questionnaire consisting of three sections. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including the t-test and F-test. The reliability coefficient of the questionnaire was 0.946.

The results of the study revealed the following:

1. Overall Public Participation Public participation in community development within the Phon Charoen Subdistrict Municipality, Phon Charoen District, Bueng Kan Province, was found to be at a high level. When examining specific aspects of participation, the highest average score was in participation in decision-making, followed by participation in implementation, while the lowest average score was in participation in evaluation.

2. Comparative Analysis The comparison of public participation based on gender, age, educational level, occupation, and average monthly income showed that there were no statistically significant differences. In other words, citizens with different demographic and socio-economic backgrounds participated in community development at similar levels.

3. Recommendations for Improvement To enhance public participation in community development, it is recommended that public forums be organized at the village, community, and subdistrict levels. These forums should provide opportunities for citizens to express their opinions, identify problems and needs, and propose development strategies.

Keywords: Public participation, community development, subdistrict municipality.

Received 16 July 2026; Revised 8 August 2026; Accepted 13 August 2026

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

กฤษฎา มาตรวิจิตร [1*] และ บุญเหลือ บุบผามาลา [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: krissadamassvijit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลพรเจริญ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.946

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ จัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาชุมชน, เทศบาลตำบล

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 และมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครอง ประเทศไทยก็มีบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงเพียงบางส่วน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทหรืออำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ขณะที่ประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย กลับมีเพียงจำนวนน้อยที่เข้าใจรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เพียงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่เห็นความสำคัญของกฎหมายสูงสุดนี้ที่กำหนดหลักการปกครองและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนไทยยังขาดคุณภาพและสำนึกทางการเมืองที่ดี ที่ผ่านมาในการร่างรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ประชาชนแทบไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งที่บทบาทของประชาชนถือเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายรูปแบบ เช่น การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การแสดงความเห็นผ่านประชามติ การติดตามและตรวจสอบการทำงานของตัวแทนทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง

อย่างถูกต้อง เกิดความสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังกระตุ้นให้ประชาชนใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2475)

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของการปกครองท้องถิ่นเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ระบบการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนเรียนรู้การเมืองผ่านการมีส่วนร่วม การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นรูปแบบการเมืองที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่ในอดีตประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองค่อนข้างน้อย การมีส่วนร่วมที่ชัดเจนมักจำกัดอยู่เพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หลังการเลือกตั้ง เมื่อสมาชิกสภาและคณะผู้บริหารท้องถิ่นเข้าทำงานแล้ว ประชาชนแทบไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมเพิ่มเติม และช่องทางให้ประชาชนแสดงบทบาทในงานปกครองก็มีจำกัด ผลลัพธ์คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชน ส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการปกครองโดยคนในท้องถิ่นเองเกิดความล้มเหลว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น จึงได้บัญญัติหลักสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับการปกครองท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องอาศัยหลายปัจจัยควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้มแข็ง และความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และยุคประเทศไทย 4.0 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตยังมีบทบาทสำคัญทั้งในการบริหารจัดการของภาครัฐและเอกชน รวมถึงในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ต้องมีการวางแผนเพื่อสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาตามกรอบนโยบายของรัฐบาลไทยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504–2509) จนถึงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) โดยเน้นการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ทันต่อสถานการณ์ และสามารถให้บริการคุณภาพมาตรฐานอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ การเชื่อมโยงการทำงานจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอย่างบูรณาการและมีธรรมาภิบาลยังช่วยรักษาเสถียรภาพทางสังคม ฟื้นฟูความเชื่อมั่นในรัฐ และเสริมสร้างทุนทางสถาบันของประเทศ การปฏิรูปภาครัฐจึงถือเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะในยุคที่ประชาชนมีความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชน ภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนากลไกสถาบันที่สนับสนุนการเปลี่ยนสู่ดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการสาธารณะให้สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566)

การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการมีส่วนร่วมอย่าง อิสระและสมัครใจ ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล จนถึงการได้รับประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการที่รัฐกำหนด แต่เน้นให้ประชาชน กลุ่ม หรือชุมชนร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือชุมชน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยที่รัฐทำหน้าที่เพียงผู้สนับสนุน การร่วมคิดและตัดสินใจในกลุ่มเป็นเรื่องท้าทาย เพราะไม่ใช่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม ประเด็นสำคัญของการมีส่วนร่วมคือ ประชาชนต้องมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ กระบวนการที่สมาชิกชุมชนร่วมทำงานร่วมกันจึงสะท้อนถึงความมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมกัน (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552)

เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ มีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่น การให้บริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การระบายน้ำ บำรุงรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง จัดการขยะมูลฝอย น้ำเสีย สิ่งปฏิกูล การส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยจัดบริการด้านสาธารณสุข การควบคุมโรค สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนเทศบาล ดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมเศรษฐกิจและอาชีพ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัจจุบันพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ เช่น ประชาชนบางกลุ่มขาดการรับรู้/ตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาท้องถิ่น จึงไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าร่วมประชาคม ปัญหาด้านเวลาและการ

เดินทาง เช่น ติดภารกิจ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมที่โรงเทศบาลได้ ช่องทางการแจ้งข่าวสารโครงการหรือประชาคมยังไม่หลากหลายและมีความล่าช้า ส่งผลให้คนส่วนหนึ่งไม่ทราบกำหนดการหรือเนื้อหาสำคัญ รวมถึงขาดการใช้ผู้นำชุมชนในการกระจายข้อมูลและเชิญชวนเข้าร่วม (เทศบาลตำบลพรเจริญ, 2568)

จากที่ปัญหากล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับความต้องการและการแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และนำไปใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์และกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยคือ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้าน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 8,251 คน (เทศบาลตำบลพรเจริญ, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประชาชนที่อยู่ในรายชื่อตามทะเบียนบ้าน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 382 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีลักษณะคำถามเชิงบวก เป็นคำถามที่มีระดับคะแนนตามลำดับ การแปลผลคะแนนที่ได้โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งสามารถตอบได้อย่างอิสระ เป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ขอหนังสือจากวิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้นำในแต่ละชุมชน เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วนำไปส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพื่อแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามการวิจัยและขอรับกลับในวันเดียวกันด้วยตนเอง

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

5.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน (N) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

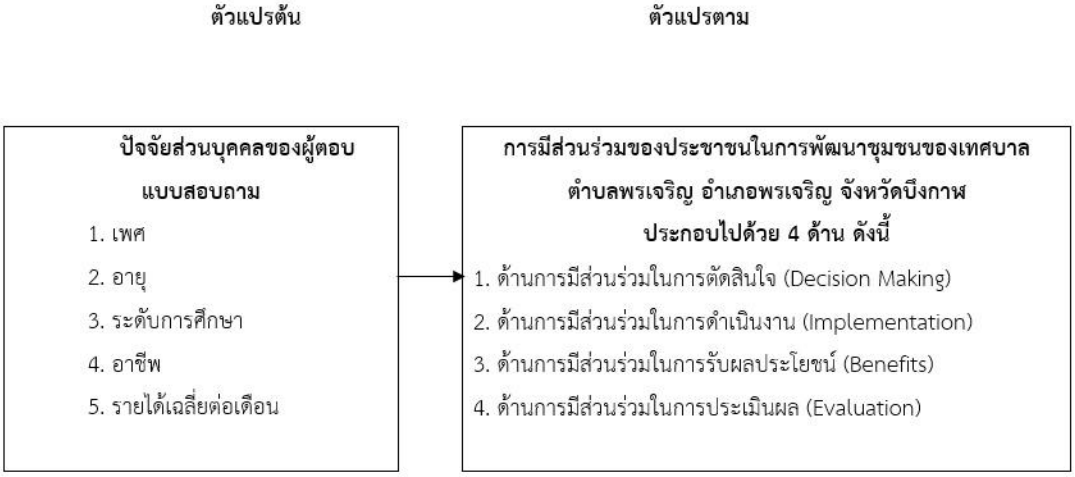
5.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

5.2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ

5.2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method) สำหรับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.88 อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.94 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 40.84 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 37.96 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.27

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.16	0.43	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.13	0.43	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.60	0.66	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.57	0.69	มาก
รวม	**3.86**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 4.16) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\overline{X}$ = 4.13) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 3.57) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ข้อ 3. ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ ($\overline{X}$ = 4.28) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 55. ท่านเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อร่วมตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของชุมชน ($\overline{X}$ = 4.01)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 17. ท่านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการ ($\overline{X}$ = 4.39) รองลงมาคือ ข้อ 11. ท่านมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ ($\overline{X}$ = 4.24) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 14. ท่านเข้าร่วมนำปัญหา หรือความต้องการของเพื่อนบ้านเสนอเข้าที่ประชุม ($\overline{X}$ = 3.93)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.60) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 27. เทศบาลตำบลพรเจริญ ได้ร่วมกับประชาชนจัดททำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ศาสนา กีฬา และกิจกรรมเยาวชนให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 4.04) รองลงมาคือ ข้อ 29. ท่านได้ประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือกรณีที่เกิดอุทกภัยหรือวาตภัย ($\overline{X}$ = 3.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. เทศบาลตำบลพรเจริญ ได้ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ($\overline{X}$ = 3.26)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 40. ท่านมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านในกรณีที่เห็นว่าเทศบาลตำบลพรเจริญ ได้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบและเกิดปัญหา ($\overline{X}$ =3.92) รองลงมาคือ ข้อ 33. เทศบาลตำบลพรเจริญ ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามแผนประจำปี ($\overline{X}$ = 3.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 39. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตโครงการ หรือการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น ($\overline{X}$ = 3.36)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ 1) จัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนา 2) ให้ประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การก่อสร้างถนน การจัดงานประเพณีท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะ และโอกาสทางเศรษฐกิจ และ 4) จัดกิจกรรมอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการแก่ประชาชน เช่น วิธีติดตาม ตรวจสอบงบประมาณ ผลกระทบ หรือคุณภาพงาน

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลพรเจริญมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชาคมหมู่บ้าน การเปิดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น รวมถึงการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและโปร่งใส ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและงบประมาณต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการของภาครัฐ และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนใน

พื้นที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับหน่วยงานท้องถิ่น ด้วยความใกล้ชิดกับคนในชุมชน ผู้นำจึงสามารถถ่ายทอดข้อมูล ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างตรงไปตรงมา และในขณะเดียวกันก็สามารถชี้แจงนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างชัดเจน อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นภายในชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ ซึ่งยังคงมีวัฒนธรรมของความร่วมมือและความสามัคคีในระดับสูง เมื่อมีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ประชาชนจึงพร้อมใจเข้าร่วมอย่างแข็งขัน เพราะมองว่าความสำเร็จของชุมชนคือความสำเร็จร่วมกันของทุกคน ที่สำคัญ ผลลัพธ์จากการมีส่วนร่วมในอดีตที่ผ่านมา เช่น การปรับปรุงสาธารณูปโภค การส่งเสริมอาชีพ หรือการจัดการสิ่งแวดล้อม ล้วนเกิดจากข้อเสนอแนะและแรงผลักดันจากประชาชนเอง ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าการมีส่วนร่วมของตนมีคุณค่าและสร้างการเปลี่ยนแปลงได้จริง จึงเกิดความภาคภูมิใจและแรงจูงใจที่จะร่วมมือในโครงการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัฐนิยา พุทธจันทร์ และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง (2567) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรวมพรทาปลัด และโกศล สอดส่อง (2567) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุงอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และยังผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1981) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายมิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งในกรณีของเทศบาลตำบลพรเจริญ พบว่าประชาชนมีบทบาททั้งในการเสนอความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรม และการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่น

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความเข้มแข็งและความผูกพันระหว่างคนในชุมชนอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ทุกคนไม่ว่าจะมีพื้นฐานชีวิตแตกต่างกันเพียงใด ต่างก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน นอกจากนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานของเทศบาลที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะที่เป็นธรรมและเท่าเทียม ไม่จำกัดสิทธิหรือโอกาสของประชาชนตามคุณลักษณะส่วนบุคคล อีกปัจจัยหนึ่งที่อาจมีอิทธิพลคือ การที่เทศบาลตำบลพรเจริญมีแนวทางการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการพัฒนาอย่างทั่วถึง ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นชายหรือหญิง วัยหนุ่มสาวหรือผู้สูงอายุ มีการศึกษาระดับใด หรือประกอบอาชีพใดก็ตาม เมื่อทุกคนได้รับข้อมูลในระดับที่ใกล้เคียงกัน และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในการร่วมพัฒนา ก็ย่อมเกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ที่สำคัญคือ ในหลายพื้นที่ของสังคมไทย โดยเฉพาะในชุมชนชนบทหรือกึ่งเมืองอย่างในจังหวัดบึงกาฬ ความสัมพันธ์ทางสังคมมักไม่ได้ถูกแบ่งแยกโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือการศึกษาอย่างเข้มงวด คนในชุมชนยังมีความใกล้ชิด และเห็นคุณค่าของความร่วมมือในระดับท้องถิ่นมากกว่าความแตกต่างทางสถานะ ส่งผลให้เกิดความเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรวมพร ทาปลัด และโกศล สอดส่อง (2567) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุงอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุง ที่จำแนกตามเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุง ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมควร จันทร์เทศ และโกศล สอดส่อง (2567) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

น้ำพ่น อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพ่น อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ จัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนร่วมประเมิน แต่งตั้งประชาชนในพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน อสม. กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ เยาวชน ฯลฯ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ประชาชนมีสิทธิ์ตรวจสอบ วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางพัฒนาอย่างตรงไปตรงมา

1.2 จัดเวทีประชาคมเพื่อประเมินผลโครงการ จัดประชุมชุมชนหลังสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสะท้อนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบ บันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงในรอบต่อไป

1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการประเมินผลแก่ประชาชน จัดอบรม/เวิร์กช็อปให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีประเมินผลโครงการ เช่น หลักเกณฑ์การประเมิน ผลกระทบที่ควรตรวจสอบ ฯลฯ ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการติดตามและประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค ทัศนคติและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รายละเอียดข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาต่อยอด

เอกสารอ้างอิง

ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

เทศบาลตำบลพรเจริญ. (2568). *รายงานผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.* จังหวัดบึงกาฬ.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2475). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

รวมพร ทาปลัด และโกศล สอดส่อง. (2567). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทับกุงอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *รายงานการพัฒนาประเทศไทยประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สมควร จันทร์เทศ และ โกศล สอดส่อง. (2567). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพ่น อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

อัฐนิยา พุทธจันทร์ และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2567). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยพิชญบัณฑิต).

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation.* Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.).* New York: Harper & Row.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 400 - 410 ISSN 2985-2137 (Online)

Motivation for work of local government personnelIn bueng kan municipality, mueang bueng kan district, Bueng kan province

Watcharaphon Wakorpeng [1*] and Koson Sodsong [2]

[1, 2] Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: watcharapolwakerdpeng@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the work motivation of personnel in the local government organization of Bueng Kan Municipality; 2) compare the work motivation of personnel; and 3) propose guidelines for developing and enhancing personnel's work motivation. This study employed a quantitative research approach. The population consisted of 340 personnel working at Bueng Kan Municipality, and the entire population was included in the study. The research instrument used for data collection was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.933. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using the t-test and F-test.

The results of the study revealed:

1. Work motivation of local government personnel in Bueng Kan Municipality Overall, the average score was high (μ = 3.66). When considering each aspect, the highest average score was Policy and Administration (μ = 4.59), followed by Recognition (μ = 3.85), and the lowest average score was Work Achievement (μ = 3.37).

2. Results of a comparison of the work motivation of local government personnel in Bueng Kan Municipality, classified by gender, age, education level, position type, and average monthly income, revealed that personnel of different genders had significantly different motivations for working in local government organizations in Bueng Kan Municipality at the 0.05 level. However, personnel with different ages, education levels, position types, and average monthly income showed no difference in motivation for working in local government organizations in Bueng Kan Municipality.

3. Suggestions for improving work motivation among local government personnel in Bueng Kan Municipality include developing individual/departmental work plans with goals aligned with the municipality's development plan.

Keywords: Work motivation, local government organizations, personnel.

Received 16 July 2026; Revised 8 August 2026; Accepted 13 August 2026

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

วัชรพล วะเกิดเป้ง [1*] และ โกศล สอดส่อง [2]
[1, 2, 3] วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
***** Corresponding author. E-mail: watcharapolwakerdpeng@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองบึงกาฬ 340 คน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.933 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่าที (t-test) และใช้สถิติเอฟ (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการบริหาร (μ = 4.59) รองลงมา คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (μ = 3.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (μ = 3.37)

2. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ได้แก่ จัดทำแผนปฏิบัติงานรายบุคคล/รายฝ่าย โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเทศบาล

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, บุคลากร

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในสภาวการณ์ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ การที่องค์กรจะสามารถดำเนินงานได้อย่าราบรื่นบรรลุเป้าหมายนั้นบุคลากรในองค์การซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดี มีความรู้ ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน และเมื่อได้คัดสรรให้บุคลากรเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์กรแล้ว งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านี้ องค์กรจะต้องมีการดูแลฝึกอบรมและพัฒนาให้บุคลากรได้รับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความรู้ ทักษะใหม่ ๆ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นพลังเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมจะปฏิบัติงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรมากยิ่งขึ้น และการรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จำเป็นที่จะต้องมีการใช้วิธีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคลากร

ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานของตนเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จต่อไปการจูงใจจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารควรต้องเรียนรู้ทั้งหลักการและเทคนิค ตลอดจนสั่งสมประสบการณ์จากชีวิตจริง เพื่อที่จะกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทั่วไปในองค์การต่าง ๆ ก็สมควรต้องศึกษาการจูงใจเพื่อที่จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากรและองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรที่จะเข้าใจและจัดโครงสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่มีประสิทธิผล เนื่องจากบทบาทของแรงจูงใจในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและประสิทธิภาพในที่ทำงาน การสร้างแรงจูงใจจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งขององค์กร ที่จะต้องสร้างสรรค์การจูงใจในองค์กร เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ เพราะการจูงใจจะช่วยจะทำให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรดีขึ้น มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน ช่วยบำบัดความต้องการ ความจำเป็น ความเดือดร้อนของบุคลากรในองค์กรได้ และจะทำให้บุคลากรในองค์กรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานในทิศทางที่ต้องการ และตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว (ณัฏฐพัชร์ ลาภบำรุงวงศ์, 2562)

ความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าก่อให้เกิดผลประโยชน์ในฐานะที่ บุคลากรเป็นกำลังสำคัญขององค์การ จึงจำเป็นต้องหาหนทางส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานเพื่อส่งเสริมให้การบริหารงานขององค์การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ Maslow และทฤษฎี การจูงใจของ Herzberg โดย Herzberg พบว่าแรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร และสมควรได้รับ นอกเหนือจากเงินเดือนค่าจ้างที่ได้รับตามปรกติ โดยธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนองก็ทำให้ เกิดความพึงพอใจ และแสดงพฤติกรรมในทางบวก ถ้าได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ดีและเหมาะสมก็จะ เป็นสิ่งกระตุ้นให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความผูกพันกับองค์การและเต็มใจทำงานอยู่ กับองค์การต่อไปองค์การก็จะได้รับประโยชน์ ตรงกันข้ามหากบุคลากรได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ไม่ เหมาะสมและเพียงพอกทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานเกิดความท้อแท้ขาดขวัญและกำลังใจ รู้สึกเบื่อหน่ายและสิ้นหวังการปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ เกิดการแสวงหารายได้ในทางที่มิชอบ ทุจริต คอรัปชั่น หรือทำงานเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลเสียหายต่อประชาชนและองค์การ (Maslow, 1954)

ในปัจจุบันแรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องทำหน้าที่ชักจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ศักยภาพในการทำงานเพื่อพัฒนาองค์กร การเข้าใจแรงจูงใจของตนเองและคนอื่นทำให้รู้วิธีที่จะสนองความต้องการของคนและกลายเป็นบุคคลที่รู้ใจคนอื่นได้ดีอันจะนำไปสู่การสร้างเสริมแรงจูงใจในการทำงานที่ดี ความสำคัญของแรงจูงใจต่อการบริหารมีส่วนสำคัญ คือ ช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์กรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการทำงานแก่ผู้ที่ทำงาน เสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรมีความจงรักภักดีต่อองค์กรสร้างความสามัคคี ความเป็นหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและกลุ่มในองค์กร ช่วยในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น เกิดความเชื่อถือศรัทธาในองค์กรที่ทำงานอยู่ บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย สร้างความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น (นรา สมประสงค์, 2544)

การที่บุคคลมีแรงจูงใจที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การแสดงความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรได้ การที่องค์กรไม่สามารถจัดหาแรงจูงใจที่เพียงพอและเหมาะสมให้แก่บุคลากร อาจทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ความไม่พึงพอใจในการทำงาน ความขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานหรือแม้กระทั่งความรู้สึกเบื่อหน่ายและท้อแท้ ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบที่ร้ายแรง เช่น การทุจริต การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลเสียต่อทั้งตัวบุคลากรเองและองค์กรปัญหาที่เกิดจากการขาดแรงจูงใจมักเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่มีภารกิจในการบริการประชาชน การที่บุคลากรในองค์กรขาดความกระตือรือร้นหรือไม่ใส่ใจในงานอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานหรือการทำงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับบริการที่มีคุณภาพ (กฤตภาคิน มิ่งโสภา, 2564)

การปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะที่ผ่านมาปรากฏว่ายังไม่มีความคล่องตัว และประสิทธิภาพยังไม่สูงนัก ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะของงานที่ รับผิดชอบ ประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากร สภาพการทำงานผลประโยชน์คุณภาพของการปกครองบังคับบัญชาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อัตรากำลังทรัพยากรและงบประมาณ ความก้าวหน้า สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล ตลอดจนปัจจัยทางด้านสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ส่งผลให้

การปฏิบัติงานของพนักงานยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ใช้ความพยายามเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ประชากร ได้แก่ ข้าราชการพนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง จำนวน 340 คน มีหน้าที่และอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บริการพื้นฐาน จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ การจราจร การไฟฟ้า การประปา และการสื่อสาร การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมเศรษฐกิจ การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น บุคลากรจำนวนมากได้มีการทุ่มเทเสียสละอุทิศตน ทำหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งจนทำให้ภารกิจหลายๆ ประการบรรลุเป้าหมายประสบความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาลและผู้บริหารแต่มีบุคลากรบุคลากรอีกจำนวนหนึ่งขาดความรับผิดชอบ การทำงานที่ไม่มีความกระตือรือร้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากนิสัยส่วนตัวที่ปลูกฝังมานาน แต่อีกส่วนหนึ่งอาจมาจากแรงจูงใจในการทำงานหรือบางครั้งอาจไม่มีขวัญกำลังใจทำงานไปโดยไม่มีความคาดหวัง การสื่อสารไม่ชัดเจน และขาดแนวทางแบ่งงานหรือให้มีส่วนร่วม ทำให้บุคลากรรู้สึกไม่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายองค์กร โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มักมีจำกัด การเลื่อนตำแหน่งช้า หรือไม่มีชัดเจน ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจด้านอนาคต (เทศบาลเมืองบึงกาฬ, 2568)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนด้านการสรรหา พัฒนา และรักษาบุคลากรในองค์กรให้เหมาะสมกับความต้องการ เมื่อทราบว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของบุคลากร เช่น ความก้าวหน้าในสายงาน รายได้ หรือบรรยากาศในการทำงาน ก็สามารถวางแผนกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร รวมถึงเป็นแนวทางในการวางแผนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ทั้งในด้านกายภาพและด้านจิตใจ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจและทุ่มเทมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้าง และจ้างเหมาบริการ จำนวน 340 คน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด (เทศบาลเมืองบึงกาฬ, 2568)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะคำถามปลายเปิดและปลายปิด เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Work performance)
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (Nature of work performed)
4. ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility)
5. ด้านความก้าวหน้า (Advancement)
6. ด้านนโยบายและการบริหาร (Policy and Management)
7. ด้านการปกครองบังคับบัญชา (Management and Supervision)
8. ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน (Relationships with Coworkers)
9. ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคง (Working Conditions and Security)
10. ด้านผลประโยชน์ตอบแทน (Benefits)

เป็นคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของตนเอง โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นชนิดเลือกตอบ ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's scale) มีทั้งหมด 5 ระดับ แต่ละระดับให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด
4 หมายถึง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมาก
3 หมายถึง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานปานกลาง
2 หมายถึง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานน้อย
1 หมายถึง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.2 บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.3 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.4 บุคลากรที่มีประเภทตำแหน่งต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

3.5 บุคลากรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้บริหารเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองบึงกาฬ

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ด้วยตนเอง โดยของความร่วมมือจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในเทศบาลเมืองบึงกาฬ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 วัน

4.3 จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบไป จำนวน 340 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 340 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผล ดังนี้

5.1 การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

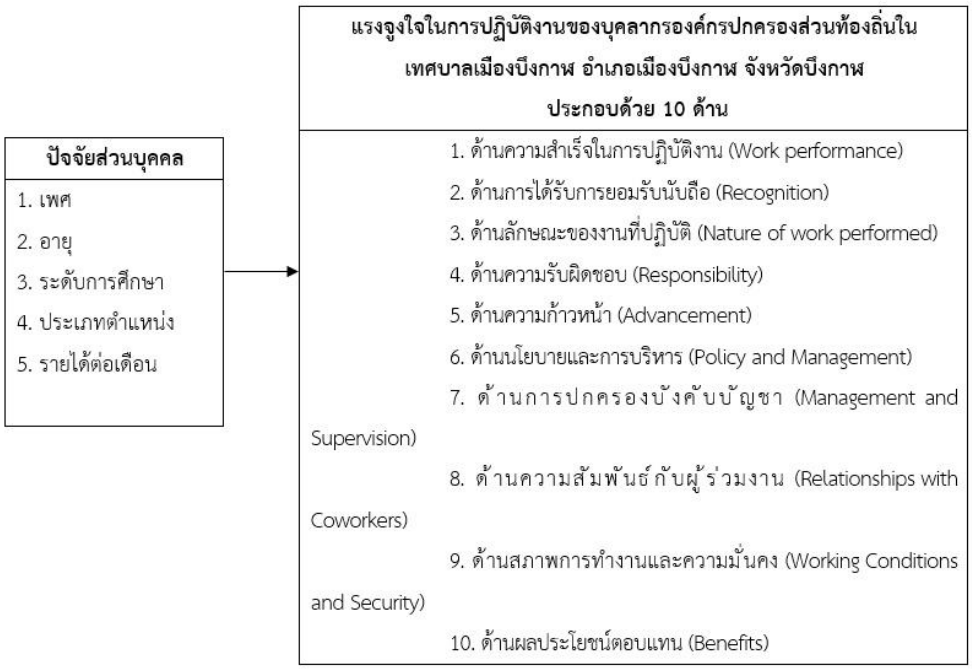
5.2 การใช้สถิติในการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และนำไปแปลความหมายเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5.3 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ T–test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และสถิติ F-test (One-way Anova) โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจะทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

5.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด แล้วสรุปเป็นประเด็นรายข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 55.88 อายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.41 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญา คิดเป็นร้อยละ 77.65 มีประเภทตำแหน่งเป็นพนักงานจ้าง จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 43.82 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.94

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการบริหาร (μ = 4.59) รองลงมา คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (μ = 3.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (μ = 3.37) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.37) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3. ท่านตั้งใจทำงานให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่องค์กรคาดหวัง (μ = 3.69) รองลงมา คือ ข้อ 4. ท่านสึกว่าความสำเร็จในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้า (μ = 3.35) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1. ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย (μ = 3.25)

2.2 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.85) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7. ท่านมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้นเมื่อได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชา (μ = 4.04) รองลงมา คือ ข้อ 8. ท่านรู้สึกว่าองค์กรให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่าน (μ = 3.78) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนหรือรับผิดชอบงานสำคัญ (μ = 3.54)

2.3 ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.58) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 13. ท่านรู้สึกว่างานที่ทำมีความท้าทายและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (μ = 3.66) รองลงมา คือ ข้อ 11. งานที่ท่านปฏิบัติมีความหลากหลายและไม่ซ้ำซากจำเจ (μ = 3.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 14. ลักษณะของงานที่ท่านรับผิดชอบสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความถนัดของท่าน (μ = 3.44)

2.4 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.61) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 20. ท่านมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาในการทำงานด้วยตนเองก่อนขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น (μ = 3.94) รองลงมา คือ ข้อ 17. ท่านมีความตั้งใจในการทำงานให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนด (μ = 3.61) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 19. ท่านมีความกระตือรือร้นในการรับผิดชอบงานใหม่ ๆ อยู่เสมอ (μ = 3.41)

2.5 ด้านความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.44) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 24. ท่านมองเห็นเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานของตนอย่างชัดเจน (μ = 3.53) รองลงมา คือ ข้อ 25. ท่านรู้สึกว่าองค์กรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในสายงาน (μ = 3.50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 22. ท่านมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในสายงานราชการ (μ = 3.38)

2.6 ด้านนโยบายและการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.59) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 27. ท่านรู้สึกว่านโยบายขององค์กรมีความเป็นธรรมและส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (μ = 4.75) รองลงมา คือ ข้อ 26. ท่านรู้สึกว่าผู้บริหารขององค์กรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (μ = 4.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 29. ท่านรู้สึกว่าองค์กรมีการสื่อสารนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน (μ = 4.39)

2.7 ด้านการปกครองบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.38 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 33. ท่านสามารถพูดคุยหรือปรึกษาปัญหาการทำงานกับผู้บังคับบัญชาได้อย่างเปิดเผย (μ =

3.69) รองลงมา คือ ข้อ 34. ท่านรู้สึกว่าผู้บังคับบัญชามีภาวะผู้นำและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร (μ = 3.35) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 31. ท่านรู้สึกว่าผู้บังคับบัญชาให้ความเป็นธรรมในการบริหารและการตัดสินใจ (μ = 3.25)

2.8 ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.84) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 37. ท่านสามารถขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานได้เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน (μ = 3.78) รองลงมา คือ ข้อ 39. ท่านรู้สึกว่าการทำงานเป็นทีมกับเพื่อนร่วมงานช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (μ = 3.95) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 36. ท่านรู้สึกพึงพอใจในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน (μ = 3.63)

2.9 ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 41. ท่านรู้สึกว่าสถานที่ทำงานมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเอื้อต่อการปฏิบัติงาน (μ = 3.66) รองลงมา คือ ข้อ 44. ท่านรู้สึกว่าองค์กรมีมาตรการที่ดีในการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพของบุคลากรในขณะปฏิบัติงาน (μ = 3.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 42. ท่านมีความมั่นคงในตำแหน่งงานและรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน (μ = 3.41)

2.10 ด้านผลประโยชน์ตอบแทน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.55) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 48. ท่านมีแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้นเมื่อมีโอกาสได้รับเงินรางวัล ค่าตอบแทนพิเศษ หรือโบนัส (μ = 3.61) รองลงมา คือ ข้อ 46. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ได้รับจากองค์กร (μ = 3.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 50. ท่านรู้สึกว่าโอกาสในการได้รับผลตอบแทนจูงใจส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของตน (μ = 3.41)

3. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ 1) จัดทำแผนปฏิบัติงานรายบุคคล/รายฝ่าย โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเทศบาล 2) สนับสนุนให้หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้บริหารแสดงความขอบคุณและให้การยอมรับกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นประจำ 3) จัดให้มีการหมุนเวียนงานในสายงานเดียวกันหรือสายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพูนทักษะและลดความเบื่อหน่าย 4) ส่งเสริมให้มีนโยบายที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ให้มากกว่าระบบอาวุโส และ 4) ปลูกฝังแนวคิดเชิงบวกในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ความไว้วางใจ ความสามัคคี และความรับผิดชอบร่วมกัน

อภิปรายผล

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการบริหาร รองลงมา คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อาจสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร รวมถึงระบบผลตอบแทนและสิ่งจูงใจอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของพนักงานในแต่ละระดับหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลให้แรงจูงใจอยู่ในระดับมาก คือ การมีผู้นำที่ให้ความสำคัญกับบุคลากร สนับสนุนการพัฒนาและเติบโตในสายอาชีพ ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งการได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ก็เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการทำงาน อีกทั้งงานในองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในพื้นที่โดยตรง ซึ่งส่งผลให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง รู้สึกว่าตนมีคุณค่าและสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้จริง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจจากภายใน (intrinsic motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ยั่งยืนและมีผลต่อคุณภาพของการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Maslow, 1943) ซึ่งเสนอว่า แรงจูงใจในการทำงานเกิดจากการตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้นตั้งแต่ความต้องการพื้นฐาน เช่น ค่าตอบแทนและความมั่นคงในชีวิต ไปจนถึงความต้องการระดับสูง เช่น การยอมรับและการประสบความสำเร็จ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจทั้งในด้านค่าตอบแทน ความมั่นคง ความก้าวหน้าในอาชีพ และการได้รับการยอมรับ ซึ่งบ่งชี้ว่าองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของ (Herzberg, 1959) ซึ่งแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เช่น ความก้าวหน้าในงาน ความรับผิดชอบ และความสำเร็จ และ ปัจจัยคงสภาพ (Hygiene Factors) เช่น ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน โดยพบว่า บุคลากรในเทศบาลเมืองบึงกาฬมีความพึงพอใจในทั้งสองปัจจัย ส่งผลให้แรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งรัตน์ จองบุญ และ บุญเหลือ บุบผามาลา (2565) ที่ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 3.48) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมและความมั่นคงในการทำงาน (= 3.70) รองลงมา คือ ด้านนโยบายและการบริหาร (= 3.67) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเท่ากัน คือด้านความก้าวหน้า (= 3.29) และด้านประโยชน์ตอบแทน (= 3.29) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนอง

2. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจมีสาเหตุจากความแตกต่างด้านบทบาททางสังคม ความคาดหวังทางวัฒนธรรม หรือประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพศชายอาจมีแรงจูงใจในการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ความก้าวหน้าในสายงาน หรือความท้าทาย ในขณะที่เพศหญิงอาจให้ความสำคัญกับความมั่นคงในการทำงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับงาน ส่งผลให้แรงจูงใจที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ในการทำงานแตกต่างกันไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา สภาพอัตถ์ (2562) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กรภาครัฐ พบว่าเพศเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน โดยผู้หญิงและผู้ชายอาจมีแรงจูงใจและวิธีการตอบสนองต่อแรงจูงใจที่แตกต่างกันตามบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดของ Herzberg (1959) ในทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัย ที่ระบุว่าปัจจัยที่กระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานนั้นอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทส่วนบุคคล เช่น เพศ ซึ่งส่งผลต่อความต้องการและลักษณะของแรงจูงใจที่แต่ละบุคคลต้องการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความพึงพอใจในองค์กร

2.2 บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานภายในองค์กร แม้บุคลากรจะมีความแตกต่างกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา ประเภทของตำแหน่งงาน รวมถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แต่บุคลากรก็ยังคงแสดงแรงจูงใจในการทำงานที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยบางประการที่ส่งผลในระดับองค์กรและวัฒนธรรมการทำงานโดยรวม ปัจจัยแรกที่อาจอธิบายได้คือ ค่านิยมร่วมและบรรยากาศในการทำงานภายในองค์กร ที่เอื้อต่อความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง สิ่งเหล่านี้อาจมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยส่วนบุคคล เพราะทำให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีเป้าหมายร่วมกับองค์กร และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นอย่างเทศบาลเมืองบึงกาฬอาจมี ระบบคุณธรรมและความก้าวหน้าในสายงานที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรมีความหวังและแรงจูงใจในการทำงาน แม้ว่ารายได้หรือระดับการศึกษาจะต่างกัน แต่หากมีความมั่นใจว่าจะได้รับโอกาสในการเติบโตอย่างเท่าเทียม ย่อมทำให้แรงจูงใจในการทำงานไม่แตกต่างกันมากนัก อีกประการหนึ่งคือ ความรู้สึกของการ "ตอบแทนชุมชน" ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในของบุคลากรในองค์กรท้องถิ่นหลายคน แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านส่วนบุคคล แต่เมื่อทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่เดียวกัน ความผูกพันต่อชุมชนและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นอาจเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทำให้แรงขับเคลื่อนภายในเหล่านี้มีอิทธิพลมากกว่าความแตกต่างทางกายภาพหรือเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลศักดิ์ อินทสนธิ์ และอภิชาติ พานสุวรรณ (2568) วิจัยเรื่องปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มบุคลากรตามระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเนติรักษ์ มณีวงศ์จิตร (2565) วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ถึงแม้ว่าบุคลากรจะมีการแตกต่างกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง รายได้เฉลี่ย และตัวแปรประชากรศาสตร์อื่นๆ แต่แรงจูงใจในการทำงานของพวกเขาโดยรวมก็ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการบริหาร (μ = 4.59) รองลงมา คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (μ = 3.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (μ = 3.37)

2. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบึงกาฬ ได้แก่ จัดทำแผนปฏิบัติงานรายบุคคล/รายฝ่าย โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเทศบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การส่งเสริมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยจัดอบรมและสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับงาน สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานราชการท้องถิ่น สร้างโอกาสให้บุคลากรได้ทดลองและพัฒนางานใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์

1.2 การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี โดยพัฒนาสิ่งแวดล้อมการทำงานให้มีความสะดวกสบาย และปลอดภัย ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและมีความผูกพัน ให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดกว้างระหว่างผู้บริหารและบุคลากร

1.3 การให้รางวัลและการยกย่องเชิงบวก โดยมีระบบให้รางวัลที่เหมาะสม เช่น รางวัลพนักงานดีเด่น โบนัส หรือการเลื่อนขั้น ประกาศยกย่องความสำเร็จของบุคลากรอย่างเป็นทางการและสาธารณะ สร้างแรงจูงใจด้วยการให้โอกาสรับผิดชอบงานสำคัญหรือโครงการพิเศษ

1.4 การจัดการงานและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุง สนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพหรือผลสัมฤทธิ์ของงาน เพื่อดูว่าแรงจูงใจส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างไร

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤตภาคิน มิ่งโสภา . (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23*(2), 209-222.

กมลศักดิ์ อินทสนธิ์ และอภิชาติ พานสุวรรณ. (2568). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 6*(2), 189–203.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2547). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2547.* กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

ณัฏฐ์พัชร์ ลาภบำรุงวงศ์. (2562). การประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 9*(2), 161-171.

เทศบาลเมืองบึงกาฬ. (2568). *ข้อมูลทั่วไป.* เทศบาลเมืองบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.

นรา สมประสงค์. (2548). *หน่วยที่ 12 การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ใน ประมวลสาระฉบับเพิ่มเติมวิชาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. หน่วยที่ 7-12.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

นิติศักดิ์ ปานปรุง. (2567). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์.* (สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สุภัทรา สภาพอัตถ์. (2562). *การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

Herzber,F., Mausmer,B.,& Synderman,B. (1959). *The motivation to work.* New York : John Wiley and Sons.

Maslow, Abraham H. (1954). *Motivational and Personality.* New York.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 411 - 426 ISSN 2985-2137 (Online)

Research Article

The academic leadership and development guidelines for school administrators in chonburi school cluster 1 under the secondary educational service Area office chonburi rayong

Jenjira Nimwattanakul [1*] and Kuljira Raksanakorn [2]

[1, 2] North Bangkok University

* Corresponding author. E-mail: Jenjira.nimw@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the academic leadership of school administrators, 2) compare the academic leadership of school administrators based on gender, position, educational level, and work experience and 3) study guidelines for developing academic leadership for school administrators in Chonburi School Cluster 1 under the Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong. The sample consisted of 285 participants, including 19 school administrators and 266 teachers. Disproportionate stratified random sampling and simple random sampling were employed. The research instruments were a questionnaire and a semi-structured interview. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and F-test, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The research results revealed that:

1. The academic leadership of school administrators was overall and each aspect were at a high level.

2. The comparison of academic leadership of school administrators, classified by gender, position, and work experience. However, significant differences at the .05 level were found based on educational level in determining school vision, goals, and mission ($F = 4.649$, $p = 0.010$), with bachelor's and master's degree holders reporting higher opinions than doctoral degree holders, and supervision, monitoring, and evaluation of education ($F = 3.227$, $p = 0.041$), with master's degree holders reporting higher opinions than doctoral degree holders

3. The guidelines for developing academic leadership included establishing clear visions and goals, developing curricula and learning management appropriate to the context, promoting an academic learning environment, encouraging collaborative work, and using supervision to improve the quality of education.

Keywords: Academic Leadership, Instructional Leadership, School Administrators, Mixed Methods Research, Chonburi 1 School Cluster.

Received 16 July 2026; **Revised** 11 August 2026; **Accepted** 13 August 2026

ภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

เจนจิรา นิ่มวัฒนกุล [1*] และ กุลจิรา รักษนคร [2]
[1, 2] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
* Corresponding author. E-mail: Jenjira.nimw@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 19 คน และครู 266 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบไม่เป็นสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา ($F = 4.649$, $p = 0.010$) โดยกลุ่มปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าปริญญาเอก และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา ($F = 3.227$, $p = 0.041$) โดยกลุ่มปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าปริญญาเอก

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบท การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, การวิจัยแบบผสมผสาน, สหวิทยาเขตชลบุรี 1

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายของ “การศึกษา” ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ปัจจุบันประเทศไทยและโลกกำลังเผชิญความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งโรคอุบัติใหม่ เทคโนโลยี ภูมิอากาศ สังคมสูงวัย และความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาคนผ่านระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมพลเมืองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 รวมถึงการปรับกระบวนทัศน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องเร่งยกระดับศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ โดยเฉพาะการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความเข้าใจและเข้าถึงการปฏิบัติงานของครูและ บุคคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน สนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน และเอื้อให้ครูพัฒนาตนเองตามความต้องการอย่างแท้จริง เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเป้าหมายหลักของการบริหารสถานศึกษาคือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารจึงต้องมีบทบาททางวิชาการอย่างชัดเจน มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับ มีนวัตกรรมและผลงานทางวิชาการ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ความรอบรู้ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (กรองกาญจน์ อรุณเมฆ, 2564)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการมุ่งเน้นและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเป็นความสามารถในการชี้นำ โน้มน้าว และสนับสนุนครูและผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงเป้าหมายทางการศึกษา ใช้ความรู้และทักษะในการกำกับ ติดตาม ประสานงาน และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำทางวิชาการยังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน และใช้ศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560) ทั้งนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (กานติมา กานดา, 2566) และจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน การประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา (รหัสดาว ไกรศิริ, 2567) ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทที่สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายพื้นที่และหลายบริบท โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม บริบทของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของผู้เรียน และทิศทางการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) อันเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในพื้นที่อื่นจำนวนมาก แต่ยังมีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ค่อนข้างจำกัด จึงเป็นช่องว่างที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และใช้ “สหวิทยาเขต” เป็นกลไกส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน โดยสหวิทยาเขตชลบุรี 1 มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ชี้ให้เห็นจุดอ่อนด้านสภาพแวดล้อมองค์กร เช่น พฤติกรรมนักเรียน หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับบริบท EEC และปัญหาเด็กด้อยโอกาสและเด็กออกกลางคัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2567) ซึ่งสะท้อนสะท้อนถึงความท้าทายในการบริหารจัดการศึกษาและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระดับสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดจนกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและความต้องการของพื้นที่ โดยเฉพาะบริบท EEC ที่สถานศึกษาจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น

การมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

จากความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการและความท้าทายในการจัดการศึกษาของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบท EEC ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู ตลอดจนกำกับติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทของสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ยังมีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสะท้อนสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน และครู จำนวน 1,055 คน รวมทั้งหมดจำนวน 1,102 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบไม่เป็นสัดส่วน (Disproportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อให้แต่ละชั้นภูมิมีจำนวนตัวอย่างเพียงพอต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างตำแหน่ง โดยได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน และครู จำนวน 266 คน รวม 285 คน จากนั้นจึงดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานวิชาการ และ 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการไม่น้อยกว่า 3 ปี และกลุ่มที่ 2 ครู จำนวน 2 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิชาการไม่น้อยกว่า 3 ปี และ 2) มีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้ที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของ

พื้นที่ศึกษาได้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่กำหนด และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมของข้อมูลตามประเด็นการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ ประกอบด้วยสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ 4) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ ประกอบด้วยสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อตามกรอบแนวคิด

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน

สำหรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามด้านเนื้อหาและภาษาให้มีความชัดเจนและเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ส่วนแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการดำเนินการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน และครู จำนวน 266 คน รวมทั้งสิ้น 285 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ

4.2 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากหลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 จำนวน 12 โรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัด

4.3 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลส่งให้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.4 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google Forms จากนั้นนำ QR Code ของแบบสอบถามส่งให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม

4.5 ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับแบบสอบถามผ่าน Google Form ทั้งหมดจำนวน 285 ชุด และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลของทางสถิติต่อไป

4.6 ภายหลังการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามรายชื่อที่ได้คัดเลือกแบบเจาะจงไว้ เพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่สะดวกในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ

4.7 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์เนื้อหาในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามไปบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบบรรยายประกอบตารางแล้วนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

5.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวม

5.3 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

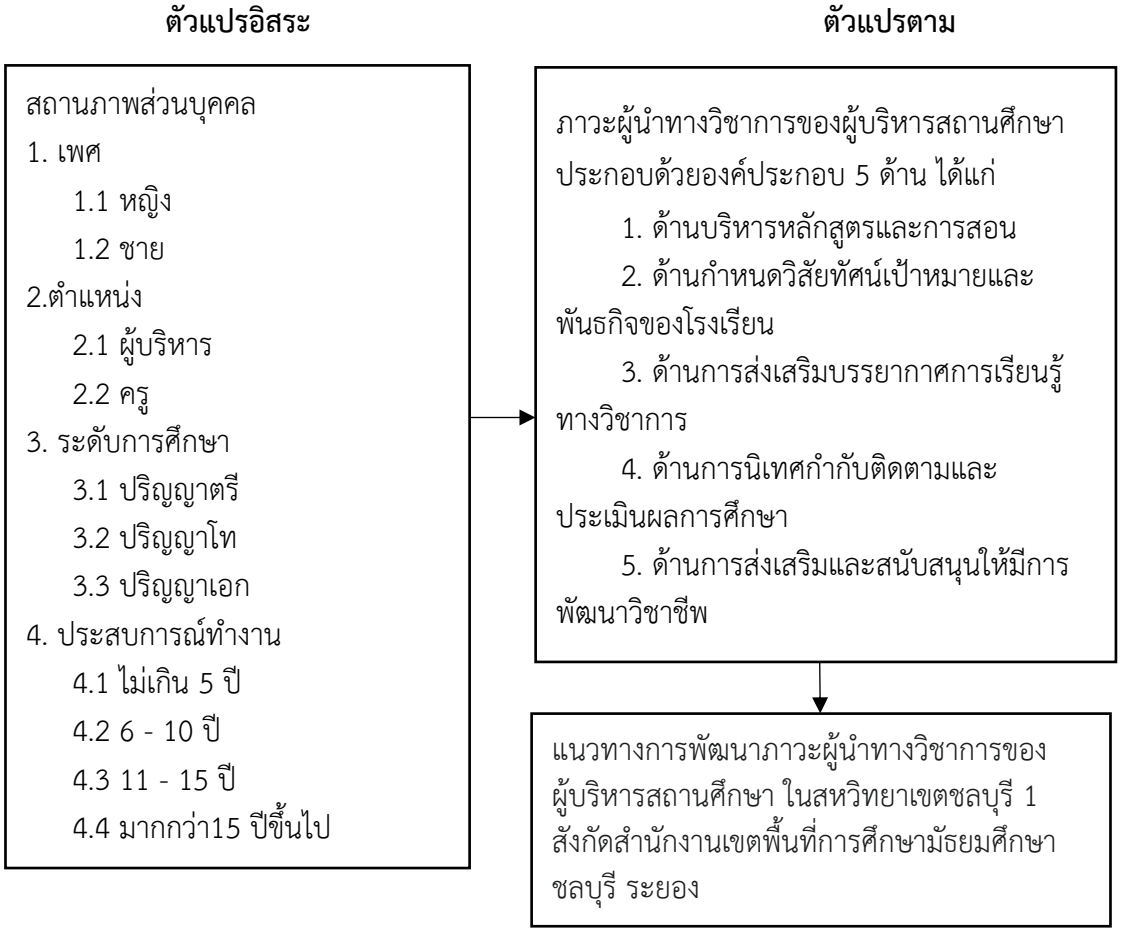
5.4 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา

และประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance: ANOVA) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญ เปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูล และสรุปเป็นประเด็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการสอบถามผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม รวมถึงการใช้วันเวลาในการสัมภาณ์ที่ต่างกัน แต่ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเดียวกันในการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้รับมีความหลากหลายแสดงให้เห็นว่า มีความถูกต้องเหมือนกันหรือต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากนักวิจัยและนักวิชาการ และนำมาสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น กิตติคุณ รักษาพล (2564), ปวีณา บุทธิจักร์ (2564), สรรเพชญ ไตรยงค์ (2564), กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565), นุศรา จันทะคาม (2565) และปรีชญา รูปต่ำ (2565) ดังภาพที่ 1 จึงจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	4.2170	0.295	มาก	5
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ ของสถานศึกษา	4.4267	0.363	มาก	3
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	4.4427	0.290	มาก	2
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	4.4246	0.328	มาก	4
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนา วิชาชีพ	4.4430	0.281	มาก	1
รวม	**4.3863**	**0.236**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.3863) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.4430) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.4427) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.2170) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตารางที่ 2 การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\overline{X}$	S.D.	t	p-Value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	หญิง	4.24	0.292	1.625	0.804
	ชาย	4.18	0.296		
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	หญิง	4.44	0.351	0.569	0.937
	ชาย	4.41	0.381		
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	หญิง	4.45	0.281	0.551	0.623
	ชาย	4.43	0.304		
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	หญิง	4.45	0.335	1.795	0.210
	ชาย	4.38	0.315		

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\overline{X}$	S.D.	t	p-Value
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	หญิง	4.45	0.264	0.340	0.512
	ชาย	4.44	0.305		
รวม	**หญิง**	**4.40**	**0.229**	**1.255**	**0.568**
	ชาย	**4.37**	**0.245**		

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ตำแหน่ง	$\overline{X}$	S.D.	t	p-Value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	ผู้บริหาร	4.32	0.268	1.515	0.131
	ครู	4.21	0.296		
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	ผู้บริหาร	4.56	0.255	1.635	0.103
	ครู	4.42	0.368		
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	ผู้บริหาร	4.54	0.260	1.505	0.134
	ครู	4.44	0.291		
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	ผู้บริหาร	4.46	0.320	0.530	0.597
	ครู	4.42	0.329		
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ผู้บริหาร	4.54	0.214	1.628	0.105
	ครู	4.44	0.284		
รวม	**ผู้บริหาร**	**4.48**	**0.153**	**1.808**	**0.072**
	ครู	**4.38**	**0.240**		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน ($p = 0.131$) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ($p = 0.103$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ($p = 0.134$) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ($p = 0.597$) และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ($p = 0.105$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมมีค่า $t = 1.808$ และ $p = 0.072$

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.145	2	0.073	0.836	0.435
	ภายในกลุ่ม	24.531	282	0.087		
	รวม	24.676	284			
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.196	2	0.598	4.649	0.010*
	ภายในกลุ่ม	36.281	282	0.129		
	รวม	37.477	284			
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.272	2	0.136	1.626	0.199
	ภายในกลุ่ม	23.614	282	0.084		
	รวม	23.886	284			
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.684	2	0.342	3.227	0.041*
	ภายในกลุ่ม	29.904	282	0.106		
	รวม	30.588	284			
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.210	2	0.105	1.332	0.266
	ภายในกลุ่ม	22.243	282	0.079		
	รวม	22.453	284			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**0.339**	**2**	**0.170**	**3.091**	**0.047***
	ภายในกลุ่ม	**15.470**	**282**	**0.055**		
	รวม	**15.809**	**284**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.047$) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) พบคู่ที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มปริญญาเอก ($p = 0.010$) 2) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มปริญญาเอก ($p = 0.041$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.195	3	0.065	0.746	0.526
	ภายในกลุ่ม	24.481	281	0.087		
	รวม	24.676	284			
2. ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.269	3	0.090	0.678	0.566
	ภายในกลุ่ม	37.208	281	0.132		
	รวม	37.477	284			
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.095	3	0.032	0.372	0.773
	ภายในกลุ่ม	23.791	281	0.085		
	รวม	23.886	284			
4. ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.141	3	0.047	0.433	0.730
	ภายในกลุ่ม	30.447	281	0.108		
	รวม	30.588	284			
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.043	3	0.014	0.179	0.911
	ภายในกลุ่ม	22.410	281	0.080		
	รวม	22.453	284			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**0.068**	**3**	**0.023**	**0.404**	**0.750**
	ภายในกลุ่ม	**15.742**	**281**	**0.056**		
	รวม	**15.809**	**284**			

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 0.404$, $p = 0.750$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ($p > .05$)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกรายด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์บริบทและขับเคลื่อนหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2561 มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู การทำงานเป็นทีม PLC และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมใช้นิเทศและข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเป็นไปตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ใช้ข้อมูลจริงและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง วิสัยทัศน์มีความชัดเจนสอดคล้องบริบทสถานศึกษา และแปลงสู่เป้าหมายตามหลัก SMART โดยมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก มีการพัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และสมรรถนะครูผ่าน PLC และการนิเทศเสริมพลัง จนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

3.4 ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบนิเทศภายในและการประเมินผลการศึกษาที่เป็นระบบ ภายใต้แนวคิดการนิเทศเชิงพัฒนาและกัลยาณมิตร และดำเนินการผ่านการสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผล และการประเมินที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินถูกนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครู ติดตามผล และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.5 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ โดยใช้ข้อมูลความต้องการรายบุคคล ในการจัดทำแผนพัฒนามีการสนับสนุนผ่านการอบรม PLC การโค้ช และการนิเทศติดตาม ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานวิชาการและการพัฒนาครูในระดับที่ดี โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการพัฒนาครูเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสามารถส่งเสริมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้บทบาทด้านนี้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางวิชาการและการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ในทางกลับกันด้านบริหารหลักสูตรและการสอนแม้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งผู้บริหารและครู ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการนำข้อมูลผลการเรียนรู้มาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถานศึกษาในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ที่ต้องปรับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของผู้เรียน ผลจากการสัมภาษณ์ยังสนับสนุนประเด็นดังกล่าว โดยเสนอให้ผู้บริหารวิเคราะห์บริบท ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีกรอบนโยบาย บทบาทหน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานด้านวิชาการร่วมกัน ส่งผลให้ผู้ที่มีเพศและประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีโอกาสรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใต้แนวทางเดียวกัน จึงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในลักษณะใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับนุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ

ศรัญญา เหล่าลาด (2565) ที่พบว่าครูที่มีเพศและประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวม (t = 1.808, p = .072) และรายด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครู โดยผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและสนับสนุนการดำเนินงาน ขณะที่ครูมีบทบาทในการนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติ จึงอาจทำให้ทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้ต่อการดำเนินงานทางวิชาการในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับนุศรา จันทะคาม (2565) ที่พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา โดยกลุ่มปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอกในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา กลุ่มปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก ทั้งนี้ อาจสะท้อนความแตกต่างของกรอบการรับรู้และมาตรฐานที่ผู้ตอบแต่ละกลุ่มใช้ในการประเมินการดำเนินงานทางวิชาการ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงอาจมีความคาดหวังต่อการกำหนดทิศทางและการนิเทศทางวิชาการในระดับที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวควรตีความในฐานะความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม มิใช่การสรุปว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับใดมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงหรือต่ำกว่าโดยตรง สอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565) ที่พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเชื่อมโยงการบริหารงานวิชาการให้เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติผ่านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนางานวิชาการ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะช่วยให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเกิดความร่วมมือและสามารถนำข้อมูลจากการปฏิบัติมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลในลักษณะการนิเทศเชิงพัฒนาจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานและนำผลไปใช้ในการพัฒนาครูและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รวมทั้งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการจึงควรเน้นการพัฒนาผู้บริหารให้สามารถเชื่อมโยง การกำหนดทิศทาง การพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นกระบวนการเดียวกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา เมื่อพิจารณาความแตกต่างรายคู่ พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มปริญญาเอก

2.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ได้แก่ 1) ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน ควรวางแผนและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกับมาตรฐานและความต้องการของผู้เรียน 2) ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทและนโยบายการศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกและนวัตกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา ควรมีกระบวนการนิเทศและประเมินผลตามแนวคิดการนิเทศเชิงพัฒนาและกัลยาณมิตร ควบคู่กับ PLC ที่มุ่งเน้นการสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผลและการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ควรกลยุทธ์พัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูและบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ โดยยึดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการเป็นหลัก ส่งเสริมการพัฒนาผ่านการอบรม PLC และการโค้ชควบคู่การนิเทศ ติดตามประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการพัฒนาระบบบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดกรอบแนวทางการวางแผน การใช้หลักสูตร การกำกับติดตาม และการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการใช้ข้อมูลผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนงานวิชาการ

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการนิเทศเชิงพัฒนา การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการนำผลการนิเทศมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารให้สามารถใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานด้านวิชาการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านวิชาการ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ประสบการณ์การบริหาร คุณวุฒิทางการศึกษา การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหาร และบริบทของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในเชิงคุณภาพแบบระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2.4 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างสหวิทยาเขตหรือพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อขยายองค์ความรู้และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2.5 ควรศึกษาผลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หรือความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและบุคคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กานติมา กานดา, ธีรวุธ ธาดาตันติโชค, และพิชญาภา ยืนยาว. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6*(1), 15–27.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

กิตติคุณ รักษาพล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

นุศรา จันทะคาม. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี.* (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

ปวีณา บุทธิจักร์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

รหัสดาว ไกรศิริ, และชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4*(4), 483–498.

ศรัญญา เหล่าลาด. (2565). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

สรรเพชญ ไตรยงค์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับทบทวนปีงบประมาณ พ.ศ. 2567).* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *ข้อมูลระบบสารสนเทศด้านคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา (SESA).* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2566–2570.* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* พริกหวานกราฟฟิค.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. The Elementary School Journal, 86(2), 217–247.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 427 - 440 ISSN 2985-2137 (Online)

Research Article

The academic leadership of school administrators in nonthaburi cluster 3 under the secondary educational service area office nonthaburi

Nareerat Suksatean [1*] and Nisara Pornsurivong [2]

[1, 2] North Bangkok University

* Corresponding author. E-mail: nareerat.suks@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aims:(1) examine the academic leadership of school; (2) compare the academic leadership of school administrators based on teachers' personal characteristics; and (3) investigate guidelines for developing the academic leadership of school administrators. The sample consisted of teachers in Nonthaburi Cluster 3 under the Secondary. The sample comprised 252, from Nonthaburi Cluster 3 under the Secondary participants. Stratified random sampling was employed with schools as the sampling units, followed by simple random sampling using a lottery method. The research instruments were a questionnaire and Interview guide. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and content analysis.

The research revealed that: The overall level of academic leadership of school administrators was at a high level. Comparisons of academic leadership classified by gender, age, educational level, and work experience indicated no statistically significant differences in overall perceptions. However, statistically significant differences were found at the 0.05 level when classified by academic standing, and at the 0.01 level when classified by school size. School administrators should systematically develop academic leadership by clearly defining and communicating visions and goals aligned with the school context, encouraging teacher participation, enhancing curriculum development and effective instructional management, supporting the integration of technology and innovation, creating an academic environment conducive to learning, and continuously supervising and promoting teachers' professional development in order to sustainably enhance the quality of learning and students' academic achievement.

Keywords: Leadership, Academic Leadership.

Received 16 July 2026; **Revised** 1 August 2026; **Accepted** 13 August 2026

ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

นารีรัตน์ สุขเสถียร [1*] และ นิษรา พรสุริวงษ์ [2]
[1, 2] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
* Corresponding author. E-mail: nareerat.suks@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ได้แก่ ครูผู้สอน สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และการสุ่มแบบง่าย โดยการจับฉลากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าที สถิติค่าเอฟ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ วิทยฐานะ มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3.ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู มุ่งพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดำเนินการนิเทศและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบ กับอดีต เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านการสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศ ประสิทธิภาพของการรับและส่งข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยผ่านเทคโนโลยีที่เรียกว่าอินเทอร์เน็ตที่ สามารถกระจายข้อมูลให้รับรู้โดยพร้อมเพรียงกันทั่วโลกโดยใช้เวลาไม่ถึงเสี้ยววินาที ซึ่งความทันสมัยและความรวดเร็วของการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้สังคมโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัฒน์เป็นยุคแห่งการสื่อสารที่ไร้พรมแดนส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้กฎกติกา มีการเชื่อมโยงด้านการค้าการลงทุน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างมาก ประเทศไทย ต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อการอยู่รอดและสามารถแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้ การพัฒนา ประเทศที่ยั่งยืนต้องอาศัยการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ(อายนา จินตรา.2566) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มุ่งพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง สามารถแข่งขันได้ และยั่งยืน พร้อมทั้งกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษา ที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะ ในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการ

พัฒนาประเทศ เพื่อให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปเป็นกรอบแนวทาง การพัฒนาการศึกษา และการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมประเทศ และของโลก ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตร เพื่อให้ ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่รายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการ ตลอดจนต้องมีภาวะผู้นำเพื่อนำสถานศึกษาบรรลุมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 27 ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษากำหนดภาระงาน วางแผนและประเมินผลการดำเนินงานในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุ ผลตามเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.2562) ผู้บริหารถือว่ามีบทบาทสำคัญในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่องหลักสูตรและการปฏิรูปการศึกษา บทบาทผู้บริหารจึงเป็นบทบาทที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถกระตุ้นและเสริมสร้างทั้งทางด้านวิชาการและด้านขวัญและกำลังใจ (อัจฉรา นิยมาภา.2561:51)และสอดคล้องงานวิจัย ของ อิงอร บัวขจร(2566) ได้กล่าวบุคลากรวิชาชีพผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างประสิทธิภาพ ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ กำหนดทิศทาง วางแผน ควบคุม และประสานการทำงานภายในองค์กร นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ สามารถสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร มีคุณธรรม จริยธรรม และความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ความสำเร็จของสถานศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารเป็นสำคัญ(นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. 2560)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาและ ส่งเสริมประสิทธิภาพของครูและศักยภาพของนักเรียน ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเชื่อถือและศรัทธา อีกทั้งจะให้ร่วมมือปฏิบัติงานให้เป็นไป ตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (อนุชิต บูรณพันธ์. 2567)ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ (McEwan. 2003: 6) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเกี่ยวข้อง โดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย ครูผู้สอน นักเรียน และหลักสูตรมีปฏิสัมพันธ์ ต่อกัน ตลอดจน พฤติกรรม ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการสอนในชั้นเรียนมีความรับผิดชอบในการให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ครูเกี่ยวกับกลยุทธ์เทคโนโลยีและเครื่องมือทางการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในเกณฑ์การสอนได้อย่างมี ประสิทธิผล (Leithwood.1994:3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2567 โดยเปรียบเทียบพัฒนาการของผลการทดสอบระหว่างปีการศึกษา 2565 –2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 วิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศในทุกรายวิชาโดยเฉพาะในรายวิชาภาษาไทย นักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 50 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานที่ดี ในรายวิชาภาษาไทย ขณะที่รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศ แต่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จึงเป็นกลุ่มสาระที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน อย่างไรก็ตามเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารและครูผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตลอดจนเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นอยู่ระดีขึ้นไป(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี.2568)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูโรงเรียนในกลุ่มสหศึกษานนทบุรี จึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการทั้งหน่วยงานสถานศึกษาและ

หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้วางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาให้มีศักยภาพใน การบริหารงานวิชาการซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามจุดหมายของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวน 675 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี.2568 : ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการคำนวณของยามาเน่ (Yamane: 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเท่ากับ 252 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ(Stratified random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลาก

1.3 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการบริหารอย่างน้อย 5 ปี และ จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม สร้างขึ้นจากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ กับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) 5 ระดับ ให้ครอบคลุม เนื้อหา (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564) ปรับให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษาและครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแนะนำในการปรับปรุงและปรับแก้ตามที่เสนอแนะ

2.4 หาคุณภาพของเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญนำเครื่องมือ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของการใช้ภาษาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index Of Item Objective Congruence หรือ IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8-1.00

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α - Coefficient) .976 จึงจะนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ จากนั่นจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

สถานภาพส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ยื่นหนังสือถึงคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูสหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พร้อมกำหนดวันรับคืนด้วยตนเอง

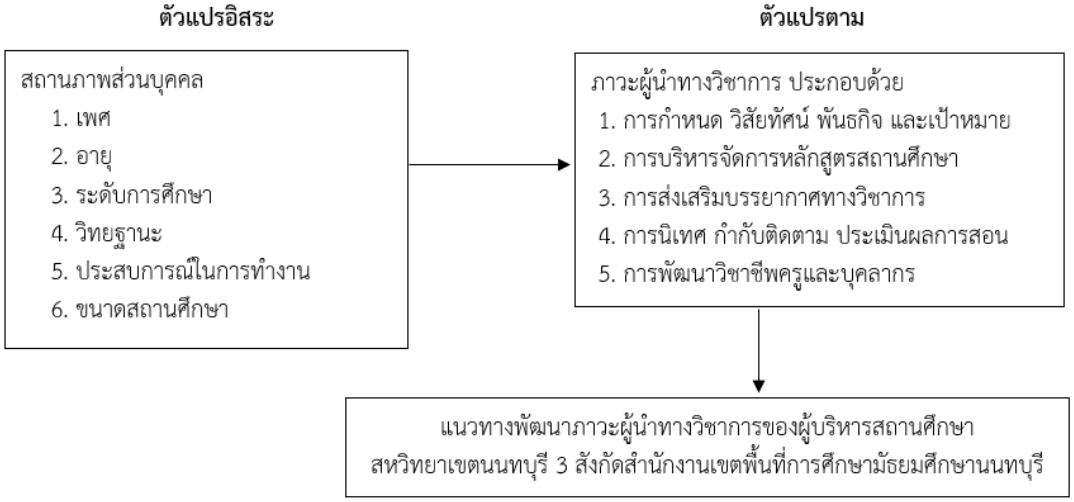
4.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าที (t-test) และสถิติค่าเอฟ (F-test) และแบบสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนา การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ ตาม Hallinger and Murphy (1985) ; Ubben and Hughes (1987) ; Krug (1992); McEwan(2003) ; Van Deventer, and Kruger (2003) ; กรรณิการ์ วีระวงค์ (2564) ; พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์(2564) ; ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล (2564) ; ปวีณา บุทธิจักร (2564) ; ปานหทัย ธรรมรัตน์ (2564) ; สุชิน ประสานพันธ์ (2564) ; กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ; เริงฤทธิ์ คำหมู่ (2565) ; นันท์นภัส ประหยัด (2565) ; ปรีชญา รูปต่ำ (2565) ; ยามีละห์ สุกี (2565) ; มะไซดี อับดุลกอเดร์ (2565) ; ณัฐพล ธิตา (2565) ;วนิดา เชื้อคมตา (2566) ; อิงอร บัวขจร (2566) ; สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม;ชาญชัย วงศ์สิรสวัสดิ์ และสุชาติ สืบทอง (2566) ; วลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร (2566) ; อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) ; อายนา จินตรา (2566) ; ธัญญ์วรัท ภัทร์นันตชัย และ ธนพลอยสิริ สิริบรรสพ (2567) ; นุจรินทร์ ก้อนแก้ว (2567); รังสฤษฎ์ กลิ่นหอม และอำนวย ทองโปร่ง (2567); อนุชิต บูรณพันธ (2567) ; อรวดี ศรีชาย (2567) อภิรักษ์ ชาญศึก และรวัฒน์ มันทรา (2568); ฉัตรไปรญาฎา กระบุซง และคัมภีร์ สุดแท้ (2568) แสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ครูผู้ตอบแบบสอบถาม สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 73.02 มีอายุ 30-40 ปี จำนวน 95 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 37.70 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 81.35 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี จำนวน 92 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 36.51 มีวิทยฐานะ จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 69.44 ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 96.03

2. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมแต่ละด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. การวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย	4.38	0.405	มาก	4
2. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	4.41	0.371	มาก	2
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.40	0.406	มาก	3
4. การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอน	4.36	0.418	มาก	5
5.การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร	4.44	0.386	มาก	1
รวม	**4.40**	**0.347**	**มาก**	

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D.= 0.347) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D.= 0.386) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41, S.D.= 0.371) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล การสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36, S.D.= 0.418)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		ประสบการณ์การทำงาน		วิทยฐานะ		ขนาดสถานศึกษา	
	t	P-Value	F	P-Value	t	P-Value	F	P-Value	t	P-Value	t	P-Value
1. การวางแผนงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย	-0.247	0.918	7.241**	0.000	-2.266*	0.038	3.073*	0.028	2.363*	0.033	2.732**	0.002

2. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	0.382	0.481	3.281*	0.022	-1.269	0.206	1.558	0.200	1.052*	0.047	2.164*	0.033
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	-0.145	0.984	3.594*	0.014	-0.100	0.921	1.666	0.175	1.972*	0.018	2.266*	0.028
4. การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการสอน	-0.534	0.395	3.683*	0.013	-0.729	0.467	2.105	0.100	2.015*	0.018	1.786	0.075
5. การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร	0.325	0.877	0.968	0.408	-1.210	0.227	0.410	0.746	0.708*	0.056	4.557**	0.001
รวม	**-0.066**	**0.584**	**4.340**	**0.005**	**-1.224**	**0.222**	**2.034**	**0.110**	**1.853****	**0.007**	**3.004****	**0.004**

จากตาราง 2 พบว่า เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอนและ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.1 อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล การสอน และด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.2 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล การสอน และ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ด้าน การวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมาย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน การวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล การสอน และการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.4 วิทยฐานะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล การสอน การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย และด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอน มีความคิดเห็นไม่แตกแตกต่างกัน

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า

4.1 ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของทิศทางและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ควบคู่กับการใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเข้าใจในบริบทและลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาอย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพจริง อีกทั้งต้องเปิดกว้างทางความคิด กล้าคิดนอกกรอบ และสามารถนำแนวคิดสร้างสรรค์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีความสามารถในการปรับตัวและ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการศึกษา พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

4.2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร ใช้ข้อมูล เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

4.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างสถานศึกษาที่ปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม สนับสนุนบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและผู้เรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

4.4 ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการติดตามและประเมินผล ให้คำแนะนำเชิงพัฒนาแก่ครู ส่งเสริมการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การอบรมและพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยี ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการสนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยสถาพร เกษชื่น ; สมนึก การีเวท (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัย ลัดดาทิพย์ สุทธิสัย ; กุลจิรา รักษนคร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัย อภิรักษ์ ชาญศึก ; รวัฒน์ มันทรา (2568) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะวิชาชีพให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอบรม การสัมมนา การศึกษาต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ เสริมสร้างความเป็นครูมืออาชีพ และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ครุก (Krug, 1992) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายรายวิชาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสามารถกำหนดทิศทาง ให้ข้อมูล และส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอลลิงเจอร์และเมอฟี (Hallinger and Murphy, 1985) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารในการนิเทศและประเมินการสอน การประสานการใช้หลักสูตร และการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และสอดคล้องแนวคิดของ นุสรา โหมด

คำ (2567) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการร่วมวางแผน ออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถปรับใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา

2. การทดสอบสมติฐาน

2.1 เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของอิงอร บัวขจร (2566)ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร(2566)ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องงานวิจัยของ ณัฐชานันท์ โตนาม(2562)ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่าย อำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต2 ภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของ ปรีชา รูปต่ำ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องงานวิจัยของลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร (2566)ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.3 ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกันสอดคล้องงานวิจัยของ สถาพร เกษชื่น ; สมนึก การีเวท (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกัน และสอดคล้องงานวิจัยของ ลัดดาทิพย์ สุทธิสัย ; กุลจิรา รักษนคร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกัน

2.4 ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยสถาพร เกษชื่น ; สมนึก การีเวท (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัย ชนิสรา คงเสนา ; กุลจิรา รักษนคร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอหนองเสือ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกัน

2.5 วิทยฐานะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของ ปฐมพร ชาตะรักษ์; ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2.6 ขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของ วิภาวรรณ ด่านวันดี; สมนึก การีเวท (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และสอดคล้องงานวิจัยของ ลัดดาทิพย์ สุทธิสัย ; กุลจิรา รักษนคร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

3.1 ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย ผู้บริหารควรกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ทั้งนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายควรยึดข้อมูลและบริบทของสถานศึกษาเป็นฐาน พร้อมกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงกลยุทธ์และเชิงปฏิบัติการที่สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรทบทวนและปรับปรุงวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษา โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องแนวคิดของแมคอีแวน (McEwan, 1998) ได้กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่ดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ และมุ่งขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐาน สอดคล้องแนวคิดของ แวน เดเวนเธ่อ และครูเกอร์ (Van Deventer,I, & Kruger, A. G., 2003) ได้กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายสะท้อนบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ซึ่งสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

3.2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ปลอดภัย ส่งเสริมความสุขและความมั่นใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับการเสริมสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และความสัมพันธ์อันดีภายในสถานศึกษา อีกทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางวิชาการและการใช้เทคโนโลยี รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาปัจจุบัน สอดคล้องแนวคิดของครุก (Krug, 1992) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายรายวิชาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสามารถกำหนดทิศทางและส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง สอดคล้องแนวคิดของฮอลลิงเจอร์และเมอฟี (Hallinger and Murphy,1985) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารในการนิเทศและประเมินการสอน การประสานการใช้หลักสูตร และการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และสอดคล้องแนวคิดของ ปรีชญา รูปต่ำ (2565) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ คือ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยจัดให้โรงเรียนมีความปลอดภัย เป็นระเบียบ อำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น ลดความตึงเครียด และเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียน

3.3 ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอนผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับการกำกับติดตามโดยใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐานในการตัดสินใจ นอกจากนี้ การประเมินผลการสอนควรมุ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูมากกว่าการควบคุม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องแนวคิดของพุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ (2564) ได้กล่าวว่า การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอนเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน โดยผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการสอนของครูและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานมากขึ้น สอดคล้องแนวคิดของนันท์นภัส ประหยัด (2565) ได้กล่าวว่า การนิเทศและประเมินผลการสอนเป็นทักษะของผู้บริหารในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพครูรายบุคคล อันจะส่งผลต่อการเพิ่มผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

3.4 ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาควบคู่กับการสร้างระบบแรงจูงใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการสนับสนุนการทำวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ต่อเนื่อง สอดคล้องแนวคิดของ อายนา จินตรา (2565) ได้กล่าวว่า การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรเป็นกระบวนการเพิ่มพูนและปรับเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ และทักษะ

ของครู ทั้งด้านเนื้อหา เทคโนโลยี ระเบียบวินัย คุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี สอดคล้องแนวคิดของ ณัฐพล ธิตา (2565) ได้กล่าวว่า การพัฒนาวิชาชีพครูควรดำเนินการอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านกิจกรรม เช่น การอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษา และสอดคล้องแนวคิดของ อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนผลการศึกษา โดยเน้นการดำเนินงานพัฒนาวิชาชีพครูอย่างหลากหลายและเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนพัฒนารายบุคคล การจัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพภายในโรงเรียน การนิเทศและประเมินผลการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการนำกระบวนการวิจัยมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการทำงานของครู

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ วิทยฐานะ มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู มุ่งพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดำเนินการนิเทศและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยจัดให้มีระบบติดตามผลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการประชุม อบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน ประเมินผลการสอนของครูด้วยวิธีการที่หลากหลายและยุติธรรม และให้คำปรึกษาพร้อมข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

1.2. ด้านการวางแผนงานตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายทางวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทและหลักสูตรของสถานศึกษา พร้อมสื่อสารให้ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองมีความเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานทางวิชาการเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนนทบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ วีระวงค์. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3*. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

กาญจนา สุระคำ. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่ม อำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.* (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,วิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกริก).

ฉัตรไปรญาฎา กระบุซง , และคัมภีร์ สุดแท้. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. *วารสารราชสีมาปริทัศน์, 1*(1),15-25.

ชนิสรา คงเสนา, กุลจิรา รักษนคร. (2567). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอหนองเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2.* ประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (NBU: NCAR) ครั้งที่6 : วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2567.ด้านศึกษาศาสตร์เล่มที่ 1,75-87.กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 15).* กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์

ณัฐชานันท์ โตนาม. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่าย อำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ณัฐพล ธิตา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.* (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

ธัญญ์วรัท ภัทร์นันตชัย และ ธนพลอยสิริ สิริบรรสพ. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7*(6), 62-80.

นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

นันท์นภัส ประหยัด. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

นุจรินทร์ ก้อนแก้ว. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนโสตศึกษา เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.* (สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

นุสรา โหมดคำ. (2567). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตปิยมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.* (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

ปฐมพร ชาตะรักษ์ และ ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, *Journal of Institute of Trainer Monk Development, 7*(3), 497-513.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ปวีณา บุทธิจักร. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(37), 210-220.

ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา และภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(37), 73-82.

พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาเทคโนโลยี).

มะไซดี อับดุลกอเดร์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานราธิวาส.* (สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

ยามีละห์ สุกี. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3.* (สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

รังสฤษฎ์ กลิ่นหอม, อำนวย ทองโปร่ง. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1, *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 5*(1), 27-39.

เริงฤทธิ์ คำหมู่. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39.* (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.)

ลัดดาทิพย์ สุทธิสัย ,กุลจิรา รักษนคร. (2567). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.* ประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (NBU: NCAR) ครั้งที่6. วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2567.ด้านศึกษาศาสตร์เล่มที่ 1, 436-456.กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.).

วลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษีจังหวัดกาญจนบุรี.* (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วิภาวรรณ ด่านวันดี และ สมนึก การีเวท. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองตราด สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.* ประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (NBU: NCAR) ครั้งที่ 5. วันศุกร์ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2566.ด้านศึกษาศาสตร์เล่มที่ 3,42-56.กรุงเทพ:มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สถาพร เกษชื่น และ สมนึก การีเวท. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.* ประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (NBU: NCAR) ครั้งที่ 5. วันศุกร์ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2566.ด้านศึกษาศาสตร์เล่มที่ 3,245-259. กรุงเทพ:มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ:พริกหวาน กราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570).* ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษานนทบุรี. (2568). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี 2568 กลุ่มนโยบายและแผน. นนทบุรี:สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษานนทบุรี.* สืบค้น 1 กันยายน 2568.จากhttp://mainspmnonthaburi.go.th/.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *รายงานประจำปี 2567 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ:บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนดิพับลิสชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542*). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

สุชิน ประสานพันธ์.(2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8*(2),15-28.

สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม,ชาญชัย วงศ์สิรสวัสดิ์ และ สุชาติ สืบทอง.(2566).ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Education Studies, 1*(2), 1-13.

อนุชิต บูรณพันธ์. (2567). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา พุทธมณฑล.* (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

อภิรักษ์ ชาญศึก และ รวัฒน์ มันทรา. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Integration Social Sciences and Developmentม 5*(1), 313 – 322.

อรรถพล ประเสริฐสังข์. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

อรวดี ศรีชาย. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารศึกษาศาตร์ มมร, 12*(2), 40-53.

อัจฉรา นิยมาภา. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (สทมส), 4*(1), 50-63.

อายนา จินตรา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

Hallinger and Murphy. (1985). Assessing the instructional management behavior of principal. *The Elementary School Journal, 86*(2), 221-224.

Krug. (1992). *Leadership and performance beyond expectations.* New York: Free Press.

Leithwood, K. (1994). Leadership for school restructuring. *Educational Administration Quarterly, 37*(1), 5-26.

Likert, Rensis. (1976). *The Human Organization: Its Management and Value.* New York: McGraw-Hill Book.

McEwan, E.K. (2003). *7 steps to effective instructional leadership.* California: Corwin Press.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York: New York: Harper & Row.

Ubben, G. C. & Hughes, L. W. (1987). *The principal creative Leadership for Effective Schools.* Boston: Allyn and Bacon.

Van Deventer,I., & Kruger, A. G.(2003). *An educator's guide to school management skills.* Pretoria: Van Schaik.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 441 - 451 ISSN 2985-2137 (Online)

The Impact of Online Social Media Use on the Quality of Life of the Elderly in Pathum Thani Province

Teerayut Khunsrikaew [1*], Pratheep Muenharn [2] and Somnuk Kareevate [3]

[1, 2, 3] North Bangkok University, Bangkok.

* Corresponding author. E-mail: Teerayut.kh@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the relationship between online social media use and the quality of life, and 2) investigate the influence of online social media use on the quality of life of elderly people in Pathum Thani Province. A quantitative research design was employed. The sample consisted of 400 elderly residents selected through simple random sampling based on Yamane's formula. Data were collected using a structured questionnaire. The questionnaire was validated by experts, with Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.66 to 1.00. The item discrimination indices ranged from 0.491–0.843 for online social media use and 0.623–0.845 for quality of life. Descriptive statistics, multiple correlation analysis, and multiple regression analysis were used to analyze the data. The results revealed that frequency of use, duration of use, purpose of use, and level of participation had statistically significant positive relationships with and predictive influences on the overall quality of life of elderly people ($p < .05$). The regression model was statistically significant ($F = 50.502$, $p < .001$) and explained 65.6% of the variance in quality of life (Adjusted $R^2 = 0.656$). Among the four dimensions, duration of use demonstrated the strongest predictive influence on quality of life. The findings contribute to a better understanding of how digital engagement through social media can support elderly well-being, particularly in terms of social interaction, lifelong learning, and overall quality of life in an aging society. The results also provide empirical evidence that can support policymakers and relevant organizations in developing digital literacy programs and promoting appropriate social media use to enhance the well-being of older adults.

Keywords: Online Social Media Use, Quality of Life, Elderly People, Social Participation.

Received 5 August 2026; Revised 11 August 2026; Accepted 13 August 2026

ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

ธีระยุทธ์ ขุนศรีแก้ว [1*], ประทีป หมื่นหาญ [2] และ สมนึก การีเวท [3]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร.
***** Corresponding author. E-mail: Teerayut.kh@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี และ 2) ทดสอบผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน ได้มาจากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความตรงด้านเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.66-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ระหว่าง 0.491-0.843 และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ระหว่าง 0.623-0.845 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถี่ในการใช้งาน ด้านระยะเวลาในการใช้งาน ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน และด้านระดับการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ด้าน มีผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมทักษะการใช้งานเทคโนโลยีที่ถูกต้องและปลอดภัยเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การใช้สื่อสังคมออนไลน์, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วมทางสังคม

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี 2537 - 2567 ผลการสำรวจ พบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มสัดส่วนของผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากร้อยละ 6.8 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 20.0 ในปี 2567 ดัชนีการสูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 22.6 ในปี 2537 เป็น 127.4 ในปี 2567 ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ชัดเจน ดัชนีการสูงอายุได้เพิ่มขึ้นเกือบ 6 เท่า สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบของประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ส่งผลให้ประเด็นด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชากรทุกช่วงวัย องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้นิยาม “คุณภาพชีวิต” ว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสถานะชีวิตของตนเองในบริบทของวัฒนธรรม ระบบค่านิยม เป้าหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่ตนยึดถือ (WHOQOL Group, 1995) ซึ่งเป็นแนวคิดแบบพหุมิติ (Multidimensional Concept) ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นผลลัพธ์จากปัจจัยหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มิได้ขึ้นอยู่กับสุขภาพร่างกายเพียงอย่างเดียว (Bowling, 2005)

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงทางสังคมของผู้สูงอายุ แต่ก็มาพร้อมกันทั้งโอกาสและความท้าทาย (พระสุภกิจ สุปญโญ และ พระเมธีปริยัติวิบูล, 2567) ทั้งนี้ We Are Social และ Meltwater ได้ดำเนินการรวบรวมสถิติพฤติกรรมการใช้งานดิจิทัลในช่วงปี พ.ศ. 2567 โดยพบว่าประเทศไทยมีประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจำนวน 65.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 91.3 ของประชากรทั้งประเทศ (71.6 ล้านคน) ซึ่งมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 เมื่อเทียบกับรอบปีที่ผ่านมา และมีจำนวนผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) จำนวน 51.0 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.2 ของ

ประชากรทั้งหมด (We Are Social & Meltwater, 2025) ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มมีการปรับตัวต่อเทคโนโลยีมากขึ้น Ellison, Steinfield, และ Lampe (2007) อธิบายว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการสร้างและคงไว้ซึ่งเครือข่ายทางสังคม (Social Network) และการใช้งานควรพิจารณาทั้ง “รูปแบบและความเข้มข้นของการใช้งาน” (Intensity of Use) มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางสังคมและจิตใจของผู้ใช้ แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่ใช่เพียงการเข้าถึงเทคโนโลยี แต่เป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในหลายมิติ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถอธิบายได้ผ่านหลายมิติ ได้แก่ ความถี่ในการใช้งาน ระยะเวลาในการใช้งาน วัตถุประสงค์ในการใช้งาน เช่น การสื่อสาร การรับข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิง ตลอดจนระดับการมีส่วนร่วม (Engagement) เช่น การโพสต์แสดงความคิดเห็น หรือการโต้ตอบกับผู้อื่น ซึ่งสะท้อนระดับความเข้มข้นของการใช้งาน (Ellison et al., 2007) โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมอออนไลน์มามากกว่า 3 ปี ใช้งานเฉลี่ย 4-6 ชั่วโมงต่อวัน และเข้าถึงแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียมากกว่า 10 ครั้งต่อวัน เพื่อความบันเทิงและการบรรเทาความเหงา(เรวดี ไวยวาสนา และ วิภาณี แม้นอินทร์, 2566) มีการใช้สื่อออนไลน์ประเภทแอฟลิเคชั่นไลน์มากที่สุด รองลงมาคือการเล่นเฟซบุ๊ก ดังนั้นควรมีการพัฒนารูปแบบการให้องค์ความรู้บนแอฟพลิเคชั่นไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึงได้ง่าย ตัวอักษรขนาดใหญ่ เนื้อหากระชับ น่าสนใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงองค์ความรู้นั้นในการดูแลตนเองได้ (รุ่งนภา จันทรา และคณะ, 2563) ทั้งนี้การใช้งานในระดับที่เหมาะสมสามารถช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม ลดความเหงา และเพิ่มการรับรู้คุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม หากมีการใช้งานที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้เวลามากเกินไป หรือการรับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง อาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตได้เช่นกัน

จังหวัดปทุมธานีมีลักษณะทางสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งพื้นที่พาณิชยกรรมหนาแน่นและพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งเมือง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ และจากการรายงานสถิติของกรมกิจการผู้สูงอายุ (2567) พบว่าจังหวัดปทุมธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2567 มีผู้สูงอายุสัญชาติไทย จำนวน 220,790 คน คิดเป็นร้อยละ 18.01 ของประชากรไทยทั้งจังหวัด (1,225,591 คน) อาจได้รับผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม การวิจัยที่ผ่านมามักเน้นการศึกษาในเชิงพื้นที่เฉพาะส่วน ทำให้ยังขาดข้อมูลภาพรวมที่สะท้อนถึงผลกระทบในระดับจังหวัดที่มีบริบทสังคมปริมณฑลที่ซับซ้อน และมุ่งศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในลักษณะเชิงพรรณนา หรือ ศึกษาเฉพาะผลลัพธ์บางมิติ ขณะที่การศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมในระดับจังหวัดยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งเมืองที่มีความหลากหลายทางสังคม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดปทุมธานี เพื่อวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในด้านความถี่ ระยะเวลา วัตถุประสงค์ และการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีในการวางแผนและกำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาวะเชิงดิจิทัล (Digital Well-being) และการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับการเป็นเมืองอัจฉริยะและสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพต่อไป ตลอดทั้งงานวิจัยนี้ช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะปัจจัยด้านดิจิทัลที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาการใช้งานในหลายมิติ ได้แก่ ความถี่ ระยะเวลา วัตถุประสงค์ และระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมสำหรับสังคมสูงวัยโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 220,790 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ได้โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Yamane, T. ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยยอมรับให้มีความคาดเคลื่อนได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน (Yamane, T., 1973) แต่เก็บข้อมูลจริงได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 105 ฉบับ ซึ่งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนเกษียณ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อประกอบด้วย ด้านความถี่ในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ ด้านระยะเวลาในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ และด้านระดับการมีส่วนร่วม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จำนวน 4 ข้อ ด้านจิตใจ จำนวน 4 ข้อ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จำนวน 4 ข้อ และด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ข้อ พัฒนาจากกรอบแนวคิด WHOQOL Group (1995)

โดยในตอนที่ 2, 3 กำหนดค่าของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ดังนี้ 5 4 3 2 และ 1 หมายถึงระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคำตอบในแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ การปรับปรุง และแก้ไขแบบสอบถามตามวิธีการวัดค่า IOC (Index of Item Objective) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย ซึ่งได้ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยรวม มีค่าระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งสอดคล้องกับ สุมินทร เบ้าธรรม (2558) ได้เสนอว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.50 ขึ้นไป เป็นค่าที่ยอมรับได้ถือได้ว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความเหมาะ จากนั้นทดสอบการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ผลที่ได้ คือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.491-0.843 และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.623-0.845 สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้เสนอว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าอำนาจของแบบสอบถาม 0.40 ขึ้นไป ถือว่ามีคุณภาพในระดับมาก แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยได้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552) และผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ตัวแปรการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.966–0.969 และตัวแปรคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.967–0.969 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 0.70 ตามแนวคิดของ Hair et al. (2006) แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพและความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

3. สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ สามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

3.1 H1: การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านความถี่ในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

3.2 H2: การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านระยะเวลาในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

3.3 H3: การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

3.4 H4: การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านระดับการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสาร ตำรา ทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ และข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ต

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้สูงอายุโดยสร้างแบบสอบถามแบบ Online ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความครบถ้วนในเนื้อหา ผ่านการใช้งานแอปพลิเคชัน Google Form แบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาทั้งหมดจำนวน 105 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 26 (105 × 100 ÷ 400) เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง แม้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนต่ำกว่าจำนวนที่กำหนด แต่จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ยังเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ Aaker, D. A. et al. ได้เสนอว่าแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับมาอย่างน้อย ร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้ (Aaker, D. A. et al., 2001)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

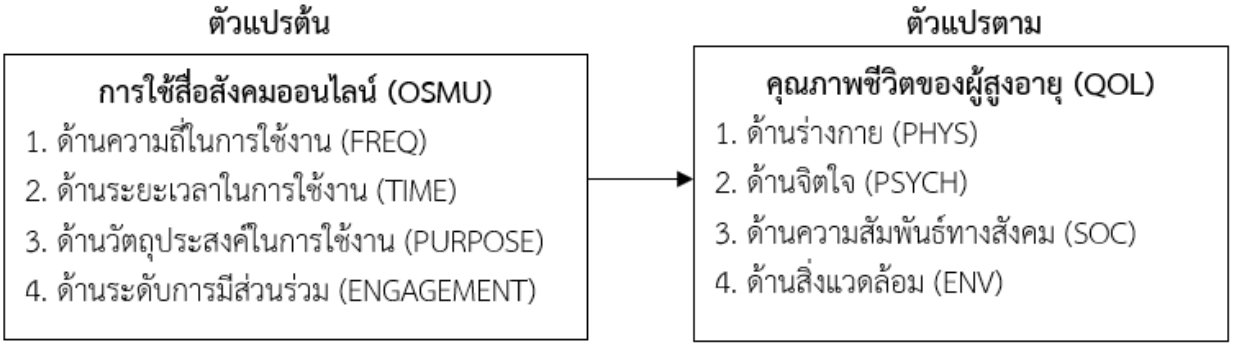
สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

$$QOL = \beta 0 + \beta 1FREQ + \beta 2TIME + \beta 3PURPOSE + \beta 4ENGAGEMENT + e$$

เมื่อ	QOL	แทน	ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
	FREQ	แทน	การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านความถี่ในการใช้งาน
	TIME	แทน	การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านระยะเวลาในการใช้งาน
	PURPOSE	แทน	การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน
	ENGAGEMENT	แทน	การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านระดับการมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้มุ่งศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยบูรณาการแนวคิดความเข้มข้นของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Ellison et al., 2007) อธิบายว่าลักษณะและระดับการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการสร้างเรือข่ายทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งอาจส่งผลต่อมิติทางสังคมและจิตใจของผู้ใช้งาน ขณะที่แนวคิดคุณภาพชีวิตแบบพหุมิติ (WHOQOL Group, 1995) อธิบายว่าคุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดพหุมิติประกอบด้วยด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหลายมิติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างเป็นระบบ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.6) อายุ 60-69 ปี (ร้อยละ 71.4) รองลงมา อายุ 70-79 ปี (ร้อยละ 23.8) การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 60.0) อาชีพก่อนเกษียณ เกษตรกร (ร้อยละ 41.9) รายได้ 7,000 – 15,000 บาท (ร้อยละ 44.8) รองลงมา 3,000 – 7,000 บาท (ร้อยละ 37.1) 2) วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแสดงได้ดังตารางที่ 1 จากการศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปร	QOL	FREQ	TIME	PURPOSE	ENGAGEMENT	VIFs
$\overline{X}$	4.14	4.29	4.16	4.13	4.27	
S.D.	0.45	0.54	0.59	0.61	0.66	
QOL	-	0.569*	0.752*	0.508*	0.548*	
FREQ		-	0.487*	0.337*	0.509*	1.543
TIME			-	0.412*	0.415*	1.463
PURPOSE				-	0.489*	1.414
ENGAGEMENT					-	1.618

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีค่าตั้งแต่ 1.414 – 1.618 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในระดับสูง (Multicollinearity) และสามารถนำตัวแปรเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (QOL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.508 – 0.752 จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

QOL = 0.644 + 0.155 FREQ + 0.423 TIME + 0.123 PURPOSE + 0.133 ENGAGEMENT

จากสมการที่ได้สามารถพยากรณ์ค่าคุณภาพชีวิตโดยรวม(QOL) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F= 50.502$; $p < 0.0001$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (Adj R2) เท่ากับ 0.656 หมายความว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ร้อยละ 65.6 ส่วนอีก 34.4 เกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ การใช้สื่อสังคมออนไลน์แต่ละด้านกับตัวแปรตามคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุโดยรวม (QOL) แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดปทุมธานี

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (OSMU)	คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม (QOL)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.644	0.268	2.407*	0.018
ด้านความถี่ในการใช้งาน (FREQ)	0.155	0.064	2.428*	0.017
ด้านระยะเวลาในการใช้งาน (TIME)	0.423	0.055	7.745*	<0.0001
ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน (PURPOSE)	0.123	0.057	2.147*	0.034
ด้านระดับการมีส่วนร่วม (ENGAGEMENT)	0.133	0.059	2.241*	0.027
F = 50.502 p <0.0001 Adj R^2 = 0.656				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านความถี่ในการใช้งาน (FREQ) ด้านระยะเวลาในการใช้งาน (TIME) ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน (PURPOSE) และด้านระดับการมีส่วนร่วม (ENGAGEMENT) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม (QOL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 2 3 และ 4

อภิปรายผล

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามประเด็นสำคัญดังนี้

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในด้านความถี่ในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงและใช้งานสื่อออนไลน์อย่างสม่ำเสมอช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงกับสังคมได้อย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เรวดี ไวยวาสนา และ วิภาณี แม้นอินทร์ (2566) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ย 4-6 ชั่วโมงต่อวัน และเข้าถึงมากกว่า 10 ครั้งต่อวัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รุ่งนภา จันทรา และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ และ ดวงทิพย์ เจริญกรณ์ (2563) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และการยอมรับนวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นประจำมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้นและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตในมิติทางจิตใจและสังคม และยังมีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการติดต่อระหว่างรุ่นในครอบครัวบ่อยครั้งนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น (Jung et al., 2017) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Zhou, He, & Lin (2022) ที่พบว่า "ความเข้มข้นในการใช้งานโซเชียลมีเดีย" (Social Media Engagement) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาวะของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์แบบเชิงรุกหรือกระตือรือร้น (Active Engagement) จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่มีเพียงการรับข้อมูลเพียงอย่างเดียว เนื่องจากได้รับการสนับสนุนทางสังคมผ่านเครือข่ายออนไลน์ที่เข้มแข็ง

2. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในด้านระยะเวลาในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการใช้เวลาที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และผ่อนคลายความเครียด แต่หากใช้เวลามากเกินไปอาจส่งผลต่อสุขภาพกายได้ สอดคล้องกับ Keles et al. (2020) และ Hussain et al. (2021) ที่พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับปานกลางช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางจิต แต่การใช้มากเกินไปอาจนำไปสู่ความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ ใจดี (2564) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับความสุขของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ใช้สื่อออนไลน์ในระดับเหมาะสมมีความสุขสูงกว่ากลุ่มที่ใช้น้อยหรือมากเกินไป ขณะที่ นฤมล แสงทอง และคณะ

(2564) ได้ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีกับการลดความเครียดของผู้สูงอายุ ชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่ออย่างสมดุลช่วยลดความเครียดและเพิ่มคุณภาพชีวิต ดังนั้นจึงสามารถอธิบายได้ว่า ระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเป็น “ดาบสองคม” ซึ่งต้องมีการใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสารและเพื่อความบันเทิงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมากที่สุด เนื่องจากช่วยลดความเหงาและสร้างความสุขเชิงรุก สอดคล้องกับ Seifert et al. (2021) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารช่วยลดความเหงา และเพิ่มการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของสุขภาวะ ซึ่งสอดคล้องกับ เจนจิรา เชื้อประดิษฐ์ และ กิรติ คเชนทวา (2563) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุใช้ Line เพื่อสื่อสารกับครอบครัว ส่งผลให้เกิดความสุขและความผูกพันทางสังคม ขณะที่ ศิริพร มณีวงศ์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าการใช้สื่อเพื่อความบันเทิงช่วยลดภาวะซึมเศร้า ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อจึงเป็นตัวกำหนด “คุณค่า” ของการใช้งาน โดยการใช้เพื่อการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์จะให้ผลเชิงบวกสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Abad (2014) ที่ระบุว่าการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ช่วยให้ผู้สูงอายุก้าวข้าม "ช่องว่างทางดิจิทัลเชิงวัย" (Generational Digital Divide) โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อวัตถุประสงค์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิด "การรวมกลุ่มทางดิจิทัล" (e-Inclusion) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมั่นใจในการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตในภาพรวม

4. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในด้านระดับการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างชัดเจน เช่น การกดถูกใจ การคอมเมนต์ หรือการแชร์ข้อมูล สอดคล้องกับ Monteiro et al. (2024) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มสุขภาวะ และ Chopik (2020) ที่ชี้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีช่วยเสริมสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับ ชฎารัฐ ขวัญนาค และ ศรายุทธ อินตะนัย (2566) พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ช่วยเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และลดความโดดเดี่ยว ขณะที่ พัชรี วงศ์คำ และคณะ (2563) พบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลต่อความสุขในชีวิต ดังนั้น การมีส่วนร่วมเชิงรุกในสื่อสังคมออนไลน์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยควรตีความภายใต้ขอบเขตของตัวแปรที่ศึกษา โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 65.6 (Adjusted R^2 = .656) และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 50.502$, $p < .0001$) โดย ระยะเวลาในการใช้งาน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด ($B = .423$, $t = 7.745$, $p < .0001$) อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวไม่ควรตีความว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเวลานานทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นโดยตรง เนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์และการพยากรณ์ และไม่ได้ทดสอบคุณภาพชีวิตรายด้าน สุขภาพจิต ภาวะซึมเศร้า หรือสุขภาวะโดยตรง นอกจากนี้ การใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจมีทั้งประโยชน์และข้อควรระวัง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้สื่ออย่าง เหมาะสม มีวัตถุประสงค์ รู้เท่าทันดิจิทัล และปลอดภัย มากกว่าการมุ่งเพิ่มระยะเวลาในการใช้งานเพียงอย่างเดียว

สรุปผลการวิจัย

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพก่อนเกษียณเป็นเกษตรกร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,000 – 15,000 บาท

2. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม ในด้านระยะเวลาในการใช้งานเป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้มากที่สุด รองลงมาด้านความถี่ในการใช้งาน ด้านระดับการมีส่วนร่วม และด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งานตามลำดับ ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูล และการเรียนรู้ด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการรวมกลุ่มทางดิจิทัล (e-Inclusion): หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด เช่น สำนักงานสถิติจังหวัดปทุมธานี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดโปรแกรมอบรม "การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล" (Media Literacy) ตามแนวทางของ Abad (2014) เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุก้าวข้ามช่องว่างทางดิจิทัลเชิงวัย โดยเนื้อหาไม่ควรเน้นเพียงวิธีการใช้งานเครื่องมือพื้นฐาน แต่ต้องเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและการใช้งานอย่างปลอดภัยเพื่อป้องกันภัยจากมิจฉาชีพออนไลน์

1.2 การจัดตั้งศูนย์สนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัลชุมชน: ควรมีการพัฒนา "พื้นที่จัดกิจกรรมดิจิทัล" ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และจัดหาอาสาสมัครดิจิทัล (Digital Volunteers) ในการให้คำปรึกษาด้านเทคนิค ซึ่งจะช่วยตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการใช้งาน เพื่อการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ

1.3 การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางสวัสดิการและสุขภาพ: จากผลการศึกษาที่พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดควรใช้แพลตฟอร์มที่เป็นที่นิยม (เช่น Line หรือ Facebook) เป็นช่องทางหลักในการให้บริการคำปรึกษาทางการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และการแจ้งสิทธิสวัสดิการรัฐ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้สะดวกยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงลึกด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods): เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในอนาคตควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษา "แรงจูงใจ" และ "ความพึงพอใจ" ในระดับความรู้สึกที่ซับซ้อนของผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์ (ENGAGEMENT) ให้ลุ่มลึกมากขึ้นตามแนวคิดของ Zhou et al. (2022)

2.2 การศึกษาตัวแปรคั่นกลาง และตัวแปรกำกับ (Mediators & Moderators): ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจเป็นกลไกส่งผ่านผลกระทบ เช่น "ความเหงา" (Loneliness) ตามแนวคิดของ Chopik (2016) หรือ "การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพ" (e-Health Literacy) ตามแนวคิดของ รุ่งนภา จันทรา และคณะ (2563) เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยเหล่านี้ช่วยเพิ่มหรือลดทอนผลกระทบของการใช้สื่อต่อคุณภาพชีวิตอย่างไร

2.3 การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในบริบทพื้นที่ที่แตกต่าง: ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุในเขตเมืองที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลสูง กับผู้สูงอายุในเขตเกษตรกรรมหรือพื้นที่ห่างไกลในจังหวัดปทุมธานี เพื่อวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่อาจมีความแตกต่างกันเชิงพื้นที่

2.4 การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการอบรมดิจิทัล (R&D): ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนา "โมเดลการอบรมดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุไทย" (Thai Elderly Digital Training Model) และวัดผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังการอบรม เพื่อสร้างมาตรฐานในการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่สามารถนำไปปรับใช้ในระดับนโยบายของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). *สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย ประจำปี 2567*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568, จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2566

กิตติพงษ์ ใจดี. (2564). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับความสุขของผู้สูงอายุ. *วารสารสังคมศาสตร์, 13*(2), 45–60.

จิราภรณ์ วงศ์สวัสดิ์. (2562). พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียและความสุขทางจิตใจของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดภาคเหนือ. *วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28*(4), 654–663.

เจนจิรา เชื้อประดิษฐ์ และ กิรติ คเชนทวา. (2563). การยอมรับเทคโนโลยีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2*(2), 1–17.

ชฎารัฐ ขวัญนาค และ ศรายุทธ อินตะนัย. (2566). อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีที่มีต่อการตัดสินใจซื้อในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13*(2), 89–103.

ดวงทิพย์ เจริญรุกข์. (2563). พฤติกรรมการใช้และการยอมรับนวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อและการสื่อสาร, 3*(1), 45–58.

นฤมล แสงทอง และคณะ. (2564). การใช้เทคโนโลยีกับการลดความเครียดของผู้สูงอายุ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 20*(1), 33–50.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระสุภกิจ สุปญโญ และ พระเมธีปริยัติวิบูล. (2567). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการสื่อสารต่อการเชื่อมโยงทางสังคมของผู้สูงอายุ. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, 4*(3), 492–498.

พัชรี วงศ์คำ และคณะ. (2563). สื่อสังคมออนไลน์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *วารสารสังคมผู้สูงอายุ, 9*(3), 120–135.

รุ่งนภา จันทรา และคณะ. (2563). การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยพัฒนาระบบสุขภาพ, 13*(2), 502–511.

เรวดี ไวยวาสนา และ วิภาณี แม้นอินทร์. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10*(2), 114–126.

ศิริพร มณีวงศ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *วารสารสังคมศาสตร์, 18*(1), 55–70.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8).* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุมินทร เบ้าธรรม. (2558). *วิจัยทางการบัญชี (พิมพ์ครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

Aaker, D. A., Kumar, V., & Day, G. S. (2001). *Marketing research (7th ed.).* John Wiley & Sons.

Abad, L. (2014). Media literacy for older people facing the digital divide: The e-Inclusion programmes design. *Comunicar: Media Education Research Journal, 21*(42), 173–180.

Bowling, A. (2005). *Ageing well: Quality of life in old age.* Open University Press.

Chopik, W. J. (2016). The benefits of social technology use among older adults are mediated by reduced loneliness. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 19*(9), 551–556.

Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication, 12*(4), 1143–1168.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2006). *Multivariate data analysis (6th ed.).* Pearson.

Hussain, Z., Griffiths, M. D., & Sheffield, D. (2017). An investigation into problematic smartphone use: The role of narcissism, anxiety, and personality factors. *Journal of Behavioral Addictions, 6*(3), 378–386.

Jung, E. H., et al. (2017). Social networking in the aging context: Why older adults use or avoid Facebook. *Telematics and Informatics, 34*(7), 1071–1080.

Keles, B., McCrae, N., & Grealish, A. (2020). Social media and mental health. *International Journal of Adolescence and Youth, 25*(1), 79–93.

Monteiro, J. M., Gonçalves, R., Bastos, A., & Barbosa, M. R. (2024). Social engagement and wellbeing in late life: A systematic review. *Ageing & Society, 45*, 1327–1354.

Seifert, A., Cotten, S. R., & Xie, B. (2021). A double burden of exclusion? Digital and social exclusion of older adults in times of COVID-19. *The Journals of Gerontology: Series B, Psychological Sciences and Social Sciences, 76*(3), e99–e103.

We Are Social, & Meltwater. (2025, March). *Digital 2025:* Thailand.

WHOQOL Group. (1995). The World Health Organization Quality of Life assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization. *Social Science & Medicine, 41*(10), 1403–1409.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (2nd ed.).* Harper & Row.

Zhou, Y., He, T., & Lin, F. (2022). The digital divide is aging: An intergenerational investigation of social media engagement in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(19), 12965.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 452 - 464 ISSN 2985-2137 (Online)

Ethical Leadership of School Administrators Under the Sai Mai District Office, Bangkok Metropolitan Administration

Saowanee Jaichuang [1*], Ujsara Prasertsin [2], Pattama Roopsuwankun [3] and Nantana Chavasirikultol [4]

[1, 2, 3, 4] North Bangkok University, Bangkok.

* Corresponding author. E-mail: saowanee.jaic@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to 1) examine the level of ethical leadership of school administrators, 2) compare the ethical leadership of school administrators, and 3) investigate guidelines for developing ethical leadership of school administrators under the Sai Mai District Office, Bangkok. The sample consisted of teachers from schools under the Sai Mai District Office, Bangkok, in the 2025 academic year. The sample size was determined using Yamane's formula (1973). Stratified random sampling was employed based on school size, followed by simple random sampling using a lottery method. A total of 241 teachers were selected as the sample. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics included the independent t-test and F-test, along with content analysis.

The research findings are as follows:

1. The overall level of ethical leadership of school administrators under the Sai Mai District Office, Bangkok, was rated at a high level.

2. The comparison of opinions regarding the ethical leadership of school administrators under the Sai Mai District Office, Bangkok, revealed no statistically significant differences in terms of gender, work experience, or school size. However, statistically significant differences were found based on educational level ($p < .01$) and age ($p < .05$).

3. The guidelines for developing the ethical leadership of school administrators under the Sai Mai District Office, Bangkok, consist of five aspects as follows: 1) Trust: promoting honest, transparent, and fair practices, and encouraging staff participation in order to foster cooperation, organizational commitment, and enhance educational quality effectively; 2) Justice: promoting equitable and transparent administration based on rational principles, and providing opportunities for participation to build confidence, morale, and collaboration in educational development; 3) Responsibility: encouraging the organization to perform duties with commitment, accountability, and continuous monitoring and evaluation in order to build trust, cooperation, and improve educational quality; 4) Respect: promoting the organization to serve as a moral role model, treating personnel with politeness, fairness, and respect to build faith, trust, and a supportive working atmosphere for development; and 5) Integrity: promoting adherence to correctness, transparency, accountability, and exemplary conduct to build trust and confidence and to enhance educational quality effectively.

Keywords: Ethical leadership, School administrators.

Received 16 July 2026; Revised 13 August 2026; Accepted 15 August 2026

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

เสาวนีย์ ใจช่วง [1*], อัจศรา ประเสริฐสิน [2], ปัทมา รูปสุวรรณกุล [3] และ นันทนา ชวศิริกุลฑล [4]
[1, 2, 3, 4] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร.
***** Corresponding author. E-mail: saowanee.jaic@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973) วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่มและสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 241 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าที (t-test) สถิติค่าเอฟ (F-test) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการพัฒนา การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน แต่ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความไว้วางใจ: ส่งเสริมการทำงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความร่วมมือ ความผูกพัน และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านความยุติธรรม: ส่งเสริมการบริหารงานอย่างเสมอภาค โปร่งใส ยึดหลักเหตุผล เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ขวัญกำลังใจ และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ด้านความรับผิดชอบ: ส่งเสริมองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น กล้ารับผิดชอบ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านความน่าเคารพ: ส่งเสริมองค์กรให้เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม ปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความสุภาพ เป็นธรรม และให้เกียรติ เพื่อสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนา และ 5) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต: ส่งเสริมองค์กรให้ยึดมั่นความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัวทั้งด้านการบริหารและวิสัยทัศน์ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การพัฒนามนุษย์จึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ หากแต่ต้องมุ่งสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ เพื่อเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน คำกล่าวของขงจื๊อที่ว่า “มนุษย์เป็นผู้สร้างคุณธรรม ไม่ใช่คุณธรรมสร้างมนุษย์” สะท้อนให้เห็นว่าคุณธรรมเกิดจากการกระทำของมนุษย์ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่เน้นการ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา” เพื่อบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม อันจะนำไปสู่สังคมคุณภาพในอนาคต (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561–2580)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีจริยธรรม วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นพันธกิจสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีแนวนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ค่านิยม และความภูมิใจในความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) แนวทางดังกล่าวมุ่งสร้างเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน การบูรณาการคุณธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับถือเป็นภารกิจหลักของครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ การปลูกฝังคุณธรรมยังช่วยพัฒนาประเทศให้เติบโตบนพื้นฐานของความดีงาม โปร่งใส และเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารที่มี ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จะสามารถบริหารจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นผู้นำทางความคิดและทางวิชาการ สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน ทำให้เกิดความร่วมมือ ศรัทธา และความเชื่อมั่นในองค์กร (สุทัด จันทะสินธุ์, 2560) ในทางตรงกันข้าม หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ย่อมส่งผลให้ความเชื่อถือและความร่วมมือลดลง ซึ่งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวของ การบริหารงานภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ยังได้กำหนดภารกิจการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการกำกับดูแลทุกด้านให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2562) ผู้นำทางการศึกษาที่ดีจึงต้องมีความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์กว้างไกล มีสติปัญญา ความเป็นธรรม และยึดมั่นในหลักธรรม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและนำพาบุคลากรไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (หทัยชนก วงศ์วิเศษ. 2567) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นแก่ทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในอนาคต

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ ผู้นำที่เน้นการนำองค์กรหรือกลุ่มโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม ความถูกต้อง ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นำในลักษณะนี้จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ ทั้งในด้านพฤติกรรมส่วนตัว การตัดสินใจ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กรหรือสังคม และได้มีนักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (1998) ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำคือกระบวนการใช้อิทธิพลและการโน้มน้าว เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มดำเนินการตามแนวทางที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิผล ภาวะผู้นำจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงอำนาจหน้าที่ แต่เป็นศิลปะแห่งการสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วมในหมู่บุคลากร อีกทั้ง คมกฤษ นพกุล (2567) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ภาวะผู้นำหมายถึงความสามารถของบุคคลใน การจูงใจ ชี้นำ และสร้างความร่วมมือให้เกิดการทำงานด้วยความเต็มใจ ความเชื่อมั่น และศรัทธาในผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงถือเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารที่ยึดมั่นในคุณธรรมจะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีวิสัยทัศน์ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีงาม และเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของสถานศึกษาในสายตาชุมชนและสังคมโดยรวม

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครที่มุ่งเน้นการบริหารด้วยคุณธรรม มีจริยธรรม ความโปร่งใส และมีส่วนร่วม การบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ Hallinger (2018) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพการสอนสูงสุด เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ทั้งนี้ อำไพวรรณ บุญเรือง (2565) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคือบุคลากรที่มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษา สามารถบริหารสถานศึกษาให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในชุมชนอย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการด้านการศึกษา การดำเนินงานของสำนักงานเขตอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรตามหลักธรรมา ภิบาล โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ สำนักงานเขตสายไหมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหา การทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและประสิทธิภาพของการบริหารงาน ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครและนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตสายไหมจึงได้กำหนดนโยบายต่อต้านการรับสินบน (Anti-Bribery Policy) ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของข้าราชการ ครู บุคลากร และผู้ปฏิบัติงานทุกระดับอย่างเคร่งครัด นโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อน ทั้งนี้ สำนักงานเขตได้ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวแก่บุคลากรทุกระดับ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจัง (ประกาศสำนักงานเขตสายไหม. 2568)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมและจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 605 คน (สำนักงานเขตสายไหม, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973) วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่มและสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 241 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklists) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ความไว้วางใจ 2) ความยุติธรรม 3) ความรับผิดชอบ 4) ความน่าเคารพ 5) ความซื่อสัตย์สุจริต

3. สมมติฐานการวิจัย

สถานภาพส่วนบุคคลที่ต่างกันมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ยื่นหนังสือถึงคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พร้อมกำหนดวันรับคืนด้วยตนเอง

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.4 ผู้วิจัยนัดหมายเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล และไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2 ข้อมูลการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับน้อยทีสุด

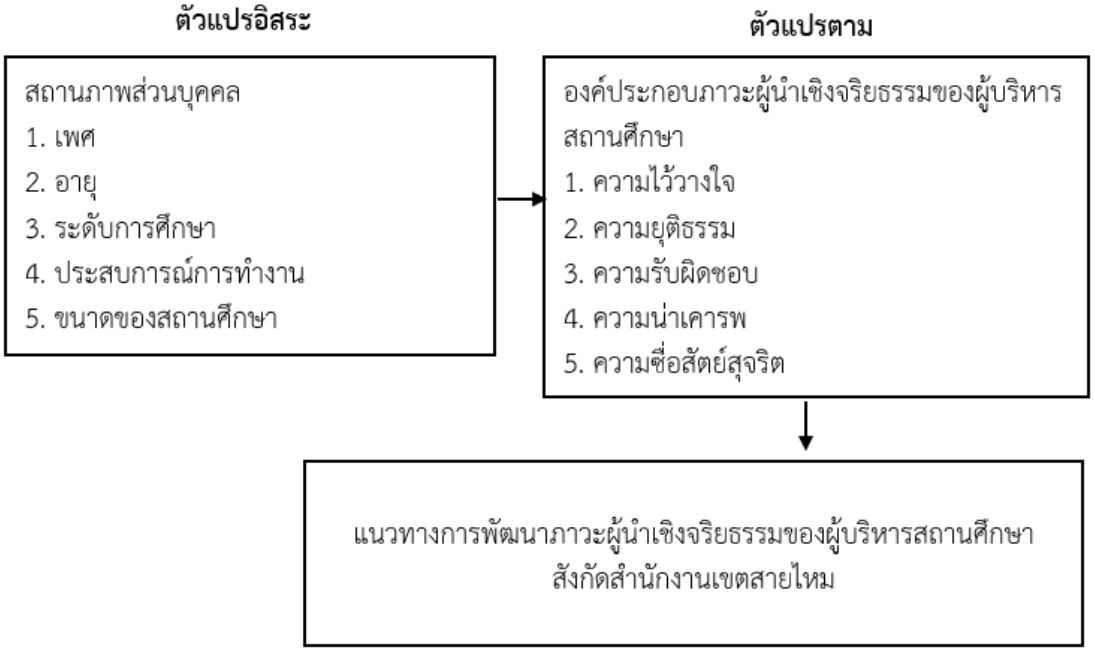
5.4 วิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test แบบ independent และจำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยใช้สถิติ F-test

5.5 แนวทางการพัฒนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบด้วย ค่าความถี่และร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ Brown (2007), Karaköse (2007), Mowbray (2009), Ponnu and Tennakoon (2009), Kanokorn et al. (2013), Dubrin, (2016), เพ็ญศิริ สมเรือน (2560), ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2561), วิภาวดี อินทร์ด้วง (2561), ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์ (2562), คณาวุฒิ กังวานเนาวรัตน์ (2564), ชุติดา ศิริมาตยาพันธุ์ (2564), รณชัย ปินใจ (2564), ชลนิภา สะเอียบคง (2565), นพรัตน์ อิสระณรงค์พันธ์ (2565), ศต

พร จงแต่งกลาง (2565), เอกราช เอียดแก้ว และคณะ (2565), กัญญาภัค ไข่เพชร และคณะ (2565), อนิศรา จันทะกูล (2566), ธีรเนศ อนุภัทร์ (2566), อาณัติ ปรมาธิกุล และคณะ (2566), หทัยชนก วงศ์วิเศษ (2567), ประพาพร คิอินธิ และคณะ (2567), ธนญา ราชแพทยาคม และคณะ (2567), ฉันท์ชนก หนูไชยทอง และคณะ (2568) มาสังเคราะห์และสรุปได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต รองลงมาคือ ด้านความยุติธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความน่าเคารพ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน แต่ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความไว้วางใจ: ส่งเสริมการทำงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความร่วมมือ ความผูกพัน และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านความยุติธรรม: ส่งเสริมการบริหารงานอย่างเสมอภาค โปร่งใส ยึดหลักเหตุผล เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ขวัญกำลังใจ และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ด้านความรับผิดชอบ: ส่งเสริมองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น กล้ารับผิดชอบ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านความน่าเคารพ: ส่งเสริมองค์กรให้เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม ปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความสุภาพ เป็นธรรม และให้เกียรติ เพื่อสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนา และ 5) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต: ส่งเสริมองค์กรให้ยึดมั่นความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิผล

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของชัชวาล แก้วกระจาย และ วิชิต แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของรณชัย ปินใจ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของชลนิภา สะเอียบคง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะ ความพิการกลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของธัญรัตน์ จันทร์คำ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของนพรัตน์ อิสระณรงค์พันธ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของอนิศรา จันทะกูล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารศึกษาสถานศึกษาวิทยาลัย อาชีวศึกษา สังกัดสำนักคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของธีรเนศ อนุภัทร์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของหทัยชนก วงศ์วิเศษ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริม ประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ผู้บริหารสถานศึกษายึดมั่นในกฎระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการอย่างเคร่งครัด มีความเป็นธรรมและเที่ยงธรรมในการตัดสินใจ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจจากครูสอดคล้องแนวคิดของบราวน์ (Brown. 2007) กล่าวว่า ความตรงไปตรงมาและความคงเส้นคงวา (Consistency) ทั้งทางกาย วาจา และใจของผู้นำ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างการรับรู้ว่าผู้นำเป็น "บุคคลแห่งคุณธรรม" (Moral Person) สอดคล้องแนวคิดของอนิศรา จันทะกูล (2566) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น รวมตลอดทั้งต่อหน้าที่การงาน ต่อคำมั่นสัญญา ระเบียบกฎเกณฑ์ และความถูกต้องดีงาม มีความจริงใจ ไม่เสแสร้ง รวมถึง การรักษาความลับ ผลประโยชน์และทรัพย์สินต่าง ๆ ความซื่อสัตย์ยังหมายรวมไปถึงการให้ ข้อมูล ที่ถูกต้อง และไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง และสอดคล้องแนวคิดของฉันท์ชนก หนูไชยทอง และคณะ (2568) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมั่นคงและ สม่ำเสมอ โดยยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม ดำเนินตนด้วยความ ตรงไปตรงมา โปร่งใส และเที่ยงตรง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร

ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในด้านความยุติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งส่งเสริมและสร้างความร่วมมือภายในองค์กรโดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมและเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน การตัดสินใจของผู้บริหารอาศัยข้อมูลและเหตุผลที่ถูกต้องรอบคอบ และโปร่งใส ควบคู่กับการแสดงออกถึงความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ จึงก่อให้เกิดความไว้วางใจและความศรัทธาจากครู สอดคล้องแนวคิดของบราวน์ (Brown, 2007) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งเน้น การตัดสินใจและการปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้องและเที่ยงตรง สอดคล้องแนวคิดของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการหาข้อมูลที่มีความเป็นกลาง เปิดเผย และไม่ลำเอียง มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศไว้สำหรับการตัดสินใจ ข้อมูลที่ได้ต้องมีความถูกต้อง มีความเป็นกลาง ปราศจากความลำเอียงโดย การตัดสินสิ่งต่าง ๆ ต้องมีเหตุผล ไม่เอาอคติหรือความชอบส่วนตัวเข้ามาร่วมตัดสินด้วย และที่สำคัญ จะต้องไม่คำนึงถึงพรรคพวกของตนเอง และต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายกระบวนการที่ไม่ลำเอียง และต้องแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้ถูกต้องโดยทันทีทันใด โดยไม่ปล่อยปละละเลย ให้สิ่งที่ผิดพลาดเอาเปรียบผู้อื่นหรือไม่มุ่งแต่ผลประโยชน์ให้กับตนเอง และสอดคล้องแนวคิดของหทัยชนก วงศ์วิเศษ (2567) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการหาข้อมูลที่มีความเป็นกลาง เปิดเผย ไม่ลำเอียง มีกระบวนการตัดสินใจที่ถูกต้อง เป็นกลาง มีเหตุผล เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องและปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้เกียรติและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ รวมทั้งต้องแก้ไข ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้ถูกต้องโดยทันทีทันใด โดยไม่ปล่อยปละละเลยให้สิ่งที่ผิดพลาด ไม่เอาเปรียบผู้อื่นหรือไม่มุ่งแต่ผลประโยชน์ให้กับตนเอง และด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับผลจากการตัดสินใจของตนทั้งด้านดีและด้านเสีย มีการควบคุมตนเองในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีวินัยควบคู่กับความรับผิดชอบในระดับสูง สอดคล้องแนวคิดของบราวน์ (Brown, 2007) กล่าวว่า การเป็นผู้ที่กระตือรือร้นในการ เป็นแบบอย่าง และจัดการให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นไปตามหลักคุณธรรมที่สูงกว่าข้อกำหนดทางกฎหมายในองค์กร สอดคล้องแนวคิดของรณชัย ปินใจ (2564) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีลักษณะประกอบไปด้วยการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ มีการควบคุมตนเอง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ และยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และสอดคล้องแนวคิดของอนิศรา จันทะกูล (2566) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีลักษณะประกอบไปด้วยการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ มีการควบคุมตนเอง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า 1) เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติดา ศิริมาตยาพันธุ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เพศแตกต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัชวาล แก้วกระจาย และ วิชิต แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า เพศแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการ จังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน 2) ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรเนศ อนุภัทร์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน 3) อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของธนญา ราชแพทยาคม และศิริรัตน์ ทองมีศรี ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางกะปิ ผลการวิจัย พบว่า อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของรณชัย ปินใจ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชลนิภา สะเอียบคง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะ ความพิการกลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญรัตน์ จันทร์คำ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน 5) ขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติดา ศิริมาตยาพันธุ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิจัย พบว่าขนาดสถานศึกษาแตกต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า 1) ด้านความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารที่ประพฤติตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ยุติธรรม และรักษาคำพูด จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาจากครูและบุคลากรในสถานศึกษา นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา การรับฟังความคิดเห็นและการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ล้วนส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือ ความผูกพันต่อองค์กร และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ สอดคล้องแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2016) กล่าวว่า ความเต็มใจของผู้ตามที่จะเปิดเผยตนเอง (vulnerability) ต่อการกระทำของผู้นำ โดยมีพื้นฐานมาจากความคาดหวังว่าผู้นำจะมีความน่าเชื่อถือและตั้งใจทำสิ่งที่ดีให้กับผู้ตาม โดยไม่เอาเปรียบหรือสร้างความเสียหาย และสอดคล้องแนวคิดของธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์ (2562) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษาและข้าราชการครูที่เกิดจากความรู้สึกน่าเชื่อถือ 2) ด้านความยุติธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและบรรยากาศการทำงานในสถานศึกษา ผู้บริหารที่ยึดหลักความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล เหตุผล และกฎระเบียบอย่างโปร่งใส รวมถึงเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และการยอมรับจากบุคลากรในองค์กร อันนำไปสู่การลดความขัดแย้ง เสริมสร้างขวัญกำลังใจ ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2016) กล่าวว่า เครื่องมือสำคัญที่ผู้นำใช้ในการสร้าง ความชอบธรรม และความเชื่อมั่น ในการนำองค์กร ซึ่งช่วยส่งเสริมขวัญและกำลังใจของผู้ตาม และลดปัญหาความขัดแย้งในที่ทำงาน และสอดคล้องแนวคิดของคณาวุฒิ กังวานเนาวรัตน์ (2564) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผล ตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการที่ถูกต้องด้วยความเป็นกลาง จัดสรรทรัพยากรด้วยความเป็นธรรม เสมอภาคเท่าเทียมกัน คำนึงถึงผลการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ มีความยุติธรรมต่อกระบวนการที่ใช้ในการตัดสิน เพื่อกำหนดผลตอบแทน และใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความเที่ยงธรรม 3) ด้านความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะสำคัญที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นใน การปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วนและมีคุณธรรม ผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ยอมรับผลจากการตัดสินใจของตนเอง กล้าเผชิญและแก้ไขปัญหาอย่างตรงไปตรงมา รวมถึงติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการ

ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การแสดงความรับผิดชอบต่อครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารงานและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ สอดคล้องแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2016) กล่าวว่า การยอมรับความจริงอย่างตรงไปตรงมาว่าตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องและต้องรับผิดชอบต่อสถานการณ์หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานในการรักษามาตรฐานทางจริยธรรมและความเชื่อมั่นในทีมงาน และสอดคล้องแนวคิดของคณาวุฒิ กังวานเนาวรัตน์ (2564:45) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็นถึงการวินัย ความอดทนพากเพียร ความเอาใจใส่ รู้จักหน้าที่และปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ บริหารงานตามโครงสร้างการ บริหารงานขององค์การ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นและปรับปรุงแก้ไข จากการตัดสินใจและการบริหารจัดการ 4) ด้านความน่าเคารพ เกิดจากการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความเป็นธรรม ควบคู่กับการให้เกียรติ รับฟังความคิดเห็น และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของครูและบุคลากร ผู้บริหารที่มีความน่าเคารพจะได้รับการยอมรับโดยสมัครใจ สร้างความศรัทธา ความไว้วางใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน อันส่งผลให้บรรยากาศการทำงานเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความก้าวหน้าของสถานศึกษา สอดคล้องแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2016) กล่าวว่า การปฏิบัติของผู้เป็นผู้นำต่อผู้ตามอย่าง มีเกียรติ ยุติธรรม และด้วยความใส่ใจ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไว้ใจกันและส่งเสริมให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมที่จะทำงานอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องแนวคิดของหทัยชนก วงศ์วิเศษ (2567) กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ มีความเกรงใจ ความเห็นอกเห็นใจ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติต่อตนเองและผู้อื่น มีความอ่อนโยนใจดี น่าเคารพนับถือ มีความเมตตา กรุณา การยอมรับในความแตกต่างของบุคคลโดยปราศจากความลำเอียง ยอมรับในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ เจตคติของผู้อื่น 5) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ ผู้บริหารที่ยึดมั่นในความถูกต้อง โปร่งใส ไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบอย่างเคร่งครัด รวมถึงรักษาคำพูดและความสม่ำเสมอระหว่างคำพูดกับ การกระทำ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความไว้วางใจจากครูและบุคลากรในสถานศึกษา อันนำไปสู่บรรยากาศการทำงานที่เป็นธรรม ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2016) กล่าวว่า การที่ผู้นำมีความกล้าหาญทางศีลธรรมที่จะประพฤติตนตามหลักการที่ถูกต้องทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดในการธำรงไว้ซึ่งอำนาจในการนำและการสร้างความผูกพันในทีมงาน และสอดคล้องแนวคิดของฉันท์ชนก หนูไชยทอง และคณะ (2568) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมั่นคงและ สม่ำเสมอ โดยยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม ดำเนินตนด้วยความ ตรงไปตรงมา โปร่งใส และเที่ยงตรง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต รองลงมาคือ ด้านความยุติธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความน่าเคารพ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน แต่ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความไว้วางใจ 2) ด้านความยุติธรรม 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านความน่าเคารพ และ 5) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น ดังนั้นควรส่งเสริมการพัฒนาทัศนคติเชิงบวก การเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการปฏิบัติตนด้วยความเคารพ ให้เกียรติ และรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เพื่อสร้างความศรัทธา ความน่าเคารพ และความเชื่อมั่นภายในองค์กร

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้อื่น ดังนั้นควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย ให้เกียรติบุคลากรในทุกบทบาท และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักความเสมอภาคและการยอมรับซึ่งกันและกัน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกันในองค์กร ดังนั้นควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนด้วยความจริงใจ โปร่งใส รับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกันภายในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับประสิทธิผลในการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2563–2572).* กระทรวงศึกษาธิการ.

กัญญาภัค ไข่เพชร และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7*(2), 51 – 64.

คณาวุฒิ กังวานเนาวรัตน์. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

คมกฤษ นพกุล. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).

ชัชวาล แก้วกระจาย และวิชิต แสงสว่าง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10*(3), 54–67.

ชลนิภา สะเอียบคง. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการกลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

ชุติดา ศิริมาตยาพันธุ์. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.* (การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา).

ฉันท์ชนก หนูไชยทอง และคณะ. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์, 1*(3), 127–137.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2561). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41*(3), 1 – 13.

ธนญา ราชแพทยาคม และศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางกะปิ. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6*(1), 117–132

ธัญรัตน์ จันทร์คำ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

ธีรเนศ อนุภัทร์. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

นพรัตน์ อิสระณรงค์พันธ์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

ประพาพร คิอินธิ และคณะ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 3*(6), 77–90.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). สำนักพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.* (งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

รณชัย ปินใจ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

วิภาวดี อินทร์ด้วง. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

ศตพร จงแต่งกลาง. (2565). *การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

สุทัด จันทะสินธุ์. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

สำนักงานเขตสายไหม. (2568). *ข้อมูลจำนวนครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม.* สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=TsjeMOFAVtU

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580.* ราชกิจจานุเบกษา.

หทัยชนก วงศ์วิเศษ. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

อนิศรา จันทะกูล. (2566). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดเชียงราย.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

อาณัติ ปรมาธิกุล และ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ่อไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 23*(2), 65 – 78.

อำไพวรรณ บุญเรือง. (2565). *ภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* หจก. สุรนาถการพิมพ์.

เอกราช เอียดแก้ว และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปรินศน์, 7*(1), 149-163.

Brown, M. E. (2007). *Misconceptions of ethical leadership: How to avoid potential pitfalls*. Organizational Dynamics.

Dubrin, A. J. (2016). *Leadership: Research findings, practice and skills*. Houghton Mifflin Company.

Hallinger, P. (2018). *Bringing context out of the shadows of leadership.* Educational Management Administration & Leadership.

Kanokorn, S., Wallapha, A., & Ngang, T. K. (2013). Indicators of ethical leadership for school principals in Thailand. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 93*, 2085–2089.

Karaköse, T. (2007). *High school teachers' perceptions regarding principals' ethical leadership in Turkey.* Asia Pacific Education Review.

Mowbray, D. (2009). *Code of conduct for ethical leadership: A discussion document.* http://www.derekmowbray.co.uk

Ponnu, C. H., & Tennakoon, G. (2009). *The association between ethical leadership and employee outcomes—The Malaysian case.* http://ejbo.jyu.fi

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper and Row.

Yukl, G. (1998). *Theory and research on leadership in organizations: Handbook of industrial and organizational psychology.* Consulting Psychologists Press.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 465 - 479 ISSN 2985-2137 (Online)

Guidelines for the development of factors influencing the innovative organization of secondary schools under the office of the basic education commission in lower northeastern region 1

Airada Wongkeo [1*], Saruda Chaisuwan [2] and Krongtip Nakvichet [3]

[1, 2, 3] Educational Administration, Faculty of Education, Vongchavalitkul University.

* Corresponding author. E-mail: airada@mattayom31.go.th

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of educational innovative organization; 2) to examine factors influencing said organization; 3) to investigate relationships and factors predicting the organization; and 4) to establish development guidelines for secondary schools. The research was conducted in two phases: identifying influencing factors and developing the guidelines. The sample included 147 secondary schools in Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Buriram, and Surin provinces, determined via the Krejcie & Morgan table from a population of 238 schools. Stratified random sampling based on school size was followed by simple random sampling through a drawing-lots method. A total of 246 administrators and teachers provided the data. Research instruments consisted of a 5-level rating scale questionnaire, validated by 5 experts (IOC 0.6–1.0) and an overall reliability coefficient of 0.861, as well as an appropriateness evaluation form assessed by seven qualified experts. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation), Pearson product-moment correlation coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results revealed that: 1) A high overall level of educational innovative, with personnel competency and teamwork receiving the highest mean 2) A high overall level of influencing, with organizational structure conducive to innovation achieving the highest mean. 3) Five factors significantly predicted the innovative organization at a .01 level, explaining 90.50% of the variance (R2 = .905). Agile-based agility (X8), organizational climate (X7), leadership and organizational culture (X5), technology management, communication, and evaluation systems (X3), and innovation-supportive strategy (X1). The predictive equations were as follows. Raw Score Form $\hat{Y}$ = 0.470 + 0.278(X8) + 0.205(X7) + 0.188(X5) + 0.144(X3) + 0.127(X1) Standardized Form ZY = 0.351(Zx8) + 0.256(Zx7) + 0.224(Zx5) + 0.174(Zx3) + 0.142(Zx1) 4). The developed guidelines for all five factors were rated at the highest level of appropriateness.

Keywords: Innovative Organization, Agile Agility, Influencing Factors, Development Guidelines, Secondary Schools.

Received 21 July 2026; Revised 11 August 2026; Accepted 13 August 2026

แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ไอรฎา วงค์เขียว [1*], ศรุดา ชัยสุวรรณ [2] และ กรองทิพย์ นาควิเชตร [3]
[1, 2, 3] สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
***** Corresponding author. E-mail: airada@mattayom31.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 4) สร้างแนวทางการพัฒนาปัจจัยดังกล่าวของโรงเรียนมัธยมศึกษาการดำเนินการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล และสร้างแนวทางการพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ จำนวน 147 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan จากประชากร 238 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก ได้ผู้ให้ข้อมูลรวม 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า 0.861 และแบบประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (ค่าเฉลี่ย, S.D.) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน Stepwise Multiple Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสมรรถนะบุคลากรและการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มี 5 ปัจจัย อธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 90.50 (R2= .905) ได้แก่ ความคล่องตัวตามแนวคิดของ Agile บรรยากาศองค์การ, ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การ, ระบบจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล และกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม โดยสมการรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y}$ = 0.470 + 0.278(X8) + 0.205(X7) + 0.188(X5) + 0.144(X3) + 0.127(X1) สมการคะแนนมาตฐานคือ ZY = 0.351(Zx8) + 0.256(Zx7) + 0.224(Zx5) + 0.174(Zx3) + 0.142(Zx1) แนวทางการพัฒนาปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: องค์การแห่งนวัตกรรม, ความคล่องตัวแบบอไจล์, ปัจจัยที่ส่งผล, แนวทางการพัฒนา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในปัจจุบัน ความก้าวหน้าและพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนประเทศสู่ยุค Thailand 4.0 เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง ผ่านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ทิศทางดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มีเป้าหมายหลักในการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ ไปสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการสร้างประชากรที่มีคุณภาพสูง มีทักษะที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การคิดเชิงวิพากษ์

และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพร้อมรับมือกับการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางระบบเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ชีวิตของผู้คน

จากรายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2023, p. 15) ซึ่งประเมินผลนักเรียนอายุ 15 ปี (PISA) ในปี ค.ศ. 2022 พบว่านักเรียนไทยมีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มประเทศสมาชิก OECD ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีคะแนนด้านคณิตศาสตร์เพียง 394 คะแนน ด้านการอ่าน 379 คะแนน และด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ที่ตกต่ำนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะกระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่ยังขาดประสิทธิภาพ และความขาดการความเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาสมรรถนะที่ตอบโจทย์ความต้องการทักษะใหม่ๆ ของภาคธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้ เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2570 ที่มุ่งสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และทิศทางการทำงาน มุ่งสู่การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงสถานศึกษาที่มีการนำความรู้ ทักษะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครูและบุคลากร มาผสมผสานกับความสามารถทางด้านการบริหารจัดการอย่างมีกลยุทธ์ของผู้บริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม การก้าวสู่ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมนี้ สถานศึกษาต้องมีศักยภาพในการคิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในทุกมิติ ตั้งแต่กระบวนการบริหารจัดการ การจัดทำหลักสูตร การออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน ไปจนถึงการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมาย ดังกล่าวรูปแบบการบริหารจัดการแบบเดิมที่มีโครงสร้างแข็งตัวไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้อีกต่อไป แนวคิดการบริหารจัดการแบบอไจล์ (Agile) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความคล่องตัวผ่านการทำงานที่มีความยืดหยุ่น การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว การเปิดกว้างทางความคิด และการพัฒนาอย่างเป็น วัฏจักร (Rigby, Sutherland, & Takeuchi, 2016) บุคคลสำคัญที่มีบทบาทสูงสุดในการผลักดันกระบวนการนี้คือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องทำตัวเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมและผู้นำเชิงอไจล์ และจำเป็นต้องมีทักษะในการสร้างวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้นแบบของการยอมรับความล้มเหลวเชิงบวก โดยมองความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในวิชาชีพของครู และสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างสำหรับ การทดลอง เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ยั่งยืน

การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า นวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษายังมีประเด็นที่ต้องพัฒนาอีกหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความหลากหลายทางวิชาการ การขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกภาคส่วน หรือการที่นวัตกรรมมักเกิดจากบุคคลเพียงคนเดียว ทำให้ขาดการต่อยอด นอกจากนี้ เมื่อทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบข้อสังเกต คือ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมอยู่บ้าง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นศึกษาในพื้นที่ส่วนกลางหรือสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเขตเมือง ซึ่งมีบริบทด้านความพร้อมของทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีประเด็นที่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะการนำแนวคิดความคล่องตัวแบบอไจล์ (Agile) มาประยุกต์ใช้ภายใต้โครงสร้างระบบราชการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับภูมิภาค ตลอดจนงานวิจัยส่วนใหญ่มักหยุดอยู่เพียงการค้นหาปัจจัยหรือระบุสภาพปัญหา โดยยังขาดการนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะเจาะจงของพื้นที่

จากสภาพปัญหา ข้อสังเกตและความสำคัญของการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันขององค์การแห่งนวัตกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อประยุกต์ผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการและพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวสู่ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

4. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนา (Survey and Development Research) โดยดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ในระยะของการสำรวจบริบทและการสร้างแนวทาง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำระเบียบวิธี การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบขั้นตอนการวิจัย โดยผสานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงพยากรณ์ เข้ากับการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

ดำเนินการศึกษาจากประชากรคือโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 238 แห่ง โดยกำหนดการขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) และความเชื่อมั่น (α) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

1.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

1.1.1 ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 238 โรงเรียน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดชัยภูมินครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 147 โรงเรียน

1.1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูที่ปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียน 1 คน และครู 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 294 คน ทั้งนี้ การกำหนดให้มีผู้ให้ข้อมูลทั้งในระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการ (ครูผู้สอน) จากโรงเรียนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความลำเอียงจากการใช้แหล่งข้อมูลเดียว (Common Method Bias) และลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากการประเมินตนเองสูงเกินจริง (Social Desirability Bias) ซึ่งมักพบในกลุ่มผู้บริหาร การรวบรวมข้อมูลจากสองมุมมองนี้จึงเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ที่ช่วยให้ผลการประเมินระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมและปัจจัยสภาพแวดล้อมสะท้อนความเป็นจริงของสถานศึกษาได้อย่างรอบด้านและมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1.2.1 ประเภทและลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.2.2.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้ ค่า IOC ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งมีค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงถ้อยคำให้มีความชัดเจนและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

1.2.2.2 ตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 โรงเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.789 แบบสอบถามตอนที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.878 และเมื่อพิจารณาแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.861 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นเพียงพอ (มากกว่า 0.70) จึงได้จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Forms) ประสานงานผ่านช่องทางออนไลน์ร่วมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัย ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 147 แห่ง โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูล แห่งละ 2 ท่าน (ผู้บริหารและครูผู้สอน) รวมทั้งสิ้น 294 ฉบับ ทั้งนี้ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนที่สมบูรณ์จำนวน 246 ฉบับ จาก 123 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.67 ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งถือเป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความเที่ยงตรงตามระเบียบวิธีวิจัย

1.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 วิเคราะห์ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 รวบรวมและวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน

1.4.2 วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 รวบรวมและวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน

1.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

1.4.3.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์ ใช้เกณฑ์การตรวจสอบปัญหาปัจจัยร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรต้นโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ค่าความสัมพันธ์ตัวแปรต้นด้วยกันเองต้องมีค่าไม่เกิน .90 (Hair et al, 2006)

1.4.3.2 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนำไปสร้างแนวทางในการพัฒนาศึกษาแนวทางพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

ขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการยกร่างแนวทาง โดยสังเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 โดยนำปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยที่ผ่านการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนและพบว่าสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความคล่องตัวแบบอไจล์ บรรยากาศองค์การ ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การ ระบบจัดการเทคโนโลยีฯ และกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม มาเป็นโครงสร้างหลักของแนวทาง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำผลการวิเคราะห์ข้อย่อยของแต่ละปัจจัย มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อระบุประเด็นที่เป็นจุดแข็งที่ควรต่อยอด และประเด็นที่เป็นข้อควรพัฒนา จากนั้นจึงนำไปผสานกับแนวคิดทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นร่างแนวทางการพัฒนา ก่อนนำร่างดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของแนวทางก่อนนำไปสรุปผล

2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่านโดยคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ขึ้นไป เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและยืนยันคุณภาพของแนวทางที่สร้างขึ้น

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้มี 2 ส่วนหลัก คือ

2.2.1 ร่างแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งสังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน

2.2.2 แบบประเมินความเหมาะสม เป็นเครื่องมือลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน และมีส่วนปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการนำตัวแปรพยากรณ์หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไปจัดทำแนวทางในการพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมในการปฏิบัติโดยดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 การสังเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเนื้อหาสาระ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญและองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนา

2.3.2 ดำเนินการจัดทำร่างแนวทางการพัฒนา โดยจำแนกตามองค์ประกอบของปัจจัยทั้ง 5 ด้าน

2.3.3 การตรวจสอบคุณภาพและประเมินความเหมาะสมของแนวทาง

2.3.3.1 การตรวจสอบเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงร่างแนวทางให้มีความถูกต้องและครอบคลุม จากนั้นทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3.3.2 การยืนยันเชิงปริมาณ โดยนำร่างแนวทางที่ผ่านการปรับปรุงแล้วมาจัดทำเป็นแบบประเมินความเหมาะสม แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิมประเมินด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักการของลิคเคิร์ท เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปเป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์

เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมิน ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

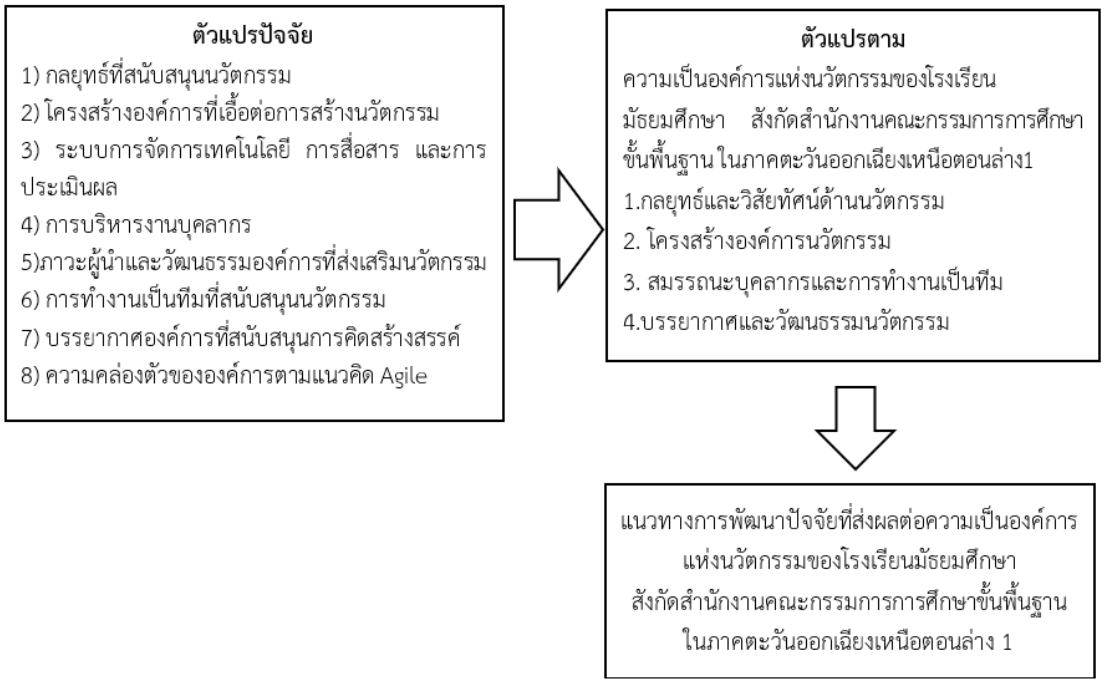
2.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการจำแนกกลุ่มประเด็น และจัดลำดับเนื้อหา

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ตลอดจนการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระหรือตัวแปรปัจจัยไว้ 8 ปัจจัย เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน แสดงดังแผนภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านสมรรถนะบุคลากรและการทำงานเป็นทีม	4.38	0.41	มาก
2. ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมนวัตกรรม	4.36	0.42	มาก
3. ด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม	4.30	0.43	มาก
4. ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม	4.20	0.46	มาก
ภาพรวม	**4.31**	**0.34**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดย โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสมรรถนะบุคลากรและการทำงานเป็นทีม ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมนวัตกรรม ด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม	4.30	0.35	มาก
2. กลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม	4.28	0.36	มาก
3. ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม	4.16	0.40	มาก
4. บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์	4.11	0.42	มาก
5. การบริหารงานบุคลากร	4.10	0.41	มาก
6. การทำงานเป็นทีมที่สนับสนุนนวัตกรรม	4.10	0.42	มาก
7. ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล	4.10	0.40	มาก
8. ความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile	3.89	0.42	มาก
ภาพรวม	**4.12**	**0.40**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม กลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสารและการประเมินผล ด้านการบริหารงานบุคลากร การทำงานเป็นทีมที่สนับสนุนนวัตกรรม ความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรต้น (X1-X8) กับตัวแปรตาม คือ ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม (Y) และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกันเอง เพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติว่าตัวแปรต้นที่นำมาศึกษาต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไปจนเกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	Y
X_1	1								
X_2	.676**	1							
X_3	.643**	.557**	1						
X_4	.667**	.544**	.611**	1					

X_5	.579**	.665**	.674**	.603**	1				
X_6	.622**	.655**	.659**	.476**	.669**	1			
X_7	.534**	.653**	.662**	.485**	.597**	.622**	1		
X_8	.542**	.655**	.670**	.682**	.510**	.677**	.631**	1	
Y	.710**	.749**	.820**	.697**	.755**	.750**	.802**	.820**	1

** p<.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรต้นทุกตัว (X1 - X8) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .697 ถึง .820 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระด้วยกันเอง (X1 - X8) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .476 ถึง .682 ซึ่งทุกค่ามีค่าไม่เกิน .90 จึงแสดงว่าปัจจัยอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไป จึงไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ทำให้ข้อมูลมีความเหมาะสมและเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นที่สามารถนำไปวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณในขั้นตอนต่อไปได้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม	B	S.E.	Beta (β)	t	p	Tolerance	VIF
(ค่าคงที่)	0.470	0.122	-	3.861	.000**	-	-
ความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile (X_8)	0.278	0.033	0.351	8.508	.000**	0.478	2.092
บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ (X_7)	0.205	0.034	0.256	6.107	.000**	0.464	2.157
ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม (X_5)	0.188	0.034	0.224	5.447	.000**	0.482	2.076
ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสารฯ (X_3)	0.144	0.04	0.174	3.597	.000**	0.347	2.879
กลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม(X_1)	0.127	0.035	0.142	3.632	.000**	0.528	1.894

R = .951, R^2 = .905, Adjusted R^2= .901, Std.Error = .10569, F = 222.910 p = .000

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติเพื่อทดสอบปัญหาความสัมพันธ์กันเองสูงของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ค่า Tolerance ของทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.347 - 0.528 (ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 0.10) และค่า VIF (Variance Inflation Factor) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.894 - 2.879 (ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 10.00) ค่าสถิติทั้งสองนี้ช่วยยืนยันอย่างชัดเจนว่า ตัวแปรต้นที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมดมีความเป็นอิสระต่อกัน และไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ที่จะทำให้ผลการพยากรณ์คลาดเคลื่อน จึงมีความเหมาะสมในการนำมาสร้างสมการพยากรณ์ สอดคล้องกับค่าที่แสดงในตารางที่ 3 ซึ่งตัวแปรต้นทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 222.91, p < .01) และสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้ร้อยละ 90.50 (R2 = .905)

เมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ได้ปรับมาตราส่วนของทุกตัวแปรให้เป็นหน่วยมาตรฐานเดียวกันแล้ว ทำให้สามารถเปรียบเทียบระดับอิทธิพลหรือน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวแปรได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ความคล่องตัว

ขององค์การตามแนวคิด Agile บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล และกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม ตามลำดับเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 0.470 + 0.278(X8) + 0.205(X7) + 0.188(X5) + 0.144(X3) + 0.127(X1)$

สมการคะแนนมาตฐานคือ $ZY = 0.351(Zx8) + 0.256(Zx7) + 0.224(Zx5) + 0.174(Zx3) + 0.142(Zx1)$

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมฯ ที่ผ่านการสังเคราะห์และสร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

แนวทางการพัฒนา	ความเหมาะสม		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. หลักการและเหตุผล	5.00	0.00	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของแนวทาง			
2.1. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยทั้ง 5 ด้านที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2. เพื่อเป็นกรอบทิศทางเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม	4.86	0.38	มากที่สุด
3. สาระการการพัฒนา			
3.1 ด้านความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile	4.93	0.24	มากที่สุด
3.2 ด้านบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์	4.93	0.26	มากที่สุด
3.3 ด้านภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม	4.97	0.14	มากที่สุด
3.4 ด้านระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล	4.92	0.28	มากที่สุด
3.5 ด้านกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.95**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินความเหมาะสมของ แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันได้รับแรงขับเคลื่อนจากนโยบายระดับชาติที่มุ่งเน้นการปฏิรูประบบวิจัยและนวัตกรรมเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 และการปรับโครงสร้างภาคบริการไปสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 นโยบายเหล่านี้ส่งผลให้สถานศึกษาต้องตื่นตัวและปรับกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสมรรถนะบุคลากรและการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าจุดแข็งของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือศักยภาพของบุคลากรที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และบูรณาการการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมการทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูเกิดพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tidd และ Bessant (2020) ที่ระบุว่าองค์การแห่งนวัตกรรมต้องเน้นการทำงานเป็นทีมและ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม กลับมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจอภิปรายได้ว่า แม้ระดับปฏิบัติการจะมีความสามารถในการคิดค้นสิ่งใหม่ แต่ในเชิงโครงสร้างนโยบาย สถานศึกษายังขาดการถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรสู่การปฏิบัติ ขาดตัวชี้วัดความสำเร็จด้านนวัตกรรมที่ทุกคนเข้าใจร่วมกัน ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นความท้าทายเชิงบริหารที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาองค์การในระยะยาว

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ ของการจัดระเบียบโครงสร้างที่ลดความซ้ำซ้อน ตามที่ Quinn (1985) ได้เสนอว่าองค์การแห่งนวัตกรรมควรมีโครงสร้างแบนราบเพื่อความรวดเร็วในการกระบวนการทำงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2566) ที่ระบุว่าการออกแบบโครงสร้างแบบสิ่งมีชีวิตจะส่งเสริมบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าโครงสร้างแบบเครื่องจักร ประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัจจัยด้านความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบราชการไทย ที่ยังคงยึดติดกับสายการบังคับบัญชาแบบดั้งเดิม ทำให้การปฏิบัติงานในลักษณะวงรอบสั้น หรือการพลิกแพลงวิธีการทำงานหน้างานเมื่อสถานการณ์ไม่เป็นไปตามแผน เป็นไปได้ยาก แม้บุคลากรจะเห็นความสำคัญของการสร้างชิ้นงานเพื่อนำไปทดลองใช้จริง แต่กระบวนการประเมินผลของต้นสังกัดที่เน้นเอกสารและแบบแผนที่ตายตัว ทำให้ความคล่องตัว กลายเป็นคอขวดสำคัญที่ขวางไม่ให้สถานศึกษาก้าวสู่ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมอย่างเต็มรูปแบบ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ยืนยันว่า มีตัวแปร 5 ด้าน ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้สูงถึงร้อยละ 90.50 (R2= .905) โดยสามารถอภิปรายผลตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. ความคล่องตัวขององค์การตามแนวคิด Agile เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือแม้ระดับการปฏิบัติในด้านนี้จะค่อนข้างต่ำ แต่กลับพบว่าระดับสภาพการปฏิบัติจริงในสถานศึกษากลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ประเด็นนี้นับเป็นข้อค้นพบที่สำคัญยิ่งและสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายอย่างเร่งด่วนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า โครงสร้างระบบราชการที่ขาดกับความคล่องตัว สาเหตุที่การปฏิบัติจริงของแนวคิดอไจล์อยู่ในระดับต่ำสุด เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ยังคงเป็นระบบราชการแบบดั้งเดิม ซึ่งมีสายการบังคับบัญชาตามลำดับขั้นที่ซับซ้อน การตัดสินใจและการดำเนินงานต่างๆ ต้องผ่านกระบวนการและระเบียบขั้นตอนที่ตายตัว ส่งผลให้ขาดความยืดหยุ่นและการตอบสนองที่รวดเร็วต่อปัญหา นอกจากนี้ วัฒนธรรมการทำงานที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงและความกลัวต่อความล้มเหลว ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการทำงานแบบอไจล์ ซึ่งเน้นการทดลองทำ เรียนรู้จากข้อผิดพลาด และปรับปรุงอย่างรวดเร็ว เป็นไปตามแนวคิดของ Stephen Denning (2018) ที่ระบุว่า การเปลี่ยนผ่านองค์การจากระบบราชการไปสู่องค์การที่เน้นนวัตกรรม จำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยทีมงานขนาดเล็กที่มีความยืดหยุ่นสูงสอดคล้องกับ Kenaphoom (2024) ที่ระบุว่าการจัดการแบบอไจล์ในหน่วยงานภาครัฐช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน และยกระดับคุณภาพผลลัพธ์ผ่านหลักการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การมุ่งเน้นคุณค่าที่ผู้เรียนจะได้รับมากกว่าการทำตามขั้นตอนเอกสาร จะ

ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดค้นสิ่งใหม่ ความจำเป็นเร่งด่วนในการเปลี่ยนแปลง จากช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างความสำคัญที่ส่งผลสูงสุดกับ สภาพการปฏิบัติที่ต่ำสุดชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้กำหนดนโยบายต้องเร่งทบทวนและปรับรื้อโครงสร้างการบริหารจัดการ

2. บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาเป็นรากฐานสำคัญ หากสถานศึกษาสามารถสร้างวัฒนธรรมที่ยอมรับความเสี่ยงและมองความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความกล้าในการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ นิรัติศรัย ธรรมศร (2564) ที่ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตภาพ จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ มีแนวคิด และมีแรงผลักดันที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมนวัตกรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมในสถานศึกษาเป็นผลผลิตที่เกิดจากการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและการบริหารจัดการอย่างมีทิศทาง เมื่อพิจารณาในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีโครงสร้างการทำงานและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ผู้บริหารจึงเปรียบเสมือนผู้กำหนดจังหวะและทิศทางขององค์กร หากผู้นำไม่มีความตื่นตัวหรือขาดความเข้าใจในกระบวนการพัฒนานวัตกรรม บุคลากรในระดับปฏิบัติการย่อมขาดแรงจูงใจในการริเริ่มสิ่งใหม่ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้บริหาร ผู้นำเชิงนวัตกรรม ในยุคปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สั่งการและควบคุมตามสายงานราชการดั้งเดิม มาสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้นแล้วภาวะผู้นำยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างวัฒนธรรมขององค์การ การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมจำเป็นต้องอาศัยฐานคติที่เปิดกว้างและพร้อมเรียนรู้จากความล้มเหลวในอดีต ความผิดพลาดจากการทำงานมักถูกมองเป็นข้อบกพร่องที่ส่งผลกระทบต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่ผู้นำเชิงนวัตกรรมจะต้องพลิกมุมมองนี้ โดยเปลี่ยนความล้มเหลวจากการทดลองสิ่งใหม่ให้เป็นบทเรียน และสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหามากกว่าการกล่าวโทษ เมื่อครูผู้สอนสัมผัสได้ว่าองค์กรมีพร้อมรับฟังเมื่อเกิดความผิดพลาดจากการทดลองนวัตกรรม พวกเขาจะเกิดความรู้สึกผูกพัน ปลอดภัย และกล้าที่จะเสนอแนวคิดและทดลองทำสิ่งใหม่ๆ

4. ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม มักให้ความสำคัญกับการวางโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่เข้มแข็ง การมีระบบคลังความรู้สำหรับจัดเก็บและแบ่งปันประสบการณ์ ตลอดจนการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลมาบูรณาการกระบวนการทำงาน ช่วยลดความซ้ำซ้อนของการบันทึกข้อมูล ลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูผู้สอน ส่งผลให้การสืบค้นและการนำข้อมูลไปใช้มีความถูกต้องและรวดเร็ว ในมิติของการสื่อสาร การจัดระบบเครือข่ายภายในและภายนอกองค์การยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างสายการบังคับบัญชา เมื่อสถานศึกษาสร้างช่องทางการสื่อสารที่ไร้รอยต่อ บุคลากรทุกระดับสามารถแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น สะท้อนปัญหาหน้างาน และส่งต่อองค์ความรู้ได้อย่างฉับไว การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเปรียบเสมือนโครงข่ายที่ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมแบบข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในมิติของการประเมินผล ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้สร้างรูปแบบการติดตามความสำเร็จขององค์การ จากการประเมินแบบอิงเอกสารในตอนสิ้นปีการศึกษา ไปสู่ระบบการประเมินผลตามสภาพจริง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามความก้าวหน้าของตัวชี้วัดหรือเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง การได้รับข้อมูลป้อนกลับแบบทันท่วงทีทำให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการพัฒนานวัตกรรมได้รวดเร็วกว่าการประเมินผลแบบดั้งเดิมความสอดคล้องกับแนวคิดของ Vrakking (1990) ที่ชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้เปลี่ยนแปลงแค่เพียงวิธีการทำงาน แต่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการปรับสมดุลและรื้อปรับโครงสร้างองค์การ ให้มีความแบนราบและยืดหยุ่นขึ้น ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของสภาพแวดล้อมเชิงนวัตกรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) ที่ระบุว่า การจัดระบบการสื่อสารในรูปแบบเครือข่าย ช่วยยกระดับความสามารถในการบูรณาการความรู้ของบุคลากร ทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่า ระบบการจัดการเทคโนโลยีที่ผสานรวมกับการสื่อสารที่รวดเร็วและการประเมินผลที่แม่นยำ เป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

5. กลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม สาเหตุที่ปัจจัยนี้ส่งผลน้อยที่สุดในกลุ่มตัวแปรพยากรณ์ เป็นเพราะตามปกติแล้วทุกโรงเรียนมีหน้าที่ต้องจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีตามระเบียบอยู่แล้ว ทำให้รูปแบบการวางแผนของแต่ละโรงเรียนค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ข้อมูลในส่วนนี้จึงไม่แตกต่างกันมากนักเมื่อเทียบกับเรื่องความคล่องตัวหรือบรรยากาศในที่ทำงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจริงและเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนกว่าแต่การมีกลยุทธ์ที่ชัดเจนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการบริหารงาน เพราะกลยุทธ์คือเข็มทิศที่ชี้ทิศทางของโรงเรียน หากโรงเรียนมุ่งสร้างนวัตกรรมโดยไม่มีเป้าหมายหรือแผนงานหลักมารองรับ การทำงานก็จะสะเปะสะปะ ต่างคนต่างทำ ท้ายที่สุดจะนำไปสู่การสูญเสียทั้งงบประมาณ เวลา และเพิ่มภาระงานบุคลากรโดยเปล่าประโยชน์ การกำหนดกลยุทธ์เรื่องนวัตกรรมให้ชัดเจน จะช่วยเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารให้กลายเป็นเป้าหมายที่บุคลากรทุกคนสามารถลงมือปฏิบัติร่วมกันได้จริง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าวิธีที่จะทำให้กลยุทธ์นี้เกิดผลสำเร็จสูงสุด คือการนำเป้าหมายด้านนวัตกรรมไปผูกติดกับระบบประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การอย่างจริงจัง เมื่อโรงเรียนนำผลงานการคิดค้นสิ่งใหม่ไปเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินความดีความชอบ หรือข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) อย่างโปร่งใส วิธีนี้จะช่วยสร้างแรงจูงใจและทำให้บุคลากรรับรู้ว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมไม่ใช่ภาระงานส่วนเกิน แต่เป็นความคาดหวังหลักที่โรงเรียน นอกจากการประเมินผลแล้ว โรงเรียนจำเป็นต้องมีระบบติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ การติดตามผล ในเรื่องนวัตกรรมไม่ใช่การตรวจสอบเพื่อจับผิด แต่เป็นการพูดคุยเพื่อดูว่าระหว่างการทำงานว่าการทำงานมีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และโรงเรียนจะเข้าไปช่วยสนับสนุนทรัพยากรได้อย่างไร การมีกรอบระยะเวลาการติดตามที่ชัดเจนจะช่วยให้โรงเรียนปรับวิธีการทำงานให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้ตลอดเวลา และเป็นการนำกลยุทธลงสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Higgins (1995) ที่ระบุว่า องค์กรที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรมได้สำเร็จ จำเป็นต้องยกระดับเรื่องนวัตกรรมให้เป็นกลยุทธ์หลักขององค์กร โดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดให้เป็นรูปธรรมและวัดผลได้จริง ปัจจัยด้านกลยุทธ์จึงเป็นเหมือนแกนกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงปัจจัยข้ออื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด การที่ผู้วิจัยเลือกนำปัจจัยทั้ง 5 ด้านที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมมาเป็นแกนหลักในการออกแบบ ทำให้เนื้อหาของแนวทางสามารถตอบโจทย์และแก้ปัญหาของโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างชัดเจนและมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือสูงในทางปฏิบัติการ รายละเอียดในแนวทางแต่ละด้านเน้นการนำนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการมาใช้ เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานดั้งเดิมให้มีความทันสมัยและคล่องตัวยิ่งขึ้น เช่น การประยุกต์ใช้แนวคิด Agile ในภาคการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Sutherland (2014) ที่ระบุว่าการทำงานแบบวงรอบสั้นและการประเมินผลที่รวดเร็วช่วยให้องค์กรปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การนำแนวคิดนี้มาปรับใช้เป็น Edu-Scrum จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ มีการสะท้อนผลที่ฉับไว และปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนได้ทันทีตามสถานการณ์จริงในห้องเรียน ในด้านบรรยากาศองค์การ ผู้วิจัยได้นำเสนอการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางจิตวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amy Edmondson (1999) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่อธิบายว่า ความปลดภัยทางจิตวิทยา คือปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้คนในทีมกล้าเสี่ยงและเรียนรู้จากความผิดพลาด การสร้างวัฒนธรรม No-Blame Culture จึงเป็นการปรับเปลี่ยนฐานคติจากการจับผิดมาเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าความล้มเหลวจากการทดลองสิ่งใหม่จะไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน ย่อมช่วยลดความกังวลและกระตุ้นให้ครูกล้าออกจากพื้นที่คุ้นเคยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ นอกจากนี้ การนำระบบ OKRs (Objectives and Key Results) มาใช้เชื่อมโยงเป้าหมายของโรงเรียนลงสู่การปฏิบัติรายบุคคล สอดคล้องกับหลักการบริหารของ John Doerr (2018) ที่เน้นความโปร่งใสและการวัดผลที่ยืดหยุ่น ระบบนี้ช่วยลดความแข็งตัวของระบบประเมินผลแบบเก่า ทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมร่วมกันอย่างชัดเจน การที่แนวทางเหล่านี้ ถูกออกแบบมาโดยผสมผสานทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่เข้ากับบริบทของสถานศึกษาไทยอย่างลงตัว ทำให้เครื่องมือต่าง ๆ มีความชัดเจนนำไปใช้งานจริง ผลการอภิปรายจึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับสูงสุดและพร้อมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการสร้างกลยุทธ์ การนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการทำงาน ลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบราชการ และขับเคลื่อนโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมสถานศึกษาดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งที่โดดเด่นที่สุดคือ ศักยภาพของบุคลากรและการทำงานเป็นทีม ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ในโรงเรียน จุดที่ต้องพัฒนาคือ ปัจจัยด้าน กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม กลับอยู่ในระดับต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแม้ครูผู้ปฏิบัติงานจะมีศักยภาพแต่สถานศึกษายังขาดการถ่ายทอดแผนกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ

2. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยสถานศึกษามีความพร้อมด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม สูงที่สุด ด้านความคล่องตัวตามแนวคิด Agile มีระดับการปฏิบัติจริงต่ำที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบราชการไทยที่เน้นรูปแบบและเอกสาร ทำให้การพลิกแพลงหรือปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาหน้างานอย่างรวดเร็ว ทำได้ยาก

3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่ามี 5 ปัจจัยหลักที่สามารถร่วมกันอธิบายความสำเร็จของการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้สูงถึงร้อยละ 90.50 โดยเรียงลำดับตามน้ำหนักความสำคัญที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง (จากมากไปน้อย) ดังนี้ ความคล่องตัวตามแนวคิด Agile บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การ ระบบการจัดการเทคโนโลยี การสื่อสาร และการประเมินผล ด้านกลยุทธ์ที่สนับสนุนนวัตกรรม

4. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม แนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับ มากที่สุด ในทุกองค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรออกประกาศหรือปรับปรุงระเบียบข้อบังคับส่วนกลางที่ล้าสมัย เพื่อเปิดช่องทางกฎหมายให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการหลักสูตร เวลาเรียน และงบประมาณได้อย่างคล่องตัว โดยไม่ต้องติดขัดกับขั้นตอนของระเบียบราชการแบบดั้งเดิม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการตามแนวคิดแบบอไจล์อย่างแท้จริง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมพื้นที่นวัตกรรม และมีนโยบายสนับสนุนให้โรงเรียนบริหารจัดการงบประมาณและเวลาเรียนแบบยืดหยุ่นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถทดลองรูปแบบการสอนใหม่ๆ และปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความต้องการของผู้เรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องรออนุมัติตามลำดับขั้นราชการที่ซับซ้อน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณที่ให้ภาพรวมของปัจจัย จึงควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือพหุกรณีศึกษา ในโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เพื่อเจาะลึกว่าสถานศึกษาเหล่านั้นมีวิธีบริหารจัดการอย่างไรจึงสามารถลดข้อจำกัดของระบบราชการและสร้างความคล่องตัวให้เกิดขึ้นได้จริง

2.2 การวิจัยและพัฒนาเครื่องมือปฏิบัติการ ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยโดยเฉพาะ แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อวัดผลกระทบที่มีต่อความสุขในการทำงานของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.3 การศึกษาตัวแปรส่งผ่านและปัจจัยแวดล้อมเชิงบริบท ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม เช่น อิทธิพลของความสอดคล้องของนโยบายส่วนกลางและภาระงานภายนอกที่นอกเหนือจากการสอน ว่าส่งผลกระทบต่อองค์การอย่างไร เนื่องจากนโยบายเร่งด่วนที่ควบคุมไม่ได้อาจเป็นปัจจัยหลักที่ลดทอนทรัพยากรด้านเวลาและสมาธิในการพัฒนานวัตกรรมของครู และควรศึกษาบทบาทของการสนับสนุนจากชุมชน ผู้ปกครอง และภาคเอกชนในลักษณะ ระบบนิเวศนวัตกรรม เพื่อดูว่าแรงสนับสนุนหรือแรงเสียดทานจากภายนอกโรงเรียน มีผลต่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการสร้างนวัตกรรมของสถานศึกษาอย่างไรในพื้นที่ที่มีความพร้อมแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

นิรัติศรัย ธรรมศร, สิทธิพร เขาอุ่น, และ สิริมาส หมื่นสาย. (2566). การบริหารจัดการสู่องค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการภาค 18. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6*(3), 1567–1573.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). *การบริหารสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา.* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297–334.

Denning, S. (2018). *The age of agile: How smart companies are transforming the way work gets done*. AMACOM.

Doerr, J. (2018). *Measure What Matters: How Google, Bono, and the Gates Foundation Rock the World with OKRs.* Portfolio.

Edmondson, A. (1999). *Psychological Safety and Learning Behavior in Work Teams.* Administrative Science Quarterly.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis (6th ed.).* Pearson Prentice Hall.

Kenpahoom,S. (2024, August). *Agile management: Mastering change in today's dynamic environment.* Proceedings of the 8th National and International Virtual Conference on Multidisciplinary Research Minia, Egypt: Minia University.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1-55.

OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I): *The state of learning and equity in education*. OECD Publishing.

Quinn, J. B. (1985). Managing innovation: Controlled chaos. *Harvard Business Review, 63*(3), 73–84.

Rigby, D. K., Sutherland, J., & Takeuchi, H. (2016). Embracing agile. *Harvard Business Review, 94*(5), 40–50.

Sutherland, J. (2014). *Scrum: The art of doing twice the work in half the time*. Crown Business.

Tidd, J., & Bessant, J. (2020). *Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change (7th ed.).* Wiley.

Vrakking, W. J. (1990). The innovative organization. *Long Range Planning, 23*(2), 94–102.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 480 - 494 ISSN 2985-2137 (Online)

Blended Learning Management Through Artificial Intelligence-Based Inquiry for Grade 4 Students at Nongbua Wittayayon School

Wannapa Nantasang

Faculty of Education, Pichayabundit College

Corresponding author. E-mail: wannapa145789@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to: 1) develop mathematics and science lesson plans based on blended learning management using artificial intelligence-based inquiry to meet the 80/80 efficiency criterion; 2) compare the students' mathematics and science learning achievements before and after learning through the blended learning management using artificial intelligence-based inquiry; 3) compare the students' mathematics and science post-learning achievements with the 80% criterion; 4) study the correlation between the mathematics and science learning achievements after the intervention; and 5) study the grade 4 students' satisfaction toward the blended learning management using artificial intelligence-based inquiry. The sample, obtained through cluster random sampling, consisted of 43 grade 4/2 students studying in the second semester of the 2025 academic year at Nongbua Wittayayon School, under the Nong Bua Lam Phu Primary Educational Service Area Office 1. The research instruments included: 1) five mathematics lesson plans (10 hours) and five science lesson plans (10 hours); 2) mathematics and science learning achievement tests (30 items per subject) with an Item Objective Congruence (IOC) index ranging from 0.67 to 1.00, discrimination power ranging from 0.45 to 0.64, and a reliability coefficient of 0.95; and 3) a 15-item satisfaction questionnaire utilizing a 5-point rating scale. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, dependent samples t-test, one-sample t-test, and Pearson's correlation coefficient.

The research results revealed that: 1) The efficiency (E1/E2) of the mathematics and science lesson plans based on the blended learning management using artificial intelligence-based inquiry was 80.31/82.82 and 80.38/82.44, respectively, which met the 80/80 required criterion; 2) The students' mathematics and science learning achievements after the intervention were significantly higher than before the intervention at the .01 statistical level; 3) The students' mathematics and science learning achievements after the intervention were significantly higher than the 80% criterion at the .01 statistical level; 4) The correlation between the mathematics and science learning achievements after the intervention showed a high positive relationship at the .01 statistical level; and 5) The overall satisfaction of the grade 4 students toward the blended learning management using artificial intelligence-based inquiry was at a high level.

Keywords: Artificial Intelligence, Blended Learning, Blended Learning Management Using Artificial Intelligence-Based Inquiry.

Received 16 July 2026; Revised 12 August 2026; Accepted 15 August 2026

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน

วรรณภา นันทะแสง
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Corresponding author. E-mail: wannapa145789@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ: 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองวิชา และ 5) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนหนองบัววิทยายน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1จำนวน 43 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ วิชาละ 5 แผน (รวม 20 ชั่วโมง) 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาละ 30 ข้อ (IOC 0.67–1.00, อำนาจจำแนก 0.45–0.64, ความเชื่อมั่น 0.95) และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent Samples t-test, One-Sample t-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น (E1/E2) เท่ากับ 80.31/82.82 และ 80.38/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมระบบการศึกษาทั่วโลก การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงมุ่งสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาซับซ้อน และความร่วมมือ (World Economic Forum, 2020) สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งยังคงต้องการพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) จึงเป็นกระบวนทัศน์ที่เหมาะสมในการผสานจุดแข็งของการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าเข้ากับการเรียนรู้ออนไลน์ (Horn & Staker, 2015; ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561) ควบคู่กับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น (AI-Based Inquiry) ซึ่งช่วยยกระดับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้จากการรับข้อมูลเชิงรับไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านการฝึกตั้งคำถาม (Prompting) และการได้รับผลป้อนกลับทันที ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยคิดที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์เชิงลึกของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Chu et al., 2017; Holmes, Bialik, & Fadel, 2019)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์สำคัญ พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การคิดคำนวณ การให้เหตุผล และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมาย เนื่องจากเนื้อหามีความซับซ้อนและเป็นนามธรรม ประกอบกับการสอนรูปแบบเดิมที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น (ชนาธิป พรกุล, 2557) นอกจากนี้ นักเรียนยังขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มักดึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้โดยขาดการคัดกรองและวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564) ยิ่งไปกว่านั้น แม้จะมีความพยายามนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในการศึกษา แต่ยังขาดแคลนรูปแบบหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและปลอดภัยสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ "ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น" (AI-Based Inquiry) ถือเป็นการยกระดับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) แบบดั้งเดิมให้มีพลวัตและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนยุคใหม่มากยิ่งขึ้น ในอดีตการสืบค้นข้อมูลมักเป็นกระบวนการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) จากหนังสือหรือเครื่องมือค้นหาทั่วไป (Search Engines) แต่การโต้ตอบกับปัญญาประดิษฐ์ผ่านภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) ได้พลิกโฉมบทบาทของผู้เรียนจาก "ผู้รับข้อมูลเชิงรับ" (Passive Learner) ไปสู่ "ผู้สร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงรุก" (Active Learner) อย่างเต็มรูปแบบ (Chu et al., 2017) หัวใจสำคัญของการใช้ AI เป็นฐานสืบค้น คือ การฝึกทักษะการตั้งคำถาม หรือการป้อนคำสั่ง (Prompting) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บังคับให้ผู้เรียนต้องจัดระบบความคิด วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง และสื่อสารออกมาเป็นถ้อยคำที่ชัดเจนและมีตรรกะ การโต้ตอบกับ AI จึงเสมือนการมีเครื่องมือช่วยคิด (Cognitive Partner) ที่คอยให้ผลลัพธ์ย้อนกลับ (Feedback) แบบทันทีทันใด กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว ท้าทายความเชื่อเดิม และนำไปสู่การตั้งคำถามที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019)

สำหรับบริบทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู โดยเฉพาะที่โรงเรียนหนองบัววิทยายน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แม้ผู้เรียนในปัจจุบันจะเติบโตมาในยุคดิจิทัล และมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี แต่ในด้าน "ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ" กลับพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการสืบค้น คัดกรอง และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าหาความรู้ นักเรียนมักดึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ในทันทีโดยขาดกระบวนการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564) ประกอบกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผ่านมา บางส่วนยังคงใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งไม่สามารถดึงดูดความสนใจและไม่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคดิจิทัล ที่ต้องการมีส่วนร่วมและโต้ตอบ ส่งผลให้ความกระตือรือร้นและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (ชนาธิป พรกุล, 2557) สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น แม้จะมีความตระหนักถึงศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการนำมาใช้เพื่อการศึกษา แต่ในระดับประถมศึกษา การบูรณาการ AI เข้าสู่ชั้นเรียนยังถือเป็นเรื่องใหม่ โรงเรียนหนองบัววิทยายนรวมถึงสถานศึกษาอีกหลายแห่ง ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านการขาดแคลนรูปแบบ หรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการนำ AI มาใช้เป็นฐานสืบค้นให้เกิดประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยสูงสุด การให้เด็กวัยประถมศึกษาใช้งาน AI โดยปราศจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่รัดกุม อาจนำไปสู่ความเสี่ยงในการรับข้อมูลที่บิดเบือนหรือใช้งานผิดวัตถุประสงค์ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) จึงเป็นโจทย์เร่งด่วนที่ครูผู้สอนในฐานะผู้วิจัยต้องเร่งพัฒนานวัตกรรมมารองรับและอุดช่องว่างดังกล่าว

จากบริบทความเปลี่ยนแปลงระดับโลก แนวคิดการจัดการเรียนรู้ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่วิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาและพัฒนา "การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน" เพื่อใช้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ยกระดับผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน รวมถึงสร้างกรอบแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นต้นแบบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 75
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนหนองบัววิทยายน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มี 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 230 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนหนองบัววิทยายน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 43 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.1.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 5 แผน (10 ชั่วโมง) และวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 แผน (10 ชั่วโมง) โดยจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดประเด็นท้าทาย ขั้นที่ 2 สืบค้นด้วยปัญญาประดิษฐ์ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ขั้นที่ 4 ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และ ขั้นที่ 5 ประเมินและสะท้อนคิด

2.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประมาณค่า 5 ระดับ ข

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบเวลา กิจกรรม และสื่อ แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงโดยเพิ่มการปฏิบัติจริงและจัดหาสื่อให้หลากหลายยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.2.1 ศึกษาตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ

2.2.2 สร้างแบบทดสอบชนิดปรนัยให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ วิชาละ 50 ข้อ

2.2.3 นำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า วิชาคณิตศาสตร์มีข้อสอบผ่านเกณฑ์ 44 ข้อ และวิชาวิทยาศาสตร์มีข้อสอบผ่านเกณฑ์ 43 ข้อ (ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00)

2.2.4 นำข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์คุณภาพ พบว่า:ค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.32–0.65 (มีความยากเหมาะสม) ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.45–0.64 (อยู่ในระดับยอมรับได้) ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 (มีความเชื่อมั่นสูง)

2.2.5 คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ไว้ใช้จริง เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ และวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถาม

2.3.2 ร่างแบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 15 ข้อ ให้ครอบคลุมการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น

2.3.3 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับทุกข้อ

2.3.4 ปรับปรุงแก้ไขข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.5 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ส่งหนังสือจากวิทยาลัยพิชญบัณฑิต ขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัววิทยายน เพื่อดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลภายในสถานศึกษากับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ชี้แจงข้อมูลสำหรับการเข้าร่วมการวิจัยกับนักเรียนกลุ่มที่ศึกษา และให้นักเรียนลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความเต็มใจ

4.3 แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้

4.4 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มที่ศึกษา โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับก่อนเรียน

4.5 ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง และรายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตรวจสอบการทำกิจกรรมในใบงานของนักเรียน และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง

4.6 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มที่ศึกษา โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับหลังเรียน

4.7 ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้สถิติทดสอบค่า t (Dependent Sample t-test)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยการวิเคราะห์ค่าทีแบบไม่อิสระ One Sample t-test

5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient: r) และแปลความหมายตามเกณฑ์ของกัลยา วานิชย์บัญชา (2555) ดังนี้

0.91 – 1.00 มีความสัมพันธ์กันในระดับ สูงมาก
0.71 – 0.90 มีความสัมพันธ์กันในระดับ สูง
0.51 – 0.70 มีความสัมพันธ์กันในระดับ ปานกลาง
0.31 – 0.50 มีความสัมพันธ์กันในระดับ ต่ำ
0.00 – 0.30 มีความสัมพันธ์กันในระดับ ต่ำมาก / ไม่มีความสัมพันธ์

5.5 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจากบุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

6.1.1 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ใช้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ

6.1.2 ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ใช้ตรวจสอบคุณภาพข้อสอบรายข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.1.3 ค่าความเชื่อมั่น ใช้ตรวจสอบความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์และทดสอบสมมติฐาน

6.2.1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E2) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และร้อยละ

6.2.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

6.2.3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

6.2.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองวิชา โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient: r) และแปลความหมายตามเกณฑ์มาตรฐาน

6.2.5 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียน โดยกาวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดว่า การผสานการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เข้ากับการใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น (AI-Based Inquiry) จะช่วยยกระดับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ของผู้เรียนจากการรับข้อมูลเชิงรับไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก โดยตัวแปรต้น (independent variable) คือ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ AI เป็นฐานสืบค้น ซึ่งเน้นการฝึกทักษะการตั้งคำถามหรือป้อนคำสั่ง (Prompting) ให้ AI ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยคิด (Cognitive Partner) ที่ให้ผลป้อนกลับทันที ส่วนตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ทั้งก่อน-หลังเรียนและเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทั้งสองวิชา และความพึงพอใจของผู้เรียน กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิด Inquiry-Based Learning ดั้งเดิมที่ถูกยกระดับด้วยเทคโนโลยี AI ให้มีพลวัตมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ต่ำและการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน แสดงดังแผนภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์				
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1)	50	40.15	2.11	80.31
ประสิทธิภาพของการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E_2)	30	24.85	1.67	82.82
แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์				
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1)	50	40.19	1.65	80.38
ประสิทธิภาพของการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E_2)	30	24.73	1.64	82.44
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.31/82.82				
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.38/82.44				

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.31 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.82 และแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.38 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.44 ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.31/82.82 และ 80.38/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P- value
วิชาคณิตศาสตร์							
ก่อนเรียน	43	30	15.00	2.14	42	21.900	.000**
หลังเรียน	43	30	24.85	1.67			

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P- value
วิชาวิทยาศาสตร์							
ก่อนเรียน	43	30	15.08	2.15	42	20.960	.000**
หลังเรียน	43	30	24.73	1.64			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นวิชาคณิตศาสตร์ เรียนค่าเฉลี่ย เท่ากับ 15.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.14 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.67 และจากการทดสอบค่าที เท่ากับ 21.900 และวิชาวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนค่าเฉลี่ย เท่ากับ 15.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.15 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.64 และจากการทดสอบค่าที เท่ากับ 20.960 ซึ่งหมายความว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

คะแนน	N	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	t	P- value
วิชาคณิตศาสตร์							
คะแนนตามเกณฑ์	-	22.5	-	75.00	25	7.181	.000**
คะแนนหลังเรียน	43	24.85	1.67	82.82			
วิชาวิทยาศาสตร์							
คะแนนตามเกณฑ์	-	22.5	-	75.00	25	6.942	.000**
คะแนนหลังเรียน	43	24.73	1.63	82.44			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.67 และผลจากการทดสอบได้ค่าทีเท่ากับ 7.181 คะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.82 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.63 และผลจากการทดสอบได้ค่าทีเท่ากับ 6.942 คะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน

ตัวแปรที่ใช้	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ Y_{tot}	แปลผล
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ X_{tot}	.769**	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง (R=.769) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. เนื้อหาที่จัดกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.47	0.67	มาก
2. รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานช่วยให้เข้าถึงบทเรียนได้สะดวกทุกที่ทุกเวลา	4.59	0.76	มากที่สุด
3. การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยให้สืบค้นข้อมูลทฤษฎีได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ	4.63	0.75	มากที่สุด
4. การใช้ AI กระตุ้นให้เกิดกระบวนการตั้งคำถามและคิดวิเคราะห์เชิงลึก	4.56	0.56	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Learning)	4.31	0.74	มาก
6. สื่อการเรียนรู้ออนไลน์มีความน่าสนใจ ทันสมัย และใช้งานง่าย	4.41	0.67	มาก
7. การสืบค้นผ่าน AI ช่วยลดภาระเวลาในการรวบรวมและสรุปประเด็นสำคัญ	4.53	0.62	มากที่สุด
8. ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางดิจิทัลที่จำเป็นต่อรักเรียนในอนาคต	4.34	0.79	มาก
9. สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริง	4.69	0.64	มากที่สุด
10. ภาพรวมของการจัดการเรียนรู้นี้มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.31	0.78	มาก
โดยรวม	4.48	0.70	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 9 สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริง ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ ข้อ 3 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยให้สืบค้นข้อมูลทฤษฎีได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.75) และข้อ 2 รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานช่วยให้เข้าถึงบทเรียนได้สะดวกทุกที่ทุกเวลา ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.76) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 5 บรรยากาศการจัดกิจกรรมสนุกสนาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และข้อ 10 นักเรียนมีความสุขและพึงพอใจต่อภาพรวมของการจัดการเรียนรู้นี้ ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.74 และ $\overline{X}$ = 0.7, S.D.=0.78ตามลำดับ)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (E1/E2) เท่ากับ 80.31/82.82 และ 80.38/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น มีจุดเด่นในการเปิดโอกาสให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน และใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการสืบค้นข้อมูล ซึ่งเอื้อต่อธรรมชาติของเด็กวัยประถมศึกษาที่เรียนรู้ได้ดีผ่านการลงมือปฏิบัติและได้รับผลป้อนกลับทันที ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง ส่งผลให้ประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E1) และหลังเรียน (E2) สูงกว่าเกณฑ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Zawacki-Richter et al. (2022) ที่ระบุว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัจฉริยะในการจัดการเรียนรู้ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์และส่งเสริมประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ผกา สุวรรณโชติ (2565) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ร

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในรายวิชาที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดเชิงตรรกะอย่างคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การอนุญาตให้นักเรียนใช้ AI เป็นเครื่องมือในการสืบเสาะหาความรู้ เปรียบเสมือนการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้สำรวจ ตั้งคำถาม และได้รับสารสนเทศป้อนกลับอย่างทันท่วงที ซึ่งช่วยลดความคับข้องใจเมื่อเผชิญกับเนื้อหาที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Garrison (2011) ได้เสนอทฤษฎี "ชุมชนแห่งการสืบเสาะหาความรู้" ทฤษฎีนี้ระบุว่า การเรียนรู้ที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการระดับสูงในยุคดิจิทัล เกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างสมดุลขององค์ประกอบหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การมีอยู่ทางปัญญา คือกระบวนการที่ผู้เรียนใช้สื่อเทคโนโลยีในการสืบค้น สำรวจ และบูรณาการข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา และ 2) การมีอยู่ของการสอน คือบทบาทของผู้สอนในการออกแบบสภาพแวดล้อมแบบผสมผสานและคอยกระตุ้นเตือน แกร์ริสันเน้นย้ำว่า การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือกระตุ้นการสืบเสาะ ควบคู่ไปกับการจัดพื้นที่ในห้องเรียนให้เกิดการถกเถียงและสรุปมโนทัศน์ร่วมกัน จะช่วยผลักดันให้ผู้เรียนก้าวข้ามขีดจำกัดของการเรียนรู้แบบท่องจำ ไปสู่กระบวนการคิดขั้นสูงและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมาพร ชุมพงศ์ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นฐานการสืบเสาะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐาน

สืบค้น มีกลไกที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องอาศัยความเข้าใจในมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม หากนักเรียนเกิดความไม่เข้าใจในขั้นต้นมักจะนำไปสู่ความท้อแท้ แต่เมื่อมีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นฐานสืบค้น AI ได้ทำหน้าที่เสมือน "ผู้ช่วยสอนส่วนตัว" ที่คอยให้คำอธิบายเพิ่มเติม ยกตัวอย่าง และให้ผลป้อนกลับแบบทันทีทันใด ทำให้นักเรียนสามารถทบทวนและเรียนรู้ซ้ำตามระดับความเข้าใจของตนเองจนกว่าจะเกิดความกระจ่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ Holmes et al. (2019) เรื่องปัญญาประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้แบบรอบรู้ (Mastery Learning) ที่ระบุว่าการบูรณาการ AI ช่วยปรับโครงสร้างการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล ช่วยขยายขอบเขตพัฒนาการเรียนรู้ให้กว้างขึ้น และช่วยประกันคุณภาพทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองจนบรรลุเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการที่กำหนดไว้ได้อย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ผกา สุวรรณโชติ (2565) ที่ศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยกระบวนการสืบเสาะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ธรรมชาติของรายวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์เป็นกลุ่มวิชาที่ตั้งอยู่บนโครงสร้างทางสติปัญญาเดียวกัน นั่นคือ กระบวนการคิดเชิงตรรกะ การแก้ปัญหา และการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบ เมื่อผู้วิจัยนำ "ปัญญาประดิษฐ์" มาเป็นฐานสืบค้น นักเรียนได้ฝึกทักษะการตั้งคำถาม (Prompting) การคิดแยกแยะ และการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งทักษะกระบวนการทางปัญญา เหล่านี้เป็นทักษะที่สามารถถ่ายโยงข้ามศาสตร์ได้ กล่าวคือ ถ้านักเรียนสามารถใช้ AI เพื่อสืบเสาะหาความรู้และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ นักเรียนก็จะสามารถนำกระบวนการคิดที่เป็นลำดับขั้นนั้น ไปประยุกต์ใช้ในการตีความและแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีเช่นเดียวกัน ประกอบกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติในห้องเรียน ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนนำข้อมูลที่สืบค้นมาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านสื่อเทคโนโลยีจึงส่งผลกระทบเชิงบวกแบบก้าวกระโดด ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองรายวิชามีพัฒนาการควบคู่กันไป และมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bybee (2013) ที่ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ไบบีระบุว่า วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ที่แยกขาดจากกัน แต่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสืบเสาะหาความรู้ วิทยาศาสตร์จะทำหน้าที่เป็น "บริบท" ในการตั้งคำถามและการสำรวจปรากฏการณ์ ในขณะที่คณิตศาสตร์จะเป็น "เครื่องมือและภาษา" ในการวิเคราะห์รูปแบบและสรุปผล การส่งเสริมให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีสืบค้นอย่างเป็นระบบภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จะช่วยทลายกำแพงกั้นระหว่างวิชา ทำให้เกิดการถ่ายโยงทักษะการแก้ปัญหาข้ามศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสติปัญญาแบบองค์รวม และทำให้ผลสัมฤทธิ์ของวิชาในกลุ่มตรรกะและเหตุผลมีแนวโน้มเติบโตไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล แสงพรหม (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นฐานในการสืบเสาะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์พัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

5. ความพึงพอใจของนักเรียนความพึงพอใจที่มีต่อการการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนระดับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่นำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เป็นเครื่องมือสืบค้นนั้น เป็นนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อธรรมชาติความสนใจ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กในยุคดิจิทัลอย่างตรงจุด ในวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มต้องการความเป็นอิสระและชอบความท้าทาย การที่พวกเขาสามารถใช้ AI เพื่อค้นหาคำตอบ โต้ตอบ และได้รับสารสนเทศป้อนกลับอย่างรวดเร็วช่วยลดความน่าเบื่อหน่ายจากการเรียนแบบท่องจำ หรือความหงุดหงิดจากการค้นคว้าที่ใช้เวลานาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Keller (2010) ได้เสนอแนวคิดการออกแบบแรงจูงใจในการเรียนรู้ตามแบบจำลอง โดยเฉพาะในมิติ

ของ "ความพึงพอใจ" เคลเลอร์ระบุว่า ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจสูงสุดเมื่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมเชิงรุก และได้รับการตอบสนองหรือผลป้อนกลับเชิงบวกอย่างทันท่วงทีเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ การบูรณาการเครื่องมือเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม จะช่วยดึงดูดความสนใจ สร้างความเชื่อมโยงกับผู้เรียน และเสริมสร้างความมั่นใจในการค้นคว้า ซึ่งกลไกเชิงจิตวิทยาทั้งสามประการนี้จะหลอมรวมกันเป็นฐานรากที่แข็งแกร่ง และผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายคือ ความรู้สึกพึงพอใจ ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ศรีประเสริฐ (2566) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ในระดับมาก ผู้วิจัยได้ให้ข้อสรุปว่า การมอบอิสระให้ผู้เรียนใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสืบค้น ควบคู่ไปกับการได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนปกติ ช่วยตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกกดดัน การเรียนรู้ที่ผสมผสานความทันสมัยเข้ากับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความตื่นตัวทางอารมณ์ ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนการสอนเต็มไปด้วยความสุขและความพึงพอใจอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองบัววิทยายน ปรากฏผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (E1/E2) เท่ากับ 80.31/82.82 และ 80.38/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับสูง หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอและมีความเสถียร รวมทั้งแนะนำวิธีการใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม การฝึกตั้งคำสั่งและการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย และตระหนักถึงข้อจำกัดของข้อมูล

1.2 ด้านบทบาทของครูผู้สอน ควรปรับเปลี่ยนบทบาทของครูในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า จากผู้บรรยายเนื้อหามาเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่ม การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของนักเรียน

1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ควรนำรูปแบบไปใช้ออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กันสูง การเชื่อมโยงเนื้อหาด้วย AI จะช่วยลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ AI เป็นฐานสืบค้น ไปทดลองศึกษาผลกับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือภาษาต่างประเทศ

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานสืบค้น ร่วมกับนวัตกรรมหรือเทคนิคการสอนรูปแบบอื่น เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานหรือการจัดการเรียนรู้แบบ STEM เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ควรขยายผลการศึกษาไปยังตัวแปรตามอื่นๆ ที่เป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ หรือความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *แนวปฏิบัติจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Guideline).* กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). *การออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Design).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุติมาพร ชุมพงศ์. (2564). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นฐานการสืบเสาะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ชนาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล แสงพรหม. (2564). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พิมพ์ผกา สุวรรณโชติ. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

รัตนาภรณ์ บัวแย้ม. (2563). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

วรัญญา ศรีประเสริฐ. (2566). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). *รายงานผลการศึกษาความตระหนักรู้และทักษะด้านดิจิทัลของประชาชนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.

Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: Challenges and opportunities*. Arlington, VA: National Science Teachers Association Press.

Chu, S. K. W., Reynolds, R. B., Tavares, N. J., Notari, M., & Yi, C. W. (2017). *21st century skills development through inquiry-based learning: From theory to practice.* Singapore: Springer.

Garrison, D. R. (2011). *E-learning in the 21st century: A framework for research and practice (2nd ed.).* London: Routledge.

Hwang, G. J., Xie, H., Wah, B. W., & Gašević, D. (2020). Vision, challenges, roles and research issues of Artificial Intelligence in Education. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 1*, 100001.

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning.* Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.

Horn, M. B., & Staker, H. (2015). *Blended: Using disruptive innovation to improve schools.* Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Keller, J. M. (2010). *Motivational design for learning and performance: The ARCS model approach*. New York, NY: Springer.

Tucker, C. R. (2012). *Blended learning in grades 4-12: Leveraging the power of technology to create student-centered classrooms*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

World Economic Forum. (2020). *Schools of the future: Defining new models of education for the fourth industrial revolution*. Geneva: World Economic Forum.

Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education and K-12 classrooms. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 19*(1), 1–27.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 495 - 507 ISSN 2985-2137 (Online)

Development of herbal processing products from citronella on the base local wisdom for the community enterprise of the Lemongrass Spread Group Tha Kub Sub - district Sap Yai District Chaiyaphum Province

Apirak Chansuck [1*] and Rawat Mantra [2]

[1] Chaiyaphum Rajabhat University.

[2] Loei Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: Piya11032515@gmail.com

ABSTRACT

This study employed a mixed-methods research design combining qualitative and quantitative approaches. The objectives were to: 1) examine the problems and obstacles faced by the Citronella Spray Community Enterprise in Tha Kube Sub-district, Sap Yai District, Chaiyaphum Province; 2) develop processed herbal products from citronella based on local wisdom; and 3) promote marketing and distribution channels for the processed citronella products. The research instruments included in-depth interview forms and questionnaires. The key informants and sample group consisted of: 1) 5 local herbal plant farmers; 2) 10 community enterprise members engaged in herbal processing; and 3) 400 community consumers, derived using Taro Yamane's sample size formula and selected through accidental and convenience sampling techniques. Data were analyzed using frequency, percentage, mean ($\overline{X}$ and standard deviation (S.D.).

The results revealed that:

1. The primary problems and obstacles of the community enterprise were a lack of in-depth knowledge regarding new product form development, a lack of diverse distribution channels, and insufficient public relations and marketing visibility.

2. The developed processed citronella products (such as citronella-infused sesame oil and citronella spray) achieved a high level of overall consumer satisfaction ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.61). This reflects strong consumer acceptance in terms of product quality, appearance, packaging, and safety standards, proving suitable for commercial production and market expansion.

3. The promotion of marketing and distribution channels through practical training workshops yielded the highest level of satisfaction among the community enterprise members ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.19$). This indicates that the training effectively enhanced knowledge and skills in both online and offline marketing, enabling the community enterprise to sustainably increase revenue, empower local capacity, and strengthen the grassroots economy.

Keywords: Product development, herbal processing, citronella, local wisdom.

Received 1 August 2026; Revised 15 August 2026; Accepted 17 August 2026

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

อภิรักษ์ ชาญศึก [1*] และ รวัฒน์ มันทรา [2]
[1] มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
[2] มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
* Corresponding author. E-mail: Piya11032515@gmail.com

บทคัดย่อ

การการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ3) ส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม เป็นการวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ผู้ปลูกสมุนไพร ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้ในชุมชน จำนวน 5 คน 2) ผู้แปรรูปสมุนไพรเพื่อจำหน่าย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม จำนวน 10 คน และผู้บริโภคในชุมชน จำนวน 400 คนที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและตามสะดวก (Accidental and Convenience Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ขาดความรู้เชิงลึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย และขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก

2. ผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรตะไคร้หอมที่พัฒนาขึ้น (เช่น น้ำมันงาและสเปรย์ตะไคร้หอม) ได้รับความพึงพอใจจากผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.61) แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ รูปลักษณ์ และบรรจุภัณฑ์ มีมาตรฐานความปลอดภัย เหมาะสมที่จะนำไปผลิตและต่อยอดสู่การจำหน่ายเชิงพาณิชย์จริง

3. การส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.19) ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมอบรมสามารถยกระดับองค์ความรู้และทักษะการทำตลาดทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, การแปรรูปสมุนไพร, ตะไคร้หอม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อาศัยหลักการและแนวคิดที่ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการและการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในระยะต่อไปจึงอยู่ที่การเพิ่มศักยภาพของภาคการผลิต รวมถึงเร่งยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าและบริการหลักของไทยให้สอดคล้องกับความ

ต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่มูลค่าโลกโดยมุ่งเป้าในการเร่งพัฒนาภาคการผลิตและบริการเป้าหมายรายสาขาที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ การยกระดับภาคเกษตรสู่การผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิต ลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตสู่อุตสาหกรรมอาหารมูลค่าสูง รวมถึงแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 กำหนดการยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และสร้างมาตรฐานเพื่อจัดแบ่งประเภทของสินค้าตามคุณภาพ จะช่วยสร้างความแตกต่างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร

จากแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ.2566-2570) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดแต่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยพื้นที่ถือครองทำการเกษตรต่อครัวเรือนมากกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ เหมาะสำหรับปลูกข้าวและพืชไร่มีความเหมาะกับเกษตรแบบประณีตหรือเกษตรอินทรีย์ รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2566-2570) จังหวัดชัยภูมิเมืองเกษตรกรรม ที่มีความสำคัญในแง่การปลูกพืชสมุนไพร เป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพรพันธุ์ดีและพันธุ์พื้นบ้าน เกษตรกรใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา ปลูกพืชสมุนไพรกันมายาวนาน ขณะนี้เมืองชัยภูมิกำลังเดินหน้าขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองแห่งสมุนไพร เพื่อยกระดับพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพ สร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชัยภูมิ เกษตรกรชัยภูมิมีทักษะการปลูกพืชสมุนไพร แต่ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน GAP เป้าหมายของเครือข่ายมุ่งสู่เกษตรอินทรีย์ ปัจจุบันอยู่ระหว่างเปลี่ยนผ่านสู่เกษตรอินทรีย์ ซึ่งการพัฒนาระบบการผลิตภาคการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิต และผู้บริโภค จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นมีความยั่งยืนในภาคเกษตรชัยภูมิ เน้นพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้สามารถผลิตพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพและส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพร นอกจากนี้ มีแผนการส่งเสริมสินค้าแปรรูปที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และผลักดันให้การเดินหน้าสู่เมืองสมุนไพรเป็นนโยบายหลักของจังหวัดชัยภูมิ ส่วนแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์พืชสมุนไพรตั้งเป้าหมายภายในปี

การพัฒนาเมืองสมุนไพรของจังหวัดชัยภูมิมีการส่งเสริมและทำงานในพื้นที่ของเครือข่ายสมุนไพรชัยภูมิเกิดการรวมตัวกันดำเนินงานจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการ และประชาชน เพื่อเตรียมความพร้อมและขยับสู่เมืองสมุนไพรโดยมีแผนที่จะพัฒนาใน 7 อำเภอ เน้นให้เป็นแปลงขยายพันธุ์สมุนไพรและสาธิตการเรียนรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยมีแนวคิดสำคัญ “สมุนไพรพื้นบ้าน อาหารเป็นยา” ผสานกับชุมชนรู้จักสมุนไพรใกล้ตัว เพราะพืชสมุนไพรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของอาหารหลักของชาวอีสาน (ปิติมา ล่ามสมบัติ, 2566)

วิสาหกิจชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมใช้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองระยะยาวได้อย่างมั่นคง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นรูปนิติบุคคล ในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด (กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549) ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยมีภูมิปัญญาขององค์กร ชุมชน หรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย เป็นการยึดโยง ร้อยรักความเป็นครอบครัว และชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน (การต์ธีรา นามวงศ์, 2559)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันการพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการในระดับสูงขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มชาติฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชนรวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

จากการศึกษาของสุมาลิน ขุนทอง และคณะ (2563) พบว่า ปัญหาของกลุ่ม มีดังนี้ พื้นฐานของกลุ่มที่มีอาชีพเหมือนกัน การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กฎ กติกา ทางกลุ่มยังไม่มีการดำเนินการที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน กองทุนทางกลุ่มไม่มีการลงหุ้น กิจกรรม สมาชิกยังขาดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปสมุนไพร วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนา มีดังนี้ ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายเดียวกัน ควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกรรมการด้วยการพัฒนาศักยภาพ กฎ กติกา ควรเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน กองทุนควรมีการลงหุ้น กิจกรรมควรส่งเสริมกิจกรรมหลากหลาย ผลการพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านการบริหารงาน พบว่ากองทุน สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมกว่าร้อยละ 70 ด้านการบริหารคน พบว่ากรรมการได้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก ด้านการบริหารผลประโยชน์ พบว่าเน้นทำกินทำใช้ในครัวเรือน ผลประโยชน์ต่อชุมชน มีการสงเคราะห์ต่อผู้ยากไร้ นอกจากนี้จากผลการศึกษาของสุตาภัทร คงเกิด และคณะ (2563 : 2) พบว่า ทราบถึงสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน รับรู้ความต้องการของผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปโดยการสร้างความแตกต่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ความต้องการของผู้บริโภคได้ และทำการปรับภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากการเปลี่ยนชื่อ แบรนด์ การออกแบบโลโก้ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารทางการตลาดได้ ผลการทดสอบผลิตภัณฑ์โดยการใช้หลักการ 4Ps ผู้บริโภคมีระดับความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนา และปรับภาพลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มียอดขายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมหลังการทำการพัฒนาและปรับภาพลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ได้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกอันเป็นที่มาของความมั่นคงทางสถานะ การเงินของสมาชิก และส่งผลให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ซึ่งจะสามารถพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศได้ภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว จำนวนไม่น้อยเช่นกันโดยในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มฯ ได้มีการนำทุนชุมชนที่มีอยู่มาสร้างเสริมรายได้เพิ่ม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนตามแนวคิดวิสาหกิจชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเบื้องต้นพบว่า มีการรวมกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรประเภทตะไคร้หอมเป็นพืชริมรั้ว นำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตะไคร้หอมอย่างง่าย แต่ทางกลุ่มยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้าที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดปัจจุบัน งานวิจัยนอกจากจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีองค์ความรู้และเป็นที่ยอมรับในทักษะดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันให้กับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะเป็นการสร้างฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ประโยชน์ทางวิชาการ เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากสมุนไพรจากตะไคร้หอม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ของกลุ่ม มีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นของกลุ่ม และประโยชน์เชิงนโยบาย องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ มีแนวทางการพัฒนาภัณฑ์อื่นเพิ่มเติมหรือส่งเสริมสนับสนุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นที่มีความเหมาะสมต่อตลาดต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษาและผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปจากตะไคร้หอม ผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้แข่งขันกับผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในตลาดสินค้าทั่วไปได้ ซึ่งการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปจากตะไคร้หอมในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรตะไคร้หอมน้ำมันงา ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปให้มีความก้าวหน้าของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพอีกทางหนึ่ง และ

เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย ที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพืชสมุนไพรที่ใช้ในธุรกิจชุมชน ทั้งผู้ปลูกสมุนไพร ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ และผู้บริโภค ในเขตจังหวัดชัยภูมิในวิธีการ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ โดยจะเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจ พัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ จำนวน 20 คน ประชากรจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ผู้ปลูกสมุนไพร ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้ในชุมชน จำนวน 5 คน
2) ผู้แปรรูปสมุนไพรเพื่อจำหน่าย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม จำนวน 10 คน
3) ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสมุนไพรเพื่อการจำหน่าย ในเขตพื้นที่วิจัย ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่ จำนวน 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ จำนวน 1 คน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป สมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอม “สมุนไพรตะไคร้หอมน้ำมันงา” ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 60 คน การทดสอบและการยอมรับดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริโภคในชุมชน จำนวน 400 คน โดยให้ผู้บริโภคทดสอบผลิตภัณฑ์แล้วตอบคำถามในแบบสอบถาม เพื่อศึกษาแนวโน้มการตลาด การกำหนดราคา และต้นทุนการผลิต

ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม โดยการจัดอบรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม ทางออฟไลน์และออนไลน์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 60 คน โดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการจัดอบรมแล้วนำมาประเมินผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอมวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดย ผู้วิจัยเริ่มสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ 1)ผู้ปลูกสมุนไพร ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้ในชุมชน จำนวน 5 คน 2)ผู้แปรรูปสมุนไพรเพื่อจำหน่าย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม จำนวน 10 คน 3)ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสมุนไพรเพื่อการจำหน่าย ในเขตพื้นที่วิจัย ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ จำนวน 5 คน และขอให้ประธานกลุ่มแนะนำผู้ให้ข้อมูลรองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็น การแนะนำแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลรอง จนข้อมูลอิ่มตัวจึงหยุดเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น โดยถามในประเด็นต่อไปนี้คือ ชื่อ-สกุล อายุ จบการศึกษาระดับ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มานาน อาชีพหลัก และอาชีพเสริม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยถามในประเด็นต่อไปนี้คือ สถานะสมาชิกกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ลักษณะความโดดเด่นของกลุ่ม กรรมการต่าง ๆ ของกลุ่ม มีความสามารถในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ในฐานะสมาชิกจะพัฒนากลุ่มให้ดียิ่งขึ้นหรือไม่ ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันว่ากลุ่มของท่านประสบผลสำเร็จ แบบอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ มีอะไรบ้าง สภาพปัญหา และอุปสรรค

ระยะที่ 2 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอม “สมุนไพรตะไคร้หอมน้ำมันงา” การทดสอบและการยอมรับดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริโภคในชุมชน โดยให้ผู้บริโภคทดสอบผลิตภัณฑ์ แนวโน้มการตลาด การกำหนดราคา และต้นทุนการผลิต

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ คือ จำนวน 60 คน การทดสอบและการยอมรับดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริโภคในชุมชน จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและตามสะดวก (Accidental / Convenience Sampling) ให้ผู้บริโภคทดสอบผลิตภัณฑ์แล้วตอบคำถามในแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยถามในประเด็นต่อไปนี้คือ เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน/ต่อปี

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอม “สมุนไพรตะไคร้หอมน้ำมันงา” ได้แก่ ด้านรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ ด้านประสิทธิภาพในการการใช้งาน ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์ ด้านกลิ่น และด้านลดต้นทุน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับให้เลือกตอบตามมาตราวัดแบบลิเคร์ท (Likert’s Scale) ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง มีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548 : 77) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 3 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม ทางออฟไลน์และออนไลน์ ประเมินความพึงพอในการจัดอบรม

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 60 คน โดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอในการจัดอบรมแล้วนำมาประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยถามในประเด็นต่อไปนี้คือ เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน/ต่อปี

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอม “สมุนไพรตะไคร้หอมน้ำมันงา” ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย ด้านวิทยากร ด้านกระบวนการ / ขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำความรู้ไปใช้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับให้เลือกตอบตามมาตราวัดแบบลิเคร์ท (Likert’s Scale) ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง มีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548: 77) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้:

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire):พัฒนาขึ้นโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ (IOC =0.80) จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.869

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พร้อมปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามลำดับ:

4.1 ระยะศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key\ Informants$) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย

4.2 ระยะพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปและออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวน 60 คน ร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ คือ น้ำมันนวดตะไคร้หอม จำนวน 400 ขวด เพื่อนำไปทดสอบการใช้งานและประเมินผล

4.3 ระยะส่งเสริมการตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย ส่งเสริมการตลาดระดับชุมชนโดยการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้าชุมชนและของชำร่วยในงานพิธีการ พร้อมทั้งจัดการฝึกอบรมการตลาดดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ให้แก่สมาชิกกลุ่มจำนวน 60 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง การจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็น สังเคราะห์ผล และนำเสนอในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research Methodology) และและเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ได้ทำการสังเคราะห์และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังแผนภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและการบอกต่อประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เกิดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ขาดความมั่นใจในการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กลุ่มแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายความสำเร็จในการสร้างเอกลักษณ์ทางผลิตภัณฑ์ผ่านสเปรย์ไล่ยุงจากตะไคร้หอม ซึ่งสะท้อนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม การมีผู้นำที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ความพร้อมของทรัพยากรในพื้นที่ การปรับตัวและพัฒนานวัตกรรมผ่านการขยายฐานผลิตภัณฑ์ เช่น การพัฒนายานวดน้ำมันตะไคร้หอมผสมน้ำมันงา ซึ่งแสดงถึงการคิดเชิงนวัตกรรมและการใช้องค์ความรู้ท้องถิ่น

2. ผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินกิจกรรมด้วยการจัดฝึกอบ

บรมให้ความรู้พร้อมทั้งทดลองใช้ผลิตภัณฑ์และสำรวจความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและสภาพแวดล้อม กลิ่นหอมของสมุนไพร และพบว่า ช่วยลดต้นทุนให้แก่สถานประกอบการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.61)

3. ผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3) เพื่อส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม พบว่า ดำเนินการประสานงานช่องทางการตลาดในพื้นที่โดยการจัดทำข้อตกลงระหว่างกลุ่มที่มีความเข้มแข็งแล้วช่วยในกรประชาสัมพันธ์สินค้าใหม่ให้เป็นที่รู้จักพร้อมทั้งจัดกิจกรรมฝึกอบรมช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมการส่งเสริมทางการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.19)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้หอมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวิจัยนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กที่เพิ่งก่อตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเข้มแข็งของกลุ่มมิได้เกิดจากทรัพยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาคีเครือข่ายจึงจะสามารถแปลงทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้กลายเป็นขีดความสามารถในการแข่งขันได้จริง กล่าวคือ การที่กลุ่มยังขาดความมั่นใจในการผลิตอย่างต่อเนื่องมิใช่เพียงปัญหาด้านทักษะการผลิต แต่สะท้อนถึงช่วงรอยต่อของการพัฒนาองค์กร (organizational transition) จากกลุ่มอาชีพที่ไม่เป็นทางการไปสู่การเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่มีระบบ ขณะเดียวกัน จุดแข็งด้านผู้นำที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและความพร้อมของทรัพยากรในพื้นที่ก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลุ่มสามารถอาศัยฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐเศรษฐ์ น้ำคำและคณะ (2567) ที่พบว่าความรู้ความเข้าใจของสมาชิกต่อกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่เป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ผลิตภัณฑ์ผ่านมาตรฐานต่าง ๆ ได้ ซึ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มร่วมกันว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องอาศัยพี่เลี้ยงหรือหน่วยงานสนับสนุนในลักษณะโครงสร้างพหุภาคี (multi-stakeholder) มิใช่การพึ่งพาศักยภาพภายในกลุ่มเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับข้อค้นพบของนุชจรี ทียะบุญและคณะ (2564) ที่ชี้ว่าข้อจำกัดด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ทำให้ฐานลูกค้าแคบและเสี่ยงต่อการถูกคู่แข่งแย่งส่วนแบ่งตลาด ข้อค้นพบทั้งสองส่วนนี้จึงตอกย้ำว่าการยกระดับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอมจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน มิใช่มุ่งพัฒนาเฉพาะตัวผลิตภัณฑ์เพียงด้านเดียว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอมและน้ำมันงาซึ่งอยู่ในเกณฑ์มากนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริโภคได้มีการสะท้อนให้เห็นกลไกการสร้างมูลค่าเพิ่ม (value creation) ให้กับวัตถุดิบท้องถิ่นอย่างตะไคร้หอม ผ่านกระบวนการแปรรูปที่อาศัยทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนและองค์ความรู้เชิงเทคนิคในการพัฒนาสูตรผสมน้ำมันงา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจฐานชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งใช้องค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์แปรทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ให้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลิตภัณฑ์มิได้เป็นเพียงสเปรย์ไล่ยุงแบบเดิม แต่ถูกพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงามที่ตอบโจทย์การใช้งานในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทั้งในมิติความปลอดภัยจากวัตถุดิบธรรมชาติ ความรู้สึกผ่อนคลายจากกลิ่นหอมของสมุนไพร และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั่วไปในท้องตลาด ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิชัย วิถาทานัง (2567) ที่พบว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปประเภทน้ำมันนวดสปาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถยกระดับการยอมรับของผู้บริโภคได้ในลักษณะเดียวกัน ข้อค้นพบที่สอดคล้องกันนี้ตอกย้ำข้อสรุปเชิงแนวคิดว่าการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เป็นกลไกหลักที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าทั้งในมิติเศรษฐกิจและมิติอัตลักษณ์ชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมด้านการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายที่อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนให้เห็นว่า การตลาดในบริบทของวิสาหกิจ

ชุมชนมิได้ทำหน้าที่เพียงส่งเสริมการขายในระยะสั้น แต่เป็นกลไกเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นเข้ากับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสร้างองค์ความรู้ ทักษะเชิงปฏิบัติ และความมั่นใจในการปรับตัวให้แก่สมาชิกกลุ่ม กล่าวคือ หากปราศจากศักยภาพด้านการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายที่เหมาะสม มูลค่าเพิ่มที่เกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระยะที่ผ่านมาก็อาจไม่ถูกแปลงเป็นรายได้หรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่มได้จริง การส่งเสริมการตลาดจึงเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างต้นทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ และเป็นเงื่อนไขจำเป็นต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานศึกษาของ ทศพร ธรรมธนวณิช ตระกูล จิตวัฒนา และบุษกร วัฒนบุตร (2567) ที่ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาด 5.0 กับการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย ที่ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจสมุนไพรไทยจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดผ่านกลยุทธ์การตลาด 5.0 ทั้งการออกแบบแคมเปญที่ตอบสนองผู้บริโภค การคาดการณ์แนวโน้มตลาด และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเสริมประสิทธิภาพการตลาด ข้อค้นพบดังกล่าวตอกย้ำว่าความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสเปรย์ตะไคร้หอมมิได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยขีดความสามารถด้านการตลาดที่ปรับตัวได้ทันต่อพลวัตของตลาดควบคู่กันไปด้วย

โดยภาพรวม ผลการวิจัยทั้งสามส่วนสะท้อนความเชื่อมโยงเป็นห่วงโซ่ตั้งแต่การเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ไปจนถึงการส่งเสริมการตลาดเพื่อแปลงมูลค่านั้นให้เป็นรายได้และความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้จึงมีส่วนเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกการยกระดับวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กในบริบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง หากแต่เกิดจากการบูรณาการระหว่างทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วม และระบบการตลาดที่เชื่อมโยงกับพลวัตของผู้บริโภคอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงองค์ความรู้ (Contribution) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรกลุ่มอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

สรุปผลการวิจัย

ในการออกแบบแนวทางสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ต่อไปสรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 60 คน จนได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ คือ น้ำมันนวดตะไคร้หอมผสมน้ำมันงา จำนวน 400 ขวด ซึ่งพัฒนาต่อยอดจากสเปรย์ไล่ยุงตะไคร้หอมเดิมของกลุ่ม แล้วนำไปทดสอบการใช้งานจริงกับผู้บริโภคในชุมชน จำนวน 400 คน ด้านผลลัพธ์ พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.64) รองลงมาคือด้านรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.63) และด้านการลดต้นทุน ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.64) ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในมิติคุณภาพวัตถุดิบ ความปลอดภัย และการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้บริโภค

สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ด้านกระบวนการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยประสานความร่วมมือด้านช่องทางการตลาดในพื้นที่ผ่านข้อตกลงกับกลุ่มเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์สินค้าใหม่ให้เป็นที่รู้จัก ควบคู่กับการจัดฝึกอบรมช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ให้แก่สมาชิกกลุ่ม จำนวน 60 คน ด้านผลลัพธ์ พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.19) โดยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D. = 0.31) รองลงมาคือด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.28) และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.33) ตามลำดับ ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มมีความพร้อมและทัศนคติเชิงบวกต่อการนำองค์ความรู้ด้านการตลาดไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้และขยายช่องทางจัดจำหน่ายของกลุ่มต่อไป

Contribution ของงานวิจัย งานวิจัยนี้มีส่วนสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับกระบวนการยกระดับวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กในสามมิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่วัดผลได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และการส่งเสริมการตลาดเพื่อแปลงมูลค่านั้นให้เป็นรายได้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยจึงเป็นต้นแบบของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นที่มีบริบททรัพยากรและภูมิปัญญาใกล้เคียงกันได้ นอกจากนี้ ยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ระดับวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่น (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ)

1) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) การยกระดับสู่มาตรฐานและการรับรอง: นำสูตรและกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตะไคร้หอมที่ผ่านการทดลองในงานวิจัยไปยื่นขอรับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือการขึ้นทะเบียนจดแจ้งเครื่องสำอาง/วัตถุอันตรายทางสาธารณสุขกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์และฉลาก: พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สามารถป้องกันแสงและความชื้นเพื่อรักษาคุณภาพสารสำคัญในน้ำมันหอมระเหยตะไคร้หอม พร้อมออกแบบฉลากสินค้าที่แสดงข้อมูลส่วนประกอบ วิธีใช้ วันหมดอายุ และเรื่องเล่า (Storytelling) ของอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลท่ากูบ การจัดทำคู่มือมาตรฐานการผลิต (SOP): จัดทำคู่มือขั้นตอนการกลั่นและการแปรรูปตะไคร้หอมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในแต่ละล็อตให้มีความสม่ำเสมอ

2) ด้านการตลาด (Marketing) การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์ (Branding): กำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Positioning) ชูจุดเด่น "ผลิตภัณฑ์สมุนไพรตะไคร้หอมธรรมชาติ ปลอดภัย จากภูมิปัญญาท่ากูบ ชัยภูมิ" เพื่อสร้างการจดจำและสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในท้องตลาด การขยายช่องทางการตลาดแบบผสมผสาน (Omni-channel) ช่องทางออนไลน์: พัฒนาหน้าร้านบน Social Commerce (เช่น Facebook Page, TikTok Shop, Shopee) โดยเน้นการสร้างคอนเทนต์วิดีโอสั้นสาธิตประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ตะไคร้หอมในการใช้ชีวิตประจำวันและการเกษตร ช่องทางออฟไลน์ วางจำหน่าย ณ ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP จังหวัดชัยภูมิ ร้านค้าของฝากประจำแหล่งท่องเที่ยว และโฮมสเตย์/ศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ การจัดชุดสินค้า (Product Bundling): จัดทำชุดสินค้าของขวัญ/ของฝาก (Gift Set สมุนไพร) เพื่อเพิ่มมูลค่าต่อการสั่งซื้อในช่วงเทศกาล

3) ด้านการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน (Capacity Building) การบริหารจัดการต้นทุนและการบัญชี: ปรับใช้ระบบบันทึกบัญชีต้นทุนการผลิตวัตถุดิบและค่าแรงตามแนวทางงานวิจัย เพื่อคำนวณจุดคุ้มทุน (Break-even Point) และกำหนดราคาจำหน่ายได้อย่างแม่นยำ การจัดโครงสร้างและแบ่งบทบาทหน้าที่: บริหารจัดการกลุ่มโดยแบ่งฝ่ายงานตามความเชี่ยวชาญ ได้แก่ ฝ่ายเตรียมวัตถุดิบและควบคุมการกลั่น ฝ่ายตรวจรับประกันคุณภาพ ฝ่ายบัญชี-คลังสินค้า และฝ่ายการตลาดดิจิทัล การบริหารจัดการวัตถุดิบอย่างยั่งยืน: จัดทำแผนการปลูกและเก็บเกี่ยวตะไคร้หอมแบบหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลท่ากูบ เพื่อให้มีวัตถุดิบป้อนเข้าสู่กระบวนการแปรรูปอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

1.2 ระดับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีพัฒนา (เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากูบ, สำนักงานเกษตรอำเภอซับใหญ่, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ)

1) ด้านการส่งเสริมเทคโนโลยีและมาตรฐาน การสนับสนุนเครื่องมือและเทคโนโลยีการผลิต สนับสนุนงบประมาณหรือจัดหาเครื่องกลั่นน้ำมันหอมระเหยระบบไอน้ำที่มีประสิทธิภาพสูงและประหยัดพลังงาน เพื่อช่วยลดต้นทุนเชื้อเพลิงในการกลั่นวัตถุดิบของชุมชน การส่งเสริมการตรวจวิเคราะห์คุณภาพ จัดตั้งระบบภาคีเครือข่ายร่วมกับศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือห้องปฏิบัติการสถาบันการศึกษาในการตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารสำคัญในน้ำมันตะไคร้หอมเป็นประจำ

2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม พัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ ให้เป็น "ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปสมุนไพรบนฐานภูมิปัญญา" บรรจุเข้าในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพของอำเภอซับใหญ่และจังหวัดชัยภูมิ การเปิดโอกาสทางการตลาด: สนับสนุนพื้นที่จำหน่ายสินค้าให้แก่วิสาหกิจชุมชนในงานแสดงสินค้า เทศกาล OTOP และงานประเพณีสำคัญของจังหวัดชัยภูมิ

3) ด้านการพัฒนาทักษะและความเข้มแข็งของชุมชน การจัดอบรมต่อยอดทักษะ (Upskill / Reskill) บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้าน "การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing)" "การถ่ายภาพสินค้าและการเล่าเรื่อง" และ "การบริการลูกค้าและการขนส่ง" ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.3 ระดับสถาบันการศึกษาและนักวิจัย (เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย) การเป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Academic Mentorship) จัดตั้งทีมอาจารย์และนักวิจัยลงพื้นที่ติดตาม ให้คำปรึกษา และประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยทุก 3-6 เดือน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคการผลิตและการตลาด การบูรณาการกับการเรียนการสอนและการบริการวิชาการ นำโจทย์พัฒนาผลิตภัณฑ์ตะไคร้หอมของตำบลท่ากูบ ไปบูรณาการเป็นกรณีศึกษา (Case Study) หรือโครงงานวิจัยของนักศึกษาในสาขาวิชาแพทย์แผนไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหาร การตลาด และการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะครั้งถัดไป

2.1 การวิจัยเชิงลึกด้านฤทธิ์ทางชีวภาพและความคงตัวของผลิตภัณฑ์ ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ ประสิทธิภาพการไล่ยุงและแมลงในสภาวะภาคสนาม (Field Test) รวมถึงการทดสอบอายุการเก็บรักษา (Shelf-life Stability Test) ของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตะไคร้หอมแต่ละสูตรภายใต้สภาวะการเก็บรักษาที่แตกต่างกัน

2.2 การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง (High-Value Innovation) ควรต่อยอดงานวิจัยไปสู่การสกัดสารสำคัญเกรดบริสุทธิ์จากตะไคร้หอม เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในอุตสาหกรรมเวชสำอาง (Cosmeceuticals) ผลิตภัณฑ์สุคนธบำบัด (Aromatherapy Grade) หรือผลิตภัณฑ์ดูแลสัตว์เลี้ยง

2.3 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Impact Assessment) ควรทำการศึกษาติดตามผลกระทบระยะยาว (Longitudinal Study) เกี่ยวกับอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือน การลดการย้ายถิ่นฐานของแรงงานในชุมชนตำบลท่ากูบ และระดับความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนหลังจากได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *คู่มือการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จันทนา กาญจน์กุญชร, และ ณัฏฐา เลาหกุลจิตต์. (2563). การสกัดและคุณสมบัติทางเคมีของน้ำมันหอมระเหยจากตะไคร้หอมเพื่อการประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 51*(2), 112–125.

ณัฐเศรษฐ์ น้ำคำ และคณะ. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโสภี ตำบลหนองนางนวล อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารเทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 7*(1), 13-24.

ทศพร ธรรมธนวณิช, ตระกูล จิตวัฒนากร, และบุษกร วัฒนบุตร. (2567). กลยุทธ์ทางการตลาด 5.0 กับการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 26*(3), 210-221.

นรินทร์ รัตนจันทร์. (2564). การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการการตลาดดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 9*(3), 345–358.

นุชจรี ทียะบุญ และคณะ. (2564). รูปแบบการประกอบการสินค้าแปรรูปเกษตรกลุ่มสมุนไพรด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจยาหม่องสมุนไพรเสลดพังพอน ตำบลยางเนิ้ง ตำบลหนองผึ้ง ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (ธันวาคม 2564)*, 84-97.

พัชรี สุวรรณนที, และ สมชาย ชัยอนันต์. (2566). ส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรของผู้บริโภค. *วารสารบริหารธุรกิจและการจัดการ, 11*(1), 89–102.

วุฒิชัย วิถาทานัง. (2567). การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปประเภทน้ำมันนวดสปา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องหอมเมืองสระแก้วแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 18*(1), 51-63.

ศูนย์สารสนเทศสมุนไพร. (2564). *รายงานสถานการณ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยสู่ตลาดสากล*. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

อภิรักษ์ ชาญสุข, และ รวัตร มนตรี. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารวิจัยและพัฒนา, 17*(2), 45–58.

อภิรักษ์ ชาญสุข, และ ระวัต มั่นตรา. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากตะไคร้หอมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกตะไคร้หอม ตำบลท่ากูบ อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 14*(2), 45–58.

Chansuck, A., & Mantra, R. (2024). Development of herbal processing products from citronella on the base local wisdom for the community enterprise of the Lemongrass Spread Group Tha Kub Sub - district Sap Yai District Chaiyaphum Province. *Journal of Local Development and Herbal Innovation, 7*(1), 15–29.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.).* Pearson Education.

Nakatsu, T., Lupo, A. T., Chinn, J. W., & Kang, R. K. (2000). Biological activity of essential oil components: Citronella oil and its constituents. *Studies in Natural Products Chemistry, 24*, 271–305.

Wijesekera, R. O. B. (2017). The medicinal plant industry and community-based enterprises in developing nations. *Journal of Ethnopharmacology, 205*, 110–120.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 508 - 523 ISSN 2985-2137 (Online)

The Right Not to Be Subject to Automated Decision-Making in the Age of Artificial Intelligence: A Comparative Legal Analysis of Thailand's Personal Data Protection Act and the EU GDPR and AI Act Frameworks

Narongwit Mahasirikul

Faculty of Law, Khon Kaen University.

Corresponding author. E-mail: Narongwit.Mahasirikul@gmail.com

ABSTRACT

Background and Objectives: The rapid development of artificial intelligence (AI) technology has significantly transformed personal data processing, particularly through AI-driven Automated Decision-Making (ADM) in credit assessment, personnel screening, and insurance risk evaluation, while Thailand's Personal Data Protection Act B.E. 2562 (PDPA) still lacks protective provisions equivalent to the European Union framework. This research article aims to 1) analyse the principles and protection mechanisms of the right not to be subject to automated decision-making under GDPR Article 22, EU AI Act Article 86, and CJEU jurisprudence; 2) analyse and classify the legal gaps of the PDPA B.E. 2562 concerning the protection of data subjects from automated decision-making; 3) comparatively analyse the legal mechanisms of both systems using the Functional Equivalence Method; and 4) propose recommendations for improving Thai law to enhance the protection of data subjects in the context of artificial intelligence.

Research Methodology: This study is qualitative research conducted through documentary research, using Doctrinal Legal Research combined with Functional Equivalence comparative analysis following Zweigert and Kötz. The scope of primary sources covers GDPR Articles 4, 13–15, 22 and 35 together with Recitals 71–73; EU AI Act Articles 3, 5, 6, 9, 14, 59 and 86; CJEU case law in SCHUFA Holding (C-634/21) and Dun & Bradstreet Austria (C-203/22); EDPB guidelines (WP251 rev.01 and Opinion 28/2024); and the PDPA B.E. 2562 with its secondary legislation. Data were analysed through three mechanisms: doctrinal analysis, functional equivalence comparative analysis, and gap analysis.

Results: The research found that 1) the EU framework employs a Four-Tiered Protection System: (1) GDPR Article 22 establishing a prohibition with three exceptions and mandatory safeguards, including human intervention, the right to contest, and algorithmic explanation; (2) EU AI Act Articles 14 and 86 requiring Human Oversight-by-Design; (3) CJEU case law establishing the Determining Role Test and the standard of procedures and principles actually applied; and (4) EDPB Soft Law measures; and 2) the PDPA contains five legal gaps, namely the absence of a right to refuse ADM, the lack of profiling oversight, insufficient algorithmic transparency, the absence of DPIA provisions, and weak enforcement mechanisms, resulting in a Multidimensional Structural Divergence between the two legal systems.

Conclusion: The researcher proposes, as the researcher's own recommendation, amending the PDPA by enacting Section 32/1 to recognise the right not to be subject to automated decision-making, imposing

Received 5 August 2026; Revised 10 August 2026; Accepted 17 August 2026

duties of meaningful human intervention, algorithmic transparency, and mandatory DPIA for high-risk ADM, together with urgent interim measures through PDPC guidelines.

Keywords: Automated Decision-Making, Personal Data Protection, GDPR Article 22, EU AI Act, PDPA, Algorithmic Transparency, Comparative Law.

สิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติในยุคปัญญาประดิษฐ์: การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย กับกรอบกฎหมาย GDPR และ AI Act ของสหภาพยุโรป

ณรงค์วิชย์ มหาศิริกุล
คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Corresponding author. E-mail: Narongwit.Mahasirikul@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้ระบบการตัดสินใจอัตโนมัติ (Automated Decision-Making: ADM) ในการพิจารณาสินเชื่อ การคัดกรองบุคลากร และการประเมินความเสี่ยงด้านประกันภัย ขณะที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ยังปราศจากบทบัญญัติคุ้มครองที่เทียบเท่ากรอบกฎหมายของสหภาพยุโรป บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์หลักการและกลไกการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติตามกรอบกฎหมาย GDPR มาตรา 22, EU AI Act มาตรา 86 และบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของ CJEU 2) วิเคราะห์และจำแนกช่องว่างทางกฎหมายของ PDPA พ.ศ. 2562 ในประเด็นการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลจากการตัดสินใจอัตโนมัติ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบกลไกทางกฎหมายของทั้งสองระบบโดยใช้ Functional Equivalence Method และ 4) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายไทยเพื่อยกระดับการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของปัญญาประดิษฐ์

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยกฎหมายเชิงหลักการ (Doctrinal Legal Research) ผสานกับการวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบตามแนวทางความเท่าเทียมทางหน้าที่ (Functional Equivalence) ของ Zweigert และ Kötz ขอบเขตข้อมูลครอบคลุมแหล่งข้อมูลปฐมภูมิของสองระบบกฎหมาย ได้แก่ GDPR มาตรา 4, 13–15, 22 และ 35 พร้อม Recitals 71–73, EU AI Act มาตรา 3, 5, 6, 9, 14, 59 และ 86, บรรทัดฐานคำวินิจฉัยของ CJEU ในคดี SCHUFA Holding (C-634/21) และ Dun & Bradstreet Austria (C-203/22), แนวปฏิบัติของ EDPB และ PDPA พ.ศ. 2562 พร้อมกฎหมายลำดับรอง การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการผ่าน 3 กลไกหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวบทกฎหมาย (Doctrinal Analysis) การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงหน้าที่ (Functional Equivalence Method) และการวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Gap Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปใช้ระบบการคุ้มครอง 4 ชั้น ได้แก่ (1) GDPR มาตรา 22 ที่วางข้อห้ามพร้อมข้อยกเว้น 3 ประการและมาตรการคุ้มครองบังคับ รวมถึงการแทรกแซงโดยมนุษย์ (Human Intervention) สิทธิโต้แย้ง และสิทธิได้รับคำอธิบายอัลกอริทึม (2) EU AI Act มาตรา 14 และ 86 ที่กำหนดการกำกับดูแลโดยมนุษย์ตั้งแต่การออกแบบ (Human Oversight-by-Design) (3) บรรทัดฐานคำวินิจฉัยของ CJEU ที่วางหลัก Determining Role Test และมาตรฐานกระบวนการและหลักการที่นำมาใช้จริง และ (4) มาตรการ Soft Law ของ EDPB และ 2) PDPA มีช่องว่างทางกฎหมาย 5 ประการ ได้แก่ การขาดสิทธิปฏิเสธ ADM การขาดการกำกับดูแลการจัดทำโปรไฟล์ (Profiling) ความโปร่งใสของอัลกอริทึมที่ไม่เพียงพอ การขาดบทบัญญัติเรื่องการประเมินผลกระทบ (DPIA) และกลไกบังคับใช้ที่อ่อนแอ ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างสองระบบกฎหมายมีลักษณะเป็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างในหลายมิติ (Multidimensional Structural Divergence)

โดยสรุป ผู้วิจัยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม PDPA โดยบัญญัติมาตรา 32/1 เพื่อรับรองสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติ กำหนดหน้าที่การแทรกแซงโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย หน้าที่ด้านความโปร่งใสของอัลกอริทึม และการบังคับจัดทำ DPIA สำหรับ ADM ที่มีความเสี่ยงสูง พร้อมมาตรการเร่งด่วนผ่านการออกแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ทั้งนี้ มาตรา 32/1 ดังกล่าวมีสถานะเป็นข้อเสนอของผู้วิจัย มิใช่บทบัญญัติที่มีอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน

คำสำคัญ: การตัดสินใจอัตโนมัติ, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, GDPR มาตรา 22, กฎหมาย AI ของสหภาพยุโรป, PDPA, ความโปร่งใสของอัลกอริทึม, กฎหมายเปรียบเทียบ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ปฏิวัติวิธีการที่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ ระบบการตัดสินใจอัตโนมัติ (Automated Decision-Making: ADM) ที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ได้แทรกซึมเข้าสู่กระบวนการทำงานหลากหลายภาคส่วน ตั้งแต่การจัดอันดับความน่าเชื่อถือทางเครดิต (Credit Scoring) การประเมินคุณสมบัติผู้สมัครงาน (Recruitment Screening) การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านประกันภัย (Insurance Risk Assessment) ไปจนถึงการให้บริการภาครัฐ กระบวนการเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล Pasquale (2015) ได้เสนอแนวคิด “Black Box Society” เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่อัลกอริทึมซึ่งทำหน้าที่กำหนดชะตากรรมของบุคคล ในด้านเครดิต การจ้างงาน และสวัสดิการต่าง ๆ นั้น ดำเนินการภายใต้ม่านความทึบแสง (opacity) จนทำให้ทั้งเจ้าของข้อมูล นักกฎหมาย และภาคประชาสังคมไม่สามารถตรวจสอบ ท้าทาย หรือเรียกร้องความรับผิดชอบจากกระบวนการ ตัดสินใจดังกล่าวได้อย่างแท้จริง

กระบวนการ ADM มีคุณลักษณะเฉพาะ 4 ประการที่ทำให้แตกต่างจากดุลยพินิจของมนุษย์อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ประการแรก ขีดความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณมากด้วยความรวดเร็วสูง ประการที่สอง ลักษณะทึบตันของกลไกภายในโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออาศัยเทคนิคการเรียนรู้เชิงลึก (Machine Learning) ประการที่สาม การปฏิบัติงานโดยอิสระ จากการตรวจทานของมนุษย์ และประการสุดท้าย แนวโน้มในการสร้างผลลัพธ์ที่เลือกปฏิบัติอันสืบเนื่องจากอคติแฝงในชุดข้อ มูลฝึกฝนลักษณะเหล่านี้ก่อให้เกิดความท้าทายทางกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Felzmann et al., 2019; Wachter et al., 2017)

ในระดับภูมิภาค สหภาพยุโรป (EU) ได้วางโครงสร้างทางนิติศาสตร์หลายชั้นเพื่อจัดการกับความเสี่ยงที่ ADM ก่อขึ้นต่อสิทธิเสรีภาพของเจ้าของข้อมูล โดยระเบียบ GDPR อันมีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2018 ได้กำหนดให้มาตรา 22 เป็นหลักนิติธรรมสำคัญที่สถาปนาข้อห้ามต่อการวินิจฉัยที่พึ่งพาการประมวลผลแบบอัตโนมัติเป็นหลัก (Solely Automated Processing) รวมถึงกระบวนการจัดประเภทบุคคล (Profiling) ซึ่งก่อผลทางนิติสัมพันธ์หรือมีผลกระทบอย่างเป็นสาระสำคัญต่อเจ้าของข้อมูล ภายหลัง EU AI Act (Regulation 2024/1689) ที่มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2024 ได้ต่อยอดโครงสร้างเดิมผ่านมาตรา 14 ซึ่งกำหนดพันธกรณีในการออกแบบระบบ AI ความเสี่ยงสูงให้มีกลไกติดตามกำกับโดยบุคคล (Human Oversight) ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ ประกอบกับมาตรา 86 ที่เปิดช่องทางให้บุคคลร้องขอคำชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทของระบบ AI ในการวินิจฉัยที่ส่งผลกระทบต่อตน (European Union, 2016, 2024)

ในทางบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาล ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union: CJEU) ได้มีคำพิพากษาอันเป็นบรรทัดฐานในสองคดีสำคัญ ได้แก่ คดี SCHUFA Holding (C-634/21) เมื่อปี ค.ศ. 2023 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าการคำนวณคะแนนความ น่าเชื่อถือทางการเงินโดยอัตโนมัตินั้นเข้าข่ายเป็น "การตัดสินใจ" ภายใต้ความหมายของมาตรา 22(1) แม้หน่วยงานที่จัดทำคะแนนจะมิใช่ผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ตาม และคดี Dun & Bradstreet Austria (C-203/22) เมื่อปี ค.ศ. 2025 ซึ่งศาลกำหนดมาตรฐานว่าข้อมูลเชิงตรรกะเกี่ยวกับ กระบวนการประมวลผลที่ต้องเปิดเผยนั้นจะต้องครอบคลุมถึงขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ถูกนำไปปฏิบัติใช้อย่างแท้จริง (Procedures and Principles Actually Applied) (Court of Justice of the European Union, 2023, 2025)

ขณะที่ฝั่งประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากหลักการของ GDPR เป็นสำคัญ กลับขาดบทบัญญัติที่มีเนื้อหาเทียบเคียงได้กับมาตรา 22 ของ GDPR ช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าวมีนัยสำคัญอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่าประเทศไทยกำลังเร่งพัฒนาระบบนิเวศ AI ตามยุทธศาสตร์ชาติด้าน AI พ.ศ. 2565-2570 และสถาบันการเงินไทยใช้ระบบ Credit Scoring อย่างแพร่หลาย (van Kolfschooten, 2024; พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562; ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

เมื่อพิจารณาสถานะองค์ความรู้ที่มีอยู่ พบว่างานวิชาการต่างประเทศได้ศึกษาสิทธิตาม GDPR มาตรา 22 ไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งข้อถกเถียงว่าด้วยสิทธิได้รับคำอธิบาย (Right to Explanation) (Wachter et al., 2017; Malgieri & Comandé, 2017; Selbst & Powles, 2017) และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของมาตรา 22 ในบริบทการจัดทำโปรไฟล์หลายขั้นตอน (Veale & Zuiderveen Borgesius, 2021) ขณะที่องค์ความรู้ภายในประเทศไทยยังจำกัดอยู่ในระดับเอกสารเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติ โดยสมัครใจเป็นสำคัญ อาทิ แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2565–2570) (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2565) แนวปฏิบัติจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และแนวทางธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้บริหารองค์กร (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) ซึ่งเอกสารเหล่านี้ปราศจากสภาพบังคับทางกฎหมายและมิได้วิเคราะห์ช่องว่างของ PDPA ในเชิงบทบัญญัติ งานวิจัยเดิมจึงยังขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงหน้าที่ระหว่าง PDPA กับกรอบ GDPR และ EU AI Act ที่เชื่อมโยงบรรทัดฐานคำวินิจฉัยล่าสุดของ CJEU ในคดี SCHUFA Holding และ Dun & Bradstreet Austria อย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ดังกล่าว ด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงหน้าที่และการทดสอบประสิทธิภาพของกรอบกฎหมายไทยผ่านกรณีสมมุติในบริบทของสถาบันการเงินไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์หลักการและกลไกการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติ ตามกรอบกฎหมาย GDPR มาตรา 22, EU AI Act มาตรา 86 และบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union: CJEU)
2. เพื่อวิเคราะห์และจำแนกช่องว่างทางกฎหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act: PDPA) ในประเด็นการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลจากการตัดสินใจอัตโนมัติ
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกลไกทางกฎหมายของทั้งสองระบบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยกฎหมายเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ (Functional Equivalence Method) ตามแนวทางของ Zweigert และ Kötz (1998)
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายไทยเพื่อยกระดับการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในบริบท ของปัญญาประดิษฐ์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลทางกฎหมายสองระดับ ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิประกอบด้วย ตัวบทกฎหมาย กฎระเบียบ และคำวินิจฉัยของศาลที่มีสภาพบังคับโดยตรง ส่วนแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ บทความวิชาการ งานวิจัย และตำราทางกฎหมายที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์และตีความ เนื่องจากการวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้ ระเบียบวิธีวิจัยกฎหมายเชิงหลักการ (Doctrinal Legal Research) ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงมิใช่บุคคล หากแต่เป็นแหล่งข้อมูลทางกฎหมายที่ผ่านการรับรองและมีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกรอบระเบียบวิธีวิจัยสองชุดหลัก กรอบแรกคือระเบียบวิธีวิจัยกฎหมายเชิงหลักการ (Doctrinal Legal Research) ตามแนวคิดของ van Kolfschooten (2024) ซึ่งอธิบายว่าระเบียบวิธีวิจัยประเภทนี้ให้ความสำคัญกับการพินิจตัวบทกฎหมาย การวิเคราะห์หลักนิติธรรม การสังเคราะห์แนวบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาล ตลอดจนเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวเนื่อง อันนำไปสู่การจำแนกประเภท การให้ความหมาย และการจัดระเบียบหลักกฎหมายให้มีความกระจ่างชัดยิ่งขึ้น กรอบที่สองคือวิธีการเปรียบเทียบ กฎหมายตามหลักความเท่าเทียมทางหน้าที่ (Functional Equivalence Method) ตามแนวทางของ Zweigert และ Kötz (1998) ที่ใช้ในการเปรียบเทียบกลไกการแก้ปัญหาเชิงหน้าที่ระหว่างระบบกฎหมายสหภาพยุโรปและกฎหมายไทย รวมทั้งการตีความกฎหมายสามรูปแบบ ได้แก่ การตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) การตีความตามเจตนารมณ์ (Purposive Interpretation) และการตีความอย่างเป็นระบบ (Systematic Interpretation)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านวิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยครอบคลุมแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากสองระบบกฎหมายหลัก ในส่วนของสหภาพยุโรปได้รวบรวมเนื้อหาจาก GDPR มาตรา 4, 13–15, 22 และ 35 พร้อมด้วย Recitals 71–73 รวมถึง EU AI Act มาตรา 3, 5, 6, 9, 14, 59 และ 86 ผสานกับการรวบรวมบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union: CJEU) ในคดี SCHUFA Holding (C-634/21) และ Dun & Bradstreet Austria (C-203/22) ตลอดจนแนวปฏิบัติ ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลแห่งยุโรป (European Data Protection Board: EDPB) ได้แก่ WP251 rev.01 (European Data Protection Board, 2018) และ Opinion 28/2024 (European Data Protection Board, 2024) สำหรับแหล่งข้อมูลปฐมภูมิของประเทศไทยประกอบด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) และแผนแม่บทการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2567–2570

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลึกผ่าน 3 กลไกหลัก คือ ประการแรก การวิเคราะห์ตัวบทกฎหมาย (Doctrinal Analysis) โดยอาศัยหลักการตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) ตามเจตนารมณ์ (Purposive Interpretation) และการตีความอย่างเป็นระบบ (Systematic Interpretation) ประการที่สอง การวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis) ตามแนวทางความเท่าเทียมทางหน้าที่ (Functional Equivalence Method) ตามแนวทางของ Zweigert และ Kötz (1998) เพื่อเปรียบเทียบกลไกการแก้ไขปัญหาในเชิงหน้าที่ของทั้งสองระบบกฎหมาย และประการสุดท้าย การวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Gap Analysis) เพื่อระบุประเด็นและข้อบกพร่องที่พระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของไทยยังขาดบทบัญญัติที่เทียบเท่ากับกรอบกฎหมาย GDPR และ EU AI Act เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายที่มีความเหมาะสมต่อไป

5. เกณฑ์การคัดเลือกกฎหมายและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยคัดเลือกกรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปเป็นคู่เปรียบเทียบด้วยเกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ (1) PDPA ได้รับแรงบันดาลใจเชิงโครงสร้างจาก GDPR จึงมีฐานหลักการร่วมกันเพียงพอที่จะเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ได้ (2) สหภาพยุโรปเป็นระบบกฎหมายเดียวที่มีทั้งบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วย ADM บรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาล และกฎหมายกำกับดูแล AI ที่มีผลบังคับใช้แล้ว และ (3) มาตรฐานของสหภาพยุโรปมีอิทธิพลเชิงบรรทัดฐานต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั่วโลก สำหรับหลักที่ใช้เปรียบเทียบ ผู้วิจัยกำหนดจุดร่วมของการเปรียบเทียบ (Tertium Comparationis) ไว้ที่หน้าที่ของกฎหมายในการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลจากการตัดสินใจอัตโนมัติ มิใช่ถ้อยคำของตัวบทกฎหมาย ส่วนการวิเคราะห์คำพิพากษาใช้วิธีจำแนกองค์ประกอบของคดี ได้แก่ ข้อเท็จจริง ประเด็นแห่งคดี หลักกฎหมายที่ศาลวาง และเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย (Ratio Decidendi) ก่อนสังเคราะห์เป็นบรรทัดฐานเชิงหลักการ และเพื่อความน่าเชื่อถือของการตีความกฎหมาย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยเทียบเคียงผลการตีความจากแหล่งข้อมูลสามประเภท คือ ตัวบทกฎหมาย บรรทัดฐานคำวินิจฉัยของ CJEU และแนวปฏิบัติของ EDPB พร้อมทวนสอบกับวรรณกรรมวิชาการที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดสามระดับที่ต่อเนื่องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ระดับแรกเป็นแนวคิดเชิงสิทธิมนุษยชน (Rights-based Approach) ที่มองว่าสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติเป็นส่วนหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิในความเป็นส่วนตัว การที่ระบบปัญญาประดิษฐ์มีอำนาจกำหนดชะตากรรมของบุคคลในมิติสำคัญ เช่น การเข้าถึงสินเชื่อ การจ้างงาน และการประกันภัย โดยปราศจากกลไกตรวจสอบที่มีความหมาย ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งระบบกฎหมายมีหน้าที่ต้องสร้างกลไกป้องกันและเยียวยาที่เพียงพอ บุคคลมิได้เป็นเพียงวัตถุแห่งการประมวลผลข้อมูล แต่เป็นเจ้าของสิทธิที่มีศักดิ์ศรีและพึงได้รับการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลและโปร่งใส รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 และมาตรา 32 รองรับหลักการดังกล่าวในระดับรากฐานของระบบกฎหมายไทย

ระดับที่สองเป็นกรอบการวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบตามแนวทางความเท่าเทียมทางหน้าที่ (Functional Equivalence) ของ Zweigert และ Kötz (1998) ซึ่งมุ่งพิจารณาว่าระบบกฎหมายต่าง ๆ ตอบสนองต่อปัญหาทางสังคม

เดียวกันด้วยกลไกใด มากกว่าการเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายโดยตรง วิธีการนี้เหมาะสมสำหรับการเปรียบเทียบกรอบกฎหมายสหภาพยุโรปกับ PDPA ของไทย เนื่องจากทั้งสองระบบมีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คล้ายคลึงกัน แต่มีระดับความพัฒนาและรายละเอียดของกลไกที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กรอบดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยระบุได้ว่า PDPA มีกลไกที่ทำหน้าที่เทียบเท่ากับ GDPR มาตรา 22 หรือไม่ และหากไม่มี ช่องว่างดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลในทางปฏิบัติอย่างไร

ระดับที่สามเป็นกรอบการวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Gap Analysis) ซึ่งผู้วิจัยใช้เพื่อจำแนกประเภทของช่องว่างระหว่างกรอบกฎหมายทั้งสองระบบออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติเชิงระบบ (Systemic Gap) มิติเชิงกระบวนการ (Procedural Gap) มิติเชิงสถาปัตยกรรม (Architectural Gap) มิติเชิงเนื้อหา (Substantive Gap) และมิติเชิงคำนิยาม (Definitional Gap) การจำแนกในลักษณะนี้ทำให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายมีความแม่นยำและตรงเป้าหมาย มากกว่าการเสนอแก้ไขในลักษณะกว้างโดยไม่ระบุมิติของปัญหาให้ชัดเจน

ในเชิงประยุกต์ กรอบแนวคิดข้างต้นนำไปสู่ตรรกะการวิจัยสามขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ขั้นแรกวิเคราะห์ว่ากรอบกฎหมายสหภาพยุโรปแก้ปัญหาการตัดสินใจอัตโนมัติอย่างไร ผ่านการศึกษา GDPR มาตรา 22 EU AI Act มาตรา 14 และ 86 บรรทัดฐาน CJEU และแนวปฏิบัติของ EDPB ขั้นที่สองนำเกณฑ์ที่ได้มาเปรียบเทียบกับ PDPA เพื่อระบุว่า PDPA มีกลไกที่ทำหน้าที่เทียบเท่าหรือไม่ และขั้นสุดท้ายสังเคราะห์ช่องว่างที่พบเพื่อกำหนดข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ทั้งในระยะเร่งด่วนผ่านการออกแนวปฏิบัติของ PDPC และระยะยาวผ่านการแก้ไขบทบัญญัติของ PDPA

ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบแนวคิดทั้งสามระดับสรุปได้ว่า แนวคิดเชิงสิทธิมนุษยชนทำหน้าที่เป็นจุดอ้างอิงเชิงบรรทัดฐาน (Normative Anchor) กำหนดเป้าหมายของการวิจัยว่ากฎหมายควรคุ้มครองสิทธิใด วิธีการความเท่าเทียมทางหน้าที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เชิงวิธีวิทยา (Methodological Tool) สำหรับการเปรียบเทียบกลไกกฎหมายระหว่างสองระบบ และการวิเคราะห์ช่องว่างทำหน้าที่เชื่อมโยงการวิจัยเชิงพรรณนากับการวิจัยเชิงบรรทัดฐาน (Prescriptive Research) นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่มีรากฐานจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. กรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติ จากการวิเคราะห์หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายของสหภาพยุโรป พบว่า โครงสร้างการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จากการตัดสินใจอัตโนมัติ (Automated Decision-Making: ADM) มีลักษณะเป็นระบบการคุ้มครอง 4 ชั้น (Four-Tiered Protection Framework) ที่มีความสอดประสานและเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยเริ่มตั้งแต่บทบัญญัติพื้นฐานในระดับกฎหมายทั่วไป ไปจนถึงการกำกับดูแลเฉพาะทางสำหรับปัญญาประดิษฐ์ และบรรทัดฐานที่วางโดยฝ่ายตุลาการ ซึ่งรายละเอียดของกลไกการคุ้มครองในแต่ละชั้น และขอบเขตสิทธิที่ เกี่ยวข้องได้ถูกจำแนกและวิเคราะห์เปรียบเทียบไว้ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระบบการคุ้มครองหลายชั้น (Multi-Layered Protection) ของกรอบกฎหมายสหภาพยุโรปว่าด้วยการตัดสินใจอัตโนมัติ

ชั้นที่	กลไก	เนื้อหาหลัก	บทบาท
1	การคุ้มครองพื้นฐาน (Core Protection) GDPR มาตรา 22	การห้าม ADM + ข้อยกเว้น 3 ประการ + มาตรการคุ้มครองบังคับ (มาตรา 22(3))	ฐานคุ้มครองสิทธิเจ้าของข้อมูล
2	การกำกับดูแลเชิงโครงสร้าง (Structural Oversight) EU AI Act	มาตรา 14 (human oversight by design), มาตรา 86 (สิทธิรับคำอธิบาย)	Product safety + design-based obligation
3	บรรทัดฐานทางตุลาการ (Judicial Interpretation)	SCHUFA Holding (determining role test), Dun & Bradstreet Austria	พัฒนาการตีความให้ทันสมัย

ชั้นที่	กลไก	เนื้อหาหลัก	บทบาท
		(procedure and principles actually applied)	
4	แนวปฏิบัติและ Soft Law ของ EDPB	WP251 rev.01, Opinion 28/2024	แนวปฏิบัติรายละเอียดในทางปฏิบัติ

ในชั้นแรกของการคุ้มครองภายใต้ GDPR มาตรา 22 บทบัญญัติดังกล่าววางหลักกฎหมายสำคัญที่ต้องพิจารณา เป็นลำดับ กล่าวคือ มาตรา 22(1) บัญญัติว่า “เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจซึ่งอาศัยการประมวลผลโดยอัตโนมัติแต่เพียงอย่างเดียว รวมถึงการจัดทำโปรไฟล์ (Profiling) ซึ่งก่อให้เกิดผลทางนิติสัมพันธ์ต่อเจ้าของข้อมูล หรือส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลในทำนองเดียวกันอย่างมีสาระสำคัญ” การคุ้มครองตามมาตรานี้จึงต้องปรากฏเงื่อนไขที่สำคัญสองประการร่วมกัน ได้แก่ ประการแรก การตัดสินใจต้องอาศัย “การประมวลผลโดยอัตโนมัติแต่เพียงอย่างเดียว” (Solely Automated Processing) โดยปราศจากการแทรกแซงที่มีสาระสำคัญโดยมนุษย์ ประการที่สอง การตัดสินใจต้องก่อให้เกิด “ผลทางนิติสัมพันธ์” (Legal Effects) หรือ “ผลกระทบที่มีสาระสำคัญในทำนองเดียวกัน” (Similarly Significantly Affects) ต่อเจ้าของข้อมูล ซึ่งครอบคลุมถึงการปฏิเสธสินเชื่อ การตัดสิทธิสวัสดิการ การปฏิเสธการจ้างงาน และการเพิ่มค่าเบี้ยประกัน เป็นต้น ลักษณะพิเศษของบทบัญญัตินี้ปรากฏในรูปแบบ “ทวิลักษณ์” คือเป็นทั้งข้อห้าม (Prohibition) และสิทธิ (Right) ในคราวเดียวกัน โดยก่อให้เกิดข้อห้ามที่มีผลโดยอัตโนมัติซึ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามโดยไม่ต้องรอการร้องขอจากเจ้าของข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแห่งยุโรป (European Data Protection Board: EDPB) ในแนวปฏิบัติฉบับ WP251 rev.01 (European Data Protection Board, 2018) ที่ยืนยันว่ามาตรา 22(1) มีสถานะเป็นข้อห้ามการประมวลผลเป็นหลัก มิใช่เพียงสิทธิที่ขึ้นอยู่กับการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียว (Malgieri & Comandé, 2017)

GDPR มาตรา 22(2) บัญญัติข้อยกเว้นสามประการที่อนุญาตให้ดำเนินการตัดสินใจอัตโนมัติได้ กล่าวคือ (ก) เมื่อการตัดสินใจมีความจำเป็นสำหรับการเข้าทำหรือการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างเจ้าของข้อมูลกับผู้ควบคุมข้อมูล (ข) เมื่อการตัดสินใจได้รับอนุญาตตามกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือรัฐสมาชิก ซึ่งต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของเจ้าของข้อมูลที่เหมาะสมด้วย และ (ค) เมื่อเจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมอย่างชัดแจ้ง (Explicit Consent) ทั้งนี้ ในกรณีที่อ้างข้อยกเว้นตาม (ก) หรือ (ค) มาตรา 22(3) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องดำเนินมาตรการคุ้มครองบังคับ (Mandatory Safeguards) 3 ประการ ได้แก่ (1) สิทธิที่จะได้รับการแทรกแซงโดยมนุษย์จากผู้ควบคุมข้อมูล (Right to Obtain Human Intervention) (2) สิทธิในการแสดงจุดยืนของตนเอง (Right to Express One’s Point of View) และ (3) สิทธิในการคัดค้านการตัดสินใจ (Right to Contest the Decision) ยิ่งไปกว่านั้น มาตรา 22(4) ยังห้ามมิให้การตัดสินใจอัตโนมัติที่อ้างข้อยกเว้นดังกล่าวอาศัยข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (Special Categories of Personal Data) ตามมาตรา 9(1) เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขข้อยกเว้นตามมาตรา 9(2)(ก) หรือ (ช) พร้อมมาตรการคุ้มครองที่เหมาะสม โครงสร้างหลายชั้นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ร่างกฎหมายในการสร้างดุลยภาพระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมและการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของเจ้าของข้อมูล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ระบบกฎหมายไทยยังขาดความสอดคล้อง อยู่ในขณะนี้ (Kaminski & Malgieri, 2020; Selbst & Powles, 2017)

พัฒนาการทางนิติศาสตร์ในเรื่องนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นผ่านบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (CJEU) โดยในคดี SCHUFA Holding (C-634/21, 7 ธันวาคม พ.ศ. 2566) ศาลได้วางหลักการทดสอบบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ (Determining Role Test) ซึ่งกำหนดว่าการจัดทำคะแนนเครดิต (Credit Scoring) โดยระบบอัตโนมัติถือเป็น "การตัดสินใจ" ตามความหมายของมาตรา 22(1) หากคะแนนดังกล่าวนั้นมีบทบาทสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างเด็ดขาดต่อการพิจารณาของธนาคาร แม้ว่าบริษัทผู้จัดทำคะแนนจะมิได้เป็นผู้พิจารณาปฏิเสธสินเชื่อโดยตรงก็ตาม (Court of Justice of the European Union, 2023)

นอกจากนี้ ในคดี Dun & Bradstreet Austria (C-203/22, 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568) ศาลได้ขยายขอบเขต ความคุ้มครองโดยการวางมาตรฐานว่า "ข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับตรรกะที่ใช้ในการประมวลผล" (Meaningful information

about the logic involved) นั้น มิได้จำกัดเพียงการแจ้งผลลัพธ์ในรูปแบบคะแนนตัวเลขเท่านั้น แต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ต้องอธิบายถึง "กระบวนการและหลักการที่นำมาใช้จริง" (Procedures and principles actually applied) ในการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลสามารถตรวจสอบ และโต้แย้งกระบวนการตัดสินใจ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Court of Justice of the European Union, 2025)

2. ช่องว่างทางกฎหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) จากการวิเคราะห์เนื้อหาของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เปรียบเทียบกับกรอบกฎหมายของสหภาพยุโรป พบว่ากฎหมายของประเทศไทยยังมีช่องว่างทางกฎหมาย ที่สำคัญในมิติของการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลจากการตัดสินใจอัตโนมัติ (ADM) จำนวน 5 ประการ ดังนี้ ทั้งนี้ การจำแนกช่องว่างทั้ง 5 ประการดังกล่าวมิได้เป็นการแจกแจงโดยอิสระ หากแต่อาศัยกรอบการวิเคราะห์ช่องว่าง 5 มิติที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ มิติเชิงระบบ เชิงคำนิยาม เชิงเนื้อหา เชิงกระบวนการ และเชิงกลไกบังคับใช้ โดยเรียงลำดับตามวงจรของการตัดสินใจอัตโนมัติ ตั้งแต่ต้นทางคือการจัดทำโปรไฟล์ กระบวนการคือความโปร่งใสและการแทรกแซงโดยมนุษย์ ไปจนถึงปลายทางคือการประเมินความเสี่ยงเชิงป้องกันและการบังคับใช้กฎหมาย การจำแนกในลักษณะนี้ทำให้ข้อเสนอแก้ไขกฎหมายสามารถระบุตำแหน่งของปัญหาได้อย่างแม่นยำ

2.1 การขาดสิทธิปฏิเสธการตัดสินใจอัตโนมัติอย่างเฉพาะเจาะจง เนื่องจาก PDPA ไม่มีบทบัญญัติที่เทียบเท่ากับ GDPR มาตรา 22(1) ที่วางหลักข้อห้ามการตัดสินใจอัตโนมัติไว้เป็นการทั่วไป แม้เจ้าของข้อมูลจะมีสิทธิคัดค้านการประมวลผลตามมาตรา 32 แต่ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ขอบเขตสิทธิครอบคลุมเฉพาะกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลอ้างฐานประโยชน์อันชอบธรรม (Legitimate Interest) เท่านั้น (2) กฎหมายมิได้กำหนดหน้าที่ในการจัดให้มีการแทรกแซงโดยมนุษย์ (Human Intervention) หรือหน้าที่ด้านความโปร่งใส ของอัลกอริทึม (Algorithmic Transparency) ไว้อย่างชัดเจน และ (3) ขาดบทบัญญัติที่ห้ามการตัดสินใจอัตโนมัติโดยตรง ในลักษณะที่เป็นข้อห้ามก่อนการใช้สิทธิ (Prohibition)

2.2 การขาดนิยามและการกำกับดูแลการจัดทำโปรไฟล์ (Profiling) โดย PDPA มิได้มีการกำหนดนิยามหรือวางหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการจัดทำโปรไฟล์ไว้อย่างเป็นระบบ แตกต่างจาก GDPR มาตรา 4(4) ที่ให้นิยามไว้อย่างชัดเจนว่าหมายถึงรูปแบบการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติเพื่อประเมินลักษณะบางประการเกี่ยวกับบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นกลไกต้นทางที่สำคัญของระบบ ADM

2.3 ความไม่เพียงพอของหลักความโปร่งใสของอัลกอริทึม (Algorithmic Transparency) แม้มาตรา 30 แห่ง PDPA จะรับรองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและการขอสำเนา แต่กลับมิได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้ควบคุมข้อมูล ต้องเปิดเผย "ข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับตรรกะที่ใช้ในการประมวลผล" (Meaningful information about the logic involved) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้รับรองไว้ในคดี Dun & Bradstreet Austria (Court of Justice of the European Union, 2025) ที่กำหนดให้ต้องอธิบายถึง "กระบวนการและหลักการที่นำมาใช้จริง" ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลในประเทศไทย เข้าไม่ถึงข้อมูลเชิงลึกที่จะนำไปสู่การตรวจสอบหรือโต้แย้งคำตัดสินได้

2.4 การขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA) ที่ชัดเจน เนื่องจาก PDPA ไม่มีบทบัญญัติบังคับเรื่องการจัดทำ DPIA เช่นเดียวกับ GDPR มาตรา 35 ที่กำหนดให้ต้องจัดทำสำหรับการประมวลผลที่มีความเสี่ยงสูง ทำให้กฎหมายไทยขาดกลไกการประเมินความเสี่ยงเชิงป้องกัน (Ex Ante Risk Assessment) ก่อนที่จะมีการนำระบบ ADM มาใช้งานจริงในวงกว้าง

2.5 ข้อจำกัดของกลไกการบังคับใช้กฎหมาย โดยปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) มีเพียงการออกแนวปฏิบัติเบื้องต้น (Soft Guidance) ในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งยังขาดสภาพบังคับทางกฎหมายที่เข้มงวด นอกจากนี้ PDPC ยังเผชิญกับความท้าทายด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และข้อจำกัดด้านอำนาจในการออกแนวปฏิบัติที่มีผลผูกพัน (Binding Guidelines) ในระดับที่เทียบเท่ากับ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลแห่งยุโรป (EDPB)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

การใช้ระเบียบวิธีวิจัยกฎหมายเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ (Functional Equivalence Method) เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของกลไกทางกฎหมายในการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการคุ้มครองสิทธิ ของเจ้าของข้อมูลจากการตัดสินใจอัตโนมัติ พบว่าความแตกต่างระหว่างระบบกฎหมายของสหภาพยุโรป และประเทศไทยมีลักษณะเป็น "ความแตกต่างเชิงโครงสร้างในหลายมิติ" (Multidimensional Structural Divergence) ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงความแตกต่างของตัวบท

กฎหมายเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมิติของบรรทัดฐานทางตุลาการ และมาตรการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ โดยรายละเอียดการวิเคราะห์เปรียบเทียบในมิติต่าง ๆ ได้ถูกจำแนก และสรุปไว้ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกรอบกฎหมายสหภาพยุโรปและพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)

ประเด็น	กรอบกฎหมาย EU	PDPA ของไทย	ประเภทช่องว่าง	ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย
สิทธิปฏิเสธ ADM	GDPR มาตรา 22(1): general prohibition + ข้อยกเว้น 3 ประการ	ไม่มีบทบัญญัติ	เชิงระบบ	เจ้าของข้อมูลไร้สิทธิปฏิเสธหรือโต้แย้ง ผู้ประกอบการขาดเกณฑ์ปฏิบัติ หน่วยงานกำกับขาดฐานอำนาจชัดเจน
Human Intervention	มาตรา 22(3): meaningful human review	ไม่มีข้อกำหนด	เชิงกระบวนการ	เจ้าของข้อมูลไม่อาจขอให้มนุษย์ทบทวนผล ผู้ประกอบการเสี่ยงข้อพิพาท
Human Oversight	AI Act มาตรา 14: obligation by design	ไม่มีข้อกำหนด	เชิงสถาปัตยกรรม	ผู้พัฒนาและผู้ใช้ระบบไม่มีหน้าที่ออกแบบกลไกกำกับ หน่วยงานกำกับตรวจสอบได้ยาก
Algorithmic Transparency	GDPR มาตรา 13-15 + มาตรฐาน Dun & Bradstreet	มาตรา 30: เฉพาะสิทธิเข้าถึงข้อมูล	เชิงเนื้อหา	เจ้าของข้อมูลไม่ทราบเหตุผลการตัดสิน หน่วยงานกำกับตรวจสอบอัลกอริทึมได้จำกัด
การกำกับดูแล Profiling	GDPR มาตรา 4(4): นิยามชัดเจน + กลไกคุ้มครองเฉพาะ	ไม่มีนิยามหรือกลไกคุ้มครอง	เชิงคำนิยาม	เจ้าของข้อมูลถูกจัดประเภทโดยไม่รู้ตัว ผู้ประกอบการขาดนิยามอ้างอิง
DPIA	GDPR มาตรา 35: บังคับสำหรับ high-risk processing	ไม่มีบทบัญญัติชัดเจน	เชิงกระบวนการป้องกัน	สังคมขาดกลไกป้องกันความเสี่ยงล่วงหน้า หน่วยงานกำกับขาดข้อมูลประเมินความเสี่ยง

4. การวิเคราะห์ผ่านกรณีสมมุติเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของกรอบกฎหมายไทย (Legal Stress Test) เพื่อให้เห็นภาพการตอบสนองของระบบกฎหมายไทยต่อสถานการณ์ที่เทียบเคียงกับคดีสำคัญในสหภาพยุโรป ผู้วิจัยได้กำหนดกรณีสมมุติ 3 รูปแบบในบริบทของสถาบันการเงินไทย เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างในการคุ้มครองสิทธิ ดังนี้

กรณีสมมุติที่ 1 (เทียบเคียงคดี SCHUFA Holding) ในสถานการณ์ที่บริษัทข้อมูลเครดิตใช้ระบบการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) คำนวณคะแนนความน่าเชื่อถือและส่งผลคะแนนนั้นให้ธนาคารซึ่งกำหนดเกณฑ์ การปฏิเสธสินเชื่ออัตโนมัติไว้ หากพิจารณาตามมาตรฐาน GDPR มาตรา 22 เจ้าของข้อมูลย่อมมีสิทธิโต้แย้งโดยอาศัยหลักการ ทดสอบบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ (Determining Role Test) แต่สำหรับประเทศไทย เนื่องด้วย PDPA ยังขาดบทบัญญัติที่เทียบเท่ามาตรา 22 และสิทธิคัดค้านตามมาตรา 32 ยังไม่มีความชัดเจนในกรณีนี้ เจ้าของข้อมูล จึงได้รับเพียงการคุ้มครองบางส่วนผ่านกลไกการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ (Responsible Lending) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) ของธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น

กรณีสมมุติที่ 2 (เทียบเคียงคดี Dun & Bradstreet Austria) เมื่อผู้ขอสินเชื่อถูกปฏิเสธโดยระบบโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Network) ที่มีความซับซ้อนและร้องขอทราบเหตุผลเชิงตรรกะ แต่ธนาคารแจ้งเพียงคะแนนรวม โดยไม่ชี้แจงตัวแปรหลักที่ใช้ประมวลผล มาตรฐานของสหภาพยุโรปถือว่าการตอบดังกล่าวไม่เพียงพอต่อหลักความโปร่งใส ทว่าภายใต้

กฎหมายไทยปัจจุบัน สิทธิการเข้าถึงข้อมูลตามมาตรา 30 แห่ง PDPA ครอบคลุมเพียงสิทธิในการขอสำเนา ข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น การปฏิเสธคำชี้แจงของธนาคารจึงยังถือว่าชอบด้วยกฎหมายไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าช่องว่างนี้ เป็นประเด็นเร่งด่วนที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) อาจพิจารณาแก้ไขได้ผ่านการออกประกาศ แนวทางปฏิบัติโดยไม่ต้องรอการแก้ไขในระดับนิติบัญญัติ

กรณีสมมุติที่ 3 (กรณีศึกษาข้อมูลทางเลือก - Alternative Data) ในบริบทของธุรกิจ Fintech ที่ใช้ข้อมูลทางเลือก เช่น พฤติกรรมบนสื่อสังคมออนไลน์หรือข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือในการอนุมัติสินเชื่อ SME กรณีนี้จะทำให้ ช่องว่างทางกฎหมายทั้ง 5 ประการที่ผู้วิจัยค้นพบปรากฏขึ้นพร้อมกันอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่แม้แต่ ในระดับสหภาพยุโรปเองยังคงมีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้มาตรา 22 และการประเมินผลกระทบ (DPIA) ต่อข้อมูลทางเลือกประเภทนี้ ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลในประเทศไทยตกอยู่ในภาวะที่ขาดความชัดเจน ทางกฎหมายและขาดกลไกการคุ้มครองสิทธิที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้มีความสอดรับกับผลการศึกษาของ Alqodsi และ Gura (2025) ที่วิเคราะห์ว่า EU AI Act ได้สถาปนาชั้นการกำกับดูแลเพิ่มเติมที่มีลักษณะทั้งเสริมซึ่งกันและกันและเข้มงวดกว่าเดิม อันมีเป้าประสงค์ ในการรักษาดุลยภาพระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมกับการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน การที่ PDPA ของประเทศไทยขาด บทบัญญัติที่เทียบเท่ามาตรา 22 ของ GDPR สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญ เนื่องจากตัวบทกฎหมาย ถูกร่างขึ้นก่อนที่ระบบการตัดสินใจอัตโนมัติ (ADM) จะกลายเป็นประเด็นหลักในสังคมไทย ส่งผลให้การรับมือ กับความเสี่ยงเฉพาะเจาะจงที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ (AI-specific risks) ยังไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaminski และ Malgieri (2020) ที่เสนอว่าการอธิบายการทำงานของอัลกอริทึมแบบหลายชั้น (Multi-layered Explanations) ภายใต้ GDPR เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลเกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติ

การผลักดันให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับ ADM ในราชอาณาจักรไทยนั้นมีรากฐานรัฐธรรมนูญรองรับ กล่าวคือ มาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 คุ้มครองศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ในขณะที่มาตรา 32 รับรองสิทธิในความเป็นส่วนตัว เมื่อระบบ AI ตัดสินใจเกี่ยวกับบุคคลโดยปราศจากการอธิบายเหตุผลหรือสิทธิในการโต้แย้ง บุคคลนั้นย่อมถูกลดทอน สถานะให้เป็นเพียง "จุดข้อมูล" (Data point) ในอัลกอริทึม ซึ่งกระทบต่อทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิในความเป็นส่วน ตัวอย่างมีนัยสำคัญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ van Kolfschooten (2024) ที่ยืนยันว่าสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติต้องตีความโดยยึดโยงกับสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเป็นสำคัญ รวมทั้งข้อสังเกตของ Tilleke & Gibbins (2023) ที่ชี้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมยังพัฒนาไม่ทันความเสี่ยงจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

อย่างไรก็ตาม การอภิปรายอย่างรอบด้านจำเป็นต้องวิพากษ์ข้อจำกัดของกรอบกฎหมายสหภาพยุโรปด้วย กล่าวคือ ประการแรก GDPR มาตรา 22 คุ้มครองเฉพาะการตัดสินใจที่อาศัยการประมวลผลอัตโนมัติแต่เพียงอย่างเดียว (Solely Automated) จึงเปิดช่องให้ผู้ควบคุมข้อมูลหลีกเลี่ยงบทบัญญัติด้วยการจัดให้มีมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้องเพียงในเชิงพิธีการโดยปราศจากอำนาจเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่แท้จริง ดังที่ Veale และ Zuiderveen Borgesius (2021) วิเคราะห์ไว้ในบริบทของการจัดทำโปรไฟล์หลายขั้นตอน ประการที่สอง สถานะของสิทธิได้รับคำอธิบาย (Right to Explanation) ยังคงเป็นข้อถกเถียงทางวิชาการ โดย Wachter et al. (2017) โต้แย้งว่า GDPR มิได้รับรองสิทธิได้รับคำอธิบายการตัดสินใจเฉพาะรายอย่างชัดแจ้ง ขณะที่ Malgieri และ Comandé (2017) และ Selbst และ Powles (2017) เห็นว่าหลักข้อมูลที่มีความหมาย (Meaningful Information) สามารถตีความให้ครอบคลุมคำอธิบายที่แท้จริงได้ ซึ่งบรรทัดฐานในคดี Dun & Bradstreet Austria ได้คลี่คลายข้อถกเถียงนี้ไปในทิศทางที่ขยายความคุ้มครอง และประการที่สาม การบังคับใช้ EU AI Act ยังเผชิญความท้าทายในทางปฏิบัติทั้งกำหนดเวลาการมีผลบังคับแบบขั้นบันไดที่ทอดยาวถึง ค.ศ. 2026–2027 ภาระการปฏิบัติตามของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และการรอมาตรฐานทางเทคนิคประกอบการปฏิบัติ ข้อจำกัดเหล่านี้ชี้ว่าประเทศไทยไม่พึงรับกลไกของสหภาพยุโรปมาทั้งชุด หากแต่ควรเลือกรับและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน (Selective Adoption)

การนำกลไกของสหภาพยุโรปมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัด 3 ประการ คือ

1. ความพร้อมของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะกลุ่ม SMEs ซึ่งจำเป็นต้องนำหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Proportionality) มาใช้ในการกำหนดหน้าที่ทางกฎหมาย

2. ศักยภาพของหน่วยงานกำกับดูแล สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ยังอยู่ในช่วงพัฒนาองค์กรและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และ

3. บริบทของข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) ซึ่งประเทศไทยมีโอกาสในการพัฒนากฎหมาย ที่ก้าวหน้ากว่าสหภาพยุโรปในการกำกับดูแลการใช้ข้อมูลนอกระบบสถาบันการเงินดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปรียบเทียบกฎหมายเชิงหน้าที่ของ Zweigert และ Kötz (1998) ที่เน้นการปรับกลไกทางกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละระบบมากกว่าการลอกเลียนตัวบทกฎหมาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Felzmann et al. (2019) ที่เสนอว่าความโปร่งใสของระบบปัญญาประดิษฐ์ต้องออกแบบให้สอดรับกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละบริบทจึงจะสร้างความเชื่อถือได้จริง

เนื่องจากประเทศไทยขาดกลไกการส่งประเด็นให้ศาลวินิจฉัยล่วงหน้า (Preliminary Ruling) ในลักษณะเดียวกับ CJEU การบัญญัติหลักการทดสอบ (Legal Test) ต่าง ๆ ไว้ในตัวบทกฎหมายโดยตรงจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความชัดเจนและลดภาระในการตีความของศาลในอนาคต

ในด้านความพร้อมของประเทศไทย แม้โครงสร้างพื้นฐานเชิงนโยบายจะเริ่มก่อตัวขึ้นแล้ว ทั้งแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2565–2570) แนวปฏิบัติจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ และแนวทางธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้บริหารองค์กร (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2565; สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) แต่เครื่องมือเหล่านี้ล้วนเป็นแนวปฏิบัติโดยสมัครใจ การยกระดับสู่กฎเกณฑ์ที่มีสภาพบังคับจึงต้องชั่งน้ำหนักผลกระทบต่อภาคธุรกิจ โดยเฉพาะ SMEs และธุรกิจ FinTech ที่ใช้ข้อมูลทางเลือกในการประเมินสินเชื่อ ซึ่งหากกำหนดหน้าที่ที่เข้มงวดเกินสมควรอาจเพิ่มต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมายและกีดกันผู้ประกอบการรายย่อยออกจากตลาด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการออกแบบกฎเกณฑ์ต้องอาศัยหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Proportionality) และกลไกทดลองเชิงกำกับดูแล (Regulatory Sandbox) ควบคู่กัน สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงธรรมาภิบาล AI ในระดับสากล (UNESCO, 2025)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ข้อผลการศึกษาแต่ละประการมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์กลไกการคุ้มครองสิทธิภายใต้กรอบกฎหมายสหภาพยุโรป พบว่า สหภาพยุโรปได้สร้างระบบการคุ้มครองสี่ชั้นที่สอดประสานกัน ชั้นแรกคือ GDPR มาตรา 22 ซึ่งวางหลักข้อห้ามทั่วไปควบคู่กับข้อยกเว้นสามประการและมาตรการคุ้มครองบังคับ ซึ่งรวมถึงสิทธิในการแทรกแซงโดยมนุษย์ สิทธิโต้แย้ง และสิทธิได้รับคำอธิบายเชิงตรรกะ ชั้นที่สองคือ EU AI Act มาตรา 14 และ 86 ซึ่งกำหนดพันธกรณีการกำกับดูแลโดยมนุษย์ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบระบบ ชั้นที่สามคือบรรทัดฐานจาก CJEU ในคดี SCHUFA Holding และ Dun & Bradstreet Austria ซึ่งขยายขอบเขตการตีความมาตรา 22 ผ่านการทดสอบบทบาทสำคัญและมาตรฐานกระบวนการที่นำมาใช้จริง และชั้นที่สี่คือแนวปฏิบัติของ EDPB ในฐานะมาตรการ Soft Law ที่ช่วยอุดช่องว่างในทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมายของ PDPA พบว่า ช่องว่างที่มีนัยสำคัญ 5 ประการ คือ การขาดสิทธิปฏิเสธการตัดสินใจอัตโนมัติที่มีสภาพเป็นข้อห้ามโดยอัตโนมัติ การขาดนิยามและกลไกกำกับดูแลการจัดทำโปรไฟล์ ความไม่เพียงพอของหลักความโปร่งใสของอัลกอริทึม การขาดบทบัญญัติบังคับเรื่องการประเมินผลกระทบ (DPIA) และข้อจำกัดของกลไกการบังคับใช้กฎหมายโดย PDPC ช่องว่างเหล่านี้มิใช่เพียงความบกพร่องทางเทคนิค แต่เป็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลในประเทศไทยได้รับการคุ้มครองในระดับที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ปรากฏชัดจากการทดสอบกรณีสมมุติทั้งสามรูปแบบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยวิธีความเท่าเทียมทางหน้าที่ พบว่า ความแตกต่างระหว่างสองระบบกฎหมายมีลักษณะเป็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างในหลายมิติ (Multidimensional Structural Divergence) ครอบคลุมทั้งมิติของตัวบทกฎหมาย บรรทัดฐานทางตุลาการ และกลไกการบังคับใช้ PDPA ไม่มีกลไกที่ทำหน้าที่เทียบเท่า GDPR มาตรา 22 ในเชิงหน้าที่ ทำให้ประเทศไทยยังขาดกรอบการคุ้มครองที่ครบวงจรสำหรับรับมือกับการขยายตัวของระบบ ADM

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ข้อเสนอแนะ หลักของงานวิจัยคือการบัญญัติมาตรา 32/1 แห่ง PDPA เพื่อรับรองสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติ ควบคู่กับมาตรการเสริมสี่ประการ ได้แก่ การบัญญัตินิยามการจัดทำโปรไฟล์ การแก้ไขมาตรา 23 และ 30 เพื่อยกระดับความโปร่งใสของอัลกอริทึม การบังคับให้จัดทำ DPIA สำหรับ ADM ความเสี่ยงสูง และการนำหลักการจำแนกความเสี่ยงตามแบบ EU AI Act มาปรับใช้ในบริบทไทย ทั้งนี้ PDPC ควรออกแนวปฏิบัติเร่งด่วนเพื่อเสริมการคุ้มครองในระหว่างรอการแก้ไขกฎหมายในระดับนิติบัญญัติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจำแนกการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (1–2 ปี) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ควรออกแนวปฏิบัติ (Guideline) ว่าด้วยการตัดสินใจอัตโนมัติและการจัดทำโปรไฟล์โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อเสริมการคุ้มครองโดยไม่ต้องรอการแก้ไขกฎหมาย ระยะกลาง (2–4 ปี) ควรตราหรือแก้ไขกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำ DPIA และมาตรฐานความโปร่งใสของอัลกอริทึม และระยะยาว (4 ปีขึ้นไป) จึงดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยบัญญัติมาตรา 32/1 ตามที่ผู้วิจัยเสนอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพื่อให้การคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยมีความเท่าทันต่อพลวัตของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ผู้วิจัยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยการบัญญัติ "มาตรา 32/1" เพื่อรับรองสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจอัตโนมัติเป็นการเฉพาะ โดยมีสาระสำคัญที่ควรปรากฏในตัวบทกฎหมาย ดังนี้

ในวรรคแรก ควรบัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจ ที่อาศัยการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติทั้งหมด โดยปราศจากการแทรกแซงโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย (Meaningful Human Intervention) ซึ่งให้รวมถึงการจัดทำโปรไฟล์ (Profiling) ในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย หรือส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อเจ้าของข้อมูล

สำหรับวรรคสอง ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดข้อยกเว้นของหลักการข้างต้นใน 3 กรณี ได้แก่ (1) กรณีที่มีความจำเป็นต่อการ เข้าทำหรือปฏิบัติตามสัญญา (2) กรณีที่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติอนุญาตไว้พร้อมมาตรการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสม หรือ (3) กรณีที่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง (Explicit Consent) แต่ในกรณีที่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าว วรรคสามต้องกำหนดหน้าที่ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจัดให้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเคร่งครัด อันประกอบด้วยสิทธิในการได้รับการทบทวนการตัดสินใจโดยบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงผลการตัดสินใจ สิทธิในการแสดงจุดยืนและโต้แย้งคำตัดสิน และประการสำคัญคือสิทธิในการได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์รวมถึงกระบวนการที่นำมาใช้จริง (Procedures and principles actually applied) ในลักษณะที่เข้าใจง่าย และโปร่งใส เพื่อให้เจ้าของข้อมูลสามารถตรวจสอบและโต้แย้งกระบวนการตัดสินใจของอัลกอริทึมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมายเพิ่มเติม

นอกเหนือจากการบัญญัติมาตรา 32/1 เพื่อรับรองสิทธิพื้นฐานแล้ว ผู้วิจัยเสนอให้มีการดำเนินการควบคู่กันในอีก 4 ประการเพื่อให้ระบบการคุ้มครองมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประการแรก คือการบัญญัตินิยามของการจัดทำโปรไฟล์ (Profiling) ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐาน GDPR มาตรา 4(4) เพื่อให้ครอบคลุมถึงทุกรูปแบบการ ประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติที่มุ่งประเมินลักษณะเฉพาะของบุคคล ประการที่สอง เสนอให้มีการแก้ไขมาตรา 23 และมาตรา 30 แห่ง PDPA เพื่อกำหนดหน้าที่ให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องเปิดเผย "ข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับตรรกะที่ใช้ในการประมวลผล" (Meaningful information about the logic involved) ตามบรรทัดฐานของคดี Dun & Bradstreet Austria (Court of Justice of the European Union, 2025) ซึ่งจะช่วยยกระดับความโปร่งใสของอัลกอริทึมให้เจ้าของข้อมูลสามารถ เข้าถึงกระบวนการและหลักการที่

นำมาใช้จริงได้ ประการที่สาม ควรมีการกำหนดหน้าที่ในการจัดทำประเมินผล กระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA) ให้เป็นเงื่อนไขบังคับสำหรับระบบการตัดสินใจอัตโนมัติที่มีความเสี่ยงสูง โดยนำหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Proportionality) มาเป็นกลไกในการพิจารณาเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ผู้ ประกอบการจนเกินสมควร และประการสุดท้าย คือการนำแนวทางการจำแนกความเสี่ยง (Risk-based Classification) ตามแบบอย่างของ EU AI Act มาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยแบ่งระดับความเสี่ยงของระบบปัญญาประดิษฐ์ออกเป็น 4 ระดับ เพื่อให้การกำกับดูแลมีความสอดคล้องกับระดับความอันตรายต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง

อนึ่ง ในการนำข้อเสนอข้างต้นไปสู่การปฏิบัติ พึงประเมินผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย กล่าวคือ ฝ่ายผู้ประกอบการจะมีต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Cost) เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำ DPIA และการจัดให้มีบุคลากรที่มีอำนาจทบทวนการตัดสินใจ จึงควรกำหนดระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน (Transitional Period) และการปรับลดหน้าที่ตามระดับความเสี่ยงสำหรับ SMEs ฝ่ายหน่วยงานกำกับดูแล PDPC จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณและพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านอัลกอริทึมเพื่อรองรับภารกิจใหม่ ขณะที่ฝ่ายเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับประโยชน์โดยตรงจากสิทธิที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งย่อมเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะครั้งถัดไป

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการภายใต้กรอบวิธีวิทยาเชิงตัวบทกฎหมาย ซึ่งเปิดประเด็นให้กับการวิจัยต่อเนื่องในหลายทิศทาง

3.1 ควรมีการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ในภาคสถาบันการเงินไทย เพื่อสำรวจแนวปฏิบัติจริงของธนาคารพาณิชย์และบริษัท Fintech ในการนำระบบ ADM มาใช้ รวมถึงประเมินว่าเจ้าของข้อมูลมีความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิของตนเองในกระบวนการดังกล่าวเพียงใด การวิจัยในลักษณะนี้จะทำให้เห็นว่าช่องว่างทางกฎหมายที่ค้นพบก่อให้เกิดผลกระทบที่วัดผลได้จริงในระดับใด

3.2 ควรขยายขอบเขตการเปรียบเทียบไปยังกรอบกฎหมายของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลและกฎหมาย AI คู่ขนานกัน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งต่างก็เผชิญกับบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลที่คล้ายคลึงกัน การศึกษาเปรียบเทียบในลักษณะนี้จะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลการกำกับดูแล ADM ที่สอดคล้องกับบริบทภูมิภาคอาเซียนโดยเฉพาะ มากกว่าการนำแบบแผนของสหภาพยุโรปมาใช้โดยตรง

3.3 ควรมีการวิจัยสหสาขาวิชา (Interdisciplinary Research) ร่วมกันระหว่างนักกฎหมายและวิศวกรด้านปัญญาประดิษฐ์ เพื่อกำหนดมาตรฐานทางเทคนิคที่สนองตอบพันธกรณีทางกฎหมายด้านความโปร่งใสของอัลกอริทึมได้จริง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ Explainable AI (XAI) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรฐาน “กระบวนการและหลักการที่นำมาใช้จริง” ตามบรรทัดฐาน Dun & Bradstreet Austria

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ PDPC ในฐานะองค์กรกำกับดูแล โดยเปรียบเทียบกับโมเดลการพัฒนาองค์กรของหน่วยงานกำกับดูแลในประเทศที่มีพัฒนาการด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลมาก่อน เพื่อวางแนวทางการพัฒนาบุคลากรและอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ทั้งในแง่ทรัพยากรและการออกแนวปฏิบัติที่มีสภาพผูกพัน (Binding Guidelines) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *แนวนโยบายการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ (Responsible Lending).* ธนาคารแห่งประเทศไทย.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 [Personal Data Protection Act B.E. 2562]. (2562, 27 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา,* 136(69 ก).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 [Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560]. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา,* 134(40 ก).

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2567). *แผนแม่บทการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย พ.ศ. 2567–2570.* สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แนวปฏิบัติจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline).* สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2566). *แนวทางธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้บริหารองค์กร (AI Governance Guideline for Executives).* สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2565–2570).* กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

Alqodsi, E., & Gura, D. (2025). *Reflections on the data protection compliance of AI systems under the EU AI Act. Cogent Social Sciences*, Article 2560654.

Court of Justice of the European Union. (2023, December 7). *Case C-634/21, OQ v. Land Hessen (SCHUFA Holding – Scoring),* ECLI:EU:C:2023:957.

Court of Justice of the European Union. (2025, February 27). *Case C-203/22, CK v. Dun & Bradstreet Austria GmbH,* ECLI:EU:C:2025:131.

European Data Protection Board. (2018). *Guidelines on automated individual decision-making and profiling (WP251 rev.01)*. EDPB.

European Data Protection Board. (2024). *Opinion 28/2024 on certain data protection aspects related to the processing of personal data in the context of AI models*. EDPB.

European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union, L 119*, 1–88.

European Union. (2024). Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union, L, 2024/1689*, 1–144.

Felzmann, H., Fosch-Villaronga, E., Lutz, C., & Tamo-Larrieux, A. (2019). Transparency you can trust: Transparency requirements for artificial intelligence between legal norms and best practices. *Social Media + Society, 5*(2), 1–14.

Kaminski, M. E., & Malgieri, G. (2020). Algorithmic impact assessments under the GDPR: Producing multi-layered explanations. *International Data Privacy Law, 11*(2), 125–144.

Malgieri, G., & Comandé, G. (2017). Why a right to legibility of automated decision-making exists in the General Data Protection Regulation. *International Data Privacy Law, 7*(4), 243–265.

Pasquale, F. (2015). *The Black Box Society: The secret algorithms that control money and information.* Harvard University Press.

Selbst, A. D., & Powles, J. (2017). Meaningful information and the right to explanation. *International Data Privacy Law, 7*(4), 233–242.

Tilleke & Gibbins. (2023). *AI, privacy, and data protection: Legal considerations in Southeast Asia. Tilleke & Gibbins International Ltd*. สืบค้นจาก https://www.tilleke.com/resources/ai-privacy-and-data-protection-legal-considerations-in-southeast-asia/

UNESCO. (2025). *Global AI ethics and governance observatory: Thailand country profile. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.* สืบค้นจาก https://www.unesco.org/ethics-ai

van Kolfschooten, H. B. (2024). A health-conformant reading of the GDPR's right not to be subject to automated decision-making. *Medical Law Review, 32*(3), 373–391.

Veale, M., & Zuiderveen Borgesius, F. (2021). Is that your final decision? Multi-stage profiling, selective effects, and Article 22 of the GDPR. *International Data Privacy Law, 11*(4), 319–332.

Wachter, S., Mittelstadt, B., & Floridi, L. (2017). Why a right to explanation of automated decision-making does not exist in the General Data Protection Regulation. *International Data Privacy Law, 7*(2), 76–99.

Zweigert, K., & Kötz, H. (1998). *An introduction to comparative law (3rd ed.).* Oxford University Press.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 524 - 534 ISSN 2985-2137 (Online)

The Guidelines for Happy Workplace Development in School under the Office of Vocational Education Buriram Province

Apinan Wichai [1*], Amnaj Chanawong [2] and Jiraporn Wicharapote [3]

[1, 2, 3] College of Asian Scholars

* Corresponding author. E-mail: toffeeapinanwichai@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the current situation desirable condition and the needs of happy workplace development in school, and 2) to study the guidelines for happy workplace development in school under the Office of Vocational Education Buriram Province. It was a mixed method research. The sample group "consisted of 276 school administrators, teachers, and academic staff". The sampling was determined by the open table method of Krejcie and Morgan, using stratified random sampling. The research tools included a questionnaire about current conditions and desirable conditions for including 5 levels of rating scale with Dual-Response Format questionnaire with reliability values of 0.90 and 0.93. The key informants guidelines for happy workplace development this involved interviews with 7 experts and a guideline assessment form by 9 experts by purposive sampling. The statistics used in data analysis were mean, standard deviations, and a Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) content analysis was used to analyze the data.

The findings revealed that:

1. The current status of guidelines for happy workplace development in school under the Buriram Provincial Vocational Education Office was at a high level ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.25). The desirable conditions of guidelines for happy workplace development in school under the Office of Vocational Education Buriram Province was at a highest level ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.31). The needs of guidelines for happy workplace development in school under the Office of Vocational Education Buriram Province obtain the necessary index value $PNI_{modified}$ = 0.211.

2. The guidelines for happy workplace development in school under the Office of Vocational Education Buriram Province consist of 6 main guidelines consisting of 18 sub-guidelines. The appropriateness was at the highest level and the feasibility was at the highest level.

Keywords: Development Guidelines, Happy Workplace, the Office of Vocational Education Buriram Province.

Received 11 August 2026; Revised 17 August 2026; Accepted 19 August 2026

แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

อภินันท์ วิชัย [1*], อำนาจ ชนะวงศ์ [2] และ จิราพร วิชระโภชน์ [3]
[1, 2, 3] วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
* Corresponding author. E-mail: toffeeapinanwichai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 276 คน โดยตาราง Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะตอบสนองคู่ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 และ 0.93 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุข สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และประเมินความเหมาะสม เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.25) สภาพที่พึงประสงค์ การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.31) ความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ = 0.211

2. แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 18 แนวทางย่อย ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, องค์กรแห่งความสุข, สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ค่านิยมทางด้านวัตถุหรือวัตถุนิยม มลพิษสภาวะแวดล้อม และสุขภาพ ล้วนแต่ส่งผลต่อสภาพจิตใจและความเครียดความวิตกกังวล จนส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต ซึ่งความสุขเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตทำให้รัฐบาลต้องปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2561 -2580 ที่เกี่ยวกับนโยบายด้านการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเร่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเต็มกำลังและความสามารถอย่างเท่าเทียม ให้การขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน นโยบายกระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์

ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ โดยยึดยุทธศาสตร์ชาติเป็นจุดเน้นด้านการศึกษาที่จะดำเนินการ 6 ด้าน คือ 1) ความมั่นคง 2) การสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) การสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างระบบการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มุ่งสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” มุ่งสร้าง “การศึกษาเท่าเทียม” มีศักยภาพและความพร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

Happy Workplace หรือองค์กรแห่งความสุข จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างคนในองค์กรให้เป็นคนที่มีความสุขเพราะเชื่อว่า “คน” คือปัจจัยสำคัญที่สุดขององค์กร หาก “คน” กลายเป็น “คนทำงานอย่างมีความสุข” ผลของการทำงานก็จะมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ถ้าที่ใดมีความสามัคคี คนก็จะมีความสุข แล้วที่ทำงานก็จะน่าอยู่ ถ้าที่ทำงานน่าอยู่ คนที่ทำงานก็จะมีความสุข สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่น่าอยู่ หมายถึง สถานที่ที่อยู่แล้วสบายใจ หากสถานที่ทำงานเป็นสถานที่แห่งความสุข พนักงานก็จะมีแต่ความสุข มีผลงานที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี เกิดคุณค่าต่อตนเอง เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อองค์กรมากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและผู้บริหารที่ดีขึ้น ต้องมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น มีความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร นำไปส่งต่อบุคคลในครอบครัวและชุมชน สอดคล้องกับองค์กรแห่งความสุขเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ซึ่งมีความเชื่อว่าการสร้างความสัมพันธ์ของคนในองค์กรให้มีความสุขทำให้มีความผูกพันเกิดจากการรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์กรและคนจะทำงานได้ดีก็ต่อเมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขทั้งจากครอบครัว ที่ทำงาน และสังคม ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความพึงพอใจในการทำงาน และมีความศรัทธาต่อองค์กร จึงทำให้มีความสุขในการทำและพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างเต็มความสามารถในการทำงานให้กับองค์กร (จิระภา สมัครพงษ์, 2564)

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์กรที่ผลิตและพัฒนากำลังคนอย่างมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศและภาคเอกชน โดยมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและกำกับดูแลสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายหลักในการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศ "ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้เป็นผู้มีสมรรถนะได้มาตรฐานสากล ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและประเทศชาติ ซึ่งมีสถานศึกษาภาครัฐบาลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายหลักในการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศ "ซึ่งหากครูได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ครูมีความสุขในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของคนในองค์กรให้มีความสุข อีกทั้งคนจะทำงานได้ดีก็ต่อเมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่ย่อมส่งผลสู่นักเรียนและคุณภาพของการศึกษา ซึ่งทำให้การทำงานในองค์กรเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นองค์กรแห่งความสุข ภัทรพล สายแวว (2564) สอดคล้องกับสุพิชชา มหิพันธ์และบรรจบ บุญจันทร์ (2567) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 แนวทางพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนด้านความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ การเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงาน กำหนดและวางแผนร่วมกันจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน ได้แก่ สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรการความปลอดภัย ซ่อมแซมอาคาร ติดตั้งกล้องวงจรปิดด้านสุขภาพแข็งแรง ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมการออกกำลังกาย สร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศภายในโรงเรียน และให้มีพัฒนาการในการปฏิบัติงานด้านความสุขของครอบครัว

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนและเป็นส่วนหนึ่งในสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร และนำไปพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดองค์กรแห่งความสุขให้กับบุคลากรในองค์กรทุกฝ่ายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2568 ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน ครูผู้สอน จำนวน 615 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 307 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 956 คน (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ (Krejcie & Morgan 1970อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 276 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครูผู้สอน จำนวน 158 และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 84 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (alpha coefficient) ของครูอนบาค (Cronbach: 1990) โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่น 0.90 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่น 0.93

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ถึงผู้บริหารสถานศึกษาใน สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ นำแบบสอบถามแจกให้กับวิทยาลัย 276 ชุด ได้รับคืน 276 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผล ตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ของแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในระดับมากกว่าข้อที่มีค่า PNI modified น้อย ความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI modified มาก ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาค่า PNI modified ที่มีค่าสูงสุด 3 ลำดับแรก การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)

1.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จัดลำดับความต้องการจำเป็น ที่มีค่า PNI Modified ค่าเฉลี่ย 3 ลำดับสุดท้าย มาร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00

ขั้นตอนที่ 2 ร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ในประเด็นที่กำหนดจากแบบสัมภาษณ์ ตามวันที่กำหนด วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และรวมประเด็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นขององค์ประกอบเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

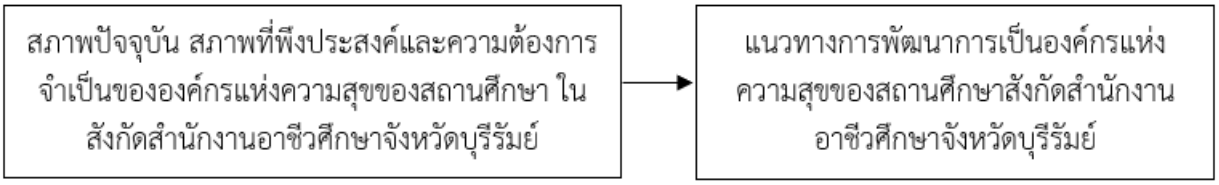
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

3.1 ศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา แบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Likert' Rating Scale) โดยแบบประเมินที่นำไปใช้ได้แต่ละข้อตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และพบทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

3.2 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งจัดพิมพ์แบบประเมินต้นฉบับที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจง ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และสรุปแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรักในงาน รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์

สภาพที่พึงประสงค์ การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจใน รองลงมา คือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสำเร็จใน

การประเมินความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.211) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการติดต่อสัมพันธ์ (PNI modified=0.263) ด้านการเป็นที่ยอมรับ ($PNI_{modified}$ = 0.222) ด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ ($PNI_{modified}$ = 0.218) ด้านความพึงพอใจในงาน ($PNI_{modified}$ = 0.211) ด้านความสำเร็จในงาน($PNI_{modified}$ = 0.206) และด้านความรักในงาน (PNI modified=0.154) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 18 แนวทางย่อย ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรักในงาน รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจในงานและด้านการเป็นที่ยอมรับตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในฝ่ายต่างๆ รับรู้ถึงความสุขในการทำงานในองค์กร ได้กระทำในสิ่งที่ตนเองรักและพึงพอใจ มีความชอบและศรัทธาในสิ่งที่ทาได้รับการยกย่องและยอมรับจากคนทั่วไปและเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยมีค่านิยมที่ดีงาม มีความเชื่อที่มีร่วมกันในองค์กร ใช้เป็นแบบแผนสำหรับปฏิบัติงาน ทำให้มีความสำเร็จในการทำงาน ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ส่งเสริมการทำงานในด้านต่างๆในสถานศึกษา และมนุษยสัมพันธ์ในที่ทำงานส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความสุขในการทำงาน มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี สามารถจัดสรรเวลาทำงานและเวลาพักผ่อนได้อย่างสมดุล มีโอกาสเข้าร่วมอบรม ศึกษาต่อ ดูงาน พัฒนาตนเองอยู่เสมอ นำหลักธรรมคำสอนในศาสนามาปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต สามารถวางแผนการใช้เงินและจัดการหนี้สินได้เป็นอย่างดี มีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นกาลัง ใจในการทำงาน และประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม สอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2552) ได้อธิบายถึงแนวทางในการพัฒนาให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งความสุขมีหัวใจสำคัญ ประกอบด้วย1) การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ 1.1) คนทำงานมีความสุข 1.2) ที่ทำงานน่าอยู่ และ1.3) ชุมชนสมานฉันท์ 2) แผนการพัฒนาคนและแผนการสร้างองค์กรแห่งความสุขต้องสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และวิสัยขององค์กร การที่บุคลากรจะมีความสุขในการทำงานที่แท้จริงได้ก็ต่อเมื่อจัดสมดุลความสุขในชีวิตได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุฒิ อินดาและวันทนา อมตาริยกุล (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคายสภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากและ และงานวิจัยของ สินีนาถ มุขขันธ์ (2568) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า สภาพการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจในงาน รองลงมา คือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสำเร็จในงาน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในฝ่ายต่างๆมีความต้องการที่พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขในทุกองค์ประกอบ มีทัศนคติเชิงบวกต่องาน ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองในองค์กร ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาว่ามีความหมายต่อองค์กรจะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานสะท้อนว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับความเป็นมืออาชีพ คุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางอาชีพ ครอบครัวที่อบอุ่น และศีลธรรมอันดีงาม ตลอดจนมีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนร่วมงานและสังคมรอบข้าง เป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุข คือ การทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้หรือมีอารมณ์เชิงบวกต่อการทำงาน รู้สึกพึงพอใจ ชื่นชอบ และมีความสุขกับภารกิจหลักที่รับผิดชอบ เพราะได้ทำในสิ่งที่ตนรัก ศรัทธา และเกิดความหมายต่อชีวิต นอกจากนี้ บุคลากรยังต้องการได้รับการยกย่อง ยอมรับจากสังคม ทำงานในองค์กรที่มั่นคง มีเส้นทางความก้าวหน้า เข้าถึงโอกาสในการพัฒนา และมีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจ เชื่อมโยงกับแนวคิด “ความสุขจากการทำงาน” ของ Diener, E., & Seligman, (2004) ที่ระบุว่าความสุขเกิดจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่าบุคลากรจะมีความสุขเมื่อได้รับการสนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ สังคม และโอกาสในการพัฒนาการทำงานในสิ่งที่ตนรักและพึงพอใจ ต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม มีความก้าวหน้าในสายงาน มีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจ รวมถึงได้รับสวัสดิการและความปลอดภัยที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพล สายแวว (2564) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็น การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านความสำเร็จในงาน ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านความรักในงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในฝ่ายต่างๆมีการรับรู้หรืออารมณ์ความรู้สึกชื่นชอบหรือเป็นสุขกับภารกิจหลักได้กระทำในสิ่งที่ตนเองรักและพึงพอใจชอบและศรัทธาในสิ่งที่ทำพึงพอใจในประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองได้รับ ต้องการให้ตนเป็นที่ยกย่องและยอมรับจากผู้ปกครองและนักเรียน ในการปฏิบัติสถานศึกษาที่มั่นคงมีความก้าวหน้าเข้าถึงโอกาสในการพัฒนา ให้เพื่อนร่วมงานที่จิตใจที่จริงใจตลอดจนได้รับสวัสดิการที่พอเพียงและได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน และได้รับความปลอดภัยจากการทำงานจึง จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจึงจะส่งเสริมการทำงานของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ Smet Loch and Schaninger (2007) กล่าวว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้ผู้บริหารต้องนำนโยบายมีการพัฒนาฝึกอบรมและให้แรงจูงใจในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการสั่งงานในรูปของการจัดโครงสร้างองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พิมพิไลย์ ชินคล้าย (2566) ได้วิจัยความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาเป็นสถานศึกษาแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นสถานศึกษาแห่งความสุขของสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านสถานที่และด้านบุคคล

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางพัฒนาโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ พบว่า การติดต่อสัมพันธ์ภายในองค์กรมีผลโดยตรงต่อความเข้าใจร่วมกัน ความไว้วางใจ และความร่วมมือของบุคลากรในทุกระดับ การบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาต้องอาศัยการประสานงานหลาย

ฝ่าย หากระบบสื่อสารไม่ชัดเจนหรือขาดความเปิดเผย จะก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน ความไม่มั่นใจ และความล่าช้าในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่ จริงใจ โปร่งใส และเปิดเผย เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างบุคลากร การเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาด้านการติดต่อสัมพันธ์ไม่เพียงส่งผลต่อคุณภาพของงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรโดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Manion (2003) การติดต่อสัมพันธ์ เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของบุคลากร ในสถานที่ทำงาน โดยที่บุคลากรรวมกันทำงานเกิดสังคมการทำงานขึ้น เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรที่ตนปฏิบัติงาน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนทนาพูดคุยอย่างเป็นมิตรให้การช่วยเหลือและได้รับการช่วยเหลือจากผู้ร่วมงานเกิดมิตรภาพระหว่างการปฏิบัติงานกับบุคลากรต่างๆ

2.2 ด้านความรักในงาน พบว่า เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ความกระตือรือร้น และความมุ่งมั่นของบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษา การทำงานในบริบทของอาชีวศึกษามีความซับซ้อน ต้องรับผิดชอบทั้งงานสอน งานพัฒนาผู้เรียน งานบริหาร และงานบริการสังคม หากบุคลากรไม่มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรหรือขาดความผูกพัน ย่อมส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้า การทำงานแบบจำยอม และประสิทธิภาพโดยรวมลดลง แนวทางการพัฒนาควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นไว้วางใจ การส่งเสริมระบบสวัสดิการและแรงจูงใจ และการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาและตัดสินใจในการทำงาน จึงมีนัยสำคัญต่อการสร้างความภาคภูมิใจและคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มศักยภาพและมีความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับกษมา ช่วยยิ้ม (2563) กล่าวว่าด้านความรักในงาน เป็นการรับรู้ถึงความรู้สึกในอารมณ์ทาง บวกจากการรับรู้ว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิศรีมีความรู้ และความสามารถเหมาะสมในการเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ มีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการทำหน้าที่งานสอนเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้บุญกุศล ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศชาติ

2.3 ด้านความสำเร็จในงาน พบว่า ความสำเร็จในงาน เป็นการสนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจำเป็นต้องสร้างผลงานที่มีคุณภาพทั้งด้านการสอน การประเมินผลผู้เรียน และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จในงานไม่เพียงสะท้อนทักษะและความสามารถ แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ หากบุคลากรขาดระบบประเมินผลที่ชัดเจน หรือไม่มีพื้นที่แสดงความสำเร็จย่อมทำให้ความพยายามและผลงานถูกมองข้าม และการเปิดโอกาสให้บุคลากรนำเสนอผลงานและได้รับการยอมรับ จึงเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรเห็นความก้าวหน้าในวิชาชีพและได้รับแรงเสริมเชิงบวกอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติงานร่วมกันพัฒนาตนเองและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรแห่ง ความสุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกันสอดคล้องกับ กับพชร สุลักษณ์อนวัช (2559) กล่าวว่า ความสำเร็จในอาชีพ เป็นระดับการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพของตนเองในปัจจุบันโดยประเมินจากประสบการณ์ที่ผ่านมาถึงความสำเร็จ ความพึงพอใจความก้าวหน้าในอาชีพของตัวบุคคล

2.4 ด้านการเป็นที่ยอมรับ พบว่า การเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเกิดพลังในการขับเคลื่อนบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และความไว้วางใจภายในองค์กร ทำสะท้อนถึงความต้องการด้านคุณค่าทางสังคมของบุคลากรในองค์กร การได้รับการยอมรับทำให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเองมีความหมายและเป็นส่วนสำคัญของทีมงาน หากองค์กรไม่มีระบบยกย่องเชิดชูเกียรติที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถ และการสร้างแรงบันดาลใจผ่านกิจกรรม PLC ล้วนช่วยให้บุคลากรได้รับการเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเองตระหนักรู้และใส่ใจให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกๆ คน จนเป็นแบบที่มีพลังเหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกัน สอดคล้องกับกษมา ช่วยยิ้ม (2563) กล่าวว่า การได้รับความยอมรับนับถือ การรับรู้ถึงความรู้สึกในอารมณ์ทางบวกจากการที่ได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างานเพื่อนร่วมงานแสดงความยินดีกับท่านเมื่อทำงานสำเร็จ มีความสุขเมื่อได้ใช้ความรู้เพื่อพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญต่อชื่อเสียงของโรงเรียน เพื่อนร่วมงานให้การยอมรับด้านความรู้และความสามารถในการทำงาน มีความพยายามในการทำงานทาให้ได้รับความศรัทธาจากเพื่อนร่วมงาน

2.5 ด้านความพึงพอใจในงาน พบว่า การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และการสะท้อนผลการทำงานร่วมกัน ควรส่งเสริมความสุขโดยรวมของบุคลากร การปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับความสามารถ

และได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ล้วนส่งผลต่อระดับความสุข ความทุ่มเท และความยั่งยืนในการอยู่กับองค์กร หากบุคลากรรู้สึกว่าตนไม่ได้รับการดูแลหรือไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ พัฒนาระบบสวัสดิการ การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการแบ่งงานตามความถนัด ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติดีในการจัดการเรียนรู้และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเชื่อมั่นในทีมงานว่าจะสามารถทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ จีรภัทร วงศ์ธนสมบัติ (2566) ความพึงพอใจในงาน ความรู้สึกและอารมณ์เชิงบวกของพนักงานในสังกัดที่มีต่องานที่ทำ เป็นระดับความพึงพอใจและสิ่งที่พนักงานรู้สึกกับงานของตน รู้สึกกับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้า รวมถึงองค์กร และผลกระทบของงานที่มีต่อชีวิตส่วนตัวของพนักงาน ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีถึงวัฒนธรรมการทำงานขององค์กร องค์กรที่มีพนักงานมีความพึงพอใจมากกว่ามักจะทำงานอย่างเต็มความสามารถ

2.6 ด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ พบว่า สถานที่ทำงานน่าอยู่เป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสุข ความผ่อนคลาย และประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร หากพื้นที่ทำงานเป็นระเบียบ สะอาด ปลอดภัย และมีอุปกรณ์พร้อมใช้ จะช่วยลดความตึงเครียด เพิ่มความคล่องตัวในการทำงาน และทำให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ในขณะที่สถานที่ทำงานที่ไม่เหมาะสมอาจสร้างภาระทางอารมณ์และลดคุณภาพงานได้แนวทางการพัฒนาควร ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการ และความเหมาะสม ตรวจสอบและซ่อมแซม วัสดุ อุปกรณ์ ระบบไฟฟ้าให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่นเหมือนกับคนครอบครัว อยู่ด้วยกันแบบพี่น้อง ให้เกียรติซึ่งกันและกันสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบการมีส่วนร่วม และเอื้อให้เกิดการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้อง กับกอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ที่ได้กล่าวว่าการจัดสถานที่ทำงานให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะช่วยให้พนักงานรู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกภูมิใจในสถานที่ทำงานของตัวเองมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ = 0.211 และ 2. แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 18 แนวทางย่อย ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก โดยเรียงจากลำดับ ด้านด้านการติดต่อสัมพันธ์รองลงมา ด้านการเป็นที่ยอมรับและด้านสถานที่ทำงานน่าอยู่ ควรมีแผนการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เกิดเป็นสถานศึกษาแห่งความสุข ควบคู่กับการสร้างคู่มือการเป็นสถานศึกษาแห่งความสุขเพื่อการดำเนินการที่ชัดเจน เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม รวมไปถึงสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานรวมไปถึงสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเรื่องสำคัญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรนำแนวทางไปพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันต่อไป

2.2 ควรศึกษากระบวนการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพในแต่ละด้านให้เหมาะสม และสามารถนำองค์กรไปสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กษมา ช่วยยิ้ม .(2563). *การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). *สุขภาพของพนักงานคือพื้นฐานขององค์กรแห่งความสุข.* แอทโฟร์พริ้นท์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2567.* เข้าถึงได้จาก https://ops.moe.go.th/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024, 22 มิถุนายน 2568

จิระภา สมัครพงษ์. (2564). *องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.* (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

จีรภัทร วงศ์ธนสมบัติ. (2566). *แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 3 : บทบาทของจรณทักษะในฐานะตัวแปรกำกับ.* (หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

พชร สุลักษณ์อนวัช. (2559). *ความสำเร็จในอาชีพ เชาวน์อารมณ์ และความพึงพอใจในชีวิต โดยมีความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรสื่อ ของพนักงานระดับปฏิบัติการกรณีศึกษา : บริษัทโทรคมนาคมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร.* (ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พิมพิไลย์ ชินคล้าย. (2556). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาเป็นสถานศึกษาแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4.* (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภัทรพล สายแวว. (2564). *แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ศราวุฒิ อินดาและวันทนา อมตาริยกุล. (2565). แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธาน.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย, 7*(1), 83–96.

สินีนาถ มุขขันธ์. (2568). แนวทางการส่งเสริมสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 25*(2), 81 – 94.

สุพิชชา มหิพันธ์ และบรรจบ บุญจันทร์. (2567). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6*(4), 146–160.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2552). *มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. (2568). *แผนปฏิบัติการงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2568.* บุรีรัมย์: สำนักงาน.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.).* New York: Harper Collins.

Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond money: Toward an economy of well-being. *Psychological Science in the Public Interest, 5*(1), 1–31.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration, 33*(12), 652-659.

Smet, A. D., Loch, M., & Schaninger, B. (2007). *Anatomy of a healthy corporation*. McKinsey Quarterly.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 535 - 542 ISSN 2985-2137 (Online)

Advancements and Challenges in Asset Pricing: Revisit on CEOs' Characteristic and Firm Digitalization

LI YAN

International College for Interdisciplinary Studies, Payap University, Chiang Mai.

Corresponding author E-mail: 65255822@qq.com

ABSTRACT

Over the last decade, asset pricing research has significantly expanded beyond traditional risk-based paradigms to incorporate insights from behavioral finance, machine learning applications, and firm-specific factors. This paper examines how CEO characteristics—specifically age, international experience, hometown identity, duality, and gender—together with firm digitalization (including digital transformation levels, IT investments, and AI adoption), shape corporate risk profiles and valuation. Recent advances in extended factor models, such as Fama–French extensions and mispricing factors, have enhanced our ability to explain return anomalies, while machine learning techniques help address the "factor zoo" problem by identifying previously overlooked predictors. Empirical evidence suggests that CEO demographics and backgrounds can influence strategic decision-making, thereby affecting asset pricing outcomes. Meanwhile, digital transformation has emerged as a crucial driver of intangible assets and operational efficiency; however, standard valuation approaches often struggle to fully capture these intangible benefits. Challenges remain in measuring and integrating CEO and digitalization variables into asset pricing models, due to issues related to data availability, endogeneity, and the transient nature of technological advantages. Future research should refine measurement strategies, develop dynamic modeling frameworks, and explore interactions among leadership attributes, digital capabilities, and traditional risk factors to better capture the complexity of modern asset pricing.

Keywords: Asset pricing, CEO characteristics, digital transformation, behavioral finance.

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

Introduction

Over the past decade, asset pricing research has advanced significantly, expanding classical models and incorporating new perspectives. Traditional theories assumed that markets were efficient and that returns reflected fundamental risks, but recent work has increasingly considered behavioral influences and employed novel analytical tools (Nanayakkara et al., 2019). At the same time, firm-specific factors such as leadership characteristics and digital transformation have emerged as important determinants of corporate value, raising questions about how they affect asset pricing (Gu et al., 2020; Hou et al., 2015).

This literature review synthesizes findings from the past ten years on three interrelated fronts: (1) advancements in asset pricing models (including factor model extensions, behavioral finance insights, and machine learning approaches), (2) the impact of CEO characteristics (e.g., age, international experience,

Received 11 August 2026; Revised 17 August 2026; Accepted 19 August 2026

hometown identity, dual leadership roles, and gender) on firm value and asset pricing, and (3) the influence of firm digitalization (digital transformation levels, IT investments, and AI adoption) on asset pricing, firm performance, and valuation. However, the existing literature tends to examine CEO characteristics and firm digitalization separately, leaving limited understanding of how these human-capital and technological factors can be integrated into asset pricing frameworks. This gap is important because CEO characteristics may shape strategic choices and risk-taking, while digitalization can alter firms' intangible assets, productivity, innovation, and competitive advantages, potentially creating new channels through which firm risk and expected returns are determined.

Therefore, this review aims to synthesize recent evidence on these developments, identify the challenges of incorporating CEO characteristics and firm digitalization into asset pricing models, and highlight directions for future research on their potential interactions. The remainder of this paper is organized as follows: Section 2 reviews recent advancements in asset pricing. Section 3 discusses challenges and limitations. Section 4 concludes and outlines directions for future research

Recent Advancements in Asset Pricing

1. Extended Factor Models: Fama–French and Beyond

Classical asset pricing models, such as the Capital Asset Pricing Model (CAPM) and the Fama–French three-factor model, have been extended in recent years to better capture cross-sectional return patterns. A landmark contribution was the five-factor model introduced by Fama and French (2015), which added profitability and investment factors to the traditional market, size, and value factors. This new model was shown to improve explanatory power for stock returns by accounting for firms' operating profitability and asset growth, thereby addressing anomalies that were unexplained by the earlier three-factor model (Fama & French, 2015). Around the same time, Hou et al. (2015) proposed the "q-factor" model based on investment theory, which includes market, size, investment, and return-on-equity factors to capture a broad set of return anomalies.

Researchers have also explored adding momentum and sentiment-based factors. While momentum was established earlier, its inclusion alongside value and size remains a key extension. Additionally, mispricing factors grounded in behavioral finance have been introduced. For example, Stambaugh and Yuan (2017) constructed two such mispricing factors that aggregate information from numerous return anomalies; their four-factor model (market, size, and two mispricing factors) was shown to better explain a wide array of anomalies than conventional factor models. Notably, investor sentiment has been found to predict these mispricing factors' returns, especially on the short (overpriced) side, consistent with the idea that waves of optimism or pessimism can drive systematic mispricing.

2. Behavioral Finance and Asset Pricing

In parallel, behavioral approaches to asset pricing have steadily gained prominence, offering a counterpoint to purely rational frameworks. Behavioral asset pricing models relax the assumption of fully rational investors and allow for persistent mispricing due to biases and costly arbitrage. Recent literature reviews document how psychological biases (e.g., overconfidence, representativeness, and loss aversion) and heuristics have been incorporated to explain asset price patterns. Two foundational claims of behavioral

finance are: (1) investors are not always rational, and (2) arbitrage is limited. These propositions help explain why certain return anomalies (e.g., momentum crashes and bubbles) can persist.

For instance, aggregate investor sentiment indices have been shown to predict stock returns, with high optimism often foreshadowing lower subsequent returns for sentiment-driven stocks, implying that the correction of mispricing eventually takes place. Although behavioral finance has enriched asset pricing by acknowledging that factors such as sentiment and cognitive limitations can create systematic return patterns beyond traditional risk-based explanations, a major challenge remains: formally integrating these behavioral elements into pricing models in a manner that achieves broad consensus (Nanayakkara et al., 2019).

3. Machine Learning in Asset Pricing

Perhaps the most novel development in the last ten years is the application of machine learning (ML) and big data techniques to asset pricing (Giglio et al., 2022). Researchers have increasingly used ML algorithms to identify return predictors, model complex nonlinear relationships, and address the so-called "factor zoo" problem—the proliferation of hundreds of proposed predictive factors. ML methods such as tree ensembles, neural networks, and penalized regressions can handle high-dimensional data and capture intricate interactions among firm characteristics (Gu et al., 2020).

For instance, Gu et al. (2020) demonstrate that nonlinear ML models can substantially improve the out-of-sample prediction of stock returns compared to linear factor models, suggesting the existence of previously overlooked nonlinear patterns. ML algorithms have also been used to automatically select relevant factors from a large set of firm attributes, providing a data-driven way to navigate the factor zoo and reduce the risk of overfitting by focusing on predictors that add incremental power (Giglio et al., 2022). These advancements enhance both the rigor and the robustness of asset pricing tests, but they also introduce challenges such as interpretability and the risk of data mining. In summary, recent developments in factor modeling, behavioral insights, and machine learning significantly broaden the scope of asset pricing, signaling a paradigm that synthesizes risk-based and mispricing-based explanations using cutting-edge empirical methods.

4. CEO Characteristics and Firm Value

In line with upper echelons theory, a growing body of scholarship recognizes the importance of top executives' personal attributes in shaping organizational outcomes and, by extension, the pricing of the firm's securities. This section reviews how five CEO attributes—age, international (overseas) experience, hometown identity, dual leadership roles, and gender—affect firm value and asset pricing mechanisms.

5. CEO Age and Risk-Taking

CEO age has been linked to differences in corporate strategy and risk profiles. A consistent finding is a negative relationship between CEO age and corporate risk-taking. Older CEOs tend to adopt more conservative policies, investing less in risky growth endeavors such as R&D, pursuing more diversifying acquisitions, and maintaining lower operating leverage (Serfling, 2014). Conversely, younger CEOs may be more willing to engage in bold, high-variance projects, potentially seeking to prove themselves or accelerate firm growth.

In an influential study, Serfling (2014) reports that a portfolio long in firms led by younger CEOs and short in firms led by older CEOs yields positive risk-adjusted returns, implying that investors do not fully price the effect of CEO age on corporate risk-taking. Overall, the literature suggests that older CEOs favor stability and capital preservation, while younger CEOs embrace growth strategies that entail higher risk. This

has potential implications for asset pricing, as age-related risk preferences may affect a firm's systematic risk—and thus its expected cost of capital—in ways not captured by conventional models.

6. CEO International (Overseas) Experience

Globalization has elevated the importance of CEOs' international exposure. Overseas experience (gained through working or studying abroad) can broaden a CEO's perspectives, knowledge base, and professional networks, thereby influencing strategic decision-making and change. Research indicates that CEO international experience is positively associated with strategic renewal and firm performance . One underlying mechanism is that diverse forms of global exposure equip CEOs with cross-cultural skills and broader market insights, helping firms to expand internationally or pursue innovation more successfully (Le & Kroll, 2017). Further studies, particularly in emerging markets, show that globally experienced CEOs may be more inclined to invest in higher-risk innovation activities, such as increased investment in research and development (R&D), especially when they also hold the position of board chair (CEO duality) (Le & Kroll, 2017). From an asset pricing perspective, these findings suggest that investors might view a CEO's overseas experience as an intangible resource that can enhance firm growth and potentially alter the firm's risk–return profile. However, systematic empirical evidence of how markets incorporate such global experience into asset prices remains limited, underscoring an important avenue for future research.

7. CEO Hometown Identity

A growing line of inquiry examines whether hometown identity—i.e., a CEO's strong identification with their place of origin, particularly when the firm is headquartered in or near that same area—affects corporate decision-making. Recent evidence from Chinese firms indicates that hometown-identifying CEOs tend to be more risk-averse, maintaining lower leverage, reducing earnings management, and pursuing more prudent investment policies. The phenomenon of being "too scared to make mistakes at home" suggests that hometown-affiliated CEOs prioritize stability and local reputation concerns, leading to reduced corporate risk-taking (Chen et al., 2024).

Interestingly, this hometown effect is moderated by other CEO characteristics, such as CEO gender and international exposure, implying that multiple traits may interact in shaping corporate behavior. While hometown identity can lower default risk and foster more sustainable firm performance, it may also lead firms to forgo lucrative, higher-return projects. Firms led by such CEOs might therefore exhibit lower cash flow volatility, potentially affecting how investors price the firm's equity. If markets overlook or misinterpret the risk-reducing benefits of hometown identity, short-term stock mispricing could arise.

8. CEO Duality (CEO–Chairman Dual Role)

CEO duality occurs when one individual holds both the CEO and the board chair positions. This practice has generated debate in corporate governance for decades. Recent empirical work continues to find a generally negative association between CEO duality and firm performance, supporting the agency theory perspective that uniting these roles reduces board independence. In a study of Chinese listed firms, Mubeen et al. (2021) show that firms with CEO dual leadership structures often exhibit weaker performance.

However, some research suggests that the impact of duality can be context-dependent. For instance, larger firms or those with robust corporate social responsibility (CSR) practices may mitigate potential governance risks and thus avoid underperformance (Mubeen et al., 2021). From an asset pricing perspective, CEO duality may elevate perceived governance risk, which can translate into a higher cost of equity capital

if investors discount firms that lack balanced oversight. While some stewardship theory arguments propose that unified leadership can streamline decision-making, the dominant view in the literature remains that CEO duality is a governance concern more likely to erode firm value unless counterbalanced by strong governance mechanisms.

9. CEO Gender

Firms with female CEOs often display more conservative financial and risk-management policies. Faccio et al. (2016) find that companies run by female CEOs tend to have lower leverage, less volatile earnings, and a lower probability of financial distress. A related stream of work notes that while there is no systematic performance gap once relevant controls are included, women in top executive positions can reduce excessive risk-taking, contributing to more stable long-term performance (Perryman et al., 2016).

Although some historical data suggest that female CEOs might face a "glass cliff" phenomenon, being appointed during periods of organizational crisis, recent evidence indicates that capital markets generally do not penalize firms for appointing female CEOs, and any initial investor skepticism is short-lived . In short, female-led firms often exhibit lower overall risk profiles, which can be reflected in a lower cost of capital if investors come to appreciate the added stability. Nevertheless, empirical sample sizes remain limited due to the underrepresentation of women in CEO roles globally. As more data become available, future research is likely to further refine our understanding of how gender diversity in top leadership interacts with asset pricing.

10. Firm Digitalization and Asset Pricing

The digital revolution has fundamentally changed how businesses operate, innovate, and generate value, especially over the past decade, with the proliferation of data, artificial intelligence (AI), and internet-enabled services. This section examines how firm-level digitalization—encompassing broad digital transformation initiatives, information technology (IT) investments, and AI adoption—affects firm performance and valuation, as well as the challenges of incorporating digitalization-related variables into asset pricing models.

11. Digital Transformation and IT Investments

Digital transformation entails integrating digital technologies into all facets of a business, altering how firms deliver value to customers and optimize internal operations . Scholars increasingly attempt to measure firms' digitalization levels using proxies (e.g., the occurrence of digital terms in annual reports or surveys of digital capabilities) and link them to performance outcomes. Evidence suggests that digital transformation can enhance productivity and profitability by improving resource allocation and enabling innovation (Wang & Xia, 2024).

However, the relationship is not always straightforward. Certain firms experience an initial decline in accounting returns due to the substantial upfront costs of IT infrastructure and organizational restructuring efforts. Over the longer term, successful digital transformations can yield higher growth and a more sustainable competitive advantage (Wang & Xia, 2024). These effects underscore the challenge of valuing digital initiatives using traditional measures—digital assets are often intangible (e.g., software, data, algorithms) and may not be fully captured on firms' balance sheets. Indeed, intangible assets now comprise the majority of market value for many firms (Ocean Tomo, 2020), which complicates efforts to incorporate digital investment into standard asset pricing models that rely heavily on book values or tangible asset measures.

12. Artificial Intelligence Adoption and Firm Valuation

Among emerging digital technologies, artificial intelligence (AI) stands out for its transformative potential. AI adoption can influence firm performance through innovation and growth opportunities. For instance, Babina et al. (2024) find that firms investing more in AI experience higher growth in sales, employment, and market value, with product innovation serving as an important mechanism. These findings suggest that AI adoption may create significant growth opportunities and competitive advantages for firms that are able to integrate the technology effectively.

However, the benefits of AI adoption may vary across firms because the realization of AI-related value depends on firms' technological capabilities, organizational resources, and ability to integrate AI into existing business processes. From an asset pricing perspective, AI adoption may therefore affect firm valuation through changes in expected future cash flows, growth opportunities, and perceived firm-specific risk. At the same time, uncertainty surrounding the implementation and economic returns of rapidly evolving AI technologies may make the valuation of AI-related investments more difficult.

Overall, AI adoption represents an increasingly important firm-level characteristic that may influence innovation, growth, and market valuation. Nevertheless, standard asset pricing frameworks may not fully capture the economic value of AI-related intangible capabilities because such capabilities are often difficult to measure consistently. Future research should therefore develop more reliable measures of AI adoption and examine how AI-related capabilities interact with traditional risk factors, firm characteristics, and expected returns across different industries and institutional contexts

Challenges and Limitations

While CEO characteristics and firm digitalization undeniably shape firm outcomes, incorporating them into asset pricing poses multiple challenges. First, measurement issues remain pervasive. Although CEO traits such as age or gender are easily observed, attributes like international experience or hometown identity can be difficult to measure consistently. Likewise, there is no universal benchmark for a firm's digital maturity, which complicates systematic comparison across firms.

Second, endogeneity and causality are major concerns. CEO attributes may correlate with unobserved firm-specific characteristics; similarly, firms that invest in digital transformation could differ systematically from those that do not. Properly identifying the causal impact of these variables requires rigorous identification strategies, such as natural experiments or event studies around CEO changes and information technology (IT) investment announcements.

Third, traditional asset pricing models focus on stable, systematic risk factors, whereas CEO and digital variables tend to be more firm-specific, time-varying, and susceptible to rapid obsolescence. A young CEO ages, and a firm's level of digitalization evolves quickly, making it difficult to treat these attributes as persistent sources of priced risk. Additionally, as more factors are added to a model, the risk of statistical overfitting increases in the absence of a clear economic rationale to guide factor selection.

Finally, practical adoption remains an obstacle. Many investors lack timely and granular data on CEO backgrounds or internal digital initiatives, and these factors may already be partially reflected in observable performance measures. Nonetheless, researchers are increasingly exploring ways to integrate such elements,

potentially by embedding them as features in machine learning–based asset pricing frameworks (Gu et al., 2020).

Conclusion

This literature review shows that modern asset pricing has expanded beyond traditional risk-based explanations by incorporating behavioral finance, machine learning, and firm-specific factors. The synthesis indicates that CEO characteristics—including age, international experience, hometown identity, duality, and gender—can influence corporate risk-taking, strategic decisions, and firm value, while digital transformation, IT investment, and AI adoption increasingly affect innovation, operational efficiency, intangible assets, and valuation.

The main contribution of this review is to broaden the asset pricing perspective from conventional risk factors toward organizational-level determinants, particularly CEO characteristics and firms' digital capabilities. By bringing these two dimensions together, the review highlights an important research gap: existing studies have largely examined managerial characteristics and digitalization separately, providing limited understanding of their interactions and their implications for asset pricing. Future research should therefore develop more integrated and dynamic frameworks to examine how CEO characteristics and digital capabilities jointly influence firm risk, expected returns, and market valuation.

Future Research Directions

Future research should further integrate CEO characteristics, firm digitalization, and traditional asset pricing factors within a unified framework, with greater attention to how leadership attributes influence digital strategies, risk-taking, innovation, and expected returns. Methodologically, studies should develop more precise measures and employ dynamic models, panel-data approaches, natural experiments, event studies, and machine learning techniques to address measurement, endogeneity, causality, and nonlinear relationships while minimizing overfitting and data-mining risks.

From a practical perspective, researchers should examine how investors and corporate decision-makers incorporate CEO characteristics, digital transformation, IT investment, and AI adoption into risk assessment and firm valuation. Future studies should also investigate interactions between CEO traits and digital capabilities, such as whether internationally experienced or younger CEOs facilitate more effective AI adoption, and how capital markets price these managerial–technological complementarities. Such research may contribute to a more comprehensive understanding of how human capital and digitalization shape modern asset pricing.

References

Babina, T., Fedyk, A., He, A. X., & Hodson, J. (2024). Artificial intelligence, firm growth, and product innovation. *Journal of Financial Economics, 151*, 103745.

Chen, J., Hu, P., Liu, S., & Liu, X. (2024). Too scared to make mistakes at home: CEO hometown identity and corporate risk-taking. *Research in International Business and Finance, 70*, 102387.

Faccio, M., Marchica, M.-T., & Mura, R. (2016). CEO gender, corporate risk-taking, and the efficiency of capital allocation. *Journal of Corporate Finance, 39*, 193–209.

Fama, E. F., & French, K. R. (2015). A five-factor asset pricing model. *Journal of Financial Economics, 116*(1), 1–22.

Giglio, S., Kelly, B. T., & Xiu, D. (2022). Factor models, machine learning, and asset pricing. *Annual Review of Financial Economics, 14*, 337–368.

Gu, S., Kelly, B., & Xiu, D. (2020). Empirical asset pricing via machine learning. *Econometrica, 88*(6), 2329–2368.

Hou, K., Xue, C., & Zhang, L. (2015). Digesting anomalies: An investment approach. *The Review of Financial Studies, 28*(3), 650–705.

Le, S., & Kroll, M. (2017). CEO international experience: Effects on strategic change and firm performance. *Journal of International Business Studies, 48*(5), 573–595.

Mubeen, R., Han, D., Abbas, J., Álvarez-Otero, S., & Sial, M. S. (2021). The relationship between CEO duality and business firms' performance: The moderating role of firm size and corporate social responsibility. *Frontiers in Psychology, 12*, 669715.

Nanayakkara, N. S., Nimal, P. D., & Weerakoon, Y. K. (2019). Behavioral asset pricing: A review. International *Journal of Economics and Financial Issues, 9*(4), 101–108.

Ocean Tomo, LLC. (2020). Intangible asset market value study (2020 ed.).

Perryman, A. A., Fernando, G. D., & Tripathy, A. (2016). Do gender differences persist? An examination of gender diversity on firm performance, risk, and executive compensation. *Journal of Business Research, 69*(2), 579–586.

Serfling, M. A. (2014). CEO age and the riskiness of corporate policies. *Journal of Corporate Finance, 25*, 251–273.

Stambaugh, R. F., & Yuan, Y. (2017). Mispricing factors. *The Review of Financial Studies, 30*(4), 1270–1315.

Wang, D., & Xia, X. (2024). The impact of corporate digital transformation on firms' performance in utilities sector. *Heliyon, 10*(1), e23362.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 543 - 553 ISSN 2985-2137 (Online)

The Relationship Between Academic Leadership and Academic Administration Under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1

Parita Chongpakdee [1*] and Nisara Pornsurivong [2]

[1] A graduate student in the Master of Education program, Faculty of Education, North Bangkok University.

[2] Faculty of Education, North Bangkok University.

* Corresponding author. E-mail: parita.chon@northbkk.ac.th

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1. to study the academic leadership under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1; 2. to study the academic administration under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1; and 3. to study the relationship between academic leadership and academic administration under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1.The research sample consisted of teachers in schools under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1. The sample size was determined using Yamane's sample size calculation formula, resulting in 319 participants. Stratified random sampling was employed using school size as the stratification unit, followed by simple random sampling using the lottery method. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings were as follows: 1. The overall level of academic leadership under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1 was rated at a high level. 2. The overall level of academic administration under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1 was rated at a high level. 3. The analysis of the relationship between academic leadership and academic administration under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1 revealed a high positive correlation (r = .730), with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Academic Leadership, Academic Administration, Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 1.

Received 16 July 2026; Revised 17 August 2026; Accepted 19 August 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1

ปริตา จงภักดี [1*] และ นิษรา พรสุริวงษ์ [2]

[1] นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

***** Corresponding author. E-mail: parita.chon@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 3.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการคำนวณของยามาเน่ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเท่ากับ 319 คนวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม และวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2. การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (r = .730) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การบริหารงานวิชาการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงความรู้กับทักษะจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชนิดา สารทอง, ธิดาวัลย์ อุ่นกอง, 2568)

การศึกษาไทยจำเป็นต้องพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีศักยภาพขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบนโยบายสำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างผู้นำการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความรู้คู่คุณธรรม (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่เน้นการพัฒนาทุนมนุษย์และการศึกษาเชิงผลลัพธ์ (Outcome-based Education) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายชาติ

ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นแบบอย่างและขับเคลื่อนงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะมีความคิดสร้างสรรค์ ไหวพริบ ความรู้ ทักษะ

และวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถส่งเสริมแนวคิดใหม่และกระตุ้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565) แม็คอีวาน (McEwan, 1998) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเกิดจากการผสมผสานความรู้ด้านทฤษฎี การเรียนรู้ การสอน และหลักสูตร เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาการสอนและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก ครอบคลุมด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี ระบบประกันคุณภาพ การวิจัย การนิเทศ การวัดและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาการเรียนรู้

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นภารกิจสำคัญของการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ดำรงชีวิตและพัฒนาตนได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) Sergiovanni (1991) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการที่ผู้นำสร้างแรงจูงใจให้ครูตระหนักถึงคุณภาพการสอนเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับศิริพร จงเพลินนภาพร (2567) ที่เสนอแนวทางยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ดูแลโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ พระประแดง และพระสมุทรเจดีย์ ซึ่งมีบริบทการจัดการศึกษาที่หลากหลาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2567) จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2567 เปรียบเทียบกับปี 2564–2565 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย ภาษาไทยร้อยละ 53.80 คณิตศาสตร์ร้อยละ 25.73 และวิทยาศาสตร์ร้อยละ 39.02 โดยภาษาไทยสูงกว่าระดับเขตพื้นที่ แต่คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่ และทุกรายวิชาต่ำกว่าระดับประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารให้มีสมรรถนะในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะด้านการวางแผน การนิเทศ และการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2568)
จากปัญหาดังกล่าว ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการ ส่งเสริม การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ จึงมีแนวโน้มว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร มิใช่ความเป็นเหตุเป็นผลหรือการพยากรณ์

ผู้วิจัยจึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา สังกัด สพป. สมุทรปราการ เขต 1 เพื่อทราบระดับของตัวแปรทั้งสองและความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้บริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 1,552 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. 2567: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 319 คน

สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และสุ่มแบบง่ายโดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นจากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ กับภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2.3 สร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) 5 ระดับ ให้ครอบคลุม เนื้อหา (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564) ปรับให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษาและครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของการใช้ภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

2.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป จึงนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูล

2.7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 3. การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 4.การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ยื่นหนังสือถึงคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ผ่าน Google Form ให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครู ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ระหว่างเดือนธันวาคม 2567 – มกราคม 2568 โดยกำหนดระยะเวลาปิดรับข้อมูลที่ชัดเจน

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

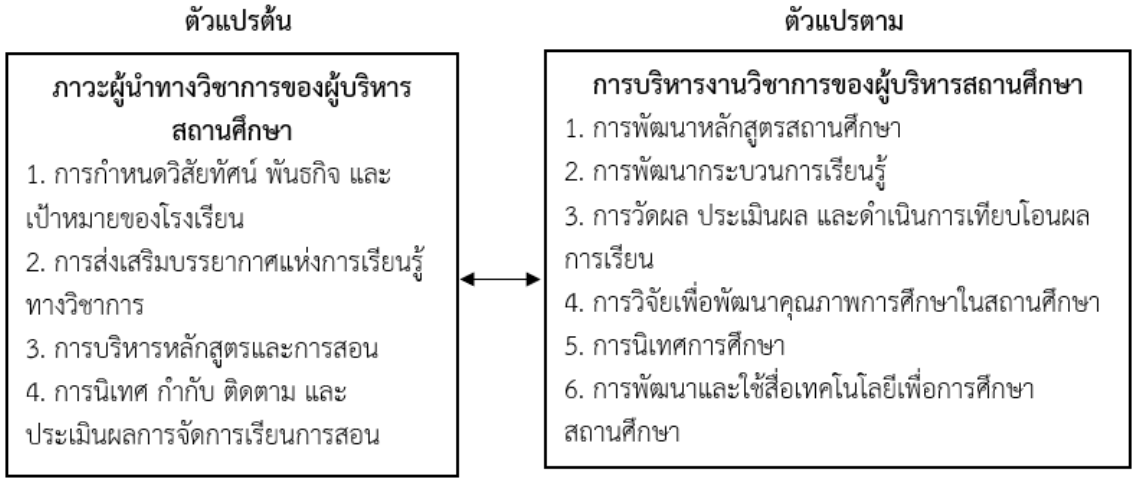
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาษาสมุทรปราการ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม

ปิยพร บุญใบ (2563), ปวีณา ปุทธิจักร์ (2564), ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564), ข้าวทิพย์ ทีสุกะ (2564), กิริตา บุญศัพท์ (2564), สรรเพชญ ไตรยงค์ (2564), ปานหทัย ธรรมรัตน์ (2564), หยาดทิพย์ ซีซอง (2564), กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565), ปรีชญา รูปต่ำ (2565), เริงฤทธิ์ คำหมู่ (2565), เนติ์ มโนปัญญา (2565), ไชยา ภาวะบุตร (2565), อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) และ วนิดา เชื้อคมตา (2566) ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ การบริหารหลักสูตรและการสอน การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม กระทรวงศึกษาธิการ (2550), ประวินา ราชแสง (2565), พรสวรรค์ เหลาเวียง (2564) สิรดา สายมายา (2565), กิตติชัย อาจหาญ (2565), รัตนาภรณ์ เผ่าฟู (2566) และ ศิริพร จงเพลินนภาพร (2567) ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนั้นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน	4.48	0.26	มาก	2
2. การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ	4.42	0.35	มาก	4
3. การบริหารหลักสูตรและการสอน	4.53	0.30	มากที่สุด	1
4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	4.43	0.30	มาก	3
รวม	**4.47**	**0.21**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารหลักสูตรและการสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) รองลงมา คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.30	0.38	มาก	4
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.29	0.35	มาก	5
3. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.34	0.35	มาก	3
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	4.26	0.35	มาก	6
5. การนิเทศการศึกษา	4.36	0.39	มาก	2
6. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.38	0.36	มาก	1
รวม	**4.32**	**0.27**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.38) รองลงมา คือ การนิเทศการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26) ตามลำดับ

3. การศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

	X1	X2	X3	X4	XT	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	YT
X1	1											
X2	.233**	1										
X3	.270**	.328**	1									

	X1	X2	X3	X4	XT	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	YT
X4	.267**	.367**	.443**	1								
XT	.593**	.729**	.726**	.743**	1							
Y1	.150**	.436**	.313**	.356**	.462**	1						
Y2	.196**	.322**	.434**	.326**	.460**	.353**	1					
Y3	.354**	.477**	.439**	.407**	.604**	.338**	.465**	1				
Y4	.319**	.354**	.385**	.357**	.506**	.423**	.343**	.463**	1			
Y5	.380**	.371**	.560**	.408**	.611**	.368**	.417**	.521**	.602**	1		
Y6	.296**	.400**	.443**	.402**	.554**	.473**	.421**	.491**	.405**	.506**	1	
YT	.387**	.540**	.588**	.516**	.730**	.681**	.678**	.744**	.738**	.785**	.752**	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (r = .730) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .387) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .540) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การบริหารหลักสูตรและการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .588) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .516) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

5. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .462) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .460) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .604) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .506) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

9. การนิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .611) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

10. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r = .554) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานวิชาการ โดยเฉพาะการบริหารหลักสูตรและการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และสนับสนุน ครูให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Krug (1992) ที่กล่าวว่า การสอนเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรมีความรู้ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนครู ผลการวิจัยสอดคล้องกับ กิริตา บุญศัพท์ (2564) ข้าวทิพย์ ทีสุกะ (2564) ปวีณา บุทธิจักร์ (2564) และสรรเพชญ ไตรยงค์ (2564) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้บริหารมีการกำหนดและสื่อสารทิศทางทางวิชาการร่วมกับบุคลากร อย่างไรก็ตาม ด้านนี้มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการต่ำกว่าด้านอื่น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ หากไม่มีการนำไปสู่การปฏิบัติผ่านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาให้ความสำคัญกับ การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการนิเทศการศึกษา สะท้อนการปรับตัวของสถานศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเทคโนโลยีและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Kimbrough and Nunnery (1998) และ Good (1993) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรสวรรค์ เหลาเวียง (2564) ประวินา ราชแสง (2565) กิตติชัย อาจหาญ (2565) และรัตนาภรณ์ เผ่าฟู (2566) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ บริบทของสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งมีความหลากหลายทั้งพื้นที่เมือง ชุมชน และอุตสาหกรรม ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาครู และการนิเทศให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .730$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดทิศทางทางวิชาการ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนกำกับติดตามและประเมินผล ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการโดยตรง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธ (2565) อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) และชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ที่พบความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับผลลัพธ์ด้านวิชาการ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง ($r = .387$) ซึ่งต่ำกว่าการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ ($r = .540$) การบริหารหลักสูตรและการสอน ($r = .588$) และการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ($r = .516$) อาจเป็นเพราะวิสัยทัศน์และเป้าหมายเป็นกรอบเชิงนโยบาย ขณะที่หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตรงในการปฏิบัติงาน จึงมีความเชื่อมโยงกับการบริหารงานวิชาการมากกว่า ดังนั้น ผู้บริหารควรนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตาม ทั้งนี้ ค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนเพียงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มิได้หมายความว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสาเหตุโดยตรงของการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยจึงสะท้อนบริบทของพื้นที่ดังกล่าว และอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังพื้นที่อื่นได้โดยตรง อีกทั้งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามอาจได้รับอิทธิพลจากการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด 2. การบริหารงานวิชาการ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (r = .730) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ รวมทั้งนำเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและจิตวิทยาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา

1.4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2.2. ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชาระยอง เขต 1.* (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

กิตติชัย อาจหาญ. (2565). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชามุกดาหาร.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

กิริตา บุญศัพท์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.* ราชกิจจานุเบกษา, 124(24 ก), 16 พฤษภาคม.

ข้าวทิพย์ ทีสุกะ. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชานครพนม เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580): ฉบับเต็ม.* สำนักเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ผู้แต่ง.

ชนิดา สารทอง และธิดาวัลย์ อุ่นทอง. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิตบัวบัณฑิต, 25*(1), 340 – 354.

ชลนิชา ศิลาพงษ์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 15).* อมรการพิมพ์.

ไชยา ภาวะบุตร. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ Academic Leadership ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* สมศักดิ์การพิมพ์กรุ๊ป.

ณพรรษกรณ์ ชัยพรม. (2565). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธุ์. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ).

เนติ์ มโนปัญญา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ประวินา ราชแสง. (2565). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย).

ปวีณา บุทธิจักร์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ปิยพร บุญใบ. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

พรสวรรค์ เหลาเวียง. (2564). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

รัตนาภรณ์ เผ่าฟู. (2566). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

เริงฤทธิ์ คำหมู่. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วิไลลักษณ์ รู้กิจ. (2566). *การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ศิริพร จงเพลินนภาพร. (2567). *แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สรรเพชญ ไตรยงค์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. (2568). *รายงานการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2568*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2563*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สิรดา สายมายา. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนในโครงการ "การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี" (โรงเรียน กพด).* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

หยาดทิพย์ ซีซอง. (2564). *ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

อรรถพล ประเสริฐสังข์. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

Good, C. V. (1993). *Dictionary of education (3rd ed.).* McGraw-Hill.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice (4th ed.).* McGraw-Hill.

Jazzar, M., & Algozzine, B. (2007). *Keys to successful 21st century educational leadership*. Pearson.

Kimbrough, B., & Nunnery, J. (1998). *Educational administration: An introduction*. Macmillan.

Krug, S. E. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. *Educational Administration Quarterly, 28*(3), 430–443.

McEwan, E. K. (1998). *Seven steps to effective instructional leadership*. Macmillan.

Sergiovanni, T. J. (1991). *The principalship: A reflective practice perspective*. Allyn & Bacon.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.).* Harper and Row.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 554 - 565 ISSN 2985-2137 (Online)

Development of an Academic Collaborative Network Management Model in Small-sized Primary Schools Under the Office of the Basic Education Commission in the Lower Northeast Region 1

Thaweesuda Kiatsirinthra [1*], Saruda Chaisuwan [2] and Krongtip Nakvichet [3]

[1] Graduate Student of Philosophy Degree Program in Education Administration, Vongchavalitkul University

[2, 3] Associate Professor Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University

* Corresponding author. E-mail: Krudatum@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the current condition and guidelines for academic collaborative network management in small-sized primary schools, to develop and evaluate the appropriateness of an academic collaborative network management model, and to assess its feasibility and usefulness. The research comprised three steps. Step 1 had two sub-steps: Step 1.1 examined the current condition of academic network management with 320 small-sized primary schools in the Lower Northeastern Region 1, using a questionnaire with an item-objective congruence index of 0.80–1.00 and a reliability of 0.89, analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation; Step 1.2 explored best-practice guidelines through semi-structured interviews with 4 school administrators. Step 2 involved drafting the model and evaluating its appropriateness through a focus group discussion with 7 experts. Step 3 assessed the model's feasibility and usefulness using a questionnaire completed by 60 administrators or teachers from small-sized primary schools. The findings revealed that: 1) the current condition and best-practice guidelines were overall at a high level, with administrators needing to create a participatory vision and develop teachers through cross-school professional learning communities to ensure an effective collaborative network; 2) the appropriateness of the model was rated at the highest level; and 3) the feasibility and usefulness of the model were rated at the highest level.

Keywords: Model, Academic Collaborative Network Management, Small-Sized Primary Schools.

Received 7 July 2026; Revised 19 August 2026; Accepted 25 August 2026

การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ฐวีร์สุดา เกียรติศิรินทรา [1*], ศรุดา ชัยสุวรรณ [2] และ กรองทิพย์ นาควิเชตร [3]
[1] นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
[2, 3] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
* Corresponding author. E-mail: Krudatum@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ แนวทาง และพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 มี 2 ขั้นย่อย คือ ขั้นที่ 1.1 ศึกษาสภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 320 โรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 1.2 ศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กกับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล เชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยจัดประชุมกลุ่มสนทนากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของร่างรูปแบบ และขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 60 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารต้องสร้างวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วมและพัฒนาครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพข้ามโรงเรียนเพื่อให้เครือข่ายความร่วมมือมีประสิทธิภาพ 2) ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เยาวชนยุคใหม่จึงต้องมีทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะการประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (สรรพสิทธิ์ ชมภูนุช และคณะ, 2564) สอดรับกับภารกิจหลักของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ในการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมผ่านการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

จากการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1-120 คน ลงมา ซึ่งมีจำนวนถึง 15,327 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 52.58 ของโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลงและการย้ายถิ่นฐาน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) ปัญหาสำคัญ

ของโรงเรียนขนาดเล็กคือการบริหารจัดการที่ไม่คุ้มทุน การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา ครูไม่ครบชั้นเรียน และครูมีภาระงานล้นตัว ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ สะท้อนได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ที่พบว่าค่าเฉลี่ยของโรงเรียนขนาดเล็กต่ำกว่าโรงเรียนขนาดอื่นและต่ำกว่าระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566)

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเน้นยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อให้เกิดพลังแห่งการช่วยเหลือกัน ทั้งในด้านวิชาการ การใช้สื่อเทคโนโลยี และการบริหารจัดการ (สุรเดช รอดจินดา และคณะ, 2562) แต่ในทางปฏิบัติพบว่าเครือข่ายบางแห่งยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดความชัดเจนในภารกิจ ขาดภาวะผู้นำ และปัญหาวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการแข่งขันมากกว่าการช่วยเหลือกัน (เพิ่มศักดิ์ บัวรักษ์, 2559) แม้ว่าจะมีผู้วิจัยที่นำเสนอรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในพื้นที่ต่าง ๆ ดังเช่นที่ จิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า รูปแบบการบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และมีประโยชน์นำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนศักรินทร์ สมพศินภา (2565) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเก็บรวบรวมกับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคกลาง พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และชญากาญจน์ ศรีเนตร และคณะ (2566) ได้สร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์นำไปใช้จริง จะเห็นได้ว่ายังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดที่ศึกษาลึกลงไปในบริบทเฉพาะของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษา แก้ไขข้อจำกัดด้านทรัพยากร และสร้างกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
2. เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและแนวทางบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มี 2 ขั้นย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 สภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย 2) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 5) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย และ 6) ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,863 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2568 ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยได้จากการสุ่มแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 โรงเรียน

1.3 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โรงเรียนละ 2 คน จำนวน 640 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.89 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 640 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืน 640 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์เดียวกันนี้ในการแปลผลค่าเฉลี่ยตลอดทั้งบทความ

ขั้นที่ 1.2 ศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 4 โรงเรียนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การเลือกโรงเรียน คือ 1) เป็นโรงเรียนที่มีผลงานได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARD) ระดับชาติ 2) เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษารอบสี่ จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับดีขึ้นไป การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย 2) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 5) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย และ 6) ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์ที่รวบรวมได้มาพิจารณา จัดทำร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

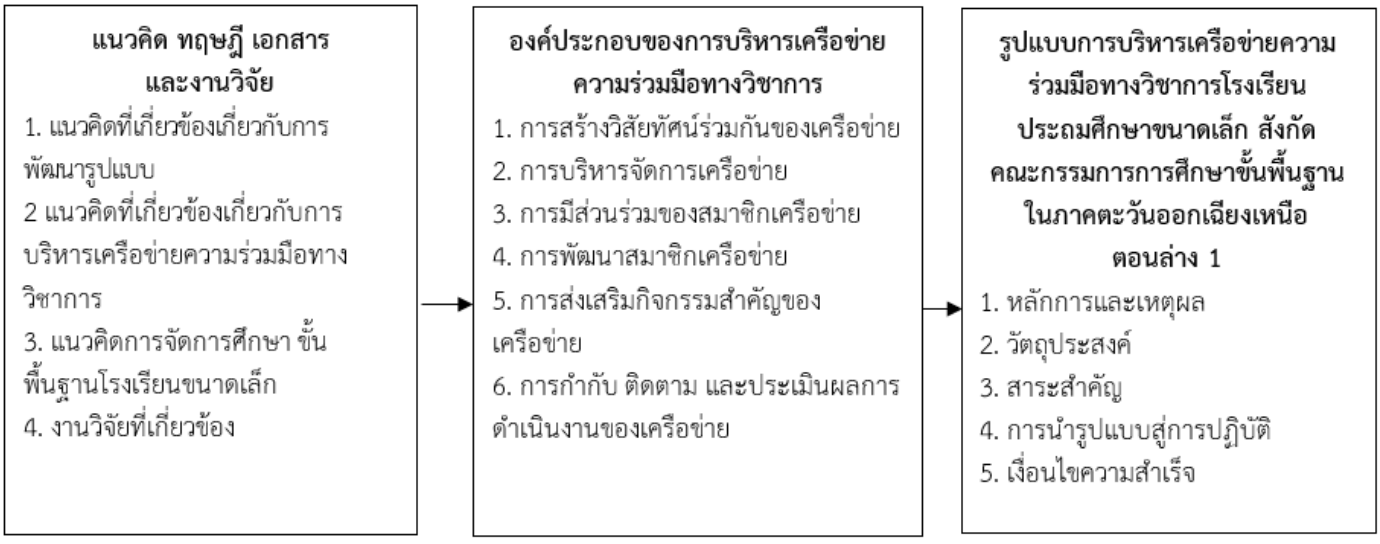
ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำร่าง โดยนำประเด็นสำคัญที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มายกร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ตามแนวคิด ทฤษฎี การสร้างรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญของรูปแบบ 4) แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผู้ให้ข้อมูล ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 60 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาจากความสมัครใจและความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการในการให้ข้อมูลเพื่อประเมินรูปแบบ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.55, S.D. = 0.68) และด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.55, S.D. = 0.69) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากันจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.53, S.D. = 0.64) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.53, S.D. = 0.68) และด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.53, S.D. = 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (M = 3.50, S.D. = 0.65)

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ สรุปได้ว่า

2.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย ร่วมกันวิเคราะห์นโยบายกระจายอำนาจและสังเคราะห์ SWOT ของแต่ละโรงเรียนเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับต้นสังกัด โดยใช้กระบวนการประชาพิจารณ์และโครงสร้างการบริหารที่เน้นมติประชาธิปไตยเพื่อสร้างการยอมรับ พร้อมทั้งสื่อสารทิศทางผ่านฐานข้อมูลกลางและช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน สุดท้ายมีการติดตามผลผ่านการสำรวจความเข้าใจและกระบวนการสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติร่วมกันเพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนการดำเนินงานอย่างโปร่งใสโดยยึดประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2.2 ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย มุ่งเน้นการสร้างระบบที่มีความชัดเจนและโปร่งใส เริ่มต้นจากการจัดทำโครงสร้างการบริหารและระบบการสื่อสารที่วางรากฐานไว้อย่างเป็นสัดส่วน โดยผู้นำเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็ว พร้อมทั้งยึดถือหลักความยุติธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการสื่อสารเหตุผลอย่างตรงไปตรงมาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิก

2.3 ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเชิงรุกและความเท่าเทียม เริ่มต้นจากการจัดเวทีประชุมทุกระดับเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนปฏิบัติการประจำปีร่วมกัน โดยมีปฏิทินกิจกรรมและกติกาการตัดสินใจที่ชัดเจนเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานแบบผสมผสานระหว่างโรงเรียนเพื่อกระชับความสัมพันธ์และลดช่องว่างในการปฏิบัติงาน

2.4 ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย มุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนผ่านแผนงานระยะยาว 3-5 ปี ที่ให้ความสำคัญกับการลดภาระงานครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม โดยใช้ระบบพี่เลี้ยงเครือข่าย (Mentoring System) และการจัดตั้งกลุ่ม PLC ข้ามโรงเรียนที่มีตารางเวลาชัดเจนทั้งในรูปแบบ On-site และ Online เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

2.5 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย เน้นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติงานกับเป้าหมายหลัก โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของกิจกรรมให้ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์หรือการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ควบคู่ไปกับการวางระบบสื่อสารล่วงหน้าที่ชัดเจนผ่านโครงสร้าง 3 ระดับ (ทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ) และการจัดกลุ่มทำงานตามภารกิจเฉพาะด้าน (Working Groups) เพื่อให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวและบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) ที่วัดผลได้จริงร่วมกัน พร้อมวางปฏิทินวงรอบการติดตามที่ชัดเจนเพื่อให้สมาชิกเตรียมความพร้อมได้ทันเวลา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนทุกสถานศึกษาเพื่อสร้างความเป็นกลางและความรับผิดชอบร่วมกัน ควบคู่ไปกับการใช้ระบบ

จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลหรือ Dashboard ในการติดตามผลแบบ Real-time เพื่อให้สมาชิกเห็นความก้าวหน้าและใช้เป็นฐานข้อมูลในการสะท้อนผลได้อย่างแม่นยำ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ 1. หลักการและเหตุผล 2. วัตถุประสงค์ 3. สาระสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย 2) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 5) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย และ 6) ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย 4. แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ

2. การประเมินความเหมาะสมร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด (M = 4.51, S.D. = 0.60) ประกอบด้วย ด้านหลักการและเหตุผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M = 4.42, S.D. = 0.53) ด้านวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57, S.D. = 0.53) ด้านสาระสำคัญของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M = 4.43, S.D. = 0.36) ด้านการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.51, S.D. = 0.67) และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.61, S.D. = 0.58)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินความเป็นไปได้โดยผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบหัวหน้าวิชาการ พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวม มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านหลักการและเหตุผล มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (M = 4.40, S.D. = 0.49) ด้านวัตถุประสงค์ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (M = 4.50, S.D. = 0.50) ด้านสาระสำคัญของรูปแบบ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (M = 4.53, S.D. = 0.27) ด้านการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.54, S.D. = 0.41) และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.68, S.D. = 0.23)

2. ผลการประเมินความเป็นประโยชน์โดยผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบหัวหน้าวิชาการ พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวม มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านหลักการและเหตุผล มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (M = 4.46, S.D. = 0.40) ด้านวัตถุประสงค์ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.56, S.D. = 0.50) ด้านสาระสำคัญของรูปแบบ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (M = 4.57, S.D. = 0.27) ด้านการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57, S.D. = 0.40) และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.72, S.D. = 0.21)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

1. จากการศึกษาสภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก แสดงให้ถึงความตื่นตัวและความพยายามในการปรับตัวของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งมักประสบปัญหาภาวะขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรการบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายจึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนเหล่านี้สามารถดำรงประสิทธิภาพทางการศึกษาไว้ได้ โดยอาศัยการแบ่งปันทรัพยากรและการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในเชิงบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งมีทุนทางสังคมเดิมเป็นวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบ “ฉันพี่น้อง” ที่เน้นการเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายและด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นอย่างเด่นชัด เนื่องจากสมาชิกในเครือข่ายมีพื้นฐานความไว้วางใจและความเต็มใจที่จะแบ่งปันความรู้และทรัพยากรระหว่างกันมากกว่าพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างออกไป

1.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน สมาชิกทุกคนรับรู้และเข้าใจในจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทำให้เกิดแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระศักดิ์ สร้อยคำ (2561) ผลวิจัยพบว่า การจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงระบบการทำงานที่มีโครงสร้างและการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Resource Sharing) ระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเครือข่ายที่เน้นโครงสร้างการกำกับร่วม (Shared Governance) ซึ่งชี้ว่าเครือข่ายที่มีการกระจายบทบาทและแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นระบบจะมีความยั่งยืนมากกว่าเครือข่ายที่พึ่งพาการนำแบบรวมศูนย์เพียงจุดเดียว อย่างไรก็ตาม ยังต้องพิจารณาต่อไปว่าผลลัพธ์ดังกล่าวจะยังคงเข้มแข็งหรือไม่หากขาดแรงสนับสนุนจากผู้บริหารเครือข่ายหลักที่เป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักรินทร์ สมพศินภา (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและการยอมรับซึ่งกันและกัน สมาชิกไม่ได้เพียงแต่รับคำสั่งแต่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายให้ความสำคัญกับการยกระดับศักยภาพครูและบุคลากร โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการฝึกอบรมร่วมกัน ซึ่งช่วยแก้ปัญหาครูสอนไม่ตรงสายวิชาและพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักรินทร์ สมพศินภา (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมวิชาการ เช่น การจัดค่ายวิชาการร่วมกัน การผลิตสื่อ หรือการแข่งขันทักษะ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของจิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงว่าเครือข่ายมีระบบการตรวจสอบที่เป็นธรรมและสม่ำเสมอ มีการนำข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ทำให้สามารถควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม ด้านนี้กลับมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างจากด้านอื่นมากนัก ซึ่งอาจสะท้อนว่ากลไกการกำกับติดตามของเครือข่ายในพื้นที่ยังพึ่งพาการรายงานผลตามรอบเวลาเป็นหลัก มากกว่าการใช้ระบบข้อมูลแบบ Real-time อย่างต่อเนื่อง ต่างจากบริบทโรงเรียนขนาดใหญ่หรือพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่า ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาต่อไปเพื่อยกระดับความเข้มแข็งของการกำกับติดตามให้สูงขึ้นกว่าด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระศักดิ์ สร้อยคำ (2561) ผลวิจัยพบว่า การจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วมและพัฒนาครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพข้ามโรงเรียนเพื่อให้เครือข่ายความร่วมมือมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุรเดช รอดจินดา (2562) ที่ระบุว่าเป้าหมายที่ชัดเจนและเกิดจากความเห็นชอบของสมาชิกจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งด้านวัฒนธรรมองค์กรและการแข่งขันระหว่างโรงเรียน เมื่อโรงเรียนขนาดเล็กมองเห็นเป้าหมายเดียวกันว่าจะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จะทำให้เกิดการระดมทรัพยากรและงบประมาณที่มีจำกัดมาใช้ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่าและมีทิศทาง และจิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายที่เน้นความร่วมมือทางวิชาการช่วยให้เกิดการแบ่งปันความเชี่ยวชาญส่งผลให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบไปด้วย 5 ส่วน 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญ 4) แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า โดยภาพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้น มีความสมบูรณ์เชิงทฤษฎีและมีความเป็นไปได้สูงในการนำไปปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยเริ่มต้นจากการกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางให้โรงเรียนที่มีบริบทเฉพาะตัวสามารถก้าวข้ามอุปสรรคด้านงบประมาณและบุคลากร ผ่านการสร้างพลังทวีคูณจากการรวมกลุ่มเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา หัวใจสำคัญของรูปแบบคือองค์ประกอบ 6 ด้านหลัก ที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันไปจนถึงการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ซึ่งสะท้อนถึงการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพมาประยุกต์ใช้กับงานเครือข่ายได้อย่างลงตัว โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการพัฒนาสมาชิกที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเน้นความสัมพันธ์ฉันพี่น้อง ส่งผลให้กิจกรรมทางวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) วิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีความความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และชญากาญจน์ ศรีเนตร และคณะ (2566) วิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีความความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งษณอนงค์ ชูรา (2566) วิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริม ทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผลจากการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ช่วยก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณไปสู่การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีพลัง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ส่วนของรูปแบบถูกออกแบบอย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับวิถีการทำงานจริงในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการนำไปปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้บริหารและครูเห็นแนวทางที่จับต้องได้และมีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ตามบริบทที่แตกต่างแต่มีเป้าหมายเดียวกัน ในมิติของความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบนี้สามารถแก้ปัญหาหลักของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายและการพัฒนาสมาชิก ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพวิชาการให้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีมาตรฐานสูงขึ้นผ่านความร่วมมือที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักรินทร์ สมพศินภา (2565) การวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และจิราวรรณ เอียดชุม และคณะ (2565) วิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งชญากาญจธ์ ศรีเนตร และคณะ (2566) วิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารต้องสร้างวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วมและพัฒนาครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพข้ามโรงเรียนเพื่อให้เครือข่ายความร่วมมือมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญของรูปแบบ 4) แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด

3. รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จากการประเมินโดยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ โดยภาพรวม มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ควรมีการสร้างความตระหนักให้ครูในปรับเปลี่ยนรูปแบบความคิดเพื่อก้าวไปสู่สิ่งใหม่ที่โรงเรียนคาดหวังไว้ โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อสร้างวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กควรวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการบริหารจัดการเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรที่จำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กได้ถูกนำไปใช้อย่างมี

ประสิทธิภาพสูงสุด และส่งผลถึงตัวผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การเป็นเครือข่ายเข้มแข็งที่เป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

1.3 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างคุณภาพในความหลากหลาย โดยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้จัดกิจกรรมไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมของเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กควรมุ่งเน้นที่การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีช่วยเหลือและแบ่งปัน นิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานในภาพรวมมีความเข้มแข็งและก้าวไปสู่ระดับความสำเร็จที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กควรเน้นการบริหารแบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างเป็นระบบ เมื่อสมาชิกเห็นว่าการมีส่วนร่วมนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อเด็กนักเรียนและลดภาระงานของตนเองได้อย่างแท้จริง ความร่วมมือนี้จะเป็นกลไกหลักที่ขับเคลื่อนให้โรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดคุณภาพอย่างยืน

1.6 ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาครูและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในการทำงานอย่างมีความสุข โดยเปลี่ยนบทบาทสมาชิกจากผู้รับการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้สร้างความรู้และนวัตกรรม เมื่อครูมีความเข้มแข็งทางวิชาการและมีพลังใจที่เต็มเปี่ยม ความสำเร็จของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กระหว่างภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ 1

2.3 ควรมีการติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) ภายหลังการนำรูปแบบไปใช้จริง เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความยั่งยืนของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในระยะเวลาต่อเนื่องหลายปีการศึกษา

2.4 ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการตามนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* สำนักนโยบายยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ.

จิราวรรณ เอียดชุม โสภณ เพ็ชรพวง และญาณิศา บุญจิตร์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเคียนซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสาร มมร วิชาการล้านนา, 11*(2), 58-70.

จิระศักดิ์ สร้อยคำ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ชญากาญจน์ ศรีเนตร จำเนียร พลหาร และ กฤษกนก ดวงชาทม. (2566). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11*(4), 1621-1634.

เพิ่มศักดิ์ บัวรักษ์. (2559). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13*(24), 14-21.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศักรินทร์ สมพศินภา. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ษณอนงค์ ชูรา. (2566). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

สุรเดช รอดจินดา, สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, สมถวิล วิจิตรวรรณา, และ พีระ รัตนวิจิตร (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคเหนือตอนบน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12*(1), 1020-1042.

สรรพสิทธิ์ ชมภูนุช, ทิวากร แสร์สุวรรณ, ศิรินดา สวนมาดีและโชติ บดีรัฐ. (2564). บริบทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Roi KaensarnAcademic. 7*(3), 409-424.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานของ ก.ต.ป.น. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 [Online].* Available: https://eva.obec.go.th/publicationbook/975/

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net). [Online].* Available: https://www.niets.or.th/th/content/view/26058/

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *บริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. [Online].* Available: https://www.obec.go.th/archives/1067067

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*, 607-610.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 566 - 575 ISSN 2985-2137 (Online)

An Administrative Model Based on Coaching and Mentoring to Promote Teachers' Active Learning Management Skills

Sunantha Phuangdokmai
Municipal School 1 (Wat Pratusan)
Corresponding author. E-mail: Sunantha@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to (1) examine the components, current conditions, and desirable conditions of an administrative model based on coaching and mentoring for promoting teachers' active learning management skills, (2) design and develop the model, (3) trial the model, and (4) evaluate its effectiveness on teachers' active learning skills, student learning outcomes, and student satisfaction. A four-phase research and development (R&D) design was used. Phase 1 combined semi-structured interviews with five experts, analyzed through content analysis, with a needs-assessment survey of 24 teachers using a dual-response questionnaire and the Modified Priority Needs Index (PNIModified). Phase 2 involved model design informed by the Phase 1 findings and a focus group with nine experts, with content validity confirmed through the Index of Item-Objective Congruence (IOC). Phase 3 used a one-group pretest-posttest quasi-experimental design with the same 24 teachers over a 17-week semester. Phase 4 evaluated effectiveness with the same 24 teachers and 696 students of Thesaban 1 Wat Pratusan School, Suphanburi Province, in the 2024 academic year.

Results showed that the model, named the CM-ALT Model (Coaching and Mentoring for Active Learning Transformation), comprised five components transformational leadership, a coaching-and-mentoring system, professional learning community (PLC) building, active learning skill development, and a supporting management system operationalized through a five-step COACH Process (Commit and Clarify, Organize Coaching, Apply and Assist, Check and Challenge, Harvest and Highlight). The overall need for development was high (PNIModified = 0.49), with the coaching-and-mentoring system showing the greatest need (PNIModified = 0.63). The model's content validity was excellent (IOC = 0.96) and its appropriateness, as rated by experts and practitioners, was at the highest level (M = 4.55). After implementation, teachers' active learning skills rose significantly from a fair level (M = 2.55) to a very good level (M = 4.36), $t(23) = 16.84$, $p < .001$, Cohen's $d = 3.35$. Student learning outcomes rose from 47.30% to 74.34% of the total score ($p < .001$), and the proportion of students meeting the passing criterion increased from 39.80% to 87.36%. Student satisfaction with active learning was rated at the highest level (M = 4.52). Teachers' active learning skills correlated strongly with student learning outcomes ($r = .82$) and, together with administrator-rated competency and student satisfaction, predicted 74% of the variance in student outcomes. The findings confirm that a sustained, integrated coaching-and-mentoring administrative model anchored in transformational leadership and professional learning communities can effectively build teachers' active learning competence and, in turn, improve student achievement and satisfaction.

Keywords: Coaching and Mentoring, Active Learning, School Administration Model, Professional Learning Community, Teacher Professional Development

Received 20 August 2026; Revised 25 August 2026; Accepted 30 August 2026

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

สุนันทา พวงดอกไม้
โรงเรียนเทศบาล 1 วัดประตูสาร
Corresponding author. E-mail: Sunantha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 2) ออกแบบและพัฒนารูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบที่มีต่อทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน ดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) 4 ระยะ ระยะที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกึ่งโครงสร้างจำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากครู 24 คน ด้วยแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่และวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบโดยอาศัยผลจากระยะที่ 1 ร่วมกับการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบกับครูกลุ่มเดิม 24 คน ด้วยแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design) เป็นเวลา 1 ภาคเรียน (17 สัปดาห์) และระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบกับครูกลุ่มเดิม 24 คน และนักเรียน 696 คน ของโรงเรียนเทศบาล ๑ วัดประตูสาร จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2567

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า CM-ALT Model (Coaching and Mentoring for Active Learning Transformation) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง ระบบ Coaching และ Mentoring การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และระบบสนับสนุนและการจัดการ ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ COACH Process 5 ขั้นตอน ได้แก่ Commit & Clarify, Organize Coaching, Apply & Assist, Check & Challenge และ Harvest & Highlight ผลการประเมินความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง (PNI Modified = 0.49) โดยด้านระบบ Coaching และ Mentoring มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI Modified = 0.63) รูปแบบมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก (IOC เฉลี่ย = 0.96) และได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติในระดับมากที่สุด (M = 4.55) ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบ ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากระดับพอใช้ (M = 2.55) เป็นระดับดีมาก (M = 4.36) ($t(23) = 16.84$, $p < .001$, Cohen's $d = 3.35$) ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.30 เป็นร้อยละ 74.34 ของคะแนนเต็ม ($p < .001$) และสัดส่วนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39.80 เป็นร้อยละ 87.36 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด (M = 4.52) ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน ($r = .82$) และร่วมกับสมรรถนะครูที่ผู้บริหารประเมินและความพึงพอใจของนักเรียน สามารถร่วมกันทำนายผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ร้อยละ 74 ผลการวิจัยยืนยันว่ารูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการที่ใช้ Coaching and Mentoring อย่างต่อเนื่อง โดยมีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นฐาน สามารถพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างมีประสิทธิผล และส่งผลต่อเนื่องไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียน

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาชี้แนะ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาวิชาชีพครู

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 เรียกร้องให้ระบบการศึกษาปรับเปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2018) ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นจากการเรียนแบบท่องจำและรับฟังเพียงอย่างเดียว การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าว โดยมีรากฐานจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และการโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม (Piaget, 1970; Vygotsky, 1978) และหมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน อภิปราย หรือแก้ปัญหา มิใช่เพียงนั่งฟัง (Bonwell & Eison, 1991) หลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์อภิมานงานวิจัย 225 เรื่องของ Freeman และคณะ (2014) ยืนยันว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าและมีอัตราสอบตกน้อยกว่าผู้เรียนที่เรียนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมิน PISA ปี 2018 ยังคงสะท้อนว่านักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยเฉพาะทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (OECD, 2019) ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือการขาดการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การอบรมครูในลักษณะบรรยายระยะสั้นที่ขาดการฝึกปฏิบัติและการติดตามผลมักไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ยั่งยืน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Joyce และ Showers (2002) ที่ว่าการให้ทฤษฎีและบรรยายเพียงอย่างเดียวมีอัตราการนำไปปฏิบัติจริงเพียงร้อยละ 5 ขณะที่การเพิ่มการโค้ชในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง (Peer Coaching) ช่วยเพิ่มอัตราการนำไปปฏิบัติได้ถึงร้อยละ 95 การบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน โดย Instructional Coaching หมายถึงกระบวนการที่โค้ชทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดผ่านวงจรการสนทนาก่อนสอน การสังเกตการสอน และการสนทนาหลังสอน บนหลักการ Partnership ที่เน้นความเท่าเทียมและการสะท้อนคิดร่วมกัน (Knight, 2007) ควบคู่กับกระบวนการ Mentoring ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระยะยาวที่ส่งเสริมทั้งด้านอาชีพและด้านจิตใจสังคม การบูรณาการทั้งสองแนวทางเข้าด้วยกันจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาครูที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยเชิงอภิมานของ Kraft, Blazar และ Hogan (2018) จากการศึกษา 60 เรื่อง ยืนยันว่าการโค้ชครูส่งผลต่อการปรับปรุงคุณภาพการสอนด้วยขนาดอิทธิพลระดับปานกลางถึงสูง และการโค้ชที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ต่อเนื่องอย่างน้อย 1 ภาคเรียน ควบคู่กับการสังเกตการสอนจริงในชั้นเรียน ขณะที่ Desimone (2009) เสนอว่าการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพต้องมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การมุ่งเน้นเนื้อหา การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ความสอดคล้องกัน ระยะเวลาที่ยาวนาน และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ตามแนวคิดของ DuFour และคณะ (2008) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครูได้เรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ความสำเร็จของการบริหารการพัฒนาครูยังขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bass & Avolio, 1994) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทไทยส่วนใหญ่ยังศึกษาแนวคิด Coaching และ Mentoring แยกส่วนกัน ขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบในระดับการบริหารสถานศึกษา และยังไม่มีรูปแบบที่มีโครงสร้างชัดเจนครอบคลุมบทบาทของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง และกระบวนการติดตามสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดประตูสาร สังกัดเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประสบข้อจำกัดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาข้างต้น กล่าวคือ ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ขาดความมั่นใจและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาครูที่ผ่านมาเป็นการอบรมระยะสั้นแบบแยกส่วนโดยไม่มีการติดตามผล และโรงเรียนยังขาดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ในขณะเดียวกันโรงเรียนมีจุดแข็งสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ครูที่มีความตั้งใจเปิดใจเรียนรู้ และมีครูที่มีประสบการณ์สามารถเป็นครูพี่เลี้ยงได้ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

2. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

4. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) ที่มีต่อทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 4 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล 1 วัดประตูสาร จำนวน 40 คน และนักเรียน จำนวน 712 คน ในปีการศึกษา 2567 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การให้คำปรึกษาชี้แนะ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 5 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 24 คน คัดเลือกแบบเจาะจงจากครูที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย และนักเรียนในห้องเรียนของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 696 คน กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 2 สำหรับการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 9 ท่าน และผู้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ได้แก่ ครูและผู้บริหาร รวม 35 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบประเมินคุณภาพรูปแบบ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู แบบประเมินตนเอง และแบบบันทึกการดำเนินงาน Coaching and Mentoring 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูและนักเรียน และ 6) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ครอบคลุมทักษะในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC ≥ 0.50) จากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha ≥ 0.70) หรือสูตร KR-20 สำหรับแบบทดสอบชนิดปรนัย

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนที่เรียนกับครูซึ่งผ่านการพัฒนาด้วยรูปแบบมีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการบริหารอยู่ในระดับมากขึ้นไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ 4 ระยะ โดยระยะที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญรายละ 45–60 นาที และเก็บแบบสอบถามจากครูกลุ่มตัวอย่างจนได้อัตราตอบกลับร้อยละ 100 ระยะที่ 2 จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 90–120 นาที และเก็บแบบประเมินคุณภาพเป็นรายบุคคล ระยะที่ 3 ดำเนินการตลอด 17 สัปดาห์ แบ่งเป็นการวัดก่อนทดลอง (สัปดาห์ที่ 1) การทดลองใช้รูปแบบตามกระบวนการ COACH Process (สัปดาห์ที่ 2–16) และการวัดหลังทดลองพร้อมประเมินความพึงพอใจ

(สัปดาห์ที่ 17) ระยะที่ 4 เก็บข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียน สมรรถนะครูที่ประเมินโดยผู้บริหาร และความพึงพอใจของนักเรียน ทั้งก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบตลอด 1 ภาคเรียน

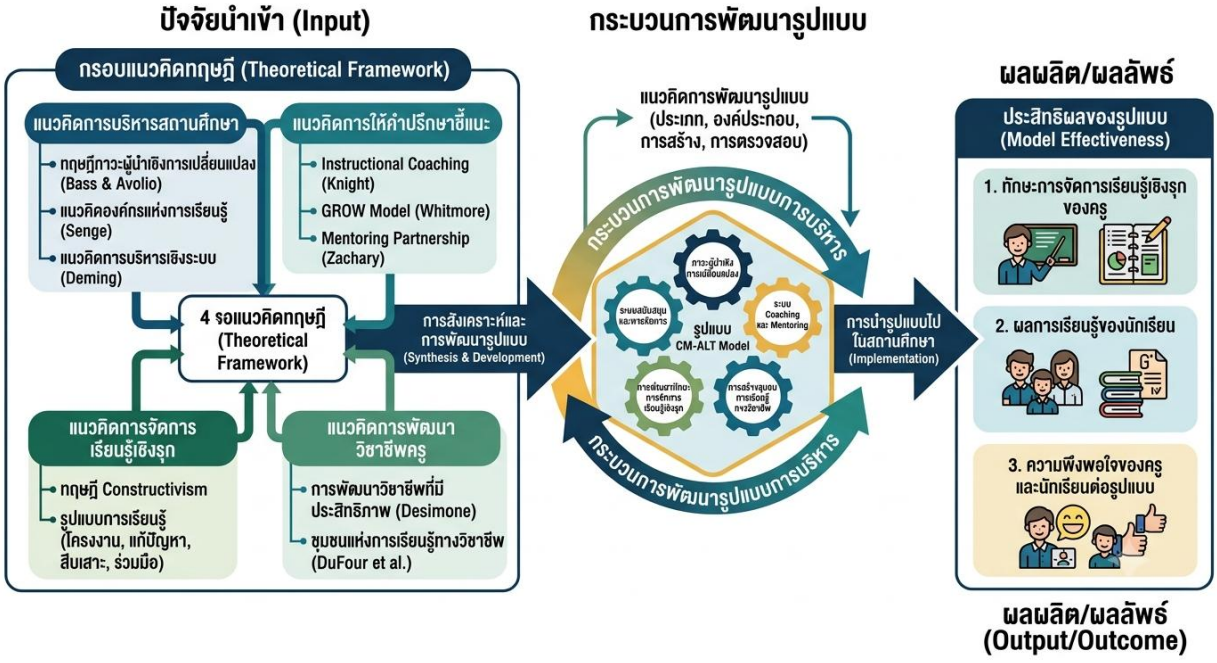
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สถิติทดสอบค่าที (Paired Samples t-test) ค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียรสัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) แนวคิดการบริหารสถานศึกษาอาศัยทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Avolio (1994) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) และแนวคิดการบริหารเชิงระบบของ Deming (1986) 2) แนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ อาศัย Instructional Coaching ของ Knight (2007) GROW Model ของ Whitmore (2017) และแนวคิด Mentoring Partnership ของ Zachary (2012) 3) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อาศัยทฤษฎี Constructivism และรูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงาน แบบแก้ปัญหา แบบสืบเสาะ และแบบร่วมมือ และ 4) แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครู อาศัยลักษณะสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพของ Desimone (2009) และแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ DuFour และคณะ (2008)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ CM-ALT Model จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง 2) ระบบ Coaching และ Mentoring 3) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) ระบบสนับสนุนและการจัดการ โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ทำงานร่วมกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบ (ประเภท องค์ประกอบ การสร้าง/พัฒนา และการตรวจสอบรูปแบบ) ผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารก่อนได้เป็นรูปแบบ CM-ALT Model ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งเมื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาแล้วคาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิผล 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อรูปแบบ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้

1. องค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 15 กลยุทธ์ และ 42 กิจกรรม ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (3 กลยุทธ์) 2) ระบบ Coaching และ Mentoring (4 กลยุทธ์) 3) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (3 กลยุทธ์) 4) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (3 กลยุทธ์) และ 5) ระบบสนับสนุนและการจัดการ (2 กลยุทธ์)

ผลการสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากครู 24 คน พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.14, S.D. = 0.18) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.02) ส่งผลให้ดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.49 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (0.30) ทุกองค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI $_{Modified}$	ลำดับ
1. ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง	3.23	4.68	0.45	3
2. ระบบ Coaching และ Mentoring	2.89	4.70	0.63	1
3. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	3.24	4.66	0.44	4
4. การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.31	4.67	0.41	5
5. ระบบสนับสนุนและการจัดการ	3.00	4.64	0.55	2
รวม	**3.14**	**4.67**	**0.49**	

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าระบบ Coaching และ Mentoring มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI $_{Modified}$ = 0.63) รองลงมาคือระบบสนับสนุนและการจัดการ (0.55) ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (0.45) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (0.44) และการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (0.41) ตามลำดับ ผลดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบรูปแบบในระยะที่ 2 ต่อไป

2. ออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ผู้วิจัยคัดเลือกรายการที่มีค่า PNI $_{Modified}$ สูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละองค์ประกอบมาเป็นแกนหลักในการออกแบบรูปแบบ ได้รูปแบบที่มีชื่อว่า CM-ALT Model (Coaching and Mentoring for Active Learning Transformation) ซึ่งยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การนำโดยผู้บริหาร (Leadership-Driven) การให้คำปรึกษาชี้แนะเชิงระบบ (Systematic C&M) การบูรณาการ PLC กับ C&M (Integrated PLC-C&M) และการสะท้อนผลและพัฒนาต่อเนื่อง (Reflective & Sustainable Development) รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 15 กลยุทธ์ 42 กิจกรรม และขับเคลื่อนด้วยกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน เรียกว่า COACH Process ได้แก่ C – Commit & Clarify (การมุ่งมั่นและสร้างความชัดเจน) O – Organize Coaching (การจัดระบบ Coaching) A – Apply & Assist (การนำไปปฏิบัติและการช่วยเหลือ) C – Check & Challenge (การตรวจสอบและพัฒนา) และ H – Harvest & Highlight (การสรุปผลและความยั่งยืน) โดยแต่ละขั้นตอนออกแบบให้สอดคล้องโดยตรงกับรายการที่มีค่า PNI Modified สูงสุดจากระยะที่ 1

ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของทุกองค์ประกอบและขั้นตอนอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (IOC ≥ 0.50) ทุกรายการ และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติรวม 35 คน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.42) โดยด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นจริงของโรงเรียนได้รับการประเมินสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.67)

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบกับครูกลุ่มตัวอย่าง 24 คน เป็นเวลา 17 สัปดาห์ ผลการดำเนินการตามกระบวนการ COACH Process ทั้ง 5 ขั้นตอน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 80) ทุกขั้นตอน โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมร้อยละ 92.08 ขั้นตอนที่ดำเนินการได้ดีที่สุดคือ Harvest & Highlight (ร้อยละ 95.83) และขั้นตอนที่มีค่าต่ำสุดคือ Check & Challenge (ร้อยละ 87.50) ซึ่งสะท้อนว่าครูยังต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมด้านการออกแบบเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง

เมื่อเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูก่อนและหลังการทดลอง พบว่าทักษะโดยรวมก่อนการทดลองอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 2.55, S.D. = 0.62) และหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.53) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (t = 15.84) ขนาดอิทธิพล Cohen's d = 3.57 ผลสอดคล้องกันในทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนจริงกับครูตัวอย่าง 10 คน ยืนยันผลเชิงปริมาณ โดยพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพัฒนาจากระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 2.37) เป็นระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.25) นอกจากนี้ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55) และร้อยละ 95.83 แสดงความตั้งใจดำเนินการต่อเนื่องในภาคเรียนถัดไป

4. ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) ที่มีต่อทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน

ผลการประเมินประสิทธิผลครอบคลุม 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่าหลังการใช้รูปแบบครูมีทักษะเพิ่มขึ้นจากระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 2.55) เป็นระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.36) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (t = 16.84, Cohen's d = 3.35) และผลการประเมินโดยผู้บริหารสอดคล้องกับการประเมินตนเองของครูในระดับสูงถึงสูงมาก (r = 0.85–0.91)

2) ด้านสมรรถนะครูที่ผู้บริหารประเมิน พบว่าเพิ่มขึ้นจากระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 2.46) เป็นระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Cohen's d = 3.57)

3) ด้านผลการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่านักเรียน 696 คน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.30 เป็นร้อยละ 74.34 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (Cohen's d = 2.38) และสัดส่วนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39.80 เป็นร้อยละ 87.36 โดยพัฒนาการสูงสุดปรากฏในด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา

4) ด้านความพึงพอใจของนักเรียน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52) และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างระดับชั้น (F = 2.41, p = .091)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน (r = 0.82) และสัมพันธ์ในระดับสูงมากกับสมรรถนะครูที่ผู้บริหารประเมิน (r = 0.90) การวิเคราะห์การถดถอยพหุพบว่าทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สมรรถนะครูที่ผู้บริหารประเมิน และความพึงพอใจของนักเรียน ร่วมกันทำนายผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ร้อยละ 74 (R^2 = 0.74, F (4,19) = 14.17, p < .001) โดยทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเป็นตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลสูงสุด (β = 0.54) ยืนยันห่วงโซ่ประสิทธิผลของรูปแบบจากการพัฒนาครูสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์

การที่องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงได้รับการระบุเป็นรากฐานสำคัญของรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Knight (2007) ที่เสนอว่าการโค้ชที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการในบริบทที่มีภาวะผู้นำเอื้ออำนวยและมีวัฒนธรรม

องค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับ Bass และ Avolio (1994) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยการสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่ครูมีพลังและมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับ Leithwood และ Jantzi (2006) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนการที่ระบบ Coaching และ Mentoring มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดนั้น สะท้อนว่าโรงเรียนยังขาดกลไกการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์อภิมานของ Kraft, Blazar และ Hogan (2018) ที่พบว่าการโค้ชครูส่งผลต่อการปรับปรุงคุณภาพการสอนอย่างมีนัยสำคัญ และกับ Joyce และ Showers (2002) ที่ยืนยันว่าการโค้ชในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องเพิ่มอัตราการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงได้สูงกว่าการอบรมเชิงบรรยายเพียงลำพังอย่างชัดเจน

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ CM-ALT Model ที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างบูรณาการแนวคิด Coaching and Mentoring เข้ากับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้ครูได้รับการพัฒนาที่ครอบคลุมกว่าการใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งเพียงลำพัง การนำ GROW Model ของ Whitmore (2017) มาเป็นกรอบการโค้ชรายบุคคลช่วยให้บทสนทนาระหว่างโค้ชกับครูมีโครงสร้างชัดเจนและมุ่งสู่เป้าหมายที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับหลักการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ DuFour และคณะ (2008) ที่เน้นการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ดีขึ้นสำหรับผู้เรียน การที่รูปแบบได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมีค่า IOC เฉลี่ยสูงถึง 0.96 สะท้อนว่ารูปแบบมีความตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในบริบทสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Desimone (2009) ที่ระบุว่าการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสอดคล้องกับบริบทและมีระยะเวลาดำเนินการที่เพียงพอ

3. การทดลองใช้รูปแบบ

การที่ครูทุกคนสามารถดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ COACH Process ได้ครบถ้วนตลอด 17 สัปดาห์ และผ่านเกณฑ์ทุกขั้นตอน สะท้อนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ระบบ Buddy System ที่สร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างครู และบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Desimone (2009) ที่เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของกลุ่มและระยะเวลาที่ยาวนานในการพัฒนาวิชาชีพครู ขนาดอิทธิพลที่สูงมาก (Cohen's d = 3.57) ในการวิจัยนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยที่รายงานในการวิเคราะห์อภิมานทั่วไป เช่น งานของ Kraft, Blazar และ Hogan (2018) ซึ่งอาจอธิบายได้จากการที่รูปแบบบูรณาการหลายกลยุทธ์เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องและเข้มข้นกว่าการโค้ชเดี่ยว ๆ ในงานวิจัยทั่วไป

4. ประสิทธิผลของรูปแบบ

ผลการประเมินประสิทธิผลด้านทักษะของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนว่าการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับการวิเคราะห์อภิมานของ Freeman และคณะ (2014) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนแบบบรรยาย และกับ Hattie (2009) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันมีขนาดอิทธิพลสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจของนักเรียนในระดับสูงและสม่ำเสมอในทุกระดับชั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนของ Tomlinson (2001)

ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงระหว่างทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน (r = 0.82) และความสามารถในการทำนายร้อยละ 74 ของโมเดลถดถอย ยืนยันห่วงโซ่ประสิทธิผลของรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิด Quality Chain ของ Deming (1986) ที่อธิบายว่าการพัฒนาคุณภาพ ณ จุดใดจุดหนึ่งในระบบจะส่งผลลัพธ์เชิงบวกตลอดทั้งห่วงโซ่ กล่าวคือ เมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนระบบ Coaching and Mentoring และ PLC อย่างต่อเนื่อง ครูย่อมมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปสู่ผลการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียนในที่สุด

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู หรือ CM-ALT Model ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 15 กลยุทธ์ 42 กิจกรรม ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ COACH Process 5 ขั้นตอน โดยพัฒนาขึ้นบนฐานความต้องการจำเป็นจริงของสถานศึกษา (PNI Modified โดยรวม = 0.49) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเชิงเนื้อหาในระดับสูงมาก (IOC = 0.96) และได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติในระดับมากที่สุด (M = 4.55) ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลยืนยันว่ารูปแบบสามารถพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูจากระดับพอใช้สู่ระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลต่อเนื่องให้ผลการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 ข้อ และยืนยันว่าการบริหารที่บูรณาการภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง ระบบ Coaching and Mentoring ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และระบบสนับสนุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลในการพัฒนาสมรรถนะครูและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างในการใช้กระบวนการ Coaching and Mentoring อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดสรรเวลา งบประมาณ และทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรพัฒนาทักษะการโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยงของผู้บริหารและครูแกนนำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนรูปแบบได้อย่างยั่งยืนโดยไม่พึ่งพาผู้เชี่ยวชาญภายนอก

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการขยายผลรูปแบบ CM-ALT Model สู่โรงเรียนอื่นในลักษณะเครือข่ายโรงเรียน พร้อมจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบที่มีรายละเอียดขั้นตอนและแบบประเมินที่พร้อมใช้งาน

1.4 ควรปรับระบบการนิเทศติดตามให้เน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์แทนการตรวจสอบ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคงทนของผลการพัฒนาในระยะยาว อย่างน้อย 1–2 ปี หลังสิ้นสุดการใช้รูปแบบ เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มจัดกลุ่ม (Randomized Controlled Trial) เปรียบเทียบรูปแบบ CM-ALT Model กับรูปแบบการพัฒนาครูอื่น เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีความน่าเชื่อถือสูงขึ้น

2.3 ควรศึกษาการปรับใช้รูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือกลุ่มวิชาเฉพาะ เพื่อตรวจสอบความสามารถในการปรับเปลี่ยนของรูปแบบ

2.4 ควรพัฒนาระบบ Digital Coaching Platform เพื่อรองรับการโค้ชทางไกลและบริบทการเรียนรู้แบบผสมผสานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ 2565.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Aguilar, E. (2013). *The Art of Coaching: Effective Strategies for School Transformation.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom.* Washington, DC: ASHE-ERIC Higher Education Reports.

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development.* Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.

Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis.* Cambridge, MA: MIT Press.

Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher, 38*(3), 181-199.

DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2008). *Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning Communities at Work.* Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 111*(23), 8410-8415.

Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement.* London: Routledge.

Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student Achievement Through Staff Development (3rd ed.).* Alexandria, VA: ASCD.

Knight, J. (2007). *Instructional Coaching: A Partnership Approach to Improving Instruction.* Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Kraft, M. A., Blazar, D., & Hogan, D. (2018). The effect of teacher coaching on instruction and achievement: A meta-analysis of the causal evidence. *Review of Educational Research, 88*(4), 547-588.

Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement, 17*(2), 201-227.

OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030.* Paris: OECD Publishing.

OECD. (2019). *PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do.* Paris: OECD Publishing.

Piaget, J. (1970). *Science of Education and the Psychology of the Child.* New York: Orion Press.

Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization.* New York: Doubleday.

Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms (2nd ed.).* Alexandria, VA: ASCD.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Whitmore, J. (2017). *Coaching for Performance: The Principles and Practice of Coaching and Leadership (5th ed.).* London: Nicholas Brealey Publishing.

Zachary, L. J. (2012). *The Mentor's Guide: Facilitating Effective Learning Relationships (2nd ed.).* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 576 - 585 ISSN 2985-2137 (Online)

The effect of cooperative learning management supplemented with kwl plus technique on english reading comprehension of Grade 6 students

Lada Donhongsa [1*], Nitra Chosungnern [2] and Amnuay Phetko [3]

[1, 2, 3] Faculty of Education, Pitchayabundit College.

* Corresponding author. E-mail: Anna102497@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) Compare the English reading comprehension of Grade 6 students between before and after Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique. 2) Compare the English reading comprehension of Grade 6 students between after Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique with 70 percent criterion.3)Study the satisfaction of Grade 6 students towards on Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique. The Sample consisted of 20 Grade 6 students at Ban Nong Bua Kham Saen School, in the second semester of the academic year 2024, by cluster random sampling. This research is an experimental design using a single group model to test before and after learning. The research instruments were 1) Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique plan. 2) the English reading comprehension tests had difficulty values between 0.57-0.77, discrimination values between 0.37-0.60 and reliability value was 0.85 and 3) the satisfaction questionnaire of Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique. The data was analyzed by finding percentage, mean, standard deviation and t-test dependent samples.

The results of this research found that;

1. English reading comprehension of Grade 6 students after learning was significantly higher than before at the .05 levels.

2. English reading comprehension of Grade 6 students after learning was significantly higher than 70 percent at the .05 levels.

3. The satisfaction of Grade 6 students towards on Cooperative learning management supplemented with KWL Plus technique at a highest level.

Keywords: Cooperative learning Management, KWL Plus Technique, Reading Comprehension.

Received 17 August 2026; Revised 25 August 2026; Accepted 30 August 2026

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ละดา ดอนหงษา [1*], นิทรา ช่อสูงเนิน [2] และ อำนวย เพชรโก [3]
[1, 2, 3] คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
* Corresponding author. E-mail: Anna102497@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เสริมด้วยเทคนิค KWL Plus 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.57-0.77 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.37-0.60 และค่าความเชื่อมั่น 0.85 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาชี้แนะ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาวิชาชีพครู

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก เป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการติดต่อสื่อสารระหว่างชนชาติต่างๆ ที่ใช้ภาษาแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่ง กันและกัน (ฉลวย พร้อมมูล, 2542) ภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต ของคนไทยอย่างมากไม่ว่าจะเป็น ด้านการศึกษา ด้านการท่องเที่ยว ด้านการประกอบอาชีพ การส่งออกการขนส่ง และการติดต่อกับต่างประเทศ (ประนอม สุรัสวดี, 2535) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และกำหนดให้ภาษาต่างประเทศที่ต้องเรียนตลอดหลักสูตร คือ ภาษาอังกฤษ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีและมุ่งให้ผู้เรียนทุกระดับมีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เหมาะสมกับระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนโรงเรียนบ้านนาหนองทุ่ม ปีการศึกษา ปีการศึกษา 2564, 2565 และ 2566 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 36.14, 23.44 และ 29.17 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ย 43.55, 39.22 และ 37.62 และเมื่อพิจารณาแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้ พบว่า มีหลายมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศโดยเฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ ต 1.1 ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนถึงสภาพปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำและต้องทำการเร่งแก้ปัญหาโดยทันที (โรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน, 2566)

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ทำให้นักเรียนมีความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งผลให้นักเรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 3-5 คน โดยในการจัดกลุ่มนั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ด้านความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนต้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อกลุ่มโดยยึดแนวคิดที่ว่าความสำเร็จของกลุ่มจะเป็นความสามารถของสมาชิกทุกคนด้วย (โฆษิต จัตุรัสวัฒนากุล, 2543) การเรียนรู้แบบร่วมมือเน้นความสำคัญของการสร้างองค์ความรู้โดยกลุ่มคนในสังคมเดียวกัน เน้นหัวใจของการเรียนการสอนว่าควรเกิดขึ้นในช่วงที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับครู การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในช่วงการปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนในกลุ่มเพื่อน (กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549) นอกจากนี้มีนักการศึกษาและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้มีการทดลองใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อจะหาว่าวิธีใดที่ดีและเหมาะสมที่สุด ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งมีหลายเทคนิค เช่น เทคนิค SQ4R (อ้อมจิตร เหล่าทองสาร, 2556) เทคนิค CIRC (ธิดา ทิพย์สุข, 2552) เทคนิค MIA (จันทรชาติ สมจิตร, 2557) และ KWL Plus (กัญญา ยินดีฉาย, 2555) แต่ละเทคนิคจะมีขั้นตอนและวิธีการสอนอ่านที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม เทคนิค KWL Plus ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ใช้พัฒนาทักษะการอ่านได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

เทคนิค KWL Plus เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการอ่าน โดยผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ ในกระบวนการอ่าน มีการวางแผน ตั้งจุดหมายว่าตนเองต้องการอะไรและตรวจสอบว่าได้บรรลุเป้าหมายที่ตนวางไว้หรือไม่ ผู้ที่คิดวิธีการการจัดการเรียนรู้นี้ขึ้นมา คือ คาร์และ โอเกิล (Carr and Ogle) ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค KWL Plus คือ ช่วยฝึกทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ ส่วนข้อจำกัดของวิธีการนี้ คือ ผู้สอนต้องคอยกระตุ้นช่วยเหลือผู้เรียนตลอดเวลาและคำถามมีความสำคัญมากในการจัดการเรียนรู้แบบนี้ (พรสวรรค์ สีป้อ, 2550) โดยเทคนิค KWL Plus เป็นเทคนิคที่เหมาะกับผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย (อรุณี วิริยะจิตรา, 2555) สามารถใช้แก้ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2544)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL-Plus เพื่อพัฒนาความสารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการสอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองเบื้องต้น (Pre - Experimental Design) แบบ กลุ่มเดียวทดสอบก่อน – หลัง (One Group Pre-test Post-test Design) โดยมี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน 15 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 262 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน จำนวน 1 ห้องเรียน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง แผนละ 2 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เวลา 60 นาที

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus

3.2 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ก่อนสอนชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ให้นักเรียนเข้าใจ

4.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลาทดสอบ 1 ชั่วโมง

4.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ตั้งแต่แผนที่ 1 – แผนที่ 9

4.4 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลาทดสอบ 1 ชั่วโมง

4.5 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

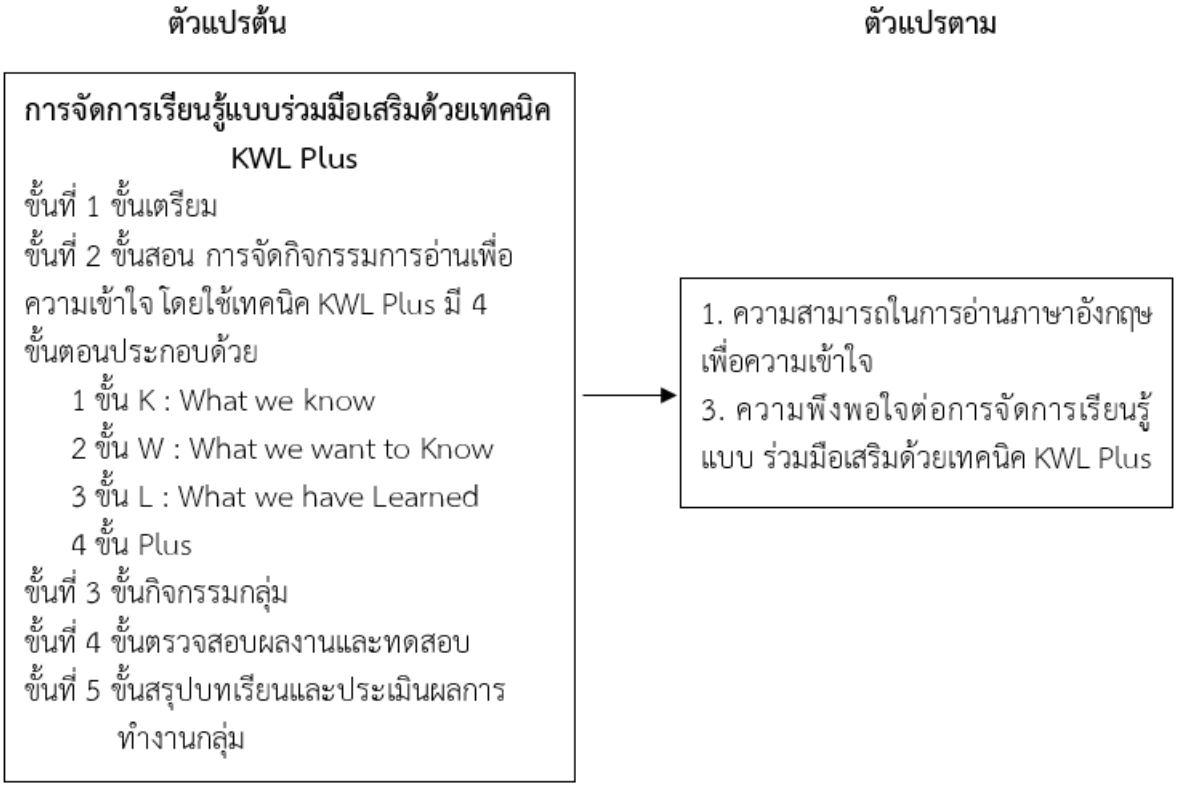
5.1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL โดยใช้สถิติ t – test แบบไม่อิสระ (t-test for Dependents Samples) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

5.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยวิเคราะห์ค่า t แบบ One Sample t - test

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน นำเสนอตามตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	30	16.60	2.79	17.89*	0.00
หลังเรียน	20	30	26.25	1.51		

$p \leq .05$

จากตาราง 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus กับเกณฑ์ร้อยละ 70 นำเสนอตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่าง หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plusกับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	$\overline{X}$	ร้อยละ	t	sig
คะแนนตามเกณฑ์	21.00	70	15.47*	.00
คะแนนหลังเรียน	26.25	87.50		

p ≤ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจ	4.95	0.22	มากที่สุด
2	นักเรียนสนุกและมีความสุขที่ได้เรียนเป็นกลุ่ม	4.85	0.36	มากที่สุด
3	นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม	4.75	0.43	มากที่สุด
4	นักเรียนแบ่งหน้าที่กันทำงานกลุ่ม	4.70	0.46	มากที่สุด
5	นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.85	0.36	มากที่สุด
6	บรรยากาศในห้องเรียนเอื้อต่อการทำงานร่วมกัน	4.90	0.30	มากที่สุด
7	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน	4.80	0.40	มากที่สุด
8	กระบวนการเทคนิค KWL – Plus ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องที่เรียนมากขึ้น	4.80	0.40	มากที่สุด
9	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	4.75	0.43	มากที่สุด
10	นักเรียนสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ชัดเจน และมีความมั่นใจในการอ่าน	4.80	0.40	มากที่สุด
โดยรวม		**4.64**	**0.37**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 4.95) รองลงมา คือ ข้อ 6 บรรยากาศในห้องเรียนเอื้อต่อการทำงานร่วมกันการคิด ($\overline{X}$ = 4.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4 นักเรียนแบ่งหน้าที่กันทำงานกลุ่ม ($\overline{X}$ = 4.70)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญจากการวิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยจัดกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มจัดคละความสามารถมีทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ด้วยกัน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ฝึกความรับผิดชอบร่วมกัน และการใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และการนำเอาเทคนิค KWL Plus มาใช้เพื่อประกอบการสอนช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้เนื้อหาใหม่ ด้วยการคิดว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านอย่างไรบ้าง ซึ่งข้อมูลเดิมภายในสมองของนักเรียนที่มีอยู่นั้นส่งผลให้นักเรียนนำไปคาดคะเนความหมายในแต่ละบทอ่านได้ดี สามารถแปลความหมายของแต่ละประโยคได้และทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Bartlett, 1979) ที่กล่าวไว้ว่าความรู้เดิมของนักเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้มาก เนื่องจากความรู้เดิมเป็นโครงสร้างความคิดในสมอง ซึ่งมีการจัดข้อมูล ความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ โดยข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการคาดคะเน ตีความข้อมูลใหม่ให้เข้ากับข้อมูลที่มีอยู่ การที่ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลเดิมภายในสมองมาคาดคะเนข้อมูลใหม่จะช่วยให้ผู้เรียนอ่านเรื่องนั้น ๆ ได้เข้าใจอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถทางด้านภาษา คำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์ ผสมผสานกับความรู้สึกเดิมมาทำความเข้าใจในเนื้อเรื่องทำให้นักเรียนสามารถระบุประเด็นหรือใจความสำคัญของเนื้อเรื่องได้ สามารถแยกได้ว่าส่วนไหนเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรองของเรื่อง เกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ง่ายยิ่งขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงค์เดือน คุณพิภาคม (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค TBL ร่วมกับเทคนิค KWL Plus ที่ส่งผลต่อทักษะการอ่านและการเขียน เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค TBLร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค TBL ร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ที่มีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน จากกิจกรรมตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นกิจกรรมกลุ่ม ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ และขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ สนุกสนานกับการทำกิจกรรมด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนร่วมกับเพื่อนคนอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนของตน เอง โดยคละความสามารถของผู้เรียนและความแตกต่างของผู้เรียน ได้ทำงานกลุ่มร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและของกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งเสริมด้วยขั้นตอนการสอนอ่านด้วยเทคนิคเคดับเบิลยูแอลพลัส ที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือ 1) ขั้น K (What do I know) โดยครูจะอธิบายความคิดรวบยอดของเรื่องและกำหนดคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน ได้ระดมสมอง (Brainstorms) และเขียนคำตอบของนักเรียนลงในแผนภูมิรูปภาพช่อง K - What we know หลังจากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันจัดประเภทข้อมูลความรู้ที่คาดการณ์ไว้ที่อาจจะ

เกิดขึ้นในเรื่องที่จะอ่าน 2) ขั้น W (What do I Want to Learn) ดำเนินการโดยครูค้นหาความจริงจากคำถามของนักเรียนในสิ่งที่นักเรียนสนใจ อยากรู้หรือถามที่ยังไม่มีคำตอบเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของเรื่องพร้อมทั้งให้นักเรียนเขียนรายการคำถามลงใน ช่อง W - What we Want to Know หลังจากนั้นนักเรียนทุกคนอ่านเรื่อง และตอบคำถามที่ตั้งไว้ ระหว่างอ่าน นักเรียนสามารถเพิ่มคำถามและคำตอบในกลุ่มของตัวเองได้ 3) ขั้น L1 (What I Learned) นักเรียนจะระบุความรู้ที่เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งระหว่างการอ่านและหลังการอ่าน โดยการบันทึกความรู้ที่ได้ลงในช่อง L - What we have learned พร้อมทั้งตรวจสอบคำถามที่ยังไม่ได้ตอบ 4) ขั้น L2 (Mapping) นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จัดประเภทไว้ใน ขั้น K เขียนชื่อเรื่องไว้ในตำแหน่งตรงกลางและเขียนองค์ประกอบหลักของแต่ละหัวข้อไว้ในแต่ละสาขาพร้อมทั้ง เขียนอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละประเด็น และ 5) ขั้น L3 (Summarizing) นักเรียนสรุปและเขียนสรุปความคิดรวบยอดจากแผนภูมิรูปภาพความคิด เพื่อการประเมินความเข้าใจของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศารัตน์ สนธิโพธิ์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกันในกลุ่ม มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการยอมรับไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งสังเกตได้จากการแบ่งหน้าที่การทำงานภายในกลุ่มและทุกคนในกลุ่มรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง และมีความตั้งใจในการทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ที่ช่วยให้สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ด้วยความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิตา เผ่าพงศ์ษา (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม พบว่า ความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค KWL Plus มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการนำไปปรับใช้ในระดับชั้นอื่น ๆ และรายวิชาอื่น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะมีการร่วมมือกันทำงาน หน่วยงานทางการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL Plus ไปใช้พัฒนาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL กับตัวแปรตามทักษะอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการพูด

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการแบบร่วมมือเสริมด้วยเทคนิค KWL กับเนื้อหาอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาละวัฒนธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญา ยินดีฉาย. (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาอังกฤษ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด โดยใช้สมองเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL-Plus.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). *กระบวนการกลุ่ม.* กรุงเทพฯ. : โอเดียนสโตร์.

โฆษิต จัตุรัสวัฒนากุล. (2543). *ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ธนิตา เผ่าพงศ์ษา. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม.* (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ธิดา ทิพย์สุข. (2552). *การพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค CIRC*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

นิศารัตน์ สนธิโพธิ์. (2564). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

พรสวรรค์ สีป้อ. (2550). *สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษ.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พิสุทธา อารีราษฎร์. (2550). *การพัฒนาซอฟท์แวร์ทางการศึกษา.* มหาสารคาม : อภิชาตการพิมพ์.

วงค์เดือน คุณพิภาค. (2561). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค TBL ร่วมกับเทคนิค KWL Plus ที่ส่งผลต่อทักษะการอ่านและการเขียน เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2543). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.

โรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2566.* กลุ่มวิชาการ โรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.* เชียงใหม่ : แสงศิลป์.

สุธาทิพย์ ยาวิเศษ. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเคดับเบิลยูแอลพลัสร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อรุณี วิริยะจิตรา. (2555). *เหลียวหลังแลหน้า : การสอนภาษาอังกฤษ.* กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.

อ้อมจิตร เหล่าทองสาร. (2556). *การเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอภิปัญญาและการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

Carr, E. and Ogle Donna. (1987). K-W-L Plus : A Strategies for Comprehension and Summarization. *Journal of Reading, 30*, 626–631.

Bartlett, B.J. (1979). Top level structure as an organizational strategy for recall or classroom text. *Dissertation Abstracts International, 39*, 6641-A.

Journal of Integration Social Sciences and Development

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 586 - 594 ISSN 2985-2137 (Online)

Developing Early Childhood Education Quality through Project-Based Learning Integrated with STEM Education: A Best Practice of Thesaban 1 Phosri School

Jakkrapong Wannakhan

School Director (Expert Level), Thesaban 1 Phosri School, Education Office, Udon Thani City Municipality, Department of Local Administration, Ministry of Interior.

Corresponding author. E-mail: piakpiak2517@gmail.com

ABSTRACT

This best-practice report presents Thesaban 1 Phosri School's approach to developing early childhood education quality through Project-Based Learning (PBL) integrated with STEM Education. The initiative aimed to (1) develop young children's systematic thinking, analytical thinking, and 21st-century skills, (2) strengthen teachers' competence in designing active-learning experiences integrated with STEM, and (3) build a collaborative network among the school, families, and the community. The school operationalized the practice through a quality-management cycle (Plan-Do-Check-Act) combined with a Professional Learning Community (PLC) and a six-stage integrated PBL-STEM experience process — sparking interest, collaborative planning, inquiry and hands-on STEM investigation, creating young innovations, sharing and summarizing knowledge, and an exhibition. All early childhood teachers (kindergarten 1-3) and all enrolled children participated, supported by parents and local knowledge-holders as learning partners.

Results showed that at least 87.5-88.5% of children achieved a "good" level or higher in analytical thinking, problem-solving, and scientific-process skills, exceeding the 85% target; 100% of teachers could design and deliver quality active-learning experience plans integrating PBL and STEM; and parent participation reached 91.00%, with 94.50% of parents rating their satisfaction with the school's learning management as "very good." The school's self-assessment report (SAR) for the 2025 academic year met the "very good" level and achieved its targets on all three early childhood education standards: school administration (90.94%), teachers' care and experience provision (92.29%), and children's quality (93.27%). Key success factors included administrators' transformational leadership, weekly PLC collaboration among teachers, children's natural curiosity and autonomy, strong home-school-community partnership, and the integration of the Sufficiency Economy Philosophy into resource management, which enabled a low-cost, high-value, and sustainable model. The practice has been recognized as a Sufficiency Economy Learning Center for Education, has been shared as a model for other schools in the municipal network, and offers a replicable, resource-light approach to embedding 21st-century skills in early childhood education.

Keywords: Project-Based Learning, STEM Education, Early Childhood Education, Professional Learning Community, Best Practice.

Received 20 August 2026; Revised 27 August 2026; Accepted 30 August 2026

การพัฒนาการจัดการศึกษาสู่คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning : PBL) ควบคู่กับ STEM Education

จักรพงษ์ วรรณขันธ์

ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี สำนักการศึกษาเทศบาลนครอุดรธานี สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

Corresponding author. E-mail: piakpiak2517@gmail.com

บทคัดย่อ

รายงานผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศฉบับนี้นำเสนอแนวปฏิบัติของโรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี ในการพัฒนาการจัดการศึกษาสู่คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) ควบคู่กับ STEM Education มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กปฐมวัย 2) ยกระดับสมรรถนะของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการ STEM Education และ 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โรงเรียนดำเนินงานโดยประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ร่วมกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และกระบวนการจัดประสบการณ์โครงงานบูรณาการ STEM 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นจุดประกายความสนใจ ขั้นวางแผนร่วมใจ ขั้นสืบค้นและลงมือทำด้วย STEM ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมน้อย ขั้นสรุปแชร์ความรู้ และขั้นนิทรรศการ โดยมีครูปฐมวัยและเด็กปฐมวัยทุกคนเข้าร่วม พร้อมทั้งผู้ปกครองและปราชญ์ชุมชนเป็นภาคีสนับสนุน

ผลการดำเนินงานพบว่า เด็กปฐมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 87.5–88.5 มีผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับ "ดี" ขึ้นไป สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 85 ครูผู้สอนร้อยละ 100 สามารถออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกบูรณาการ PBL และ STEM ได้อย่างมีคุณภาพ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมสูงถึงร้อยละ 91.00 โดยร้อยละ 94.50 มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับ "ดีมาก" ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2568 อยู่ในระดับ "ดีมาก" และบรรลุเป้าหมายครบทั้ง 3 มาตรฐานปฐมวัย ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา (ร้อยละ 90.94) มาตรฐานที่ 2 การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครู (ร้อยละ 92.29) และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็ก (ร้อยละ 93.27) ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กระบวนการ PLC รายสัปดาห์ของครู ความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็ก เครือข่ายความร่วมมือบ้าน-โรงเรียน-ชุมชนที่เข้มแข็ง และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งช่วยให้เกิดรูปแบบที่ลงทุนต่ำ คุ้มค่า และยั่งยืน แนวปฏิบัตินี้ได้รับการรับรองเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ถูกนำไปเผยแพร่เป็นต้นแบบแก่โรงเรียนเครือข่าย และเป็นแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้จริงในการปลูกฝังทักษะศตวรรษที่ 21 ให้แก่เด็กปฐมวัยด้วยต้นทุนต่ำ

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน, สะเต็มศึกษา, การศึกษาปฐมวัย, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาเซลล์สมองและคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) ที่ครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม อารมณ์/จิตใจ และสติปัญญาอย่างสมดุล จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้การจัดการศึกษาต้อง

ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนทุกช่วงวัย และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ที่เน้นการอบรมเลี้ยงดูควบคู่การจัดประสบการณ์ตรงผ่านการลงมือปฏิบัติ การพัฒนาแบบองค์รวม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

โรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลนครอุดรธานี มุ่งจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ตามวิสัยทัศน์ "มุ่งจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะดิจิทัล คุณธรรมและทักษะชีวิต" อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยยังขาดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อจัดการกับสิ่งรอบตัว รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการท่องจำเริ่มไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเด็กให้พร้อมเผชิญโลกอนาคต โรงเรียนจึงเห็นความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนห้องเรียนสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้แนวคิดการจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) ควบคู่กับ STEM Education เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิด ฝึกทำ และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบผ่านประสบการณ์ตรง อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตเป็นพลเมืองคุณภาพในอนาคต

แนวทางการพัฒนาของโรงเรียนบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมโครงงานเป็นฐาน (PBL) ควบคู่กับ STEM Education ที่ยึดความสนใจของเด็ก เน้นการลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการกลุ่มและทักษะชีวิต และการจัดนิทรรศการผลงาน 2) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนได้รับการรับรองเป็น "ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา" 3) การยกระดับสู่สากลด้วยหลักสูตร Intensive English Program (IEP) ตั้งแต่ระดับปฐมวัย และ 4) การบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาวะ ตามอัตลักษณ์ "รักการเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำวิถีพอเพียง" การรายงานฉบับนี้จึงมุ่งถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาสู่คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐานควบคู่กับ STEM Education ของโรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการขยายผลสู่สถานศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อยกระดับสมรรถนะของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่บูรณาการ STEM Education
3. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามแนวทางบูรณาการ

ระเบียบวิธีดำเนินงาน

การดำเนินงานประยุกต์ใช้กระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ผสานกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และขั้นตอนการจัดประสบการณ์โครงงานเป็นฐาน (PBL) ควบคู่กับ STEM Education ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายคือครูผู้สอนระดับปฐมวัย (อนุบาล 1–3) ทุกคน และเด็กปฐมวัยทุกคนของโรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี โดยมีผู้ปกครองและปราชญ์ชุมชนเป็นภาคีเครือข่ายสนับสนุน

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1–3 และครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี จำนวนครบร้อยละ 100 ของแต่ละกลุ่ม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสายชั้นปฐมวัยและฝ่ายวิชาการ ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย และปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้เชี่ยวชาญในชุมชนรอบโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้

2. เครื่องมือและนวัตกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน

เครื่องมือและนวัตกรรมประกอบด้วย 1) กรอบการจัดประสบการณ์โครงงานบูรณาการ STEM 6 ขั้นตอน 2) แผนการจัดประสบการณ์เชิงรุกที่บูรณาการองค์ประกอบ S-T-E-M ในทุกหน่วยการเรียนรู้ 3) เครื่องมือประเมินตามสภาพจริง

ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล แฟ้มสะสมงานเชิงดิจิทัล และเกณฑ์การประเมินแบบรูบริค (Rubric) 3 ระดับ (ดี พอใช้ ปรับปรุง) 4) เครื่องมือรับฟังเสียงสะท้อนจากภาคี ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองผ่าน Google Form และ 5) แบบประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย 3 มาตรฐาน

3. เป้าหมายของการดำเนินงาน

3.1 เป้าหมายเชิงปริมาณ

1) เด็กปฐมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 มีผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับ "ดี" ขึ้นไป

2) ครูผู้สอนระดับปฐมวัยร้อยละ 100 สามารถออกแบบแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เชิงรุกบูรณาการ PBL และ STEM ได้อย่างมีคุณภาพ

3) ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและ STEM Education

3.2 เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1) เด็กปฐมวัยมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมตามวัย

2) ครูผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในการจัดประสบการณ์เชิงรุก สามารถเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เกิดความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างบ้านและโรงเรียนในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

4. การดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA)

ขั้นที่ 1 การวางแผนและเตรียมความพร้อม (Plan) ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การยกระดับองค์ความรู้ครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องเทคนิคการตั้งคำถามปลายเปิดและการเปลี่ยนบทบาทครู การจัดตั้งกลุ่ม PLC สายชั้นปฐมวัยประชุมสัปดาห์ละ 1–2 ชั่วโมง การออกแบบหน่วยการจัดประสบการณ์บูรณาการตามกรอบ S-T-E-M และการเตรียมคลังสื่อ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเครื่องมือวัดผลตามสภาพจริง

ขั้นที่ 2 การดำเนินงานและการนำไปปฏิบัติจริง (Do) ดำเนินการผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์โครงงานบูรณาการ STEM 6 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ขั้นจุดประกายความสนใจ ครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กตั้งคำถามและเลือกหัวข้อโครงงาน ช่วงที่ 2 ขั้นวางแผนร่วมใจ เด็กแบ่งกลุ่มย่อยระดมสมองวางแผนสืบค้น พร้อมขอความร่วมมือผู้ปกครองเตรียมวัสดุเหลือใช้ ช่วงที่ 3 ขั้นสืบค้นและลงมือทำด้วย STEM เด็กทดลอง สังเกต และศึกษาจากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ช่วงที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมน้อย เด็กออกแบบและสร้างชิ้นงานตามกระบวนการคิดเชิงวิศวกรรม ช่วงที่ 5 ขั้นสรุปแชร์ความรู้ เด็กสรุปสิ่งที่เรียนรู้เป็นแผนผังความคิดและสื่อสารกับผู้อื่น และช่วงที่ 6 ขั้นนิทรรศการ จัดกิจกรรม PBL & STEM Open House ให้เด็กนำเสนอผลงานต่อผู้ปกครองและชุมชน

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบและประเมินผล (Check) ใช้ระบบตรวจสอบ 3 ระดับ ได้แก่ การประเมินคุณภาพและสมรรถนะของเด็กปฐมวัยด้วยการบันทึกคำพูด แฟ้มสะสมงานเชิงดิจิทัล และรูบริค การประเมินและการสะท้อนคิดของครูผู้สอนผ่านการเขียนบันทึกหลังสอน การนิเทศภายในแบบชี้แนะสะท้อนคิด และการทำ PLC ถอดรากปัญหาประจำสัปดาห์ และการรับฟังความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ขั้นที่ 4 การปรับปรุง พัฒนา และขยายผล (Act) ใช้กระบวนการ PLC ถอดบทเรียนจุดเด่นและอุปสรรค จัดทำเป็นคู่มือแนวปฏิบัติที่ดีและคลังสื่อดิจิทัล พร้อมมอบเกียรติบัตรและเผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางออนไลน์ของโรงเรียน

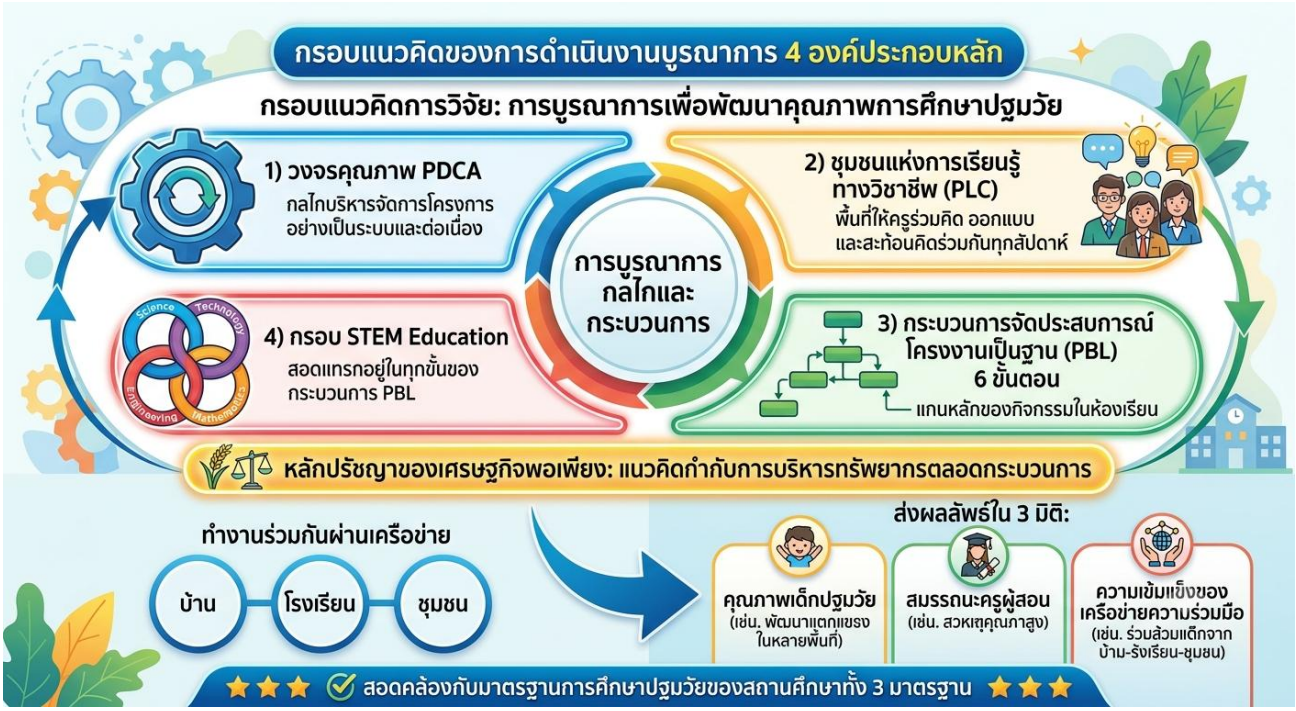
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเป้าหมายเชิงปริมาณและเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา (ระดับคุณภาพ 5 ระดับ) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจาก

การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและบทเรียนที่ได้รับ

กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดของการดำเนินงานบูรณาการ 4 องค์ประกอบหลักเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) วงจรคุณภาพ PDCA เป็นกลไกบริหารจัดการโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นพื้นที่ให้ครูร่วมคิด ออกแบบและสะท้อนคิดร่วมกันทุกสัปดาห์ 3) กระบวนการจัดประสบการณ์โครงงานเป็นฐาน (PBL) 6 ขั้นตอน เป็นแกนหลักของกิจกรรมในห้องเรียน และ 4) กรอบ STEM Education (Science, Technology, Engineering, Mathematics) ที่สอดแทรกอยู่ในทุกขั้นของกระบวนการ PBL โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดกำกับการบริหารทรัพยากรตลอดกระบวนการ องค์ประกอบทั้งหมดทำงานร่วมกันผ่านเครือข่ายบ้าน-โรงเรียน-ชุมชน ส่งผลลัพธ์ใน 3 มิติ ได้แก่ คุณภาพเด็กปฐมวัย สมรรถนะครูผู้สอน และความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาทั้ง 3 มาตรฐาน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานนำเสนอตามมิติของวัตถุประสงค์ 3 ข้อ และผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยทุกคน (ร้อยละ 100) เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านโครงงานเป็นฐาน ห้องเรียนละ 1 โครงงานต่อภาคเรียน ผลการประเมินพัฒนาการเชิงลึกพบว่าเด็กปฐมวัยร้อยละ 87.5–88.5 มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับ "ดี" ขึ้นไป สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ร้อยละ 85) เชิงคุณภาพพบว่าเด็กมีพฤติกรรมการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงเหตุและผลได้เหมาะสมตามวัย เมื่อเผชิญปัญหาระหว่างทำกิจกรรมเด็กเริ่มคิดหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองแทนการล้มเลิกกิจกรรม เกิดความมั่นใจในตนเองและมีทักษะการสื่อสารที่ดีขึ้นจากการนำเสนอผลงานในกิจกรรมนิทรรศการ โดยเด็กมีทักษะภาษาและการสื่อสารผ่านเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 94.00

2. ผลสัมฤทธิ์ด้านสมรรถนะครูผู้สอน

ครูผู้สอนระดับปฐมวัยร้อยละ 100 ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ เข้าร่วมกลุ่มวิชาชีพ (PLC) สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และได้รับการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างน้อยห้องเรียนละ 2 ครั้งต่อภาคเรียน ส่งผลให้ครูทุกคนมีแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกบูรณาการ PBL และ STEM ที่มีคุณภาพและผ่านการรับรองจากฝ่ายวิชาการ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนอย่างเด่นชัด ครูผันบทบาทจากผู้บรรยายเนื้อหามาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะการเรียนรู้ มีทักษะการใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นการสืบเสาะของเด็กอย่างเป็นธรรมชาติ และมีความเชี่ยวชาญในการประเมินเด็กตามสภาพจริง (Authentic Assessment) แทนการประเมินจากใบงานแบบเดิม ผลการสังเคราะห์พบว่าห้องเรียนที่ครูใช้เทคนิคคำถามปลายเปิดส่งผลโดยตรงให้พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กในห้องนั้นสูงถึงร้อยละ 91.90

3. ผลสัมฤทธิ์ด้านเครือข่ายความร่วมมือและการมีส่วนร่วม

โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนระบบการสื่อสารและสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนได้สำเร็จ ผู้ปกครองไม่น้อยกว่าร้อยละ 89.5–91.00 มีส่วนร่วมในกิจกรรมสนับสนุนการจัดประสบการณ์ และร้อยละ 94.50 มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับ "ดีมาก" ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกิจกรรมนิทรรศการโครงงานปฐมวัยแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการกิจกรรมนิทรรศการโครงงานระดับชั้นปฐมวัย

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการจัดประสบการณ์	4.71	0.43	มากที่สุด
2. ด้านครูผู้จัดประสบการณ์	4.84	0.32	มากที่สุด
3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	4.71	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมทักษะเด็กปฐมวัย	4.72	0.43	มากที่สุด
โดยภาพรวม	**4.72**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกิจกรรมนิทรรศการโครงงานปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านครูผู้จัดประสบการณ์ได้รับการประเมินสูงสุด (M = 4.84, S.D. = 0.32) สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของผู้ปกครองที่มีต่อความพร้อมและความตั้งใจของครู ประเด็นที่ได้คะแนนสูงสุดในภาพรวมคือการที่ผู้ปกครองเล็งเห็นถึงความตั้งใจของครูในการจัดกิจกรรมโครงงาน (M = 4.86, S.D. = 0.40)

4. ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2568

ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในระดับ "ดีมาก" ครบทุกมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2568

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัย	ค่าเป้าหมายความสำเร็จ		ค่าความสำเร็จ		บรรลุเป้าหมาย
	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	
มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา	90.94	ดีมาก	92.74	ดีมาก	✓

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัย	ค่าเป้าหมายความสำเร็จ		ค่าความสำเร็จ		บรรลุเป้าหมาย
	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	
มาตรฐานที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	92.29	ดีมาก	94.23	ดีมาก	✓
มาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย	91.27	ดีมาก	93.72	ดีมาก	✓

จากตารางที่ 2 มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีความสำเร็จสูงถึงร้อยละ 90.94 โดยเฉพาะการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทุกประเภท (ร้อยละ 97.75) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (ร้อยละ 91.00) มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการจัดประสบการณ์ของครูมีความสำเร็จร้อยละ 92.29 โดยด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และความเป็นพลเมืองดี สูงถึงร้อยละ 95.67 และมาตรฐานที่ 3 ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีความสำเร็จสูงสุดถึงร้อยละ 93.27 สะท้อนความเชื่อมโยงตั้งแต่การบริหารจัดการ กระบวนการจัดประสบการณ์ของครู ไปจนถึงผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

1. ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย

การที่เด็กปฐมวัยร้อยละ 87.5–88.5 มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในระดับดีขึ้นไป สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Thomas (2000) ที่สรุปจากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับ PBL ว่าการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานส่งผลเชิงบวกต่อความรู้เนื้อหาและทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิด STEM Education ของ Bybee (2013) ที่เน้นการบูรณาการศาสตร์ทั้งสี่เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง ผลดังกล่าวยังยืนยันหลักการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของ Bonwell และ Eison (1991) ที่ระบุว่าผู้เรียนต้องได้ลงมือทำและคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองกำลังทำ มิใช่เพียงรับฟัง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของ Piaget (1970) และ Vygotsky (1978) ที่เชื่อว่าเด็กสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2. ด้านสมรรถนะครูผู้สอน

การที่ครูสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกได้อย่างทั่วถึงร้อยละ 100 สะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour และคณะ (2008) ที่ระบุว่า PLC เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครูได้เรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ดีขึ้นสำหรับผู้เรียน และสอดคล้องกับหลักการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิด (Reflective Coaching) ตามแนวคิดของ Knight (2007) ที่เน้นการสนทนาแบบกัลยาณมิตรระหว่างผู้นิเทศกับครูมากกว่าการตรวจสอบเชิงประเมิน ซึ่งช่วยให้ครูกล้าทดลองปรับเปลี่ยนวิธีสอนโดยไม่รู้สึกถูกจับผิด

3. ด้านเครือข่ายความร่วมมือและการบริหารจัดการทรัพยากร

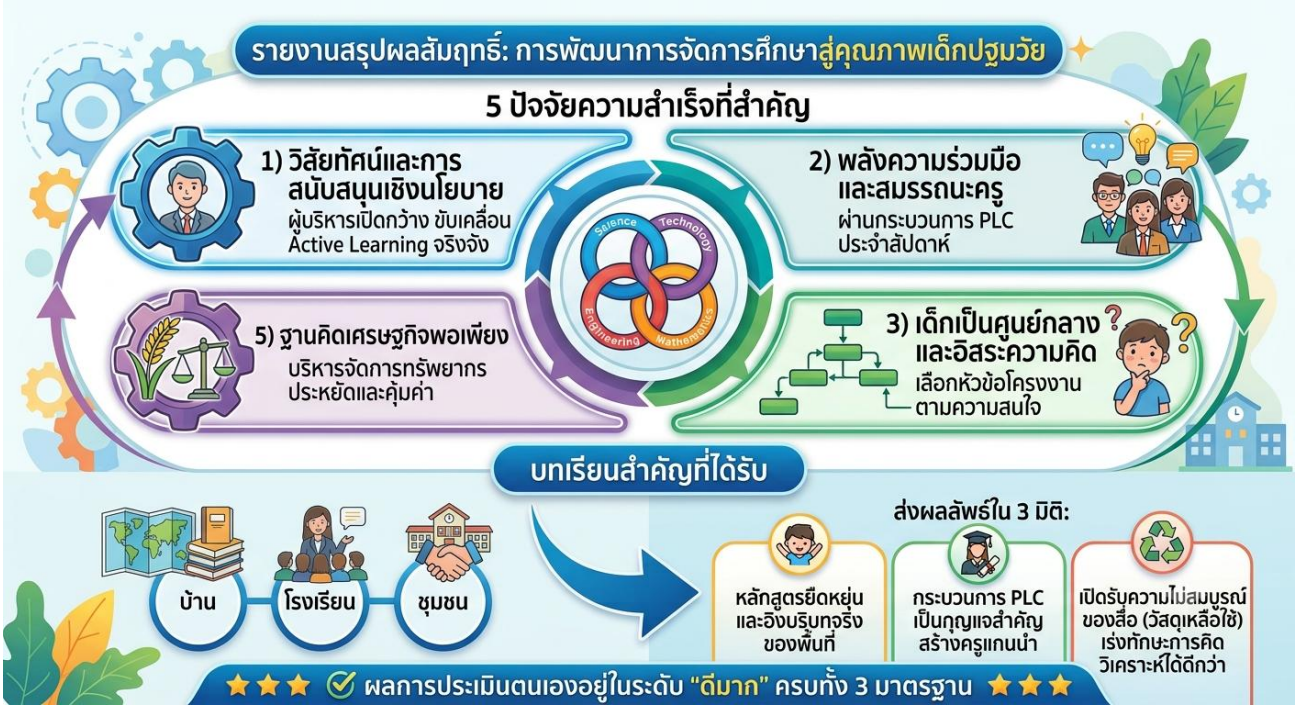
อัตราการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่สูงถึงร้อยละ 91.00 และความพึงพอใจในระดับดีมากร้อยละ 94.50 เป็นผลจากการสื่อสารเชิงรุกและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการรายงานพัฒนาการเป็นสารนิทัศน์ดิจิทัลที่เข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ส่วนความสามารถในการดำเนินงานด้วยต้นทุนต่ำแต่ได้ผลลัพธ์สูง สะท้อนหลักการบริหารเชิงระบบ (Systems Approach) ตามแนวคิดของ Deming (1986) ที่การพัฒนาคุณภาพ ณ จุดหนึ่งของระบบ (การพัฒนาครูและการบริหารทรัพยากร) ส่งผลลัพธ์เชิงบวกตลอดทั้งห่วงโซ่ไปจนถึงคุณภาพ

ผู้เรียน ขณะเดียวกันการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรและวัสดุเหลือใช้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวปฏิบัตินี้มีความยั่งยืนและสามารถปรับใช้ได้ในบริบทที่มีทรัพยากรจำกัด

สรุปผลการดำเนินงานและปัจจัยความสำเร็จ

การพัฒนาการจัดการศึกษาสู่คุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงงานเป็นฐาน (PBL) ควบคู่กับ STEM Education ของโรงเรียนเทศบาล 1 โพศรี ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ และบรรลุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้ ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาอยู่ในระดับ "ดีมาก" ครบทั้ง 3 มาตรฐาน สะท้อนความเชื่อมโยงตั้งแต่การบริหารจัดการ กระบวนการจัดประสบการณ์ของครู ไปจนถึงผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญสรุปได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และการสนับสนุนเชิงนโยบายของผู้บริหารที่เปิดกว้างทางวิชาการและขับเคลื่อน Active Learning อย่างจริงจัง 2) พลังความร่วมมือและสมรรถนะของครูผู้สอนผ่านกระบวนการ PLC ประจำสัปดาห์ 3) ธรรมชาติความช่างสงสัยและอิสระทางความคิดของเด็กที่ได้รับการเปิดโอกาสให้เลือกหัวข้อโครงงานตามความสนใจ 4) พลังเครือข่ายบ้าน โรงเรียน และชุมชน ที่ร่วมสนับสนุนวัสดุและองค์ความรู้ และ 5) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า บทเรียนสำคัญที่ได้รับ คือ หลักสูตรต้องยืดหยุ่นและอิงบริบทจริงของพื้นที่ กระบวนการ PLC เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างครูแกนนำ และการเปิดรับความไม่สมบูรณ์แบบของสื่อการสอน (วัสดุเหลือใช้) กลับช่วยเร่งทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กได้ดีกว่าสื่อสำเร็จรูปราคาแพง แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพสรุปสรุปผลการดำเนินงานและปัจจัยความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการขยายผลและต่อยอด

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่น

1.1 สถานศึกษาอื่นสามารถปรับใช้รูปแบบนี้ได้โดยไม่ต้องลงทุนสูง โดยเริ่มจากการสำรวจทุนทางสังคมและแหล่งเรียนรู้รอบสถานศึกษาของตนเองก่อนกำหนดหัวข้อโครงงาน

1.2 ควรเริ่มต้นจากการจัดทำโครงงานระยะสั้น 1–2 สัปดาห์ เพื่อให้ครูและเด็กได้ฝึกฝนทักษะการตั้งคำถามและสืบเสาะร่วมกันก่อนขยายเป็นโครงงานเต็มรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อยอดในสถานศึกษาเดิม

2.1 ควรยกระดับการเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็กสู่ระบบ Digital Portfolio เต็มรูปแบบ เพื่อให้ผู้ปกครองติดตามพัฒนาการได้แบบเรียลไทม์

2.2 ควรส่งต่อข้อมูลพัฒนาการและสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยให้ครูระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ไร้รอยต่อ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการขยายผลและสร้างเครือข่ายภายนอก

3.1 ควรพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์ฝึกอบรมปฐมวัยประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดทำคลังแผนการจัดประสบการณ์และคู่มือเผยแพร่สู่สาธารณะ

3.2 ควรร่วมมือกับสำนักการศึกษาจัดเวที PLC ข้ามโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดโครงงานปฐมวัยระหว่างสถานศึกษาในระดับจังหวัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom.* Washington, DC: ASHE-ERIC Higher Education Reports.

Bybee, R. W. (2013). *The Case for STEM Education: Challenges and Opportunities.* Arlington, VA: National Science Teachers Association.

Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis.* Cambridge, MA: MIT Press.

DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2008). *Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning Communities at Work.* Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Knight, J. (2007). *Instructional Coaching: A Partnership Approach to Improving Instruction.* Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Piaget, J. (1970). *Science of Education and the Psychology of the Child.* New York: Orion Press.

Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning.* San Rafael, CA: Autodesk Foundation.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 595 - 606 ISSN 2985-2137 (Online)

The Development of a Teacher Learning Management Program Using the Deming Quality Cycle (PDCA) to Promote Students' Moral and Ethical Behavior

Sunantha Phuangdokmai
Municipal School 1 (Wat Pratusan)
Corresponding author. E-mail: Sunantha@gmail.com

ABSTRACT

This research and development study aimed to: (1) study the components and indicators of teachers' learning management to promote students' moral and ethical behavior, together with the current and desirable conditions and priority needs; (2) design and develop a teacher learning management program using the Deming Quality Cycle (PDCA); (3) examine the effects of the program on teachers' learning management ability and students' moral and ethical behavior; and (4) evaluate the program in terms of teachers' satisfaction and participation behavior. The study was conducted at Wat Pratusan Municipal School No. 1, Suphanburi Municipality, and followed Borg and Gall's (2003) R&D model in four phases. Phase 1 involved 5 experts and 10 teachers who provided data on current and desirable conditions, analyzed using the Modified Priority Needs Index (PNI Modified). Phase 2 involved 9 qualified professionals who verified the program through a focus group. Phase 3 was a one-group pretest-posttest experiment with 10 teachers (17 weeks) and 311 students. Phase 4 evaluated participation behavior and satisfaction with the same sample. Instruments included questionnaires, evaluation forms, and observation forms with content validity (IOC = 0.80-1.00) and reliability (Cronbach's alpha = 0.89-0.95). Data were analyzed using mean, standard deviation, PNI Modified, Paired Samples t-test, and Cohen's d. Results showed that teacher learning management for promoting moral and ethical behavior comprised 5 components and 53 indicators, with the highest priority need in media and innovation development (PNI = 0.59). The developed program, comprising 6 components and 5 development activities based on the PDCA cycle, was rated most appropriate by experts ($\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.37). After implementation, teachers' learning management ability significantly increased ($\overline{X}$ = 4.66 vs 3.19, t (9) = 16.05, p < .001, Cohen's d = 3.93), and students' moral and ethical behavior significantly improved across all four dimensions ($\overline{X}$= 4.14 vs 3.40, t (310) = 12.87, p < .001, Cohen's d = 1.58). Teachers' participation and satisfaction were rated at the highest level ($\overline{X}$ = 4.69 and $\overline{X}$ = 4.77, respectively), and the program met all six success criteria (100%). The findings confirm that a systematic, PDCA-based, and collaboratively designed professional development program can effectively enhance teachers' capacity to integrate moral education into everyday instruction and, in turn, improve students' ethical behavior.

Keywords: Deming Cycle (PDCA), Teacher Learning Management, Moral and Ethical Development, Professional Learning Community.

Received 20 August 2026; Revised 27 August 2026; Accepted 30 August 2026

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

สุนันทา พวงดอกไม้
โรงเรียนเทศบาล 1 วัดประตูสาร
Corresponding author. E-mail: Sunantha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 2) ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) 3) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมที่มีต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และ 4) ประเมินโปรแกรมด้านความพึงพอใจและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของครู ดำเนินการวิจัย ณ โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดประตูสาร เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Borg and Gall (2003) แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และครูผู้สอน 10 คน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNI Modified ระยะที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่านด้วยการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 ทดลองใช้โปรแกรมแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design) กับครู 10 คน ระยะเวลา 17 สัปดาห์ และนักเรียน 311 คน ระยะที่ 4 ประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของครูกลุ่มเดิม เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.80-1.00) และความเที่ยง (Cronbach's Alpha = 0.89-0.95) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนี PNI Modified สถิติทดสอบค่าที (Paired Samples t-test) และค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก รวม 53 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม (PNI = 0.59) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักและกิจกรรมพัฒนาครู 5 กิจกรรมตามวงจร PDCA ได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.37) หลังการทดลองใช้โปรแกรม ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\overline{X}$ = 4.66 เทียบกับ 3.19, t(9) = 16.05, p < .001, Cohen's d = 3.93) และนักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติครบทั้ง 4 ด้าน ($\overline{X}$= 4.14 เทียบกับ 3.40, t(310) = 12.87, p < .001, Cohen's d = 1.58) ครูมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจต่อโปรแกรมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69 และ 4.77 ตามลำดับ) และโปรแกรมบรรลุเกณฑ์ความสำเร็จครบทุกข้อ (ร้อยละ 100) ผลการวิจัยยืนยันว่าโปรแกรมพัฒนาครูที่เป็นระบบ อิงวงจร PDCA และออกแบบร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษา สามารถเสริมสร้างสมรรถนะครูในการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน และส่งผลต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: วงจรคุณภาพเดมมิ่ง(PDCA), การจัดการเรียนรู้ของครู, คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาจึงมิได้มีเป้าหมายเพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น หากแต่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนอย่างจริงจัง เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่กำหนดให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มี

คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่เน้นย้ำการพัฒนาคนไทยสู่สังคมคุณธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในรายงานสถานการณ์ยาเสพติดที่พบว่าผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) คำร้องเรียนเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งและความรุนแรงในสถานศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2563) และคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกัน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564) ทั้งนี้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมิอาจดำเนินการได้โดยการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการบูรณาการในทุกกิจกรรมการเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2563) โดยครูถือเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนมากที่สุด (Berkowitz & Bier, 2005; Lickona, 1991) งานวิจัยของ Benninga, Berkowitz, Kuehn, and Smith (2003) ยืนยันว่าโรงเรียนที่มีโปรแกรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนและครูมีความสามารถในการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม มีผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่มีโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Nucci, Narvaez, and Krettenauer (2014) ที่ชี้ว่าการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งของความสำเร็จของโปรแกรมการศึกษาคุณธรรมในโรงเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยตรงผ่านกิจกรรมเฉพาะ เช่น ค่ายคุณธรรมหรือโครงงานคุณธรรม แต่ยังขาดการพัฒนาศักยภาพของครูในฐานะผู้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ผลการดำเนินงานไม่ยั่งยืนและขาดความต่อเนื่อง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2563) ช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ได้แก่ วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) (Deming, 1986) อันมีจุดเด่นที่เน้นการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ (Moen & Norman, 2009) งานวิจัยของ Taylor, McNicholas, Nicolay, Darzi, Bell, and Reed (2014) พบว่าการใช้วงจร PDCA ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการวางแผน จัดกิจกรรม และประเมินผลที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับ Park and Takahashi (2013) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้วงจร PDCA ในการพัฒนาวิชาชีพครูช่วยให้ครูสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเองและปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ

โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดประตูสาร สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูทั้งหมด 40 คน และนักเรียน 737 คน จากการสำรวจสภาพปัญหาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ โดยมีเพียงร้อยละ 62.5 ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 ขณะที่ครูผู้สอนร้อยละ 72.5 รายงานว่าตนเองยังขาดความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม และโรงเรียนยังไม่มีโปรแกรมที่ชัดเจนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านนี้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA)
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

3. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ที่มีต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

4. เพื่อประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ด้านความพึงพอใจของครูที่มีต่อโปรแกรม และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Borg and Gall (2003) ดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 (ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน/พึงประสงค์) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบและตัวชี้วัด จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดประตูสาร จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนทั้งหมดในระดับดังกล่าว ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นดังกล่าว มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 1 ปี และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยตลอดกระบวนการ

ระยะที่ 2 (ออกแบบและพัฒนาโปรแกรม) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ใน 5 ข้อ ได้แก่ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป เป็นผู้บริหารการศึกษาหรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไป มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

ระยะที่ 3 (ทดลองใช้โปรแกรม) กลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอนกลุ่มเดิมจากระยะที่ 1 จำนวน 10 คน และนักเรียนในห้องเรียนของครูที่เข้าร่วมการวิจัย จำนวน 311 คน ปีการศึกษา 2566

ระยะที่ 4 (ประเมินโปรแกรม) ใช้กลุ่มเป้าหมายเดียวกับระยะที่ 3 โดยประเมินความพึงพอใจของครูและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ครอบคลุม 5 ด้าน ด้านละ 8 ข้อ รวม 40 ข้อ (2) แบบประเมินคุณภาพโปรแกรมมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมองค์ประกอบของโปรแกรม 7 ด้าน รวม 30 ข้อ (3) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู (ก่อน-หลัง) 5 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวม 50 ข้อ (4) แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน 5 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ (5) แบบสังเกตพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ (6) แบบประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของครูตามวงจร PDCA 4 ขั้นตอน ขั้นตอนละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ และ (7) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อโปรแกรม 5 ด้าน ด้านละ 4 ข้อ รวม 20 ข้อ เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ทุกข้อ และผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ระหว่าง 0.89-0.95

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ครูที่เข้าร่วมโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้จากครูที่เข้าร่วมโปรแกรม มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งโดยรวมและรายด้าน หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 3 ดำเนินการตลอดระยะเวลา 1 ภาคเรียน (17 สัปดาห์) แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การวัดก่อนทดลอง (Pretest) ในสัปดาห์ที่ 1 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาตามวงจร PDCA 5 กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 2-16 ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ 12 ชั่วโมง การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ 1 วัน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 8 ครั้ง การนิเทศแบบร่วมพัฒนา (Collegial Supervision) 4 ครั้งต่อคน และการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนรู้พร้อมบันทึกการสะท้อนคิดรายสัปดาห์ และการวัดหลังทดลอง (Posttest) ในสัปดาห์ที่ 17

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified = (I–D)/D) ตามแนวคิดของสุวิมล วองวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2546) การทดสอบการแจกแจงปกติด้วยสถิติ Shapiro-Wilk สถิติทดสอบค่าที (Paired Samples t-test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าขนาดอิทธิพล Cohen's d ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกการนิเทศ บันทึกการสะท้อนคิดของครู และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางของ Miles, Huberman, and Saldaña (2014) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัยโดยบูรณาการแนวคิดหลัก 4 ประการ ได้แก่ (1) แนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (Deming, 1986; Moen & Norman, 2009) ที่เน้นกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร (2) แนวคิดการศึกษาเพื่อคุณธรรม (Character Education) (Lickona, 1991; Berkowitz & Bier, 2005) ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (3) แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (DuFour & Eaker, 1998) ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันของครู และ (4) แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครู (Guskey, 2002; Desimone, 2009) ที่เน้นกระบวนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยกำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ (1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 5 ด้าน (2) คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ และ (3) ตัวแปรที่ศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อโปรแกรม และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variables)
โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน: Plan - Do - Check - Act	1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู 5 ด้าน 2) คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 4 ด้าน 3) ความพึงพอใจของครู และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามลำดับวัตถุประสงค์ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA)

จากการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 5 องค์ประกอบหลัก รวม 53 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การบูรณาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 11 ตัวชี้วัด (2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 10 ตัวชี้วัด (3) การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม 10 ตัวชี้วัด (4) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 12 ตัวชี้วัด และ (5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 10 ตัวชี้วัด ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากครูผู้สอน 10 คน ด้วยดัชนี PNI Modified สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ทุกองค์ประกอบ (n = 10)

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI $_{Modified}$	ประเด็นความต้องการจำเป็นสูงสุด
1. การบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มสาระ	3.20-4.30	4.70-5.00	0.16-0.47	การใช้คำถาม/กิจกรรมสะท้อนคิด (0.47)
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.10-4.10	4.80-5.00	0.22-0.55	การออกแบบกิจกรรมคิดวิเคราะห์ (0.55)
3. รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน	3.10-4.00	4.80-5.00	0.25-0.55	การใช้คำถามเชิงจริยธรรม (0.55)
4. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม	3.05-4.10	4.85-5.00	0.22-0.59	สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ (0.59)
5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.10-4.00	4.90-5.00	0.25-0.58	การประเมินเพื่อพัฒนา (0.58)

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบที่มีค่า PNI $_{Modified}$ สูงสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (PNI = 0.59) รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล (PNI = 0.58) สะท้อนว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะเชิงกระบวนการที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิดของนักเรียนมากกว่าการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นฐานสำคัญในการออกแบบโปรแกรมในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) หลักการและวัตถุประสงค์ (2) กระบวนการพัฒนาตามวงจร PDCA (3) สาระการพัฒนาครู 5 ด้าน (4) รูปแบบกิจกรรมพัฒนาครู 5 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Collegial Supervision) การทดลองจัดการเรียนรู้และสะท้อนผล (Lesson Study) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมร่วมกัน (5) ระบบการวัดและประเมินผล และ (6) คู่มือการใช้โปรแกรม ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน พบว่าโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.37) โดยรายการที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงใน 6 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จแยกตามองค์ประกอบ การเพิ่มกิจกรรม

Workshop จาก 3 เป็น 5 ครั้ง การเพิ่มการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การเพิ่มเครื่องมือในขั้น Check การกำหนดแผนขยายผลในขั้น Act และการจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม ก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 ผลการใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ที่มีต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลด้วยสถิติ Shapiro-Wilk พบว่าคะแนนผลต่างของทุกองค์ประกอบมีการแจกแจงปกติ (W = 0.938-0.955, Sig. = .532-.726) จึงใช้สถิติ Paired Samples t-test ได้อย่างเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนและหลังการใช้โปรแกรม (n = 10)

องค์ประกอบ	ก่อน	S.D.	หลัง	S.D.	Cohen's d
1. บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มสาระ	3.38	0.42	4.72	0.31	3.62
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.21	0.38	4.68	0.28	3.94
3. รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน	3.18	0.44	4.65	0.33	3.71
4. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม	3.05	0.47	4.61	0.36	3.72
5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.12	0.40	4.63	0.30	4.27
รวม (t(9) = 16.05, p < .001)	**3.19**	**0.42**	**4.66**	**0.32**	**3.93**

จากตารางที่ 2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้หลังการใช้โปรแกรม ($\overline{X}$ = 4.66) สูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ($\overline{X}$ = 3.19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t (9) = 16.05, p < .001) ขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับใหญ่มาก (Cohen's d = 3.93) องค์ประกอบที่มีการพัฒนามากที่สุดคือด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม (+1.56) ผลการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 4 ครั้ง ยังแสดงแนวโน้มพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 2.74) สู่ระดับดีเยี่ยม ($\overline{X}$ = 4.70)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรม (n = 311)

ด้าน	ก่อน	S.D.	หลัง	S.D.	Cohen's d
1. ความมีวินัย	3.42	0.51	4.18	0.38	1.69
2. ความรับผิดชอบ	3.38	0.53	4.15	0.40	1.64
3. ความซื่อสัตย์สุจริต	3.45	0.50	4.12	0.42	1.45
4. การมีจิตสาธารณะ	3.35	0.55	4.10	0.44	1.50
ภาพรวม (t (310) = 12.87, p < .001)	**3.40**	**0.52**	**4.14**	**0.41**	**1.58**

จากตารางที่ 3 นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมหลังการใช้โปรแกรม ($\overline{X}$ = 4.14) สูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ($\overline{X}$ = 3.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t (310) = 12.87, p < .001, Cohen's d = 1.58) ครบทุก 4 ด้าน โดยด้านที่มีการพัฒนามากที่สุดคือด้านความรับผิดชอบ (+0.77) รองลงมาคือด้านความมีวินัย (+0.76)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนรู้ บันทึกการนิเทศ บันทึกการสะท้อนคิดของครู และการสนทนากลุ่มกับครูผู้สอน 10 คน ยืนยันผลเชิงปริมาณอย่างสอดคล้องกันใน 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ครูสามารถบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น (2) นักเรียนแสดงพฤติกรรมด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งงานตรงเวลา (3) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรม PLC และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และ (4) ข้อจำกัดที่พบ คือ ภาระงานของครูที่ทำให้มีเวลาจำกัดในการเตรียมสื่อและนวัตกรรม

ระยะที่ 4 ผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ด้านความพึงพอใจของครูที่มีต่อโปรแกรม และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 4 - 5

ตารางที่ 4 ผลการประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามวงจร PDCA และความพึงพอใจของครู (n = 10)

ขั้นตอน PDCA / ด้านการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ขั้น Plan (การวางแผน)	4.72	0.35	มากที่สุด
ขั้น Do (การปฏิบัติ)	4.68	0.38	มากที่สุด
ขั้น Check (การตรวจสอบและประเมินผล)	4.65	0.40	มากที่สุด
ขั้น Act (การปรับปรุง แก้ไข และขยายผล)	4.70	0.37	มากที่สุด
รวมพฤติกรรมการมีส่วนร่วม	4.69	0.38	มากที่สุด
ความพึงพอใจของครูที่มีต่อโปรแกรม (ภาพรวม)	4.77	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ครูมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วงจร PDCA ในระดับมากที่สุดทุกขั้นตอน ($\overline{X}$ = 4.69) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($\overline{X}$ ≥ 3.51) และมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77) โดยด้านที่พึงพอใจสูงสุดคือด้านเนื้อหาของโปรแกรม ($\overline{X}$ = 4.82) รองลงมาคือด้านการนิเทศติดตาม ($\overline{X}$ = 4.80)

ตารางที่ 5 ผลการตรวจสอบการบรรลุเกณฑ์ความสำเร็จของโปรแกรม

เกณฑ์ความสำเร็จ	เป้าหมาย	ผลที่ได้	ผลการประเมิน
1. ครูมีความสามารถหลังใช้สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญ	Sig. < .05	p < .001	ผ่าน
2. ครูมีความสามารถระดับดีขึ้นไป	$\overline{X}$ ≥ 3.51	$\overline{X}$ = 4.66	ผ่าน
3. ครูระดับดีขึ้นไป ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	≥ 80%	100%	ผ่าน
4. นักเรียนมีพฤติกรรมสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญ	Sig. < .05	p < .001	ผ่าน
5. ครูมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมระดับมากขึ้นไป	$\overline{X}$ ≥ 3.51	$\overline{X}$ = 4.69	ผ่าน

เกณฑ์ความสำเร็จ	เป้าหมาย	ผลที่ได้	ผลการประเมิน
6. ครูมีความพึงพอใจระดับมากขึ้นไป	$\overline{X} \geq 3.51$	$\overline{X} = 4.77$	ผ่าน

จากตารางที่ 5 ผลการตรวจสอบพบว่าโปรแกรมบรรลุเกณฑ์ความสำเร็จที่กำหนดไว้ครบทุกข้อ ทั้ง 6 เกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ยืนยันประสิทธิผลของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นทั้งในระดับครูและนักเรียน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมี 5 ด้าน และครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุดในด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการถ่ายทอดความรู้โดยตรงมากกว่าการจัดกระบวนการให้นักเรียนคิดและสะท้อนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lickona (1991) ที่มองว่าการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนต้องอาศัยกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการให้ความรู้ด้านจริยธรรม (Moral Knowing) การพัฒนาความรู้สึกด้านจริยธรรม (Moral Feeling) และการกระทำที่มีจริยธรรม (Moral Action) และสอดคล้องกับ Nucci, Narvaez, and Krettenauer (2014) ที่ชี้ว่าการศึกษาคุณธรรมที่ได้ผลในระยะยาวจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงจริยธรรม (Ethical Reasoning) ควบคู่กับการสร้างนิสัยและค่านิยม ในบริบทของไทย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับสุวิมล วองวาณิช (2562) ที่พบว่าครูไทยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากขาดการอบรมพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าโปรแกรมได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาโปรแกรมใช้การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากสภาพจริงของสถานศึกษาเป็นฐาน ประกอบกับการออกแบบโดยอิงวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ของ Deming (1986) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Moen and Norman (2009) ที่เสนอว่าคุณค่าที่แท้จริงของวงจร PDCA อยู่ที่การสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงเครื่องมือบริหารจัดการเชิงเทคนิค กิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในขั้น Do ของโปรแกรมสอดคล้องกับ DuFour, DuFour, Eaker, and Many (2006) ที่ยืนยันว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน เพราะทำให้ครูเรียนรู้ร่วมกันในบริบทของงานจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าครูที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีขนาดอิทธิพลใหญ่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taylor, McNicholas, Nicolay, Darzi, Bell, and Reed (2014) ที่พบว่าการใช้วงจร PDCA ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการวางแผน จัดกิจกรรม และประเมินผลที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมมิได้เพียงให้ความรู้เชิงทฤษฎีแก่ครู แต่เปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง สะท้อนการปฏิบัติของตนเอง และรับข้อมูลป้อนกลับจากการนิเทศในชั้นเรียน สำหรับผลที่มีต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Benninga, Berkowitz, Kuehn, and Smith (2003) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีโปรแกรมส่งเสริมคุณธรรมชัดเจนและครูได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นักเรียนจะมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าโรงเรียนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ด้านความรับผิดชอบและความมีวินัยมีพัฒนาการสูงกว่าด้านความซื่อสัตย์สุจริต อาจเป็นเพราะความมีวินัยเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้จากภายนอกชัดเจนกว่า ขณะที่ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณลักษณะเชิงคุณค่าภายในที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปลูกฝัง สอดคล้องกับที่ Lickona (1991) ชี้ว่าการพัฒนาคุณธรรมภายในเป็นกระบวนการระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่าครูมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดทุกขั้นตอนของวงจร PDCA บ่งชี้ว่าครูมีส่วนร่วมอย่างจริงจังตั้งแต่การวางแผนจนถึงการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming (1986) ที่เน้นว่าวงจร PDCA จะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน มิใช่เพียงได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติตาม การที่ครูมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระดับสูงอาจเนื่องมาจากการออกแบบโปรแกรมที่ใช้กระบวนการ PLC ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทเป็นผู้ร่วมเรียนรู้และร่วมตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิด Professional Learning Community ของ DuFour, DuFour, Eaker, and Many (2006) ประกอบกับผลการประเมินที่โปรแกรมผ่านเกณฑ์ความสำเร็จทั้ง 6 ข้อ (ร้อยละ 100) พร้อมทั้งความพึงพอใจของครูในระดับมากที่สุด บ่งชี้ว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นบรรลุเป้าหมายทั้งในเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้และการยอมรับจากครูผู้เข้าร่วมโปรแกรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ยืนยันว่ากระบวนการพัฒนาครูที่มีฐานจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ผสมผสานกับกระบวนการ PDCA ที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูในทุกขั้นตอน สามารถยกระดับสมรรถนะของครูในการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระดับความสามารถของครูและพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิบัติที่ยั่งยืน มิใช่การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในระหว่างการทดลองเท่านั้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมภายนอก เช่น ความมีวินัยและความรับผิดชอบ พัฒนาได้เร็วกว่าคุณลักษณะเชิงคุณค่าภายใน เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่มีนัยสำคัญต่อการออกแบบระยะเวลาและกลยุทธ์ของโปรแกรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาที่สนใจนำโปรแกรมไปใช้ควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ของครูในบริบทของตนเองก่อน เพื่อปรับกิจกรรมพัฒนาให้ตรงกับช่องว่างที่แท้จริง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนโปรแกรมทั้งด้านทรัพยากร เวลา และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะการจัด PLC ควรกำหนดเป็นนโยบายและจัดสรรเวลาในตารางการทำงานอย่างเป็นทางการ

1.3 การนิเทศแบบกัลยาณมิตรควรดำเนินการโดยผู้นิเทศที่มีทักษะในการสะท้อนคิดร่วมกับครู มิใช่การนิเทศในเชิงตรวจสอบ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้อให้ครูเปิดรับข้อมูลป้อนกลับ

1.4 ควรขยายโปรแกรมให้ครอบคลุมครูทุกคนในสถานศึกษา โดยเริ่มจากกลุ่มนำร่องที่ผ่านการพัฒนาแล้วทำหน้าที่เป็นแกนนำขยายผลสู่เพื่อนครู เพื่อสร้างวัฒนธรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในระดับสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อประเมินความยั่งยืนของพัฒนาการทั้งของครูและนักเรียนในระยะ 1 ปี และ 3 ปี หลังสิ้นสุดโปรแกรม

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Experimental Group and Control Group) เพื่อยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลจากโปรแกรมอย่างแท้จริง

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมในรูปแบบออนไลน์หรือแบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและนำไปใช้ในสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านเวลา

2.4 ควรขยายงานวิจัยไปสู่การพัฒนาโปรแกรมสำหรับครูในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงวัยสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

2.5 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่มีความเที่ยงและความตรงสูงขึ้น โดยเฉพาะการวัดคุณธรรมภายใน เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2563). *รายงานสถานการณ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน.* กระทรวงยุติธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579).* กระทรวงศึกษาธิการ.

คุรุสภา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556.* คุรุสภา.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2563). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9).* สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* สุวีริยาสาส์น.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). *การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *พุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 53).* สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดประจำปี พ.ศ. 2564*. กระทรวงยุติธรรม.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). *รายงานสถิติคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน.* สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุวิมล วองวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). *แนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยม.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล วองวาณิช. (2562). *การวิจัยและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Benninga, J. S., Berkowitz, M. W., Kuehn, P., & Smith, K. (2003). The relationship of character education implementation and academic achievement in elementary schools. *Journal of Research in Character Education, 1*(1), 19-32.

Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research-driven guide for educators.* Character Education Partnership.

Bolam, R., McMahon, A., Stoll, L., Thomas, S., & Wallace, M. (2005). *Creating and sustaining effective professional learning communities.* University of Bristol.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (2003). *Educational research: An introduction (7th ed.).* Longman.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research.* Houghton Mifflin.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.).* Lawrence Erlbaum Associates.

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis.* Massachusetts Institute of Technology.

Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher, 38*(3), 181-199.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement.* Solution Tree Press.

DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2006). *Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work.* Solution Tree.

Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8*(3/4), 381-391.

Johnson, C. N. (2006). The benefits of PDCA. *Quality Progress, 39*(5), 120.

Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.

Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2014). *Adult learning: Linking theory and practice*. Jossey-Bass.

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook (3rd ed.).* Sage.

Moen, R. D., & Norman, C. L. (2009). *The history and evolution of the PDSA cycle.* Proceedings of the Asian Network for Quality Conference.

Nucci, L. P., Narvaez, D., & Krettenauer, T. (Eds.). (2014). *Handbook of moral and character education (2nd ed.).* Routledge.

Park, S., & Takahashi, S. (2013). *90-day cycle process for education improvement.* Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.

Taylor, M. J., McNicholas, C., Nicolay, C., Darzi, A., Bell, D., & Reed, J. E. (2014). Systematic review of the application of the plan-do-study-act method to improve quality in healthcare. *BMJ Quality & Safety, 23*(4), 290-298.

Journal of Integration Social Sciences and Development, 2026. 6(2): 607 - 619 ISSN 2985-2137 (Online)

Guidelines for the development of digital leadership of special school for children with disabilities for individuals with intellectual disability under the office of special education bureau

Aree Srikum [1*], Ajcharapun Kunsuya [2] and Theerawat Monthaisong [3]

[1, 2, 3] Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: kajcharapun@aru.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of digital leadership among administrators of special education schools for individuals with intellectual disabilities, and 2) propose guidelines for developing their digital leadership. The research was conducted in two phases. Phase 1 investigated the level of digital leadership among school administrators. The sample consisted of 201 teachers from special education schools for individuals with intellectual disabilities, selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 focused on proposing guidelines for developing digital leadership among school administrators. The key informants were seven experts, including school directors, deputy directors, and educational supervisors with at least five years of experience in special education administration, selected through purposive sampling. The research instrument was an interview form, and the data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall level of digital leadership among administrators of special education schools for individuals with intellectual disabilities was at the highest level. The aspect with the highest mean score was digital communication, while the aspect with the lowest mean score was digital literacy. 2) The guidelines for developing the digital leadership of administrators in special education schools for individuals with intellectual disabilities under the Bureau of Special Education Administration consisted of 34 practical guidelines categorized into six aspects, as follows Aspect 1: Digital Vision consisted of 7 guidelines, such as administrators establishing clear directions for the use of digital technology to enhance the quality of administration and instruction in accordance with the potential of learners with different types of special needs. Aspect 2: Digital Literacy consisted of 6 guidelines, such as administrators enhancing their knowledge and understanding of the use of hardware, software, and digital devices essential for school administration and management. Aspect 3: Digital Competency consisted of 6 guidelines, such as educational institutions designing digital work systems that are simple, reduce redundant procedures, enhance work efficiency, and help alleviate administrators' concerns. Aspect 4: Digital Communication consisted of 5 guidelines, such as administrators developing communication systems that are straightforward and appropriate for diverse groups of recipients. Aspect 5: Creating a Digital Environment consisted of 5 guidelines, such as administrators establishing infrastructure systems that effectively support learning for all

Received 11 August 2026; Revised 27 August 2026; Accepted 31 August 2026

groups of learners. Aspect 6: Building a Digital Culture consisted of 5 guidelines, such as administrators creating systems and approaches that promote the continuous use of technology.

Keywords: Development Guidelines, Digital Leadership, Individuals with Intellectual Disabilities.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคล ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

อารีย์ ศรีคำ [1*], อัจฉราพรรณ กันสุยะ [2] และ ธีระวัฒน์ มอนไธสง [3]
[1, 2, 3] มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
* Corresponding author. E-mail: kajcharapun@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 201 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทรงวุฒิ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล และ2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 34 รายการ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 7 รายการ เช่น ผู้บริหารกำหนดทิศทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารและการสอนให้ตรงกับศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ด้านที่ 2 การรู้ดิจิทัล มี 6 รายการ เช่น ผู้บริหารพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และอุปกรณ์ดิจิทัลที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านที่ 3 ความสามารถการใช้ดิจิทัล มี 6 รายการ เช่น สถานศึกษาออกแบบระบบงานดิจิทัลให้เรียบง่าย ลดขั้นตอนซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และช่วยลดความกังวลของผู้บริหาร ด้านที่ 4 การสื่อสารด้วยดิจิทัล มี 5 รายการ เช่น ผู้บริหารพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และเหมาะสมกับผู้รับสารที่มีความหลากหลาย ด้านที่ 5 การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล มี 5 รายการ เช่น ผู้บริหารจัดวางระบบพื้นฐานที่รองรับการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านที่ 6 การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มี 5 รายการ เช่น ผู้บริหารสร้างระบบและแนวทางที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำดิจิทัล, บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 จึงเป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา คือ ยุทธศาสตร์ชาติ

ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยน ค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน “วิถี”การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบผลิกโฉมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้แนวทางการพัฒนา คือ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย พัฒนา ฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้และมีแผนงานและโครงการสำคัญ ซึ่งบุคคลที่จะพัฒนาด้านการศึกษาได้ดีที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561)

โรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปัจจุบันมีทั้งหมด 19 โรงเรียน รับผิดชอบในจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยจัดการศึกษาพิเศษหรือการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในหลักสูตรที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ในด้านการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพ การดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ สถานศึกษาจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน บริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ, 2551) ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาค่อนข้างมีความยากลำบากอันเนื่องมาจากตัวเด็กเองที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมทางสังคม การสื่อสาร (พูนพิศ อมาตยกุล, สุมาลี ดีจงกิจ และพิมพา ขจรธรรม, 2555)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ต้องมีการบริหารจัดการที่อาจจะมีความแตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป คือ ต้องมีความรู้ด้านนโยบาย กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษเข้าใจข้อจำกัดของผู้เรียน การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษาอยู่เสมอ ส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับครูด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การฝึกอบรมครูเพื่อให้สถานศึกษามีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม การทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองและคณะสหวิชาชีพเพื่อจัดการศึกษาพิเศษ (สุจินต์ สว่างศรี, 2557) สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการทำงานให้ได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในกระบวนการจัดการเรียนการสอน (เลอศักดิ์ ตามา, 2564) ดังนั้นภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล จะต้องมีทักษะความสามารถ กระบวนการ วิธีการ และคุณลักษณะส่วนบุคคลในฐานะผู้นำในการบริหารงาน ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านกระบวนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถลดความซับซ้อนของงาน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ให้สูงที่สุด และมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร โดยผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จนั้น จะต้องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารต้องขับเคลื่อนองค์กรโดยผสมสาน 3 ปัจจัย คือ สภาพแวดล้อมการทำงานความคิดสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมองค์กรยุคดิจิทัล นักบริหารการศึกษาจะต้องสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลโดยใช้ภาวะผู้นำและการบริหารเชิงกลยุทธ์ จึงจะทำให้ผู้บริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ (ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ, 2560)

จากความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจและทักษะของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการบริหารจัดการโรงเรียนในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อส่งเสริมทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้กับผู้บริหาร ครูบุคลากร และนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาภาวะ

ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะ ความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ซึ่งแบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเฉพาะความพิการที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 19 โรงเรียน รวมทั้งหมด 1,602 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเฉพาะความพิการที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 4 โรงเรียน รวมทั้งหมดจำนวน 201 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 6 ด้าน จำนวน 49 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการครูและพนักงานราชการของโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแนบ QR Code ลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) จัดทำขึ้นไปดำเนินการเก็บข้อมูล กับข้าราชการครูและพนักงานราชการ โรงเรียนเฉพาะความพิการที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ทราบและขอรับแบบสอบถามคืนหลังจากตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งตรวจสอบ ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล

3.3 รวบรวมแบบสอบถามที่กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วแต่ละชุดนำไป ลงรหัส ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 201 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.4 การประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์จัดกระทำข้อมูลด้วยโปรแกรมสำร็จทางสถิติ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปรผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งคัดเลือกมาโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงวุฒิด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน 3) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน และ4) ศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ ตำแหน่ง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือแนะนำตัว ถึงผู้ให้สัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยประสานงาน โดยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่แน่นอนกับผู้ให้สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ทางออนไลน์

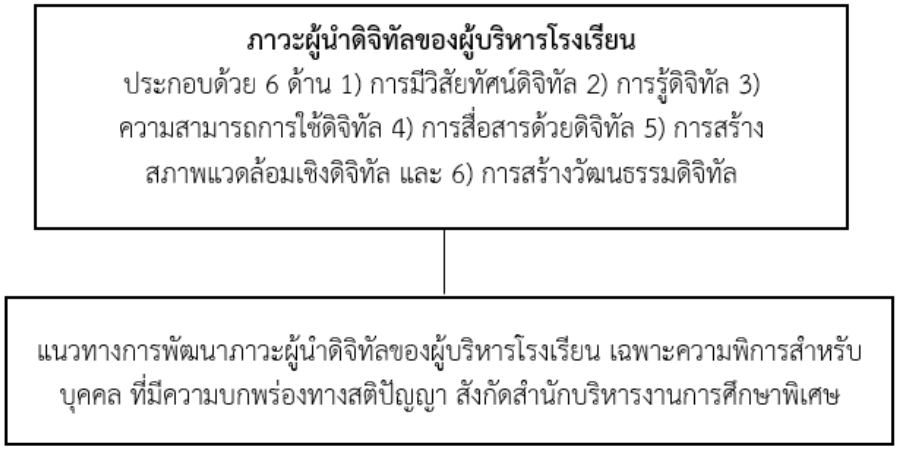
3.3 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 7 คน พร้อมขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูล และสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้จำนวน 21 ด้าน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยแสดงในรูปความถี่และคัดเลือกภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ข้อ หรือ ร้อยละ 30 ขึ้นไป เพื่อนำภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 เพศหญิง 141 คิดเป็นร้อยละ 70.10 รวมทั้งสิ้น 201 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 6 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.54	0.53	มากที่สุด
2. การรู้ดิจิทัล	4.51	0.52	มากที่สุด
3. ความสามารถการใช้ดิจิทัล	4.52	0.54	มากที่สุด
4. การสื่อสารด้วยดิจิทัล	4.55	0.52	มากที่สุด
5. การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล	4.51	0.56	มากที่สุด
6. การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.54	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.53**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.53) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.53) และ ด้านต่ำสุดเท่ากัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.52) การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.56)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า

ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามระดับภาวะผู้นำดิจิทัลโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่าน และนำมาวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหารายงานการสัมภาษณ์ สรุปไว้ ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรมี วิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจนและรอบด้าน มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการริหารและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอก เพื่อสนับสนุนนวัตกรรมและการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างยั่งยืน ทำให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยในยุคดิจิทัล

2. ผลการสัมภาษณ์ ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรมี ความรู้ดิจิทัลรอบด้าน ทั้งด้านการใช้ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามพัฒนาการผู้เรียนและพัฒนาทักษะของ

บุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และใช้เทคโนโลยีในการยกระดับคุณภาพการบริหารและการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

3. ผลการสัมภาษณ์ ด้านความสามารถการใช้ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรพัฒนาความสามารถในการใช้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง การมีพี่เลี้ยง และการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนวิชาชีพ (PLC) เพื่อสร้างความมั่นใจและทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี ควบคู่กับการออกแบบระบบดิจิทัลที่ใช้งานง่ายและการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมคุณภาพการบริหารและการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

4. ผลการสัมภาษณ์ ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรมี ทักษะการสื่อสารด้วยดิจิทัลที่ชัดเจนและเข้าถึงง่าย ใช้สื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบเพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารสองทางและการฟังเชิงรุก ควบคู่กับการใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารและยกระดับคุณภาพการบริหารและการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

5. ผลการสัมภาษณ์ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน ด้วยการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบุคลากร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีช่วยสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึง ควบคู่กับการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

6. ผลการสัมภาษณ์ ด้านการการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่เปิดรับนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรกล้าคิด กล้าทดลอง และใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พร้อมจัดโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรดิจิทัลที่เพียงพอ สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันและการสื่อสารภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ยืดหยุ่น เข้มแข็ง และขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล รองลงมาเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และ ด้านต่ำสุดเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านการรู้ดิจิทัล การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการ การสื่อสาร การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาโรงเรียนอย่างชัดเจน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทั้งนี้การมีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลยังช่วยให้การวางแผน การตัดสินใจ และการบริหารจัดการดำเนินไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ยังสอดคล้องกับงานวิจัย (ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู, 2562) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล ทั้งในเรื่องความคิดความเป็นผู้นำและพฤติกรรม

สามารถสร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยดิจิทัล โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรดิจิทัลในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อนในกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลยังทำให้ผู้บริหารสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมีวิจารณญาณ ส่งผลให้สามารถเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และสนับสนุนครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในงานบริหารและงานวิชาการได้อย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (ภคพร เลิกนอก, 2563) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือในการทำงานและพัฒนาบุคลากรให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พัฒนาและส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมีการอบรมออนไลน์เพื่อให้ครูมีความรู้ที่ทันสมัย สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสดแก่ผู้เรียน สร้างสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานกับเครือข่าย ชุมชน ผู้ปกครองเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงานและติดต่อสื่อสารให้ระหว่างกันเร็วขึ้น จัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ทั้งของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้สะดวกในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ สร้างฐานระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณการเงิน ให้เป็นปัจจุบัน ภาวะผู้นำดิจิทัลยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียน การจัดสื่อเทคโนโลยีช่วยสอน และโปรแกรมดิจิทัลเฉพาะทางช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและสามารถเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจนและรอบด้าน มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอก เพื่อสนับสนุนนวัตกรรมและการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างยั่งยืน ทำให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจน สามารถคาดการณ์แนวโน้มเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนารายบุคคล และเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ วิลัยลักษณ์ (2565) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี 2) ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรมีความรู้ดิจิทัลรอบด้าน ทั้งด้านการใช้ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามพัฒนาการผู้เรียนและพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ วิลัยลักษณ์ (2565) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารจะต้องแสวงหาความรู้จากนัก ICT ที่มีความเชี่ยวชาญในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ เถินมงคล (2566) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ศกร.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านความรู้ดิจิทัล มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) จัดโครงการอบรมพัฒนาทักษะ ความรู้ความเข้าใจดิจิทัลเพื่อให้ครูสามารถนำทักษะความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนการสอน 2) จัดหาแหล่งข้อมูล หรือสถานศึกษาต้นแบบในการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้ครูมีทักษะความรู้ความเข้าใจดิจิทัลเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลสามารถนำดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษาและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ 3) ด้านความสามารถการใช้ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรพัฒนาความสามารถในการใช้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง การมีพี่เลี้ยง และการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนวิชาชีพ (PLC) เพื่อสร้างความมั่นใจและทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี ควบคู่กับการออกแบบระบบดิจิทัลที่ใช้งานง่ายและการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริม

คุณภาพการบริหารและการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวิน หยดย้อย (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาความสามารถในด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนโดยการฝึกอบรมในรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลโดยการเข้ารับการ ฝึกอบรมทักษะทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวุฒิ ไชยสัตย์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ด้านความสามารถในการใช้ดิจิทัล ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรมีทักษะการสื่อสารด้วยดิจิทัลที่ชัดเจนและเข้าถึงง่าย ใช้สื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบเพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารสองทางและการฟังเชิงรุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรแลกเปลี่ยน และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของภคพร เลิกนอก (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารควรสร้างสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานกับเครือข่าย ชุมชน ผู้ปกครองเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงานและติดต่อสื่อสารให้ระหว่างกันเร็วขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ วิลัยลักษณ์ (2565) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารควรระมัดระวังอย่างยิ่งในการโพสต์ หรือเผยแพร่ส่งต่อข้อความ รูปภาพ วีดีโอ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย สอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร ศรีสุคันธพฤกษ์ (2566) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความทันสมัยทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ นวัตกรรมในสถานศึกษา 5) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้าง สภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน ด้วยการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี และสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวิน หยดย้อย (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาความสามารถในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโดยการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่มีความเป็นเลิศด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร ศรีสุคันธพฤกษ์ (2566) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม เพื่อให้ครูและบุคลากร ปฏิบัติงานสร้างสรรค์ผลงานด้านนวัตกรรมให้ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวุฒิ ไชยสัตย์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานรูปแบบการทำงานที่เป็นรูปธรรมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 6) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่เปิดรับนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรกล้าคิด กล้าทดลอง และใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรใช้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ นำมาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วจีระนันท์ สุทธินนท์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้โดยการบูรณาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

เจษฎา ชวนะไพศาล (2563) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจนเป็นปกติในการจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ มูลกระโทก (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ตามหลักสัปปุริสธรรม 2 พบว่าด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตร ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวม ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีรายละเอียดดังนี้ 1) ภาพรวมด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารมีมุมมองทางด้านการจัดการศึกษา รองลงมาเท่ากัน 3 ข้อ คือ ผู้บริหารมีกลยุทธ์ในการทำงานที่มุ่งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรด้านการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล ผู้บริหารมีความสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์และมีจรรยาบรรณ และข้อต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีความทันสมัยในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามากำหนดเป็นแนวทางการบริหาร 2) ภาพรวมด้านการรู้ดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในการสืบค้นข้อมูลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาเท่ากัน 2 ข้อ คือ ผู้บริหารมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีทักษะและเทคนิคในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านการบริหาร สารสนเทศ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และข้อต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการศึกษา 3) ภาพรวมด้านความสามารถการใช้ดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ในการวิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความสามารถลดระยะเวลาในการดำเนินงานต่าง ๆ โดยจะก่อให้เกิดประสทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน และข้อต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีทักษะความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหาร 4) ภาพรวมด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถสนับสนุนบุคลากรในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สะดวก รวดเร็ว รองลงมาเท่ากัน 2 ข้อ คือ ผู้บริหารมีความสามารถโน้มน้าว จูงใจ บุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดต่อประสานงาน ผู้บริหารมีความสามารถให้ความช่วยเหลือ บุคลากรในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล และข้อต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ภาพรวมด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาความเป็นครูและผู้บริหารมืออาชีพ และข้อต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมได้อย่างมืออาชีพ 6) ภาพรวมด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อสูงสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมกระบวนการทำงานแบบใหม่ในอนาคต รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารมีการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และข้อต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ควรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจนและรอบด้าน 2) ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารควรมีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งการใช้ ฮาร์ดแวร์ เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ ตลอดจน ซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชั่น สำหรับการบริหารจัดการงานเอกสาร 3) ด้านความสามารถการใช้ดิจิทัล เน้นการลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างทักษะและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอย่างแท้จริง โดยครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ทางการและไม่เป็นทางการในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย พร้อมระบบพี่เลี้ยง 4) ด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัล เน้นการสื่อสาร

อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงอารมณ์กับผู้รับสาร โดยถ่ายทอดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณค่าขององค์กรผ่านสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย 5) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล ผู้บริหารต้องออกแบบและจัดเตรียม โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและบุคลากร ไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทบอร์ด อุปกรณ์สื่อสารเสริม (AAC) และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียรและครอบคลุม เพื่อให้ครู บุคลากร และนักเรียนเข้าถึงข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง 6) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มุ่งเน้นการสร้างกรอบการทำงานและบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการ และแผนงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีประสิทธิภาพและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายหรือจัดโครงการอบรมเชิงพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัลและความเข้าใจในนวัตกรรมการศึกษาอย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท

1.3 สถานศึกษาเฉพาะความพิการ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียน และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท

1.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การสื่อสาร และการบริหารงานร่วมกับผู้บริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง ผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการกับผู้บริหารโรงเรียนทั่วไป เพื่อค้นหาจุดเด่นหรือแนวทางเฉพาะในการบริหารเชิงดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.3 ควรมีการติดตามผลและประเมินผลการนำภาวะผู้นำดิจิทัลไปใช้ในสถานศึกษาในระยะยาว เพื่อศึกษาผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในมิติของภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กวิน หยดย้อย. (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จุฑามาศ มูลกระโทก. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ตามหลักสัปปุริสธรรม 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). *ภาวะผู้นำและการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). *ผู้นำในยุคดิจิทัล. [ออนไลน์].* จาก http://www.dharmniti.co.th/ ผู้นำในยุค-digital-economy. 30 สิงหาคม 2565.

ทินกร บัวชู, ทิพภาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา The Status of Digital Leadership of Education Management Administrators. *วารสารครุศาสตร์ : Journal of Educational Studies, 13*(2), 294-285.

นภาพร ศรีสุคันธพฤกษ์. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร.* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

เนาวรัตน์ เยาวนาถ. (2562). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 1).* กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 12–13.

พูนพิศ อมาตยกุล, สุมาลี ดีจงกิจ และ พิมพา ขจรธรรม. (2555). *ความรู้พื้นฐานเรื่องความพิการและคนพิการ (ขั้นแนะนำ).* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชสุดา/มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 7*(2), 150–166.

เลอศักดิ์ ตามา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารรัชต์ภาคย์, 15*(38), 225.

วจีระนันท์ สุทธินนท์. (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา).

วรวุฒิ ไชยสัตย์. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วราภรณ์ เถินมงคล. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ศกร.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกาฬสินธุ์.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

สุจินต์ สว่างศรี. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 10*(13), 51 – 70.

เสาวลักษณ์ วิลัยลักษณ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหสวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital School).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Journal of Integration Social Sciences and Development
สำนักงานรดาเทรนนิ่ง แอนด์ดิเวลลอปเมนท์ 307/5 หมู่ 9
ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
โทร 080-7743578, E-mail: ajisd2435@gmail.com